

SEJNI ZAPISKI

SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

16

SEJE
OD 1. IX. 1971
DO 31. X. 1971

LJUBLJANA
1 9 7 2

SEJNI ZAPISKI

SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE
REPUBLIKE SLOVENIJE

SEJE OD 1. IX. 1971 DO 31. X. 1971

LJUBLJANA 1972

St-S: 18/16

Sekretariat Skupščine SRS
dokumentacija

Lrv. št. 472/72

REPUBLIŠKI ZBOR

31. seja

(9. septembra 1971)

Predsedoval: Miran Goslar,
predsednik republiškega zbora

Začetek seje ob 9.15.

Predsednik Miran Goslar: Tovarišice in tovariši poslanci. Pričenjam 31. sejo republiškega zbora, sklicano na podlagi 168. člena ustave Socialistične republike Slovenije in 57. člena poslovnika republiškega zbora.

Za današnjo sejo so se opravičili Maks Jamšek, Leopold Krese, Adolf Tavčar, Alojz Napotnik, Cene Matičič, Andrej Smrekar in Jožko Štrukelj.

K prvotno predlaganemu dnevnomu redu predlagam še eno točko, tako da bi se dnevni red glasil takole:

1. odobritev zapisnika 30. seje republiškega zbora;
2. določitev osnutka sprememb ustave Socialistične republike Slovenije;
3. poslanska vprašanja in
4. odstop poslanca Ceneta Matičiča.

Ali se strinjate s predlaganim dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Torej lahko preidemo na delo.

1. točka dnevnega reda, je potrditev zapisnika 30. seje zbora.

Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je zapisnik 30. seje odobren.

2. točka dnevnega reda je določitev osnutka sprememb ustave Socialistične republike Slovenije.

Besedilo osnutka ustavnih amandmajev od XXV do XLVII k ustavi Socialistične republike Slovenije je predložila skupna komisija vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja s predlogom, da republiški zbor v smislu 2. točke amandmaja X k ustavi SR Slovenije določi osnutek sprememb ustave Socialistične republike Slovenije.

Na sejo zbora so bili vabljeni tudi člani zvezne ustavne komisije iz Slovenije: Mitja Ribičič, Edvard Kardelj, Marjan Brecelj, Roman Albreht, Avguštin

Lah in Vida Tomšič. Dalje člani skupne komisije vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja, Zvone Dragan, predsednik komisije za družbenoekonomske odnose CK ZKS, in Živko Pregelj, predsednik Zveze mladine Slovenije.

Uvodno obrazložitev ima predsednik skupne komisije vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja, Sergej Kraigher. Prosim!

Sergej Kraigher: Tovarišice in tovariši poslanci! Pred nami je besedilo osnutka ustavnih amandmajev k ustavi SR Slovenije, ki ga je pripravila in predložila skupna komisija vseh zborov naše skupščine za ustavna vprašanja. Besedilo je pripravljeno v skladu s sklepom, ki so ga sprejeli vsi zbori republiške skupščine v začetku maja letos, da se začne postopek za spremembo ustave Socialistične republike Slovenije na področjih in v smereh, nakazanih v pobudi republiške ustavne komisije za začetek postopka za spremembo ustave SR Slovenije. Naloga republiškega zbora je, da v smislu 2. točke X. amandmaja republiške ustave določi osnutek sprememb ustave in ga da v javno razpravo.

Glede na to, da so temeljna izhodišča za pripravo predloženih ustavnih sprememb vsebovana že v pobudi za začetek postopka in da imate na razpolago obrazložitev, nimam namena, da bi se spuščal v podrobno razlaganje predloženih amandmajev. Zato bom govoril le o glavnih razlogih, ki jih je upoštevala ustavna komisija, ko se je odločila za predložene formulacije, o problemih, s katerimi se je srečala ustavna komisija, in ki se odpirajo ob predlaganih spremembah spričo današnjega položaja Slovenije v Jugoslaviji in v svetu, spričo dosežene stopnje razvitosti samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in političnega sistema in ob danih političnih razmerah doma, v Sloveniji in v Jugoslaviji ter v mednarodnem merilu.

Znano vam je, da je ustavna komisija hkrati, ko je poslala besedilo osnutka republiškem zboru, to besedilo tudi objavila. S tem smo želeli omogočiti vsem zainteresiranim delovnim ljudem in občanom, samoupravnim skupnostim, strokovnim in znanstvenim delavcem in institucijam, družbeno-političnim in družbenim organizacijam ter društvom, da bi se že v tem času seznanili z osnovno smerjo dela ustavne komisije, s stališči in rešitvami, ki jih predlaga, ter da bi se lažje orientirali in ustvarili svoje mnenje. Zato prosim, da vzamete to poročilo kot uvod v razpravo v tem zboru in kot prispevek k javni razpravi. Ustavna komisija predlaga, da republiški zbor sprejme predloženo besedilo kot osnutek ustavnih sprememb za javno razpravo, s tem da poslanci na današnji seji opozorijo na možnosti ali potrebo po drugačnih rešitvah od predloženih in da opozorijo še na zadeve in probleme, ki niso zajeti v predloženih amandmajih, v skladu s pobudo za začetek postopka za spremembo ustave ali v skladu z zahtevami razvoja pa bi jih bilo pri oblikovanju ustavnih amandmajev treba upoštevati. Današnja obravnava v zboru bi potemtakem pomenila tudi prvi prispevek k javni razpravi.

Niti predloženi osnutek niti današnja razprava o njem ne moreta in ne smeta v javni razpravi zapirati stališč o nobenem vprašanju. Ustavna komisija meni, da predloženi osnutek predstavlja dovolj obdelano in notranje usklajeno celoto vseh vprašanj, ki jih je sprejeta pobuda za spremembo ustave določila kot neobhodne spremembe v prvi fazi.

Že v pobudi za spremembo ustave SR Slovenije in v zaključku javne razprave o osnutku amandmajev k zvezni ustavi sem pred tem zborom oziroma pred vsemi zbori Skupščine poudaril pomen, ki ga imajo ustavne spremembe

v federaciji ter v republikah in avtonomnih pokrajinah za korenito reševanje nekaterih najbolj perečih vprašanj našega družbenega in političnega življenja ter razvoja kot tudi osnovnih vprašanj na področju družbenoekonomskih odnosov. Naj ponovno opozorim predvsem na dva momenta, ki sta bistveno vplivala na delo ustavne komisije, in ki bi morala tudi v nadaljnjem delu in v javni razpravi, ki je pred nami igrati pomembno vlogo tako pri oceni predlaganih kot pri iskanju in oblikovanju boljših in učinkovitejših rešitev. Prvi moment je potreba, da se ustvarijo ustavno-pravni pogoji za izkoreninjenje preživelih elementov etatizma v našem sistemu, ki so glavni vir gospodarske nestabilnosti in inflacijskih gibanj, elementov, ki tudi onemogočajo ali vsaj bistveno otežujejo samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje ter na tej podlagi družbeno planiranje za daljšo dobo. Drugi moment pa predstavlja na eni strani ustavno-pravno opredelitev odgovornosti tako federacije kot republik ter avtonomnih pokrajin za njihov in skupen družbeni razvoj, na drugi strani pa ustavno-pravna opredelitev odgovornosti in razmerij med republiškimi organi, skupščino, njenim izvršnim svetom in upravo, občinami in krajevnimi skupnostmi ter samoupravnimi skupnostmi na področjih združenega dela. Končno naj omenim še to, da je pri predlaganih spremembah republiške ustave ustavna komisija v skladu s pobudo za spremembo ustave SR Slovenije, v skladu s spremembami zvezne ustave in v skladu s celotno osnovno smerjo našega družbenega razvoja ves čas imela za osnovno vodilo, da je samoupravljanje kot temeljni proizvodni, družbenoekonomski odnos tisto najbolj značilno bistvo družbene ureditve Slovenije in Jugoslavije, ki mora imeti odločilen pomen pri vsakem in še zlasti ustavno-pravnem opredeljevanju tako republike kot države in samoupravne skupnosti kot pri opredeljevanju vseh odnosov v republiki. To je pomembno zlasti v dveh družbenoekonomskih in političnih dimenzijah, ki postajata vedno bolj pomembni in odločilni za celoten razvoj človeške družbe povsod, še posebej pa za odnos drugih držav do samoupravne socialistične demokratične ureditve v Jugoslaviji in v republikah ter avtonomnih pokrajinah, ki so v njej združene. Ti dimenziji sta predvsem samoupravni položaj delavca in delovnega človeka v združenem delu in v mestu prebivanja, njegova odločujoča vloga v razpolaganju s pogoji in rezultati dela, socialna varnost in človeško dostojanstvo, ki se uveljavlja v boju proti odtujevanju pogojev in rezultatov njegovega dela in proti osamosvajanju raznih centrov finančne, politične in vojaške moči, ter dalje na teh osnovah zgrajen popolnoma nov položaj republik in avtonomnih pokrajin, njihovi medsebojni odnosi v federaciji in odnosi do federacije ter njenih skupnih organov, položaj, ki jim zagotavlja njihovo popolno suverenost in enakopravnost ter popolno nacionalno afirmacijo interesov narodov in narodnosti Jugoslavije. Moral sem to ponovno poudariti, prvič zato, ker nekatere dosedanje pripombe kažejo, da se na to dejstvo pri iskanju konkretnih rešitev pri opredeljevanju republike in odnosov znotraj republike dostikrat še vedno pozablja ali pa se podcenjuje njegov pomen. Drugič pa zato, ker pomeni uveljavljanje samoupravnega položaja in njegovo doživljanje v življenju vsakega delavca in delovnega človeka na vseh področjih njegovih interesov in še posebej v življenju in manifestacijah nacije ali narodnosti utrjevanje naše notranje politične enotnosti in naše narodno-obrambne sposobnosti zoper vse oblike neposrednega ali posrednega psihološkega ali materialnega pritiska, ki ga izvajajo in ki ga še bodo izvajale tiste sile v svetu, ki jim je samoupravna in neodvisna socialistična Jugoslavija trn v peti, siva cona v njihovih strateških, velikodržavnih planih ipd. To pa so brez

dvoma realnosti današnjega sveta, ki jih moramo pri izpopolnjevanju naše ustavne ureditve še prav posebej upoštevati.

Dosledno upoštevanje prav teh značilnosti naše družbenoekonomske in politične ureditve je zlasti pomembno pri opredeljevanju republike, njene vloge in odgovornosti za uresničevanje interesov delovnih ljudi in občanov ter smeri njenega družbenega razvoja. To pa je vsebina XXV. amandmaja ter z njim povezanih amandmajev o nalogah republiških organov (XXXVII. amandma) in o zakonodajni funkciji republike (XXXVIII. amandma). Mislim, da pomen XXV. amandmaja in dileme v zvezi z njim opravičujejo, da se na njem nekoliko dalj zadržim, četudi pri tem povzemam nekatere navedbe v obrazložitvi.

Po opredelitvi tega amandmaja je SR Slovenija država, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Tako je poleg popolne afirmacije državnosti hkrati izraženo razredno bistvo te države v oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi ter v njeni samoupravni vsebini. Obenem je republika najširše opredeljena kot socialistična samoupravna demokratična skupnost vseh delovnih ljudi in občanov, ne glede na pripadnost narodu ali narodnosti. Hkrati pa se v predlagani opredelitvi Socialistične republike Slovenije kot socialistične samoupravne demokratične skupnosti izraža kot osnovna tendenca njegovega družbenega razvoja dejstvo, da slovenski narod interese svojega socialističnega družbenega razvoja in svoje nacionalne interese uresničuje s povezovanjem in združevanjem njegovih delov na vseh področjih družbenega dela in življenja na samoupravnih družbenoekonomskih in političnih osnovah. V taki opredelitvi pa se kaže obenem tudi popolna enakopravnost narodov in narodnosti. Zato so kot konstitutivni element te skupnosti enakopravno opredeljeni slovenski narod ter italijanska in madžarska narodnost. S tem je hkrati upoštevana specifična nacionalna struktura v SR Sloveniji, na območju katere živita omenjeni avtohtoni narodnosti, ki imata sicer tudi že v sedanji ustavi zagotovljen enakopraven položaj.

V pobudi za spremembo ustave kakor tudi v razpravi je bilo sicer rečeno, da se v tem smislu opredeli tudi enakopraven položaj pripadnikov drugih narodov in narodnosti Jugoslavije. Vendar je prevladalo mnenje, da tega ni potrebno posebej omenjati, saj kot delovni ljudje in občani neposredno uveljavljajo svoje pravice in dolžnosti ter tako zagotavljajo svoj enakopraven položaj; ker pa ne nastopajo kot celovite in strnjeno naseljene avtohtone narodnostne skupine na ozemlju naše republike, kot je to primer pri italijanski in madžarski narodnosti, ni razloga, da jih v tem amandmaju posebej obravnavamo. Sicer pa so njihove pravice npr. glede izobraževanja in uporabe jezika podrobneje določene v drugih členih republiške ustave, ki ostanejo v veljavi. Njihove pravice pa poleg tega sporazumno v celoti določa in zagotavlja zvezna ustava.

Že iz obrazložitve je razvidno, da se je v ustavni komisiji pojavila dilema, ali naj se republika opredeli v prvi vrsti kot socialistična samoupravna demokratična skupnost in šele potem kot država. Ne bi ponavljal argumentov iz obrazložitve, ki so privedli do večinskega stališča, ki ga izraža predložena formulacija, ampak samo opozarjam nanje v prepričanju, da bo javna razprava prispevala k vsestranskemu razčiščenju te dileme in pripomogla k pomenotnemu stališču o ustavno-pravni opredelitvi te dialektične celote.

V 2. točki tega amandmaja so navedeni interesi, ki jih delovni ljudje in občani zagotavljajo v Socialistični republiki Sloveniji. V njih se izražajo značilnosti sodobnega naroda z razvito družbeno in ekonomsko strukturo, z raz-

vejano družbeno delitvijo dela, s sodobnim načinom življenja, ki temelji na družbenem in gospodarskem razvoju na podlagi tehnične in znanstvene revolucije, ki je široko odprt v svet in povezan z njim, lahko rečemo, na vseh področjih družbenega dela in življenja. Verjetno bo javna razprava opozorila še na nekatere druge elemente, ki so značilni za življenje moderne suverene države in sodobnega naroda ter narodnosti, ki živijo na njenem območju, in ki jih te opredelitve morda ne upoštevajo v zadostni meri. Omenjena dilema glede prvenstva v opredelitvi republike kot države in samoupravne skupnosti pa dobi seveda takoj popolnoma drugačno vsebino in drug značaj in lahko bistveno vpliva na razvoj samoupravljanja, če ne upoštevamo dejstva, da v pogojih, ko se delavski razred organizira kot država na sedanji stopnji družbenega razvoja, država ni več samo nacionalna kategorija, ampak je instrument integriranega samoupravljanja, instrument na samoupravnih osnovah integrirane družbe, v kateri delovni ljudje in občani uresničujejo skupne interese, kot je navedeno v 3. točki tega amandmaja, na samoupravni način in po republiških organih in organizacijah, kadar gre za tiste skupne interese, ki so sporazumno določeni v ustavi. Ustavna komisija se je s tem postavila na stališče, da je treba spoštovati načelo ustave iz leta 1963, namreč, da se v občini uresničujejo funkcije družbene skupnosti razen tistih, ki so z ustavo določene kot pravice in dolžnosti širših družbeno-političnih skupnosti. To velja seveda še v večji meri za vlogo družbeno-političnih skupnosti in njihovih organov v odnosu do združenega dela in zlasti v razširjeni reprodukciji.

Opozoril bi vas še posebej na to, da smo v tem amandmaju, analogno kot je to v ustreznem amandmaju k zvezni ustavi, tudi v republiško ustavo zapisali določila, ki v bistvu ustavno-pravno zagotavljajo proces podružbljanja politike in neposrednega prevzemanja obveznosti in odgovornosti delovnih ljudi s posameznih področij družbenega dela v raznih oblikah samoupravljanja, samoupravne organiziranosti in medsebojnega sporazumevanja in povezovanja kot osnovni zgodovinski proces, ki mu morajo biti podrejene in kateremu morajo služiti pravice in dolžnosti republike, občin oziroma mest pri opravljanju njihovih funkcij oblasti.

Prehajam na amandmaje XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX in XXX, ki v bistvu povzemajo vsebino XX., XXII., XXIII. in XXIV. zveznega amandmaja. Ti amandmaji opredeljujejo samoupravljanje kot osnovni proizvodni odnos ter njemu ustrezne osnovne družbenoekonomske odnose v različnih oblikah integracije. Na ustavni komisiji pa tudi sicer se je postavilo vprašanje, ali je tako imenovano prevzemanje določb navedenih zveznih amandmajev v republiško ustavo upravičeno. Obveljalo je stališče, da republika neposredno odgovarja za razvoj proizvodnih in družbenoekonomskih odnosov in s tem za razvoj socialističnega samoupravnega sistema v republiki in federaciji in da mora biti zato opredelitev osnovnega proizvodnega odnosa in družbenoekonomskih odnosov bistveni sestavni del republiške ustave. Vsebinsko gledano ne gre za nikakršno pasivno ali avtomatsko prevzemanje določb iz zvezne ustave. Nasprotno, navedeni amandmaji tako v zvezni kot v republiški ustavi izražajo bistvo naših družbenoekonomskih odnosov, ki se že uveljavljajo in ki predstavljajo temelj našega družbenega življenja in razvoja. Ti amandmaji torej poudarjajo prav izvirnost naših družbenoekonomskih in proizvodnih odnosov, ki so značilni za vse republike in avtonomni pokrajini, ki na teh skupnih osnovah lahko izražajo tudi vse specifičnosti svojega družbenega življenja in razvoja. Prav zaradi tega, ker izvirajo iz družbenoekonomskega življenja in

odnosov vseh republik in pokrajin, so lahko našli svoj izraz v zvezni ustavi, bili od vseh republik in pokrajin sprejeti ter potrjeni kot skupna osnova našega družbenega življenja in razvoja in kot eden tistih dejavnikov, zaradi katerih se narodi in narodnosti Jugoslavije v uresničevanju in razvijanju socialistične revolucije tudi združujejo v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo.

Ker je o pomenu teh zveznih amandmajev že tekla javna razprava, se bom v nadaljevanju omejil samo na dopolnila k tem amandmajem, ki jih predlaga ustavna komisija in na dileme, ki bi opravičevale ali zahtevale širše dopolnitve v primerjavi z razmeroma restriktivnim predlogom ustavne komisije.

XXVI. amandma v glavnem prevzema določbe zveznega XXI. amandmaja, katerega pomen glede razvoja družbenoekonomskih odnosov je po mojem mnenju znan. Predloženi amandma dopolnjuje prevzeto besedilo z naslednjimi določbami:

Odločili smo se, da se samoupravna interesna skupnost opredeli že v ustavi kot pravna oseba. S tem bomo odpravili nekatere težave, ki so sedaj značilne za razvoj samoupravnih interesnih skupnosti in ki so povezane s tem, da ne morejo uveljavljati vseh pravic v pravnem prometu. To lahko store samo tiste, ki so za to z zakonom pooblašcene. Ustavna komisija je menila, da tako stanje ni v skladu z bistvom samoupravnega sistema in intencijami njegovega razvoja. Na vseh tistih področjih družbenega življenja, kjer delavci v združenem delu ali občani menijo, da je potrebno zaradi zagotavljanja določenih skupnih interesov ustanoviti samoupravno skupnost, je treba ustavno-pravno omogočiti, da ta skupnost lahko v celoti razvije svojo dejavnost. Zakon naj posreduje le v primerih, kadar vsebina dela teh skupnosti zahteva poenotenje delovanja in kadar se neposredno medsebojno povezovanje zainteresiranih družbenih dejavnikov ne razvija dovolj intenzivno v skladu z že obstoječimi možnostmi in družbenimi potrebami.

V 7. točki XXVI. amandmaja smo dodali tri nove odstavke, ki določajo, kdaj je mogoče z zakonom začasno omejiti razpolagalno pravico delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela z delom sredstev družbene reprodukcije oziroma predpisati obvezno združevanje teh sredstev za financiranje tistih potreb družbene reprodukcije, za katere je to določeno z družbenim planom SR Slovenije. Obenem smo menili, da je za vse take odločitve, ki v bistvu pomenijo omejevanje razpolaganja delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela s sredstvi, ki jih ustvarjajo, potrebna kvalificirana večina v republiški skupščini, to je večina glasov vseh poslancev v pristojnih zborih. To so namreč daljnosežne določbe. Od ustrezne ustavne opredelitve pooblastil državnim organom na področju razširjene reprodukcije je v veliki meri odvisno ustvarjanje potrebne finančne podlage temeljnih organizacij združenega dela, da bi delavci postali resnično nosilci odločitev v procesu družbene reprodukcije in še posebej v razširjeni reprodukciji.

Določbe zveznih amandmajev so dopolnjene tudi v 8. točki XXVI. amandmaja, kjer je predlagano, da zakon lahko določi pogoje glede uporabe skupnih sredstev za pomoč organizacijam združenega dela, ki zaidejo v izredne ekonomske težave, če se s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori ne dosežejo cilji, ki so opredeljeni v tej točki.

Z dopolnitvijo v 9. točki XXVI. amandmaja, da so davki namenjeni le za financiranje potreb, določenih v proračunih družbeno-političnih skupnosti, je storjena potrebna razmejitev med davki kot dohodki proračunov družbeno-

političnih skupnosti in prispevki kot obliko financiranja predvsem samoupravnih skladov ter potreb samoupravnih interesnih skupnosti.

Sedanje izkušnje in potrebe pa narekujejo, da se ustavno-pravno bolje urede dejavnosti, s katerimi se neposredno zadovoljujejo življenjske potrebe delovnih ljudi in občanov ter poslovanje in razvoj podjetij in zavodov, ki se morajo trajno opravljati in ki ne smejo biti odvisne niti od stihijnosti tržišča, pa tudi ne od trenutnega interesa delovnih skupnosti ali delavcev v teh podjetjih oziroma zavodih. Sem spadajo predvsem dejavnosti, ki jih opravljajo komunalne, stanovanjske in nekatere trgovinske in podobne delovne organizacije, dalje cestna podjetja, vodno-gospodarske organizacije in veliki tehnični sistemi s področja energetike, prometa, informacij, zvez in podobno. To ureja XXVII. amandma. V ustavni komisiji smo po daljši razpravi obdržali iz sedanje ustave kategorijo dejavnosti posebnega družbenega pomena. Vendar moramo ugotoviti, da na področju infrastrukturnih dejavnosti, stanovanjske, komunalne in podobnih dejavnosti, niso razčiščene medsebojne pravice in obveznosti v odnosih v družbi na podlagi minulega dela, in tudi ne način in oblike zagotavljanja interesov neposredno zainteresiranih družbenih dejavnikov na samoupravni osnovi. Ker vsa ta vprašanja niso rešena, smo se v ustavni komisiji sporazumeli, da bi na predloženi način ustvarili ustavno podlago za preprečevanje pojavov monopolističnega zlorabljanja položaja v teh dejavnostih in v skladu z novimi pristojnostmi in odgovornostmi republike zagotovili družbenopolitičnim skupnostim ter porabnikom potreben vpliv na te dejavnosti.

V zvezi z amandmajem XXVIII, ki ureja odnose med temeljnimi organizacijami združenega dela ter oblikami njihovega povezovanja, želim opozoriti na bistveno dopolnilo, ki določa, da o razvoju in poslovanju organizacije združenega dela odločajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela neposredno na zborih delavcev in z referendumom ali po organih upravljanja, ki jih sami izvolijo.

V tej fazi sprememb ustave se nismo namreč odločili, da podrobneje opredeljujemo funkcijo planiranja in njegove karakteristike v samoupravni družbi na podlagi samoupravnih proizvodnih, družbenoekonomskih odnosov. Menili smo, da to zahteva podrobnejši študij ob širšem sodelovanju strokovnjakov s tega področja. Ustavna komisija pa je menila, da je že v tej fazi ustavnih sprememb potrebno zagotoviti, da se odločitve v zvezi s planiranjem in razvojnimi programi ter investicijske odločitve sprejemajo v temeljnih organizacijah združenega dela. Tam, kjer delavci neposredno ustvarjajo dohodek in dohodek delijo, se morajo sprejemati tudi odločitve o planih, razvojnih programih in investicijah.

Dovolite mi, da na tem mestu izrazim svoje mnenje, da obstoji možnost in potreba, da med javno razpravo bolj jasno opredelimo funkcijo temeljne organizacije združenega dela pri delitvi dohodka, njene pravice in obveznosti do združevanja sredstev za širjenje materialne osnove dela z drugimi organizacijami združenega dela neposredno ali posredno v bankah; dalje v odnosu do infrastrukturnih dejavnosti, stanovanjske, komunalne gradnje, zaščite okolja in človeka pred možnimi negativnimi posledicami stihijskega industrijskega razvoja ter do vseh negospodarskih dejavnosti kot pogojev družbene reprodukcije. S tem bi bodisi v amandmaju XXVI bodisi v amandmaju XXVIII določili tudi bistvene elemente planiranja v organizacijah združenega dela ter odnose med temeljnimi organizacijami združenega dela, njihovimi integracijskimi celotami in poslovnimi partnerji kakor tudi s samouprav-

nimi občinami, krajevnimi skupnostmi ter samoupravnimi skupnostmi na področju negospodarskih družbenih dejavnosti. Tako bi ustvarili ustavno-pravne pogoje za samoupravno povezovanje neposredno zainteresiranih dejavnikov v družbi, hkrati pa tudi bolj določeno podlago za intervencijo državnih organov na podlagi in v okviru ustavnih pooblastil.

Dopolnitev vsebuje tudi 9. točka, ki govori o prostovoljnem združevanju delovnih organizacij v zbornice, vendar daje amandma pooblastilo za obvezno združevanje organizacij združenega dela v zbornice, če se to pokaže kot potrebno.

XXIX. amandma, ki je analogen zveznemu amandmaju XXIII, govori o samoupravnih sporazumih in družbenih dogovorih. Dopolnitev pomeni 4. točka. Ustavna komisija je na podlagi izkušenj, ki jih imamo s samoupravnim sporazumevanjem in družbenimi dogovori, predvidela rešitev, da zakon lahko predpiše obveznost, da se začne postopek za sklenitev samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov ter določi načela tega postopka. Morda bo razprava pokazala, da je takšno generalno pooblastilo preširoko.

V amandmaju XXX se obravnavajo problemi samostojnega osebnega dela občanov z delovnimi sredstvi v njihovi lastnini. Ustavna komisija je povzela besedilo ustreznega zveznega amandmaja (XXIV) z nekaterimi dopolnitvami. V 1. točki so opredeljene tiste dejavnosti, za katere ustava neposredno določa, da se lahko opravljajo na podlagi samostojnega dela občanov z delovnimi sredstvi v njihovi lastnini. To so kmetijska, obrtna, gostinska in turistična dejavnost. Te so izrecno navedene zato, ker smo menili, da je potrebno zagotoviti vso pravno varnost, ki bo hkrati spodbudila večjo prizadevnost občanov na teh področjih samostojnega dela. Hkrati je predvideno, da zakon lahko določi druge gospodarske in negospodarske dejavnosti, kadar opravljanje dejavnosti ustreza načinu, materialni podlagi in možnostim osebnega dela.

Pri tem amandmaju bi vas opozoril še na določilo, ki dopolnjuje ustrezni zvezni amandma s tem, da se delovnim ljudem, ki z osebnim delom samostojno poklicno opravljajo umetniško ali drugo kulturno, raziskovalno, športno in podobno dejavnost, zagotavlja na način, ki ga določi zakon, soodločanje pri ustvarjanju pogojev za delo ter razpolaganje z rezultati njihovega dela. Ustavna komisija je menila, da je potrebno v ustavi določiti podlago za to, da se uredi npr. položaj pisateljev in prevajalcev v odnosu do založniške dejavnosti, slikarjev in kiparjev v odnosu do galerij ipd. Pričakujemo, da bodo tudi iz teh krogov prišle pobude za ustrezno rešitev teh problemov.

V 6. točki tega amandmaja je konkretiziran položaj kmetov in opravljanje kmetijske dejavnosti s samostojnim delom občanov z delovnimi sredstvi v njihovi lastnini. Tu smo skušali najprej zagotoviti predvsem dvoje: z ustavo ustvariti boljše pravne pogoje ter tudi zajamčiti, da postanejo zadruga v resnici organizacije kmetov, ki jih ustanavljajo, s tem da kmetje upravljajo zadrugo oziroma podobno organizacijo in da razpolagajo s skupno ustvarjenim dohodkom; hkrati pa tudi zagotoviti, da kmetje, ki svoje delo in svoja delovna sredstva združujejo z organizacijami združenega dela v kombinatih in z drugimi delovnimi organizacijami na področju predelovalne industrije, trgovine in podobno, na podlagi svojega dela in vloženi sredstev enakopravno sodelujejo s člani delovne skupnosti take organizacije pri upravljanju in soodločajo pri delitvi skupno ustvarjenega dohodka. Z nadaljnjimi določbami v tej točki smo hoteli v ustavi jasno opredeliti proces, ki že teče in ustvariti ustavno podlago tako za zaščito dopolnilnega dela v teh dejavnostih kakor tudi za preraščanje

osebnega dela z zasebnimi sredstvi v združeno delo na podlagi kooperacije, delitve dohodka na osnovi vložnega dela in sredstev, ter podružbljanja preostalega presežnega dela.

Drugi kompleks amandmajev na družbenoekonomskem področju se nanaša na enotni trg in vlogo, pravice in obveznosti republike na enotnem trgu. Enotni jugoslovanski trg na samoupravnih osnovah lahko funkcionira samo toliko, kolikor se bodo uveljavili samoupravni in integracijski procesi, katerih elementi so opredeljeni v znanih zveznih amandmajih oziroma v republiških amandmajih od XXVI do XXX. Razčiščevanje in uveljavljanje teh odnosov bo prispevalo k temu, da bo delovanje enotnega trga sredstvo samoupravne integracije naše družbe in ne njene dezintegracije zaradi stihijskega delovanja trga.

Elementi, ki v zvezni ustavi na podlagi dogovora republik in pokrajin zagotavljajo enotnost jugoslovanskega trga, so vgrajeni tudi v predložene spremembe republiške ustave. Tu gre za amandmaje od XXXI do XXXVI, v katerih so opredeljene obveznosti republike oziroma odnosi, ki se morajo regulirati z republiško ustavo, da bi se zadostile zahteve za uresničevanje skupnih interesov republik in pokrajin pri razvijanju in delovanju enotnega jugoslovanskega trga. Amandmaji o odgovornosti Slovenije pri zagotavljanju enotnega jugoslovanskega trga, o družbenem planu Slovenije, o narodni banki Slovenije, o službi družbenega knjigovodstva ter o vlogi republike na področju davčne politike in razvijanja davčnega sistema so v pogledu delovanja enotnega jugoslovanskega trga sami po sebi dovolj jasni in mislim, da so tudi dovolj obrazloženi v pismeni obrazložitvi. Zato se pri njih ne bi dlje zadrževal.

Nekoliko dlje bi se zadržal le pri XXXVI. amandmaju, ki ureja način zadovoljevanja neposrednih interesov delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti. V smislu pobude za začetek sprememb ustave je razvoj komunalnega sistema in v tem okviru vloge in položaja krajevnih skupnosti predmet faze ustavnih sprememb. Vendar način financiranja neposrednih potreb v krajevnih skupnostih, kot ga ureja ta amandma, izvira neposredno iz določil amandmajev, ki urejajo odnose v delitvi dohodka, položaj temeljnih organizacij združenega dela in svobodno zaposlovanje delovnih ljudi pod enotnimi pogoji v Jugoslaviji in v republiki. S tem ustvarjamo pogoje, da se osnovna vprašanja življenja in zadovoljevanja potreb delavcev in delovnih ljudi v krajevnih skupnostih rešujejo z neposrednimi sporazumi in dogovori krajevnih skupnosti in njihovih organov z organi samoupravljanja temeljnih organizacij združenega dela. To je prav posebno pomembno za dislocirane obrate, saj se neurejeni odnosi dislociranih obratov kot temeljnih organizacij združenega dela do njihovih central ne kažejo le v negativnem vplivu na razvoj samoupravnih odnosov v sami organizaciji združenega dela, ampak otežkočajo samoupravno reševanje skupnih interesov delavcev v samoupravnih interesnih skupnostih, v krajevnih skupnostih in občinah. Sedanji odnosi navajajo predvsem na proračunsko reševanje splošnih potreb z davki ali obveznimi prispevki. Amandma daje pravno podlago za samoupravno urejanje odnosov pri zadovoljevanju potreb delavcev, ki živijo in delajo v isti krajevni skupnosti, kot tudi odnosov, ko delavci delajo v eni krajevni skupnosti oziroma občini, živijo pa v drugi krajevni skupnosti oziroma v drugi občini ali v drugi republiki.

V amandmaju je dalje določeno, da se pokrivanje potreb občanov v krajevni skupnosti uredi lahko tudi tako, da občina odstopi krajevni skupnosti za uresničevanje njenih nalog del davkov, taks in drugih davščin, zbranih na območju

krajevne skupnosti, v skladu s programi razvoja krajevne skupnosti in občine. S tem se z ustavo zboljšujejo možnosti za neposredno zadovoljevanje splošnih potreb občanov na podlagi programov razvoja krajevnih skupnosti in občin. Z določili tega amandmaja se torej ustvarjajo tudi ugodnejši pogoji za ustvarjanje takšne finančne podlage krajevnih skupnosti, ki bo omogočila polno uveljavljanje vseh njenih funkcij v razvoju samoupravne občine.

Prehajam na amandmaje, ki na področju družbeno-političnega sistema konkretizirajo vlogo republike in njene funkcije, ki so določene v XXV. amandmaju in ki upoštevajo družbenoekonomske osnove, določene v že obravnavanih amandmajih.

Amandma XXXVII opredeljuje funkcije, ki jih v okviru svojih, z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti, republika uresničuje po republiških organih in organizacijah. Ne bi se podrobneje spuščal v te določbe, ki v 28 točkah v bistvu razčlenjujejo izhodišča v XXV. amandmaju, o katerih sem že govoril.

XXXVIII. amandma ureja zakonodajne funkcije republike oziroma njenih organov in organizacij. Tu so našteje zadeve oziroma področja, ki se urejajo z republiškim zakonom (1. točka). Zaradi celote se sklicuje na pooblastila v drugih ustavnih amandmajih (2. točka), za zakonsko urejanje predvsem na področju družbenoekonomskih odnosov. Naštete so tudi zadeve oziroma področja (3. točka), za katera lahko republika z zakonom določi samo splošna načela.

Pri vprašanju, kako naj se opredelijo odnosi med republiko in republiški organi, republiško skupščino, izvršnim svetom in upravnimi organi na eni strani ter s samoupravno občino, občinsko skupščino in njenimi organi na drugi strani ter s samoupravnimi interesnimi skupnostmi na tretji strani, se je pokazalo, da v sedanji fazi ustavnih sprememb še nismo sposobni izčrpno opredeliti in razmejiti pristojnosti republiških organov, občin in samoupravnih interesnih skupnosti. Takšna opredelitev namreč zahteva do kraja razčiščene družbeno-ekonomske odnose, pravice in obveznosti, ki izvirajo iz minulega dela, ter podrobnejšo opredelitev medsebojnih obveznosti in pravic pri zagotavljanju skupnih interesov v samoupravnih interesnih skupnostih ter s samoupravnimi sporazumi in z družbenimi dogovori.

To zahteva tudi bolj dosledno izdelan sistem družbenoekonomskih odnosov in politični sistem v samoupravni občini in krajevni skupnosti. Kljub temu se je ustavna komisija odločila, da opredeli tiste naloge, ki se rešujejo z republiškimi zakoni in za katere ni bilo dvoma, da so skupnega pomena za občane in delovne ljudi v republici. Da pa ne bi prišlo do težav pri izpolnjevanju odgovornosti republike in njenih organov, vsebuje 1. točka klavzulo, da lahko skupščina uredi z zakonom tudi druge zadeve, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane, vendar z dvema pogojevma: zakon je sprejet, če zanj glasuje večina vseh poslancev vsakega pristojnega zbora; pred obravnavo in odločanjem o zakonu v pristojnih zborih pa morajo dati o zakonu mnenje delegati občin, zbrani na zasedanju v Skupščini SR Slovenije.

To so pomembne odločitve, ker se z njimi odloča o tem, kaj je zrelo za samoupravno reševanje posameznih problemov, kaj pa zahteva zakonsko intervencijo republiške skupščine. Tu so možne razne rešitve in razne skrajnosti. Menim, da so obrambni mehanizmi v zadnjem odstavku te točke nujno potrebni.

V 3. točki so določena področja, na katerih sme republika z zakonom urejati le splošna načela. Ta področja namreč praviloma delovni ljudje in občani

samostojno urejajo. Tej točki je dodana klavzula, da Skupščina SR Slovenije lahko z zakonom določi splošna načela tudi v drugih zadevah, ki jih delovni ljudje in občani samostojno urejajo, če s tem soglaša zasedanje delegatov občin v Skupščini SR Slovenije in če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih zborih republiške skupščine. Soglasje zasedanja delegatov občin pomeni soglasje, doseženo na zasedanju v smislu določil poslovnika skupščine.

Amandma XXXIX obravnava sodelovanje z drugimi socialističnimi republikami oziroma avtonomnima pokrajinama. Amandma XL določa zadeve, v katerih Socialistična republika Slovenija sodeluje z drugimi republikami in avtonomnima pokrajinama v zveznih organih v postopku dogovarjanja in dajanja soglasja. Amandma XLII ureja organiziranje in vodenje splošnega ljudskega odpora in opredeljuje vlogo in položaj glavnega štaba Socialistične republike Slovenije. Amandmaja XLIII in XLIV pa urejata vlogo Socialistične republike Slovenije na področju zunanje politike in samozaščite. Menim, da so navedeni amandmaji dovolj jasni, tako da spričo pismene obrazložitve ne zahtevajo posebne nadaljnje razlage.

Prehajam na amandma XLI. V našem družbeno-političnem sistemu zaostajamo v opredeljevanju vloge subjektivnega dejavnika v sistemu samoupravljanja in neposredne demokracije, to je predvsem vloga Socialistične zveze, Zveze sindikatov in Zveze komunistov in v njihovem prilagajanju tej vlogi. Praksa nam kaže, da moramo na nov način opredeliti funkcijo in vlogo Socialistične zveze v graditvi neposredne demokracije in pri uveljavljanju avtentičnih interesov delovnih ljudi in občanov v sistemu samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in neposredne socialistične demokracije. Izkušnje kažejo, da je treba na nov način opredeliti tudi vlogo sindikatov kot aktivnega dejavnika ter njihovo mesto in odgovornost v celotnem procesu integriranja združenega dela na samoupravnih osnovah. Na nov način moramo postaviti tudi vlogo Zveze komunistov Jugoslavije. Delovanje Zveze komunistov in Socialistične zveze nam vsekakor daje pomembne izkušnje za spremembe v političnem sistemu v drugi fazi. Morda bo razprava pokazala, da bi zlasti bogate izkušnje v zvezi z volitvami odbornikov in poslancev od leta 1963 dalje tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji že v sedanji fazi ustavnih sprememb v večji meri izkoristili in bolj uveljavili tudi ustrezne teze dokumenta »Socialistična zveza delovnega ljudstva danes«² že v teh spremembah in dopolnitvah ustave. Mislim, da bi nam moralo biti pri tem osnovno vodilo, ki sledi že iz načelnega dela predvsem zvezne pa tudi republiške ustave, da brez ustrezne vloge Socialistične zveze pri reševanju vseh odprtih vprašanj našega družbenega življenja in razvoja ni demokracije, da vsako reševanje takih vprašanj zunaj Socialistične zveze ali vzporedno z njenim delovanjem ne glede na nosilce, pa naj bodo to klerikalni elementi v cerkvenih krogih ali drugačne skupinice in skupine, nujno nosi v sebi klice večstrankarskega sistema. Takšno delovanje je nujno povezano s krepitvijo državnih struktur; v danih mednarodnih pa tudi notranjih političnih krogih pa vodi po realnih ocenah lahko edino k restavraciji etatističnega administrativnega družbeno-političnega sistema z različnimi možnimi recidivi stalinizma. To so elementarna spoznanja o delovanju neposredne socialistične demokracije, ki jih v zadnjih letih zelo jasno in ponovno potrjujejo ne samo naše, ampak tudi vse izkušnje v mednarodnem merilu. Da bi se izognili zmedi in nepotrebnim iskanjem v teh elementarnih postavkah socialistične demokracije, bi bilo zelo koristno, če bi naredili korak naprej v ustavni opredelitvi mesta in vloge Socialistične zveze v našem družbeno-poli-

tičnem in skupščinskem sistemu, npr. z opredelitvijo načela, da je zastopanje interesov in usklajevanje stališč v Socialistični zvezi ustavna pravica vsakega državljana in občana, bodisi neposredno bodisi prek organizacij in društev, v katerih uresničuje te interese. Taka vloga Socialistične zveze kot organizacije samoupravljanja bi morala postati prav tako nesporen atribut naše socialistične samoupravne družbe, kot so to npr. delavski sveti ali zbori delovnih skupnosti na področju združenega dela in v njegovih organizacijah. To je potrebno zlasti zato, ker je naša družba za zdaj tako kot vsaka družba konfliktna družba s protislovnimi interesi, tako da morajo občani imeti možnost, da v pogojih neposredne socialistične demokracije v okviru Socialistične zveze zastopajo in soočijo svoje interese z drugimi interesi. Pluralizem interesov se mora izražati v Socialistični zvezi in Socialistična zveza mora postati tisti sposobni mehanizem, ki bo usklajeval in dejansko izražal resnične interese delavskega razreda, delovnih ljudi in občanov.

V pripravih teh amandmajev smo imeli namen, da v skladu z dokumentom »Socialistična zveza danes« uredimo že v tej fazi ustavnih sprememb vsaj funkcijo Socialistične zveze v kandidacijskem postopku ne samo za člane predsedstva SFRJ, marveč tudi sicer, skratka, da našo prakso in izkušnje spremenimo v ustavno normo. V razpravah, ki jih je izzval tak predlog, se je pokazalo, da terja ustavno-pravna opredelitev in formulacija te naloge več časa. Vendar ne izključujem možnosti, da se že v javni razpravi dovolj poglobijo ti problemi in do potrebne mere razčistijo, tako da bi lahko že sedaj našli zadovoljive ustavno-pravne formulacije.

Amandma XLI se omejuje na vlogo Socialistične zveze kot edine in izključne organizacije, ki lahko nastopi pri predlaganju kandidatov za člane predsedstva Socialistične federativne republike Jugoslavije po predhodno opravljenem postopku kandidiranja. To pa seveda ne pomeni, da v samem postopku ne sodelujejo vse obstoječe družbene strukture našega socialističnega samoupravnega družbeno-političnega sistema. To pa naj se uredi z zakonom.

Sedaj bi prešel še na organizacijo skupščine in njenih organov oziroma predsedstva in izvršnega sveta. Iz obrazložitve, ki ste jo prejeli, sledi, da je treba organe v republiki že v tej fazi prilagoditi novemu položaju republike v federaciji in njeni novi odgovornosti, ki jo že nosi za svoj notranji razvoj in za usklajevanje svojih interesov z drugimi republikami v federaciji in mednarodnem življenju. Odnos republike do federacije je razmejen in so odgovornosti v precejšnji meri jasne. Čiste odnose glede odgovornosti je treba postaviti tudi znotraj republike. Tu gre predvsem za odgovornost v skupščini za kreiranje politike in za to, kdo in kako to politiko izvaja. V ustavni komisiji smo se po precej izčrpnih razpravah odločili za predlagane rešitve, ki naj jasneje opredelijo odgovornosti v skupščini za njeno še bolj vsebinsko in učinkovito delovanje kot najvišjega organa oblasti in družbenega samoupravljanja Socialistične republike Slovenije.

Po vrsti razprav je ustavna komisija sprejela stališče, da se določene odgovornosti v zvezi s sedanjim položajem in vlogo republike ter novimi odgovornostmi skupščine z ustavo zaupajo predsedstvu Skupščine SR Slovenije. Amandma XLV o predsedstvu Skupščine SR Slovenije izhaja predvsem iz potrebe, da se v republiki v okviru ustavnega sistema oblikuje odgovoren organ, ki bo imel potrebna pooblastila, in ki bo prevzel polno odgovornost za ustrezno opravljanje usklajevalnih funkcij — ki jih je doslej po ustavi opravljal pred-

sednik skupščine, po poslovniku pa predsedstvo glede dela skupščinskih teles — v odnosu do drugih samoupravnih organizmov in družbeno-političnih organizacij in po potrebi do organov federacije, predvsem do predsedstva SFRJ in za delovanje delegacije v zboru narodov, kot tudi v odnosih z drugimi republikami. Do sedaj je predsedstvo skupščine do neke mere vršilo usklajevalno funkcijo pri oblikovanju stališč za izdelavo programske osnove dela skupščine. Poleg tega je v praksi v mnogih pomembnejših splošnih političnih vprašanjih, ki so se pripravljala za obravnavo v skupščini, usklajevalo stališča na svojih sejah med člani predsedstva, z izvršnim svetom oziroma s predstavniki drugih ustreznih skupščinskih delovnih teles, družbeno-političnih organizacij in podobno. Povečane in nove neposredne odgovornosti kažejo potrebo po usklajevanju stališč tako pri kreiranju politike kot pri nadzoru skupščine in njenih teles nad izvajanjem politike politično-izvršilnih in upravnih organov, s ciljem, da bi bil vpliv skupščine na izvajanje njene politike učinkovitejši. Končna odločitev vedno pripada skupščini. Usklajevanje pa že po svoji vsebini pomeni razčiščevanje dejanskih objektivnih korenin glede razlik v stališčih in iskanje osnov skupnih interesov ter na tej podlagi približevanje stališč in ugotavljanje enotnih interesov ter sporazumevanje o njih. Tako kot doslej v praksi predsedstva skupščine tudi v smislu predloženega amandmaja ne more biti metoda njegovega dela preglasovanje in sprejemanje obveznih sklepov na tej osnovi, še manj pa seveda sprejemanje aktov. Če pride do različnih stališč, ki se ne morejo uskladiti, potem se glede na njihov pomen ter po oceni predsedstva ali posameznega člana predsedstva postavijo na dnevni red pristojnih zborov, kot to zahteva poslovnik, tako da odloča skupščina oziroma njena pristojna telesa. Poleg te naloge naj bi predsedstvo skupščine prevzelo še nekatere splošne družbene funkcije, ki so povezane z novo vlogo in položajem republike kot države, in sicer predvsem določene funkcije »šefa države« in politično pobudo za obravnavo vprašanj splošnega političnega pomena.

V dosedanji razpravi je bila med drugim izražena bojazen, da bi se predsedstvo v novi vlogi osamosvojilo in postalo organ nad skupščino s posebnimi pooblastili oziroma drugi izvršni organ. Ta bojazen po mojem mnenju ni utemeljena, ne samo zaradi tega, ker je predsedstvo tudi posledje vključeno v skupščino, je njen organ in od nje izvoljen ter njej neposredno odgovoren. Neupravičena je predvsem zaradi tega, ker bo predsedstvo skupščine s tako dopolnjenimi funkcijami izpolnjevalo svojo odgovornost pred skupščino in celotno samoupravno in politično strukturo v republiki in skrbelo za ustrezno angažiranje te strukture pri obravnavanju in odločanju o vsakem vprašanju v skupščini ter mnogo bolj učinkovito prispevalo k temu, da bo republiška skupščina v večji meri sposobna, da se prek svojih delovnih teles in zborov uveljavlja bolj vsebinsko in manj formalno tako v kreiranju kot pri zagotavljanju izvajanja politike. S tem v zvezi je naloga predsedstva, da prispeva k povezovanju zakonodajne in izvršne funkcije in k usklajenemu uresničevanju obeh funkcij. Tako bodo politično-izvršilni organi skupščine — njen izvršni svet in upravni organi — dosti bolj neposredno in z jasneje opredeljeno odgovornostjo postavljeni v odnos do skupščine kot skupščinski organi, za katerih delo skupščina v celoti odgovarja in ki tudi sami za svoje delo odgovarjajo skupščini (in ne predsedstvu skupščine). Predsedstvo skupščine pa je tisti organ v skupščini, ki je tako organiziran in postavljen, da je dolžan in sposoben zasledovati izvajanje politike, da je odgovoren za to, da skupščino pravočasno

opozarja na morebitne probleme v zvezi s tem in da predlaga obravnavo takih problemov v skupščini. Za to svoje delo tudi skupščini odgovarja, nima pa samo direktno nobene izvršilne funkcije in je tudi ne more imeti in se zato ne more spremeniti v neke vrste drugi izvršilni organ, vzporeden izvršnemu svetu.

Najmanj 10 poslancev kateregakoli zbora Skupščine SR Slovenije lahko v svojem zboru sproži interpelacijo, naj se v zvezi z delom predsedstva obravnavajo posamezna politična vprašanja. Tako je predsedstvo pod stalno in neposredno politično kontrolo skupščine. Za vsakega njenega člana pa veljajo glede odgovornosti konkretna določila skupščinskega poslovnika v skladu z ustavo, ki se z zakonom, ki ga predvideva ustava, lahko še bolj konkretno opredelijo. Na ta način postavljena razmerja in funkcije lahko le krepijo obstoječi skupščinski sistem in povečujejo njegovo učinkovitost.

Dejstvo, da sedaj pristopamo le k nekaterim spremembam v našem skupščinskem sistemu, vpliva tudi na vprašanje sestave predsedstva skupščine. Nove funkcije, ki jih prevzema predsedstvo, se dejansko prenašajo na tako predsedstvo, kakršno izvira iz dosedanje strukture skupščine, ki bo brez dvoma doživela spremembe v drugi fazi ustavnih sprememb. Prevladalo je mnenje, da se sedanja sestava predsedstva le v najnujnejšem obsegu prilagodi novim funkcijam predsedstva in odgovornosti skupščine. Bili so predlogi, da se izbirajo člani predsedstva tudi izven skupščine, vendar je večina v ustavni komisiji menila, da v tej fazi sprememb ustave ne bi bilo koristno razširjati možnosti izbire kandidatov. V odnosu do izvršnega sveta je predvideno, da predsedstvo skupščine med drugim posreduje izvršnemu svetu mnenja in stališča o izvajanju politike, zakonov in drugih splošnih aktov Skupščine SR Slovenije ter predlaga ukrepe za njihovo izvajanje; v tem pogledu se torej ustavno ureja dosedanja praksa predsedstva. Predsedstvo skupščine lahko zahteva od izvršnega sveta, da mu poroča o vprašanih iz svoje pristojnosti. Predsedstvo skupščine lahko postavi v skupščini tudi vprašanje zaupnice izvršnemu svetu. S predlaganimi določbami o razmerju med predsedstvom in izvršnim svetom so odgovornosti in naloge natančno razdeljene. Seveda pa bo tako kot doslej tudi v prihodnje potrebno stalno sodelovanje med vsemi delovnimi telesi skupščine in izvršnim svetom kot njenim organom ter med predsedstvom skupščine in izvršnim svetom.

Na koncu še nekaj besed o izvršnem svetu. Izvršni svet Skupščine SR Slovenije ostaja v smislu predlaganih določb XLVI amandmaja njen politično-izvršilni organ z vsemi svojimi dosedanjimi funkcijami. Na predsedstvo prehaja samo pravica pomilostitve. Pač pa naj bi prišlo do sprememb glede načina formiranja izvršnega sveta, njegove sestave, glede razmerij do republiške uprave, glede pooblastil za izdajanje izvršilnih predpisov ter glede odgovornosti izvršnega sveta v zvezi z vprašanjem nezaupnice ter interpelacije. Neposredno določanje članov izvršnega sveta za republiške sekretarje daje izvršnemu svetu poudarjen izvršilni in politično-strokovni značaj. Hkrati pa taka sestava zagotavlja večjo učinkovitost in operativnost izvršnega sveta pri izvajanju politike in zakonov in mnogo bolj konkretno določeno odgovornost v primerjavi s sedanjo ureditvijo, saj je s tem izvršni svet odgovoren in hkrati usposobljen za neposredno usmerjanje in usklajevanje dela republiških upravnih organov.

Drugo pooblastilo, ki bo povečalo učinkovitost dela izvršnega sveta, je, da bo izvršni svet lahko izdajal uredbe in druge predpise za izvrševanje republiških zakonov, splošnih aktov Skupščine SR Slovenije ter zveznih zakonov v

okviru republiške pristojnosti. Doslej je izvršni svet lahko izdajal izvršilne predpise le, če je bil za to izrecno pooblaščen v zakonu. Vse navedene spremembe naj bi izvršnemu svetu omogočile, da bi še bolj odgovorno, kvalificirano in učinkovito opravljal svoje naloge.

Zlasti zaradi neposredne vključitve vodstva republiške uprave v izvršni svet, kar bo ustvarilo jasne odnose v zvezi z odgovornostjo uprave do izvršnega sveta in do skupščine, se odstopa od dosedanjega ustavnega načela, da so člani izvršnega sveta izvoljeni izmed poslancev Skupščine SR Slovenije. V predlagani določbi funkcija člana izvršnega sveta ni združljiva s poslanskim mandatom. Dogovarjali smo se v ustavni komisiji, da bi z ustavnim zakonom za izvedbo ustavnih amandmajev omogočili izjeme za tiste člane izvršnega sveta, ki ne bi prevzeli funkcije sekretarjev.

V razpravi se je pokazalo, da tudi glede položaja članov republiškega izvršnega sveta veljajo isti razlogi, ki so govorili za to, da se v zveznem izvršnem svetu opravijo te spremembe. Bistveno je, da so člani izvršnega sveta postavljeni v tak položaj, da je zagotovljena njihova odgovornost za izvajanje skupščinske politike tistemu, ki jih je na to mesto izvolil — to pa je skupščina. Ostane seveda njihova odgovornost Socialistični zvezi, ki je vključena v kandidacijski postopek in katere politični program in politični cilj sta podlaga za delo skupščine in vseh njenih organov, poslancev, odbornikov ali delegatov. Odgovornost izvršnega sveta kot celote in njegovih posameznih članov skupščini je tako jasneje in bolj določno opredeljena.

Iz takšne nove funkcije izvršnega sveta, ko se krepi njegova politično izvršna in upravna funkcija, sledi tudi potreba, da se v skupščini postavi predsedstvo skupščine kot ustavni organ s funkcijami, o katerih sem že prej govoril.

Na kraju svojega izvajanja naj še opozorim, da bo ustavna komisija pripravila in predložila republiškem zboru besedilo osnutka ustavnega zakona za izvedbo predloženih ustavnih amandmajev.

Tovarišice in tovariši, prepričan sem, da predstavlja predloženi osnutek potrebno podlago za javno razpravo in v zborih skupščine, in vas prosim v imenu ustavne komisije, da sprejmete predloženo besedilo, da bomo lahko začeli javno razpravo.

(Seja je bila prekinjena ob 10.15 in se je nadaljevala ob 10.30.)

Predsednik Miran Goslar: Pričenjamo z razpravo. Danes ste prejeli na klopi pripombe k besedilu osnutka ustavnih amandmajev od poslancev dr. Vojana Rusa in Toneta Remca. Tudi te pripombe bi bilo treba šteti kot del javne razprave oziroma kot prispevek k javni razpravi.

Praden pričnemo z razpravo, predlagam, da se na današnji seji ne bi orientirali na neposredno spreminjanje besedila osnutka. Verjetno je bolj koristno, da jemljemo današnjo razpravo kot prvi prispevek k javni razpravi. Če bi tako vodili razpravo, bi v bistvu ničesar ne zapirali, marveč bi omogočili, da registriramo vse iniciative in predloge. Dali bi torej prvi prispevek k javni razpravi. Zaradi tega bi predlagal, da bi bili povzetki današnje razprave skupaj z danimi predlogi sestavni del gradiva za javno razpravo. Zato vas prosim, da bi povzetke vaših razprav, potem ko jih bo naša strokovna služba pripravila, še danes avtorizirali in s tem omogočili, da se celotno gradivo za javno razpravo, skupaj z referatom predsednika Kraigherja, čimprej objavi. Kolikor se s takšnim

načinom razprave strinjate, bom po končani razpravi predlagal temu ustrezen sklep.

Kdo želi besedo? Besedo ima dr. Vojan Rus.

Dr. V o j a n R u s : Tovariš predsednik je predlagal, da v današnji razpravi ne bi razpravljali o konkretnih predlogih za spremembo besedila osnutka ustavnih amandmajev. Dejal je, naj bi se Remčevi in moji predlogi priključili kot sestavni del občega gradiva in sicer v povzetku.

Mislim, da bi bilo povsem normalno in možno, da o tako pomembnem tekstu, kot je ustava, konkretno diskutira tudi skupščina, ki je najvišji samoupravni organ, medtem ko je ustavna komisija, kljub svojemu pomenu in sestavi, le posvetovalni in pripravljalni organ. Da ne bi bilo nepotrebnih težav in nepotrebnih nesporazumov, ki jih je v naši javnosti toliko, bi se strinjal, da se tudi predlogi, za katere mislim, da nekateri niso nepomembni in ki so dobili sorazmerno precej podpore že na ustavni komisiji, vključijo kot dodatek, vendar ne v povzetku, marveč v točnem navajanju s kratkimi obrazložitvami, ki so že podane. Če to ni možno, zahtevam tudi glasovanje o teh konkretnih formulacijah.

Predsednik M i r a n G o s l a r : Moj predlog je bil — kaže pa, da ga tovariš Rus ni razumel — da na današnji seji o predlogih ne odločamo, marveč o njih samo razpravljamo. Razprava je docela odprta. Tudi predhodne razprave, oziroma predhodni predlogi, ki so bili do današnjega dne poslani, so bili razmnoženi in dani poslancem, konkretno predlogi tovarišev Vojana Rusa in Remca. To seveda ne izključuje možnosti, da ne bi o tem še diskutirala in da o njenih predlogih ne bi razpravljali. Predlagal sem samo to, da na današnji seji ne spreminjamo teksta, ki je bil predložen in da vse predloge priključimo v povzetku kot sestavni del celotnega gradiva. Če pa kdo od poslancev izrecno zahteva, da o njegovih predlogih glasujemo že danes, potem bom to dal na glasovanje. Vendar bi glasovanje in morebitna odklonitev posameznih predlogov pomenila izločitev teh predlogov iz nadaljnje razprave. Po mojem je to celo večje zapiranje razprave kot pa da vse predloge, ki se bodo pojavili v današnji razpravi, vključimo kot sestavni del javne razprave. Prosim, dr. Vojan Rus.

Dr. V o j a n R u s : Nejasnost je sicer majhna, vendar jo je treba natančno določiti. Ali pomenijo povzetki to, da bodo recimo predlogi tovariša Remca in moji navedeni dobesedno?

Predsednik M i r a n G o s l a r : Če gre za formulacije, sem prepričan, da bodo. Obrazložitve pa bodo verjetno skrajšane. Dejal sem tudi, da boste povzetke avtorizirali, ko jih bo služba sestavila. To se pravi, da bo imel vsakdo še možnost, če bo imel za potrebno, vplivati tudi na tekst v povzetku. Tone Remc ima besedo.

T o n e R e m c : Tovariš predsednik, spoštovane tovarišice in tovariši poslanci! Spreminjamo slovensko ustavo in zato ni pametno, da si jemljemo čas s proceduralnimi vprašanji, več kot je to potrebno. Želim pa, ker sem bil v tej zvezi omenjen, povedati svoje stališče.

Teoretično in tudi praktično obstajajo tri možnosti postopka. Prva je, da se na izrecno poslančevo zahtevo glasuje o predlogih za spremembo in se torej

spremeni besedilo osnutka ustavnega teksta. Druga možnost je, da se v besedilo, ki ga je predložila skupna komisija, vključijo variante. In tretja možnost, da se obenem z drugimi tudi moji predlogi vključijo v poročilo s tega zбора.

Moram pa takoj reči, da nisem nameraval predlagati, da se o mojem amandmaju glasuje. Razmišljal sem, ali ne bi bilo smotrno glasovati ne samo o mojem, marveč tudi o vseh bistvenih amandmajih, ki bi jih predložili tovariši poslanci in ki bi jih bilo treba vključiti v ustavni tekst kot variante. Tako bi omogočili širšemu krogu organiziranih subjektov in delovnih ljudi, da se o pomembnejših vprašanih javno opredeljujejo v ustavni razpravi. Vendar o tem ne želim razmišljati in presoјati. O tem naj presodi ta zbor. Tudi ne mislim glede tega predložiti svojega amandmaja. Želim pa dati sugestijo, naj se zelo pozorno analizira vsaka dragocena misel, ki bo dana pred tem zborom. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: V bistvu v tej proceduri, ki jo predlagam, ni nič novega glede na prakso, kakršno imamo pri sprejemanju zakonov. Gre za popolno analogijo. Sami veste, da nismo doslej, dokler je bil zakon v fazi osnutka, nikoli o njem glasovali, razen če je bila to izrecna zahteva poslancev, pač pa smo materialno posredovali predlagatelju, ki jih je dalje obdeloval. Isto predlagam tudi pri tej razpravi in mislim, da ne gre za nikakršno razliko med predlogi in med morebitnimi alternativami. To, kar predlaga tovariš Remc, velja tudi za alternative. Kolikor bi jih vnašali v tekst, bomo o njih glasovali, če bo tak predlog dan. Upoštevati moramo tudi dejstvo, da je predlagatelj ustavna komisija, ki ima enako pravico kot odbori ali izvršni svet, da se izreče o zakonskih predlogih. Kolikor bomo torej o posameznih predlogih glasovali, bo komisija to pravico upravičeno torej terjala.

Ali lahko začnemo z razpravo? (Da.) Besedo ima Rado Pušenjak.

Rado Pušenjak: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Podpiram osnutek ustave. Nova slovenska ustava bo pomenila zgodovinsko prelomnico v življenju našega naroda, pomenila bo realizacijo ciljev NOB in posebno priznanje tistim, ki so ta boj izbojevali. Menim, da se tega dejstva Slovenci premalo zavedamo.

K nekaterim amandmajem imam manjše pripombe in sicer: nerazvita območja bi imela precej večje možnosti zaposlovanja v primeru, če bi zasebni obrtniki smeli zaposlovati večje število delavcev. Hkrati pa je opaziti vse večje pomanjkanje obrtniških uslug. Menim, da pa je vseeno bolje, da dela delavec pri zasebnem obrtniku doma, kot da je prisiljen iskati zaposlitev v tujini. Strinjam se, da se pravice delavcev pri zasebnih obrtnikih zagotovijo s kolektivno pogodbo. Če bi hoteli dvigniti zasebno, zlasti storitveno obrt in zaposliti čimveč delavcev doma, potem ne bi smeli preveč omejevati števila oseb, ki jih obrtniki lahko zaposlujejo. Predvidevam, da bo število oseb, ki jih lahko zaposlujejo obrtniki, določal poseben zakon. Želeti pa bi bilo, da bi bil ta zakon čimprej sprejet.

Glede zemljiškega maksimuma menim naslednje: neobdelane zemlje je v Sloveniji vedno več in za njeno obdelavo je vedno manj sposobnih ljudi. Naša težnja bi v bodoče morala biti, da bi se obdelala vsaka ped obdelovalne zemlje, ki jo ima Slovenija zelo malo. To naj bi bilo tudi izhodišče za našo nadaljnjo politiko na agrarnem področju. Glede na to menim, da bi bilo treba odstopiti od zemljiškega maksimuma povsod tam, kjer turistični in drugi sektorji nimajo

interesa odkupiti odvečne zemlje in kjer se ne pojavljajo interesenti-kmetje, ki ne dosegajo maksimuma, ne glede na to, kje ta zemlja leži.

Govorimo večkrat o kmetih-blagovnih proizvajalcih. Menim, da je treba samo v takem tolmačenju tega maksimuma razumeti nadaljnji razvoj. Vemo, da je v svetu pomembno za obstoj kmeta 15—20 ha, pri nas pa znaša to poprečje 3, 4,5 do 5 ha. Predlagam, da se v tem smislu dopolni osnutek ustave.

Dalje. Če že predpisujemo kmetom zemljiški maksimum, potem ne razumem, zakaj ne bi predpisali maksimuma tudi drugim zasebnim lastnikom zemlje. Ne bi se mogel strinjati s tem, da bi lahko posedoval večje površine obdelovalne zemlje tudi delavec, ki je zaposlen in ga običajno obravnavamo kot delavca-kmeta. Menim, da bi v tem primeru morali obravnavati izključnega kmeta povsem drugače kot tiste lastnike, katerim pomeni zemlja ali dodaten dohodek ali pa samo razvedrilo. Predlagam, da se tudi v tem smislu dopolni osnutek ustave.

Glede zbiranja sredstev za splošne družbene potrebe, o čemer govori amandma XXXV, menim, da bi morala ustava predvideti možnost izplačevanja prispevkov tako iz dohodka temeljne organizacije združenega dela kot tudi iz osebnih dohodkov in ne samo iz ene ali druge osnove, kot je lahko razumeti prvi odstavek tega amandmaja.

Prav tako menim, da bi bilo treba z ustavo zagotoviti možnost, da je lahko davčna osnova tudi družinski dohodek in ne samo dohodek posameznika.

Republika in občine naj bi usklajevale obveznosti temeljnih organizacij združenega dela, enako prometni davek in to tudi takrat, ko vplivajo pretirane obveznosti preveč negativno na rentabilnost določene gospodarske panoge. V mislih imam sedanje velike razlike v predpisovanju prometnega davka na vino v posameznih občinah glede na pospeševanje vinogradništva v Sloveniji.

Končno menim, da bi bilo treba med dolžnostmi republike v amandmaju XXXVII navesti tudi to, da je republika dolžna skrbeti za zmanjšanje razlike v narodnem dohodku poprečno na prebivalca med najbolj razvitimi območji Slovenije in med najbolj nerazvitimi. Hvala!

Predsednik Miran Göslar: Ivan Kreft je naslednji govornik.

Ivan Kreft: Tovarišice in tovariši poslanci! Besedilo osnutka ustavnih amandmajev od XXV do XLVII k ustavi Socialistične republike Slovenije govori v XXV. amandmaju o slovenski državnosti. Prvi odstavek XXV. amandmaja se v sedanji formulaciji glasi: »Socialistična republika Slovenija je država, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi in socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov slovenskega naroda ter italijanske in madžarske narodnosti.«

Na podoben način označujejo svojo državnost v ustavnih dopolnilih tudi druge republike, upoštevajoč svoje posebnosti. V vseh ustavnih dopolnilih je tudi močno poudarjeno samoupravljanje in njegovo nadaljnje izgrajevanje, ki je najboljše zagotovilo za nadaljnji demokratični razvoj naše socialistične družbe. Na samoupravni podlagi se usklajujejo tudi razredne in narodne koristi po geslu »delu čast in oblast«. Geslo, za katerega je tovariš Edvard Kardelj na proslavi 100-letnice tobačne tovarne v Ljubljani 26. junija letos dejal, da mora biti izhodišče za našo socialistično in demokratično družbeno akcijo.

Brez pretiravanja lahko rečem, da je ta akcija sedaj v teku in da bo rodila uspehe. Mislim pri tem na javno razpravo o ustavnih dopolnilih, v katero se z veliko odgovornostjo vključuje vse več slovenskih delovnih ljudi, vključujejo se v njo prav zaradi hotenja, da bi dobili ustavo, ki bi uresničila omenjeno geslo.

Tudi v enem od sklepov predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije z dne 30. aprila 1971 so podobne misli. Citiram: »Zveza komunistov Jugoslavije se mora dosledno in energično boriti za nastanek razmer, ki bodo omogočile odločilno vlogo delavskega razreda pri kreiranju politike in pri odločanju o družbenih zadevah na vseh ravneh, še posebej pa za krepitev materialne baze samoupravljalcev. To je podlaga za boj proti birokratskim in tehnokratskim tendencam v naši družbi.«

Materialna baza samoupravljanja se namreč že več let, če ne zavestno, pa stihijsko zmanjšuje, namesto da bi se krepila. Pri tem ne gre le za materialno bazo, temveč tudi za to, ali o njej res odločajo delavci kot proizvajalci in samoupravljalci, ali pa od njih odtujeni dejavniki. Tega pojava, ki je znan in ki ga moramo z novo ustavno ureditvijo odpraviti, se je posredno dotaknil v svoji izjavi s predstavniki časopisa Magyar Szó tudi tovariš Tito, ko je med drugim dejal — citiram po Politiki z dne 23. maja 1971:

»Na vodstvenih mestih v naši deželi je vse manj delavcev. Hkrati pa imamo precej dobro izobraženih delavcev, ki politično niso nevedni in ki še kako poznajo probleme, s katerimi se danes spopadajo. Toda mi si nismo dovolj prizadevali, da bi jih vedno bolj vključevali v Zvezo komunistov in naše vodstvene organe.«

To vprašanje je za nadaljnji razvoj naše družbe tako zelo pomembno, da je prišlo do izraza tudi v uvodnem referatu na 17. seji predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije, dne 2. junija letos, ki ga je prebral Veljko Vlahović. Citiram:

»Prepričan sem, da je eden od vzrokov za pojave, o katerih smo razpravljali na Brionih, oddaljevanje dela političnih sil od delavskega razreda. Oddaljiti se od razreda pomeni v naših razmerah odpreti prostor tistim pojavom, ki označujejo birokratske odnose ali pa politične sile meščanske družbe. V takih okoliščinah lahko prideta do izraza nečimrnost in napuh, ki zavirata hitrejše uspehe.

Takšne lastnosti ne morejo biti lastnosti revolucionarnega gibanja delavskega razreda. Pri ocenjevanju političnih gibanj po 17. seji predsedstva in pri formuliranju sklepov za dejavnost v prihodnje ne moremo ločiti sklepov 17. seje od kongresa samoupravljalcev v Sarajevu. Sarajevski kongres je znova potrdil resnico, da v naših razmerah ni mogoče voditi politike brez delavskega razreda oziroma samoupravljalcev, temveč da so samoupravljalci tista sila, ki mora določati politična gibanja.«

Tovariši in tovarišice poslanci! Za današnjo sejo sem pripravil razpravo o ustavnih dopolnilih v treh variantah. Za prvi dve varianti sem utemeljeval le razloge, zakaj je moralo priti do spremembe našega ustavnega sistema, v tej tretji, sedanji varianti, ki sem jo ustno posredoval klubu odbornikov skupščine občine Gornja Radgona, pismeno pa občinski konferenci SZDL Gornja Radgona, pa se bolj vprašujem, kaj nam jemlje pogum, da bi se lotili ustavnih sprememb vsaj tako temeljito kot smo sklenili v začetku in kot se jih lotevajo v nekaterih drugih republikah, kjer imajo celo večje in težje politične oziroma gospodarske probleme.

Hrvatska niti malo ne prikriva svojih res težkih problemov. Vendar zaradi njih ne skuša odstopati od nadaljnje demokratizacije političnega razvoja, marveč

ga celo pospešuje in stopnjuje, kar jasno prihaja do izraza v dopolnilih njene ustave.

Nekaj pojasnil v zvezi s to mojo trditvijo. Dva dni pred zadnjo sejo slovenske ustavne komisije, to je dne 24. junija 1971, je Delo ponatisnilo izjavo dr. Vladimira Bakarića, ki ima značilen podnaslov: »Amandmaji so bili sprejeti plebiscitarno. Ko jih bomo začeli izvajati, bo to prava dirka.« Podnaslov razumem tako, da bo tekmovanje v tem, kdo bo ustavna dopolnila izvajal bolj dosledno in demokratično. Zadeve, ki jih je Bakarić le nakazal, je podpredsednik Sabora SR Hrvatske konkretno obravnaval na seji republiškega zbora Sabora dne 28. julija, ki so se je udeležili poslanci vseh drugih zborov. Pledirajo med drugim za to, da se reafirmira zveza delavcev in kmetov, ki jo — podobno kot Bakarić — označujejo kot bazo naše revolucije in bazo graditve socialistične družbe.

Bakarić je v tej zvezi dejal: »Pred leti, kmalu po naši osvoboditvi, sem izjavil, da smo politično zmago izbojevali že pred vojno. Lahko rečem, da sem to izjavil precej pozno. Moje prve ocene niso bile ravno takšne. Ko smo se leta 1945 pripravljali na volitve, sem si mislil, da sta Maček in njegovo gibanje dosti močnejša, kot sta bila v resnici. Pozneje sem med branjem vojnega tiska in poročil o mnogih akcijah ugotovil, da je bila to v političnem življenju Hrvaške,« — moja pripomba k temu je, da to še bolj velja za Slovenijo — »Mačkova parola«. (Za Slovenijo bi rekel, Koroščeva parola.) »Res je,« nadaljuje Bakarić, »množic takrat še nismo zbrali okoli sebe, toda tisto, kar se je dogajalo v glavah teh množic, je govorilo za nas. Če ni bilo povsem čisto in jasno v svoji konkretni obliki boja proti fašizmu, pa je bilo jasno, da je tisto, kar se je ponudilo kot nekakšna konkretna rešitev, sporazum Cvetković—Maček, pristop k trojnemu paktu in drugo, zelo nevarno. To je bilo jasno. Lahko smo pripravili akcije in nismo ostali osamljeni. Okoli nas so se zbirale vse večje množice, tako v Zagrebu kot na podeželju. To nam je omogočilo, da nismo ostali izolirani tudi pozneje, prve dni po izbruhu vojne.«

Že med citiranjem sem omenil, da je partija prek slovenskega ljudskega gibanja bolj obvladovala položaj v Sloveniji, kot ga je v zadnjih letih pred drugo vojno obvladal Korošec. To potrjujejo tudi dogajanja, povezana s petomajskimi volitvami leta 1935, ko je prišlo v štirih podeželskih krajih do spopada z orožniki, s smrtnimi žrtvami na kmečki strani, ker so nasprotovali Koroščevi jezuitski politiki. Leta 1929 je dobilo gibanje svoj jasno izdelan program v Kardeljevem delu »Razvoj slovenskega nacionalnega vprašanja«. Velik odmev je imel tudi razglas »Kaj hočemo«. Če smo bili politično zreli že takrat in če smo — kot izhaja iz prispevka Vladimira Krivica v januarški številki Teorija in praksa — bili dobro organizirani tudi v NOB, zakaj ne bi tako ostali, kar bi pomenilo velik korak naprej po poti, po kateri smo brez oklevanja krenili tudi v Sloveniji.

Vladimir Krivic tudi ugotavlja, da smo Slovenci med zadnjo vojno izgubili 13 % ljudi, za Poljaki največ in tudi več kot drugi jugoslovanski narodi. Posebej se Krivic ograjuje od teorije odmiranja narodov in opozarja na razlike med nacionalizmom malega in velikega naroda.

Vrnimo se h konkretnim ustavnim vprašanjem. Podpredsednik Sabora SR Hrvatske v svojem že omenjenem ekspezeju med drugim ugotavlja, da se je v dosedanjih ustavah zelo malo ali samo indirektno govorilo o kmetih. Zato so v posebnem amandmaju X formulirali nove misli o tem. Res je, da živi na Hrvatskem od zasebnega kmetijstva precej več prebivalstva kot v Sloveniji,

razen tega bomo pri nas lahko rešili probleme v zvezi z zasebnim kmetom celo lažje. Živinorejska proizvodnja zasebnega sektorja ima tudi pri nas zelo velik pomen. Sadjarstvo in vinogradništvo so kmetje v veliki meri opustili oziroma zanemarili, ker ni bilo kreditov za nujno obnovo. Bili so časi, ko so kmetje veliko pridelali tudi za izvoz. Jasno je, da živi kot v vseh drugih jugoslovanskih republikah tudi v Sloveniji še preveč prebivalstva od kmetijstva. Nesreča je v tem, da druge proizvodne kapacitete ne naraščajo tako hitro, da lahko zaposlijo presežno delovno silo. Na povečanje zaposlovanja v tujini je tudi bolje da ne računamo.

V SR Hrvatski bi radi z amandmajem X, ki v celoti govori o zasebnem kmetu, zagotovili vsaj delu kmetov standard kvalificiranega delavca ali celo še višji. S tem bi jim lahko odprli trajno perspektivo dela in življenja. Tako so se odločili na podlagi tega, da samo delo in rezultati dela določajo pravice delavca. Naj imajo tudi kmetovalci na podlagi osebnega dela enak položaj in enake pravice in dolžnosti, kot jih imajo delovni ljudje v organizacijah združenega dela, tako glede združevanja kot tudi tržnih in kreditnih odnosov. Na podlagi svojega prispevka in na osnovi solidarnosti naj si zagotavljajo tudi enako socialno varnost kot delovni človek, zaposlen izven kmetijstva.

Dozdeva se mi, da XXX. dopolnilo slovenske ustave, ki obravnava osebno delo vseh, od obrtnikov prek svobodnih poklicev do kmetov, s svojimi določili ne spreminja tako temeljito svojega odnosa do kmetov, čeprav je jasno, da je boljše ne obljubljeni več, kot je mogoče nuditi. Zato v tem trenutnem položaju povsem razumem preudarnost in ustreznost ustavne komisije. Pozabiti pa na ta problem ne smemo.

Glede pravice do popolnoma svobodnega združevanja kmetov in zaščite njihovih koristi v okviru zadrug, tokrat v državi ni različnih gledanj. Jasneje je izraženo dopolnilo X v hrvatski ustavi tudi z določilom, da imajo kmetje pravico, da se jih voli v zbere delovnih skupnosti sorazmerno njihovem prispevanju k družbenemu proizvodu. Nadaljnjih razlik ne bi našteval, ker so malenkostne.

Glede na to, da je slovenski kmet tudi po osvoboditvi konstruktivno sodeloval pri graditvi socializma, naj se mu priznajo enake pravice kot vsakemu drugemu delovnemu človeku.

Dopolnilo X ustave SR Hrvatske bo s svojimi določili priznalo le to, kar lahko pospeši nadaljnje izgrajevanje naše samoupravne družbe. Opozoriti na ta problem je bil glavni namen moje današnje razprave. Marsikatero drugo vprašanje glede kmetov sem skušal razčistiti že v prejšnjih razpravah.

Sedaj še nekaj manj pomembnih pripomb k drugim ustavnim dopolnilom.

Točka 11 dopolnila XXXVIII ureja v ustavi zadeve, ki so skupnega pomena za delovne ljudi, to je občane, in zaradi katerih sprejema Skupščina SR Slovenije v okviru pravic in dolžnosti republiške zakone tudi s področja varstva vojaških vojnih in mirovnih invalidov ter drugih invalidov, dalje s področja varstva borcev NOV, borcev za severno mejo ter žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in vojnega materiala in še druge. Možnost za izdajo posebnega republiškega zakona o socialnem varstvu španskih borcev v tem dopolnilu ni predvidena. Razlog je verjetno ta, da rešujejo njihovo socialno varstvo nekateri drugi zakoni. Toda podobno je glede borcev za severno mejo, katerim smo njihove pravice že zagotovili s posebnim zakonom. Ker XXXVIII. amandma še posebej poudarja, da sodi njihov problem v republiško zakonodajo, kar je vsekakor res, bi podobno lahko veljalo tudi za slovenske španske borce. Znano je, da je bil relativen prispevek Slovencev v Španiji v svetovnem merilu

največji. Številka 400, kolikor je bilo v Španiji Slovencev, se morda komu ne zdi velika. Če pa pogledamo število Slovencev in ga primerjamo s številom španskih borcev, je naš relativni prispevek v španski državljanski vojni dokaj velik. Zato je tudi takšna ocena vodstva internacionalnih brigad v letu 1939 utemeljena, čeprav jo skušajo nekateri naknadno spremeniti. Še vedno jo potrjuje 200 slovenskih grobov na španski zemlji.

Konkretnega amandmaja glede na proceduro ne predlagam, čeprav imam napisanega.

Predsednik Miran Goslar: Predlagaj ga.

Ivan Kreft: Dobro. Dovolite, da predlagam, da se v amandmaju XXXVIII, točka 11, vstavita za besedilom: »borcev za severno mejo ter žrtev fašističnega nasilja« še besedi »španskih borcev«.

Zadnja moja pripomba zadeva deveto točko dopolnila XLV, kjer je predvideno, da bodo zastopane v najvišjem organu SR Slovenije, ki v vojni vodi splošni ljudski odpor, skoraj vse družbenopolitične organizacije, ne pa tudi Zveza združenj borcev, katere člani imajo največje izkušnje v partizanskem bojevanju. Menim, naj bi v omenjeni organ vključili vsaj enega predstavnika Zveze borcev. Glede na perspektive, da bo ob koncu dolgoročnega družbenega načrta, to je čez 15 let, na univerzah 25 % slovenske mladine, bi bilo prav, če bi imela v omenjenem organu svojega predstavnika tudi Zveza študentov. Intelektualen kader z vojaškim znanjem je namreč zelo pomemben dejavnik v sodobnem vojskovanju. Predlagam, da se v amandmaju XLV na koncu točke 9 dodajo besede: »ter Zveza združenj borcev NOV Slovenije in Zveza študentov Slovenije«. Drugih predlogov danes nimam.

Predsednik Miran Goslar: Kdo želi besedo? France Hočevar, prosim.

Dr. France Hočevar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci. Oglušam se v razpravi in želim poudariti, da sprejemamo in podpiramo osnutek amandmajev v vseh tistih temeljnih izhodiščih, ki odsevajo osnovno preobrazbo naše družbe glede na položaj delavca v naši družbi, na položaj temeljne delovne organizacije združenega dela kot tudi glede vprašanja države in drugih, ki so prišli do izraza v zveznih ustavnih amandmajih in ki jih je tudi danes omenil predsednik ustavne komisije, tovariš Sergej Kraigher. Moja razprava naj velja le posameznim vprašanjem, na katera želim opozoriti, da bi o njih še razmišljali in morda poiskali boljše rešitev.

V družbenem in nacionalnem razvoju smo prišli do točke, ko želimo doseženo utrditi in na tem graditi naprej. Gre za celoto odnosov in za njihovo preobrazbo, ki je zgodovinskega pomena. Vendar smo prisiljeni to opraviti v etapah, ne samo zaradi obsežnosti sprememb in časovne stiske, marveč tudi zaradi tega, ker je potrebno pri tem neko zaporedje s sprostitev in ureditvijo še nekih vprašanj, da ustvarimo tako možnost, da lahko spremenimo in uredimo še druga vprašanja. Tako smo se skupaj z drugimi republikami sporazumeli, kakšna naj bo odslej jugoslovanska federacija in to zapisali v nedavno sprejete zvezne ustavne amandmaje. Hkrati so bila z zveznimi ustavnimi amandmaji urejena tudi tista vprašanja, ki so na podlagi medrepubliškega sporazuma ostala v zvezni pristojnosti, zlasti vprašanja, ki se nanašajo na sistem socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, na enotne osnove političnega

sistema, na enotno tržišče, na mednarodne odnose in drugo. S temi spremembami je bila opravljena šele tako imenovana prva faza ustavnih spremenb. V drugi fazi bo treba vnesti spremembe in predelati tiste dele zvezne ustave, ki so začasno ostali nespremenjeni. Delo za spreminjanje zvezne ustave se bo torej nadaljevalo. Najbrž s ciljem, da bi bil končni rezultat kompleksna renovacija zvezne ustave, ali povedano z drugimi besedami: nova zvezna ustava. Takšen položaj, ki je nastal pri zvezni ustavi, moramo imeti pred očmi, ko se lotevamo sprememb republiške ustave. Imeti moramo pred očmi tudi dejstvo, da bo potrebno pripraviti tudi novo republiško ustavo. Tega ne moremo storiti v tem trenutku, ne samo zaradi tega, ker nismo še proučili vseh vprašanj, ki jih je potrebno urediti v novi republiški ustavi, marveč tudi zaradi tega, ker se moramo z drugimi republikami predhodno sporazumeti, kako bomo v nadaljnjem spreminjanju zvezne ustave rešili še nekatera vprašanja. Vsekakor si moramo postaviti za cilj, da v novi republiški ustavi uredimo vsa za republiko pomembna ustavna vprašanja in da jih uredimo čimbolj hkrati, kompleksno in konsistentno. To pomeni, da se je treba kljub vsemu in kolikor je le mogoče izogibati etapnega reševanja. Če pa smo že prisiljeni izločiti neko etapo, in v takšnem položaju smo pravkar, potem moramo vendarle imeti pred očmi potrebo bodoče celostne rešitve in omejiti etapno reševanje na tista nujna in zrela vprašanja, brez katerih v tem primeru ne moremo uresničevati zveznih amandmajev. Rešiti jih je potrebno tudi tedaj na vsaki etapi tako, da jih lahko pozneje kolikor je mogoče brez spreminjanja vključimo v novo ustavo.

Osnutek predloženih amandmajev je tudi plod velikega truda in prizadevanja posameznih delovnih skupin in republiške ustavne komisije in predvsem tudi nekaterih posameznikov. Vsi ti zaslužijo za svoje delo vse priznanje. V kratkem času, ki jim je bil na razpolago, so napravili vse, kar so mogli. Stiska s časom pri tako pomembnem opravilu seveda ni dobra, posebno takrat ne, ko gre za veliko prelomnico v našem družbenem in nacionalnem življenju. Pred nami so odprta nekatera vprašanja načelne narave, ki jih moramo temeljito osvetliti in pretresti, še preden njihovo rešitev zapišemo v ustavo. To so tista vprašanja, ki niso bila v ustavnih debati v zvezi s sprejemanjem ustavnih amandmajev v zvezi dovolj prediskutirana in ki zadevajo notranje republiške odnose. Ta zaslužijo našo pozornost sedaj, ko pripravljamo spremembe v republiški ustavi. To so predvsem vprašanja republiške državnosti, odnosi med razredom, nacijo in državo, med komuno in republiko, med samoupravnimi skupnostmi in komuno, med temi in republiko in tako dalje. Vsa ta vprašanja moramo vreči odprto in odkrito na mizo, jih pretresti in zavzeti do njih stališče ter priti do najboljše ustavne rešitve.

Zato je treba tudi javno razpravo organizirati tako, da ne bo samo formalno določen rok za pripombe, marveč tudi dana priložnost za široko demokratično razpravo, v kateri naj se resnično preizkušajo predlagane rešitve. Njen cilj naj bo, da na najboljših možnih rešitvah dosežemo najširše soglasje organiziranih socialističnih sil in vse javnosti.

Tega pa ni moč v celoti upoštevati v sedanji prvi etapi, ko moramo v kratkem času sprejeti nekaj amandmajev k republiški ustavi, in katera naj omogoči uresničevanje že sprejetih zveznih ustavnih amandmajev. Zato je pametno in prav, da se tudi zaradi tega v prvi etapi omejimo le na nujne amandmaje. Dovolite, da vam v tem duhu posredujem nekaj pripomb k posameznim ustavnim amandmajem, kot jih predvideva osnutek.

V amandmaju XXV je rečeno, da je »Socialistična republika Slovenija država, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, in socialistična samoupravna, demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov, slovenskega naroda ter italijanske in madžarske narodnosti.« Precej se razpravlja o tem, kaj naj se omeni na prvem mestu, ali »država« ali »socialistična samoupravna demokratična skupnost«. V zvezi s tako dilemo, ki je v osnutku rešena s tem, da ostane država na prvem mestu, želim opozoriti na nekatere okoliščine.

Ne glede na to, koliko je napredoval proces odmiranja države in koliko se je že razvila samoupravna skupnost na nedržavnih temeljih, torej ne glede na to, kaj postavimo na prvo in kaj na drugo mesto, smo v odnosih znotraj skupne zvezne države in še posebej navzven v vsakem primeru zelo zainteresirani za spoštovanje naše suverenosti. Suverenosti torej ne moremo vezati samo z državo, se pravi z nečim, kar odмира, marveč tudi s samoupravno demokratično skupnostjo, ki nastaja in ki se bo vedno bolj identificirala z republiko kot z mednacionalnim in meddržavnim subjektom.

V obeh primerih, tako v prvem delu, kjer se govori o državi, kot tudi v drugem delu, kjer se govori o samoupravni demokratični skupnosti, nastopa kot konstitutivni element slovenski narod, ki je v prvem delu hkrati postavljen kot nosilec državne suverenosti, torej državnosti. Če naj bi bila republika predvsem ali samo samoupravna demokratična skupnost, postavljam vprašanje, ali tedaj ne bi bil slovenski narod tudi nosilec državne suverenosti in državnosti navzven v odnosih z drugimi državami? Če bi torej spreminjali formulacijo, ki je predlagana v osnutku, potem bi morali paziti še na razna vprašanja in ne samo na to, kaj naj omenimo na prvem mestu.

Na koncu 3. točke amandmaja XXV je povedano, da so »skupni interesi, ki jih v Sloveniji uresničujejo republiški organi in organizacije, določeni s to ustavo«. Če torej izraz »skupni interesi« uporabimo v smislu vloge in pristojnosti republike, moramo pojasniti, kaj pač razumemo pod tem izrazom. Postavlja se vprašanje, ali postanejo interesi skupni interesi, kadar so skupni delovnim ljudem in občanom, ali delovnim organizacijam ali občinam ali slovenskemu narodu? Ali so tu skupni interesi sestavljeni vedno iz posameznih interesov ali pa so skupni tudi tedaj, ko ne morejo biti posamezni? Mislim, da danes ni priložnost, da teoretiziramo in razpravljamo o takšnih in podobnih vprašanjih. Tudi ni bil moj namen, da to storim. Hotel sem le opozoriti, da je prav, da v zvezi z izrazom »skupnih interesov« razčistimo, kaj naj takšni interesi pomenijo in kako jih je treba razumeti. Mislim, da »skupnih interesov« ne bi mogli razumeti in obravnavati kot posledico tega, da imamo še vedno opraviti z državo in da jih je treba vzeti republiko in vrniti krajevnim skupnostim in delovnim organizacijam ter občinam, češ da republika nima svojih izvirnih pristojnosti.

Odnosov znotraj republike, posebno med občinami in republiko, nikakor ne moremo in ne smemo reševati analogno, kot smo reševali odnose med republiko in federacijo. Znotraj republike mora teči proces demokratizacije, to je pretvarjanje v samoupravno družbo na vseh nivojih, tako na krajevnem, občinskem, na republiškem kot tudi v delovnih organizacijah. Toda nobene potrebe ni, da bi ta proces dobil obliko federalizma znotraj republike ali pa antagoniziranja odnosov med republiko in občino.

Smo torej za to, da se gradi samoupravna, demokratična družba na vseh nivojih v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah, občinah, v interesnih

skupnostih in v republiki. Z gledišča takšnega enotnega družbenega razvoja, upoštevajoč tudi nacionalno skupnost, je edino mogoče odgovoriti na vprašanje, kakšno vlogo naj ima republika. V tem smislu tudi razumemo in sprejemamo skupne interese, ki jih uresničujejo republiški organi in organizacije in s tem v zvezi tudi amandmaja XXXVII in XXXVIII.

Naj spregovorim še o tistih določbah XXXVIII. amandmaja, ki se nanašajo na zasedanje delegatov občin v republiški skupščini. Institucija zasedanja delegatov občin v republiški skupščini je nedvomno postala zelo pomembna v delu republiške skupščine. Mnenje, ki ga delegati občin povedo, ima veliko politično težo; čeprav je neobvezno, ga noben zbor ne more in tudi ne želi obiti. Nasprotno, z vso skrbnostjo in odgovornostjo ga pretehta in največkrat tudi upošteva. Če ga ne upošteva, mora imeti za to zelo močne protiargumente, saj mora računati s tem, da bo treba občine prepričati o drugače sprejeti rešitvi.

Z institucijo zasedanja delegatov občin v skupščini so občine pridobile zelo velik vpliv na oblikovanje stališč in odločitev v republiški skupščini. Postale so na poseben način konstitutivni element tega odločanja ne glede na to, da dajejo samo mnenje o določenih vprašanjih. Vprašanje pa je, ali ta institucija najbolje opravlja svojo funkcijo takšna, kot je, ali pa jo je treba spremeniti v skupščinsko telo z večjimi pravicami, na primer tako, da postane njeno mnenje obvezno o nekaterih vprašanjih, ali da postane eden od zborov skupščine. Takšna sprememba bi imela vsekakor velike posledice tako znotraj skupščine v odnosih med zbori kot tudi navzven do občin in drugih samoupravnih skupnosti. Ali se ne bi tako teritorializirali vsi družbeni odnosi v republiki, ali ne bi to rodilo federacijo komun?

Gre torej za daljnosežna vprašanja, o katerih bi bilo treba še razmišljati in temeljito pregledati vse pozitivne in negativne posledice, preden se odločimo za kakršnokoli spremembo.

V 3. točki XXXVIII. amandmaja sicer ne predlagamo rešitve s tako daljnosežnimi posledicami, vendar je tudi o njej potrebno razmisliti. V tej točki uvajamo v republiško zakonodajo splošni zakon, ki naj določa le splošna načela glede zadev, ki jih sicer delovni ljudje in občani samostojno urejajo v občini, krajevni skupnosti, v samoupravnih interesnih skupnostih in v organizacijah združenega dela.

Zakon naj ne bi uporabljali neposredno in naj bi bil sprejet le, če s tem soglaša zasedanje delegatov občin v republiški skupščini in če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih republiških zbora.

Povsem se strinjam, da je treba zagotoviti nemoteno samoupravno urejanje vseh tistih vprašanj, ki sodijo v delokrog posameznih samoupravnih subjektov. Oblastveni organi in še posebej republika naj v ta vprašanja ne posegajo. Zato je treba razmejiti pristojnosti med posameznimi subjekti in tudi med njimi in republiko. Ta celotna materija ni predmet ustavnih amandmajev.

Razen tega je treba opozoriti še na naslednje okoliščine. Ali je potrebno, da delegati občin dajajo soglasje tudi k tistim vprašanjem, ki so v delokrogu samoupravnih interesnih skupnosti ali organizacij združenega dela? Ali niso drugi zbori v skupščini tej problematiki bližji? Drugič, ali se ne bi splošna načela uporabljala neposredno? Kaj pa tedaj, če jih kakšna občinska skupščina ne sprejme v svoj odlok? Torej se tedaj sploh ne bi uporabljala, čeprav naj bi bila z zakonom določena.

In končno, zasedanje delegatov občin v republiški skupščini je institucija svoje vrste, ki je opredeljena v prejšnjih ustavnih amandmajih kot konzultativen organ. V tem primeru se zahteva soglasje zasedanja delegatov občin, da bi bil zakon sprejet. Nalaga se torej naloga, ki je v nasprotju s položajem, kot smo ga glede te institucije definirali v prejšnjih ustavnih amandmajih.

Omenjena vprašanja seveda niso nerešljiva. Vprašanje je le, ali naj se rešujejo v okviru teh amandmajev, ki jih sedaj sprejemamo, ali pa v sklopu priprav za novo republiško ustavo, ko bo predočena vsa ta problematika?

Amandmaji XXVI do XXXV se nanašajo na samoupravne družbeno-ekonomske odnose in na nekatera vprašanja, ki iz njih izhajajo. Po našem mnenju je bilo zavzeto pravilno stališče, da ustreznih zveznih amandmajev ne moremo spreminjati po svoji volji, marveč jih v republiški ustavi lahko samo konkretiziramo in dopolnjujemo, ne da bi spreminjali njihov smisel. V tem pogledu bi se dalo morda vendarle več storiti pri amandmaju XXX, ki se nanaša na osebno delo. Morda bi bilo koristno, da v ustavi opredelimo svoj odnos do glavnih oblik osebnega dela, do kmetov in še do nekaterih drugih, da natančneje določimo njihove pravice in njihove obveznosti do družbe ter tako povečamo ustavno zaščito in pravno varnost teh kategorij občanov in s tem tudi potegnemo črto ločnico nasproti negativnim pojavom, ki jih ne bi smeli tolerirati.

Pri tem ne bi bilo potrebno ožiti splošnega pristopa k osebnemu delu, ki je v sedanji republiški ustavi kot tudi v amandmaju XXIV k zvezni ustavi postavljeno tako, da je v pogojih, ki jih določa zakon, v načelu dovoljena vsaka zasebna dejavnost, ki ni prepovedana.

Vprašanje je tudi, ali je potrebno zemljiški maksimum še naprej urediti v ustavi, ali pa le reči, da se to uredi z zakonom? Ne gre namreč samo za ureditev lastninske pravice, marveč tudi za druga vprašanja. Razen tega bi morali v naši republiki rešiti vprašanje, kaj je s kraškimi predeli, ali naj se izenačijo s hribovitimi ali ne. Izraz »kraški, hriboviti deli« ničesar ne pove, ker če so že hriboviti, potem je njihov položaj že itak urejen.

Menimo, da je v načelu pravilno rešeno v amandmaju XXXI vprašanje odnosa Slovenije do enotnega jugoslovanskega trga. Vendar bi bilo treba premisliti, ali naj se v amandmaju XXXIV z republiško ustavo naloži službi družbenega knjigovodstva, da opravlja plačilni promet v republiki. Tej službi je namreč ta naloga naložena z zveznim zakonom in ne z zvezno ustavo.

V amandmaju XLV se ustanavlja predsedstvo skupščine kot poseben organ republiške skupščine. Preden bi povedali svoje mnenje o vlogi in pristojnostih, ki so po osnutku zaupane temu organu, moramo najprej pregledati položaj, ki nastaja v republiki zlasti po sprejemu zveznih ustavnih amandmajev, in ugotoviti razloge, zaradi katerih se išče v predsedstvu izhod v nastali situaciji. Na podlagi nedavno sprejetih zveznih amandmajev so republike povečale svojo samostojnost in suverenost ter so razen tega postale odgovorne tudi za delovanje federacije. Povečala se je torej državnost tudi naše republike, ne v smislu krepitve države na račun samouprave, marveč v smislu krepitve republik v enakopravnih odnosih z drugimi državami znotraj Jugoslavije in tudi v mednarodnih odnosih, seveda v okviru z zvezno ustavo začrtanih meja.

V takšnih novih pogojih se postavlja vprašanje, ali je naša republika ustrezno organizirana, ali je treba misliti na to, da se njena organiziranost

dopolni, da bo lahko nemoteno opravljala vse funkcije, pristojnosti in naloge, ki ji pripadajo?

Republika mora imeti organ, ki jo predstavlja in ki opravlja tudi vse tiste naloge, ki so običajno naloge predstavnikov države. Katere so te naloge? To so predvsem naloge, ki ne posegajo v oblikovanje politike, marveč so povezane z izvajanjem avtoritete tega organa ali osebe, ki predstavlja državo. V naši republici doslej nismo vodili obširnejše razprave o teh vprašanjih, ker smo mislili, naj bi bilo to vprašanje rešeno pri pripravljanju celotne republiške ustave. Do takrat naj bi našli začasno rešitev in sicer, da republiko predstavlja predsedstvo republiške skupščine oziroma njen predsednik. Če soglašamo s takšno začasno rešitvijo, potem v vmesnem času nima smisla vgrajevati predsedstvo skupščine v nek organ in mu dajati pristojnosti, ki bodo pozneje prešle na organ, ki bo predstavljal republiko. Morda celo nanj ne bodo mogle biti prenesene, ker eventualno ne bi bile v skladu z opravljanjem funkcije bodočega predsedstva republike.

Če hočemo iti po tej poti, da predsedstvo skupščine takoj, čeprav začasno, opravlja vse ali nekatere funkcije in pristojnosti predsedstva republike, potem moramo najprej ugotoviti, kakšno funkcijo in pristojnosti bi lahko v pogojih naše republike opravljal predsedstvo republike sploh. Mislimo, da smo enotni, da tega vprašanja ne moremo reševati po analogiji rešitev, ki so bile nedavno sprejete v zveznem merilu. V tem pogledu je namreč položaj naše republike popolnoma drugačen kot v federaciji.

Ko so se pripravljali osnutki ustavnih amandmajev, se je nekaj časa mislilo, da bo moralo predsedstvo skupščine ad hoc ugotavljati republiška stališča zato, da bi lahko republiški člani zveznega predsedstva v vsakem primeru razpolagali z republiškimi stališči. Pozneje se je od takšne rešitve odstopilo. Vsak član predsedstva naj bi namreč prevzel vso odgovornost za to, kakšna stališča zastopa. Da pa bo to lahko storil, mora biti tesno in tekoče povezan z dogajanjem v republici, predvsem z vsemi tistimi organi, ki so v konkretnem primeru poklicani oblikovati stališča politike in odločitve v republici.

Menimo, da bo dala takšna rešitev verjetno boljše rezultate, kot je iskanje izhoda v nekakšnem »imperativnem mandatu«. Navaja se tudi, naj bi predsedstvo skupščine razpravljalo o tistih vprašanjih, o katerih sedaj razpravlja republiški aktiv. V tej zvezi je potrebno opozoriti, da predsedstvo skupščine ne more razpravljati o drugih vprašanjih kot samo o tistih, o katerih razpravlja lahko sama skupščina. To so njeni odbori, zbori, komisije in druga telesa. Kolikor gre za vprašanja, ki naj jih rešujejo družbeno-politične organizacije, o njih seveda ne more razpravljati skupščina in tudi ne njeno predsedstvo. Zelo podpiramo rešitev, naj vsa vprašanja, za katera je pristojna skupščina, skupščina dejansko tudi rešuje. Vendar naj to opravljajo njena pristojna telesa v skladu s poslovníkom.

Rešitev, da bi posamezna vprašanja obravnavalo in reševalo predsedstvo skupščine kot poseben organ, mimo redno pristojnih skupščinskih teles, nosi v sebi precej nevarnosti. Verjetno se ne splača tvegati zaradi nekega postranskega učinka. Nedvomno pa je, da lahko predsedstvo skupščine odigra veliko in pozitivno vlogo, če še poveča svoje napore, da bi bilo delovanje posameznih skupščinskih teles še bolj koordinirano, še bolj ekspeditivno in še širše povezano z vsemi družbenimi dejavniki in še posebej bolj koordinirano in smotno urejeno z izvršnim svetom in z republiškimi upravnimi organi. Zato menimo,

naj se druga alineja 2. točke XLV. amandmaja dopolni tako, da tam navedena vprašanja predsedstvo skupščine obravnava z namenom, da se doseže potrebna koordinacija, ali da se ta vprašanja sprožijo v pristojnih zborih ali v drugih republiških organih. V zvezi s povedanim bi se verjetno morala spremeniti tudi 3. točka XLV. amandmaja.

Spremembe, ki jih predvideva osnutek XLI. amandmaja glede položaja in vloge izvršnega sveta, so precejšnje. Predvsem sta pomembni dve. Izvršni svet naj bi bil tesneje povezan z republiško upravo in naj bi imel več možnosti pri izvrševanju republiških predpisov, to se pravi pri izvajanju republiške politike. Mislimo, da lahko na podlagi izkušenj rečemo, da se bo ta sprememba pozitivno pokazala v delu izvršnega sveta in republiških upravnih organov sploh. Prepričani smo, da bo imela pozitivne posledice tudi druga pomembna sprememba, da člani izvršnega sveta ne bodo več imeli poslanskega mandata. Poslanski mandat je bil članom izvršnega sveta v veliko oporo pri ustvarjanju občutka njihove samostojnosti in odgovornosti. Res je, da je poslanski mandat lahko vplival tudi na regionalno vezanost člana izvršnega sveta. To tudi pri bodoči rešitvi ni izključeno. Dobro bi bilo razmisliti o tem, kje naj člani izvršnega sveta pri bodoči ureditvi najdejo oporo za svojo samostojnost za to, da bodo lahko v skupščini oblikovano republiško politiko izvajali z vso odgovornostjo in samostojnostjo.

Končno mislimo, da je pravično, da se da sedanjim članom izvršnega sveta, ki bodo ostali člani izvršnega sveta in opravljali funkcijo sekretarja ali predstojnika republiških upravnih organov, do izteka tekoče mandatne dobe na voljo, da poslanski mandat zadržijo ali pa vrnejo. Menimo, da glede na tako kratek čas, ki nas še loči do izteka sedanje mandatne dobe, ne bi bilo potrebno, da jim poslanski mandat odvzamemo po sili ustave ali zakona, če jim je bil že zaupan od volivcev za mandatno dobo. Zato bi bilo treba urediti to vprašanje za predhodno obdobje z ustavnim zakonom.

S tem smo želeli opozoriti na nekatera vprašanja, ki po našem mnenju niso nepomembna, in opozoriti, da bi bilo treba upoštevati razna gledišča in slišati čim več mnenj, še preden se odločimo za takšno ali drugačno rešitev. Naš namen ni bil ponujati neke možne rešitve, marveč prav nasprotno, opozoriti pri posameznih vprašanjih na to, da obstaja več mnenj in tudi na to, da zahtevajo nekatera vprašanja še dodatno osvetlitev. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Kdo še želi besedo? Tone Remc.

Tone Remc: Tovariš predsednik, spoštovane tovarišice in tovariši poslanci. Ker govorim že drugič, ne bi želel ponavljati tega, kar sem povedal o klimi, za katero se zavzemam, da bi prevladala v ustavni razpravi. Mislim, da je za same ustavne spremembe, predvsem pa za ustvarjalno moč, s kakršno bomo izvajali te ustavne spremembe v praksi, seveda velikega pomena to, na kakšen način bomo o teh spremembah razpravljali in kako jih bomo definitivno tudi sprejeli.

V svoji razpravi želim dati predlog amandmaja k besedilu XLIII. ustavnega amandmaja, ki govori o mednarodnih odnosih, opredeliti svoj odnos do rešitve v XLV. amandmaju, ki govori o predsedstvu skupščine in poudariti samo nekatere točke utemeljitve amandmaja, ki sem ga dal k besedilu XLI. ustavnega amandmaja, ki govori o kandidiranju za člane predsedstva SFRJ. Obrazložitev in predlog amandmaja imajo tovariši poslanci pred seboj. K XLIII. ustavnemu

amandmaju, ki je v besedilu na 36. strani, predlagam, da se 2. točka razširi tako, da bi se glasila: »Socialistična republika Slovenija razvija politične, ekonomske, kulturne in druge odnose z drugimi državami, mednarodnimi organi in organizacijami, ki imajo pomen za republiko ali za pravice in interese delovnih ljudi ter občanov. Predlagam, da se to besedilo razširi »za položaj zamejskih Slovencev ter skrbi za delovne ljudi na začasnem delu v tujini in za izseljence s svojega območja.«

Dopuščam možnost, da formulacija, ki sem jo predlagal, ni najbolj ustrezna in da bi se jo lahko dalo tudi zlonamerno tolmačiti. Zato prosim skupno komisijo, da razpravlja o tem amandmaju, predvsem o osnovni misli in se na osnovi tega tudi zedini za ustrezno formulacijo. Mislim, in to želim poudariti, da si v tem trenutku, ko spreminjamo slovensko ustavo, ki je zrasla iz vseh sedanjih etap revolucionarnega boja jugoslovanskih narodov in Slovencev še posebej, ne smemo zapreti možnosti, da ne bi učinkovito skrbeli za razvoj tudi dela naše nacionalne skupnosti, ki živi zunaj meja. Seveda mora biti ta skrb v skladu z veljavnimi mednarodnimi pravnimi razmerji, političnimi odnosi in v duhu dobrega sosedskega sodelovanja.

Glede na rešitev, ki je predlagana k amandmaju XLV, ta govori o predsedstvu skupščine, želim poudariti, da pomeni predlog, ki se daje v javno razpravo, bistven korak naprej od tistih predlogov, ki niso bili samo ozka teza in teoretično razmišljanje, marveč tudi konkretni ustavni predteksti, ki so bili v razpravi v podkomisijah ustavne komisije. Mislim, da celo tudi v skupni komisiji. Takrat se je predlagalo predsedstvo republike SR Slovenije. Če torej pomeni novi predlog bistven korak naprej, pa kljub temu ne bi kazalo pri tem pozabiti na argumente, ki so prevladali takrat, ko se je odločalo, ali postaviti v ustavo predsedstvo republike kot samostojen ustavni organ ali pa predsedstvo skupščine z nekaterimi elementi pristojnosti prej zamišljenega predsedstva republike, ki je vezano na celotno skupščinsko strukturo. Mislim, da so sicer institucionalne rešitve zelo pomembne, da pa samo te nikdar ne rešujejo družbenih problemov. To je odvisno predvsem od realnega razmerja družbenih sil, od stopnje organiziranega izraza družbene zavesti ljudi in od ustvarjalne moči organiziranih socialističnih sil. Tega ne bi kazalo pozabljati tudi v trenutku, ko se odločamo za takšno rešitev, kot jo predlaga ustavna komisija.

Tovarišice in tovariši poslanci! Na podlagi 21. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije predlagam dopolnitev in spremembo amandmaja XLI. Drugi odstavek prve točke naj se dopolni tako, da se bo glasil: »Kandidate za člane predsedstva SFRJ predlaga Skupščina SR Slovenije Socialistična zveza delovnega ljudstva ali katerikoli zbor Skupščine SR Slovenije po poprej opravljenem postopku kandidiranja.«

V 2. točki naj se črtajo besede »v primerih, določenih z zakonom«. V 3. točki naj se besede »načela kandidacijskega postopka« nadomestijo z besedami »kandidacijski postopek«.

Ker je bila utemeljitev tega amandmaja posredovana pismeno in objavljena tudi v glasilu Socialistične zveze »Delu« ne bi želel obremenjevati tega zbora z vsem, kar bi bil ob tej priliki dolžan povedati. Zato mi dovolite, da poudarim samo tri elemente.

Najprej metodološki pristop. Mislim, da bi bil močno zgrešen tisti metodološki pristop, ki bi skušal postavljati Socialistično zvezo proti skupščini. To je ena varianta, in druga, ko bi se skupščinski sistem ne razumel v kontekstu

delovanja Socialistične zveze. Mislim, da je nemogoče razpravljati o tem, da je skupščinski sistem eno in da je Socialistična zveza delovnih ljudi nekaj drugega.

Vse, skupaj z osnovnimi organizacijami, z osnovnimi organizmi samoupravljanja v družbeni bazi, skupaj z vsemi organiziranimi subjekti družbe, predstavlja namreč enovit samoupravni socialistični sistem Jugoslavije in Slovenije.

Ne bi želel oporekati temu, kar je o Socialistični zvezi zapisano v dokumentu »Socialistična zveza danes«, zame je to predvsem programski dokument. Navzlic temu želim vendarle poudariti tole: niso bili sicer nikakršni principialni razlogi, da sem odstopil od tistega, kar je ta zbor sprejel z zakonom o izvolitvi slovenskih predstavnikov v predsedstvo SFRJ. To tudi ni rezultat sedanjih političnih trendov. Za to sem se odločil iz mnogih praktičnih in tudi nekaterih načelnih razlogov.

V primeru, če bi se zbor v celoti pojavil kot nosilec kandidature, bi se seveda pojavil kot nosilec izrazov, hotenj in potreb določene samoupravne sfere našega življenja. To bi lahko bil tudi gospodarski zbor, prosvetno-kulturni ali socialno-zdravstveni zbor. V tem primeru se republiški zbor ali katerikoli drug zbor lahko pojavlja kot kolektiv enostranskih presoj in enostranskih tez, kot tisti, ki razširja demokratično bazo.

Želim poudariti, glede na to in tudi glede na nekatere sedanje polemike, naslednje:

Morebitna kandidatura kateregakoli zbora republiške skupščine bi morala iti v verifikacijo. Najbolje skozi isti postopek, ki velja tudi za kandidato, ki jo nominira republiška konferenca Socialistične zveze. Glede tega se načelno in praktično ne razhajamo. Mislim, da ni potrebno v ustavno besedilo vnašati preveč podrobnosti o izvedbi postopka verifikacije. To vprašanje bi se namreč mnogo lažje in popolneje lahko uredilo tudi s posebnim zakonom.

Dodatni razlog za uvrstitev skupščinskih zborov med možne predlagatelje kandidatov je končno tudi v tem, da ni normalno, če zbori republiške skupščine kot volilno telo za volitve članov predsedstva SFRJ nimajo praktične možnosti, da bi lahko učinkovito vplivali tudi na postavljanje kandidatov. Toliko k 1. točki predlaganega amandmaja.

K 2. točki, da se črta besedilo »v primerih, določenim z zakonom«, gre za odpoklic, in dajem naslednjo utemeljitev:

Povsem nesprejemljivo je, da bi bila skupščina pri odpoklicu članov predsedstva SFRJ, ki jih je sama izvolila, kakorkoli omejena. Omejitev možnosti predčasne razrešitve samo na primere, določene z zakonom, je upravičena samo pri funkciji sodnika, da se tako zavaruje njegova neodvisnost pri sojenju.

Poslance in člane politično-izvršilnih in drugih organov lahko volilno telo odpokliče, kadarkoli hoče. Specifična vloga predsedstva SFRJ ter njegov položaj in pristojnosti govore vse prej kot za to, da bi omejevali volilnemu telesu to možnost.

Točko 3, da se besede »načela kandidacijskega postopka« nadomestijo z besedo »kandidacijski postopek«, utemeljujem z naslednjim.

Skoraj nepotrebno je podrobneje razlagati, zakaj mora biti kandidacijski postopek za volitve v tako pomemben organ urejen z zakonom. To seveda ne pomeni, da ne bi mogel zakon nekaterih vprašanj prepustiti v podrobnejšo ureditev Socialistični zvezi in skupščinskemu poslovniku. Koliko je takih vprašanj in koliko je tistih, ki bi morala biti urejena v zakonu, je težko reči in bo moč to dilemo gotovo najlažje reševati pri pripravljanju in sprejemanju

omenjenega zakona. Vsekakor je jasno, da se zakon ne more omejiti samo na načela kandidacijskega postopka.

Poleg načelnih razlogov govori proti taki ureditvi tudi zelo močan praktičen razlog. Ta je v tem, da je pojem »načela kandidacijskega postopka« precej nedoločen in ohlapen, kar bi lahko privedlo do velikih težav in celo sporov o tem, kakšne določbe takega zakona lahko še štejemo za načela kandidacijskega postopka in kakšnih ne več.

Tovarišice in tovariši poslanci! Na kraju bi vas želel opozoriti, da je takšen predlog amandmaja pred dvema dnevyoma podprla tudi komisija centralnega komiteja ZKS za politični sistem. Končno želim prebrati še utemeljitev, ki je bila leta 1964 prebrana v ekspoziciji na skupni seji vseh zborov zvezne skupščine, ko je le-ta sprejemala poslovnik zvezne skupščine. S tem želim reafirmirati nekatere elemente tiste politične misli, ki je bila doslej vgrajena v vse bistvene sisteme, v tem primeru v ustavni sistem. Citiram:

»Specifični položaj Zveze komunistov v našem političnem sistemu je seveda hkrati tudi politični izraz oblasti delovnega ljudstva v danih zgodovinskih razmerah oziroma v dani intenzivnosti razrednih nasprotij. To vsekakor daje izredno politično avtoriteto njeni družbeni intervenciji. Vse to pa ne pomeni, da so Zveza komunistov ali druge organizacije v položaju nekakšnega monopolnega posrednika med človekom in oblastjo, med človekom in organi samoupravljanja, med človekom in skupščino, kakršnega imajo politične stranke v klasičnem parlamentarnem sistemu. Zveza komunistov in Socialistična zveza delovnega ljudstva kot tudi druge družbene organizacije, ki jih združujeta organizacijsko in idejno, so predvsem družbeni faktor, ki človeka usposablja za samostojno in kvalificirano opravljanje demokratičnih funkcij, pravic in dolžnosti v socialističnem družbenem upravljanju, vpliva na zavest delovnega človeka in ga organizira za socialistično akcijo na vseh področjih družbenega vidika.

Z drugimi besedami, naš politični sistem teži za tem, da se nobena od teh organizacij ne vmešava hierarhično, se pravi v obliki ukazovanja, v sestavo in delo skupščinskih, politično-izvršilnih in samoupravnih organov. Vsa njihova aktivnost je usmerjena predvsem na to, da vpliva na družbeno zavest ljudi v tem smislu, da nenehno spodbuja in razvija boj za dosledno socialistično smer pri graditvi države ter za demokratične in humane norme v družbenem življenju. Takšni odnosi v političnem sistemu čedalje bolj omogočajo široko pobudo delovnega človeka, kolektivov in najrazličnejšega človeškega ustvarjanja v vsakdanji družbeni aktivnosti, kot tudi vsestranski razvoj osebnosti ter demokratično in odgovorno soočanje mnenj. S takšnimi odnosi bo skupščina neposredno omogočila uveljavljanje temeljnega ustavnega načela o družbenem položaju delovnega človeka, načela, ki izhajajo iz tega, da politični, ekonomski in socialni položaj človeka določa njegovo vlogo in enakopravnost samoupravnega delovnega kolektiva. — »Želim posebej poudariti naslednjo zadnjo misel, ki jo bom prebral«.

»Če govorimo o institucionalnem posredniku med skupščino in človekom, potem imamo po našem ustavnem sistemu, to je ustavnem sistemu iz leta 1963, ki ga ustavni amandmaji ne spreminjajo, v mislih organe neposredne demokracije, ki omogočajo občanom najširše neposredno sodelovanje in vpliv na njih. To so zbori volivcev, zbori delovnih ljudi v delovnih skupnostih, delavski sveti in podobni organi družbenega samoupravljanja, kakor tudi skupščine komun. Ti organi neposredne demokracije so ne le najprimernejši nosilci

kandidacijskega in volilnega sistema, marveč tudi prevodniki vsakdanjega in nenehnega vplivanja delovnih ljudi na delo skupščin vseh politično-teritorialnih skupnosti.« Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Kdo še želi besedo? Besedo ima Jože Florjančič.

Jože Florjančič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Kljub temu, da podpiram osnutek ustavnih amandmajev, ki je bil predložen našemu zboru, in kljub temu, da sem pri tem delu kot mnogo drugih aktivno sodeloval, mi dovolite nekaj misli k posameznim določilom oziroma k posameznim rešitvam, ki so v osnutku ustavnih sprememb. Mislim, da se nam kljub vsem naporom, ki so bili vloženi v pripravo osnutka ustavnih dopolnil k republiški ustavi, ni posrečilo dovolj — kar je bilo že v današnji razpravi in uvodnem ekspezeju povedano — dopolniti zveznih ustavnih amandmajev v tistem delu, kjer določajo osnove nadaljnega razvoja in sistem družbeno-ekonomskih odnosov. Menim, da je naša dopolnitev skromna v tistem delu, ki govori o ustanavljanju, delovanju in medsebojnih odnosih v temeljnih organizacijah združenega dela in med njimi, tako znotraj delovne organizacije kot tudi med posameznimi deli družbene reprodukcije. Mislim konkretno med gospodarstvom in negospodarstvom.

Edino dopolnitev, ki je vnesena v naših amandmajih in se nanaša na odločanje delavcev v TOZD o programiranju, se mi zdi pomembna, kazalo pa bi se v javni razpravi potruditi, da bi nekoliko razčistili vprašanje, ki se že pojavlja, in sicer kdaj in v kakšnem okviru se sploh lahko in kako bomo začeli ustanavljati temeljne organizacije združenega dela. Dosedanja razmišljanja v delovnih organizacijah gredo namreč v dve skrajnosti, ki ni nobena dobra. Ena skrajnost skuša zaradi nedvoumne jasnosti v določitvi pravic delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela v zveznih amandmajih velike delovne organizacije kratko malo razglasiti za temeljno organizacijo združenega dela in s tem v bistvu ničesar spremeniti v položaju delavcev v ustvarjanju in delitvi dohodka v njej.

Druga skrajnost se poteguje, da bi tudi v primerih, ko za to najbrž ni osnove, zaradi samega principa demokratičnosti in uveljavljanja pravic delavcev, razbijali na manjše dele tehnološko-ekonomsko in organizacijsko zaključene oddelke organizacij združenega dela, ki jih lahko imamo za temeljne organizacije združenega dela. Zaradi tega se pridružujem vsem tistim predlogom, da bi kazalo na tem področju v javni razpravi predvsem s strokovnjaki za organizacijo dela v velikih delovnih organizacijah poiskati možnosti, da nekoliko podrobneje opredelimo začetek in sploh formiranje temeljnih organizacij združenega dela na eni strani in na drugi strani vsa vprašanja medsebojnih odnosov, ki med temeljnimi organizacijami združenega dela nastajajo, in določiti, kako naj se razrešujejo.

Približno enako mislim tudi o določbah o uveljavljanju pravice do minulega dela. Kljub naporom in kljub različnim pristopom, ki so se pokazali v Sloveniji pa tudi v Jugoslaviji od začetka razprave o zveznih ustavnih amandmajih pa do tega trenutka, ko predlagamo naše amandmaje v javno razpravo, se nam ni posrečilo priti dlje od ugotovitve, ki je dana v zveznih ustavnih amandmajih, da ima vsak delavec pravico na dohodek iz tekočega in minulega dela.

Ne delam si utvar, da bo mogoče v poldrugomesečni javni razpravi razčistiti to vprašanje, ker gre tudi tu za dve temeljni dilemi, in sicer, ali se dohodek oziroma pravico iz minulega dela ustvarja na osnovi dodatkov za stalnost in drugih preizkušenih meril, da tako rečem, ki so jih nekatere delovne organizacije v dosedanem razvoju že upoštevale, ali pa naj bo dohodek iz minulega dela predvsem motivacijski faktor za večjo zainteresiranost zaposlenih delavcev v delovni organizaciji za naložbe.

Ne glede na eno ali drugo rešitev menim, da bi bilo nujno, da se v predvideno besedilo ustavnih dopolnil k republiški ustavi vendarle vnese določilo, ki ga sedaj ni, in sicer, da bo potrebno načela za uveljavljanje pravic iz minulega dela sprejemati po enakem postopku kot sicer delimo dohodek. To se pravi po postopku samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja, skratka po proceduri, kot je tam navedena. Sicer so in bodo upravičene bojzani nekaterih, da bo dohodek iz minulega dela lahko eden od pomembnih izvorov neupravičene socialne diferenciacije v naši družbi.

Naslednje vprašanje, o katerem se mi zdi, da bo treba v javni razpravi doseči ustrezno aktivnost in ga nekoliko razjasniti, — tudi o tem je bilo danes govora, — se nanaša na vlogo družbeno-političnih skupnosti in konkretno republike in njenih organov v razširjeni reprodukciji. Brez dvoma je pomembno določilo, da je potrebna za odločitve o tem, kdaj se odtuja za določen čas dohodek temeljnih organizacij združenega dela, kvalificirana večina posameznih zborov republiške skupščine. Vendarle pa bi opozoril na to, da je to v nekem smislu le posledica neke že opravljene odločitve. Želim reči, da je za mene zelo pomembno, kdaj, kako in kdo določa o tem, da bomo sploh začeli postopek za neko zbiranje sredstev za določen namen, za določene naložbe, ki imajo širši družbeni pomen. Za mene je izbor tega namena dosti pomembnejši kot pa poznejše neposredno odločanje v skupščini s kvalificirano večino.

Zaradi tega bi kazalo v javni razpravi ugotoviti, kaj o tem mislijo zlasti v gospodarstvu in na kakšen način bi skušali v republiki Sloveniji ugotavljati splošen interes, splošno pripravljenost in splošno potrebo po nujni širši družbeni naložbi. Pri tem seveda ne ponujam referendumu kot eno izmed mogočih rešitev, čeprav bi najbrž v nekaterih primerih tudi njega uveljavili, ampak so mogoče tudi druge oblike ugotavljanja tega splošnega družbenega interesa in to ne bi smelo biti v vsakem primeru prepuščeno, da tako rečemo, samo določenim organom.

Naslednje vprašanje, za katero menim, da ga bo potrebno še razjasniti in poiskati ustrezen izraz, so tako imenovane dejavnosti posebnega družbenega pomena. Že v ekspezeju k današnji razpravi je bila postavljena v nekem smislu rezerva do tega izraza, ki ga prevzemamo iz dosedanje ustavne ureditve. Moram reči, da se nagibam k temu, da bi govorili o zadevah skupnega pomena. Izraz posebnega družbenega pomena vendarle v nekem smislu ločuje določene zadeve kot posebne. V splošnem smislu navaja na to, da je treba zanje imeti posebno skrb, da je treba imeti posebne odnose, skratka ustvarja predstavo, kaj je lahko dejavnost posebnega družbenega pomena, čeprav se temu da oporekati. Ne morem se znebiti vtisa, da bi lahko sčasoma postala dejavnost posebnega družbenega pomena za republiko Slovenijo ena velikih integracijskih tvorb čisto gospodarske dejavnosti. Recimo, kompleks slovenskih železarn, ali grupacija okoli Gorenja. Zaradi tega se mi zdi primernejše, če govorimo o tistih dejavnostih, ki so skupnega pomena bodisi v krajevni skupnosti bodisi v občini ali v republiki, kjer se zaradi skupnega pomena in skupnega

interesa občanov na eni in delovnih ljudi v teh delovnih organizacijah na drugi strani urejajo nekatera vprašanja iz njihovega dela po posebni proceduri, v skupnem interesu.

Zadnje vprašanje v zvezi z dopolnili se nanaša na varstvo narave in čuvanje naravnega okolja in naravnih lepot. V amandmaju, ki govori o odgovornosti republiških organov in njihovega dela, je določba, da morajo republiški organi skrbeti tudi za varstvo narave. Moram reči, da bi verjetno predvsem z zainteresiranimi društvi in združenji občanov kazalo vgraditi nekatere obrambne mehanizme v samo ustavo. Zlasti iz zgodovine razvitejših držav vemo, da ob tehnološkem, industrijskem gospodarskem razvoju neke družbe nujno pride do krnjenja naravnih lepot, do uničevanja nekaterih naravnih lepot, prirode itd. Zaradi tega bi kazalo vsaj na tistih predelih v Sloveniji, kjer smo se že dosedaj nedvoumno izrekli za to, da bi bili to bodisi narodni parki ali pa zemljišča oziroma predeli pod posebnim varstvom, poskrbeti za obrambni mehanizem v tem smislu, da bi bilo za poseg na tako ozemlje oziroma na tak teritorij potrebno soglasje ustreznih asociacij občanov oziroma državljanov.

Nazadnje naj povem, da me sicer mika, da bi se pozneje še enkrat oglasil. Očitno namreč nekatere strukture v naši družbi ocenjujejo aktivnost poslancev tudi po tem, kolikokrat se kdo oglasi. Kljub temu bom to povedal sedaj. Želim spregovoriti o predlogih, ki jih je dal tovariš Remc v današnji razpravi oziroma iz zadnjem predlogu, ki govori o kandidiranju za člane predsedstva Socialistične federativne republike Jugoslavije. Pri tem naj takoj povem, da osebno ne dvomim v iskrenost namenov tovariša Remca, da se ta postopek v naši demokratični in samoupravni družbi čim primerneje ustavno uredi.

Pri tem seveda tudi ne izključujem nekoliko komplicirane situacije, v kateri smo poslanci republiškega zbora glede na to, da smo pred dvema mesecema izglasovali amandma k zakonu, da tudi 20 poslancev lahko predlaga svojega kandidata. To bo seveda imelo odmev v javnosti, kolikor se bomo danes odločili drugače. Za mene bi sprejetje amandmaja, kakršnega je sedaj predlagal tovariš Remc, in sicer, da je 20 poslancev vseh zborov zamenjal z enim od zborov skupščine, v bistvu pomenilo, da ostanemo pri enakem principu, kot je bil uveden s sprejetim amandmajem na junijski seji. To bi praktično postavilo skupščino oziroma republiški zbor nasproti vsem razpravam in tudi nasproti organizaciji Socialistične zveze. To je eno. In drugo, ne glede na to, ali bi hoteli ali ne, bomo — kolikor bi po današnji razpravi ta predlog tovariša Remca sprejeli — pobudniki široke razprave o tem vprašanju v celotni slovenski javnosti, za kar pa menim, da za sedanjo ustavno debato in tudi sicer ne bi bilo ustrezno.

Zato sem za tako vlogo Socialistične zveze, kakršna je deklarirana v ustavi in v njenem programu in za kakršno smo se končno tudi odločili, ko smo kandidirali za poslance Skupščine SR Slovenije. Najbolj iskreno povedano, želim, da bi to razpravo čim prej zaključili in da ne bi dalje trošili sil, ki so nam dosti bolj potrebne za veliko bolj pomembne zadeve. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Štefan Toth, prosim!

Štefan Toth: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Glede na časovno zamudo bom skušal biti kratek, morda zaradi tega tudi manj razumljiv oziroma manj argumentiran.

Zelet bi se dotakniti dveh družbenih problemov oziroma institucij, dveh aktualnih družbenih tem, za kateri menim, da bi v ustavnih amandmajih morali najti mesto. Mislim, da bi bilo glede na družbeno težo in pomen prav, če se za ti poglavji, instituciji, za ti družbeno-pravni oziroma socialni kategoriji, predvidi poseben amandma. Mislim predvsem na institucijo družbene oziroma samoupravne odgovornosti in na institucijo oziroma vprašanje socialne diferenciacije.

Menim, da je problematika, ki bi morala najti svojo formulacijo in spada v to kategorijo, tako aktualna in ima tak pomen, da bi jo kazalo tudi ustavno institucionalizirati. Takoj moram poudariti, da svojih izvajanj v ničemer ne povezujem z akcijo oziroma protiakcijo 25 poslancev, temveč mislim na to, da naši samoupravni organi pa delovne organizacije nasploh marsikje menijo, da je vse, kar ni prepovedano, dovoljeno. Zaradi tega bi bilo potrebno, da tudi naša ustava da neka načelna izhodišča v zvezi s tema vprašanjema, zato pa naj jih pozneje tudi konkretizira.

Žal nimam nobene konkretne formulacije. Dajem pa ustavni komisiji v prisojo, da sama odloči o tem, ali sta omenjeni družbeni kategoriji toliko pomembni, da lahko dobita svoje mesto tudi v ustavnih amandmajih. Osebno menim, da institucionalizacija teh vprašanj ne bi nasprotovala pravni teoriji, in bi to tudi ne bilo v nasprotju z določili zvezne ustave. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Milo Vižintin.

Milo Vižintin: Tovariš predsednik, tovariši in tovarišice poslanci! Podpiram osnutek ustavnih določil, imam pa nekaj pomislekov glede izvajanja ustave in zakonov, ki ji bodo sledili.

V naši dosedanji politični povojni praksi se je čestokrat dogajalo, da se določeni faktorji niso popolnoma držali veljavne ustave in zakonov, o čemer so naši časopisi pisali. Postavljam vprašanje, kdo je pravzaprav varuh ustave? Varuha ustave naj bi bila skupščina in ustavno sodišče. Imamo tudi druga sodišča, ki čuvajo zakon in ustavo, če nekdo prijavi kršitev, če pa kršitve ne prijavi, ni nobenih posledic. S tem se povzroča škoda, ker veliko ustavnih določil ostane le na papirju. Mislim, da bi bilo dobro razmisliti o tem, da bi poleg vseh organov, ki jih že imamo, ustanovili v vseh organizacijah združenega dela, v vseh samoupravnih dejavnikih neko telo, ki bi bilo odgovorno, da poteka izvajanje ustave po črki in duhu. Kakor hitro bi prišlo do kršitev, bi bilo to telo dolžno prijaviti kršilce ustave ali zakonov. Druga stvar, o kateri sem hotel govoriti, je himna. Sedanji osnutki ne vsebujejo določil o himni. Sicer nisem za vsako ceno za neko himno slovenskega naroda, toda če ustvarjamo suverenost našega naroda, mislim, da bi lahko mislili tudi na to. Sedaj imamo v vsej Jugoslaviji eno himno, se pravi državno himno, ki ni bila spremenjena od njenih začetkov. V naši republiki pa so pri podelitvi odlikovanj in v navzočnosti tovariša Tita zaigrali staro slovensko himno »Naprej zastava slave«, pri čemer smo vsi navzoči vstali. Ne mislim, naj bi obveljala ta himna, mnenja pa sem, da bi bilo dobro, če bi imeli himno, ki bi bila odsev našega političnega življenja od kmečkih puntov prek delavskega gibanja do naše revolucije in povojnega razvoja, ki bi bila odsev vseh revolucionarnih gibanj, ki jih imamo in ki bi povezovala tudi bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Tudi melodija bi morala biti taka, da bi prijala slovenskemu ušesu, slovenski pevski tradiciji. Seveda bi bilo treba za to himno posebej razpisati

natečaj. To dajem v premislek z željo, da bi ta določila vsebovala tudi naša ustava. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima dr. Vojan Rus.

Dr. Vojan Rus: Spoštovane tovarišice in tovariši! Še naprej vztrajam pri predlogih za spremembe, ki sem jih dal pismeno, obenem pa se strinjam s predlogom tovariša predsednika zbora, da se hkrati in enakopravno s splošnim besedilom amandmajev objavijo tudi predlogi amandmajev. Torej ne zahtevam, da bi se zdaj o njih glasovalo posebej.

Od predlogov, ki sem jih dal, bi se pomudil samo pri prvem predlogu, ker je bilo o njem danes večkrat govorjeno. Gre namreč za to, ali naj bi v prvem amandmaju Slovenijo opredelili v prvi vrsti kot državo ali kot samoupravno skupnost. Moj predlog je, da se deklarira republika Slovenija v prvi vrsti kot socialistična samoupravna skupnost, in šele na drugem mestu kot država. V dosedanjem tekstu pa je na prvem mestu država, na drugem pa socialistična samoupravna skupnost. Mislim, da tak predlog ni brez vsebinskega pomena in to bi skušal na kratko obrazložiti.

Zdi se mi, da so današnji in razvijajoči se samoupravni odnosi tisto, kar najbolj značilno, družbeno in vsebinsko določa Slovenijo in Jugoslavijo in jo razlikuje od drugih sodobnih dežel. Če hočemo torej to našo posebnost izraziti in določiti, jo moramo dati na prvo mesto. S tem nikakor ne mislim reči, da so samoupravni odnosi dovolj razviti, da so že razviti v skladu z možnostmi, vendar pa so kljub vsej nezadostnosti že z dosedanjimi otipljivimi uresničitvami naša najvažnejša družbena pridobitev. Mislim, da ti samoupravni odnosi rezultirajo iz celotnega pozitivnega razvoja slovenskega naroda, začeni od taborskega gibanja, ki je pokazalo, da je moč nekega naroda prav v ljudskem gibanju in ljudski povezavi in ne nujno v državnem oblikovanju, ki je značilno za nekatere zahodnoevropske narode. Potem Osvobodilna fronta, ki je črpala moč v ljudski politični organizaciji, ki je bila organizirana na prostovoljni podlagi. To je vsekakor značilno za celotno revolucijo. Nasprotje temu pa je državni aparat z vsemi oblikami prisile. Mislim, da lahko brez pretiravanja trdimo, da samoupravni odnosi kljub svoji nezadostnosti predstavljajo naš najpomembnejši in poseben prispevek k svetovnemu družbenemu napredku in socializmu in da je to treba tudi izraziti. Če bi navedli te odnose na prvem mestu, bi s tem izrazili tudi trdno odločenost, da jih še hitreje in temeljiteje razvijamo. Država je seveda tudi za nas še vedno pomembna in sama po sebi ni niti zlo niti dobro. Toda država je vedno, pa tudi pri nas, v prvi vrsti le instrument za izražanje politike temeljnih socialnih sil, kakršno bi pri nas moralo biti predvsem samoupravljanje. Države ni moč razlagati, kakor se je večkrat slišalo v naših razpravah, še manj pa uresničevati kot nekakšno najvišjo sintezo, kot najvišji izraz celotne samoupravne družbe. Tako pojmovanje po mojem ni nikakor zlonamerno, je pa zastarelo. Mislim, da tako pojmovanje ni ustrezno, ker onemogoča jasno razlikovanje med samoupravno politiko in med etatiščno birokratsko politiko, tudi na ravni republike. Zdi se mi, da je v več primerih, ko se je upravičeno poskušalo reševati nekatere stvari na ravni republike, prihajalo do napačnih oznak, češ da je to etatizem.

Upravičeno se govori o dialektični celoti med državo in samoupravljanjem in mislim, da v zvezi s tem ni razhajanj. V vsaki dialektični celoti pa je nujno videti tisto, kar je v prvi vrsti bistveno in tisto, kar je le delno bistvo in kar

je lahko prvotnemu podrejeno. Zato tudi v definiciji, ki jo predlagam, samoupravljanje in država nista ločena, nista postavljena absolutno eden proti drugemu, temveč sta tako povezana, da je prioriteta jasna, namreč, da je bistvena celota, kateri je država podrejena, samoupravljanje.

Dal sem še dva predloga sprememb, ki jih tu ne bi ponovno navajal, saj imate vsi to pred seboj. Če dovolite, pa bi imel še nekaj pripomb v zvezi z dosedanjem razpravo, kjer je bilo rečeno, da tudi polemika ni prepovedana.

Ne bi se mogel povsem strinjati s to tezo, naj bo pri nas dovoljena vsaka privatna iniciativa, ki ni prepovedana. Res je, da ne moremo v pravnih in samoupravnih aktih točno naštetih vsega, kar je dovoljeno, vendar se mi zdi, da morajo naši pravni in ustavni akti izhajati predvsem iz vsebinske sociološke in ekonomske analize, ki pokaže, kaj se v danem prostoru lahko razvija. Mislim pa, da predvsem v naših obravnavah glede osebne in privatne dejavnosti le nismo dovolj upoštevali tistih zelo neupravičenih socialnih razlik in tiste nemoči našega državnega aparata, da se upre tistim oblikam zasebne privatne dejavnosti, ki kažejo negativno stran te dejavnosti. Sem vsekakor za to, da se zasebni dejavnosti omogoči še večji razmah. Povsem odločno sem s tistimi, ki trdijo, da je včasih zasebna dejavnost bolj poštena celo s socialističnega in humanega vidika od dejavnosti v tako imenovanem družbenem sektorju. Torej ne gre za to.

Gre za to, da sociološko in ekonomsko analizo naše dosedanje izkušnje tudi pravno in formalno točneje doziramo in točneje določimo, katera je tista zasebna dejavnost, ki je napredna in človeško plodna, in katera to ni.

Naslednje vprašanje, ki je v razpravi, je vprašanje predsedništva in dovolite mi še besedo o tem. Zdi se mi, da razlike morda niso tako velike, kot bi se to komu zdelo, če bi poslušal današnjo razpravo, ker je bilo v obeh daljših besedah izrecno poudarjeno, da je predsedništvo del skupščinskega sistema, da je temu sistemu podrejeno in da predsedništvo pravzaprav ničesar ne odloča, temveč skupščini le predlaga. V tem smislu bo morda nujno govoriti še o kakšnih formulacijah, vendar se mi zdi, da osnovnih razlik ni več. Zadržal bi se le ob neki današnji izjavi in sicer, da je postavljanje predsedništva skupščine kot nekakšnega koordinacijskega organa le začasna rešitev za dve leti, kasneje pa naj bi bila povsem normalna rešitev v obliki predsedništva republike kot organa, ki bi predstavljal vse funkcije republike. Upam, da sem to točno zabeležil, drugače pa se opravičujem.

Zdi se mi, da iz vseh dosedanjih diskusij le sledi, da želimo očuvati skupščinski sistem kot specifični samoupravni del našega samoupravnega sistema in da bodo vsi prihodnji organi morali izhajati iz takega sistema. Ne gre za neko parlamentarno buržoazno zaljubljenost v skupščino. Zdi se mi, da je nujno poudariti, da ne more biti in da že dejansko ni niti ena nacija, pa tudi naša nacija, samo nekakšna konfederacija občin. Pri tem pa ne trdim, da ni treba še bolj razvijati komunalnega sistema. Gre le za to, da ni mogoče nobene nacije pa niti naše nacije pojmovati kot nekakšno slučajno zbirko nametanih atomov, ki se imenujejo občine in delovne organizacije, ampak da tudi nacija predstavlja neko posebno kvaliteto združenega dela, ki je naravno nastala na sedanji stopnji družbenega razvoja, in pri kateri se združitev dela pojavlja na najbolj intenziven način od vseh družbenih enot. Dejstvo je namreč, da danes množice delavcev in kmetov pravzaprav opravljajo funkcijo celovitega človeka najprej na nacionalni ravni, saj ne samo, da so vključene v nacionalni trg in

v nacionalno ekonomsko delitev dela, ampak so z nacionalnim jezikom vključene hkrati tudi v sistem šolstva in v sistem kulture. Poenostavljeno govornjeno lahko rečemo, da se še vedno 90 % ljudi v sodobnem svetu vključuje v gospodarstvo in kulturo na nacionalni ravni. To nikakor ne pomeni, da ne bo kasneje prihajalo do močnejše mednarodne integracije, vendar je danes resnica, da je na nacionalni ravni združeno delo najbolj intenzivno organizirano, in zato mislim, da mora obstajati nek organ, kot je na primer skupščina, ki predstavlja ne specializirano združitev nacionalnega dela, kot so recimo šolske skupnosti, gospodarske itd., ampak združitev nacionalnega dela, njegovo sintezo. Zato se mi zdi, da je popolnoma utemeljeno še vnaprej razvijati skupščino kot najvišji samoupravni organ v nacionalnih razmerah.

Mislim pa, da je pozitivno in v skladu z našimi dosedanjimi izkušnjami, da se predsedništvo v tistih stvareh, ki jih skupščina opravlja, postavlja kot koordinacijski organ in da v tem smislu tudi vključuje in omogoča sodelovanje drugih družbeno-političnih organizacij na teh področjih. Naša dosedanja izkušnja je bila prav glede tega negativna, ker se je koordinacija glede vprašanj, ki sama po sebi pripadajo v prvi vrsti skupščini, izvajala na drugih mestih, kar ni imelo najpozitivnejših plodov.

Če dovolite še besedo o amandmaju tovariša Remca. Mislim, da ne bomo napravili nobenega, niti najmanjšega greha proti svoji komunistični in socialistični vesti, če temu amandmaju odpremo vrata v javno razpravo in da to tudi ne bo imelo prav nobenih slabih posledic.

Dovolite mi nekaj besedi o tem. Naj posebej poudarim, da bi bilo napačno, če bi sprejeli tezo, da se ob razpravi o volilnem zakonu, o katerem je sedaj beseda, nismo zavedali političnega bistva diskusije o takratnem amandmaju in da je samo nekaj pokvarjenih zlih duhov, luciferjev, zapeljalo ta zbor. To, kar smo sprejeli na zadnji skupščini, nikakor ni bilo v nasprotju z našo celotno prakso. Dejstvo je, da je na primer predsednik sedanje zvezne skupščine izvoljen na predlog Socialistične zveze in toliko in toliko poslancev. Dejstvo je, da je predsednik naše skupščine, ki je normalno tudi vodja delegacije v zvezi, ki je torej neke vrste prvi med enakimi v našem predstavništvu, v zveznem predstavništvu voljen na podoben način. Če torej nekdo obtožuje poslance kot zavedene, kot formaliste in tako dalje, potem bi moral obsoditi celotno dosedanjo jugoslovansko prakso ali pa biti dosleden. Lahko pa nekdo svoje stališče spremeni zaradi nekih razlogov, ki so se pojavili kasneje. To je lahko povsem častno in korektno.

Glede amandmaja tovariša Remca pa tole: Amandma vsebuje po mojem mišljenju izboljšave glede na prejšnji amandma, ker upošteva neke spremembe. To ni zato, ker bi se neprincipialno odrekli prvotnemu prepričanju, ampak zato, ker smo prišli do nekaterih izkušenj. Mislim, da so močno v zmoti tisti tovariši poslanci, ki mislijo, da ta amandma konfrontira skupščino in Socialistično zvezo. Rad bi opozoril, da je predsednik Vipotnik kot eden od vodečih članov Socialistične zveze na našem skupnem zboru izrecno povedal, da predstavlja naš amandma prispevek socialistični demokraciji in da je tudi v drugih diskusijah, kolikor sem jih mogel čitati v časopisu, vztrajal pri tem, da je tak amandma koristen, če je volilni postopek preverjen po istem postopku kot predlogi Socialistične zveze. Predlog, ki ga imamo danes tu in ki je nekakšen popravek prvotnega amandmaja, usklaja sekundarne posege v proces kandidiranja na ta način, da so dodatni predlogi vezani na popolnoma isti

postopek kot predlogi, ki jih predlaga Socialistična zveza. To pomeni, da je tudi v tem primeru Socialistična zveza nosilec vsega postopka, tu ne preraščajo predlagatelji v neko posebno politično moč nasproti Socialistični zvezi, nasprotno, v celoti se vključujejo v njen proces. Sem za to, da se na primer določi, da mora Socialistična zveza pri sorazmerno nizkem procentu občin, ki bodo za določene kandidate, razpravljati o tem kandidatu kot o možnem kandidatu tudi na republiški konferenci. Če se 10 odstotkov občin izreče — da bom čisto konkreten — za nekega kandidata, mora o njem razpravljati tudi republiška konferenca. Lahko se dogodi, da se republiška konferenca odloči samo za dva kandidata. V takem primeru sem za to, da se doda še tretji kandidat, če se zanj izreče 10 odstotkov občin. Takšno stališče zagovarjam zato, ker sem proti zaprtim listam.

Mnenja sem, da je pri nas zelo malo ljudi, za katere lahko rečemo, da ni potrebno, da bi jim postavili sokandidate, in da je mogoče te ljudi prešteti na prste. Za večino ljudi pa je mogoče, da imajo sokandidate in je to čisto normalen in koristen postopek.

Mnenja sem, da s sprejetjem Remčevega amandmaja v okvir gradiva za javno razpravo ne bomo ničesar izgubili in lahko rečem, da bomo s tem pokazali, da je bilo to, kar se je dogajalo v skupščini, povsem normalen pojav in da smo vsi pripravljeni popraviti naše napake, ki pa nikakor niso bile niti objektivno niti subjektivno zlonamerne in reakcionarne.

Predsednik Miran Goslar: Koliko se vas še javlja k besedi? Samo Ulrich Ela? Izvoli!

Ela Ulrich: Spoštovani zbor! Za uvod k nekaterim pripombam, ki jih imam k predloženemu osnutku ustavnih amandmajev slovenske ustave, bi uporabila samo osnovno zaključno misel, ki me je prežela po zaključku javne razprave o zveznih ustavnih amandmajih.

Delovni ljudje so te amandmaje, se pravi amandmaje k zvezni ustavi, sprejeli resnično z velikim odobravanjem in kolikor sem mogla na javnih sestankih ugotoviti, so jih sprejeli kot svoje. To vzdušje pa je redno spremljal pesimizem, ali bomo sprejete ustavne amandmaje dovolj spoštovali in ali jih bomo resnično tudi izvajali. Mislim, da pomeni sedanja faza pravzaprav že korak k uresničevanju amandmajev k zvezni ustavi, seveda res šele prvi korak, ker teh amandmajev niti še nismo konkretizirali in jih prevzeli v svojo ustavo, od tu pa je seveda do uresnitve teh amandmajev še enako dolga pot.

Mislim, da smo tudi kot poslanci hkrati družbeni in politični delavci in da s tem, ko ustavo sprejemamo, sprejemamo tudi politično odgovornost, da se bomo borili, oziroma da se bomo zavzemali za to, da se bodo zakoni spoštovali in uresničevali, v prvi vrsti pa seveda zato, da se bo spoštoval in uresničeval najpomembnejši zakon med zakoni, to je ustava.

V razmeroma kratkem času, ki mi je zaradi osebnih razlogov preostal za proučevanje osnutka predloženih ustavnih amandmajev, sem lahko ugotovila, da je na področju družbenega dela, ki ga kratko imenujemo družbene službe, ob predloženih amandmajih slovenske ustave ustvarjeno določeno zadovoljstvo. Vsekakor je pomemben dosežek, da se delavcem s teh področij prvič prizna enakopraven položaj, s tem da se njihovo delo vrednoti enako kot proizvodno delo. To seveda omogoča povsem drugačen položaj delavcev

s teh področij družbenega dela, hkrati pa realno omogoča, da se bodo ta področja bolj neposredno povezovala s proizvodnjo, da bo nastala resnična soodvisnost odnosov in da se bo delovni človek, ne glede kje dela, počutil odgovornega za celoten družbeni razvoj.

Kljub temu zadovoljstvu pa moram reči, da posamezne formulacije, in sicer predvsem o vlogi republike na področju kulture, vzgoje, izobraževanja in znanosti, ne zadovoljujejo in menim, da ne ustrezajo popolnoma že doseženim, stvarnim odnosom na teh področjih družbenega dela. To je splošna ugotovitev. Mislim, da bo morala javna razprava spodbuditi delavce s teh področij in omogočiti, da ne bo samo formalna, ampak tvorna in da bo aktivirala vse dejavnike, ki lahko v njej pomembno sodelujejo.

Konkretno bi želela izraziti določeno nezadovoljstvo z amandmajem XXV, ki je nekako teoretsko izhodišče nove opredelitve republike in doseženih družbenoekonomskih odnosov, ker nista samoupravna interesna skupnost in njena organiziranost na republiškem nivoju bolj poudarjeni. Mislim, da ta amandma zelo ali pa povsem ustrezno rešuje odnose v bazi in na občinskem nivoju, nekoliko manj pa na republiškem nivoju. Morda je v tem, da je na prvem mestu imenovana republika kot država in šele na drugem kot samoupravna skupnost, nekoliko resnice za trditev, ki sem jo postavila.

Mnoge družbene sile ali pa, če že ne družbene sile, vsaj posamezniki si še vedno močno prizadevajo diskreditirati samoupravni sistem in proces podružbljanja politike in javnih zadev. Njihovi nastopi so zelo samozavestni in strokovno zelo podkrepjeni, ko nam dokazujejo, da je samoupravljanje mogoče v delovnih organizacijah, da je mogoče v manjših interesnih skupnostih, da pa v globalni družbi samoupravljanja nima prihodnosti.

Obstoj samoupravnih interesnih skupnosti na republiškem nivoju in njihovo delovanje nam prav tako kažejo, da bo treba iti dalje v formulaciji in v opredelitvah teh samoupravnih skupnosti. Predvsem bo treba storiti korak v integraciji, na kakšnem nivoju in kakšnih oblikah pa lahko seveda zaenkrat šele domnevamo.

Tovariš predsednik je v svojem ekspoziju dejal, da v tem trenutku nismo zrela za jasne formulacije glede teh vprašanj, vendar mislim, da bi moralo biti dano vsaj jasno izhodišče. Dosedanja funkcionalna decentralizacija že vodi in lahko privede do neodgovornega manipuliranja znotraj teh samoupravnih skupnosti na račun samoupravljanja in do posebne vrste oblastništva znotraj teh skupnosti in končno do neke resorno organizirane države, pa tudi do koncentracije moči v teh skupnostih.

Glede XXVII. amandmaja bi želela samo še nekoliko dopolniti izvajanja tovariša Florjančiča. Amandma ni jasen in zaradi terminov, ki so bili doslej nekako rezervirani za čisto določena področja družbenega dela, to se pravi termina »dejavnost posebnega družbenega pomena«, povzroča celo zmedo, za katera področja gre.

Ta amandma skupaj s XXV. amandmajem, na katerega je že opozoril tovariš Hočevnar, uvaja tri sorodne termine, od katerih nobeden pravzaprav ni jasno definiran. Imamo termin skupni interes, imamo termin splošni družbeni interes in termin posebni družbeni interes. Predlagam, da se uporabi za področja, ki naj jih ureja XXVII. amandma, enoten termin, in sicer skupaj, ali pa splošni interes, ne pa dejavnost posebnega družbenega pomena. Mislim, da je za termin značilno dvoje: prvič, da je splošen, ne glede na meje družbeno-

političnih skupnosti, občine, krajevne skupnosti, delovne organizacije ali republike, in drugič, da je po naši samoupravni družbeni ureditvi tudi vsebinsko opredeljen. Gre za tista občutljiva področja, ki so determinirana po našem družbeno-političnem sistemu. Ta področja so evidentno izobraževanje in vzgoja, kultura, zdravstvo, socialna politika, informacije in nekatera druga. Nimam ambicij, da bi naštevala vsè. S splošnim interesom ali pa s skupnim interesom pa bi lahko opredelili zadeve, o katerih govori XXVII. amandma.

XXX. amandma me deloma zadovoljuje, hkrati pa imam pomislek zaradi neke formulacije. Določene dejavnosti bi lahko opravljali občani s samostojnim osebnim delom in z delovnimi sredstvi v njihovi lastnini že po ustavi, druge pa šele na podlagi zakona. V načelu se s to delitvijo strinjam, in mislim, da so v drugem delu naštetе res take dejavnosti, ki bi jih bilo treba podrobneje opredeljevati šele z zakonom. Vendar bi iz tega izvzela formulacijo, ki pravi: »ali drugo kulturno dejavnost«. Sem za to, da se upošteva umetniško delo kot svobodno, samostojno osebno delo. Mislim pa, da je formulacija preširoka in da temu področju ne bi mogli dati privatnega značaja. Zato predlagam, da se čisto določeno naštejejo tiste dejavnosti, ki so lahko predmet privatnega dela, in da se ne daje nobenih odprtih pooblastil s preširokimi formulacijami. Na vsak način pa so podrobnejše omejitve z zakonom tu več kot na mestu.

Mislim, da so formulacije XXXVII. amandmaja stare, saj so dobesečno povzete iz 123. člena sedanje ustave. Te formulacije pa so sedaj stare že 8 ali 9 let in ne ustrezajo že doseženim družbenim odnosom na teh področjih. Kot primer bi navedla točko 20, ki ureja vprašanje izobraževanja in vzgoje, govori pa o šolstvu in izobraževanju. To sta dva različna pojma. Šolstvo je samo ena od oblik izobraževanja. Imamo tudi nešolske oblike izobraževanja in želeli bi bilo, da bi jih imeli v tem trenutku več, kot jih imamo, saj se v svetu vedno bolj in bolj razvijajo ravno nešolske oblike izobraževanja.

V tej točki pa seveda ni niti z besedico omenjena vzgoja, ki je pomembna družbena dejavnost, in ki daje poleg določenega kvantuma znanja tudi določene moralno-politične značajne in kulturne vrednote mladim, pa tudi že formiranim osebnostim.

Predlagam, da se termin šolstvo opusti, uporabijo pa naj se sodobni termini, ki bodo označevali, da družba garantira enotni sistem izobraževanja in vzgoje in da ta sistem v mejah pooblastil in že sprejetih zakonov tudi pospešuje.

Z izrazom »pogoji izobraževanja« in da je treba »ustvariti enake pogoje izobraževanja«, se bojim, da izražamo nekaj, kar že imamo. Pogoje izobraževanja imamo žal enake, ker zahtevamo enak obseg znanja, zahtevamo enake ocene za vse otroke, ne glede na to, v kakšnih razmerah se učijo, s kakšnimi sredstvi in kakšni učitelji jih učijo. Zahtevamo, da osvojijo enak obseg znanja in jim dajemo tudi enake ocene in te ocene so tudi pogoj za doseg študijskih ali za vpis v višjo šolo. Pogoje imamo torej enake, nimamo pa enakih možnosti za doseganje pogojev, to pa je povsem druga stvar. Zato govorimo o ustvarjanju enakih možnosti, da bomo lahko dosegli in zahtevali enake pogoje. Mislim, da to ni samo terminološko vprašanje.

Podobna terminološka vprašanja se pojavljajo še v nekaterih drugih formulacijah. Da zaključim svoja izvajanja. Mislim, da se bomo morali delavci s teh področij, ki smo s temi amandmaji dobili nov ustrezen položaj v naši družbi, posebej mobilizirati za tvorno oblikovanje nove ustave. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Zdenko Roter se javlja k besedi.

Zdenko Roter: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Odkrito povedano, nisem imel namena sodelovati v razpravi, ker sem imel priložnost povedati svoje mnenje o osnutku ustavnih dopolnil že na seji ustavne komisije, ustavnih podskupin in pa zato, ker sem prepričan, da bom to možnost imel tudi kasneje, tako v okviru delovanja teh institucij kakor tudi v javni razpravi.

K moji sedANJI razpravi me je na nek način spodbudil kolega Florjančič z enim delom svoje razprave. Mislim, da je velikega pomena poudarek, ki je danes prišel do izraza tako v referatu tovariša predsednika kakor v drugih, poudarek na tem, naj bi bile vse teme in vse formulacije v sedanjem osnutku ustavnih dopolnil odprte. To pomeni, da ni nič svetega, kar je zapisano, in da je možno formulacije, če bi nastali razlogi za to in če bi zbrali ustrezne argumente, dopolniti ali spremeniti, kolikor bi seveda predlogi ostali v okviru splošnega koncepta, ki je bil zapisan zelo natančno v pobudi za ustavne spremembe in v obrazložitvi tega osnutka in ki je bil obrazložen tudi v referatu.

Sodim, da bi moralo tudi naše delo v tem zboru danes dati zgled te odprtosti in v tem smislu popolno soglašam in menim, da je prispevek k temu predlog, ki ga je dal v začetku našega dela predsednik našega zbora, naj bi v glavnem ne spreminjali besedila sedanjega osnutka, temveč da bi vse predlog, ki ga je dal v začetku našega dela predsednik našega zbora, naj bi pravno obravnavali tako v javnosti kakor tudi v delu ustavne komisije in njenih podkomisij. Zato mislim, da je v okviru tega principa treba tudi predlog poslanca Remca upoštevati kot takšen predlog. Predlog po mojem mnenju ne vsebuje resnično nič takega, kar naj bi izzvalo v javnosti ne vem kakšne posledice, skratka vzeti ga je treba kot enega od prispevkov v današnji debati in mislim, da ne more biti nobenih razlogov, da ne bi bil enako obravnavan kot vsi drugi predlogi.

Oseбно zelo soglašam s predlogom, ki ga je dal kolega Florjančič, naj bi se debata o tem tako imenovanem vprašanju akcije 25 poslancev že enkrat zaključila. Florjančič je to utemeljil s tem, da so družbeno organizirane sile še kako potrebne, da osredotočijo svojo energijo, svojo pamet in svoje fizične sposobnosti na druge zelo težke probleme, ki tarejo našo družbeno skupnost. Soglašam s tem predlogom in mislim, da je tudi on menil, da ta poziv velja vsem akterjem in vsem sodelujočim v procesu tako imenovanega razčiščevanja. Kolikor seveda ni mislil na to, potem dopolnujem njegov predlog s tem, naj bi to veljalo za vse, ne pa samo za nas v tem zboru. Mislim, da bi lahko naš zbor, pa tudi predsedstvo naše skupščine, zastavilo svojo avtoriteto v tej smeri. Da ne bo nesporazumov, ne mislim, naj bi na podlagi tega nastalo nekakšno stanje, v katerem naj bi imeli poslanci privilegij politične neodgovornosti.

Mislim, da ostajajo odprte legalne in normalne relacije, odgovornosti in to poslanec—Socialistična zveza, poslanec—Zveza komunistov, če je poslanec član Zveze komunistov, poslanec—volilna enota. V tem okviru so razčiščevanja vseh vrst, v vsakem trenutku in ob vsaki točki normalna in prirodna. Menim le, naj bi ta razčiščevanja potekala v okviru normalnih medčloveških odnosov. V okviru principa neke določene politične kulture, za katero sem štel, da je že dosežena in katero jaz imenujem moralna imuniteta, pa ni le imuniteta poslanca, temveč vsakega človeškega bitja na tem svetu in mislim, da je tudi

moralno bistvo naše samoupravne družbe. Mislim namreč, da je v nasprotju s tem principom moralne imunitete, če se pridevajo poslancem ali pa komurkoli vzdevki različne vrste, kot »lutke, orodja tujih sil« in podobno. Menim, da je to v nasprotju s principom normalnega medčloveškega občevanja in moralnega dostojanstva kakor tudi z moralnim bistvom naše samoupravne družbe.

Da zaključim, sem za to, da koncentriramo vse svoje sile na težave in probleme, ki so pred nami, toda to naj velja za vse! Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ker nihče več, zaključujem razpravo.

Kot sem že v začetku rekel, bom predlagal sklep. Preden pa to predlagam, moram omeniti, da bo javno razpravo o osnutku ustavnih amandmajev organizirala Socialistična zveza Slovenije skupaj z drugimi družbeno-političnimi organizacijami tako, kot je potekala javna razprava o zveznih ustavnih amandmajih. Dogovorili smo se, da vsi predlogi, tudi tisti, ki so danes prišli do izraza in ki so bili tako ali drugače formulirani, uživajo enako obravnavo in bodo objavljeni v povzetku ter bodo predmet javne razprave. Vse predloge iz javne razprave bo zbirala ustavna komisija, pri čemer mislim, da moramo zagotoviti, da bodo ustrezne službe v naši hiši kot tudi v republiški konferenci Socialistične zveze gradivo lahko obdelale, pomagale pri konkretnih formulacijah in podobno, tako da bi bilo gradivo najuspešneje uporabljeno pri izdelavi predloga ustavnih amandmajev oziroma pri nadaljnjem delu za spremembo ustave SR Slovenije v naslednji fazi. Kljub temu pa bi vprašal, če morda kdo vendarle želi, da o kakem predlogu, ki je bil danes dan, že na današnji seji posebej odločamo in glasujemo. (Ne javi se nihče.) Ker ni takega predloga, predlagam naslednji sklep:

Na podlagi amandmaja X ustave SR Slovenije je republiški zbor Skupščine SR Slovenije na seji dne 9. septembra 1971 sprejel naslednji sklep:

1. Določi se osnutek ustavnih amandmajev od XXV do XLII k ustavi SR Slovenije.

2. Osnutek se daje v javno razpravo, ki bo trajala do 15. oktobra 1971.

3. Sestavni del gradiva za javno razpravo je tudi ekspozice predsednika skupne komisije vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja, predlogi za spremembe in dopolnitve in povzetek razprave o osnutku sprememb ustave SR Slovenije na seji republiškega zbora.

4. Mnenja in predloge, dane v javni razpravi k osnutku amandmajev od XXV do XLVII k ustavi SR Slovenije, je treba poslati skupni komisiji vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja najkasneje do konca roka, določenega za javno razpravo.

5. Skupna komisija vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja naj spremlja potek javne razprave ter na podlagi osnutka ustavnih amandmajev, razprave in predlogov, danih na seji zbora, rezultatov javne razprave, mnenj zborov Skupščine SR Slovenije, pripravi in predloži besedilo predloga ustavnih amandmajev.

6. Skupna komisija vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja naj pravočasno pripravi in predloži Skupščini SR Slovenije osnutek ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev.

Ima kdo kakšno pripombo k predlogu tega sklepa? (Ne javi se nihče.) Če ne, vas prosim, da glasujete o predlogu. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je sklep sprejet.

S tem je ta točka dnevnega reda končana. Odrejam odmor. Sejo bomo nadaljevali čez pol ure.

(Seja je bila prekinjena ob 13.15 in se je nadaljevala ob 13.55.)

Predsednik Miran Goslar: Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, na poslanska vprašanja.

Na poslansko vprašanje Ivana Krefta z dne 30. avgusta odgovarja Uroš Markič, pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo.

Uroš Markič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Republiški poslanec, tovariš Ivan Kreft, je prosil republiški sekretariat za gospodarstvo, da odgovori na vprašanje, kolikšne so obveznosti gospodarskih organizacij naše republike do gospodarstva drugih republik in narobe, ter da hkrati poskuša oceniti, kako vplivajo neporavnane terjatve na likvidnost slovenskega gospodarstva in bank.

Odgovor: Po podatkih o poslovnem uspehu v prvem polletju 1971 so po stanju konec junija znašale terjatve gospodarskih organizacij naše republike 21,5 milijarde dinarjev, obveznosti pa 14,7 milijarde dinarjev. Od konca lanskega decembra so tako narasle terjatve za 19 %, obveznosti pa za 4 %.

Gospodarske organizacije iz Socialistične republike Slovenije so torej konec letošnjega junija neto kreditirale negospodarske organizacije iz Slovenije ter gospodarske in negospodarske organizacije iz drugih republik ter v inozemstvu v skupnem znesku 6,8 milijarde dinarjev.

Od konca lanskega decembra je to neto kreditiranje poraslo za 74 %. V zaključnih računih in občasnih obračunih poslovnega uspeha niso navedeni podatki o razdelitvi medsebojnih obveznosti po posameznih področjih in rokih. Razpolagamo pa s podatki ankete službe družbenega knjigovodstva o medsebojnih obveznostih, ki je zajela okoli 83 % gospodarstva Slovenije. Ti podatki kažejo, da je od skupnih terjatev slovenskih podjetij odpadlo približno 42 % na terjatve od organizacij v Sloveniji, okoli 40 % na terjatve v drugih republikah, razlika, to je približno 18 %, pa na terjatve v inozemstvu in na avanse kupcev.

Od skupnih obveznosti slovenskih podjetij je odpadlo okoli 47 % na obveznosti do organizacij v Sloveniji, okoli 27 % na obveznosti do organizacij v drugih republikah, okoli 26 % pa na obveznosti do inozemskih firm in na avanse kupcev. Od skupnih terjatev slovenskih podjetij je odpadlo na terjatve do treh mesecev okoli 72 %, na terjatve, starejše od šestih mesecev, pa okoli 11 %. Od skupnih obveznosti je odpadlo na obveznosti do treh mesecev okoli 76 %, na obveznosti, starejše od šestih mesecev, pa okoli 10 %.

Od organizacij v drugih republikah je slovensko gospodarstvo, po podatkih ankete, terjalo okoli 8,5 milijarde dinarjev, obveznosti pa je imelo za okoli 4 milijarde dinarjev. Od teh terjatev je odpadlo približno 65 % na terjatve do treh mesecev, približno 13 % pa na terjatve, starejše od šestih me-

secev. Od obveznosti pa je odpadlo okoli 76 % na obveznosti do treh mesecev in približno 8 % na obveznosti, starejše od šestih mesecev.

Tako obsežno kreditiranje organizacij v drugih republikah s strani slovenskega gospodarstva je v veliki meri posledica zavlačevanja in nerednih plačil, kar zelo škodi našemu gospodarstvu, ki mora v ta namen uporabljati dodatna sredstva, dosežena s finančnimi uspehi naših podjetij. Razumljivo je, da bi se likvidnost našega gospodarstva in bank bistveno povečala, če bi bile te terjatve poravnane.

Drugo vprašanje republiškega poslanca, tovariša Ivana Krefta, se glasi:

Ali je republiški sekretariat za gospodarstvo že kaj ukrenil glede terjatev, ki jih ima Ljubljanska banka do zveze za neporavnane beneficirane obresti od kreditov za turistične objekte?

Odgovor: V odgovoru republiškem poslancu, ki je bil dan dne 21. julija 1971 v tem zboru, je bilo pojasnjeno stališče republiškega sekretariata za gospodarstvo glede neporavnanih beneficiranih obresti od kreditov za turistične objekte, ki jih mora plačati zveza. V zvezi s tem odgovorom dodatno navajamo, da je na osnovi zakona o višini obveznosti in o načinu izvrševanja neporavnanih obveznosti za povečane dodatne obresti, ki se plačujejo naprej za naložbe v osnovna sredstva na področju turizma (Ur. l. SFRJ, št. 29/71), posebni koordinacijski odbor poslovnih bank sprejel kriterije, po katerih bi bila izplačana ta sredstva posameznim bankam v enakem odstotku. Do teh izplačil doslej še ni prišlo. Ljubljanska banka pričakuje, da bo na podlagi tega sprejela letos še 23,6 milijona dinarjev v gotovini in 30,6 milijona dinarjev v obveznicah, izdanih v letu 1971. Poleg tega pričakuje Ljubljanska banka, da bodo v gotovini izplačane obveznice izdane letos v znesku 16,1 milijona dinarjev.

Tako bi bile letos v celoti poravnane obveznosti na podlagi beneficiranih obresti od kreditov za turistične objekte.

Republiški poslanec tovariš Dušan Horjak pa je postavil naslednje vprašanje:

Ali je predvideno, da se bodo izvozni instrumenti spremenili še v tekočem letu? Pravočasna sprememba izvoznega instrumentarija namreč lahko še bistveno vpliva na izvoz v letu 1971, predvsem pa na predvideni izvoz v letu 1972, ker se preliminarni zaključki za prihodnje leto že pripravljajo in so podjetja zaradi tega nerešenega problema previdna pri določanju izvozne politike za prihodnje leto.

Odgovor: V okviru stabilizacijskih ukrepov, ki naj bi vplivali na izboljšanje plačilne bilance, je zvezni izvršni svet konec julija že sprejel posebne olajšave za izvoz blaga in storitev. Kar posebej zadeva naš izvoz v ZDA po uvedbi ameriške 10% uvozne takse, zastopamo stališče, da je gospodarstvu, ki izvažajo v Združene države, treba pomagati, da prebrodi težave, ki so nastale pri izvozu našega blaga zaradi uvedbe posebne uvozne takse v tej državi. V pristojnih zveznih organih proučujejo možne ukrepe na tem področju.

Nedavno je bil imenovan medrepubliški komite za področje zunanjetrgovinskega in deviznega sistema, katerega naloga je, da skupaj z drugimi organi predloži sistemske osnove prihodnjega zunanjetrgovinskega in deviznega režima, med katere sodijo tudi instrumenti za pospeševanje izvoza. Prizadevali si bomo, da bo o tem čimprej dosežen medrepubliški dogovor in omogočeno uveljavljanje novega režima.

Predsednik Miran Goslar: Janez Kokalj, samostojni svetovalec v republiškem sekretariatu za urbanizem, odgovarja na poslansko vprašanje Maksa Jamška z dne 26. avgusta.

Janez Kokalj: Tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec republiškega zbora, tovariš Maks Jamšek, je postavil naslednje poslansko vprašanje:

Ali so že ali pa bodo v kratkem sprejeti ukrepi, da bo tudi pri nas mogoče proizvajati, uvažati in prodajati le detergente, ki se v vodi popolnoma raztope?

Na postavljeno vprašanje dajem naslednji odgovor: Pri nas nimamo predpisa ali zakona, s katerim bi bilo določeno, da se v deželi lahko proizvajajo in prodajajo samo tiste vrste detergentov, praškov za pranje, ki so topljivi v vodi. V zadnjih desetih letih se je tudi pri nas proizvodnja detergentov močno razvila in posledice že čutimo v naših rekah. Še prav posebno nizvodno od velikih mestnih naselij, v katerih je uporaba detergentov velika. Naša proizvodnja teče na podlagi tujih licenc za izdelavo v vodi netopljivih detergentov. Zaradi velikih investicij v osnovna sredstva za proizvodnjo teh detergentov problem ni preprost.

V Sloveniji predpisa, ki bi prepovedal prodajo ali uporabo v vodi netopljivih detergentov, ne bi mogli uspešno izvesti, če tega ne bi predpisali za vso državo. Takšne pobude doslej nismo dali, smo pa pripravljene, da bomo za tak zakon prevzamemo. Računati pa moramo s tem, da bo to zahtevo mogoče uveljaviti tako, da bo zakon dal tovarnam določen rok za prilagajanje novim proizvodnim zahtevam. Uvoz neprimernih detergentov pa bi lahko prepovedali takoj. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Hvala! Jožetu Deberšku odgovarja na vprašanje z dne 6. 9. 1971 Borut Šnuderl, namestnik republiškega sekretarja za delo.

Borut Šnuderl: Tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec, tovariš Jože Deberšek, je v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem postavil tri vprašanja.

Prvo vprašanje: Zaradi kakšnih vzrokov komisija ne verificira sporazumov, ki so že predloženi?

Odgovor: Verifikacijska komisija je na tiskovni konferenci 7. septembra letos obvestila javnost o svojem dosedanjem delu in o problemih, ki se pojavljajo pri verifikaciji samoupravnih sporazumov. Poleg napak in pomanjkljivosti v predpisani dokumentaciji, ki so dokaj česte, je pri analiziranju predlogov komisija ugotovila, da ti ne ustrezajo v celoti določilom zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju in tudi določilom splošnega družbenega dogovora. Nekateri samoupravni sporazumi s področja gospodarstva niso zagotavljali skladne rasti osebne potrošnje in sredstev za sklade podjetij. Komisija je menila, da je vsaj minimalna akumulativnost v interesu vseh zaposlenih, da jo zahteva tudi zakon in da mora biti s samoupravnim sporazumom zagotovljena. Nekateri samoupravni sporazumi bi v predloženi obliki omogočali s pomočjo faktorja stimulacije nenormalno in družbeno neopravičljivo poviševanje osebnih dohodkov, ki ga pogosto omogočajo neurejena sistemska vprašanja, zaradi katerih je posamezna panoga ali posamezno podjetje v posebno ugodnem položaju, ne pa delo in delovni rezultati zaposlenih.

Dokaj pogosto so bila pomanjkljiva tudi določila o formiranju najvišjih osebnih dohodkov, ki naj bi temeljila predvsem na številu zaposlenih in na velikosti delovne organizacije, manj ali pa celo nič pa v njeni poslovni uspešnosti. Te in druge pomanjkljivosti so bile razlog, da komisija samoupravnih sporazumov ni mogla verificirati.

Glede na zahtevnost samoupravnega sporazumevanja in glede na to, da je to nova materija, je komisija menila, da ni njena naloga, da take sporazume kratkomalo zavrača, temveč je dolžna sodelovati s sestavljalci pri njihovem spreminjanju in dopolnjevanju. Skupne razprave komisije s predlagatelji so pokazale, da je ta metoda pravilna, saj je bilo doseženo soglasje o večini pripomb verificacijske komisije.

Drugo vprašanje: Prosim za izčrpnjšo informacijo o tem, kako daleč je celotno delo na samoupravnih sporazumih; do kdaj naj bi bilo, po predvidevanju, to delo opravljeno?

Odgovor: Verifikacijski komisiji je doslej predloženih s področja gospodarstva 16, s področja družbenih služb pa 14 samoupravnih sporazumov, kar predstavlja skoraj polovico vseh samoupravnih sporazumov. Vendar pa jih ima le 15 vso potrebno dokumentacijo.

Predvidevamo, da bodo pomanjkljivosti dokumentacije kmalu odpravljene. Čeprav precej samoupravnih sporazumov še ni predloženih, pa so mnogi izmed njih v zadnji fazi izdelave in jih že obravnavajo ustrezni organi sindikata oziroma se razprava o njih v kolektivih zaključuje. Menimo, da je ob potrebnem prizadevanju v delovnih organizacijah lahko večina sporazumov predložena do 8. oktobra. Čeprav, kot rečeno, precej predlogov manjka, pa je vendarle 80 % skupin že izdelalo osnutke samoupravnih sporazumov.

Tretje vprašanje: Kako bo z veljavnostjo sporazumov, ki ne bodo do roka verificirani?

Odgovor: Zakon dopušča sprejemanje in spreminjanje sporazumov tudi po 8. oktobru, vendar bodo delovne organizacije, ki do 8. oktobra letos ne bodo sprejele sporazumov in jih ne bodo predložile v verifikacijo, dolžne svojo delitev po zaključnem računu za letošnje leto primerjati z delitvijo po merilih, ki jih določa splošni družbeni dogovor.

Vsa vprašanja tovariša poslanca Jožeta Doberška so postavljena v zvezi s problemi, ki nastajajo zaradi zamrznjenih osebnih dohodkov, kajti njihova sprostitev je povezana s sprejemom samoupravnih sporazumov.

Verifikacijska komisija v sodelovanju s skupnimi komisijami delovnih organizacij, ki predloge posameznih sporazumov izdelujejo, ugotavlja, da nekatere delovne organizacije ne dostavljajo pravočasno potrebnih podatkov in tako posamezne delovne organizacije često zadržujejo njihovo izdelavo in sprejem. Od prizadevanj v delovnih organizacijah je predvsem odvisno, kdaj bodo sprejeti samoupravni sporazumi, od katerih je odvisna odmrznitev osebnih dohodkov.

Predsednik Miran Goslar: Ali ima kdo kakšno dodatno vprašanje? Dušan Horjak!

Dušan Horjak: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Z odgovorom predstavnika sekretariata za gospodarstvo nisem v celoti zadovoljen in želim še nekaj pojasnil v zvezi z obravnavanim problemom. Znano je namreč, da problem stimulacije podjetij, ki izvažajo, rešujemo že vrsto let,

ne da bi se ga lotili z vso resnostjo. Podjetje, ki ga predstavljam, je od leta 1952, ko smo začeli izvažati, do letošnjega leta izvozilo blago v vrednosti 34 milijonov dolarjev; od tega 90 % na zahodno tržišče, pri tem pa je naše podjetje imelo v tem času 21 milijard dinarjev poslovne izgube, ki smo jo krili z dohodkom od prodaje blaga na domačem tržišču.

V prejšnjih letih ta problem ni bil tako pereč, ker so se ti dohodki v večji ali manjši meri kompenzirali s prodajo na domačem tržišču. V zadnjem času pa se je ta problem zopet pojavil v precej ostrejši obliki. Nastale so težave zaradi nizkih osebnih dohodkov, ker zaradi nizke akumulativnosti podjetje nima možnosti za povečanje osebnih dohodkov in so tako naši osebni dohodki najnižji v občini Kranj. Zaradi tega smo imeli v zadnjem času dvakrat prekinitev dela ali po domače povedano: »štrajk«. Slabi ekonomski odnosi v delitvi, kot je prej povedal tudi tovariš Šnuderl, bodo vplivali tudi na samoupravni sporazum, kajti zaradi velikega izpada dohodka je podjetje, ne po lastni krivdi, slabo akumulativno in ne more povečati osebnih dohodkov. Po vsem tem mora podjetje močno spremeniti svojo notranjo politiko, predvsem v tem smislu, da mora izvoz od letošnjih več kot treh milijonov dolarjev v prihodnjem letu znižati najmanj na milijon dolarjev, če hočemo, da si najdemo na domačem trgu ustrezno nadomestilo za izgubljeni dohodek in dosežemo tisto najnižjo akumulativnost, ki jo potrebujemo za tako povečanje osebnih dohodkov, da bo podjetje sploh še lahko obstajalo. Podjetja, ki ne izvažajo, imajo mnogo boljša delitvena razmerja in za 30 do 40 % višje osebne dohodke. Tako ima tovarna svile Maribor poprečni osebni dohodek 182 000 starih dinarjev, kar je v primerjavi s poprečnim osebnim dohodkom 133 000 starih dinarjev v Železarni Jesenice naravnost kriminalno razmerje.

Predsednik Miran Goslar: Tovariš Horjak, prosim te, da se držiš poslovnika! Po poslovniku imaš samo možnost postaviti dodatno vprašanje, ne pa razpravljati o vprašanju. Sicer bomo na prihodnji seji imeli razpravo o gospodarskih vprašanjih.

Prosim te, da to upoštevaš in da torej postaviš kvečjemu dodatno ali novo vprašanje, ne pa da sedaj razpravljaš o tem!

Dušan Horjak: Glede na svoje vprašanje sem pričakoval odgovor o konkretnih ukrepih za olajšanje položaja podjetjem, ki pretežno proizvajajo za izvoz. Vendar pa v današnjem odgovoru taki konkretni ukrepi niso bili omenjeni. Predstavnik republiškega sekretariata za gospodarstvo je sicer navedel, da je bil imenovan nekakšen odbor, ki naj bi se v prihodnje ukvarjal s tem vprašanjem, vendar to pomeni le dolgoročno reševanje. Zato ponovno postavljam isto vprašanje, namreč: kakšni so konkretni ukrepi, ki bodo urejali izvozno dejavnost za prihodnje leto? Smo pred oktobrom in se pogodbe že sklepajo, izvozne organizacije pa nimajo prav nobene orientacije za prihodnje leto. Zaradi tega prosim za konkreten odgovor na svoje vprašanje.

Predsednik Miran Goslar: Hvala! Tovariš Markič, boš odgovoril v zvezi s tem vprašanjem?

Uroš Markič: Tovariš poslanec je vprašal, če se predvideva sprememba izvoznih elementov do konca leta. Ker je bilo vprašanje postavljeno 21. julija letošnjega leta, smo v odgovoru navedli, da je do spremembe prišlo že

konec julija z znanimi izvoznimi olajšavami. Navedli smo tudi, da se zavzemamo za spremembo konkretno v odnosu do Združenih držav Amerike. V analizi, ki jo je republiški sekretariat za gospodarstvo pripravil in jo je nedavno, v mesecu juliju, obravnaval gospodarski zbor, smo tudi pojasnili, da se zavzemamo predvsem za selektivne ukrepe na področju pospeševanja izvoza. Z ukrepi, sprejetimi konec julija, ni bilo v celoti ustrezno takim zahtevam, mislim pa, da so pomenili korak naprej. Kar pa zadeva prihodnji zunanjetrgovinski in devizni režim, smo navedli, da je bil ustanovljen medrepubliški komite za področje zunanjetrgovinskega in deviznega sistema. Ta bo nadaljeval delo tam, kjer je končala paritetna komisija zveznega izvršnega sveta, ki je konec julija svoje obsežno delo končala z delnim uspehom.

Težko je napovedati, v kakšnem roku bo medrepubliški komite končal svoje delo; mi pa si bomo prizadevali z zastopanjem svojih stališč, hkrati pa tudi z razumevanjem drugih, da bi bilo to delo čimprej opravljeno. Želimo, da bi nov zunanjetrgovinski in devizni režim začel veljati z novim letom, oziroma z začetkom novega srednjeročnega obdobja.

Predsednik Miran Goslar: Bo kdo zastavil še kakšno vprašanje? (Ne javi se nihče.)

S tem je 3. točka dnevnega reda izčrpana in prehajamo na 4. točko dnevnega reda, na odstop poslanca Ceneta Matičiča.

Poslanec našega zbora, Cene Matičič, je danes sporočil predsedniku skupščine, da odstopa kot poslanec republiškega zbora. V smislu 59. člena poslovnika mi je predsednik skupščine njegovo izjavo danes izročil in sem zato predlagal razširitev dnevnega reda.

Mandatno-imunitetna komisija našega zbora je med današnjo sejo razpravljala o izjavi poslanca Ceneta Matičiča in prosim tovariša Karla Forteja, da kot predstavnik komisije da zboru o tem poročilo.

Karel Forte: Mandatno-imunitetna komisija našega zbora je prejela danes naslednjo odstopno izjavo poslanca Ceneta Matičiča:

»Predsedniku Skupščine Socialistične republike Slovenije Ljubljana.

V skladu z 59. členom poslovnika Skupščine SR Slovenije dajem odstavko na svoj poslanski mandat.

Obrazložitev: Izvršni odbor občinske konference SZDL Domžale je na svojih sejah dne 28. 7. 1971 in 24. 8. 1971 sprejel sklep, da ne uživam več zaupanja izvršnega odbora občinske konference SZDL Domžale, sklep, da ne bom več vabljen na seje izvršnega odbora SZDL Domžale, sklep, da ne bom več vabljen na druge sklice v okviru SZDL Domžale, in zahtevo, da odstopim kot poslanec republiškega zbora Skupščine SR Slovenije.

Skupščina občine Domžale je na svojem zasedanju dne 8. 9. 1971 sprejela z večino glasov informacijo razširjenega predsedstva skupščine občine Domžale, iz katere sledi, da ne uživam več zaupanja predsedstva skupščine občine Domžale, da ne uživam več zaupanja skupščine občine Domžale.

Stališča izvršnega odbora konference SZDL Domžale sta potrdili tudi organizacija Zveze združenj borcev NOV občine Domžale in organizacija rezervnih oficirjev občine Domžale.

Upošteva je nadalje, da z »akcijo 25 poslancev«, v kateri sem kot eden osnovnih akterjev sodeloval in ki je v končni konsekvenci tudi povzročila tu

omenjene sklepe, nisem imel nobenega namena nasprotovati vlogi Socialistične zveze, kakršno ima v našem družbenem in političnem sistemu, nasprotovati določilom statuta Zveze komunistov Slovenije, programu Zveze komunistov Jugoslavije in statutu Socialistične zveze delovnega ljudstva, mislim in tudi ugotavljam, da so mi s tem v zvezi odvzeti osnovni in bistveni pogoji za normalno opravljanje poslanske funkcije.

S spoštovanjem! Magister Cene Matičič, Domžale, 9. 9. 1971.«

Mandantno-imunitetna komisija našega zbora se je danes sestala in na seji ugotovila, da ni zadržkov, zaradi katerih republiški zbor ne bi mogel sprejeti odstopne izjave poslanca Ceneta Matičiča. Zato predlaga republiškemu zboru, da v smislu 12. člena poslovnika republiškega zbora Skupščine SR Slovenije ugotovi, da je poslanec Cene Matičič odstopil in da mu s tem preneha poslanski mandat.

Predsednik Miran Goslar: Slišali ste poročilo mandatno-imunitetne komisije in njen predlog ter izjavo poslanca Ceneta Matičiča. Ima kdo kakšno pripombo? Tone Remc, prosim!

Tone Remc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na prošnjo tovariša Ceneta Matičiča, da preberem njegovo opredelitev v občinski skupščini Domžale, bom prebral zadnji del njegovega govora, ker vse drugo pomeni poročilo o postopku in ponavljanje poslanecem dovolj znanih stvari. Celotno pismo bom predložil predsedniku zbora.

Cene Matičič med drugim pravi, proti koncu svojega govora, tole: »V želji in upanju, da bi prekinili z nepotrebnimi, nesmiselnimi in škodljivimi sedanjimi akcijami, ki že skoraj dva meseca vnašajo tudi škodljive elemente razdiralnosti v našo družbo; v želji, da bi onemogočili škodljive akcije tistih nesocialističnih in nekonstruktivnih elementov, ki v obliki zakritih nastopov, anonimnih pisem in podobno že izkoriščajo nastalo situacijo in poskušajo s tem škoditi socialističnemu in samoupravnemu razvoju naše družbe; v želji, da bi lahko v miru in strpnosti ter s konstruktivno treznostjo presodili in ocenili politične in družbene probleme po akciji 25 poslancev, za katere je prav ta akcija dala zavestno, ali pa tudi ne, pobudo — mislim na vlogo in na osrednji položaj SZDL v volilnem in ustavnem sistemu, na vlogo ali položaj, pri utrjevanju skupščinskih teles v volilnem sistemu, na položaj, vlogo in naloge ter pravice poslancev v tem sistemu, na kritizirano politiko kadrovanja in še na vrsto drugih v želji, da bi vso pozornost lahko čimprej usmerili k reševanju tistih težkih, kroničnih in skrajno nevarnih ekonomskih problemov, ki že več let najbolj ogrožajo normalno napredovanje in razvoj naše družbe — prihajam zavestno do naslednjih stališč:

1. Akcija je pomenila, če že ne drugega, vsaj pobudo za nadaljnje vgrajevanje novih elementov v mozaik naše demokratičnosti, zato tudi nobena ceha, ki naj bi jo plačal, ni prevelika.

2. Postavlja se vprašanje, če je moja nadaljnja navzočnost in aktivnost v skupščinskih, političnih in samoupravnih organih v luči dejstva, da sem eden od akterjev, še potrebna in primerna. O tem bo prav gotovo presodilo tudi današnje zasedanje občinske skupščine in od teh zaključkov je močno odvisno, kakšno bo moje nadaljnje stališče do predlogov, ki so bili danes posredovani oziroma predlagani; namreč, da odstopim.

3. Kot eden izmed pobudnikov te akcije se bom prav gotovo ravnal po tistem načelu politične odgovornosti, ki pravi, da je predlagatelj soodgovoren tudi za končno usodo in posledice svojega predloga.

4. Ponovno izjavljam, da sem pripravljen nositi vse, tudi najhujše posledice, če se izkaže, da je to potrebno.

Cene Matičič.«

K temu dovolite samo eno, mojo lastno misel.

Zelo odločno se je treba upreti vsem akcijam, ki v bistvu pomenijo napad na moralno integriteto človeka, tako tudi poslanca, in sicer odločno, vendar pa mirno in dostojanstveno, zavrniti vse pritiske na skupščino in tudi na ta zbor. Na te pritiske bomo najboljše odgovorili, če bomo intenzivno nadaljevali začeto delo v konstituiranju širokega, demokratičnega, socialističnega gibanja delovnih ljudi Slovenije in Jugoslavije. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Še kdo? Gregor Klančnik!

Gregor Klančnik: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Zjutraj ob 9. uri sem bil nekoliko presenečen, ko smo razširili dnevni red s to točko dnevnega reda.

Zlasti potem, ko je bila sklenjena razprava o osnutku sprememb republiške ustave, sem bil prepričan, da smo pomirili duhove, da smo prišli v mirnejše vode in do tega, da se bo razprava o spremembah naše ustave odslej vršila ubrano in bomo na ta način skovali boljšo ustavo.

Presenečen pa sem bil, ko sem zvedel za dopolnilno točko dnevnega reda, namreč odstop poslanca Ceneta Matičiča, saj sem prepričan, da je povod in vzrok zato polemika v zvezi z akcijo 25 poslancev. Sam nisem bil med podpisniki in ne bi niti mogel biti, ker sem se s kandidati strinjal, ne glede na to, kdo jih je predlagal. Nisem pa bil in tudi zdaj nisem med tistimi, ki mislijo, da je ta akcija predstavljala nevarnost za našo demokracijo ali celo za obstoj samoupravnega sistema.

Ob vsem tem razmišljam, ali je prav, da potem, ko smo se tako složno ubrali v razpravi prejšnje točke, obravnavamo sedaj odstop enega izmed poslancev, čeprav vsi vemo, zakaj je do njega prišlo. Ker prej nisem vedel, da je mandatno-imunitetna komisija ta predlog obravnavala — obravnavala pa ga je samo toliko, da ga je vzela kot dejstvo — sem želel, da se razprava in odločanje o tem odstopu preloži. Zdaj sem seveda ostal razorožen!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Avgust Majerič!

Avgust Majerič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Ni moja stvar, da ocenjujem sklep samoupravnih organov v skupščini, v kateri nimam svojega mandata, imam pa pravico, da si o tem ustvarim tudi svoje mnenje.

Zdi se mi, da si ta naš dom v petih letih in pol, kolikor je bil Cene Matičič naš poslanec, ni mogel ustvariti vtisa, da bi bilo njegovo delovanje razdiralno, nekonstruktivno ali nepošteno. Sam sem nekolikokrat z njim zavzeto sodeloval pri nekaterih predlogih, za katere smo v globokem prepričanju in poštenosti verjeli, da pomenijo pot naprej v razvoju in resničen prispevek k oblikovanju vloge našega zbora. Ne bom zagovarjal vseh njegovih akcij —

včasih se z njimi tudi nisem strinjal — vendar menim, da ne moremo povsem molče mimo prispevka, ki ga je tovariš Matičič dal, ne glede na to, kako naj bi to poslednjo akcijo, zaradi katere je sklenil odstopiti, ocenjevali. Ponavljam: ne glede na to!

Menim, da bo naš zbor — kar pa ni samo dolžnost nas, poslancev, temveč kot prvega med enakimi tudi predsednika našega zbora — moral razmišljati o tem, ali se s sedanjo, z nekaterih strani neupravičeno, nekonstruktivno in neobjektivno gonjo, meče slaba luč tudi na naš zbor.

Sam sem bil eden izmed podpisnikov in moram reči, da sem v trenutku, ko sem dal svoje soglasje, nekako občutil moralnega mačka, da tako rečem, čeprav se mi je po drugi strani zdelo, da v celotnem postopku Socialistične zveze ni bilo vse prav. Če smo mi, poslanci, bili tisto volilno telo, ki mora dati svoj glas, se mi je zdelo povsem normalno, da bi nas Socialistična zveza poklicala in bi v enakopravni razpravi lahko pri njenem delu sodelovali. Prav zato, ker Socialistična zveza ni tako ravnala, sem dal svoj podpis v akciji, ki, mimogrede rečeno, sploh ni bila prava akcija, kajti predsednik naše skupščine je ob volitvah izjavil, da ni sprejel nobenih dodatnih kandidatur. Zato je pri obravnavanju te zadeve potrebna treznost in umirjenost, predvsem pa dostojanstvena ocena. Vse to pa me navaja k prepričanju, da bo zmagala treznost in da bo zmagal razum!

Tovariš Matičič je seveda odstopil, mislim pa, da bo akcija, kot vsaka takšna in podobna akcija, ki morda zahteva svoje žrtve, pripeljala in že vodi naprej. Ni revolucije brez žrtev in ni poguma brez tega, da bi nekdo tudi ne plačal, kot pravi tovariš Matičič, »ceha« za to! Upam, da se bomo iz tega vsi nekaj naučiti; trdno upam. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Še kdo? Franc Bart!

Franc Bart: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Nisem imel namena razpravljati, vendar mislim, da je prav, da tudi kakšen poslanec pove svoje mnenje o tako imenovani akciji 25 poslancev.

Strinjam se s tem, kar je rekel tovariš Florjančič, da so najbrž vsi trije akterji imeli dober namen in da so morda hoteli pač vpeljati v naš družbeni sistem, v naše družbeno življenje, še neke nove elemente demokratizacije, tako da bi volja ljudstva, pa tudi poslancev, bila čimbolj izražena. Jaz sem v to trdno prepričan in tudi nobenega ne obsojam; ocena ravnanja poslanca je stvar volilne enote, v kateri je bil izvoljen. Vendar pa le mislim, da moramo tudi mi vendarle nekoliko politično oceniti akcijo in napraviti potrebne zaključke.

Mislim, da akcija niti glede zadeve niti glede časa ni ustrezala. Ali ni nekoliko nerodno, da smo se začeli učiti in preizkušati, kaj bi še dopolnili v naši demokraciji, prav pri volitvah v najvišje jugoslovansko vodstvo. Pri tem imam v mislih tudi mednarodni položaj.

Neprijemna je bila akcija tudi zato, ker se je pojavila v času, ko si prizadevamo, da bi dosegli večji red v naši družbi in se včasih omenja celo nekakšna trda roka, čeprav politika trde roke ni dobra; vendar pa je potreben red in organiziranost, da bi lahko hitreje napredovali. Zaradi tega prav gotovo ni pametno in taktično, da se prav zdaj poskuša spreminjati ali rušiti veljavni sistem.

Nadalje je treba upoštevati, da ima republiška skupščina odločilno besedo prav pri volitvah teh kandidatov. Ona jih končno izvoli s tajnim glasovanjem; se pravi, da smo vendarle imeli vse orožje v rokah in smo imeli možnost svojo voljo izraziti s tajnim glasovanjem. Ob taki vlogi skupščine si res ne bi bilo treba naprtiti še politične odgovornosti za postopek kandidiranja, če je pri nas že 25 let SZDL tista organizacija, ki vodi vse politične akcije v zvezi s kadrovanjem. Mislim, da ta organizacija mora biti toliko zrela, da razpravlja o vseh dodatnih kandidatih. Če tega ne bi storili, bi to izzvalo ostro kritiko vseh naših najvišjih političnih forumov in delovnih ljudi. Tudi predložena kandidata najbrž nista bila predlagana v isti sekundi, ampak drug za drugim; v enem tednu so bili predlogi zbrani in so jih nato izkristalizirali. Seveda je jasno, da je najbrž nekdo »na vrhu« dal podatke in sprožil predloge, nakar so bili ti predlogi po določenem postopku obravnavani, čeprav morda pomanjkljivo. V tej zvezi podpiram pobudo, da proučimo vse slabosti in napake, do katerih je prišlo v tem primeru. Že več let si prizadevamo, da bi naša Socialistična zveza delovnega ljudstva dobila ustrezno vlogo v naši samoupravni družbi. Zato bi bilo najbolj pametno, da bi sedaj ugotovili pomanjkljivosti in še poglobili demokratičnost v socialistični zvezi. Na ta način bi tudi pospešili razvoj našega političnega sistema.

Pri vsem tem pa je vendarle tudi pozitivna stran, in sicer v ugotovitvi, da je naš politični sistem še pomanjkljiv, zaradi česar se pojavljajo določene sile, ki hočejo pospešiti razvoj političnega sistema. Vendar imajo te sile možnost, da dajejo svoje pobude znotraj obstoječe politične organizacije. V današnjem mednarodnem in notranjem položaju Jugoslavije pa ni pametno, da ustvarjamo na vrhu neenotnost, ker to slabi naš položaj.

Naj sedaj omenim še današnji amandma, po katerem lahko poslanci katerekoli zbora dajo svoj predlog, ki gre po isti poti kot predlog Socialistične zveze. Mislim, da bi bilo videti kaj čudno, če bi občinska organizacija Socialistične zveze dobila hkrati dve listi, pri čemer bi eno listo predlagala Socialistična zveza, drugo pa zbor republiške skupščine. Seveda bi bila nujna ugotovitev, da na vrhu ni enotnosti. To pa, po mojem mnenju, v sedanjem položaju ni najbolj primerno.

Prepričan pa sem, da bomo takrat, ko se bo Jugoslavija tehnično in gospodarsko okrepila, lahko sprostili demokracijo in na stežaj odprli vrata vsem pobudam.

Predsednik Miran Goslar: Tovariši, zdi se mi, da smo se že v prejšnji točki, v razpravi o osnutku ustavnih amandmajev, strinjali z oceno, ki jo je dal tovariš Florjančič in z izvajanja tovariša Roterja glede razsežnosti te razprave. Tudi jaz osebno tako mislim. Sedaj pa se je razprava ponovno razvnela, ker je tovariš Matičič danes dal svojo odstopno izjavo. Mislim pa, da vsaka nadaljnja razprava o teh problemih v sami skupščini ne more prinesiti ničesar novega. V odstopu tovariša Ceneta Matičiča bi morali v določenem smislu videti epilog te zadeve, vsaj v skupščini; od ocene političnih organizacij, Socialistične zveze in Zveze komunistov pa je odvisno, če bomo v Sloveniji še naprej razpravljali o odmevu in političnih dimenzijah te akcije. Mi sami smo pravzaprav bili v določenem smislu povzročitelji akcije, ker smo sprejeli amandma. Bilo je mnogo ocen, da je bil sprejem amandmaja tisto glavno zlo, ki je omogočilo akcijo, iz nje pa so potem nastale vse nadaljnje

posledice. Jaz se s temi ocenami ne strinjam in mnogi med vami so to na tak ali drugačen način tudi že povedali.

Mislím, da se bo utegnilo v praksi skupščinskega dela tudi v prihodnje še zgoditi, da bo skupščina kot najvišje zakonodajno, oblastno in samoupravno telo sprejela določene rešitve, zakone ali posamezne določbe, ki morda ne bodo v vsakem trenutku vsakomur všeč. Prav gotovo se bo zgodilo tudi to, da bomo kdaj sprejeli rešitve, za katere se bo pokazalo, da niso bile dobre. V bistvu gre življenje naprej in naša ustvarjalnost ter ustvarjalnost vseh drugih dejavnikov v družbeno-političnem življenju mora biti takšna, da se sooča s problemi in napakami, se na njih uči in gre svojo pot naprej. Kakor prav gotovo nihče med nami ne želi, da bi se vrnili časi, v katerih so si najožji forumi ali celo posamezniki kot vrhovna pamet lastili pravico do edino zveličavne in nezmotljive ocene o posameznih političnih ali celo strokovnih vprašanjih, si prav tako ne moremo domišljati, da je najbolj demokratično, najbolj zveličavno, najboljše in najbolj premišljeno, kar je sprejeto ali izraženo v skupščini. Kajti tudi take ocene je bilo slišati.

Mislím, da moramo iz vsega tega napraviti določen zaključek in s to razpravo tudi končati. Vendar pa iščemo v okviru tega tisto, kar je pozitivno. Bodimo optimisti glede nadaljnjega razvoja in iz te nepotrebne afere, ki je pretirano vzburkala slovenske duhove, izluščimo tisto, kar nam je vsem skupaj lahko koristna šola, šola nadaljnjega razvoja naše demokracije, poraz formalizma, zmaga odprte izmenjave mnenj in uresničevanja načela široke javne tribune v okviru Socialistične zveze, kjer glas najširšega kroga občanov resnično pride do izraza in kjer se spoštuje vsebina, ne pa forma demokracije.

To seveda ne more biti samo zadeva, za katero so odgovorna vodstva, temveč je tudi zadeva nas samih kot članov teh organizacij. Mislím pa, da je to, kar zdaj najbolj potrebujemo, sodelovanje, strpno obravnavanje različnih pogledov, kritika brez etiket in diskvalifikacij, predvsem pa ustvarjalnost in usmerjenost k resnično velikim problemom našega razvoja in položaja Slovenije in Jugoslavije v sedanjih in jutrišnjih mednarodnih političnih in ekonomskih pogojih, in v zvezi s tem čim boljših življenjskih pogojev, v katerih hočemo, da bi živeli naši delovni ljudje. Da bi bili pri tem uspešni, je po moji oceni najvažnejša naša enotnost, še posebej enotnost tudi najvišjih in najodgovornejših osebnosti našega družbenega in političnega življenja. Mislím, da je bila slovenska zgodovina preveč obremenjena z majhnostjo in ozkostjo razmer, v katerih so se gibali ljudje, tudi tisti odgovorni, da bi si danes, ko stojimo pred tako pomembnim obdobjem graditve slovenske državnosti v jugoslovanski socialistični samoupravni skupnosti, lahko privoščili razkošje drobljenja, razcepljenosti sil in izmikanja resnično velikim problemom, ki jih prinaša čas. Mislím, da je resnično čas, da prenehamo s to zadevo, da je vzamemo kot šolo in da se z optimizmom spoprímemo z reševanjem pomembnejših vprašanj.

Prosim, končajmo to zadevo še s formalnim sklepom, ki ga moramo sprejeti ob izjavi tovariša Matičiča.

Za besedo prosi še tovariš Rus.

Dr. V o j a n R u s : Ne želim diskutirati morda zato, ker se ne bi strinjal s precejšnjim delom izjav v današnji razpravi, za katero sem prepričan, da tudi prav gotovo kaže dozorevanje našega zbora in večjo samostojnost, s tem pa hkrati odgovarja na neupravičene obtožbe o njegovi nezrelosti in nesposob-

nosti. Razprava kaže, da zbor deluje kot samoupravni organ. Moram reči, da sem bil marsikdaj ponosen, ker sta naš zbor in cela skupščina pokazala, da nista privesek nikogar, niti te ali druge ozke skupine, niti tega ali drugega posameznika, temveč sta samostojno objektivno razpravljala o posameznih zadevah in tako kazala, da res postajata tudi pomemben člen v razvoju našega samoupravljanja in da je samoupravljanje mogoče tudi na republiški ravni. Vendar se mi zdi, da je vendarle nujno reči še nekaj besed o tem iz naslednjih razlogov:

Mi smo bili najneposredneje prisotni pri akciji, ki se sedaj ocenjuje v javnosti. Mi smo bili najneposredneje prisotni pri delu tovariša Matičiča v skupščini. Lahko obstojijo celo dobronamerni posamezniki v drugih forumih, recimo v družbeno-političnih organizacijah, ki niso tako neposredno videli, kaj se je dogajalo tukaj. Ker smo mi neposredne priče, imamo tudi kot komunisti in kot člani Socialistične zveze dolžnosti, da ne odpravimo zadeve samo na kakšen formalen način, temveč moramo dati tudi svoje mišljenje in svojo oceno. To je tudi naša moralna dolžnost, ker smo bili tukaj prisotni. S tega stališča bom vendarle razpravljaj o nekaterih pogledih, ki so bili danes tukaj izraženi in za katere sem prepričan, da so predvsem dobronamerni, čeprav mislim, da so nekateri zmotni.

Mislim, da moramo začeti od ugotavljanja in poudarjanja dejanskega stanja, od resnice, ki smo jo tukaj doživeli in videli. Resnica je namreč ta, da je bila akcija 25 poslancev z vsemi možnimi ljudskimi, organizacijskimi, miselnimi in podobnimi zmotami, vendar je bila ta akcija prav zato, ker so bile te možne zmote normalne, povsem normalen pojav, kakršne moramo v našem sistemu samo pozdravljati. Tudi če bodo zmotni! Zakaj je bila normalen pojav? Zato, ker je prav gotovo, da ni bila povezana z nobenimi razdiralnimi silami v naši družbi. Nadalje, ker je ta akcija potekala na povsem normalen način in je celo pokazala maksimum konstruktivnosti. Ta akcija se je pravzaprav končala v kabinetu predsednika naše skupščine in ni prišla v skupščino. Torej, tudi če so bili kakšni zmotni elementi v njej ali karkoli podobnega, absolutno ni mogla povzročiti nobene večje politične škode in nobene politične škode tudi ne bi povzročila, če bi se to končalo z referatom na zasedanju vseh zborov skupščine, ki ga je podal tovariš Vipotnik, čeprav se tudi jaz nisem v celoti strinjal s tem referatom. Vendar je ta referat težil k objektivnosti, tudi samokritičnosti SZDL in podobno. Torej bi zadoščalo, če bi se končalo s tem in z volilnimi rezultati. Tisti, ki so, po domače povedano, politično želeli, da sta dva kandidata izvoljena, so ta rezultat dosegli in celo po najobičajnejši politični logiki bi to moral biti normalen konec. Moram posebej poudariti, da smo bili mi, poslanci, že javno napadani pred zasedanjem vseh zborov skupščine z očitkom, da je ta akcija diverzija in podobno. Mi bi torej imeli vso moralno pravico — ker smo bili tako javno napadani — da na zasedanju vseh zborov skupščine napade zavrremo. Vendar smo stisnili zobe, ne zaradi Vipotnikovega referata, ampak zaradi obtožb. Tako pa smo ravnali samo zato, da zadeva ni prišla v javnost in da ne bi bila povzročena politična škoda. Politično škodo je povzročila tista akcija, ki se je vodila proti poslancem in se je prenesla v javnost z nepravilnimi in absolutno pretiranimi obtožbami. Le ta akcija lahko v mednarodni situaciji res razdira naše sile, ker je noben normalen človek ne more sprejeti; samo oportunisti jo lahko sprejmejo, vsak drug se ji mora upreti.

Ne obtožujem nikogar iz kakšnega foruma zunaj našega telesa, ker je morda zares mislil, da poslanci niso hoteli s svojim predlogom v SZDL. To je lahko nekdo v prvem trenutku iskreno mislil in jaz mu ne bi zameril, če je tako mislil, saj ni vsak o vsem informiran. Vendar je dejstvo, da so se poslanci, in to najbolj skupina 25 poslancev, hoteli o tem posebej izreči. Ko so mene vprašali, sem vztrajal, da mora predlog na SZDL in samo zaradi tehničnih težav se to ni moglo uresničiti. Da bi predlog pravočasno pripravili, so iskali kandidata celo ponoči, samo da bi ga lahko prenesli na republiško konferenco SZDL. Po dosedanjih podatkih pa velika večina — ne bom rekel vse — organizacij SZDL, ki so prevzele dolžnost, da vzdržujejo zvezo s poslanci in odborniki, v tem primeru te dolžnosti niso opravile. Torej so poslanci v skupini petindvajsetih poskušali vlogo SZDL afirmirati, čeprav profesionalci v SZDL tega niso omogočali. Oni so poskušali ujeti vlak, ki so ga drugi objektivno zapeljali mimo večine poslancev! Torej ne moremo akciji očitati niti da je rušila našo enotnost in povzročila v določeni mednarodni situaciji politične težave niti da je povzročala neenotnost, saj take normalne razlike v mnenjih, ki se bodo pojavile, morajo ostati tudi v prihodnje. Ali v prihodnje noben poslanec ne bi smel priti v Kraigherjev ali v Popitov kabinet z nekim predlogom in reči, da to predlaga 25 poslancev, in se s tem tudi konča, če se politični funkcionar s predlogom ne strinja? Torej celo tega ne smemo več narediti. To je nemogoče! Čim bi bilo to res, mora v tistem trenutku skupščina prenehati delati, ker je potem vsaka iniciativa pravzaprav brez potrebe, oziroma je treba vse bistvene odločitve oblikovati zunaj nje.

Zdi se mi, da je poglavitni vzrok, da je prišlo do tako silovite in neupravičene akcije proti delu poslancev, v tem, da še vedno nismo navajeni na nekatere stvari, ki bodo nujne za našo večjo enotnost in plodnost. Namreč, da lahko iniciativa glede neke zelo važne splošne politične odločitve pride tudi iz drugih krogov in ni rezervirana le za ožje vodstvo. Najblažje rečeno: tega še nismo navajeni in če se bo to popravilo, bo dobro!

Mislím, da bi bilo zelo pomanjkljivo, če ne bi tukaj povedali kaj več o delu tovariša Matičiča, katero sem tudi jaz večkrat spremljal. V današnji obravnavi še vedno manjka ugotovitev, da je bil tovariš Matičič eden od najaktivnejših poslancev. Seveda ima on prav take napake kot mi vsi, saj nismo popolni ljudje in tega nihče ne trdi; včasih je morda nekoliko predolgo govoril, vendar pa je to povsem nepomembno. Vendar se moramo zavedati, da je bil on kritiziran, prav tako tudi drugi poslanci in da je nenehna javna kritika, da je vse to, kar delajo, demagogija, nekaj slabega, produciranje, privatništvo in tako dalje. Če ne bomo tega vprašanja v osnovi razčistili, bo delo skupščine, ki je tako pozitivno steklo, resno zavрто. Lahko rečemo, da je tovariš Cene Matičič bolj od vseh nas v republiškem zboru — morda z izjemo tovariša predsednika, ki je še drugje delal pri teh vprašanjih — v tem zboru opozarjal na najbistvenejše ekonomske probleme v zadnjih dveh letih in se je pokazalo, da je bilo to opozarjanje popolnoma pravilno, da je bilo to opozarjanje v interesu Slovenije in vse Jugoslavije in da je bilo zelo napačno, ker se to opozarjanje ni dovolj upoštevalo. On je bil eden od tvorcev sklepov skupščine o gospodarskem položaju, ki je eden naših najresnejših aktov; in še bi lahko naštel veliko število zelo vsebinskih in ne tistih čisto lepotnih akcij tovariša Matičiča. Izločiti s tako lahkoto poslanca, ki je v bistvu toliko prispeval, pomeni zadati udarec skupščini, socialistični demokraciji, samoupravnemu sistemu in tako dalje.

Zato mislim, da bi bila naša naloga, da v vsej skromnosti povemo svoje mišljenje in politično oceno, ker smo bili pri tej zadevi navzoči. in smo zato moralno odgovorni. Reči bi morali nekaj takega, da na primer zbor ocenjuje celotno delo in celoten delovni prispevek tovariša Matičiča, kljub možnim različnim pogledom na nekatere konkretne probleme, kot zelo pozitiven, obtožbe, ki govore o diverziji in podobno, pa kot politično škodljive. Brez take minimalne ocene ne moremo naprej. Sodelovanja, ki je res nujno in za katero se zavzemam, ne kršijo poslanci, ki potrpežljivo tudi v tem trenutku prenašajo zelo neupravičene udarce, ampak ga krši druga stran. Na tisto stran je treba poostreno jasno usmeriti opozorilo, kajti če se išče vzroke tam, kjer jih ni, in če se noče videti pravih vzrokov, se napak ne more popraviti.

Seveda je vprašanje odstopa povsem osebna zadeva. Jaz imam po vsem tem, kar je naredil tovariš Matičič, občutek njegove popolne moralne integritete v tej akciji. V bistvu pri njem ne gre za normalno odpoved, kajti s svojim načinom odstopa je postavil pred nas vprašanje, ali je še dopustna njegova navzočnost in ostavka je postala del tega vprašanja. Na to vprašanje moramo odgovoriti. Nam je prepustil to oceno, ne glede na to, kako bo v prihodnje z njegovim delom. Zaenkrat hvala!

Predsednik Miran Goslar: V nobenem primeru mi nismo telo in forum, ki bi lahko integralno ocenjeval delo posameznega poslanca zaradi tega, ker je, kot sem rekel v uvodu, to predvsem naloga političnih organizacij, stranke, ki ji pripada, njegove dejavnosti v okviru Socialistične zveze, Zveze komunistov, če je njen član in tako dalje. Zaradi tega ta predlog ne pride v poštev. Torej tudi iz vsebinskih, ne le iz formalnih razlogov, o njem ne bomo razpravljali, še manj pa glasovali!

Prosim, da počasi zaključimo razpravo. Javlja se tovariš Česnik. Prosim, če ste kratki!

Janko Česnik: Če dovoliš, tovariš predsednik, samo nekaj besed kot epilog k tej zadevi, zlasti po izvajanjih tovariša Rusa.

Nedvomno smo poslanci tisti, ki vedno stojimo na prepihu; naše delo se ocenjuje tako ali drugače, vedno je podrejeno oceni javnosti; ne samo javnosti svojih volivcev in neposrednih presojevalcev, temveč zlasti celotne javnosti. Zaradi tega mislim, da je taka naša vloga vsem dobro znana in treba je ravnati z vso mogočo resnostjo in z vso mogočo odgovornostjo, ki smo jo kot poslanci sprejeli.

Drugo, kar se mi zdi pomembno pri tej zadevi, pa je to, da mora biti SZDL tista široka platforma, ki naj zbira vse možne rešitve in možne predloge v okviru Slovenije, ki naj, tako kot je predlagala nas, predlaga tudi druge, in daje predloge, ki se ji zdijo najbolj umestni in kateri se javno in temeljito verificirajo na območju celotne Slovenije.

SZDL je tista, ki ji zaupamo vodenje javnih razprav. Ob neštetih predlogih zakonov, predlogih ustavnih amandmajev in drugih vprašanjih je SZDL zbirala predloge, vodila posvetovanja in tako dalje. Bistveno je to, kar je bilo danes že precej poudarjeno tudi v referatu tovariša predsednika, da imamo široko politično organizacijo, v kateri naj bi se vsi predlogi temeljito preverjali in v kateri naj bi prišla do izraza vsa nasprotna ali drugačna stališča, ki naj bi se potem tudi do določene mere uskladila.

Zaradi tega je seveda nekoliko neprimerno, da skušamo poslanci po tem, ko je taka akcija že stekla, s svojimi predlogi mešati štrene, da tako rečem, vendar ne mešati štrene v političnih forumih, kjer smo včlanjeni in kamor spadamo, temveč konkretno v naših klopeh, kamor smo poklicani predvsem zato, da odločamo, ali je predlog SZDL primeren in ustrezen.

Ker sem že večkrat slišal, da je akcijo pravzaprav povzročil sprejem amandmaja k zakonu o volitvah članov predsedstva, moram seveda pojasniti, da to najbrž ni res; tudi tovariš predsednik je mojega mnenja in pravi, da se s tem ne strinja. Jaz predvsem mislim, da ni res zaradi tega — na kar sem opozoril že pri sprejemanju amandmajev — ker imamo podobne primere tudi v dosedANJI praksi, vendar pa si zelo težko predstavljam, kako naj bi nekaj poslancev izvedlo javne razprave, izvedlo kandidacijski postopek v Sloveniji in kako bi zagotovili določeno ozadje za svojo politično akcijo. Mislim, da je naš zbor imel to pred očmi takrat, ko je amandma sprejemal in če je dal svoje soglasje, ga je dal ob pogoju, da bodo taki predlogi preverjeni v praksi, preverjeni tam, od koder ti poslanci izhajajo.

Zato je pravzaprav odločilno, kakšni so ti predlogi, kakšno ozadje imajo, kdo stoji za njimi, da niso zrasli na zelniku enega poslanca, temveč da je ta poslanec tako kot v vseh drugih zadevah nosilec pobud širokih mas oziroma volivcev, ki jih zastopa.

Zaradi tega se čutim nekoliko prizadetega ob izvajanju tovariša Rusa, da smo morali poslanci požreti ob tej razpravi nekako grenko pilulo, da smo morali stisniti zobe, da smo se čutili prizadeti, da smo bili napadeni zaradi take akcije in tako dalje.

Mislim, da vse to ni res. Kar mene osebno zadeva, nisem bil niti najmanj prizadet niti nisem stiskal zob, ker sem mislil in čutil, da sem ravnal popolnoma pravilno v okviru svojih možnosti in naj za akcijo odgovarjajo tisti ljudje, ki so nastopili kot podpisniki oziroma kot pobudniki. Mislim, da napad ni bil usmerjen proti poslancem v celoti, temveč se je govorilo le o nekaterih poslancih in o trojici pobudnikov oziroma akterjev, kot jih imenuje tovariš Matičič.

Zaradi tega seveda tudi ne morem podpirati nobene akcije v tej smeri, da bi mi sedaj ocenjevali delo tovariša Matičiča in njegovo zvezo, njegovo zaupanje v lastni volilni enoti ter njegovo delovanje v občini Domžale. To je resnično nemogoče in se kot zbor v to ne moremo mešati. Njegova krivda, kolikor jo je, je nastala tam, kjer se je pretrgala osnovna nit, ki mora vezati poslanca z volivci, nit, od katere je odvisno vse delovanje poslanca. Zaradi tega se mi zdi, kakorkoli je že prišlo do te akcije, edino utemeljeno, da se ta akcija presoja z vidika zveze, z vidika povezanosti volilne enote s poslancem. Kakorkoli nam je žal za tovarišem Matičičem, ki je marsikatero pametno rekel s tega mesta, je vendarle potrebno imeti pred očmi, da mu je osnovna volivna enota, ljudje, ki so ga izvolili, odrekli zaupanje, in da je, pameten ko je bil in odgovoren za svoja dejanja, potegnil iz tega politično konsekvenco in predlagal svoj odstop.

Moram reči, da mi je žal za tovarišem Matičičem, vendar si mislim, da je toliko pameten in toliko preudaren, da je potegnil iz vsega tega sklep, da je njegov odstop nujen zato, ker je izgubil zaupanje pri svojih volivcih in da je torej dočakal tisto posledico, ki jo je vedno poudarjal, namreč, da moramo biti politično odgovorni, da se moramo zavzemati za izvajanje politične, materialne in ne vem še kakšne odgovornosti do vseh in vsakogar. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Marjan Orožen!

Marjan Orožen: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Nisem mislil razpravljati, ker menim, da bi ta diskusija bolj spadala bodisi v klub poslancev bodisi v okvir Socialistične zveze, katero bi lahko vsak trenutek pozvali, da nas skliče na tak sestanek. Tudi ne mislim diskutirati o problemu akcije, o kateri je bilo danes govora, čeprav imam o nekaterih vprašanih nekoliko drugačna mišljenja, kot so prevladovala v današnji razpravi. Odločil sem se, da pred zborom povem samo to, da se moram ograditi od nekaterih izjav tovariša Rusa, da se te ne bi pripisale celotnemu zboru.

Prvič, ne morem sprejeti duha, ki v bistvu veje iz njegove diskusije, da politične organizacije oziroma Socialistična zveza nima pravice v vsakem trenutku in na vsakem mestu ocenjevati poslanca, ki je bil izvoljen na podlagi njenega programa, do skrajnih konsekvenc. Ta skrajna konsekvencen je od-poklic, za katerega vemo, po kakšnem postopku se izvede. Kakor je nesprejemljivo stališče, da bi moralo vsako stališče poslanca skozi nekakšno cenzuro Socialistične zveze, je zame nesprejemljivo tudi odrekanje pravice Socialistični zvezi, da lahko povsod, v vsakem času in na vsakem mestu ocenjuje aktivnost poslanca.

Drugič, ne morem sprejeti mnenja, da smo zato tu, da le ugotovimo dejansko stanje in pritrdimo, da je bila ta akcija normalen pojav, ki ga moramo samo pozdraviti, ne da bi poskušali pogledati nekoliko globlje, ne da bi poskušali videti vsebino neke akcije in nekega koraka ter vsebino neke odločitve, ki je v vsakem primeru in vedno zelo pomembna. O tem je tovariš Miran Goslar tu zelo lepo govoril.

In tretjič, prav tako bi rad izvzel svojo osebo od stališča, da je politično škodo, ki je nastala, povzročila izključno akcija proti poslancem, ker je bila enostranska. To stališče je po moji oceni prav tako zelo enostransko in menim, da v precejšnji meri zanika vlogo subjektivnega dejavnika v naši družbi.

In končno, prav tako ne morem sprejeti predloga, da zbor sprejema kakršnokoli izjavo glede aktivnosti ali neaktivnosti tovariša Ceneta Matičiča. Njega naj ocenjuje organizacija oziroma volivci v volilni enoti, v kateri je bil izvoljen. Hvala lepa!

(K besedi se javlja dr. Vojan Rus.)

Predsednik Miran Goslar: Tovariš Rus, prosim, da končamo diskusijo, ker je že dovolj. Samo dve besedi, prosim, potem pa končajmo!

Dr. Vojan Rus: Prvič ni točno, da menim, da SZDL nima pravice ocenjevati poslancev.

Drugič, mislim, da ni točno in da doslej še ne moremo imeti za preverjeno, da je Cene Matičič izgubil zaupanje volivcev. (K besedi se javlja Tone Remc.)

Predsednik Miran Goslar: Tovariš Remc, dosti je! Mislim, da smo daleč presegle obseg te točke dnevnega reda. Tovariš Remc, jaz sem dovolil, da ste vi začeli s to diskusijo, zdaj pa je segla daleč prek tega, kar imamo na dnevnem redu. Bodimo toliko pametni, da stvar zaključimo! Zadeva je dovolj razjasnjena.

V zvezi s tem, kar pa sta tu tovariš Česnik in tovariš Marjan Orožen odgovorila tovarišu Rusu, moram povedati, da se z njima popolnoma strinjam, da je ocena tovariša Rusa enostranska. Vendar pa to ni pomembno. Mi sedaj o ničemer ne glasujemo in ne ugotavljamo večinskega mnenja. Bodimo torej pametni in zadevo končajmo s tem, da izpolnimo še tisto dolžnost, ki jo imamo glede na to, da je pred nami odstop tovariša Matičiča.

Predlagam, da v smislu 12. člena poslovnika ugotovimo, da je bila izjava o odstopu dana v smislu določil našega poslovnika, da je poslanec Cene Matičič odstopil kot poslanec republiškega zbora skupščine in da mu v smislu 12. člena poslovnika z današnjim dnem preneha mandat. O tem bom obvestil predsednika skupščine in komisijo za volitve in imenovanja.

Se strinjate? (Poslanci se strinjajo.) Seja je s tem končana.

(Seja je bila končana ob 15.20.)

REPUBLIŠKI ZBOR

32. seja

(19. oktobra 1971)

Predsedoval: **Miran Goslar**,
predsednik republiškega zbora,

Začetek seje ob 9.05.

Predsednik **Miran Goslar**: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričemanjam 32. sejo republiškega zbora.

Za današnjo sejo so se opravičili: **Karel Forte**, **Jože Telič**, **Maks Jamšek**, **France Hočevar**, **Polde Maček**, **Miha Prosen**, **Marjan Orožen**, **Andrej Smrekar**, **Stane Vrhovec** in **Vladimir Vrečko**.

Prišlo je do iniciative, da se republiški zakoni o odvetništvu in drugi pravni pomoči medsebojno uskladijo, ker so nastale določene razlike zlasti glede pogojev, pod katerimi se lahko pridobi pravica za opravljanje tega poklica. Glede na to predlagam, da zakon umaknemo z dnevnega reda. O njem bomo sklepali po koordinacijskem sestanku, ki bo verjetno sklican še ta mesec na pobudo Zvezne odvetniške zbornice pri zveznem sekretariatu za pravosodje.

Ker ugotavljam, da se strinjate, predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 31. seje republiškega zbora;
2. problematika gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih 1971. leta;
3. predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti;
4. predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim in madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji;
5. predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji;
6. predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir;
7. osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani;
8. poslanska vprašanja;
9. volitve in imenovanja.

Se strinjate s tem dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 31. seje republiškega zbora. Zapisnik ste prejeli. Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.)

Ugotavljam, da je zapisnik 31. seje republiškega zbora odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na problematiko gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih letošnjega leta.

Uvodno obrazložitev podpredsednika izvršnega sveta Toneta Tribušona k tej točki bomo poslušali na skupni seji z gospodarskim zborom.

Odrejam odmor do pričetka skupne seje.

(Seja je bila prekinjena ob 9.10 in se je nadaljevala skupno z gospodarskim zborom ob 9.15.)

Predsedujoči Tone Bole: Tovarišice in tovariši poslanci, predlagam, da nadaljujemo delo.

V skladu s sklepi obeh zborov pričenjam skupno sejo in prosim podpredsednika izvršnega sveta tovariša Toneta Tribušona, da da ekspeze o problematiki gospodarskih gibanj letošnjega leta. Prosim, tovariš Tribušon!

Tone Tribušon: Tovarišice in tovariši poslanci! Od zadnje razprave o gospodarskih dogajanjih in težnjah je preteklo nekaj mesecév. Tedaj sta republiški in gospodarski zbor ocenila gospodarski položaj in gospodarske in družbene težnje ter sprejela sklepe za delovanje vseh družbenih dejavnikov in državnih organov na vseh ravneh. Tedaj sta tudi naročila, naj izvršni svet izpopolni program izvršnega sveta in republiških upravnih organov za uresničevanje nalog v zvezi z gospodarsko politiko in stabilizacijo v letu 1971.

Prizadevali smo si, da bi naloge uresničili. V zvezi s tem želi izvršni svet razgrniti pred vami trenutno gospodarsko situacijo, pokazati, do kod smo v Jugoslaviji in Sloveniji prišli, kaj smo in česa nismo dosegli v skupnih in posamičnih prizadevanjih, kakšni so temeljni gospodarski, družbeni ter politični problemi in kako si izvršni svet predstavlja nekatere rešitve oziroma kakšna so njegova razmišljanja in predlogi za možne rešitve. To pa pomeni, da želi izvršni svet Slovenije s tem poročilom ne le seznaniti skupščino in slovensko javnost o stanju v gospodarstvu, temveč hkrati tudi verificirati temeljna stališča SR Slovenije v zvezi z nadaljnjimi nalogami gospodarske politike in programom stabilizacije pri iskanju sistemskih rešitev, pri oblikovanju razvojne politike in pri vseh neposrednih akcijah za oblikovanje politike za leto 1972. Meni tudi, da bi morali preveriti temeljna stališča za oblikovanje gospodarske politike v federaciji in tako dati napotila za delovanje vseh slovenskih predstavnikov, vključno izvršnega sveta, pri sooblikovanju politike v federaciji.

Želel bi poudariti, da ne gre za moj ekspeze, temveč za ekspeze izvršnega sveta, ki ga je obravnaval na zadnji seji.

Namenoma bom posvetil nekaj več časa splošnim gospodarskim gibanjem v Jugoslaviji in to iz dveh razlogov: ker smo integralni del Jugoslavije in se zato vse značilnosti, ki se kažejo v skupnem jugoslovanskem prostoru, pojavljajo tudi v Sloveniji, in ker želimo biti soustvarjalci gospodarske politike v Jugoslaviji.

Stopnja porasta gospodarske dejavnosti v Jugoslaviji je še naprej visoka. To potrjujejo podatki iz anket o stanju v proizvodnji in na trgu. Zmogljivosti so zasedene z naročili poprečno za nekaj več kot v istem obdobju lani. Še nadalje je visok tudi pritok naročil za domači trg. Gospodarske organizacije poročajo o določeni desortiranosti zalog surovin za proizvodnjo in o težavah pri oskrbovanju s posameznimi materiali, kljub velikemu uvozu reprodukcijskega materiala. Končno pa o poudarjeni konjunkturi govorijo tudi statistični podatki o dejanskem naraščanju proizvodnje in porabe.

Industrijska proizvodnja v devetih mesecih 1971 je za 11 % večja od proizvodnje v istem obdobju lani. Skoraj celotni prirastek proizvodnje je bil porabljen na domačem trgu. Izvoz, ki je v prejšnjih letih pomembno spodbujal naraščanje industrijske proizvodnje, je v tem letu skoraj izgubil takšno vlogo.

V resoluciji o ekonomski politiki je bila na začetku leta predvidena proizvodnja, ki je temeljila na nekaterih predpostavkah, med katerimi so najvažnejše: deceleracija notranjega popraševanja, pravočasen sprejem določenih sistemskih rešitev in razvojne politike za prihodnje obdobje in pa pozitivno delovanje višine devalvacije. Namesto tega pa so na trgu prevladovali naslednji pojavi: hitrejša inflacija in popraševanje, večje od materialne možnosti, nerešena sistemska vprašanja in odlaganje dogovorov in odločitev o razvojni politiki, kar je močno oviralo sprejemanje solidnejših in trajnejših poslovnih odločitev v gospodarskih organizacijah. Dosežena stopnja rasti proizvodnje je dvakrat višja od predvidene, spremlja pa jo še hitrejšo večanje deficitov v zunanjetrgovinski bilanci.

Obstoječa struktura industrijskih zmogljivosti in povečano notranje popraševanje ob zmanjševanju konkurenčnosti nasproti tujini seveda neposredno pritiska na izvoz in uvoz ter povečuje deficit zunanjetrgovinske bilance.

V osmih mesecih je uvoz reprodukcijskega materiala večji za 26 %. Bruto poraba surovin in goriva v industriji je v tem obdobju večja za 10 %, če jo primerjamo z istim obdobjem lani. Pri tem pa je izvoz industrijskih proizvodov porastel samo za 7 %. Ob sicer velikem povečanju industrijske proizvodnje in uvoza notranja blagovna denarna razmerja niso uravnotežena. Globalno med realnim obsegom porabe in realnim obsegom ponudbe z uvozom vred ni razlike. Brez uvoza pa je razlika zelo velika in znaša več odstotkov družbenega proizvoda. Poleg teh globalnih pa so v blagovno-denarnih razmerjih zelo pereči tudi strukturalni problemi. Vse to kaže, da vzroki inflacije še niso odpravljani, oziroma da inflacija popraševanja še ni premagala. Nadaljuje se tudi stroškovna inflacija.

V takih razmerah je dobila rast vseh cen in življenjskih stroškov zaskrbljujoča razmerja. V industriji so se cene pri proizvajalcih v obdobju januar—september povečale v primerjavi z istim obdobjem lani za 14,2 %. Hkrati so se cene na drobno povečale za 14,1 %, življenjski stroški pa so porasli za 14,8 %.

Struktura življenjskih stroškov iz minulih dveh let in letošnjega kaže, da približno 50 % povečanja odpade na hrano, nadaljnjih 25 % na stanovanje, kurjavo, razsvetljava, obleko in obutev. Takšna struktura povečanih življenjskih stroškov bolj prizadene prav zaposlene z najnižjimi osebnimi dohodki. Tri četrtine izdatkov družin z najnižjimi dohodki sestavljajo zgoraj navedene potrošne dobrine, za razliko od najvišje dohodkovne skupine, kjer znaša njihov delež nekaj več kot 1/3.

Gibanja na notranjem področju spremlja večanje nesorazmerij v plačilni in trgovinski bilanci države ter zmanjšanje njene mednarodne likvidnosti in konkurenčne sposobnosti. Razmerja med blagovnim izvozom in uvozom v tretjem četrtletju so sicer nekoliko ugodnejša. Izvoz je večji za 20 % v primerjavi z lanskim tretjim četrtletjem, uvoz pa samo za 3 %, s čimer je primanjkljaj v trgovinski bilanci v istem obdobju manjši za 15 %. Kljub temu pa še vedno znaša samo v tretjem četrtletju 340 milijonov dolarjev, v devetih mesecih pa 1 milijardo 150 milijonov dolarjev. Računamo, da bo v drugem polletju izvoz naraščal hitreje kot uvoz. Kljub temu pa bo stopnja rasti uvoza v vsem letu dvakrat večja od stopnje rasti izvoza. Pri tem bo deficit v plačilni bilanci letos znašal okoli 500 milijonov dolarjev.

Konkurenčno sposobnost gospodarstva vse bolj slabijo tudi gibanja na notranjem trgu. Od januarja do septembra je znašala inflacijska stopnja okrog 15 % v primerjavi z istim obdobjem lani. Stroški proizvodnje in cene pa še naprej naraščajo. Znano je, da tedaj, ko so notranje cene večje od izvoznih, popraševanje v državi pa visoko, zanimanje za izvoz občutno pade. Tako zanimanje je mogoče doseči tudi z administrativnim pritiskom. To se je že zgodilo v letih, ko je bil v podobnih okoliščinah, kakršne so sedaj, uveljavljen režim povezave uvoza z izvozom. Rešitev lahko iščemo tudi v dodatnih stimulacijah, kot na primer v tem letu. Stimulacije pa imajo lahko trajnejši vpliv samo v občutnem zmanjševanju porabe v državi, ker mora biti sicer enostransko povečanje stimulativnih ukrepov na področju izvoza izredno visoko, da bi se gospodarstvo odločilo za izvoz, ne pa za veliko preprostejšo in bolj donosno prodajo na domačem trgu.

S stališča skupnega gospodarskega razvoja je torej sedanja gospodarska aktivnost, ki je oprta na visoko notranje popraševanje, očitno previsoka in presega materialne, finančne in plačilne bilančne zmožnosti. Povzroča naraščanje cen in povečanje nelikvidnosti doma, nasproti tujini pa povečani primanjkljaj v plačilni bilanci.

Težnje v zadnjih mesecih so nekoliko ugodnejše. Čutiti je rahlo umiritev konjunktore, stopnja rasti izvoza je večja od stopnje rasti uvoza, nekoliko upadajo naročila za domači trg, zmanjšuje se stopnja naraščanja prodaje v trgovini, zaloge so večje. »Ohlajevanje« pa je zelo počasno, tako da tudi gibanja v tem zadnjem obdobju ne morejo spremeniti globokih kvalitativnih in kvantitativnih posledic prejšnjega obdobja.

Izvršni svet ocenjuje, da imamo opravka s prvimi znaki umirjenja domačega povpraševanja oziroma domače konjunktore in malo boljšimi tendencami v uvozu in izvozu. Vendar so dosedanja neugodna gibanja taka, da ugodnejše tendence, čeprav bi se nadaljevale do konca leta, bistveno ne bodo popravile osnovnih razhajanj med sprejetimi cilji gospodarske politike za leto 1971 in dejanskimi rezultati gospodarskih gibanj iz dosedanjega obdobja. Pri tem pa so vsi bistveni znani problemi še nadalje odprti.

Vse to pomeni, da smo šele prav na začetku stabilizacije, da jo šele začnemo. Po vsem sodeč bi lahko rekli, da smo bolj na začetku obvladovanja posledic kot pa globljih vzrokov za sedanje stanje in za sedanja gibanja.

Ocenjuje se, da bo letošnje povečanje proizvodnje v industriji znašalo okrog 10 %, povečanje družbenega proizvoda pa okrog 9 %. Hkrati bo rekordna tudi inflacija in sicer za okoli 17 %, kar je trikrat več kot v zahodnih državah. Velik deficit v plačilni bilanci spremlja občutno poslabšanje mednarodne

likvidnosti države, skokovit porast zadolžitve v tujini in zaostajanje v konkurenčnosti.

Vse to kaže, da je prišlo do bistvenih odstopov od načrtane gospodarske politike za leto 1971. Stopnja naraščanja industrijske proizvodnje je dvakrat večja od predvidene, poraba je trikrat večja, deficit plačilne bilance pa bo petkrat večji od predvidenega.

Inflacija, prevelika poraba in nelikvidnost še vedno niso premagane. Iz tega ni težko sklepati, da se breme neugodnih gibanj v gospodarstvu iz leta 1971 v vsej svoji teži prenaša v leto 1972. Prenesli bomo skoraj polovico večjo stopnjo inflacije kot na prehodu iz leta 1970 v 1971. V tokove družbene reprodukcije je torej že zajeta precejšnja stopnja inflacije. Ta bi lahko bila samo neznatno manjša kot letos, pod pogojem, da bo porast cen precej manjši kot letošnji.

V leto 1972 bo preneseno tudi povečanje kratkoročnih in drugih dolgov v tujini, ob poslabšanju mednarodne likvidnosti države ter njene izvozne konkurenčnosti. Razlika med domačimi in tujimi cenami ter stroški se zaradi različne stopnje inflacije še naprej veča na škodo domačih izvoznikov. Torej, kar zadeva plačilno bilanco, peljejo avtonomni tokovi proti novemu deficitu zaradi zmanjšanja konkurenčnosti in večjih težav pri plasiranju blaga na tujem trgu. Pomeni, da bo položaj v plačilni bilanci odvisen od konkretnih, pravočasnih akcij uvozne in izvozne politike, zlasti pa od splošnega razmerja v delitvi družbenega proizvoda in od razvoja porabe in popraševanja na notranjem trgu. Če se bodo razmerja iz leta 1971 ponovila, se bo ponovil tudi plačilni deficit iz tega leta.

Pri ohranjanju sedanjih razmerij med izvozom in uvozom, ko se samo polovica tekočega uvoza pokriva z izvozom, pri čemer rastočega deficita ni več mogoče kriti z neblagovnimi storitvami, kratkoročne zadolžitve pa se akumulirajo, je neizogibno, da bo prej ali slej postalo pereče vprašanje, kako zagotoviti likvidna devizna sredstva za plačilo uvoza. Izhod je v zmanjšanju popraševanja v državi, kar bo spodbudilo izvoz, pri katerem je treba računati tudi z določeno stopnjo zaostajanja zaradi visoke inflacije v državi. In če popraševanja ne bomo zmanjšali, bo prišlo do prekinitve v reprodukcijskih tokovih. To pomeni, da se bo sicer ohranila manjša stopnja rasti, kot je letošnja, toda le ob zmanjšani potrošnji v državi in ob precej večji usmeritvi k izvozu.

V leto 1972 bomo prenesli tudi probleme notranje nelikvidnosti, ki dobivajo značaj nedopustnih motenj v denarnih tokovih.

Že maja, ko smo v tem domu obravnavali gospodarski položaj, smo se zavedali, da leže vzroki tudi v družbeno-političnem in gospodarskem sistemu, v razvojni politiki in ne samo v tekoči gospodarski politiki. Prav tako smo ugotovili, da so se problemi kopičili od leta 1968 dalje, da pa imamo opraviti tudi z mnogimi vplivi nestabilnosti v svetu. Zato nismo od ukrepov tekoče gospodarske politike pričakovali čudežev čez noč. Vendar smo bili odločeni napraviti vse, kar je v naši moči, da neugodne težnje in razvoj zaustavimo in obrnemo.

Zelo pomemben zaviralni faktor pri zaustavljanju neugodnih teženj je bilo dejstvo, da smo bili načelno vsi za to, da je potrebno spraviti porabo v okviru naših možnosti, ko pa je bilo treba to narediti, je bila pripravljenost za odrekanje nekaterim željam in potrebam zelo majhna. Prav zaradi tega bo zdravljenje toliko bolj dolgotrajno. Uspešno pa bo seveda samo tedaj, če bo ta

pripravljenost večja in če bo šlo za sinhronizirano delovanje vseh nosilcev odločitev na vseh točkah, ki pogojujejo obstoječe stanje.

Tovarišice in tovariši! Konec leta 1971 se srečujemo skoraj z istimi vprašanji kakor leto dni poprej; razlika je v še slabšem razmerju in daljšem času njihovega negativnega delovanja.

Izvršni svet SR Slovenije meni, da ostajajo nespremenjeni vsi cilji, postavljeni v gospodarski politiki ter družbeno-gospodarskem razvoju za leto 1971, tudi v letu 1972. Gre za:

— zaustavljanje nadaljnjih inflacijskih gibanj z ustvarjanjem pogojev, ob katerih bo naraščanje domačih cen v letu 1972 za polovico manjše kakor v letu 1971; v letu 1973 pa ne bistveno hitreje kot na svetovnem trgu;

— občutno zmanjšanje deficita tekoče plačilne bilance;

— doseg take stopnje rasti gospodarstva, ki bi bil v skladu z naštetimi cilji ob zaposlovanju in delovni angažiranosti tekočega porasta aktivnega prebivalstva in celotnega priteka strokovnih kadrov;

— zagotovitev takih delitvenih razmerij sredstev za končno porabo, da sredstva za življenjski standard, investicije in materialne izdatke splošne porabe naraščajo počasneje kakor družbeni proizvod, s čimer bi zagotovili možnosti za večjo stabilnost cen in zmanjšan deficit v plačilni bilanci;

— rešitev problemov nelikvidnosti.

Taki cilji so naši javnosti dobro znani. Že nekaj let jih določajo resolucije o gospodarskem razvoju. Menimo, da v pogojih, ko se je delovanje celotnega sistema kvalitativno poslašalo, ne bi bilo več mogoče z rutinskimi ukrepi, brez bistvenih sprememb celotnega sistema in vodenja, uresničevati teh ciljev ter kontrolirati gospodarskih tokov. Seveda lahko v vsakem položaju sprejemamo ukrepe, da bi motnje, če že ne odpravili, pa vsaj omilili. Izvršni svet meni, da bi pri sooblikovanju gospodarske politike do konca leta in politike za leto 1972 lahko podprli in sprejeli take ukrepe samo, če ne bodo imeli le trenutnih učinkov, torej če bomo prepričani, da bodo vključeni v širši in dolgoročnejši programski koncept akcij in rešitev ter usmerjeni k trajnejši stabilnosti v gospodarstvu. Seveda pa se predvsem zavzemamo za program vrnitve na izhodišča družbene in gospodarske reforme. Samo v takih pogojih je moč pričakovati spremembo v obnašanju in večje zaupanje gospodarstva in občanov v stabilizacijski program in v ukrepe gospodarske politike. Samo tako je moč ustaviti potrošniško psihozo, ki jo povzročata nenehna inflacija in naraščanje cen.

S sprejemom ustavnih amandmajev je bil storjen prvi korak k pozitivnim premikom od neugodnega stanja v državi. Z njihovo uresnitvijo naj bi nastale možnosti tudi za rešitev vprašanj na področju gospodarskega sistema, razvojne politike in tekoče gospodarske politike. Prav to pa so v sedanjem trenutku tudi poglavitni temelji programa gospodarske stabilizacije.

Tovarišice in tovariši! Rezultati letošnjih gospodarskih gibanj, njihove tendence in dediščina, ki jo prenašamo v leto 1972, reliefno kažejo, da je temeljna naloga vseh političnih in družbenoekonomskih dejavnikov slejkoprej boj za inflacijo. SR Slovenija je še naprej prepričana, da je med prve naloge tudi v prihodnje potrebno šteti umiritev gospodarskih gibanj. Torej še vedno velja, da je treba izpolniti mnoge naloge, posebno v zvezi s stabilizacijo, ki smo jih že v prejšnjem času zapisali.

Izvršni svet SR Slovenije podpira akcijo in pobude, ki vodijo k reafirmaciji ciljev in nalog v letu 1965 uveljavljene gospodarske reforme. Podpiramo

stremljenja, da se pripravi kompleksen program akcije za snovanje druge etape reforme, za nadaljevanje poti, ki je bila pretrgana v drugi polovici leta 1968. Pri tem podpiramo ukrepe gospodarske politike, ki umirjajo inflacijske tokove in se zavzemajo za take dolgoročne sistemske rešitve, ki bodo zagotovile, da se bo jugoslovansko gospodarstvo uvrstilo med razvita gospodarstva sveta in bo to mesto med gospodarstvi, katerih pomembni partnerji smo postali v zadnjih letih, čeprav žal vsebolj tudi njihovi dolžniki, tudi ohranilo.

Boj z inflacijo je neposredna naloga. V prvi vrsti gre za inflacijo stroškov. Jasno je, da se bomo z njo lahko bojevali samo dolgoročno. Zavedamo se, da rešitve in ukrepi niso preprosti in da inflacije ne moremo hitro obvladati. Očitno je, da dosedanje enoletno administrativno delovanje na cene ni dalo vidnejših pozitivnih rezultatov.

V sedanjem trenutku niso izpolnjeni pogoji za večjo sprostitev cen. Dolgo pa sedanjega režima cen ne bomo mogli vzdržati. Zato je treba ustvariti pogoje za umiritev trga, skladno s tem pa postopno sproščati cene. Med pogoje, ki jih bo potrebno izpolniti, pa štejemo predvsem jasno politiko dohodka in mobilizacijo javnega mnenja zoper prestopke v družbi na področju dohodka, racionalizacijo družbene nadstavbe in njenih stroškov, politiko zaposlovanja in prekvalifikacijo delovne sile, previdno urejanje popraševanja, previdno državno politiko cen, izboljšanje tehnike monetarne politike in usklajevanje akcije med republikami.

Jasno je, da bi bilo potrebno pripraviti za to poseben program, ki bi moral temeljiti tako na kratkoročnih kot na dolgoročnih akcijah.

Porast cen pa v zadnjih letih ni samo posledica porasta stroškov, temveč tudi posledica prevelikega popraševanja. Mehanizem inflacije popraševanja, vsaj kar zadeva naše gospodarstvo, je znan. Gre za neustrezno manipuliranje z denarno emisijo. Umetno ustvarjena visoka konjunktura, ki se javlja v letu 1970 in letos, je posledica visoke monetarne ekspanzije v letih 1968, 1969 in 1970. 42 % emitiranih kratkoročnih kreditov v teh letih je bilo namenjenih neposredni pobudi končnega popraševanja prebivalstva, investicijske in proračunske porabe. Prav tako je bil dobršen del kreditov gospodarstva pogojen s končnim popraševanjem. Polovica vseh kratkoročnih kreditov, danih gospodarstvu v zadnjih treh letih, je neposredno v zvezi z investicijsko aktivnostjo. V letu 1971 se je položaj sicer za malenkost spremenil, vendar se posledice neustrezne kreditne politike prejšnjih let najbolj čutijo prav letos. Zato pa imamo lahko pripombe tudi na letošnjo kreditno-monetarno politiko. Kreditno-monetarna emisija v začetku leta, odmerjena v višini 14 %, je pretirana (naš predlog je bil 10 %) in sicer prav s stališča nevtraliziranja motenj iz prejšnjih let. Zato tudi učinki umirjanja inflacije popraševanja niso zadovoljivi. Skupno notranje popraševanje se giblje nad možnostmi materialne proizvodnje. Gledano s tega stališča bi nadaljnje zadrževanje emisije prispevalo k temu, da bi hitreje dosegli večjo materialno ravnovesje na notranjem tržišču, omogočilo bi večje ravnovesje v plačilni bilanci in prispevalo k zapiranju raznih kanalov inflacije popraševanja.

Prav iz teh razlogov posvečamo posebno skrb akcijam kreditno-monetarne politike za leto 1972. Mislimo, da bi morala projekcija upoštevati, da je treba hitreje doseči stabilizacijske smotre, ne glede na pritiske, ki se kažejo z vseh strani za novo emisijo. Prav tako zahtevamo, da ima kreditno-monetarna politika aktivnejšo vlogo pri odpravljanju lastnih napak, bodisi da gre za te

napake, pogojene z ukrepi narodne banke, bodisi z ukrepi zveznega izvršnega sveta.

Sodimo tudi, da bi bilo treba revidirati celotno koncepcijo emisijske politike narodne banke. Zavzemamo se v prihodnjem letu za manjšo emisijo, kot je bila v letošnjem letu, posebej pa zato, da bi se večji del emisije prenesel na republike po kriteriju družbenega proizvoda celotnega gospodarstva. Prepričani smo, da so skupni interesi republik na določenih področjih tako močni, da bodo republike sporazumno našle pota in načine, da iz emisije skupaj financirajo tiste točke našega gospodarstva, ki so resnično v interesu vseh, hkrati pa bi tako lahko obračunali z nekaterimi strukturami, ki so bile doslej često umetno vzdrževane.

Prav v luči ustavnih amandmajev bo treba natančneje določiti vlogo narodne banke. Le-ta je sedaj edina osrednja institucija, ki ima možnost za emisijo kapitala in to v pomembnih zneskih. Zato je treba povsem zmanjšati njeno vlogo pri kreditnih posegih, večjo vlogo pa naj bi dobile — zaradi čistih računov — narodne banke republik in poslovne banke.

Značilno za sedanji gospodarski položaj je, da je nelikvidnost bank in gospodarstva izredno povečana in skorajda že preti z nedopustnimi motnjami v normalnih denarnih tokovih. Zato se kot neposredna naloga postavlja vprašanje kratkoročnega in dolgoročnega reševanja problemov v zvezi z notranjo likvidnostjo gospodarstva. Izvršni svet Slovenije se tudi za ceno notranjih težav zavzema za odpravo vzrokov, ne pa za gašenje posledic nelikvidnosti. Te dni se namreč pojavljajo priporočila, naj bi sedanjo nelikvidnost ponovno reševali z emisijsko politiko. Zahteva se, naj bi splošni kliring organizirala in vodila narodna banka, ki naj bi manjkajoča sredstva nadomestila z emitiranjem novih sredstev, tako da ga bodo pozneje plačali tisti, ki dolgujejo, pa trenutno nimajo sredstev na svojih računih. To je znano emisijsko zdravilo, ki bi vodilo v novo eskalacijo inflacije. Očitno je, da bi šlo za veliko emisijo denarja z mnogimi posledicami za gospodarsko ravnovesje v prihodnjih letih.

Nelikvidnost je po našem mnenju samo svojevrsten odsev predimenzionirane potrošnje. Kaže pa se v različnih oblikah. Eden izmed glavnih vzrokov nelikvidnosti so izgube. Nepokrite izgube so znašale v Jugoslaviji konec junija 1971 okoli 5 milijard novih din; Slovenija je pri tem seveda udeležena, vendar z manjšim procentom, ker so izgube v gospodarstvu najmanjše in tudi pokrivanje uspešnejše. Izgube večkratno vežejo sredstva vseh udeležencev v plačilnem prometu, hromijo razvoj najpropulzivnejših delov gospodarstva in potencirajo poprečnost razvoja. Sedanji način njihovega pokrivanja, tj. z upniško-dolžniškimi razmerji, je nesmotrn in daje prednost stihiji.

Drugi vir nelikvidnosti so nepokrite investicije. Doslej nismo uspeli niti zbrati popolnih podatkov o tem, koliko znašajo, vemo le, da znaša primanjkljaj federacije iz izvenproračunske bilance prek 3 milijarde novih din. Temu znesku je treba prišteti še prekoračitve za te investicije in nepokrite investicije drugih družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih organizacij. Investicijska dela — čeprav sredstev ni — pa tečejo v glavnem dalje. Izvajalci investicij najprej kreditirajo iz lastnih sredstev, nato začno dolgovati dobaviteljem, veriga se vse bolj širi in očitno je, da se likvidnost ne bo izboljšala vse dotlej, dokler vsi ti računi ne bodo poravnani. Poravnati pa jih je treba v breme tekoče, sedanje porabe, iz sedanjega ustvarjenega dohodka. Po ocenah znašajo stari računi, ki jih je treba poravnati iz ustvarjenega dohodka, okoli 10 milijard novih din.

Poglavitni nosilci akcij na področju izboljšanja likvidnosti bi morale biti republike, vsaka za svoj del izgub in za svoj del nepokritih investicij. Menimo, da bi predvsem družbeno-politične skupnosti morale neposredno plačati na tekoče račune gospodarskih organizacij sicer že dogovorjene zneske za kritje izgub, npr. pri železnicah. Dalje bi bilo potrebno, da se za odpravljanje vzrokov nelikvidnosti, katerih posledice so izgube, predvsem v republikah oblikujejo močni rezervni skladi za podporo gospodarstvu pri njegovem rekonstruiranju. To pomeni v bistvu tudi izpolnjevanje, čeprav z zamudo; ene izmed nalog, ki smo si jih zastavili leta 1965, a je kasneje nismo dovolj učinkovito in pravočasno izpolnili.

Pri nepokritih investicijah bi bilo najprej potrebno izplačati situacije in račune za že opravljena dela. Pri tem se ne strinjamo s predlogi, ki jih vsebujejo osnutki nekaterih novih zveznih zakonov, da se dolgovi pokrijejo z direktno emisijo iz centrale narodne banke Jugoslavije. Odločno bomo vztrajali na tem, da je za vse nepokrite investicije družbeno-političnih skupnosti iz vseh naslovov in virov treba zbrati sredstva iz tekoče porabe in tekočih investicij, čeprav za ceno odložitve nekaterih delov tekoče porabe, vseh oblik investicijske potrošnje in za ceno nekaterih novih investicijskih programov in nekaterih megalomanskih ambicij.

Hkrati bo verjetno treba povečati prometni davek, tako pridobljena sredstva pa preusmeriti za plačilo odprti računov. To bi bil hkrati pomemben prispevek k premagovanju predimenzioniranega popraševanja in k njegovemu omejevanju v okviru, ki bi omogočili ugodnejša gibanja v plačilni bilanci.

V zvezi z odpravljanjem vzrokov nelikvidnosti se izvršni svet SR Slovenije zavzema, da se v letu 1972 ne bi povečale davčne obremenitve gospodarstva.

Deklaracije o omejitvi potrošnje v okviru razpoložljivih sredstev ponavljamo že nekaj let. Prepričani pa smo, da smo prišli do meje, ki zahteva takojšnjo streznitev. Vnaprejšnja in predimenzionirana potrošnja se v obliki skupnega računa celotne države pojavlja nasproti tujini v obliki rastočega primanjkljaja plačilne bilance in neto dolgovanja v zadnjih treh letih. Menimo, da mora biti akcija za odpravljanje nelikvidnosti hkrati tudi akcija za premagovanje raznih družbenih nesmotrnosti pri porabi, za večje ravnovesje v plačilni bilanci ter za hitrejšo prestrukturiranje celotne proizvodnje v državi. Hkrati z ustreznimi ukrepi na področju spodbujanja izvoza in podpiranja njegove konkurenčnosti naj bi pripravila prostor za zadovoljivo rast proizvodnje in zaposlenosti v državi tudi v naslednjih letih. V takih pogojih dvomimo, da bi bile časovno daljše, širše omejitve uvoza učinkovite, ker menimo, da lahko daje pozitivne rezultate predvsem politika večjega izvoza.

Odpravljanje nelikvidnosti zahteva tudi določene institucionalne rešitve, ki ne bi smele biti samo formalne. V načelu podpiramo tovrstne predloge zveznega sekretariata za finance in sicer rešitve, ki jih predlagajo glede obnašanja v bančno-kreditnem mehanizmu, glede sanacijskega postopka in pokrivanja izgub, stečaja, poravnave in likvidacije podjetij, glede načinov za pravočasno ugotavljanje finančnega stanja posameznega podjetja, še preden se pojavijo izgube. Nadalje smo za realno izkazovanje aktive in pasive podjetja in za stvarno ocenjevanje premoženja v podjetniških bilancah, kar hkrati nalaga, da je treba spremeniti nekatera stališča o celovitosti družbenih sredstev. Medtem ko je te in podobne ukrepe potrebno vključiti v gospodarske tokove, hkrati menimo, da je potreben trden medrepubliški dogovor o enakem obnašanju in

usklajenem delovanju vseh, da se izognemo regionalnemu prelivanju nelikvidnosti.

Gospodarska politika mora v prihodnje izbirati med dvema alternativama. Po prvi so potrebni odločna akcija in ukrepi za stabilnost (vključno z nekaterimi administrativnimi), ki bodo terjali odrekanje, spremenjeno obnašanje, spoštovanje zakonitosti tržnega gospodarstva, kar bo usmerilo napore na zdravljenje hudih posledic dolgoletne inflacije in zahtevalo našo pripravljenost, da se soočimo z nekaterimi družbenimi posledicami stabilizacijske politike. Druga alternativa je inertnost glede podaljšanja inflacije in nelikvidnosti s hudimi posledicami za konkurenčno sposobnost gospodarstva, primanjkljaj v plačilni bilanci, vse večje administriranje, ponovna oživitev centralizma, dejansko izigravanje ustavnih amandmajev, se pravi hude posledice za gospodarske in tudi politične razmere v državi. V SR Sloveniji ni dileme, kam bo treba usmeriti družbene akcije. Izvršni svet sodi, da je njegova naloga, pa tudi naloga drugih družbenih dejavnikov, nenehno iskanje načelnih in konkretnih, kratkoročnih in dolgoročnih rešitev za uveljavljanje akcije za večjo stabilnost gospodarskih tokov v Jugoslaviji in SR Sloveniji.

Tovarišice in tovariši! Iz analize celotnega stanja v gospodarstvu tudi sledi, da gospodarski ukrepi, ki so zdaj vključeni v tokove na področju delitve, davčne politike, monetarno-kreditne politike, deviznega in zunanjetrgovinskega režima, cen in tržišča, na področju razširjene reprodukcije in drugih, ne morejo več biti učinkovit branik proti ponovnim neugodnim tendencam.

V celotnem gospodarskem instrumentariju gre zlasti za dve področji, posebno pomembni za funkcioniranje celotnega sistema, za kateri pa v zadnjih letih nismo našli ustreznih rešitev. To sta zunanjetrgovinski in devizni režim ter sistem razširjene reprodukcije. Izvršni svet predlaga, da v SR Sloveniji pričnemo širše razprave in čimprej pridemo do sklepov o teh dveh vprašanjih, pri čemer menimo, da bi morali vsaj na začetku izhajati iz tega, da gre pri zunanjetrgovinskem in deviznem sistemu za to, da najdemo najustreznejši mehanizem, ki bi povezoval naše in tuje gospodarstvo.

Splošno znano je, da še zmeraj obstajajo trije predlogi bodočega zunanjetrgovinskega sistema in deviznega režima. O teh predlogih je že v maju na seji razpravljala medrepubliška koordinacijska komisija; pri tem je bilo mnenje izvršnega sveta naslednje: Brez dvoma so določeni različni interesi gospodarstva na posameznih področjih Jugoslavije. Te interese je treba najprej spoznati, priznati in postavljati mostove med njimi. Smo za postopno uvajanje konvertibilnosti. Dokler namreč te ne bo, bo zelo težko uveljaviti ustavne amandmaje. Postopno uvajanje konvertibilnosti pomeni, da ne moremo vsaj za nekaj časa ukiniti devizne stimulacije, kot to predlagajo nekateri. Dalje je treba priznati, da deviza ni dinar, ampak neko specifično blago z vsemi posledicami, ki iz tega izhajajo. Zato se zavzemamo za devizno tržišče, čeprav seveda ni nobenega govora o svobodnem tržišču, ampak lahko govorimo o dogovorjenem, organiziranem tržišču, z vsemi vgrajenimi ukrepi. To je vsekakor boljše kot sedanje administrativno in često tudi subjektivistično razdeljevanje deviz.

Na tej osnovi je bil tudi dosežen vsaj načelen dogovor. Žal pa je bilo od tega dalje storjenega zelo malo, če izvezemo skupščinsko komisijo, ki je izdelala program za uvedbo deviznega trga in program za uvedbo konvertibilnosti dinarja. Menimo, da bi morala ta dva programa skupaj s programom za liberalizacijo menjave s tujino, ki pa še ni izdelan, predstavljati izhodišče za našo usmeritev na tem področju, upoštevati pa bi jih morala tudi na novo

oblikovana medresorska skupina, ki so jo ustanovili v okviru zveznih organov in ki ima nalogo, da pripravi nekatere enotne osnove novega sistema do konca letošnjega leta. Kot je predvideno, bi morali na tej osnovi do konca marca 1972 pripraviti podrobne predloge vseh instrumentov novega sistema. Izvršni svet se ne bi mogel strinjati z mnenjem, da bi še celo leto 1972 veljal obstoječi sistem in režim, ker bi to pomenilo odlaganje enega od ključnih vprašanj.

Eno od odprtih vprašanj sistema je napajanje in delovanje sklada za kreditiranje izvoza opreme in zavarovanje izvoznih poslov. Stališča, ki jih zastopamo, so naslednja:

— Smo za to, da se ustanovi sklad gospodarstva za kreditiranje izvoza opreme in zavarovanja izvoznih poslov.

— Zavedamo se, da so v Jugoslaviji v minulih letih zrasle precejšnje kapacitete, ki zaposlujejo znatno število ljudi in ki morajo delati. Pri tem nič ne pomagajo razmišljanja, ali je bilo prav ali napak, da smo te kapacitete zgradili; te so tu in moramo z njimi računati.

— Prvenstvena naloga je, da te kapacitete čimbolj racionalno izkoriščamo, smo pa proti temu, da se spuščamo v gradnjo novih, če že obstoječe težko zaposlimo.

— Znotraj sklada je treba vzpostaviti čiste račune, Slovenija pa je pripravljena, da poleg zainteresiranega gospodarstva po ključu direktnega in indirektnega izvoznika prispeva v ta sklad.

— Sklad bi moral podpreti predvsem vsa tista podjetja, ki delajo racionalno, ki sklepajo posle, iz katerih sledijo tudi plačila, ne pa take posle, iz katerih plačil ali nikoli ni ali pa se odlagajo v nedogled.

Seveda pa v sedanji situaciji ne moremo delati samo na spremembi zunanjetrgovinskega sistema in deviznega režima, temveč se izvršni svet odločno zavzema za nekatere izboljšave v okviru sedanjega sistema na področju izvoza in uvoza, ki jih zahteva gospodarska situacija. Tako si prizadevamo, da bi v federaciji prišlo do dogovora, po katerem bi iz republiških sredstev financirali obrestno mero za izvozne kredite in kredite za pripravo izvoza. Kolikor tega ukrepa v federaciji ne bi sprejeli, pa pripravljamo v ta namen poseben republiški predpis. Dalje se zavzemamo za vrsto ukrepov za pospeševanje izvoza, o katerih je bil govor že na odborih naše skupščine in ki so bili objavljeni delno tudi v časopisju. Nadalje se je izvršni svet ob sprejetju restriktivnih ukrepov v ZDA zavzel pri zveznem izvršnem svetu, da bi bilo po diplomatski in gospodarski poti treba ustrezno ukrepati, da ne bi izvoz na ameriško tržišče upadel. Nekaj od tega je bilo že sprejeto. Izvršni svet pa poleg tega meni, da bo potrebno razširiti spodbudo za pospeševanje izvoza tudi na take gospodarske ukrepe, kot so investicijski krediti pod posebnim režimom ali razbremenjevanje izvoznega gospodarstva z namenom, da se trajneje usposobi za izvoz.

Največji zaostanek za ustreznimi rešitvami je verjetno na področju sistema razširjene reprodukcije. V tej zvezi je bilo v Sloveniji opravljenega že precej dela. Klot je znano, je bila v tej skupščini pripravljena vrsta študij in predlogov. Razprava o tem je tekla tudi na 18. seji centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Menimo, da je nujno, da se razprava obnovi, razčistijo nekatera sporna vprašanja in dokončno formulirajo predlogi SR Slovenije za potrebne spremembe v sistemu razširjene reprodukcije.

Ze dalj časa so odprta nekatera bistvena vprašanja razvojne politike. Tečejo pa tudi razprave o srednjeročnem planu Jugoslavije. Ponovno se opažajo težnje,

da bi se nekateri odprti problemi razvoja reševali po starem, da bi prihajalo do licitiranja ponovne distribucije sredstev in podobno.

Izvršni svet meni, da mora družbeni plan razvoja izhajati iz že sprejetih stališč o dograjevanju sistema, ne pa da bi konkretne kvantifikacije in rešitve ohranjale obstoječe neustrezno stanje. Prav tako izvršni svet meni, da se mora razvojna politika podrediti temeljnim vprašanjem stabilizacije in da bi moral srednjeročni načrt pretežno predstavljati načrt za sanacijo jugoslovanskega gospodarstva in odpravo mnogih napak iz minulega obdobja.

Tovarišice in tovariši! Dovolite mi, da se zadržim na nekaterih vprašanjih, ki zadevajo Slovenijo, naše pristojnosti in naše obveznosti in ki smo jih kot naloge zapisali tudi v akcijskem programu.

V okviru vseh gospodarskih tokov, problemov in teženj se je Slovenija usmerila v prizadevanja, da po svojih močeh in sposobnostih prispeva k naprom za stabilizacijo in tako prispeva k umirjanju neugodnih teženj in reševanju problemov na trajnejših osnovah.

Če poskušamo v strnjeni obliki povzeti prizadevanja v teh nekaj mesecih, lahko ugotovimo naslednje:

— Vidni so že neki skromni rezultati, ki jih je mogoče izraziti s številkami.

— V teku je precej konkretnih akcij, katerih rezultati se številčno še ne morejo prikazati, so pa izredno pomembne za stabilizacijo razmer v republiki in v Jugoslaviji.

V akcijo za stabilizacijo se je s svojimi akcijskimi programi vključil velik del nosilcev odločitev (poleg slovenske skupščine, izvršnega sveta tudi občine in velik del delovnih organizacij, banke, SDK in inšpekcijski organi). Vsa ta prizadevanja pa spremlja tudi politična akcija ZK, sindikatov, socialistične zveze, mladine. Gre torej za sinhronizirano aktivnost, ki pa je po posameznih področjih v intenzivnosti in učinkih še vedno zelo različna.

Številčni rezultati gospodarskih gibanj so za Slovenijo precej podobni rezultatom za celo Jugoslavijo. Za razliko od jugoslovanskega poprečja je v Sloveniji ugodnejše to, da so v določeni meri skladnejša gibanja med stopnjo naraščanja proizvodnje in stopnjo rasti osebnih dohodkov ter da je nekoliko višja stopnja rasti izvoza in nekoliko nižja stopnja rasti uvoza in da je v zadnjem času prišlo do intenzivnejšega padca investicij.

Daleč pomembnejše pa so nekatere druge spremembe, ki so se pri nas dogodile oziroma se dogajajo:

1. Odločno smo bili in smo za to, da se zaostri spoštovanje zakonov in predpisov. V ta namen smo aktivirali inšpekcijske službe, SDK, organe pregona in sodišča. Kažejo se že prvi rezultati. Marsikdaj pa se srečujemo z odpori, češ da to prinaša Sloveniji samo škodo. Izvršni svet meni, da je treba to delo nadaljevati.

2. V teku je resna akcija za usklajevanje investicij z možnostmi. Izvršni svet si je na tem področju prizadeval v več smereh:

— da se dopolnijo zvezni predpisi, tako da se v prvi vrsti v najkrajšem času obvezno pokrijejo vsi stari in tekoči dolgovi družbeno-političnih skupnosti, samoupravnih skupnosti ter delovnih organizacij ter banke;

— da ne more investirati tisti, ki ni izpolnil starih obveznosti ali ki nima sredstev niti za poravnavo obveznosti iz tekočega poslovanja. Žal pa zakon zaradi že znanih odporov v zvezni skupščini še ni bil v celoti sprejet.

Izvršni svet je z bankami sklenil dogovor, da uskladijo svojo investicijsko politiko s stabilizacijskimi prizadevanji. Banke tako politiko tudi izvajajo,

kljub vsem težavam, ki pri tem nastajajo. Izvršni svet meni, da je še najprej potrebno vztrajati na politiki, ki ima naslednji prednostni red:

a) Varovati je treba likvidnost bank.

b) Banke morajo skrbeti predvsem za tako razmerje med kratkoročnimi krediti in krediti za investicije, da ni ogroženo tekoče poslovanje delovnih organizacij.

c) Prednost pri kratkoročnih kreditih imajo: izvoz, setev, zaloge pšenice in odkup nekaterih kmetijskih pridelkov.

č) Pri investicijah imajo stare pogodbene obveznosti in kritje prekoračitev absolutno prednost pred novimi investicijami. Po potrebi je treba revidirati tudi pogodbene obveznosti bank pri vseh odobrenih investicijskih kreditih, če to zahteva usklajevanje z razpoložljivimi sredstvi. Predvsem gre za primere, ko se investicija še ni pričela ali ko niso izpolnjeni pogoji za sklenitev kreditne pogodbe.

Izvršni svet tudi meni, da mora smiselno isto veljati za vse sklade in proračune. S tem v zvezi je Narodna banka Slovenije s soglasjem izvršnega sveta usmerila 140 milijonov novih dinarjev slovenskega dela emisije v povečanje reeskonta za izvozne kredite in za proizvodnjo ter odkup pšenice.

3. Drubenemu dogovarjanju in samoupravnemu sporazumevanju o delitvi dohodka in osebnih dohodkov je bilo v zadnjem letu, še zlasti v zadnjih mesecih, posvečeno v Sloveniji veliko strokovnega in političnega dela. Urejanje tega področja imamo za enega izmed izredno pomembnih faktorjev v naporih za obvladovanje gospodarskih gibanj, pa tudi kot pomemben faktor gospodarske in družbene stabilnosti. Kot je znano, gre v tej fazi predvsem za to, da dosežemo večjo povezanost in odvisnost med produktivnostjo in rezultati gospodarjenja ter osebnimi dohodki, da uveljavimo načelo, da mora vsaka delovna organizacija skrbeti tudi za razvoj, pri tem pa morajo tisti, ki dosegajo višje gospodarske rezultate, zagotavljati sredstva za hitrejši razvoj. Po drugi strani pa gre za odpravljanje vidnejših anomalij in ekscesov, ki so bili doslej navzoči v delitvi zaradi različnega vrednotenja enakega dela; to pa pomeni tudi znatno vplivanje na zmanjševanje materialnih razlik med delovnimi ljudmi, ki so izhajale iz dosedanje neurejene delitve dohodka in osebnih dohodkov.

Pri vseh težavah in problemih, pa tudi odporih in nesporazumih, ki nastajajo pri tej zahtevni akciji, pa izvršni svet sodi, da je potrebno doseči čim širšo podporo vseh udeležencev v tem procesu. Prav tako pa tudi meni, da vseh problemov na tem področju ni mogoče urediti naenkrat, nikakor pa ni mogoče ustreči tudi nekaterim željam, ki z vsebino te družbene akcije nimajo nobene zveze.

Izvršni svet sodi, da je bila pravilna odločitev o podaljšanju limitiranja mase osebnih dohodkov vse do sklenitve samoupravnih sporazumov, ker je limitiranje prispevalo k skladnejšemu porastu mase osebnih dohodkov z rastjo družbenega proizvoda. To je pomemben prispevek k stabilizaciji. Pri tem pa moramo takoj dodati, da je izvršni svet vodil tako politiko odstopanja od limita, da so delovne organizacije z najnižjimi osebnimi dohodki, vendar pa s pomembnimi gospodarskimi rezultati, dobile možnosti za smotrno urejevanje osebnih dohodkov.

Prva faza samoupravnega sporazumevanja gre h kraju. Do danes je pristojna komisija verificirala že polovico samoupravnih sporazumov. Komisija za pripravo osnutka splošnih družbenih dogovorov bo že na prihodnjem zasedanju skupščinskih zborov podrobneje poročala o dosedanem delu, obenem pa bo

razgrnila tudi odprta družbeno-gospodarska vprašanja, ki zadevajo sporazumevanje.

4. Proračunska in splošna poraba, pokritje našega dela izvenproračunske bilance federacije in bilančni problemi.

Na tem področju so pripravljene prve analize, ki jih je izvršni svet že obravnaval. Ocene kažejo, da bodo letos vsi z davkom zbrani dohodki za približno 27 % večji od lanskih. Vendar pa je treba takoj povedati, da je delež vseh udeležencev v proračunski in splošni porabi v družbenem proizvodni padel zaradi nekaterih nižanj stopenj z lanskimi 30,7 na 28,8 %.

Kljub temu pa so seveda ti dohodki daleč nad izdatki, ki so limitirani povsod, razen na področju pokojninskega zavarovanja. Po zadnjih podatkih bodo imobilizirana sredstva nad dovoljenimi stopnjami porabe prispevka iz osebnega dohodka in prometnega davka v Sloveniji znašala skupaj približno 450 milijonov novih din. Pri tem je seveda z najmanjšim delom udeležen republiški proračun, pri katerem je treba načunati okroglo s 65 milijoni din imobiliziranih sredstev. Seveda gre za predvidevanja do konca leta. Pri tem pripominjamo, da je bil s posebnega računa pri službi družbenega knjigovodstva v juliju mesecu po sklepu izvršnega sveta prenesen na sklad skupnih rezerv gospodarskih organizacij začasen depozit v višini 48 milijonov din, kar je pomagalo prebroditi nekatere težave, ki so nastajale v gospodarstvu. Ta depozit je začasen depozit in bo o njegovi končni uporabi odločala skupščina. Naš akcijski program za stabilizacijo predvideva, da bodo ta sredstva porabljena za kritje dospelih, neplačanih obveznosti, ali vrnjena gospodarstvu.

Glede imobiliziranih proračunskih sredstev republike je popolnoma jasno, da bo o njihovi namenski uporabi odločala skupščina. Popolnoma jasno je, da bomo morali iz vseh imobiliziranih sredstev najprej pokriti primanjkljaje, ne pa da bi za nekrita obveznosti povečavali obremenitev gospodarstva. Prav tako pa je treba zavrniti tudi vse ideje, da bi družbeno-politične skupnosti odložile pokritje svojih starih obveznosti do gospodarstva. To bi namreč poslabšalo sedanjo situacijo glede nelikvidnosti in razvrednotilo napore za stabilizacijo.

Kot je znano, nastajajo za vso republiko, posebej v letu 1971, nekrita obveznosti, ki izvirajo iz prenosa izvenproračunske bilance na republiko. Izvršni svet je sicer nameraval Skupščini SR Slovenije predložiti posebno poročilo, vendar se je delo na razčiščevanju obsega dobroimetja in obveznosti, ki se prenaša na republiko, zaradi nepopolne in neusklajevalne dokumentacije ter zaradi vrste nejasnosti zavleklo, tako da še niti v tem trenutku ni možno dati natančnih podatkov. Zato je vsak podatek, ki ga navajamo, zgolj začasen. Kot je videti sedaj, naj bi presežek obveznosti nad dohodki, ki izvirajo iz likvidacije izvenproračunske bilance, za leto 1971 znašal približno 190 do 200 milijonov dinarjev. Za leto 1972 pa računamo, da ne bo več razlik med dohodki in izdatki iz tega naslova v republici, morda bi mogli računati celo na majhen presežek dohodkov nad izdatki.

Izvršni svet skupaj z upravnimi organi pripravlja v okviru bilance za leto 1972 nekatere variantne predloge za najustreznejši način likvidacije tega primanjkljaja.

Bilanca za leto 1972 — njen prvi osnutek je izvršni svet že obravnaval — bo nedvomno pod vplivom sedanjih inflacijskih gibanj, pa tudi pod pritiskom bolj ali manj upravičenih potreb in želja. Poleg tega je izredno pomembno vprašanje, kako bomo v prihodnje financirali družbeno-politične skupnosti in

kakšen bo davčni sistem. To ni samo bilančno vprašanje, temveč tudi izredno pomemben instrument gospodarske in družbene politike.

Glede financiranja družbeno-političnih skupnosti je za zdaj jasno, da bodo potrebe zveznega proračuna krite s carinami in taksami ter s prispevki republik. Menimo, da bi smel zvezni proračun v letu 1972 porasti manj, kot bo porastel družbeni proizvod.

Kar zadeva prispevek republik, je bilo naše stališče že pri začasnih rešitvah za 4. trimesečje 1971, da mora biti osnova zanj družbeni proizvod vsega gospodarstva. Ta kriterij je tudi najbolj čist, ker kaže dejansko moč gospodarstva nekega področja, na podlagi česar je le-to obvezno, da prispeva za skupne družbene potrebe, ki se financirajo prek zveznega proračuna. Zato odklanjamo druge osnove, ki se ponujajo, to je družbeni proizvod družbenega sektorja in prometni davek. Prvi kriterij bi pomenil, da del prebivalstva, to je ves tako imenovani zasebni sektor, sploh ne bi nič prispeval za skupne potrebe federacije. Pri prometnem davku pa menimo, da mora postati stvaren instrument urejanja razmer na trgu, ne pa, da bi se še bolj spremenil v vir financiranja splošnih družbenih potreb. O prometnem davku pretežno odločajo sporazumno vse republike, zato bi se v njem zrcalil vpliv različnih interesov in postal nov vir medrepubliških in mednarodnih nesoglasij.

Kar zadeva način, kako zbirati sredstva za splošne družbene potrebe republike, je izvršni svet menil, da je nemogoče še naprej vztrajati pri sedanjem davčnem sistemu, ki pozna predvsem tako imenovane stroškovne davke, ki imajo za osnovo osebne dohodke. Poleg tega sedanji davčni sistem, ki ne pozna obdavčitve dohodka ali dobička, deluje tako, da tisti, ki imajo malo zaposlenih in velik dohodek, plačujejo relativno najmanj za skupne družbene potrebe. Zato pa so drugi preveč obremenjeni. Iz takega načina zbiranja nastaja vrsta deformacij v delitvi dohodka in osebnih dohodkov ter povzroča neupravičeno socialno diferenciacijo med posameznimi deli delavskega razreda, ne samo pri osebnem dohodku, temveč tudi pri možnosti za razvoj.

Davčni sistem je prišel v pristojnost republik, zato je izvršni svet že julija naročil strokovnim organom, da v prvi vrsti prično urejati nov davčni sistem. Izvršni svet bo v najkrajšem možnem času predložil v razpravo elemente novega sistema. Če bi iz kakršnihkoli razlogov za nekaj časa še obstal sedanji davčni sistem, pa je treba realno oceniti bodoča gospodarska gibanja in na tej oceni zgraditi takšne prispevne stopnje, ki bodo bolj ustrezale stvarnim gospodarskim gibanjem ter čim manj brez potrebe odtegovale sredstva iz gospodarstva.

Kar zadeva temelje politike porabe in posebej proračunske in splošne porabe v letu 1972, izvršni svet meni, da moramo upoštevati sedanji položaj in zahtevo za stabilizacijo in da mora biti delitev narodnega dohodka v vseh njegovih elementih podrejena temu cilju. Seveda pa mora naša politika upoštevati nekatere bistvene elemente:

- da se vsa realna potrošnja v gospodarstvu in negospodarstvu povečuje nekoliko počasneje kot rast realnega družbenega proizvoda;
- da je v prvi vrsti treba rešiti pokritje primanjkljajev in dolgov;
- da je treba še vnaprej vzdrževati določeno ravnovesje v pogojih za delo in razvoj med gospodarsko in negospodarsko sfero;
- da so investicije tisto področje, kjer se je najlažje odločiti za njihovo odložitev za določen čas;

— da je še naprej treba voditi smotrno socialno politiko; pri tem gre za valorizacijo pokojnin, za povečanje otroških dodatkov in za valorizacijo nekaterih socialnih dajatev. Ob tem pa se postavlja vprašanje, ali je to edini način vodenja socialne politike, ali pa je tudi v kombinaciji z nekimi regresi in premijami za živila. O tem bo potrebno čimprej odločiti.

Izvršni svet tudi meni, da bo potrebno na področju proizvodnje in razvoja še naprej zadrževati nekatere intervencije, ki so bile odpravljene s prenosom nekaterih zveznih pristojnosti na republiko. Predvsem gre za intervencije na področju pospeševanja izvoza ali pa za splošno izboljšanje razmer v plačilni bilanci Slovenije. Zato bo skupščini predložil predloge predpisov, s katerimi bi zagotovili beneficirane obrestne mere za izvozne kredite, če seveda ne bo to rešeno v okviru zveze, nekatere olajšave, ki naj pomagajo usmerjati rekonstrukcije kmetijstva in reševati probleme prehrane. Predlog za izdajo zakona za beneficiranje obrestne mere v turizmu pa je bil že predložen skupščini in ga je ta v prvi fazi že obravnavala.

Naj to poglavje sklenem z naslednjim zagotovitom; izvršni svet bo v najkrajšem možnem času predložil skupščini vse potrebne bilance in vse spremne predpise v duhu obrazložene politike.

Sicer pa izvršni svet meni, da se bo za to, da bi dosegli večje rezultate v stabilizacijski politiki, večkrat potrebno odreči sicer razumljivim in več ali manj tudi upravičenim željam in potrebam. To velja tako za gospodarstvo kot negospodarsko področje, pa tudi za tisti del prebivalstva z relativno visokimi osebnimi dohodki.

5. Republiški sklad skupnih rezerv gospodarskih organizacij razpolaga letos še z okoli 42 359 000 dinarji. V letošnjem letu je sklad realiziral do 11. oktobra 110 225 226 dinarjev rednih sredstev sklada ter na osnovi pogodbe z republiškim sekretariatom za finance 83 231 470 din sredstev iz presežkov republiškega proračuna za leto 1970. Iz preteklega leta pa je prenesel 94 612 210 dinarjev.

Republiški sklad skupnih rezerv gospodarskih organizacij se je po mnenju izvršnega sveta zelo dobro vključil v prizadevanja za stabilizacijo. Menimo namreč, da uspešno deluje v duhu zakona in sprejete politike. Njegova funkcija je glede preventivnih sanacij izredna pomoč za čim manj boleče prestrukturiranje gospodarstva. Obenem pa ima seveda tudi izredno veliko družbeno funkcijo. S svojimi kratkoročnimi intervencijami pomaga oziroma prispeva k vzdrževanju prepotrebnega družbenega miru. Zato izvršni svet meni, da je treba ta sklad zavarovati pred takimi pritiski, ki bi želeli izčrpati sklad do zadnjega dinarja, s čimer bi lahko postal nelikviden oziroma nesposoben za nujne kratkoročne intervencije. Pred nami je namreč obdobje, ko nam bo potrebna dovolj velika in prožna rezerva za obvladovanje tekočih problemov gospodarske in družbene narave.

6. Financiranje nekaterih zadev na ravni federacije.

Na ravni federacije so bile odpravljene premije za kravje mleko in tobak. Do konca leta 1971 pa so ostali začasno na zvezni ravni še regresji za gnojila ter vlakna (volno, bombaž in konopljo). Od vsega začetka smo menili, da premije in regresji ne sodijo več v domeno federacije, ampak da je to stvar republik. Če pa republike sodijo, da je potrebno na ravni federacije še kaj premirati ali regresirati, se morajo o tem sporazumeti.

Zato menimo, da je treba za leto 1971 obstoječi sistem regresov za gnojila postaviti na medrepubliški dogovor, potrebna sredstva za to pa naj bi se zbirala

po ključu potrošnje osnovnih živil v republiki. Ne bi mogli pristati, da tak sklad vzdržujemo po principu družbenega proizvoda, kot je to začasno rešeno do konca tega leta.

Začasno zadržanje premiranja volne in konoplje, bombaža, do konca tega leta na ravni federacije je bilo pogojeno s tem, da je bil odkup teh pridelkov v letošnji jeseni v teku in pogojev odkupa ob žetvi ni bilo mogoče spremeniti. Za prihodnje pa menimo, da je premiranje ali nepremiranje te proizvodnje stvar posameznih republik in njihove razvojne politike.

V juniju tekočega leta so bile popravljene garantirane in minimalne odkupne cene za pomembnejše kmetijske pridelke. Osnova za nove cene so bili poprečni pridelovalni stroški družbenega kmetijstva, povečani za poprečno stopnjo akumulacije družbenega gospodarstva. Tako je bil odpravljen kroničen problem nestimulativnih cen za te pridelke tik pred žetvijo pšenice in odkupom novega pridelka. Zaradi teh popravkov bi se morale prav v najneprimernejšem času dvigniti maloprodajne cene za moko, olje in sladkor.

Splošna politična ocena je bila, da bi tak porast cen občutno prizadel osnovni življenjski standard prebivalstva z nižjimi osebnimi dohodki in tudi zlasti ogrozil turizem v glavni sezoni.

Zato se je oblikoval tako imenovani kompenzacijski fond, za katerega je bilo potrebno zbrati več kot milijardo dinarjev novih sredstev prek prometnih davkov. Vseskozi smo menili, da morajo politiko zaščite standarda voditi republike, ne pa da se ta zaščita vodi na ravni federacije. Dalje smo menili, da ne gre za kompenzacijo v smislu ustavnih amandmajev, ker gre za ukrep socialne politike, ne pa za izpad dohodka proizvajalcev zaradi nekega zveznega ukrepa. Nadalje smo se zavzemali za to, da če že občasno obstoji na tem področju neka intervencija na ravni federacije, potem se morajo sredstva za napajanje tega fonda oblikovati kot prispevek republik po evidentirani potrošnji. Sicer pa mislimo, da je od 1. 1. 1972 dalje treba stvar prenesti na republike; te naj vodijo svojo politiko zaščite standarda, vendar tako, da bo čimbolj smotno. Gotovo je nesmotno, da vzdržujemo nizke maloprodajne cene in tako enako regresiramo tiste, ki komaj živijo, in tiste, ki imajo višje dohodke. Ob prenosu regresiranja potrošnikov na republiko pa menimo, da se bo treba odločiti, koga in kako bomo regresirali. Verjetno bi bilo najbolje, če vzpostavimo normalne cene za živila, tu vodimo socialno politiko s tem, da povišamo najnižje osebne dohodke zaposlenih, povečamo otroške dodatke, pokojnine in druge socialne dajatve.

Tovarišice in tovariši poslanci! V gospodarskih gibanjih smo prišli do točke, ko moramo odločno delovati in se spopasti ne samo s posledicami, temveč tudi z vzroki za taka gibanja. Skrbijo pa nas utvare in teh je precej; da namreč gospodarska gibanja lahko ozdravimo kar čez noč oziroma z enkratnimi ukrepi.

Situacije tudi ni mogoče reševati z nekimi nestvarnimi in optimističnimi programi ali z udari. Take programe življenje vedno ovrže, ker gre mimo njih, ali pa jih ni mogoče izpeljati, ker izzovejo druge velike — npr. socialne in politične — probleme, ki nas potem takoj prisilijo na umik. Izvršni svet meni, da je te zadeve sicer mogoče reševati odločno, vendar postopno, in da uspešno zdravljenje lahko opravimo samo na osnovi stvarnega, časovno opredeljenega, celovitega programa, kjer imajo svoja odgovorna in opredeljena mesta vsi nosilci odločitev.

V tej smeri bo izvršni svet deloval odločno in dosledno s težnjo, da moramo v letu 1972 doseči vidne rezultate. Temu pa je treba podrediti vse druge želje, zahteve in načrte v federaciji, v republikah, občinah, samoupravnih skupnostih in delovnih organizacijah, pa tudi pri občanih. Hvala za pozornost.

Predsedujoči **Tone Bole**: Tovarišice in tovariši poslanci! S predsednikom republiškega zbora sva se dogovorila, da predlagam ustanovitevčasne komisije, ki naj pripravi sklepni dokument k tej točki dnevnega reda. Komisija naj bi pripravila sklepni dokument na podlagi gradiva, ki je bilo predloženo s stališči, ki so bila podana v uvodni besedi tovariša Tribušona, in razpravo na obeh zborih. Sklepni dokument bi posredovali odgovarjajočima zboroma zvezne skupščine, zveznemu izvršnemu svetu in vsem odgovarjajočim organom v naši republiki. V komisiji naj bi sodelovali po trije člani iz vsakega zbora. Iz republiškega zbora naj bi sodelovali tovariš Marjan Dolenc, Ivan Franko in Gregor Klančnik, iz gospodarskega zbora pa tovarišica Mara Žlebnik, Anton Zrimšek in Jože Knez.

Hkrati tudi predlagam, da začasna komisija opravi svoje delo do 22. tega meseca in sicer zato, da bo mogoče na podlagi dokumenta zavzemati stališča na bližnjih razpravah v zvezni skupščini. Obema zboroma dajem na glasovanje:

1. predlog, da se oblikuje komisija, ki bo pripravila sklepni dokument in
2. personalni sestav komisije.

Kdor je za predloga, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Kdo je proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da sta zboru soglasno sprejela oba predloga.

Končujem skupno sejo obeh zborov in obveščam gospodarski zbor, da bomo nadaljevali delo ob 11. uri v mali dvorani. Hvala.

(Seja je bila prekinjena ob 10.30 in se je ločena nadaljevala ob 11. uri.)

Predsednik **Miran Goslar**: Pričenjam razpravo k 2. točki dnevnega reda. Besedo ima Ivan Kreft.

Ivan Kreft: Tovarišice in tovariši poslanci! Premike, ki so v minulih dveh, treh mesecih že nastali med uvozom in izvozom, komentiramo s precejšnjim optimizmom. Nisem povsem prepričan, upam pa, da je to prvi pojav in če se bo nadaljeval, bo lahko prispeval vsaj k delni stabilizaciji naših, sicer zelo slabih gospodarskih razmer. Stagnira zaenkrat le povečan uvoz, ki je v absolutnih številkah še vedno večji od lanskega. V prvih treh letošnjih mesecih je bil še za 20% večji kot v istem obdobju lani. V sedmih mesecih letos je bil še za 20% večji kot v istem obdobju lani. Šele v juniju letos je bil na isti ravni kot je bil junija lani. Septembra smo v Sloveniji uvozili za 7% manj kot avgusta; v jugoslovanskem merilu je bil uvoz v septembru le za pol odstotka manjši v primerjavi z avgustom. Izvoz v dinarjih je bil v sedmih mesecih letošnjega leta za 4% večji, kot je bil v istem obdobju minulega leta. Iz tega podatka še ne smemo sklepati, da je bil fizični obseg izvoza za toliko večji. Zaradi januarske devalvacije dinarja smo za isto ali morda celo manjšo količino izvoženega blaga dobili nekaj več devalviranih dinarjev. Devetmesečni izvoz iz Slovenije znaša 3554 milijonov din, to je 10,2% več kot lani. Industrijski izvoz se je povečal za 8% na 3161 milijonov din, kmetijski pa za

216 milijonov din. Gozdarstvo je sodelovalo v izvozu s 70 milijoni din. Uvoz je postal seveda dražji in zato manj zanimiv in gospodaren za uvoznike, čeprav se cene za uvoženo blago v glavnem formirajo svobodno. Po podatkih zveznega zavoda za statistiko je znašala vrednost izvoza do konca letošnjega septembra 19,3 milijarde din, za 6 % več kot v prvih devetih mesecih lanskega leta. Uvoz je v tem času znašal 37,2 milijarde din ali za 21 % več kot v istih mesecih lani. Deficit v blagovni menjavi znaša 19,9 milijarde din. V prvi polovici leta se je uvoz povečal za 33 %, od junija do septembra pa le za 2,7 %. Izvoz je bil v prvi polovici leta manjši za 1 %, v tretjem četrtletju pa se je v primerjavi z istim časom lani povečal za 21 %.

Zunanjetrgovinska bilanca je še vedno zelo neugodna. Ni še jasno, kako bodo vplivali na našo zunanjetrgovinsko bilanco ukrepi ameriške administracije, ki so prišli prav tedaj, ko so se nekateri naši izvozniki — v največji meri lesna industrija — začeli orientirati na ameriški trg. Precej zagovornikov predlaga, naj bi se dodatna 10-odstotna taksa delila med našimi in ameriški partnerji; še ugodnejša rešitev pa bi bila, če bi bile dežele v razvoju oproščene omenjene takse. Žal se je spet pokazalo, da Amerika in druge najbolj razvite države ne upoštevajo priporočil Organizacije združenih narodov, da bi pomagale razvijati manj razvite države. Z 10-odstotno takso jemljejo Združene države Amerike tem državam več, kot jim dajejo pomoči. Če bi ravnale v smislu priporočil Organizacije združenih narodov, bi prispevale 1 % družbenega proizvoda za razvoj nerazvitih, v resnici pa dajejo le 0,6 %. Znotraj naše države znaša ta pomoč nerazvitim petkrat več, saj znaša po podatku, ki sem ga vzel iz knjižnice zavoda SR Slovenije za planiranje z naslovom »Osnovni cilji in predpostavke družbenega plana razvoja SR Slovenije v letih 1971—1975« izdane oktobra 1970, kar 3 % družbenega proizvoda.

Citiram v tej zvezi pripombo 2 na strani 9 omenjene knjižnice: »Samo na novo oblikovana sredstva sklada za financiranje razvoja manj razvitih republik in pokrajin bodo morala po sedanjih zveznih ocenah skupaj s proračunskimi dotacijami terjati na leto približno 3 % proizvoda družbenega sektorja oziroma 12 % potencialnih sredstev za razširjeno reprodukcijo.« Čeprav predstavljam v tej skupščini nerazvito občino, si ne upam niti pomisliti na to, da bi zagovarjal tako veliko pomoč v slovenskem merilu. Če bi znašala republiška pomoč manj razvitim v Sloveniji 1 % družbenega proizvoda, bi jo že po petih letih lahko zmanjšali na polovico. Najbolj zahtevni v jugoslovanskem merilu pa še vedno skušajo braniti v našem gospodarskem sistemu pravilo, da velja načelo dobrega gospodarjenja za tako imenovana razvita območja, ne pa tudi za manj razvita, čeprav upravljalci vse glasneje zahtevajo garancijo, da ne bo več prihajalo do zloglasnih političnih investicij, ki prinašajo izgubo namesto dohodka.

To ustvarja velike težave. Lahko si predstavljate, da slovenski samoupravljanci, posebno tisti, ki proizvajajo z zastarelimi osnovnimi sredstvi, ne morejo kar tako pogrešati 12 % potencialnih sredstev za razširjeno reprodukcijo, če jih ne morejo pogrešati niti najbolj razvite države, kot so Združene države Amerike, Japonska, Sovjetska zveza, Zvezna republika Nemčija, Nemška demokratična republika in druge. Če se hočemo uveljaviti na svetovnem trgu, moramo biti konkurenčni. Skušajmo torej najti v našem gospodarstvu take možnosti, ki bi — pravilno izkoriščene — lahko pripomogle k uspešnemu razvoju manj razvitih brez škode za razvitejše, to je po kriteriju rentabilnosti. Brez take politike se ne moremo uveljaviti na svetovnem tržišču in lahko bomo izvažali

samo še našo delovno silo, dokler bo to omogočala konjunktura. Proizvodnja je za nekatere vse. Tako je bilo, dokler je primanjkovalo vsega; danes, ko je popraševanje v glavnem že mogoče zadovoljiti, je proizvodnja le del gospodarskega procesa, ki se mora ravnati po zahtevi svetovnega trga, na katerem prihaja do vse večje konkurence. Kdor ne upošteva razmer na svetovnem trgu, bo moral nositi posledice, ne pa vsi tisti, ki živijo v enotnem gospodarskem prostoru. Uvedba samoupravljanja pred 21 leti je pomenila revolucionarno prelomnico v družbenem življenju Slovenije in Jugoslavije, prelomnico, ki je doslej ni napravila nobena socialistična država. Že takrat, pred 21 leti, smo si obetali od samoupravljanja toliko, če ne celo več, kot si obetamo danes. Toda etatiistično birokratske in protisocialistične sile delovnemu človeku niso dale, da bi se s svojo ustvarjalno močjo do kraja uveljavil, ker so si te sile same lastile in si delno še lastijo pravico, da jemljejo delavcu rezultate njegovega dela.

V sedANJI hitro se izpolnjujoči tehnologiji je zelo pomembno, kako so izkoriščeni stroji, ki se morajo hitro amortizirati in zamenjati z novimi. Zato je potreben denar, ki ga ni, ker mora 12 % potencialnih sredstev za razširjeno reprodukcijo Slovenija odstopati drugim. Če bi ji ostala vsaj polovica teh sredstev, bi sčasoma pomoč drugim lahko še povečala. To bi morali upoštevati, saj je znano, da slovenski delavec ne dela z najbolj modernimi stroji, čeprav prednjači v proizvodnji, kot prednjači v njej vse bolj tudi naš kmet.

Podatki o tem so znani, vendar bom nekatere pozneje navedel. Vprašanje, ki se mi postavlja, je: Ali je res treba vlagati toliko milijard v zidove, ko je vendar dognano, da bi bilo treba le za 11 % povečati industrijsko zmogljivost, da bi dosegli za 15 % večjo proizvodnjo? To bi veliko pomenilo na tistih nerazvitih območjih, ki imajo nove tovarne in najboljšo opremo. Lahko bi vpe-ljali nove izmene in tako zaposlili presežno delovno silo. Samo povečanje izmenskega dela od 1,48 na 1,70 bi povečalo proizvodnjo za nadaljnjih 30 % in dohodek za 19 %. Ali ni to lepa perspektiva za toliko modernih tovarn na manj razvitih območjih?

Še ena notranja rezerva nam lahko pomaga, da povečamo dohodek. To je zmanjševanje stroškov, ki so ponekod narasli nerazumljivo visoko. Zmanjšanje stroškov za 1 % povečuje dohodek kar za 2 %. Zmanjšanje škarta za 1 % pa pomeni povečanje dohodka za 1,7 %. Kako pa je z izgubami? Če bi izgube odpravili, bi dosegli za 6 % večji dohodek, kar bi pomenilo za 15 % večje osebne dohodke. Ne gre pa le za eliminiranje izgub, temveč tudi za rast poprečnega dohodka delovnih organizacij, saj je takih, ki ga ne dosegajo, polovica ali točno 52,3 %. To pa bi nekatere delavce spodbudilo, da bi se vrnili z dela v tujini, saj bi jih lahko stimulirali z boljšimi osebnimi dohodki. Kako je z našo vključitvijo v mednarodno delitev dela?

Navedel sem že podatek, da je bil letos avgusta izvoz večji od julija, uvoz pa manjši. Najbolj izrazit premik v Sloveniji. V prvem letošnjem polletju je bil jugoslovanski izvoz za 1 % manjši od lanskega, v juliju pa je poraslo povečanje izvoza v primerjavi z lanskim za 26 %, v avgustu celo za 33 %, v septembru pa je znašal izvoz v številkah kar 498 milijonov dinarjev. Ta pozitivni premik pripisujejo nekateri zveznim stabilizacijskim ukrepom, drugi pa odločitvam samih gospodarskih organizacij, ki raje prodajajo blago po nižji ceni rednemu plačniku kot po višji nerednemu domačemu plačniku, domačemu, ki čaka, da bo zopet skupnost poravnala njegove obveznosti, če drugače ne, pa z emisijskim dinarjem ali s kompenzacijami enakega učinka.

Nedavno je zvezni poslanec Miran Mejak v zboru narodov upravičeno grajal poskuse, da bi regrese in premije sedaj prevrgli v kompenzacije ali pa na cene. Tako reševanje premij in regresov s kompenzacijami ne bi bilo v skladu z ustavo, ker bi še vedno dajali iz skupnih sredstev in bi bili torej še naprej v pristojnosti federacije. Značaja in vloge kompenzаций sploh ni mogoče spravljati v zvezo z regresi in premijami. Podobno izmikanje ugotavljamo pri dolgovih, saj sem na svoje poslansko vprašanje dobil jasen odgovor, da ima slovensko gospodarstvo znatno večje terjatve od drugih, kot znašajo njegove obveznosti. Paradoksalno zveni podatek, da je gospodarstvo nerazvite občine Gornja Radgona kreditiralo v letošnjem prvem polletju gospodarstvo drugih celo bolj razvitih občin zunaj naše republike z zneskom 40 milijonov 333 tisoč novih dinarjev.

Terjatve so se od lani povečale tako, da znaša indeks 142,8, obveznosti pa so se zmanjšale na indeks 87,4. Znesek 4 milijarde starih dinarjev, ki manjka v letošnjem prvem polletju v gospodarstvu te nerazvite občine, je zelo visok in povzroča velike težave, saj podjetja, ki kupujejo proizvode radgonskih podjetij, poslujejo z njihovim denarjem in se tako precejšen del dohodka radgonske občine odteka drugam. Če primerjamo stanje prvega polletja s stanjem do 30. septembra 1971, je razlika v korist enega samega radgonskega podjetja, to je »Radenske« v Radencih, narasla na 58 879 254 dinarjev. To je približno 6 milijard starih dinarjev, ki jih dolgujejo samo enemu podjetju na nerazvitem območju.

Ker se v okviru zveze premalo energično rešuje problem medsebojne zadolženosti, prihaja slovensko gospodarstvo v vse težji položaj. Obratna sredstva slovenskih podjetij izkoriščajo drugi in s tem povzročajo nelikvidnost tudi pri solidnih gospodarskih organizacijah. Kdor proizvaja za trg, mora dobiti svoje proizvode tudi plačane. Tega pri nas prek sodišč ni mogoče več doseči. Za koga torej proizvajati? Za solidnega plačnika na notranjem in zunanjem trgu, ne pa za tistega, ki kupuje iz »špekulacije«, da pride slej ko prej do poravnave, pri kateri bo težko prizadet upnik ali vsa skupnost in ne dolžnik. Se najmanj tvega tisti, ki se orientira na izvoz, kjer pride hitreje do plačila kot s prodajo na domačem trgu ob sicer boljši ceni, ker ne more realizirati izkupička v doglednem času.

Ker ima Slovenija največ domačih dolžnikov, je tudi prva ubrala pot izvoza in vse bolj ji sledijo tudi druge solidne delovne organizacije iz vse države. Izvažati seveda ni lahko. Če bi ne bilo težav, bi izvoz iz Slovenije do letošnjega maja ne stagniral, saj je bil le za 1 % nad lanskim v istem obdobju 5 mesecev. Junija letos je slovenski izvoz porasel že za 14 % nad lanskim junijskim, od 400 na 420 milijonov dinarjev. V juliju je bil večji za 9 % in v avgustu za 44 % v primerjavi z lanskim avgustom. Znašal je 433 milijonov dinarjev.

Osemesečni izvoz je dosegel vrednost 3 milijarde 56 milijonov dinarjev, kar je za 8 % več kot lani v istem obdobju. Industrijski izvoz se je povečal za 7 % in znaša 2720 milijonov dinarjev in tudi kmetijski izvoz se je povečal za večji odstotek. V avgustu so namreč živinorejci zaradi suše in predrage koruze izvozili živine in mesa v vrednosti 37,1 milijona dinarjev. Lani avgusta le za 21,1 milijona dinarjev. Osemesečni kmetijski izvoz je dosegel vrednost 271 milijonov dinarjev in je bil večji od lanskega v enakem obdobju za 19 %, do konca septembra pa je narastel na 27 %. Pričakovati je, da bo v letu 1972 izvoz mesa in živine znatno manjši, kar bo treba nadomestiti z izvozom indu-

strijskih proizvodov, ki je bil doslej za 8 % večji od lanskega, če nočemo, da se ne bi zunanjetrgovinska bilanca spet poslabšala v našo škodo. S tega gledišča si tudi ne upam preveč optimistično ocenjevati dejstva o manj skokovitem mirnejšem razvoju letošnje industrijske proizvodnje, kajti če bomo hoteli res izločiti iz našega gospodarstva kakšnih 10 ali več odstotkov gospodarskih organizacij, ki povzročajo izgubo, bodo morale namesto njih več proizvesti solidne gospodarske organizacije. Te bodo morale razen tega prevzeti nase tudi odgovornost, da na svoj račun in s svojimi sredstvi sanirajo tudi gospodarske organizacije, ki so doslej proizvajale nerentabilno. To je težka naloga, ki je na hitro ni mogoče uresničiti. Vendar je bolje takoj začeti z radikalnimi sanacijami in tudi s sankcijami kot še naprej trpeti tako izrazita žarišča nerentabilnosti, nelikvidnosti in nestabilnosti, ki ogrožajo naše gospodarstvo v celoti.

Mnogi odgovorni dejavniki niso mogli razumeti in še ne razumejo, da stabilizacije ne moremo doseči, dokler gospodarske težave rešujemo s sredstvi iz emisije. Pretirana emisija povzroča inflacijo in to, da gospodarstvo začinja izgubljati polet in rast, inflacija pa kljub temu nenehno raste.

Dosedanji stabilizacijski ukrepi, to je omejitev kreditno-monetarne sfere, restrikcija uvoza, zamrznjene osebne in splošne porabe, so dali le delne rezultate. Konjunktura rahlo pojenjuje in lahko se zgodi, da bo prišlo celo do stagnacije, medtem ko ni niti enega samega pokazatelja, da smo zavrli tudi inflacijo. Zato moramo že sedaj misliti na to, kako bomo vzporedno z restriktivnimi instrumenti zagotovili tudi ekonomsko stimulativne. To pri nas v Sloveniji poskušamo, kar pa ni dovolj, ker smo le majhen del enotnega gospodarskega prostora. Zato še vedno prevladujejo tista gibanja, ki delujejo po starem, to je inflacijsko, kar je dobrodošlo dolžnikom, to je slabim gospodarjem, in ne upnikom. Zato ne bomo mogli več dolgo vzdržati ob tolikšnih nepredvidenih in neopravičenih bremenih.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Zdravko Dolinšek.

Zdravko Dolinšek: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Nedvomno je, da je ekonomski položaj kmetijstva vse prej kot rožnat. Namesto, da bi obseg kmetijske proizvodnje povečali, je opaziti nenehno stagnacijo, za katero obstajajo mnogi vzroki. Med poglavitne sodi tu vsekakor premajhna akumulativnost kmetijstva in pomanjkanje investicijskih sredstev za modernizacijo kmetijstva.

Posebni problem, o katerem bi želel govoriti, so regresi in premije. Regresiranje je doslej potekalo v glavnem iz zveznih sredstev. S 1. 10. je to preneseno na republiko. V zvezi z regresi in premijami mislim, da jih ne bi smeli več urejati po starem. V prihodnje naj bi regrese in premije dejansko dobili kmetijski proizvajalci, ne pa industrija, ki zanje proizvaja reprodukcijski material in predeluje mleko, kot je bilo doslej. To se pravi, da je dosedanje regresiranje kmetijstva le navidezno ustrezalo vsebini. Ni potrebno navajati dokazov, da s takšnim regresiranjem nismo v veliki meri pomagali kmetijstvu, marveč največkrat štiti nekakovostno proizvodnjo industrije, reprodukcijskega materiala, kmetijskih strojev in podobno.

Dajanje takih regresov je v večini primerov zameglilo stvarno porabo sredstev za regrese in premije in zato tudi ni doseglo svojega namena.

Regresiranje in premiranje po novem, to je iz republiških namesto iz zveznih sredstev, je povezano tudi s kočljivim vprašanjem upravičenosti, ker

imamo nekatere tovarne reprodukcijskega materiala živil in podobno doma, druge pa v drugih republikah. Te so dobivale sedaj regrese iz zveznega proračuna. To je bilo za industrijo najbolj preprosto, a ne najbolj spodbudno za razvijanje konkurence in kvalitete. V praksi se je trgovina z umetnimi gnojili opravljala v vseh republikah, proizvajali pa so le v eni ali drugi republici. Zato menim, da moramo v prihodnje regresirati neposredne proizvajalce, njihovo dejansko porabo, potrebe in koristi. Regresno razliko naj dobi proizvajalec, ki bo pridelke prodal in svoje potrebe kril s tem dohodkom. Če bo več prodal, bo več dobil in s tem se bo izboljšala tudi kakovost domače proizvodnje reprodukcijskega materiala. Kmet bo tako postal stvarno tržni proizvajalec. Naša težnja mora iti tudi v tej smeri, ki jo je nakazal v svojem ekspezeju ing. Tribušon, in sicer, da vzpostavimo normalne cene za živila in vodimo socialno politiko, tako da povečamo osebne dohodke, otroške dodatke, pokojnine in druge oblike dajatev tistim, ki imajo nizke osebne dohodke. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Rado Pušenjak je naslednji govornik.

Rado Pušenjak: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Kljub temu, da javnost najostreje obsoja sedanjo izredno visoko stopnjo inflacije in v tej zvezi nenehno dviganje cen, je vendarle zelo spodbudno, da je naše gospodarstvo v letošnjem poletju povečalo sredstva v skladih nasproti lanskemu prvemu polletju za 45 %. Tudi rast slovenskega gospodarstva je odvisna ne samo od akumulativnosti gospodarstva v Sloveniji, temveč tudi od rentabilnosti novih naložb v drugih republikah, kamor se vlagajo tudi sredstva slovenskega delavca. Kljub temu, da je akumulativnost slovenskega gospodarstva še vedno nizka, je vendarle vložilo naše gospodarstvo v naslove bilanc za lansko leto v poslovni sklad 265 milijard S dinarjev; gospodarstvo Bosne in Hercegovine, Črne gore in Makedonije pa skupno 169 milijard S dinarjev, torej kljub pomembnim vlaganjem 106 milijard S dinarjev manj kot Slovenija. Gospodarstvo v Črni gori je vložilo v poslovni sklad komaj 12 milijard S dinarjev. Sedanje izgube v gospodarstvu v navedenih treh republikah znašajo 162 milijard S dinarjev, to je 3 milijarde več, kot znašajo vnosi v poslovne sklade po lanskim bilančah.

Ker gre za enotni gospodarski prostor, je težko zamisliti, da bo slovensko gospodarstvo v krajšem času bistveno zmanjšalo svoje terjatve od organizacij v drugih republikah, ki znašajo komaj 58 milijard S dinarjev, če ne bomo pričeli takoj s sanacijami in tudi z likvidacijami podjetij v vseh republikah, ki niso sama sposobna živeti. Če smo že uvedli tržno gospodarstvo, potem se moramo zavedati, da to ne more normalno funkcionirati, če praktično ne poznamo stečajev in če dobavitelju ni mar, ali so kupci kreditno sposobni ali ne. Zagovarjam ponovno uvedbo kliringa, ki bi moral zajeti prav vse subjekte družbenega sektorja v državi, kot to navaja društvo ekonomistov, pod pogojem, da bi bil to le eden od kompleksnih ukrepov za stabilizacijo našega gospodarstva. Med temi ukrepi ne bi smela izostati zaostritev odgovornosti pri investicijskem vlaganju družbenih sredstev.

Prav bi bilo, če bi se vsi zavedali, da ni več mogoče zahtevati, da bi prebivalci in njihovi dohodki še nadalje nosili težo inflacije. Federacija je iskala nova proračunska sredstva z zvišanjem prometnega davka od raznega blaga, ki ga rabijo tudi ljudje z nizkim dohodkom. Cena tobaka je bila na primer kar dvakrat zvišana v dveh mesecih. Nedvomno bi lahko dobila fede-

racija potrebna sredstva brez nekih negativnih posledic iz raznih drugih virov. Lani so se npr. zvišali v Sloveniji tako imenovani drugi osebni prejemki za 51 %, v letošnjem letu nasproti lanskemu zopet za 40,7 %, tako da so znašali v prvih šestih mesecih že 70,4 milijarde starih din. Približno v istem razmerju je bilo zvišanje tudi v merilu Jugoslavije. Nasproti vsem izplačanim osebnim dohodkom so znašali v Sloveniji drugi osebni prejemki v letu 1966 še 11 %, letos že 15 %. Ti pomembni dohodki, od katerih precejšen del predstavlja čisti osebni dohodek majhnega dela prebivalstva, niso obdavčeni niti s proračunskimi niti obremenjeni z ostalimi družbenimi prispevki. In še ena primerjava: leta 1966 so bili drugi osebni prejemki v Sloveniji za 59 milijard starih din manjši, kot je znašal dohodek kmetovalcev od odkupa v letu 1970. Bili so manjši le za 40,4 milijarde, v letošnjem prvem polletju pa znaša ta razlika samo še 10 milijard starih din. V celoti povedano, do konca leta bo ta postavka »drugi osebni prejemki« že večja od celotnega dinarskega dohodka kmetovalcev.

Ze teh nekaj podatkov dokazuje, kako naša praksa socialno politiko še vedno le proklamira. Potrebno je nujno ukrepanje. Ne moremo se strinjati s trditvami nekaterih, da je gospodarskih investicij v Sloveniji preveč. Potrebno bi bilo ponovno definirati, katero sredstvo naj upoštevamo kot investicijsko sredstvo, in zaostri vprašanje njihovega kritja pri samem investiranju. Zelo dvomim, da bomo karkoli prispevali k stabilizaciji gospodarstva, če bomo zaradi blokade 30 % od sredstev odložili tudi na slovenskih nerazvitih območjih, npr. gradnjo osnovnih šol in otroških vrtcev.

Občina Ljutomer nima niti enega sodobnega otroškega vrtca, zbrana sredstva za gradnjo enega samega novega objekta pa izgubljajo vsak mesec svojo vrednost. Ne morem se strinjati s tem, da se od blokiranih sredstev tudi po dveh letih ne bi smelo porabiti za investicije. Mislim, da smo tu kršili načela ustave. Pozivam izvršni svet, da najde rešitev v tem smislu, da se vsaj na nerazvitih območjih naše republike nadaljuje z izgradnjo najpotrebnejših osnovnih šol in objektov otroškega varstva. V kmetijstvu menim, da je treba urediti tržišče s krmili in zlasti s koruzo po dostopni ceni, ker bo sicer stalež živine prek zime katastrofalno padel. Odločno podpiram nadaljnjo politiko in stališče izvršnega sveta, ki ga je danes posredoval v svojem ekspezeju tovariš Tribušon.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima tovariš Dušan Horjak v imenu odbora za proizvodnjo in blagovni promet.

Dušan Horjak: Odbor za proizvodnjo in blagovni promet republiškega zbora je na seji dne 15. oktobra obravnaval gradivo »Nekatere značilnosti gospodarskih gibanj od letošnjega januarja do 30. 9. 1971 in najaktualnejši problemi slovenskega gospodarstva«, ki ga je Skupščini SR Sloveniji predložil izvršni svet.

Iz gradiva izhaja, da se tudi letos — in to stopnjevano — ponavlja stanje, ki je posledica porabe, ki že presega ustvarjalno delo. Poslanci so ugotovili, da so odstopanja od zdrave poslovne aktivnosti in od z republiško resolucijo zasnovane usmeritve proizvodnje in porabe takšna, da se upravičeno postavlja vprašanje o odgovornosti organov, ki bi morali skrbeti za uresničevanje sprejetih ukrepov. Poslanci so ugotovili, da je bila v naši državi vseh 9 mesecev proizvodnja spremljana že z višjo rastjo porabe, visoko stopnjo inflacije, z rastjo nelikvidnosti, z neadekvatnim uvozom in skromnim izvozom. Slovenija

pri tem veliko ne odstopa od jugoslovanskega poprečja. V določenih področjih so gibanja še bolj neugodna, medtem ko se je v SR Sloveniji industrijska proizvodnja povišala za 10,2 %, kmetijska pa stagnirala. V primerjavi z istim obdobjem lani se je leta 1971 uvoz povišal kar za 20 %. Poleg preobsežne porabe na vseh področjih se je poslabšala tudi struktura tako porabe uvoženega blaga kot tudi investicijskih naložb. Medtem ko je uvoz reprodukcijskega materiala porastel za 15 %, je bilo uvoženega blaga za osebno porabo za 31 % več. Investicije so v Sloveniji naraščale več kot davkrat hitreje od poprečne rasti v vsej državi in so kar za 26,6 % nad ravnijo osmih mesecev v letu 1970. Se posebno neugodno je dejstvo, da se investicije v gospodarstvu relativno manjšajo, rastejo pa negospodarske investicije, ki so kar za 65 % višje od lanskega leta in predstavljajo skoraj tretjino vseh naložb.

Gospodarstvo je bilo po realizaciji dohodka uspešno, saj je za 32 % oziroma za 29 % višja, pri tem pa znaša rast terjatve komaj 50 %. Poslanci so izrazili nezadovoljstvo, ker se premalo resno iščejo rešitve za ureditev gospodarstva. Prav bi bilo, da bi vso pozornost usmerili na naše različne probleme in na podlagi diagnoze sproti predpisovali ukrepe za korekturo našega gibanja na zasnovano usmeritev. Odbor je nasprotoval gradivu, ki ni vsebovalo nikakršnih predlogov in ukrepov za izhod iz takega položaja. Poslanci se niso strinjali s tolažbo, da se ne da nič napraviti, ker so na področju gospodarstva regulative odnosa federacije, ter menili, da mora Slovenija zlasti z lastnim posredovanjem in receptom dati svoj prispevek k splošnemu izboljšanju gospodarstva. V republiki Sloveniji se moramo zavedati zastarelosti sredstev za delo. Zato bi morali z usmerjanjem denarnih sredstev prednostno skrbeti za povsem posodobljeno opremo in tehnologijo in posebno pozornost posvetiti izvozu. Povečanje izvoza je Slovenija predisponirala že z geografskim položajem; verjetno je to posebno vplivalo tudi na druge komponente geografskega gospodarskega gibanja, dalje na porabo, na izboljšanje rentabilnosti in na doseganje prave mednarodne konkurenčnosti.

Poleg zveznih privilegijev, ki jih moramo doseči z medrepubliškimi sporazumi, bi morali vpeljati tudi republiško izvozno stimulacijo. Zavedati se moramo, da bosta prihodnji dve leti, to je l. 1972 in 1973, obdobje preizkušanj, kjer demagogija ne bo smela imeti svojega mesta.

Zato bi morali čimprej imeti regulative in smernice gospodarskega gibanja vsaj za prihodnje leto 1972. Ob dilemi, ali so dani prikazi upravičeni, so si bili poslanci edini, da sredstev in moči za delovanje našega gospodarstva do sedaj še nismo uspeli mobilizirati, kar povzroča seveda nezaupanje. Gre za prikaz stanja, da bomo z dobro zasnovano akcijo vlili zaupanje v gospodarske sile in ustvarili tak realen optimizem, ki bo potreboval zdravo poslovnost in socialno varnost zaposlenih.

Brez večje organiziranosti in posebne odgovornosti ne bomo uspeli z izvajanjem načrtov, programov in resolucije.

K informaciji o nekaterih predvidenih ukrepih za ustvarjanje likvidnosti odbor ni imel pripomb.

Predsednik Miran Goslar: Praksa, da odbori berejo svoje poročilo, sicer ni običajna, vendar nisem hotel tovariša Horjaka prekiniti glede na to, ker je verjetno želel dati temu poseben poudarek. Sicer pa mislim, da to ni racionalno, glede na to, da imajo materiale vsi poslanci. Franci Kuhar ima besedo.

Franci Kuhar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Zelo sem zadovoljen, da je izvršni svet dal tak poudarek tej problematiki v svojih materialih in še posebej v ekspoziju tovariša Tribušona. Zato tudi ni naključje, da mislim obravnavati prav ta del. Delam namreč v občini, ki v strukturi celotnega slovenskega izvoza predstavlja 8,2%, čeprav predstavlja v strukturi celotnega dohodka Slovenija le 3,2%. Izvoz iz občine, kjer živim, znaša na prebivalca v letošnjem letu nad 500 ameriških dolarjev in je torej tako velik, kot znaša na prebivalca v Zahodni Nemčiji. Prirast v zadnjih letih je znašal 40%, s tem da odpade na izvoz v zahodne države nad 80% celotnega izvoza. Naj še omenim, da imamo na našem območju največjega izvoznika v Sloveniji, to je industrija motornih vozil, ki bo v letošnjem letu preseгла 20 milijonov dinarjev izvoza in to izključno v zahodne države. Ob vseh teh dejstvih je logično, da podpiram prizadevanja izvršnega sveta, da pride v skrajnem primeru Slovenija sama do stimulatивnih ukrepov, predvsem kar zadeva izvoz na zahodno tržišče. Mislim, da tudi časovno teh stvari ne bi smeli odlašati, kajti vsem je znano, da smo praktično izgubili celo letošnje leto. Pri tem predlagam, da izvršni svet pripravi predlog take stimulacije izvoza, ki bo imel v svoji zasnovi selektivni pristop. Pri tem mislim predvsem na to, da upošteva specifičnost proizvodnje oziroma artiklov, ki jih izvažajo posamezne delovne organizacije. Tu mislim na primer na proizvodnjo sezonskih artiklov, kjer teče proizvodnja skozi vse leto, prodaja blaga pa traja 4 ali 5 mesecev.

Dalje je treba upoštevati tudi nekatere specifičnosti, ki nastopijo v primerih, kadar imajo delovne organizacije, predvsem v zahodnih državah, svojo lastno prodajno mrežo. Te so namreč v bistveno drugačnem položaju od tistih, ki prodajajo direktno drugim trgovskim ali drugim podjetniškim partnerjem. Pri vsem tem gre seveda za primerno urejen kreditni sistem, predvsem za kreditiranje priprave izvoza in tudi izvoza samega. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Dušan Horjak.

Dušan Horjak: Tovarišice in tovariši poslanci, tovariš predsednik! Poročilo, ki ga je predložil republiški sekretariat za gospodarstvo o gospodarskem gibanju slovenskega gospodarstva za prvih devet mesecev letošnjega leta, nas ne more zadovoljiti in sicer iz več razlogov.

Vsekakor bi moral biti zaskrbljen z uvodnimi ugotovitvami, da naše gospodarstvo še vedno sloni na inflacionarnem povečevanju, da konjunktura ni v skladu z našimi materialnimi in finančnimi viri, da še nadalje rušijo notranja in zunanja ravnovesja, da smo priče ponovnim tendencam porasta cen in da je nelikvidnost dosegla že skrajne meje. Sicer se kaže, kot je razvidno iz poročila, da nekateri stabilizacijski ukrepi že dajejo rahle rezultate. Vendar vse te tendence ne kažejo dovolj močnih rezultatov v smeri stabilizacije našega gospodarstva.

Predvsem moramo biti zaskrbljeni, ker se resolucija o gibanju gospodarstva, ki je bila sprejeta v začetku letošnjega leta, ne izpolnjuje. Lahko se vprašamo, kdo so tisti dejavniki, ki so odgovorni za izvajanje resolucije, sprejete v najvišjem predstavnem organu, to je Skupščini SR Slovenije. Naša skupščina je sprejela v juniju tudi resolucijo, v kateri smo zvezno skupščino opozorili o nepravilnih gibanjih in o težavah našega gospodarstva. Ni mi znana usoda te resolucije; ali jo je zvezna skupščina sploh obravnavala in če jo je, kakšni ukrepi so bili sprejeti na podlagi te resolucije?

V svojem nadaljnjem izvajanju se ne bi dotaknil vseh problemov, ki so nakazani v materialu sekretariata za gospodarstvo, marveč bi govoril samo o problemu, ki je po mojem mnenju za republiko Slovenijo zelo pomemben in o katerem so že govorili tudi govorniki na današnji razpravi.

Gre namreč za vprašanje rebalansa v naši zunanjetrgovinski bilanci. Iz poročila je razvidno, da se je sicer v letošnjem letu izvoz v primerjavi z istim obdobjem lani povečal za 8 %. Vendar nas takšno povečanje še nikakor ne more zadovoljiti, saj je bil uvoz v istem obdobju za 20 % višji in smo kljub temu dosegli negativno uvozno bilanco v višini 3127 milijonov dinarjev. To pomeni, da naš uvoz krijemo s komaj 50-odstotnim izvozom. Prav tako nas ne morejo zadovoljiti dejstva, da so navedeni podatki ugodnejši kot v zveznem merilu, kjer se je izvoz povečal za 7 %, uvoz pa za 24 %.

Menim, da uvoz sam po sebi ne bi smel biti tako problematičen. Jugoslovanska zunanja trgovina je imela v minulem letu pasivno trgovinsko bilanco in je uvrščena v krog tistih evropskih držav, ki imajo največje primanjkljaje. To so Španija, Švica, Grčija, Norveška in Danska. Vendar, če pogledamo na mesto jugoslovanske zunanje trgovine v mednarodni menjavi, vidimo iz podatkov preteklega leta, da je odstotek zelo nizek, komaj 0,54 % svetovnega izvoza. Vidimo, da so pred nami po številu prebivalstva skoraj vse evropske države, v številu Romunijo in Bolgarijo, da so za nami po izvozu samo še Irska, Portugalska, Islandija in Albanija. Če je merilo število prebivalstva, potem vidimo, da je izvoz v Sloveniji in Jugoslaviji mnogo premajhen. Zato je treba z ustreznimi gospodarskimi instrumenti zagotoviti večjo stimulativnost in večjo podporo tistim gospodarskim organizacijam, ki se ukvarjajo z izvozom. Glede na razmere v našem gospodarstvu menim, da imamo na tem področju precej velike težave in sicer:

1. Zaradi visoke izrabljenosti delovnih priprav imamo neracionalne in drage tehnološke postopke. Zaradi tega so proizvodni stroški večji, kot so v podobnih tovarnah v Zahodni Evropi.

2. Zaradi slabe surovinske baze, razen lesne industrije, mora naša industrija plačevati dražji material pri uvozu zaradi jugoslovanskega izvoza, kjer se v mnogih primerih z uvozom ustvarjajo višje cene, da se lahko kompenzirajo nižje cene pri izvozu.

3. Neracionalni postopki in prezahtevna administracija vpliva na preveliko zaposlenost delovne sile, kjer so osebni dohodki že pomemben vir v strukturi stroškov. Tudi to onemogoča ustrezno ugodno sodelovanje v mednarodni delitvi dela.

Končno so to še razne carinske omejitve pri izvozu naših končnih izdelkov, kot na primer zadnji odlok Združenih držav Amerike o 10-odstotnem dodatnem davku. Ta nam tudi onemogoča konkurenčno sodelovanje na omenjenih tržiščih. Zaradi omenjenih pojavov bi bilo treba v bližnji perspektivi izdelati poseben program saniranja tistih podjetij, ki so v slovenskem gospodarstvu pomembni potencialni izvozniki. To navajam zaradi naslednjih razlogov: podjetja, ki so usmerjena v izvoz, niso konkurenčna pri mednarodni delitvi dela in prihajajo s svojo zahtevo pred državne organe za spremembo instrumentarija v tem smislu, da je treba povečati ali razne premije za vrednost izvoženega dolarja ali pa udeležbo na doseženi devizni realizaciji za večjo retencijsko kvoto. Eden ali drug pritisk pomeni za naše gospodarstvo večjo obremenitev, bodisi v dinarjih iz proračunskih virov ali na devize iz deviznega priliva. S poslabšanjem vsakoletne ekonomske situacije v podjetjih se pritisk na nave-

dene olajšave vsako leto povečuje. Pri takšnih pogojih udeležbe v mednarodni delitvi dela vsekakor niso ustvarjeni pogoji za povečanje premij oziroma retencijske kvote. Vprašljivo je, kako dolgo lahko ob takih pogojih družba take zahtevke osvaja in jih rešuje. Menim, da takšen način reševanja tega problema tudi za gospodarske organizacije ni sprejemljiv. Zaradi tega predlagam, naj bi odgovorni organi izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije proučili možnost, da se izdelata poseben program hitrega razvoja tistih gospodarskih organizacij, ki imajo delovne priprave že vpisane prek določene vrednosti in je tehnologija zastarela, vendar so pomembne kot izvozniki. Za hitro rekonstrukcijo strojnega parka bi se osvajali drugačni ekonomski položaji. V teh gospodarskih organizacijah bi namesto stalnih zahtev po raznih oblikah subvencij iz proračuna lahko ustvarili ekonomsko uspešne tovarne. Pri tem so te tovarne sposobne, da denar vračajo in jih ne bi bilo treba v bodoče subvencionirati. Hkrati s tem bi bilo treba rešiti tudi vprašanje vračanja inozemskih dolgov v primerih, kadar lastna retencijska kvota ob dosedanji stopnji in nivoju izvoza sploh ne zadošča za generalno obnovo strojnega parka in za najetje večjih kreditov v inozemstvu z večletnimi odplačilnimi roki. Delavci v tovarnah pričakujemo — ker je izvoz pomembna postavka — da se bodo izdelali takšni instrumenti, ki bodo omogočali izvoznim organizacijam trdnejšo ekonomsko osnovo. Podjetje, ki ga predstavljam, je od leta 1952 vključno z letošnjim letom izvozilo na zahodna tržišča za 35 milijonov dolarjev, v tem času pa smo z izvozom dohodka znižali vrednost za približno 24 milijard S dinarjev. S tem smo se finančno popolnoma izčrpali in ob takšnih pogojih nismo sposobni, da se tudi še nadalje pojavljamo kot najmočnejši izvoznik slovenske tekstilne industrije.

V nadaljevanju vas bi, tovarišice in tovariši poslanci, opozoril še na dejstvo, ki tudi škodljivo vpliva na pogoje gospodarjenja v posameznih delovnih organizacijah. Jugoslavija je enoten gospodarski prostor z enotnim tržiščem. To pomeni, da morajo tudi delovne organizacije v tem jugoslovanskem prostoru imeti enake pogoje dela, saj se srečujemo s svojimi proizvodi na enotnem jugoslovanskem trgu. Praksa zadnjih dni nam kaže dokaj različno gledanje posameznih republik. Da bo situacija še bolj komplicirana, rešujejo tudi občine te probleme na različni način. Oprostite mi, ker se moram dotakniti stroke, v kateri delam. Tako je že v minulem letu republika Makedonija v celoti oprostila tekstilno industrijo republiškega prispevka na osebni dohodek. Republika Srbija je v preteklem letu oprostila tekstilno industrijo istih dajatev za dva meseca. V letošnjem letu je Makedonija ponovno v celoti oprostila tekstilno industrijo davka na osebni dohodek. Podoben predlog bo predložen dne dni Skupščini SR Srbije, ki predvideva oprostitev teh dajatev za koledarsko leto 1971.

V Sloveniji je skupščina občine Maribor oprostila davek na osebni dohodek mariborske tekstilne tovarne za leto 1971. Občina Kranj je za podjetja, ki izvažajo na konvertibilna območja, znižala občinski davek na osebni dohodek za 0,5 % za leto 1971. To je za podjetja Sava, Iskra, Tekstilindus in IBI Kranj. Takšne olajšave pomenijo za posamezne veje mnogo. Mariborski tekstilni tovarni pomeni to 500 milijonov S dinarjev čistega dohodka. Čisti dohodek srbskih tekstilnih podjetij se bo povečal v letošnjem letu za 5 milijard S dinarjev. Ta sredstva lahko pomagajo delovnim kolektivom za zboljšanje osebnih dohodkov, kar je zelo pomembno, posebno za republiko Slovenijo in tudi Jugoslavijo, kjer je tekstilna industrija s poprečnim osebnim dohodkom 126 000 dinarjev najslabše plačana industrijska veja v naši republici in tudi v zveznem

merilu. Poprečje osebnih dohodkov za industrijo Slovenije je 161 000 dinarjev. Dalje lahko ta sredstva vplivajo na povečanje obratnih sredstev in končno lahko ta sredstva tudi vplivajo na znižanje cen nekurantnih zalog.

Vsekakor menim, da bi morala tudi republika Slovenija glede na to, da ima ta stroka najnižje osebne dohodke, proučiti možnost oprostitve davka na osebni dohodek. V skladu s tem bi morale tudi občine, kjer obstaja tekstilna industrija — posebno to velja za tista podjetja, ki so pomembni izvozniki na konvertibilna območja — oprostiti takšna podjetja občinskega davka na osebni dohodek. Takšno določilo je sprejela tudi občinska skupščina Kranj v svojem programu stabilizacije za leto 1971. Vendar — kot je razvidno iz rezultatov — ni bilo v celoti realizirano, ker se je oprostitvev določila za vsa podjetja, ki izvažajo na konvertibilna območja, ne glede na ekonomski položaj posamezne gospodarske organizacije.

Ob koncu bi ponovno poudaril zahtevek, da bi morali v letu 1971 čimprej določiti gospodarski instrumentarij izvoza za leto 1972. Do danes glede tega še nimamo jasnih stališč. Prosim odgovorne forume izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, da se posreduje moj predlog o saniranju in rekonstrukciji tistih gospodarskih organizacij, ki ustvarjajo večji del izvoza na konvertibilna območja.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Tone Hren, predsednik društva ekonomistov Ljubljana.

Tone Hren: Zveza ekonomistov Slovenije in društvo ekonomistov Ljubljana podpirata vse napore izvršnega sveta in Skupščine SR Slovenije pri uveljavljanju ukrepov, s katerimi se bo izboljšala likvidnost, dosegla relativna stabilizacija našega gospodarstva in vsega našega družbeno-gospodarskega dogajanja. V zvezi z današnjo razpravo bi želel h gradivu, ki ste ga prejeli, poudariti, oziroma opozoriti še na nekaj momentov.

V zadnjih letih je postala že kar praksa, da nekajkrat letno teče v skupščini razprava o gospodarskih gibanjih. Menim, da bi morala biti ta razprava dokaj širša, kajti gospodarstvo ni neka zaključena celota, marveč je v bistvu le integralni del naše celotne družbene dejavnosti. Celotna negospodarska sfera ima velik vpliv na gospodarsko sfero, tako kot ima tudi gospodarska sfera velik vpliv na negospodarsko, saj ustvarja sredstva, ki jih namenja negospodarstvu, da se lahko to razvija in dela. Na drugi strani daje tudi negospodarstvo ta sredstva spet nazaj gospodarstvu, saj se pojavlja kot kupec, kot interesent za blago in storitve. Gre torej za trajno kroženje blaga, storitev in denarja, ki mora biti uglašeno, kontinuirano in neprekinjeno ter po možnosti s čim manjšimi nepokritimi saldi med obema. Zato menim, da bi morali v vseh teh razpravah in sklepih, ko govorimo o gospodarskih gibanjih, razpravljati in zajeti tudi negospodarsko sfero kot nujen integralni del celotnega našega gospodarskega življenja.

Lahko bi dejal, da je bil dan v dokajšnjem delu razprav v preteklosti, ko je šlo za problematiko nelikvidnosti, za izboljšanje likvidnosti, za stabilizacijo in za odpravljanje inflacije, poudarek ne samo po naslovu, marveč pogosto tudi po vsebini v večji meri le gospodarstvu. Ker gre za velik nepokrit saldo finančnih odnosov na relaciji gospodarstvo—negospodarstvo, torej odnosov med tema sferama, menim, da brez vključitve in angažiranja obeh sfer v naših naporih za stabilizacijo rezultatov ne more biti, kar dokazujejo tudi rezultati

v preteklosti. Zato je treba v boj za stabilizacijo in za izboljšanje likvidnosti vključiti obe sferi, to se pravi poleg gospodarstva tudi republike, občine, njihove proračune, posebne račune teh družbeno-političnih skupnosti, samoupravne skupnosti in tudi vse druge subjekte, ki finančno poslujejo. V zadnjih razpravah je povsem jasno prišlo do izraza, to potrjujejo tudi številke, da je nelikvidnost gospodarstva v dobršni meri posledica odločitev in sprejemanja obveznosti nad realnimi možnostmi v sferah izven gospodarskih organizacij, to je tistih, ki ne poslujejo v okviru dejavnosti ena do osem po nomenklaturi in statistiki SDK. Ta negospodarska sfera dolguje gospodarskim organizacijam skoraj 27 milijard dinarjev. Pri tem je treba posebej poudariti, da je to saldo gospodarstva navzven, to se pravi, da so se gospodarske organizacije za odnose v okviru gospodarstva že pokrile v okviru gospodarstva samega.

V ilustracijo bi navedel podatek, pri katerem se omejujem samo na podjetja industrije in rudarstva, ki jih je v Sloveniji približno 440, ki jih SDK evidentira in za katere objavlja tudi podatke. Na žalost v okviru teh podjetij za 41 ni podatkov zaradi neke napake. Vendar je zanimivo, da znaša saldo tistih podjetij, ki več dolgujejo, kot terjajo, to se pravi podjetij, ki so v pravem smislu besede nelikvidna, vsega skupaj 10,7 milijona, kar je v celotnem računu nelikvidnosti povsem nepomembno.

Gospodarske organizacije v okviru industrije in rudarstva torej ne predstavljajo pomembnega žarišča v naši nelikvidnosti. Zaradi podatka, da gospodarstvo veliko več terja kot dolguje v odnosih do drugih sfer našega življenja, menim, da moramo v vseh teh naših naporih dejansko vedno vključiti prav vse. Ali bomo zboljšali likvidnost gospodarstva ali ne, je odvisno predvsem od odločitev in vedenja vseh dejavnikov, ki jih evidenca SDK ne zajema v okviru dejavnosti od 1 do 8. Seveda me pri tem ne razumite napačno, da gospodarske organizacije, ki normalno poslujejo, lahko v določeni meri tudi prispevajo k izboljšanju likvidnosti. To se pravi, da povečajo svoj aktivni del, da bodo še več terjale kot dolgovale, in na drugi strani, da se tudi odpravijo žarišča nelikvidnosti. To so tista podjetja, ki več dolgujejo kot terjajo.

Problematika za gospodarstvo je tako akutna, da zaradi svoje nelikvidnosti že resno ogroža tudi negospodarsko sfero. To je že nek obratni učinek, ker so pač odločitve in sprejemanja obveznosti negospodarskih dejavnikov veliko presegle njihovo dejansko finančno moč. Nobena nacionalna ekonomija se ne more uspešno razvijati brez bilanciranja. Mislim, da je to povsem jasno, saj je bilanciranje potrebno od najmanjše gospodarske celice, najmanjšega podjetja do velikega podjetja, do bilanciranja v okviru občine ali pa na ravni države in nazadnje tudi na svetovni ravni. Na vzhodu imajo izrazito plansko gospodarstvo in na zahodu tržno gospodarstvo, vendar z zelo močnim bilanciranjem. Samo pogledimo na primer francosko ekonomijo ali katerokoli drugo. Pri nas imamo samoupravno bilanciranje na podlagi dogovarjanja, vendar pri tem nihče ne izdeluje kompleksne bilance in nihče ne skrbi za kompleksno izravnavanje vseh sfer, ki nastopajo v bilanci. Tako se vsak dogovarja le s tistimi, ki neposredno zadevajo njegovo področje. Pri tem je zanimivo to, da so pravzaprav vsi nezadovoljni, ker vsakdo trdi, da pri delitvi družbenega proizvoda ni pravilno ocenjen. Gospodarstvo poudarja, da mu jemljejo preveč, na drugi strani pa ostali poudarjajo, da dobijo premalo. Kar pogledimo razprave v skupščini. Tako trdijo vsi po vrsti od šolstva, kulture, zdravstva, zavarovanja in podobno.

Zato menim, da je treba izdelati bilance in se skupaj dogovoriti o delitvi družbenega proizvoda. Seveda je dogovarjanje in odločanje o medsebojnih odnosih v delitvi težka in zelo odgovorna naloga. Ne glede na to, da se bodo interesi ob tej razpravi neposredno križali in bo prihajalo do kompromisov, bi si upal trditi, da brez bilanciranja na vseh ravneh ne bo šlo, če hočemo, da bomo obvladovali in usmerjali razvoj tako, kot je to potrebno. V nasprotnem primeru se bo ponovno dogajalo tako kot letos, ko gredo vsi tokovi v vsej Jugoslaviji v prav obratni smeri, kot so bili zastavljeni in načrtani že v preteklih letih in še posebej z zvezno resolucijo v februarju letos. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Gregor Klančnik.

Gregor Klančnik: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! O vsebinsko tako bogatem ekspoziju podpredsednika izvršnega sveta je res težko razpravljati. Mislim, da je tudi težko nekaj novega povedati s področja gibanja našega gospodarstva. Če pogledamo gradivo, ki smo ga dobili za današnjo sejo, boste lahko ugotovili, da so skoraj vsi kazalci enaki, kot so bili lansko leto. To pomeni, da so se kazalci povečanja v letu 1970 proti letu 1969 ponovili zopet pri povečanju in rasti v letu 1971 proti letu 1970. Smo še vedno v stanju, kakršno je bilo, stopnjevano se nadaljuje inflacija, nelikvidnost, povečuje devizni deficit in enako je na vseh drugih področjih, o katerih je podpredsednik Tone Tribušon izčrpno govoril.

Ob razpravi o dopolnilih tako zvezne kot republiške ustave ni naključje, da se zaradi takega gibanja ljudje sprašujejo, kje je odgovornost. Iščejo jo v dopolnilih ustave. To seveda zaradi tega, ker se skoraj nič ne zgodi, če ni uresničen kak vladni program, če ne izvajamo resolucij in načrtov, ali če pride kaka gospodarska organizacija v poslovno izgubo. Mislim, da smo zadnje čase to stvar celo postavili na glavo, saj odstopajo direktorji podjetij, kjer je najvišja produktivnost. Ne bi se dalj časa zadržal pri tem, kje so najtežji problemi. Nedvomno pa je, da je izvoz tisto področje, o katerem bi morali v Sloveniji veliko več govoriti in predvsem znatno več doseči. Prej smo slišali, da je na področju Novega mesta izvoz dosegel zelo dobre rezultate. Če pogledamo Slovenijo kot tako, bomo ugotovili, da smo v enem mesecu letošnjega leta izvozili na enega zaposlenega za 45 dolarjev in na enega prebivalca samo za 12 dolarjev. Tu je seveda Novo mesto znatno spredaj, saj so s tega območja izvozili približno štirikrat toliko. Seveda je treba pri bilanci izvoza vedno sočasno ugotoviti tudi uvoz.

Tovariš podpredsednik Tribušon je v svojem referatu dejal, da moramo priti v drugo etapo gospodarske reforme. Skoraj bi bil skeptičen in nisem povsem prepričan, da smo že dosegli prvo etapo gospodarske reforme. Menim, da bi bilo pravilneje reči, da moramo nadaljevati s tistim, kar smo storili v začetku na področju gospodarske reforme. Tudi se povsem ne strinjam s tem, da smo šele sedaj prišli do tiste točke, ko je treba delati bolj energično.

V tem domu smo že večkrat govorili, da je treba preiti k energičnim postopkom. Zato se ne sme nihče čuditi, če se že vnaprej bojimo, da ne bo spet ostalo samo pri »moramo«, ne da bi dane naloge tudi izpeljali.

Mislim, da je treba pri tem na vsak način uskladiti razpravo o stabilizaciji, o ukrepih za izboljšanje nelikvidnosti in o republiških ustavnih dopolnilih. Bojim se, da razvijamo včasih v zvezi z razpravo o teh dopolnilih določeno iluzijo. Zdi se mi, da v zvezi s samoupravo preveč mislimo samo na pove-

čevanje pravic in pozabimo, da imamo tržno gospodarstvo, ki brezobzirno zahteva obveznosti. To dvoje je v razkoraku, zato je verjetno tudi v razkoraku dilema o minulem delu. Ljudje pričakujejo, da bodo dobili nekaj za nazaj, mi pa hkrati ugotavljamo, da smo že »pojedli« za naprej. Tu je nekaj nerazčiščenega in zato mislim, da nima smisla delati težav vodilnim ljudem v tovarnah in v gospodarskih organizacijah. Težave bodo tudi na področju popolne samostojnosti in suverenosti, na področju dohodka v tako imenovanih temeljnih organizacijah združenega dela, čeprav še ne vemo natančno, kaj so to temeljne organizacije in kakšne pravne obveznosti imajo.

Nov paket zveznih ekonomskih ukrepov bo marsikaj, kar obravnavajo amandmaji, postavil na glavo. Revalorizacija osnovnih sredstev bo dohodek čez noč bistveno spremenila in ga občutno znižala.

Z amandmaji smo predvideli odpravo prisilne uprave kot načina urejevanja gospodarjenja. Predloženi ukrepi že govorijo nasprotno, da bodo celo upniki imeli pravico vmešavati se v upravljanje tiste gospodarske organizacije, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti. Na to opozarjam samo zaradi tega, da ta hladen tuš ne bi preveč negativno deloval, hkrati pa sem povsem prepričan, da bomo lahko pri naših delavcih ob popolnoma objektivnem prikazu stanja, kakršen je, dosegli mobilizacijo za izboljšanje našega gospodarjenja. Mislim, da nima smisla gojiti iluzij, ki bi šle predaleč, temveč se je treba s takim stanjem, kakršnega imamo, spoprijazniti.

Popolna novost, ki se je sicer že nakazala, so predvidene spremembe davčnega sistema, o katerih je govoril tovariš Tribušon. Prepričan sem, da jih moramo vsi pozdraviti, saj gre za to, da ne bodo samo osebni dohodki poglaviten vir zbiranja sredstev, marveč da bo treba uveljaviti obdavčitev presežka vrednosti, to je dobička. Te spremembe moramo podpreti. Na vsak način moramo dati prednost tudi zmanjšanju uvoza. Glede tega smo malce občutljivi, vendar so se še ZDA morale odločiti za zmanjšanje uvoza, kljub temu, da je uvoz v to drežavo relativno zelo skromen.

In na koncu: če govorimo o stvareh, o katerih je govoril podpredsednik Tribušon in ki so zajete v paketu najnovejših ukrepov, moramo ugotoviti, da jih zdravo gospodarstvo nedvomno podpira. Zato se seveda ne strinjam s tisto filozofijo, ki govori, da »v gospodarstvu obstaja inercija in ga zato ne smemo začeti zavirati«. Avto ima motor in zavore, vsaka ta stvar se v določenem času uporablja. Res pa je, dober voznik redko zavira.

Predsednik Miran Goslar: Janko Česnik ima besedo.

Janko Česnik: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Takoj na začetku moram povedati, da sem z današnjo razpravo in s predloženimi gradivi zelo nezadovoljen. Občutek imam, da se v razpravi o stanju našega gospodarstva vrtimo v zaprtem krogu in da kljub temu, da razpravljamo o tem večkrat na leto, ničesar bistvenega ne dosežemo. Poročilo, ki je bilo pripravljeno kot edini material za današnjo sejo, kaže na to, da so gibanja v gospodarstvu samo še bolj neugodna, da se inflacija povečuje, da zunanjetrgovinski primanjkljaj raste in da torej postajamo poslanci skupaj z občani nemočni pri urejanju gospodarskih vprašanj in sploh pri urejanju stanja v naši državi.

Iz prejšnjih naših razprav v okviru javne razprave o spremembah ustave bi človek lahko strnil ugotovitev, da se ljudje sicer zanimajo za urejanje

ustavnih vprašanj, vendar v glavnem pravijo, »to boste že uredili poslanci, saj so to bolj sistemske in državne stvari; močno pa nas zanima, kako boste poslanci uredili gospodarstvo, kakšne ukrepe boste sprejeli, da cene ne bodo več rasle tako hitro, da ne bodo prikrajšani vedno tisti, ki imajo najmanjše osebne dohodke, kakšni ukrepi bodo potrebni za stabilizacijo gospodarstva in za zmanjšanje zunanjetrgovinskega primanjkljaja.« Vse to močno skrbi naše ljudi in kar moram še posebej poudariti, ljudje zahtevajo, da sprejmemo ustrezne ukrepe za ugodnejši in skladnejši razvoj. Moram reči, da taka zaskrbljenost včasih celo prerašča v nejevoljo in zamegljuje novosti, ki jih prinašajo ustavni amandmaji. Ljudje imajo občutek, da z ustavnimi amandmaji sicer rešujemo stvari za bodoče, ko bodo ta vprašanja že rešena in ko bomo imeli stabilno gospodarstvo ter bomo lahko dali večjo materialno vrednost za razvoj samoupravljanja.

Zaradi tega ponavljam, da sem nezadovoljen tudi z materiali, ki jih je pripravil sekretariat za gospodarstvo. Prav tako sem nezadovoljen z ekspezejem podpredsednika izvršnega sveta. Moram reči, da je bil ekspeze pripravljen na hitro in predvsem ne dovolj pravočasno, da bi se lahko poslanci o tako pomembnih vprašanjih res posvetovali, jih temeljito proučili in tako prišli do sklepov, kaj bi bilo v tem času potrebno ukreniti.

Skoraj prepričan sem bil, da bo izvršni svet že na današnji seji predložil program stabilizacije, program, ki se mora v določenem roku izvesti tako v Sloveniji kot tudi v federaciji. Tega programa na žalost nismo dobili. Mislim, da je tak program zelo nujen. Zavzemam se za to, da je treba taka stališča čimprej izdelati. Komisija, ki je bila danes imenovana — z njo bo sodeloval tudi izvršni svet — bo morala vsekakor izdelati ustrezen dokument, če želimo prepričati ljudi, da zmoremo stvari urediti tako, kot je treba. Komisija naj pripravi čvrsto platformo za zavzemanje naših stališč v federaciji. Posebej pogrešam obvestila o tem, na podlagi kakšnih stališč so — recimo predsednik izvršnega sveta in drugi člani v medrepubliških komitejih — zastopali Slovenijo v dosedanjih pogajanjih glede dopolnitve proračuna federacije do konca tega leta. Pogrešam zlasti obvestilo, kakšna stališča so bila zavzeta, oziroma, kako je Slovenija pri tem sodelovala. Mislim, da je neustrezno, če bi vso stvar opravili samo s tem, da naj kadilci rešujejo gospodarska vprašanja Makedonije.

Ne glede na vse to menim, da je nujno, da izvršni svet o vsem tem občasno poroča temu zboru. Predlagam, da naš zbor, če se mu seveda zdi potrebno, naroči izvršnemu svetu, da na podlagi 172. in 173. člena poslovnika poroča skupščini o svojih stališčih, ki jih zavzema do teh vprašanj v federaciji in o prispevku Slovenije za ureditev teh vprašanj. Mislim, da se približuje trenutek, ko bodo ljudje v Sloveniji postali nestrpni in bodo zahtevali, naj se razmere uredijo, čeprav je treba za to dati 10⁰% ali še več odstotkov osebnih dohodkov. Mislim, da je že napočil čas, ko se moramo o vsem tem temeljito zamisliti.

Zato predlagam, da se ta stališča čimprej izdelajo, da jih bomo branili in se soočati z njimi na terenu, na sestankih in da jih bodo naši predstavniki res lahko branili v federaciji. Tako bomo res začeli temeljito ukrepati v smeri stabilizacije gospodarstva in ne tako pavšalno, tako megleno ter tako nepri-
zadeto kakor na današnji seji. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima dr. Vojan Rus.

Dr. Vojan Rus: Spoštovane tovarišice in tovariši! Vključujem se v razpravo, da bi osvetlil družbeno-politične razmere, v katerih je naše gospodarstvo in kako naj odločneje posežemo v začarani krog, v katerem se že toliko časa vrtimo.

Menim, da smo dali v razpravah dovolj tehtnih ekonomskih predlogov. Zlasti so dobri sklepi, ki smo jih sprejeli letos spomladi. Seveda pa je vprašanje, kot je omenil govornik pred mano, če se ti predlogi uresničujejo in ali jih je potrebno dopolniti.

Menim, da je v vseh dosedanjih razpravah manjkal jasen odgovor na vprašanje, kateri so temeljni vzroki za nelikvidnost, za inflacijo itd. in kako naj bi te vzroke odpravili. Ne mislim, da bom vse te vzroke podrobno naštel, vendar me k temu razmišljanju navaja v razpravi izražena želja, da je treba nekaj temeljitega storiti, da ne bodo posledice še težje.

Brez omahovanja in brez sramu moramo priznati, da so pri nas določene socialne skupine, ki nimajo klasičnega razrednega značaja in tudi niso ostanki birokratizma. Te skupine so znotraj gospodarstva, šolstva in drugih področij, znotraj vsake republike, znotraj vsake kvalifikacijske strukture, od nekvalificiranih delavcev do najvišjih strokovnjakov. Te so poglavitni povzročitelji inflacije, nestabilnosti, nelikvidnosti ipd. Glede na njihovo nevarnost za družbo jim skupščina in drugi družbeni dejavniki posvečajo premalo pozornosti. Ne morem natančno analizirati tega pojava, ker nimamo dovolj znanstvenih podatkov. So le določeni indici, ki opredeljujejo te skupine. Njihova skupna lastnost je, da so podpovprečno produktivni bodisi zaradi nezadostnega znanja ali prizadevnosti, bodisi zato, ker jih je sama ekonomska politika tako oblikovala. Hkrati imajo visoke dohodke.

Vse te skupine so torej povzročitelji inflacije stroškov. Ta ugotovitev je tudi v predloženem gradivu. V Sloveniji naj bi bila inflacija stroškov v precejšnji meri povzročena s povečanjem osebnih dohodkov nad produktivnostjo. To je jasna legitimacija za te skupine. Poleg tega so zelo vplivne, saj lahko vplivajo na javno mnenje in celo na gospodarsko politiko.

Rešitev vidim samo v odločni in zelo enotni politični akciji skupščine in vseh družbeno-političnih organizacij. Potrebno je enotno politično stališče do socialnih in političnih vzrokov, ki diktirajo inflacijo in nelikvidnost. Če ne bodo te skupine razkrinkane v naši javnosti in če se ne bo zoper nje na miren, toda odločen način ukrepalo, potem mislim, da do zaželenih sprememb v našem gospodarstvu ne bo prišlo.

Sem globoko prepričan, da skupščina ne bi bila prepotentna in da se ne bi vtikala v tuje zadeve, če bi — konkretno njeno predsedništvo — dala pobudo za takšno politično akcijo in jo tudi vodilo. Prepričan sem, da takšna akcija Slovenije ne bi bila naperjena zoper druge republike, saj je interes vseh republik, da imajo zdrave proizvodjalne organizme.

Predsednik Miran Goslar: Ivan Franko, prosim!

Ivan Franko: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Kadar smo obravnavali gospodarska gibanja in gospodarsko problematiko, so nam upravni organi in izvršni svet predložili tudi gradivo. Vendar moram ugotoviti, da smo tudi danes prejeli gradivo, ki samo opisuje stanje, ne vsebuje pa akcijskega programa, na podlagi katerega bi se opredeljevali za predloge za izboljšanje gospodarskega položaja. S to pripombo se pridružujem mnenju

tovariša Cesnika in njegovi kritiki. Menim sicer, da je gradivo, ki ga je pripravil sekretariat za gospodarstvo, zelo dobro, ker pregledno in nazorno analizira gospodarski položaj, vendar je njegova pomanjkljivost v tem, da poslancem ne omogoča razpravljanja o predlogih. Novost je letos samo v tem, da smo imeli priložnost poslušati zelo obsežen ekspozice izvršnega sveta, ki ga je v njegovem imenu prebral podpredsednik tov. Tribušon. Ekspozice je vseboval tudi del akcijskega programa. V njem niso bile samo ugotovitve, marveč tudi predlogi. Vendar je za poslance težava v tem, ker se na podlagi ekspozice ne morejo dovolj premišljeno opredeliti. Obžalujem tudi, da smo dobili mnenje društva ekonomistov šele danes, ker so v njem predlogi za rešitev problema nelikvidnosti.

Sekretariat za gospodarstvo v svojem gradivu samo ugotavlja potrebo, da se identificirajo žarišča nelikvidnosti, medtem ko vsebuje gradivo, ki ga je posredovalo društvo ekonomistov, predloge, kako naj se odpravi nelikvidnost. Seveda bi lahko k tem predlogom imeli vprašanja in pripombe, vendar, kot sem že dejal, ni bilo časa za pripravo razprave.

Ugotovitve o gospodarskih gibanjih so vsako leto skorajda identične. Podrobna primerjava gradiv bi pokazala, da je razlika samo v kvantiteti, ne pa tudi v kvaliteti ekonomskih kazalcev. Ob tem dobi človek vtis, da so naše diskusije precej neplodne.

Vprašanje je, kje je vzrok, da se naši predlogi ne uresničijo. Kot poslanca me občani sprašujejo: »Kaj boste storili, kdo je pristojen in kdo je odgovoren?« Občani se zavedajo, da za stanje v gospodarstvu niso vsi odgovorni — vsa družba, marveč predvsem poslanci.

Vzroki, zakaj se naši predlogi ne uresničujejo, so v neustreznih družbeno-političnih razmerah.

Nedavno sem imel priložnost čitati poročilo neke naše delegacije, ki se je vrnila iz tujine, v katerem piše, da strokovnjaki Mednarodne banke za obnovo in razvoj takole komentirajo našo stabilizacijo: »Ukrepi so dobri, samo vi jih ne boste uresničili.« Da se povrnem k prejšnji svoji misli: Problem družbeno-političnih razmer je problem politične enotnosti in pripravljenosti za akcijo. Ker tega ni bilo, nismo pravočasno ukrepali, ali sploh nismo ukrepali ali pa ukrepov nismo izvajali. In kadar smo ukrepali prepozno, so bili doseženi nezaželeni učinki.

Mislim, da je določena zveza med amandmaji na eni strani in nelikvidnostjo ter podobnimi težavami na drugi strani. Sodim, da razprava in hitro uveljavljanje ustavnih amandmajev ne odlaga reševanja gospodarskih problemov, nasprotno, pravilno in hitro uveljavljanje amandmajev bo pospešilo stabilizacijo oziroma odpravo gospodarskih težav. Te težave, po mojem mnenju, izvirajo iz nesoglasij v politični sferi, posledice pa trpi gospodarstvo. Vzrok gospodarskih težav je torej v nesoglasjih političnih dejavnikov in nosilcev javnih funkcij o posameznih odločitvah. Zato se sprejeti ukrepi ne izvajajo.

V tem domu smo večkrat govorili o zakonitosti in o podobnih vprašanjih, ki zadevajo naš pravni in ekonomski sistem. Ponovno poudarjam, da ima vsak predpis, če se izvaja, določene učinke. Najslabše pa je biti brez predpisa, brez sistema in brez vodstva. Boljši je poprečen bojni načrt, ki se disciplinirano izvaja, kot pa genialna vojaška koncepcija, ki se različno tolmači ali se sploh ne izvaja. Za našo prakso je značilno predvsem to, da se hitro sporazumemo o načelnih rešitvah, katerih pa potem ne izvajamo. Od federacije do delovne

organizacije imamo pojav množičnega kršenja predpisov. Nedavno smo bili priča, da si celo sodišča lastijo pravico tolmačiti sistem predpisov kot olajševalno okoliščino pri izreku kazni za dokazano kaznivo dejanje. Najhuje je to, da je postalo nezaupanje v predpise splošno. Dokler tega ne bomo odpravili, je vprašanje, kdaj bomo rešili gospodarske probleme.

Mislim, da je treba razčistiti, do kje sega samoupravljanje in kje se začenja etatizem z administrativnimi ukrepi. Za parolami o samoupravljanju se skrivajo mnogokrat prav tisti, ki hočejo samoupravljanju škodovati. Danes, kot je bilo že poudarjeno, je poslovnost deformirana. Nekatera podjetja v kalkulirajo kazni za kršitve predpisov, ki jih sprejememo za izvedbo stabilizacije, v poslovni razliki. Hitro izračunajo, da je denarna in moralna kazen za kršitve predpisov v primerjavi z dobičkom, ki ga na ta način ustvarijo, veliko manjša. S tem v zvezi opozarjam, da se vse gospodarstvo ne vede enako. Po inteziteti kršitev izstopajo trgovske organizacije, banke, predvsem pa zunanja trgovina. Zato morajo biti tudi novi ukrepi bolj selektivni. Naperjeni naj bodo zoper tiste, ki povzročajo največ škode.

Mislim, da bi se morali v sklepnem dokumentu zavzeti predvsem za uresničevanje stabilizacijskih ukrepov na vsem območju Jugoslavije. Zagotoviti je treba enotnost akcije, ne pa enotnost deklaracij in načelnih rešitev. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Jože Florjančič.

Jože Florjančič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Strinjam se, da smo dali to temo na dnevni red gospodarskega in republiškega zbora, vendar pa naj bo to zadnja razprava, ki je tako površno pripravljena. Razprava in situacija, v kakršni smo, postavljata skupščino v položaj kolesca v celem zapletenem mehanizmu našega družbenega sistema. Občutim, da se enkrat hitreje in enkrat počasneje vrtimo, vendar se tudi vse bolj zavedamo, da je funkcioniranje celotnega mehanizma vse manj odvisno od vrtenja majhnega kolesca.

Zato predlagam, da bi prihodnjič o tej materiji razpravljali po vnaprej določeni metodi. Že na današnji seji bi morali imeti pred seboj faktografsko gradivo sekretariata, stališča izvršnega sveta, ki jih je povedal tovariš Tribušon v ekspoziciji, paket ukrepov, ki jih je zvezni izvršni svet predlagal zvezni skupščini in na podlagi vseh teh gradiv tudi predlog sklepov za našo konkretno akcijo tako v slovenskem kot v jugoslovanskem prostoru. Menim namreč, da smo neuspešni tudi zaradi neustrezne organiziranosti za delo. Bojim se, da bo današnja razprava komisija težko povzela, čeprav ne dvomim, da se ne bo z vso odgovornostjo lotila pisanja. Sklepi bi bili tudi vplivnejši, če bi jih sprejela ustreznega zbora neposredno na seji. Mislim, da je nedopustna praksa, da v gradivu za današnjo sejo ni mnenja pristojnih odborov.

Menim, da je v nasprotju s sedanjo ustavo in z osnutkom ustavnih dopolnil k republiški ustavi, da se republiška skupščina postavi ob tako pomembnih zadevah na stranski tir. Vsem je znana razlika med položajem zvezne skupščine in položajem republiške skupščine. Mislim, da smo se že dogovorili, da je republiška skupščina najvišji državni in samoupravni organ. Zato predlagam, da se poslanci slovenske skupščine ustrezno vključijo v reševanje gospodarskih problemov in tako dokažejo, da niso le pomožni, marveč odločujoči dejavnik.

Poznam težave v zvezi z dogovarjanjem, ki se opravljajo med republikami na nivoju federacije. Vendar mislim, da bi bilo zelo koristno tako za tiste, ki se dogovarjajo, kot tudi za nas, da bi se v postopek dogovarjanja in zlasti v pripravo stališč, ki so podlaga za reševanje posameznih vprašanj, vključili tudi odbori in druga telesa republiške skupščine. Menim, da se v medrepubliških komitejih sprejemajo za republiko zelo velike obveznosti. Da sem bolj konkreten: V smislu dopolnil, ki jih mislimo sprejeti k ustavi, je potrebno, da se v odločanje o bodočih obveznostih in rešitvah vključi širši krog poslancev oziroma ustrezna telesa skupščine. Še enkrat poudarjam, da ne kritiziram sedanjega sistema, ker v dopolnilih k zvezni ustavi jasno piše, da imenujejo člane medrepubliških komitejev izvršni sveti posameznih republik. S tem se strinjam, vendar bi bilo za vse koristno, za tovariše, ki se dogovarjajo, in za nas poslance, da bi skupaj oblikovali stališča in predloge.

Nekaj besed o oceni sedanje situacije. Govorniki pred mano so že opozorili, da se sedanja gospodarska situacija po svojih značilnostih nič ne razlikuje od situacij, o katerih smo v tej skupščini razpravljali v začetku leta in lani. Menim, da je to dokaz, če lahko tako rečem, neuspešnosti jugoslovanske federacije, zasnovane kot nadvacionalne skupnosti. Sedaj je dokazano, da se lahko uspešno rešujejo zapletena gospodarska in druga družbena vprašanja le z ustrežno udeležbo mnenj in stališč prizadetih republik in pokrajin. Hkrati situacije dokazujejo polom etatiističnega vodenja celotnega procesa družbene reprodukcije v pogojih samoupravljanja in socialističnega tržnega gospodarstva. Vendar ni naključje, da nekateri krogi — predvsem zunaj Slovenije — vztrajno ponavljajo, da je vzrok za nastalo situacijo predvsem v neuspešnosti sistema samoupravljanja. Zmotno naj bi bilo urejanje družbenega razvoja z udeležbo delavcev v celotnem samoupravnem sistemu. Menim, da je nestabilna gospodarska situacija z izredno visoko stopnjo inflacije največja nevarnost za uspešen razvoj samoupravnega sistema. Tudi sam sem slišal v razpravah o dopolnilih k republiški ustavi pripombe: »Cel mesec se trudimo zbrati denar za plače zaposlenih, vi pa nam prinašate predloge ustavnih dopolnil.«

V ustavi, še bolj pa v nekaterih dopolnilih republiške ustave, so jasno definirani položaj, funkcija in odgovornost države. Mislim, da njena funkcija ni samo to, da ustvarja pogoje, ampak tudi, da jamči samoupravni razvoj družbe. To njeno funkcijo razumem tako, da zagotavlja spoštovanje sprejetih zakonov, spoštovanje sprejetih pogodbenih obveznosti in da seveda strogo ukrepa proti vsem tistim subjektom, ki tega ne spoštujejo. Mislim, da nekateri to funkcijo države odločno zanikajo, čeprav je izredno pomembna za uspešnost samoupravnega socialističnega družbenoekonomskega sistema. Mislim, da takšna vloga države izključuje različne diverzije v tem smislu, da bi bile družbenopolitične skupnosti tudi po sprejetju ustavnih dopolnil investitorji v razširjeni reprodukciji. To pa se je zgodilo s predlogom za financiranje železnic. Popolnoma se strinjam, da odpori so in da bodo tudi v prihodnje. Mislim tudi, da je treba računati s tem, da bodo pritiski zlasti v obdobju priprave ekonomske politike za prihodnje leto in srednjeročnega plana razvoja Jugoslavije, ker se nekateri prelivanju sredstev prek zveznega proračuna in izvenproračunske bilance federacije ne bodo hoteli odreči. Zato menim, da bi se morali na podlagi sprejetih ustavnih dopolnil in funkcij federacije odločno upreti zoper sprejemanje takšnih kompromisov v zvezni skupščini.

O ekspoziciji tovariša Tribušona naj povem, da se strinjam z večino predlogov izvršnega sveta. Ti so lahko podlaga za delo naših predstavnikov v

različnih zveznih organih. Pripominjam le, da nisem zasledil odločne podpore ukrepom, ki jih sedaj predlaga zvezni izvršni svet zvezni skupščini. Mislim namreč, da bi bilo treba sedaj zelo jasno povedati, ali se s temi ukrepi strinjamo ali ne. Morda sem to v gradivu prezrl, vendar ga je moč razumeti tudi tako, da izvršni svet podpira ukrepe le pogojno. Če je tako, potem bi bilo bolje, da bi bil bolj določen. Nisem imel priložnosti, da bi ukrepe podrobneje proučil. Na podlagi tega, kar je bilo napisano o njih v časopisih, sodim, da so ustrezni. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Zdenko Roter.

Zdenko Roter: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Z izredno simpatijo sem spremljal odločne razprave kolegov, ki so govorili pred mano, tovariša Česnika, tovariša Franka, tovariša Florjančiča, in se z njimi strinjam. Menim pa, da bi bilo koristno, če bi opozoril tudi na odgovornost, katera je kljub vsej meglenosti vendarle porazdeljena. Za sedanjo gospodarsko situacijo so odgovorni izvršni svet, predsedstvo skupščine, poslanci in tudi naša delegacija v zvezni skupščini. Zato menim, da bi morali v radikalizem vključiti tudi odgovornost in to ne samo za vnaprej, marveč tudi za nazaj. Naj vas spomnim, da smo pred letom dni sprejeli zelo radikalno resolucijo, v kateri smo konkretno zahtevali, da se v zvezni skupščini ugotovi odgovornost za emisijo denarja. Odgovora ni bilo nobenega. Menim, da je takšen način zagotavljanja odgovornosti poglaviten vzrok za sedanje kritično stanje.

Mislim, da je treba zagotoviti, da so nosilci javnih funkcij odgovorni za svoja dejanja, s sistemom pozitivnih in negativnih sankcij, pozitivnih v primeru, če se program uresniči, in negativnih, če se program ne uresniči. To bi moralo veljati za vlado, za parlament, za predsedstvo in druga telesa parlamenta, za delegacijo naših poslancev v zboru narodov. Dokler takšen sistem odgovornosti ne bo deloval, dokler nosilci javnih funkcij ne bodo polagali računov, toliko časa ne bomo uspešni. Ne bom navajal zgledov, vendar se za marsikatero stvar v našem družbenem in političnem življenju zelo odločno zahteva odgovornost. Predlagam, da bi jo zahtevali tudi v sedanjem kritičnem stanju, v katerem se je znašla naša družba. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Franci Gerbec.

Franci Gerbec: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Glede na vse povedano bom skušal biti zelo kratek.

Mislim, da bi morali v sklepnem dokumentu, ki ga bo pripravila komisija, imenovana pred nekaj urami, ugotoviti, da sta bili od osmih bistvenih sistemskih vprašanj, ki smo jih identificirali že ob uredbi gospodarske reforme, rešeni samo dve. To sta sistem pomoči manj razvitim republikam in pokrajinam in izvenproračunska bilanca federacije. Vsa druga bistvena systemska vprašanja niso bila rešena. To so predvsem zunanjetrgovinski sistem, denarni sistem, sistem cen in družbenih intervencij na področju gospodarstva, ukrepi na področju splošne porabe, kreditni sistem in emisijska politika. Sklepni dokument naj za ta področja predvidi konkretne ukrepe, ki jih je treba čimprej sprejeti.

Ne želim in tudi ne morem ugotoviti bistvenih vzrokov, zakaj se ni ukrepalo. Vendar naj s tem v zvezi omenim, da so ljudje ob razpravah o ustavnih

spremembah ocenjevali, da so bistveni vzroki zavlačevanja pri sprejemanju rešitev v tem, da gospodarske panoge, republike in regije vztrajno branijo pridobljene pozicije in privilegije. Mislim, da bi morali odkrito, tako kot je rekel tudi tovariš podpredsednik Tribušon, identificirati nosilce bistvenih nasprotij v Jugoslaviji. Ta nasprotja je treba priznati. Potem se moramo sporazumeti o načinu, kako jih bomo postopno odpravljali. O rešitvi zunanjetrgovinskega režima obstajajo že dve leti tri različne variante. Problem je proučevala posebna komisija zvezne skupščine, ki jo je vodil poslanec zbora narodov iz naše republike tovariš Sveto Kobal. Vendar dalj od treh različnih predlogov nismo prišli. Natančno vemo, kdo za temi predlogi stoji in vemo tudi, kaj vsak predlog pomeni, samo videti je, da tega nismo pripravljene javno povedati. Predlagam, da se čimprej izpolni obljuba tovariša podpredsednika Tribušona, da bodo poslanci dobili o teh vprašanih ustrezna gradiva. V skupščini naj se začne razprava o pravi vsebini. Ne zadovoljuje me več le splošno akcijsko razpoloženje in tudi gospodarstvo na našem območju ni več zadovoljno z dikcijami, da je treba to in to storiti. Tudi se ne strinjam s tistim poslancem, ki je prej rekel, da bi morali imeti akcijski program. Akcijski program že imamo, izvršni svet ga je predložil in mislim, da moramo podpreti njegovo uresničitev. Sedaj je najpomembnejše, da se predložijo predlogi za rešitev problemov, za katere vemo, da so v Jugoslaviji najbolj boleči. Potem bi se na njihovi podlagi postopno sporazumevali.

Če govorim s sociološkim jezikom, moram reči, da je stopnja podružbljenja politike o teh vprašanih zelo nizka. Da bi hitreje rešili te probleme, bi morala biti razprava širša in bolj demokratična. Doslej so se ta vprašanja reševala v ozkem krogu. Manipuliralo se je sem in tja, iz česar so nekateri kovali poceni politični kapital in podobno. Gospodarstvo pa je ob tem čakalo na sistemske rešitve, ki so bistvenega pomena za njegovo nadaljnje življenje, bitje in žitje. Mislim, da bi morali tudi ugotoviti, da se določeni krogi v Jugoslaviji v načelu silno zavzemajo za določene rešitve in za ustavne amandmaje, vendar pa v praksi vedno znova prinašajo ali zavzemajo ali terjajo določene rešitve, ki so v bistvu v nasprotju z ustavnimi amandmaji in z nalogami federacije.

Menim, da bežimo od ocene stvarnih nasprotij oziroma se včasih ne upamo javno in glasno povedati, da so, in tudi ne tega, kateri krogi in katere republike so njihovi nosilci.

Mislim, da vprašanje, o katerem je govoril poslanec tovariš Roter, ni enostavno. Sem za dosledno odgovornost vseh nosilcev odločitev tako te skupščine in našega izvršnega sveta kot tudi zveznega izvršnega sveta in zvezne skupščine. Menim, da moramo le ugotoviti, da en sam organ ne more biti odgovoren za nesprejetje sistemskih odločitev na področju zunanjetrgovinskega režima in na drugih področjih. Ne vem, če je za to odgovoren samo zvezni izvršni svet. Gotovo je delno odgovoren. Vzrok, da nismo sprejeli bistvenih sistemskih rešitev, katerih posledica je sedanji gospodarski položaj, pa je tudi nezmožnost republik in vseh nas, ki sestavljamo Jugoslavijo, da bi se o teh vprašanih sporazumeli. Zato ne more biti odgovoren samo zvezni izvršni svet. Rešitev je v sporazumevanju in v politični borbi, o kateri je govoril poslanec dr. Rus.

Mislim, da naša skupščina realno ocenjuje položaj v Jugoslaviji in da ne bo terjala rešitev, ki v danem trenutku absolutno niso sprejemljive za posamezne regije ali za posamezne republike. Mislim, da ni samo subjektiven odnos do problemov, o katerem so govorili danes nekateri poslanci, ovira

za njihovo rešitev. Stopnja razvitosti posameznih regij, republik in posameznih panog gospodarstva namreč diktira odločanje nosilcev javnih funkcij. Mislim, da moramo identificirati tudi stopnjo razvitosti, pri tem pa iti korak naprej. Moramo se sporazumeti, kako bomo postopno odpravljali privilegije, ki so v bistvu neekonomski. To se pravi, da bomo prikazali, da sistem državnih ukrepov, carin itd., ki varuje določeno proizvodnjo, ni v skladu z ekonomskimi razmerami v svetu. Tovarna avtomobilov naj se v petih letih prilagodi svetovnemu trgu. Tako približno bi morali te zadeve reševati.

Strinjam se s tistimi govorniki pred mano, ki so opozorili, da predloženo gradivo ni zadostno za razpravljanje in odločanje. Če bi ga dobili prej, bi bilo delo poslancem olajšano. To je treba za prihodnjo razpravo zagotoviti, da bi se lahko poslanci o vsebinskih vprašanjih poprej posvetovali v svojih volilnih enotah. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Miran Mejak.

Miran Mejak: Ekspoze tovariša Tribušona, podpredsednika izvršnega sveta, je ustrezna podlaga za delo naše delegacije v domu narodov in za predlaganje in zastopanje slovenskih stališč ter za oblikovanje slovenskega prispevka k ekonomski politiki Jugoslavije v prihodnjih letih. Zelo je hraber tudi tisti del ekspozeja tovariša Tribušona, ki zadeva izpolnjevanje obveznosti, ki so jih sprejele republike po sprejemu ustavnih amandmajev. Za uresničitev novih nalog republike bodo potrebne dodatne obremenitve prebivalstva. Posebno priznanje dajem izvršnemu svetu za hrabrost, da je o tem spregovoril odkrito in iskreno, saj je s tem olajšal sprejem konkretnih ukrepov.

Naša delegacija je bila zadnje čase v zvezni skupščini večkrat v dilemi. Zato mislim, da je potrebno, da komisija dobro formulira sklepe današnje seje in nam da nadaljnja navodila za naše delo. Na zadnji seji zbora narodov smo se soočili z nekaterimi težnjami, ki so bile na žalost tudi sprejete. Odločitve so bile v nasprotju s stabilizacijskim programom in po mojem mnenju tudi z ustavnimi amandmaji, ki so bili sprejeti tri mesece prej.

Zvezna skupščina je sprejela nekaj obveznosti, ki so bile poprej imenovane regresi in premije. Ker teh obveznosti federacija ne bi smela več sprejemati, so bile kratko malo preimenovane v kompenzacije. Bili smo pred težko dilemo, kako naj se vedemo v tej novi situaciji. Večina naših delegatov je glasovala proti, oziroma se je vzdržala. Zadeva pa je zaskrbljujoča, ker je zbor narodov akte sprejel z večino glasov. Zaskrbljujoča je tudi odločitev o kreditih za železnico, čeprav znašajo samo 10 milijard starih dinarjev.

V vseh gradivih je bilo ugotovljeno, da je eden izmed poglavitnih vzrokov inflacije emisija denarja za investicije. To oceno so pristojni organi sprejeli, navzlic temu pa je zvezna skupščina na zadnjem zasedanju sprejela zakon, na podlagi katerega se bo emitiralo 10 milijard dinarjev za investicije; 5 ali 6 glasov je bilo proti, 3 ali 4 so se vzdržali. Sprejet je bil torej tudi ta zakon. Mislim, da bi morala biti Skupščina SR Slovenije zelo zaskrbljena nad takimi pojavi. Potrebno je, da dobi naša delegacija v domu narodov ustrezne instrukcije, ki bodo uporabne tudi za tovariše, ki sodelujejo v raznih med-republiških komitejih itd.

Moram reči, da so tovariši predstavniki izvršnega sveta Slovenije v med-republiških komitejih ugovarjali zoper takšen način reševanja problemov. Bojim se, da je ta odločitev zvezne skupščine zelo nevaren primer. Že jutri

bomo lahko imeli več podobnih primerov na dnevnem redu. Znani so nekateri projekti, ki jih je mednarodna banka obravnavala zelo resno. Njeni eksperti so dali že mnenja o teh projektih. Ker pa ni denarja, je upravičena bojazen, da se bo denar zanje zagotovil na enak način. Te zadeve so zelo aktualne. Komisija, ki bo formulirala sklepe, naj da delegaciji navodila tudi o tem vprašanju. Obveznosti, ki so jih republike sprejele zunaj proračunske bilance federacije, se danes v tujini plačujejo prek narodne banke. Zanimivo bi bilo vedeti, koliko teh obveznosti je narodna banka pokrila v zadnjih štirih ali petih mesecih in koliko teh obveznosti je bilo na podlagi medrepubliškega dogovora prenesenih na republike. Natančnih podatkov nimam, dejstvo pa je, da je narodna banka določene obveznosti v tujini pokrila na račun zadolžitve federacije pri narodni banki; z drugimi besedami povedano, z emisijo. To so dileme, pred katerimi so zvezni poslanci. Če sem prav razumel tovariša Roterja in nekatere druge poslance, ki so govorili o odgovornosti poslancev doma naroda pred tem zborom, bi bilo potrebno, da da zbor svojim delegatom navodila za bodoče delo v zvezni skupščini, kje in do kod naj bodo dosledni oziroma popustljivi.

Na koncu še nekaj misli k tistemu delu referata tovariša Tribušona, ki je vseboval nekatere ukrepe za stabilizacijo. Če sem prav razumel referat, se slovensko stališče le malo razlikuje od stališča zveznih organov, ki so jih dobili vsi zvezni poslanci. V zveznih stališčih je še vedno navzoča miselnost, da se da s tehniko reševati probleme. Skratka, da se more do temljev razpokano hišo popraviti z raznimi injekcijami in jo tako še naprej vzdrževati. Ne vem, če imam prav, vendar sem tako razumel referat tovariša Tribušona. Razlage, zakaj smo po letu 1968 odstopili od gospodarske reforme, ne bi raziskoval in ugotavljal. Poskušali smo jo rehabilitirati z raznimi ukrepi, npr. z začasnimi premijami. Na koncu smo uvedli pojem stabilizacijski program in smo z njim poskušali in še poskušamo oživeti reformo. Bojim se, da je to suplikacija stvari, da se reforma samo s stabilizacijskimi programi ne da oživeti. Pred nami je obdobje leta 1972, ko bomo prav tako, kot smo leta 1964 in drugo polletje leta 1965, pripravljali reformo. In da smo jo lahko začeli, so se morali vsi narodi Jugoslavije zanjo izreči. Podobna situacija je sedaj. Mislim, da bodo ukrepi za zboljšanje likvidnosti sicer učinkovali, ne pa dovolj. Problem lahko reši samo nova strokovna in politična reforma. Drugače se bomo verjetno še nekaj časa urili v svojih sposobnostih in v domislicah, kako bo kdo čimbolj uspešno in duhovito karikiriral in opisal obstoječo situacijo, stvar pa bo tekla naprej, tako kot teče.

Najbolj tipični pojavi vseh naših problemov, za katerimi pa ne vidim rešitve v gradivih, sta zunanjetrgovinska plačilna bilanca in cene. V tujini smo zelo nevarno zadolženi. Ne bi rad dramatiziral, ker številke same to povedo. Navaden račun pokaže, da se tako intenzivno ne bomo mogli več zadolževati. Hkrati pa ni pred nami nobenega resnega koncepta, ki bi zaustavil avtomatizem našega zadolževanja v tujini. Lahko sicer ustavimo uvoz viskija, šmink itd., vendar bomo s tem prihranili le 2 do 3 milijone dolarjev. To bi bila le lepa gesta, ki bi dvignila moralo vsega našega prebivalstva. Gre za druge izdatke, ki so zelo visoki. Ne bi želel dalje razvijati misli, ker si lahko vsak sam izračuna, kaj to pomeni za državo, ki se tako zadolži, da ne more plačevati niti anuitet in obresti.

Drug problem so cene. Če danes ničesar ne storimo, kar bi vplivalo na dodatno inflacijo, se bodo cene prihodnje leto povečale za 15 do 18 %.

Navedena problema naj služita samo za ponazoritev in dokaz, da gospodarstva ne moremo reševati parcialno in mimogrede, ampak da so potrebni koreniti in na dolgoročne učinke preračunani posegi; to pa naj bi bila nova reforma.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Marjan Dolenc!

Marjan Dolenc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Predvsem moram poudariti, da se ne strinjam s tistimi poslanci, ki so menili, da današnja seja zaradi ponavljanja stare teme ni pomembna. Moram reči, da pri obravnavanju gospodarskega razvoja v taki deželi, kot je Jugoslavija, ne moremo pričakovati, da bomo z enkratno izpovedjo svojih stališč in z enkratno akcijo rešili zadeve. Nasprotno, mislim, da je gospodarsko gibanje in tudi gospodarsko uravnavanje proces, tako kot politika, ki traja dalj časa, zato mislim, da je današnja seja s stališči, ki jih bomo sprejeli po seji, zelo pomembna. Zagotovi naj potrditev in ažuriranje našega akcijskega programa, ki je predvsem za našo domačo rabo; to, kar lahko naredimo samo doma. Zato ni utemeljen očitek, da izvršni svet nima stabilizacijskega programa. Poročilo izvršnega sveta, ki ga je prebral tovariš podpredsednik Tone Tribušon, predstavlja poskus, da program ponovno ažuriramo, da vključimo vanj še vse potrebne elemente. Druga izredno pomembna dimenzija razprave in stališč, ki je ne smemo prezreti, zlasti ne po besedah tovariša Mirana Mejaka, pa je njihov vpliv na dogajanje v vsej Jugoslaviji.

To je prva razprava v republiški skupščini, ki je brez dvoma zelo pomembna tudi za oblikovanje stališč v zvezni skupščini.

Ni pomembna samo zato, da bodo dana navodila izvršnemu svetu, delegaciji in vsem drugim, ki v federaciji delujejo, marveč tudi zaradi vpliva, ki ga bo imela na javno mnenje.

Strinjam se s tistimi poslanci, ki so v razpravi po ekspoziciji ocenili, da smo glede na določene uspehe v proizvodnji in v porabi produkcijskih tvorcev na notranjem trgu vendarle dosegli ravnovesje, na zunanjem pa globoke disproporce. S temi gospodarskimi gibanji ne moremo in ne smemo biti zadovoljni.

Mislim, da nas današnja razprava in enotnost stališč ne sme zavesti v to, da bi mislili, da je tudi v vsej Jugoslaviji takšno razpoloženje. Nasprotno, so težnje po olepševanju situacije, da bi se lahko s krpanjem nadaljevala stara praksa. Dejansko pa je situacija izredno resna, zlasti na področju odnosov s tujino.

Mislim pa, da vse te težave ne opravičujejo pesimizma. Za prihodnje leto smo nakazali možne poti in akcije, kako naj aktiviziramo vse možne lastne sile za odpravo težav.

V prihodnjem letu je pomembna naloga, da umirimo vse oblike porabe, kar ni lahka naloga. Pri nas se načelno hitro sporazumemo, da je treba porabo zmanjšati, vendar pa prihaja v praksi do velikih razlik in do konfliktnih situacij.

Naj omenim kot droben primer naša prizadevanja na področju družbenega usmerjanja delitve dohodka. Takoj, ko smo začeli uresničevati stališča te skupščine, smo naleteli na velike odpore in na etiketiranje, češ manjšina hoče diktirati skupščini etatizem. Hočem reči, da je tudi v naši republiki situacija takšna, da konkretna akcija za resnično stabilizacijo terjaja prizadevanje vseh

družbenih dejavnikov in da ni mogoče pričakovati, da bo probleme rešila neka upravna akcija. V tem pogledu se strinjam z mislimi tovariša Franka, da je sedanja situacija rezultat vplivov zelo velikega števila centrov odločanja; zato jo je moč rešiti le z njihovim enotnim prizadevanjem.

Izvršni svet je seveda samo eden izmed družbenih dejavnikov. V okviru jasno določenih pooblastil in zadolžitev je pripravljen sprejeti odgovornost, vendar pod pogojem, da bodo enako storili tudi vsi drugi. Ne bi pa bilo prav, da bi ga obremenjevali z nalogami, ki so jih dolžni opraviti drugi. V tem okviru izvršni svet ne beži pred odgovornostjo.

Druga strateška naloga je povečanje izvoza. V ekspoziciji in v razpravi mu je bila posvečena precejšnja pozornost. Ker delam v tem komiteju, probleme izvoza poznam. Naj navedem, da smo si v komiteju in še prej, ko smo sodelovali v neformalnih oblikah odločanja pri zveznem izvršnem svetu in v raznih komisijah, prizadevali, da bi to področje dobilo ustrezno podporo.

Naj navedem nekatere predloge ukrepov:

Od sedanjega sistema linearnih davčnih olajšav za izvoz, ki vsekakor imajo določen pozitiven učinek, naj bi prešli na politiko selektivnega pospeševanja izvoza glede na družbeno najbolj perspektivne izvozne sektorje.

Sistem povračila carin naj se preuredi tako, da bo upošteval dejansko obremenitev gospodarstva s carinskimi in drugimi uvoznimi obremenitvami. Sedanja višina povračila carin je prenizka in med posameznimi panogami neustrezno razporejena.

Ponovno naj se uvede kreditiranje priprave proizvodnje za izvoz, kar bi omogočilo normalno načrtovanje in uresničevanje izvoznih naročil ter večjo varnost gospodarskih organizacij pri trajnejši izvozni usmeritvi.

V politiki reeskontov naj se uvedejo spremembe, da bi se izvoz kratkoročno kreditiral tudi za dlje kot za tri mesece. Poslovne razmere v tujini namreč kažejo na potrebo kreditiranja izvoza za obdobje od 4 do 6 mesecev.

Ponovno naj se uredi beneficirana obrestna mera za kreditiranje izvoza, ki je prenehala veljati konec letošnjega julija, oziroma naj se uvede ustrezna kreditna olajšava.

Modernizacija in razširjena reprodukcija naj se zagotovi predvsem tisti proizvodnji, ki je že dokazala, da se zmore vključevati v mednarodna tržišča. To bi lahko dosegli s povečanjem progresivne stopnje retencijske kvote ali z drugimi vrstami devizne stimulacije. V posebni situaciji, ki je nastala z uvedbo 10% uvozne takse ZDA, naj se takoj sprejme dodatna olajšava za tiste gospodarske organizacije, ki izvažajo na ameriško tržišče blago, ki ga je taksa prizadela.

Večina teh ukrepov sodi v zvezno pristojnost. Za nekatere smo se že dosedaj zelo energično zavzemali, da bi jih zveza sprejela. Nekatere bi lahko sami sprejeli, vendar moramo upoštevati enoten devizni sistem, enoten zunanjetrgovinski režim in enotno tržišče. Le posredno lahko uvede tudi republika določene stimulacije. Mislim pa, da mora pogloblitve rešitve sprejeti zveza, ker gre za probleme vsega jugoslovanskega gospodarstva.

O delu medrepubliških komitejev so me presenetile nekatere pripombe razpravljalcev, češ da delajo zaprto. Mislim, da ne bom prekoračil svojih pooblastil, če rečem, da poslovnik o delu komitejev pripravljamo tako, da bo sprejemanje stališč čim bolj demokratično. Ni nobenih teženj, da bi se odbilo sodelovanje vseh zainteresiranih. Potrebno je samo zagotoviti, da bodo vso dokumentacijo, zapisnike in poročila dobili poslanci, ki to želijo. To velja

seveda tudi za dosedanje delo. Odklanjam očitek, da smo površni in nedosledni. Mislim, da dokumentacija in vse naše dosedanje delo dokazujeta nasprotno.

Nekatere pripombe k stališčem izvršnega sveta so le posledica tega, da je bil ekspozice razdeljen tik pred sejo. Stališča, ki jih je tovariš Florjančič zavzel do nelikvidnosti, so na 18. strani ekspoziceja, pripomba tovariša Česnika glede razprave o zveznem proračunu pa je na 32. strani ekspoziceja. Menim, da jih ni potrebno ponavljati. Nesporazum je nastal zaradi tega, ker je bil ekspozice dolg in ga tovariši niso uspeli pozorno poslušati od začetka do konca.

Kadarkoli bomo razpravljali o odgovornosti, velja upoštevati razpravo zveznega poslanca tovariša Mirana Mejaka. Vsi, ki so vključeni v delo zveznih organov, morajo upoštevati, da je v Jugoslaviji še sedem skupščin in sedem različnih interesov in da je jugoslovanska politika rezultat soočenja različnih interesov.

Tovariši poslanci, če želite, da dosledno zastopamo samo vaše mnenje, to ni težko storiti, samo to ne bo privedlo do rezultatov. Mislim, da moramo predlagati rešitve, ki bodo izražale interese Slovenije in ki bodo hkrati sprejemljive za vso Jugoslavijo. Za takšno delo se moramo kadrovske usposobiti. Ustavni amandmaji postavljajo republike v povsem nov položaj in jim dajejo nove naloge. To nalaga Sloveniji, da se usposobi za vodenje aktivne politike tudi v okviru Jugoslavije.

Na podlagi lastnih izkušenj pri oblikovanju novega zunanjetrgovinskega in deviznega režima pa moram reči, da je pot sporazumevanja in usklajevanja interesov zelo naporna. Samo za primer navedem akcijo v zvezi z desetodstotno takso, ki jo je uvedla ameriška vlada. Izvršni svet Slovenije je takoj dal pobudo, da o tem razpravlja zvezni izvršni svet na svoji prvi seji. Predlog je bil takoj sprejet. Sekretariat za finance je pripravil predlog, ko pa se je začel usklajevalni postopek, so se takoj pokazali različni interesi republik. Kot Slovenija lahko dajo tudi druge republike svoje predloge. V tem primeru niso bile sprejete rešitve, za katere se je zavzemal naš izvršni svet. Primer sem navedel samo zato, da bi tudi s teh vidikov ocenjevali učinkovitost dela izvršnega sveta in njegovo odgovornost.

Da se sprejmejo rešitve, je treba izvajati velik pritisk in prepričevanje, hkrati pa je treba upoštevati, da so predstavniki republik vključeni v sistem usklajevanja, v katerem se zadeve počasi rešujejo. Tudi mi želimo, da bi se zbori ali odbori vključili v delo medrepubliških komitejev. Moram opozoriti, da so seje komitejev tudi dvakrat na teden. Težko si predstavljam, da bi lahko zbor operativno sodeloval v takem operativnem delu.

Brez dvoma pa predstavljajo gradiva in današnji ekspozice tisto osnovno izhodišče in tisto orientacijo, ki nam služi kot kompas pri vseh odločitvah. Zmeraj smo pripravljene poročati skupščini. Zagotovili bomo, da bo vsa dokumentacija dostopna poslancem, da bodo vedeli, kakšna stališča smo zastopali. Na koncu se želim zahvaliti vsem razpravljalcem, ki so dali pripombe in predloge k stališčem v ekspoziceju, oziromat so podprli stališča. Mislim, da jih bomo upoštevali pri našem nadaljnjem delu. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Razprava je končana. Odrejam odmor do 14. ure.

(Seja je bila prekinjena ob 13.45 in se je nadaljevala ob 14.20.)

Predsednik Miran Goslar: Mislim, da stališč ne bo težko zapisati v dokumentu, ker je bila, sodeč po razpravi, sprejeta smer razmišljanj v referatu tovariša Tribušona. Poleg tega je sama razprava dala vrsto novih konkretnih pobud, ki jih je treba zapisati v dokument. Dokument bo služil kot osnova za stališča, ki jih bodo naši ljudje zagovarjali v raznih organih v federaciji, in za stališča, ki bodo služila za konkretne ukrepe v naši pristojnosti pri nadaljnjem delu bodisi izvršnega sveta bodisi skupščinskih teles. Prosim, da komisija upošteva, da mora biti v ponedeljek dokument dostavljen zveznim poslancem zaradi razprave v odborih zvezne skupščine. Na naši seji, ki bo 27. tega meseca, pa bo razdeljen tudi vsem poslancem, da boste z njim seznanjeni.

Sejo nadaljujemo s 3. točko dnevnega reda, to je predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Predlagatelj zakona je izvršni svet. Predlog zakona so obravnavali odbor za prosveto in kulturo, odbor za finance in proračun, in zakonodajno-pravna komisija. Predstavnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti je bil vabljen na sejo.

Uvodno obrazložitev bo dal dr. Ernest Petrič.

Dr. Ernest Petrič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Z današnjo razpravo se v tem zboru končuje postopek za sprejem novega zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. H kraju gre torej priprava zakona, katere začetek sega vse do sklepov republiške skupščine o nadaljnjem razvoju znanstvenega ali aktivnega raziskovalnega in razvojnega dela v Socialistični republiki Sloveniji, sprejetih že leta 1967. Skupščina je nato že oktobra 1969 sprejela predlog za izdajo zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, od tedaj dalje pa so potekale intenzivne priprave novega zakona v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in seveda tudi razprave o osnutku zakona in nato zakonskega predloga tako v skupščini kakor tudi izven nje. Zlasti pa so te razprave potekale v sami Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Naj poudarim, da je bila SAZU pri pripravi zakona eden najbolj aktivnih dejavnikov in zato lahko rečem, da se njena samoupravnost kaže tudi v tem, da je odločilno sodelovala pri pripravi normativne ureditve svojega lastnega položaja.

S sprejemom zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti bo v normativnem pogledu v celoti urejena problematika raziskovalnega dela v Sloveniji. Potem ko je bil sprejet sistemski zakon o raziskovalnih skupnostih in prav tako sistemski zakon o visokem šolstvu, nato pa tudi zakon o stalnih sredstvih Socialistične republike Slovenije za financiranje raziskovalne dejavnosti, je ostalo na področju raziskovalnega dela normativno neustrezno urejeno le še vprašanje Slovenske akademije znanosti in umetnosti. To naj bi uredil zakon, katerega predlog je danes tu pred nami. Zakon, ki ureja problematiko Slovenske akademije znanosti in umetnosti je, lahko bi rekel, »lex specialis« v okviru splošnih določb, ki urejajo raziskovalno dejavnost v Sloveniji in so vsebovane v zakonu o raziskovalnem delu in v zakonu o visokem šolstvu.

Ne želim se podrobneje ukvarjati s posameznimi določili predloga zakona, zlasti še zato, ker je predložen zakon v splošnem dobil tako v načelu kot v podrobnostih podporo v ustreznih odborih tega zbora. Poudarim naj le, da je

bilo nujno ne le iz formalnopravnih, temveč tudi iz vsebinskih razlogov, opredeliti novo vlogo in položaj Slovenske akademije znanosti in umetnosti, potem ko je po bolj formalni kot vsebinski noveli iz leta 1965 vse do danes veljal zakon o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, sprejet že leta 1949. V teh več kot dvajsetih letih pa je razvoj šel svojo pot; tako razvoj naše družbe kot tudi razvoj same SAZU. Z razvojem samoupravnih družbenih odnosov pri nas, s širino, v katero se je razvila raziskovalna dejavnost v svetu in pri nas, in ob vrsti konkretnih sprememb v sami Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je postalo dokončno jasno, da se naša SAZU ne more razvijati v smeri, ki je značilna za nekatere vzhodnoevropske akademije. Nedorečen pravni status Slovenske akademije znanosti in umetnosti je negativno vplival na možnost, da bi bila Slovenska akademija znanosti in umetnosti bolj intenzivno prisotna v našem družbenem življenju, še posebej pa v naši raziskovalni dejavnosti. Z novim zakonom dokončno odpadejo vse tiste dileme in razmišljanja, ki so sicer že vrsto let vsebinsko in načelno razčiščena. Utrjeno je spoznanje, da v naših razmerah ni niti možnosti niti potrebe po taki akademiji znanosti in umetnosti, ki bi bila temeljni okvir in izključni usmerjevalec naše raziskovalne dejavnosti, ki bi bila nekakšno ministrstvo za znanost. Prav tako so odpadle tiste iluzije in težnje, ki bi hotele SAZU zreducirati na raven društva. Prav ob širokem razmahu raziskovalne dejavnosti v zadnjih dvajsetih letih postaja docela logično, da je Slovenska akademija znanosti in umetnosti sicer avtonomni, strokovni, lahko bi celo rekli najmeritornejši, vendar ne edini, temveč eden od subjektov raziskovalne dejavnosti, eden od soustvarjalcev naše raziskovalne politike. Tako si torej z novim zakonom o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti naša akademija utrjuje našim razmeram ustrezen položaj. Te razmere pa so izraz specifičnega položaja slovenskega naroda včeraj, danes in jutri in izražajo samoupravno ureditev naše družbe, obenem pa tudi naš razvoj v zadnjem obdobju.

Razvojna pot naše akademije torej ne gre niti v smeri ustvarjanja okraska naše znanosti, zgolj visokega društva nesmrtnikov ali podobno, ko tudi ne v smeri razvoja take akademije, ki bi bila vseobsežen in v bistvu utesnjujoč okvir naše raziskovalne dejavnosti. Naš položaj, tako družben kot nacionalen, zahteva dinamičen koncept akademijske organizacije, zahteva poudarjanje njene vloge, vendar ne kot edinega pobudnika in organizatorja raziskovalne in kulturne dejavnosti v Sloveniji, temveč predvsem kot izjemno strokovnega partnerja o vseh vprašanih racionalnega razvoja, odprtega tako nasproti naši znanstveni javnosti kot nasproti sodobnim družbenim procesom. Naša akademija torej tudi na osnovi novega zakona dobiva potrjen tako imenovani dvojni status, to je status pomembne znanstvene institucije in organizacije, katere posebno mesto in vloga sta na področju tako imenovanih nacionalnih ved, vendar pa ni omejena zgolj na te vede. Obenem pa je Slovenska akademija znanosti in umetnosti tudi društvo najpomembnejših in najzaslužnejših slovenskih umetnikov in znanstvenikov in mesto za njihovo delovanje in ustvarjanje.

Iz tega načelnega izhodišča so v zakonu izpeljane določbe organizaciji, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, o odnosih znotraj nje, kot tudi o financiranju. Naša akademija naj bi torej bila ustvarjalno odprta in dinamična znanstvena organizacija, ki naj ji na področju razvoja in usmerjanja raziskovalnega dela v Sloveniji nič ne pripada samo po sebi; v skladu s svojim ugledom in zlasti s svojo resnično ustvarjalno močjo pa bo ustrezen partner pri

kreiranju celovitega programa razvoja raziskovalnega dela in vseh pomembnejših odločitev na področju raziskovalne dejavnosti v Sloveniji.

V novem zakonu o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je posebej poudarjena njena odprtost. To težnjo vsebuje vrsta določb zakona, ki se nanašajo na znanstvene delavce v SAZU, na uvedbo tako imenovanih znanstvenih svetovalcev pri SAZU, na širjenje kroga pobudnikov za volitve članov SAZU in vrsta drugih določb.

Vse to izraža željo, da bi tudi z zakonom postavili tako organizacijo SAZU, ki bo čimbolj odprta tokovom našega družbenega razvoja in še posebej naši raziskovalni dejavnosti, da bo čimmanj nevarnosti za odmaknjen ali odrinjen položaj tako pomembne institucije, kot je Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Novi zakon brez dvoma krepí pomen in vlogo akademije kot raziskovalne organizacije in kot korporacije eminentnih znanstvenikov in umetnikov. Obenem se aktualizira vloga akademije kot strokovno-političnega subjekta na področju znanosti in uveljavlja tak koncept razvoja akademije, ki pomeni uresničevanje izvirne oblike naše akademije znanosti, enako oddaljene tako od konceptov vzhodnoevropskih akademij kot tudi od nekaterih oblik častnih asociacij, ki obstajajo ponekod na Zahodu.

Z novim zakonom torej približujemo našo akademijo realnim problemom in potrebam slovenskega družbenega, gospodarskega in političnega razvoja. Zavedati se je seveda treba dejstva, da sam zakon lahko pomeni le korak naprej v razvojen proces in da je razvoj naše akademije odvisen predvsem od njene notranje ustvarjalne sile, ki bo morala dobiti izraz v ustreznih samoupravnih aktih akademije, predvsem v njenem statutu.

Vendar menim, da novi zakon ob hkratnih lastnih hotenjih Slovenske akademije znanosti in umetnosti pomeni korak naprej v organizaciji in razvoju slovenske raziskovalne dejavnosti, predvsem pa tistih ved, katerim je bila in naj bo posvečena posebna pozornost Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Prepričani smo lahko, da bodo raziskovalni potenciali Slovenske akademije znanosti in umetnosti, predvsem pa vsi tisti misleci slovenskega naroda, ki dandanes imajo možnost, pa tudi dolžnost, sodelovati v prizadevanjih te visoke institucije, s svojimi sposobnostmi in s svojo dejavnostjo prispevali k lepšemu življenju naših delovnih ljudi tako v duhovnem kot v materialnem smislu.

Tako bo naša družba in slovenski narod lahko s ponosom zrl na svojo Akademijo znanosti in umetnosti, ki ne bo simbol nečesa predvsem preteklega, nečesa odmaknjenega ali vzvišenega, temveč simbol naše lastne preteklosti, sedanje in prihodnje duhovne ustvarjalnosti!

Predsednik Miran Goslar: Pričenjam razpravo! Besedo ima tovarišica Ela Ulrih. Prosim!

Ela Ulrih-Atena: Tovariš predsednik, spoštovani poslanci, drage poslanke! Kot poročevalka odbora bom dala še ustno dodatno poročilo, pri čemer želim takoj poudariti, da je v pismenem poročilu posredovani amandma nespremenjen.

Zakon je po svoji vsebini precej podroben in zaradi tega je bilo tudi v odborih precej očitkov. Zlasti je preveč podroben z gledišča naše resolucije

o zakonodajni politiki, po kateri naj zakoni urejajo predvsem razmerja, za katera še niso dozoreli pogoji za samoupravno reševanje in bi se marsikatera zakonska rešitev lahko urejala s statutom akademije. Iz navedenih razlogov je bilo črtanih nekaj določb zakonskega predloga. Ker pa je bila močno izražena želja akademije, da je bolje, če je v zakonu napisano raje več kot manj, se je odbor s tem strinjal, pri čemer je menil, da to ni sistemski zakon, temveč poseben zakon, ki ureja status in naloge ene same institucije in je zato toliko koristnejše upoštevati želje in zahteve te institucije. Iz zahtev akademije je moč sklepati, da pričakujejo njeni člani in delavci, da bo zakon prispeval k reševanju določenih notranjih odnosov in da statut ne more biti zadostna opora za njihovo razrešitev.

Zakon in na njegovi podlagi sprejeti statut naj bi znanstvenim delavcem samoupravne pravice in spodbudil ustrezno sodelovanje med njimi in akademiki. So tudi mnenja, da zakon ne more reševati zapletenih odnosov v akademiji, da pa mora omogočiti ustvarjalne pobude in njihovo javno verifikacijo znotraj Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Glede na navedeno odbor predlaga, da zbor ne sprejme amandmajev zakonodajno-pravne komisije k 1. in 6. členu. Odbor ju ni sprejel. Odbor pa podpira amandma zakonodajno-pravne komisije k 40. členu in predlaga, da tako ravna tudi zbor.

Odbor predlaga nov, dodaten amandma k 19. členu, in sicer, naj se besedilo 3. odstavka za izrazom »dopisni člani SAZU« dopolni z besedilom »in znanstveni delavci ter predstavniki raziskovalcev«.

Ta rešitev je utemeljena s tem, da tudi znanstveni delavci in predstavniki raziskovalcev z drugimi naslovi sodelujejo pri volitvah svojih sodelavcev. Tako zasnovano volilno telo bo omogočilo širšo kolektivno razpravo in izmenjavo stališč o lastnostih kandidatov in prispevalo k izvolitvi najboljših kandidatov. Odsotnost znanstvenih delavcev in raziskovalcev pri volitvah svojih sodelavcev ne bi bila v skladu z nalogami akademije, ki so opredeljene v 1. členu. Akademija je znanstvena organizacija in vsi tisti delavci, ki na akademiji znanstveno delajo, naj sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju kadrovske politike. To načelo je že uresničeno na področju visokega šolstva. Pedagoško-znanstveni svet, ki ga sestavljajo vsi učitelji in znanstveni delavci ter predstavniki sodelavcev in študentov, voli učitelje, znanstvene delavce in sodelavce na visokošolskih zavodih.

Odbor predlaga zboru, da sprejme zakon s predlaganimi spremembami in dopnitvami.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima dr. Avgustin Lah, predstavnik Akademije znanosti in umetnosti.

Dr. Avgustin Lah: Spoštovani tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! S sprejetjem predloženega zakona bo, kot je rekel dr. Ernest Petrič, slovenska skupščina sklenila eno svojih zakonodajnih dejanj, kateremu pa lahko prisodimo večji pomen, kakor je le ureditev statusa in delovanja te nacionalne znanstvene in umetnostne ustanove. V zakonu so nekatere nove rešitve, ki bodo ob programu in mestu Slovenske akademije znanosti in umetnosti omogočile in pobudile trajnejše sodelovanje širšega kroga znanstvenih delavcev Slovenije. Ta nacionalna ustanova se bo enakopravneje vključevala v delo raziskovalne skupnosti Slovenije in bo njen odmev primeren tudi v

kulturnih skupnostih Slovenije in mesta Ljubljane. Nekatero stalne oblike raziskovalnega dela in znanstvene dokumentacije, ki smo jim doslej v njihovo škodo odmerjali značaj arhivskega dela in jih zapostavljali, bodo morda zaživele drugače, kot del naše širše kulturne akcije in osnova monografije, ki jo zelo pogrešamo.

Tudi naše sodelovanje s sorodnimi ustanovami v Jugoslaviji in v drugih deželah bo sedaj, ko postajajo republike enakopraven dejavnik v naši mednarodni aktivnosti, lahko koristnejše in vidnejše, saj v tem pogledu ne gre zanemarjati reprezentativne vloge, ki jo zakon tej ustanovi posebej določa.

Upam, da boste pravilno tehtali še naslednjo mojo misel. Zadovoljni smo, da naša skupščina v času tako intenzivne dejavnosti v zvezi z ustavnimi reformami in izboljšanjem pogojev gospodarjenja ne odriva na stran svojih nalog na kulturnem in znanstvenem področju. Prepričani smo lahko, da bosta tudi znanost in izobraževanje pri reševanju teh perečih vprašanj opravila zelo koristno delo trajnejšega pomena. Prav ta misel pa naj pomaga, da o značaju dela in razvojnih možnostih Slovenske akademije znanosti in umetnosti še kaj povem.

V njenih nedrih smo osnovali inštitut za tista področja raziskovalnega dela, ki so gospodarstvu in fundamentalnim vedam lahko največ pomenili. Zato so dobili nove pokrovitelje in akademija je ostala le še njihov formalni soustanovitelj. Zato na naši akademiji razvijamo raziskovalno delo pravzaprav le v treh razredih: za humanistične vede, za filološke in literarne vede — posebej pa še za slovenski jezik — in za naravoslovne vede. Na teh področjih so nam zaupane nekatere pomenske naloge, žal pa dinamika in obseg dela ne ustrežata niti našim raziskovalnim potrebam niti razvoju znanosti. Organizem, ki se uspešno razvija, mora biti vsaj v zasnovi in ob normalni oskrbi za svoje naloge tudi dovolj krepak. Zato nam je orientacija navzven, v sodelovanje, edina realna. Vsak partner razmišlja o tem, kaj mu sodelovanje prinaša, naše možnosti in naši dosednji okviri pa takega sodelovanja niso ravno spodbujali. Upam, da to ne bo izzvenelo kot tarnanje, vendar: za znanstveno delo in za biblioteko pride leta 1971 na posamezni inštitut Slovenske akademije znanosti in umetnosti blizu 60 000 dinarjev, to je 6 milijonov starih dinarjev. Izdatki za znanstveno delo in literaturo so v primerjavi z osebnimi dohodki celotne akademije v razmerju 1 : 7,6; torej gre za osebne dohodke skoraj osemkrat toliko kot za znanstveno delo, vendar je komisija sindikatov ocenila osebne dohodke na tej instituciji za nerazumljivo nizke, samoupravnega sporazuma pa niso mogli sprejeti, ker so poprečja pod predvidenimi minimumi.

Dovolj o tem, vendar je res, da poleg novega obetajajočega zakona o akademiji tudi vse to določa, kakšno bo naše samoupravljanje, kakšno bo delo, kako ga bomo vrednotili in, ne nazadnje, kakšen bo ugled te ustanove v javnosti. Mi smo optimistično razpoloženi, ker se z novim zakonom odpira upanje, da bomo tudi zunaj akademije resneje pretehtavali njen program in položaj, s tem pa spodbudili progresivne in ustvarjalne sile v njej, da uresničimo pričakovanja. To obeta že zagotovitev enakopravnega položaja in kriterijev.

V razpravi o predlogu zakona o akademiji smo se ustavili ob misli, da je na akademiji treba spremeniti mentaliteto in marsikatero metodo. To vemo vsi, toda mentaliteta se bo spreminjala z novimi nalogami in možnostmi in ob sedanjih tudi z novimi sodelavci in z modernimi sredstvi. Celoten mehanizem sodelovanja je zasnovan na sodelovanju naših eminentnih znanstvenikov, članov akademije, znanstvenih delavcev in drugih raziskovalcev naših inštitutov

ter širšega kroga uglednih znanstvenih delavcev. Sodelovanje se gradi tudi med akademijo in raziskovalno ter kulturno skupnostjo. Skupno z raziskovalno skupnostjo in še nekaterimi dejavniki bomo izdajali informativno glasilo »Raziskovalec«, snovali bomo raziskovalne načrte, skušali vzpostaviti dokumentacijo in obogatiti raziskovalno delo s sodobnimi sredstvi. Naši inštituti že sodelujejo z gospodarstvom, zlasti inštitut za biologijo in inštitut za raziskovanje Krasa v Postojni. To je dokaz naše družbene afinitete in sposobnosti za transformacijo. Sedaj bomo skušali osnovati še dve raziskovalni skupini. Ena naj bi spremljala nekatere elemente razvoja Slovenije v jugoslovanskih okvirih in s sosednjimi deželami, druga pa naj bi kompleksno zastavila proučevanje in varstvo okolja. Obe akciji in skupini bosta lahko pomembni za naš okvir delovanja, zapolniti pa utegneta tudi vrzeli v raziskovalnem delu.

Na področju humanističnih znanosti bi kazalo aktivirati akademijo tudi v proučevanju našega najnovejšega razvoja in sedanje strukture. Brez tega je težko pravilno vrednotiti preteklost in še težje karkoli načrtovati. V sodobnost gledamo le v umetnostni zgodovini in v proučevanju jezika, v narodopisju in naravoslovju. Te ideje so že dolgo znane in bi jih kazalo znova pretresti. Ne gre za nove inštitute, gre pa za dopolnitev njihovega kadrovskega in zlasti organizacijskega sestava in za deloma novo opredelitev funkcij.

Akademiji so tudi že ponujali, naj bi prevzela naloge v zvezi z ustanovitvijo dokumentacijskega centra. To je nekakšna prirodna funkcija, prepotrebna naši skupnosti zaradi napredka v raziskovalnem in znanstvenem delu in zaradi racionalnosti. Vendar te funkcije ne more prevzeti, če niso zagotovljeni potrebni pogoji.

S sodelovanjem širšega kroga znanstvenikov bo tudi logično, da bodo začeli več objavljati v publikacijah akademije, to pa za ugled znanosti nekaj pomeni. Vendar tudi za to ni urejena materialna podlaga. Kdo naj vse to premika? Upravniki inštitutov pri nas, akademiki in univerzitetni profesorji dobe za vodstvo mesečno nagrado po štiri stare tisočake! Čast in entuzijazem sta v luči dinarja siroti.

Zato, tovariši poslanci, smo zadovoljni, da obravnavate tudi kulturne zadeve in se seznanjate z realnostjo življenja v vseh straneh. Vaše misli lahko črko zakona zelo obogatijo. V razpravi o predlogu zakona v načelu in podrobnostih smo znova pretehtali rešitve, ki so smele in rahlo tipajoče, kompromisi in odločneje preusmeritve obenem. In v bistvu smo ostali pri predlogu.

Amandma k 19. členu sprejemamo kot koristno dopolnilo, katerega želimo precizirati; znanstvene delavce in druge raziskovalce naj torej poleg članov akademije v ustreznem razredu volijo tudi znanstveni delavci in predstavniki drugih raziskovalcev, kot je to predlagal odbor. Odgovornost predsednika akademije po amandmaju k 35. členu je logična, saj mora odgovarjati tako skupščini kakor predsedstvu akademije.

Razprava o predlogu je bila živahna in poglobljena. Hvaležni smo zanj, saj nas je obogatila za izkušnje, ki nam bodo dobrodošle pri sestavljanju statuta. Tega dela smo se resno lotili, ker vemo, da bo zakon mogoče uresničiti in da bo to le pot na novo delovno osnovo.

Ob koncu lahko izrazim našo globoko voljo in zainteresiranost, da uresničimo duha zakona in opravičimo vlogo in mesto, ki ju z njim dobiva Slovenska akademija znanosti in umetnosti v slovenski družbi in slovenski znanosti. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Predstavnik zakonodajno-pravne komisije vprašam, če odstopa od spornih amandmajev k 1. in 6. členu.

Dr. Branko Furlan: Strinjamo se z amandmajem k 19. členu, ki ga je danes predlagal odbor za prosveto in kulturo; kar pa se tiče amandmajev zakonodajno-pravne komisije, nimam kaj posebnega dodati. Vztrajam pri njih in poudarjam še to, da se je z njimi strinjal tudi takrat prisotni predstavnik predlagatelja.

Predsednik Miran Goslar: Še kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Prosim, da pogledate obe poročili, in sicer poročilo odbora za prosveto in kulturo in zakonodajno-pravne komisije; nimate pa dodatnega poročila odbora z amandmajem k 19. členu, ki ga je tovarišica Ulrihova pravkar ustno obrazložila in se z njim vsi strinjajo, sicer pa ga bom še posebej prebral, ko bomo prišli do njega.

Najprej glasujemo o nespornem amandmaju, ki ga predlaga odbor za prosveto in kulturo k 3. odstavku 35. člena in se nanaša na odgovornost predsednika SAZU. Kdor je za amandma, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Amandma k 35. členu je sprejet.

Sledi glasovanje o amandmaju odbora za prosveto in kulturo k 19. členu, ki ga je danes obrazložila tovarišica Ulrihova. Nanaša se na dopolnitev besedila tretjega odstavka 19. člena, tako da se za izrazom »dopisni člani SAZU« dodaja še besedilo: »in znanstveni delavci ter predstavniki raziskovalcev.«

Kdor je za amandma, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Hvala lepa! Tudi amandma k 19. členu je sprejet.

Glasujemo o amandmaju zakonodajno-pravne komisije k 1. členu.

Dr. Petrič želi besedo!

Dr. Ernest Petrič: Predstavnik zakonodajno-pravne komisije je dejal, da se je predlagatelj strinjal s temi amandmaji, danimi v zakonodajno-pravni komisiji. To je res! Vendarle pa moram dati kratko pojasnilo.

Pri amandmajih, glede katerih si nasprotujeta odbor za kulturo in prosveto in zakonodajno-pravna komisija, ne gre za bistvena vsebinska vprašanja. Gre za poudarek, ki naj ga izrazi zakonsko besedilo. Prvotno smo mislili, da je primernejše prvotno besedilo prvega člena, ker poudarja misel o dvojnosti značaja akademije, kar je potrebno poudariti zaradi določenih tendenc znotraj akademije; to je tudi želja same akademije. Ko so se pojavili amandmaji zakonodajno-pravne komisije, smo menili, da to predloga zakona bistveno ne spreminja; po našem mnenju ga redakcijsko prej slabi kot pa krepi. Ko sedaj odbor za kulturo in prosveto čvrsto vztraja pri prvotnem besedilu, želim izraziti samo to, da tudi predlagatelju prvotni tekst bolj ustreza, čeprav je sicer sprejemljivo tudi besedilo amandmaja, ker ne gre za bistvena vprašanja.

Predsednik Miran Goslar: Zadeva je pojasnjena in lahko glasujemo o amandmajih zakonodajno-pravne komisije k 1. členu. Kdor je za amandma, naj dvigne roko. (Pet poslancev dvigne roko.)

Amandma ni sprejet.

Glasujemo o amandmaju zakonodajno-pravne komisije k 6. členu. Kdor je za amandma, naj prosim dvigne roko. (Pet poslancev dvigne roko.)

Amandma ni sprejet.

Glasujemo o nespornem amandmaju k 40. členu. Kdor je za amandma, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Kdo je proti? (Nihče.) Se je kdo glasovanja vzdržal? (Nihče.)

Amandma k 40. členu je sprejet.

S tem smo amandmaje izčrpali in glasujemo o predlogu zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Kdor je za zakon, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zakon sprejet.

Sledi 4. točka dnevnega reda, in sicer predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji.

Predlagatelj je izvršni svet. Na sejo je bil povabljen predstavnik republiškega zavoda za šolstvo.

Predlog za izdajo zakona so obravnavali: odbor za prosveto in kulturo, odbor za finance in proračun in zakonodajno-pravna komisija.

Želi kdo razpravljati? (Nihče.) Torej predlagam samo sklep, in sicer v naslednjem besedilu:

1. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji se sprejme.

2. Osnutek zakona pripravi izvršni svet.

3. Pri pripravi osnutka naj izvršni svet upošteva pripombe in predloge, dane k predlogu za izdajo zakona.

4. Izvršni svet predloži osnutek zakona do 15. novembra letos.

Če se strinjate s tem sklepom, prosim, da dvignete roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Sklep je sprejet.

5. točka dnevnega reda je predlog za izdajo zakona o telesno-kulturnih skupnosti in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji.

Predlagatelj je izvršni svet. Uvodno obrazložitev bo dal dr. Ernest Petrič.

Dr. Ernest Petrič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Čeprav je že pozna ura, mi glede na dejstvo, da pravzaprav, kot se spominjam, v zadnjih petih letih o telesni kulturi v tem zboru ni bilo posebne debate, vendarle dovolite, da s kratko uvodno besedo pritegnem vašo pozornost.

Tovarišice in tovariši poslanci! Prepričan sem, da se bo z vašo današnjo odločitvijo, namreč s sprejetjem predloga za izdajo zakona o telesno-kulturnih skupnostih in financiranju telesne kulture v Socialistični republiki Sloveniji formalno začel postopek za pripravo in sprejem tega zakona.

Ob tem lahko takoj rečem, da pričakovanja, ki jih goje telesno-kulturni delavci, niso majhna. Željo, da se tudi telesno-kulturno področje na ustrezen način vključi v samoupravno organizacijo naše družbe, da s tem dobi telesna kultura ustreznije mesto kot ena od pomembnih družbenih dejavnosti v našem samoupravnem sistemu, potrjuje v zadnjem času, to je v zadnjih mesecih, vrsta kategoričnih zahtev. Omenimo naj le — poleg znanih dokumentov in stališč,

sprejetih v preteklih letih, med drugim tudi v skupščini — zlasti nedavno sprejeta stališča in sklepe problemske konference Zveze mladine in pa med telesno-kulturnimi delavci znano tako imenovano portoroško izjavo Zveze za telesno kulturo Slovenije. Oba dokumenta kategorično postavljata tudi zahtevo po ustreznejši normativni ureditvi telesno-kulturnega področja in konkretno zahtevata čimprejšnjo ustanovitev samoupravnih telesno-kulturnih skupnosti.

Torej lahko ugotovim, da odločitev o pripravi zakona o telesno-kulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v Sloveniji uživa podporo tistih, ki jim je telesna kultura najbližja, to je telesno-kulturnih delavcev in mladine.

Prve priprave zakona so, vsaj kar se tiče prizadevanj republiške uprave in izvršnega sveta, že za nami. Pred pripravo predloga za izdajo zakona so bile pripravljene teze za zakon, ki so bile v široki razpravi v republiških in občinskih organih in organizacijah za telesno kulturo. Povzetki teh razprav, vsekakor pa seveda razprave o predlogu za izdajo zakona tako v skupščini kakor zunaj nje, bodo osnovni kažipot za pripravo zakonskega osnutka.

Ob tem naj ugotovim, da bo glede na specifičnost telesno-kulturnega področja, ki ga je do neke mere moč primerjati samo še s kulturno dejavnostjo, priprava zakonskega osnutka težka naloga. Še posebej pa bo to težka naloga glede na dejstvo, da tudi na tem področju skušamo vzpostaviti odnose in organizacijo, primerne splošni organizaciji in odnosom v naši družbi. Torej nimamo vzorov in receptov, ki bi jih mogli posnemati. Prepričani pa smo vendarle lahko, da bo s skupnimi naporji, z ustreznim mero potrpežljivosti in pripravljenosti za uskladitev interesov moč pripraviti ustrezen zakonski osnutek in nato dober predlog zakona, ki seveda ne bo sam po sebi razrešil trenutno odprtih vprašanj na področju telesne kulture v Sloveniji, ki tudi ne bo zveličaven za vse čase, temveč ga bo mogoče in brez dvoma tudi potrebno na temelju izkušenj in našega razvoja spreminjati in dopolnjevati.

Vendarle pa ob poznavanju dejstev o stanju in problemih telesne kulture v Sloveniji, ob razumevanju našega družbenega razvoja in hotenj samih telesno-kulturnih delavcev in ob ustreznem vrednotenju telesne kulture lahko upravičeno verjamemo, da bo zakon, ko bo sprejet, pomenil korak naprej v razvoju telesne kulture v Sloveniji.

Menim, da bi nas odvedlo predaleč, če bi ob tej priložnosti na tem mestu podajal obsežen ekspoze o stanju telesne kulture v Sloveniji. O tem smo obširno razpravljali na zadnji seji prosvetno-kulturnega zbora na temelju obsežnega in ugodno sprejetega gradiva. Poudarim naj le, da se v zadnjem obdobju v plodnem sodelovanju vseh dejavnikov na področju telesne kulture in športa, to je Zveze mladine Slovenije, katere prispevek želim posebej poudariti, Zveze za telesno kulturo Slovenije in drugih telesno-kulturnih organizacij, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, komiteja izvršnega sveta in ustreznega odbora te skupščine postopno razrešuje vrsta odprtih načelnih vprašanj razvoja telesne kulture v Sloveniji in se postopno oblikuje koncept telesno-kulturne politike, prilagojene našim specifičnostim, našim družbenim odnosom in naši viziji odnosov v samoupravni družbi.

Ta proces, ki se kaže v vrsti konkretnih ukrepov, sprejetih v zadnjih letih, je zapleten. Na splošno gre za to, da se izoblikuje koncept razvoja in položaja telesne kulture v samoupravni družbi. Pri tem se še v precejšnji meri srečujemo z najrazličnejšimi pogledi, pri katerih eno skrajnost predstavljajo pogledi in ideje o tako imenovanem državnem športu, državni telesni kulturi z močnim poudarjanjem vloge države in v veliki meri prestižnimi cilji, torej

s pogledi, od katerih smo se v načelu že davno poslovili, druga skrajnost pa so predstave o telesni kulturi z vsemi tistimi deformacijami, ki jih vključujeta šport in telesna kultura v kapitalističnem svetu, kjer je v veliki meri tudi na tem področju osnovni kriterij in hotenje posel, »biznis«, reklama in podobno. Če k temu dodamo še obstoj nekaterih iz preteklosti izvirajočih idealiziranih predstav, in pa zlasti to, da smo dolga leta vendarle zapostavljali problematiko telesne kulture v okviru naše splošne politike in to področje v nekem smislu preveč prepuščali stihiji, je precej jasno, da pred nami že danes, jutri pa pred telesno-kulturnimi skupnostmi, stoji kot osnovna naloga postopno oblikovanje samoupravni družbi in samoupravnim odnosom primerne koncepta razvoja telesne kulture. Naj dodam, da prve elemente take koncepcije razvoja telesne kulture skušata in morata vsebovati srednjeročni program našega družbenega razvoja in stališča o dolgoročnem razvoju Socialistične republike Slovenije, ki bosta v prihodnjih mesecih obravnavana tudi v tem zboru. Zato telesno-kulturni delavci tudi ob teh razpravah upravičeno pričakujejo vaše razumevanje in ustvarjalno pomoč.

Tovarišice in tovariši poslanci! Menim, da se je z današnjo razpravo in bodočimi razpravami o srednjeročnem in dolgoročnem razvoju SR Slovenije potrebno posloviti od stanja, v katerem je bila telesna kultura preveč prepuščena sama sebi, zanemarjena in neustrezno vrednotena v okviru naše splošne družbene politike. Menim, da je v okviru teh razprav potrebno potrditi doslej oblikovana izhodišča o razvoju telesne kulture pri nas.

Po teh izhodiščih naj bo predvsem telesna vzgoja v šolah vseh vrst in stopenj temelj naše telesne kulture v prihodnosti, ob množični športno-rekreativni dejavnosti posameznika, delovnih organizacij, telesno-kulturnih in športnih organizacij in vseh ostalih, in ob tekmovalnem in vrhunskem športu kot logični posledici in izrazu razvite telesne kulture, temelječe, kot sem že poudaril, na telesni vzgoji v šolah in široki množični športno-rekreativni dejavnosti tako rekoč vsega naroda.

Ko pripravljamo bodočo zakonodajno ureditev telesne kulture v Sloveniji, se mi ne zdi odveč opozoriti, da moramo ob tem imeti zelo izostren posluš za prihodnji razvoj človeške družbe tako pri nas kot v svetu. Nič novega ni, če poudarim, da prav z vidika bodočega razvoja človeštva, vsega dobrega in slabega, kar človeštvu prinaša razvoj tehnike in znanosti, dobiva telesna kultura še poseben pomen. Sodobnemu, predvsem pa jutrišnjemu človeku, ogroženemu od vseh deformacij in razvrednotenja njegovega okolja, ogroženemu od strahotnega tempa sodobnega življenja, hrupa, smradu, pomanjkanja gibanja in vsega tistega, kar prinaša s seboj moderno življenje, telesna kultura ni več in ne bo več zgolj stvar osebne zabave. Telesna kultura postaja ena od elementarnih potreb človekovega bistva, pa tudi pomemben interes družbe, saj je prav telesna kultura eden bistvenih elementov, ki omogoča tudi v modernem stehneziranem svetu človeku ohraniti njegovo psihofizično ravnotežje in celovit razvoj njegove osebnosti.

Ob tem bi vam mogel navesti, tovarišice in tovariši poslanci, najrazličnejše podatke in ilustracije tako o tujih kot o naših razmerah. Nekatere vsebujejo predloženi predlog za izdajo zakona. Ob tem seveda ne smemo zanemariti vseh dosedanjih rezultatov, ki so predvsem plod izjemne prizadevnosti telesno-kulturnih delavcev in organizatorjev telesne kulture pri nas. Vendarle pa ti rezultati, temelječi predvsem na entuziazmu in prizadevnosti ljudi, niso zadovoljivi. Narobe, prej so vznemirjujoči! Ob tem pa se morajo ne le pred

telesno-kulturnimi delavci, temveč pred vso našo družbo, postaviti nekatere dileme, kot: ali hoče ta družba imeti svoje občane zdrave, uravnovešene, srečne ljudi; ali hočemo tudi na telesno-kulturnem področju uveljaviti samoupravne odnose, še posebej ob dejstvu, da številnim mladim prav področje telesne kulture lahko pomeni prvo stvarno srečanje s samoupravljanjem; pa tudi dilemo o tem, ali se nam zdi telesna kultura za to družbo pomembna, ob vsem, kar je že bilo načelno neštetokrat rečeno, ali pa imamo telesno kulturo vendarle za nekaj, s čimer naj se ukvarjajo po svoji volji in v skladu s svojimi »hobiji« različni telesno-kulturni entuziasti. Te in še nekatere druge dileme, na katere je odgovor — po mojem mnenju — v načelu jasen, praksa pa tega načelnega odgovora žal v celoti ne potrjuje, je mogoče strniti v spoznanje, da so na telesno-kulturnem področju danes pri nas potrebni pomembni premiki, da je še kako potrebna samoupravna organizacija te dejavnosti, da je še kako potrebna integracija tega področja družbene dejavnosti znotraj njega samega in še zlasti navzven z vsemi področji družbenih dejavnosti in združenega dela, da je še kako potreben nacionalni program razvoja telesne kulture v naši slovenski socialistični samoupravni skupnosti! Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da z ustavnimi spremembami prehaja telesno-kulturna problematika v celoti v okvir odgovornosti nas samih.

Načela, na katerih naj zakonski osnutek temelji, so po mojem mnenju dovolj obširno navedena v predlogu za izdajo zakona.

Med temi načeli je vsekakor najpomembnejše načelo o samoupravljanju in samoupravnem združevanju na področju telesne kulture. O položaju in razvoju telesno-kulturne dejavnosti v naši družbi naj torej v prihodnje odločajo predvsem aktivni člani telesno-kulturnih organizacij, družbeni in strokovni delavci, občani ter organizacije.

Ustanovijo naj se temeljne telesno-kulturne skupnosti v občini in republiška telesno-kulturna skupnost, ki naj samoupravno povezuje vse nosilce telesne kulture, družbeno-politične skupnosti, občane in druge organizacije, v katerih naj se usklajujejo njihovi interesi ter oblikujejo in uresničujejo njihovi programi na področju telesne kulture.

Predlog za izdajo zakona vsebuje tudi načelo o zagotovitvi zadostnih in vsaj relativno stabilnih finančnih sredstev za financiranje telesno-kulturne dejavnosti. Naj ob tem poudarim, da verjetno nihče, tudi telesno-kulturni delavci v Sloveniji, ne goji iluzijo o tem, da bo od jutri naprej možno telesno-kulturno dejavnost v Sloveniji financirati po željah in potrebah. Narobe! Vsi se zavedamo, da so tudi na tem področju naše materialne možnosti slej ko prej omejene. Vendar po številnih letih zaostajanja tega področja, po številnih letih, ko je to področje bilo tako rekoč zadnje na spisku naših skupnih potreb, zato pa tudi med najbolj izpostavljenimi za redukcije in omejitve, in ob prvih skromnih premikih v zadnjih letih, lahko pričakujemo tudi v materialnem pogledu ustrežnejši odnos naše družbe do te dejavnosti. To še zlasti sedaj, ko z ustavnimi spremembami postaja to v celoti odgovornost nas samih.

Kot že rečeno, priprava zakonskega osnutka, ki naj bi šel tudi v javno razpravo, ne bo lahka. Prav zato apeliram s tega mesta na ta zbor, še posebej pa na vse tiste, ki jim je razvoj telesne kulture pri srcu, da vsaj v nadaljnji proceduri aktivno sodelujejo z ustvarjalnimi predlogi in kritičnimi pripombami, pa tudi z zaupanjem, da vsi skupaj želimo pripraviti dober zakon in da je zato nekatere naše interese potrebno v mirni in konstruktivni razpravi usklajevati in uskladiti. Redkokje na svetu, če sploh kje, so imeli in imajo telesno-

kulturni delavci pri pripravi zakonske ureditve toliko možnosti, da pri tem sami tvorno sodelujejo. Upam, da bodo ta široko odprta vrata znali uporabiti za uresničitev nam vsem skupnih ciljev. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Predlog za izdajo zakona so obravnavali odbor za prosveto in kulturo, odbor za finance in proračun in zakonodajno-pravna komisija. Poslanec Maks Jamšek, ki se zaradi bolezni ne udeležuje sej, vendar pa redno spremlja delo skupščine, je poslal pismeni prispevek in bo v zapisniku besedilo te razprave objavljeno. Kdo želi besedo?

Dr. Vojan Rus ima besedo.

Dr. Vojan Rus: Spoštovane tovarišice in tovariši! Upam, da mi ne boste zamerili, če porabim nekaj besed za področje, ki je v taki meri zane-marjeno.

V veliki meri se strinjam s stališči, ki ste jih že dobili v predloženem gradivu izvršnega sveta in odbora za prosveto in kulturo in ki smo jih danes slišali, vendar pa mislim, da je nujno dodati še nekaj stvari, nekatera vprašanja pa morda tudi razčistiti. Prosim vas že vnaprej, da ne jemljete mojih besed kot nekakšno tako imenovano »radikaliziranje«, čeprav večkrat ne vemo, kaj se pod tem pravzaprav razume, če poskušamo v svoji razpravi čimbolj natančno izraziti stanje tako, kakršno je. To stanje pa je izredno slabo in bi mogli zaradi tega govoriti o nujnosti sanacije tega področja!

Predvsem mislim, da bi bilo nevarno, če bi videli nekatera osnovna pota in izhode iz te krize v nekakšnih velikih reorganizacijah in bi postavljali temelje nekakšnim velikim organizacijskim piramidam, pri tem pa ne bi spoznali pglavitnih vsebinskih, družbenih in konceptualnih vzrokov za sedanje stanje in vsebinskih, družbenih in konceptualnih izhodov iz tega stanja.

O sedanjem stanju želim k temu, kar je bilo že izrečeno, dodati še nekaj besed. Poleg ugotovljenih negativnih pojavov niso dovolj natančno označeni tisti negativni družbeni premiki, ki so na tem področju povzročili marsikaj slabega in jih lahko samo skupaj obvladajo vse aktivne, tako imenovane subjektivne sile, od skupščine do vseh družbeno-političnih dejavnikov. Mislim, da moramo predvsem ugotoviti, da se pojavljajo na tem področju taki izraziti pojavi potrošništva kot morda na redkokaterem drugem področju, in da glede tega včasih celo pademo na znatno nižjo raven, kot smo jo včasih imeli.

Telesna vzgoja je v Sloveniji nastala kot del taborskega ljudskega gibanja in je zato imela v tistem času pomen maloburžoazne, toda vendar plebejske aktivizacije. Tak plebejec kot je bil, denimo Levstik, je spodbujal začetek tega telesnovzgojnega gibanja v Sloveniji in lahko rečemo, da smo od te ravni, ki vsekakor ni bila zadostna, večkrat prišli na znatno nižjo raven. Od sorazmerno množičnega udejetvovanja v preteklosti smo danes prišli od tega, da smo večkrat zadovoljni s tem, če imamo veliko število gledalcev v dvoranah. Nekateri mislijo, da je to nekaj modernega, vendar je to zastarel način, ki ga večkrat uvažamo z Zahoda, kjer je danes že kritiziran in ga mi, kot nekakšni »zakasnelčki«, po nepotrebnem prevzemamo. Ta način množičnega gledalca, ne pa aktivnega sodelavca v telesni vzgoji, malo cika tudi na tisti politični koncept starega Rima, ki ga vsi poznamo pod reklom: »panem et circenses«. Tam so vplivni ljudje sodili, da je množici Rimljanov treba dati »kruh in igre«, zato da jih zabavamo in da niso preveč politično aktivni.

Pri nas imamo sedaj zanimiv družbeni pojav, ko se je, po mojem mišljenju, ukvarjanje s telesno vzgojo v precejšnji meri premaknilo k nekakšnim novim srednjim slojem. Imamo precejšnje število ljudi, ki morda hodijo smučat, se bavijo z ribolovom, lovom ali nabiranjem gob. Toda če bi ta pojav statistično obdelali, bi ugotovili, da so to v glavnem tisti, ki imajo avtomobile in morda predstavljajo četrtno našega srednjega sloja. To predstavlja nov socialni pojav, s katerim ne moremo biti zadovoljni. Vprašanje je, če delovni sloji niso morda včasih celo v slabšem položaju kot nekoč. Danes je mnogo delovnih ljudi, ki delajo večkrat ponoči in v nezdravih pogojih, kar slabo vpliva na njihovo telesno stanje. Raziskave beograjskega inštituta kažejo, da se telesno stanje v Jugoslaviji — ne vem, koliko to velja za Slovenijo — izredno hitro slabša in da začne upadati že pri 20. letu. Kasneje se bom pri tem posebej zadržal.

Glede raznih družbenih vzrokov in pogojev bi lahko omenili tudi nekakšen primitiven birokratizem, ki uspeh svojega podjetja ali uspeh svoje občine ali mesta ocenjuje po tem, ali ima kakšno vrhunsko moštvo, ki je lahko nabrano z vseh vetrov in ne zna ceniti pomena množične in vsestranske telesne vzgoje. To je tudi eno od pojmovanj, s katerim se bo treba temeljito spopasti, ker nima nič skupnega z našim razvojem.

Povsem se strinjam s tovariši, ki govorijo o tem, da je naš nujen cilj množičnost, zdi pa se mi, da morda ob tem prihaja do majhnega razkoraka celo v današnjem ekspezeju, kolikor gre za naš drugi cilj, ki je vsestranskost. Pod vsestranskostjo ne razumem nikakršnega ukvarjanja z vsemi panogami, ampak tako ukvarjanje z različnimi panogami, ki pospešuje osnovni razvoj vseh funkcij telesa, na primer spretnosti, vztrajnosti, mišične moči in tako dalje. Seveda se lahko tudi taka vsestranskost izvaja na moderne, novejšje načine, kot pa se je včasih izvajala pri nas. Ima lahko različne oblike, pozimi smučanje, če ni možno drugega, poleti planinstvo, plavanje in podobno. Vprašanje pa je, če mi resnično in odločno postavljamo ta cilj vsestranskosti. Govoril bom o njegovih konsekvencah. Danes je bila namreč poudarjena predvsem množična športno-rekreativna dejavnost. Nimam nič proti tej dejavnosti glede tistega, ki se pač želi z njo ukvarjati. Vprašanje pa je, ali naj to postavljamo tudi kot popolnoma zadosten cilj, ali pa vendarle poskušamo iti vsaj korak naprej, saj nam cela zgodovina kaže, da je mogoče iti k nekoliko višjim in naprednejšim oblikam v precej širokem krogu, športno-rekreativno dejavnost, na primer igranje odbojke enkrat na teden, pa pustimo tistemu, ki to želi. Vprašanje pa je, če kot družba dovolj storimo za vsestranskost, ali pa moramo napraviti več. Zdi se mi, da bi to morali.

Pri nas vladajo precej nerazčiščeni koncepti celo v zelo strokovnih krogih in pri formiranju kadrov. Ali nimamo preozko usposobljene telesnovzgojne kadre, večkrat predvsem samo kot trenerje, ki posameznike pripravljajo samo za neko ozko tekmovanje in če nimamo teh kadrov v veliko večji meri pripravljenih za učitelje neke vsestranske telesne vzgoje, ki se lahko izvaja na veliko bolj moderen in napreden način, potem je nemogoče pričakovati, da bo mogoče v tej smeri vsaj nekaj doseči. Naj omenim samo kot smešno ilustracijo, da se nekateri še danes bojijo gimnastike kot politično sumljive in trdijo, da sploh ne sodi v množično vsestransko dejavnost. Seveda lahko zavrremo vsa tista slaba politična obeležja, ki so bila povezana z gimnastiko ter ugotovimo, da tudi določene oblike gimnastike predstavljajo del vsestranske vzgoje. Ker pa celo v strokovnih krogih pri usposabljanju učiteljev ni jasnih

pogledov na ta vprašanja, jih bo v interesu našega prihodnjega razvoja potrebno razčistiti. Najlepša hvala!

Predsednik Miran Goslar: Mirko Žlender ima besedo.

Mirko Žlender: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Ker je že pozna ura, ne bom polemiziral s strokovnimi argumenti o potrebnosti telesne kulture, ker mislim, da je ta na dlani, pač pa bom opozoril samo na eno vprašanje.

Zelo smo nekritični, kadar formirano kakršnekoli samoupravne skupnosti in ne proučimo vseh posledic, ki jih to povzroči v državni organizaciji. To je aktualno tudi v tem primeru in predlog za izdajo zakona mora to upoštevati. Danes imamo za področje telesne kulture v skupščini določene odbore, imamo pri izvršnem svetu komite za telesno kulturo, imamo neko službo pri republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo, imamo republiško zvezo za telesno vzgojo, imamo občinske zveze za telesno vzgojo, imamo pri vseh občinah svete za telesno kulturo in tako dalje.

Mislim, da smo pri samoupravnem organiziranju teh področij grešili v tem smislu, ker nismo predvideli njegovih posledic za našo organizacijsko strukturo bodisi v republiki bodisi v občini. Če se odločimo za samoupravno organiziranje, moramo odpraviti vsaj institucije, ki so zunaj tega samoupravnega organizma. Kajti danes imamo pojave, ko imamo strokovne službe v petih ali sedmih resorih v občini in v republiki, ki v bistvu opravljajo ali pa vsaj poskušajo opravljati enake zadeve, in to tako kot takrat, ko so bile za to pristojne kot državni organi.

Opozorjam na ta problem in mislim, da bi morali prenehati s tako prakso in že v zakonu, ki ureja samoupravno organiziranje, ukiniti take institucije. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Mislim, da bomo o teh vprašanjih še veliko razpravljali, in je današnja razprava samo nekakšno vnaprejšnje omejevanje za to, kar bo v večji meri nastopilo pri osnutku.

Predlagam, da sprejmemo sklep:

1. Predlog za izdajo zakona o telesno-kulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji se sprejme.

2. Osnutek zakona pripravi izvršni svet.

3. Pri pripravi osnutka naj izvršni svet upošteva pripombe in predloge, dane k predlogu za izdajo zakona.

4. Izvršni svet naj predloži skupščini osnutek zakona do 31. 12. 1971.

Kdor je za sklep, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Sklep je sprejet.

Sledi 6. točka dnevnega reda, predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir.

Predlagatelj je odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko našega zbora.

Odbor je dal še amandma k 6. členu, ki ste ga danes prejeli na klop. Predlog zakona je obravnavala zakonodajno-pravna komisija in je dala pismeno

poročilo. Tudi izvršni svet ga je obravnaval in dal pismeno mnenje, da se strinja s predlogom zakona.

Želi kdo besedo? Martin Košir, prosim!

Martin Košir: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Da vas ne bi zadrževal, želim zbor obvestiti, da se sklicujem na že dano obrazložitev k predlogu zakona. Kasneje pa smo dobili še dva dodatna predloga, in sicer od občine Kamnik in občine Velenje.

Amandma odbora, s katerim sprejemamo predlog občine Velenje, imate pred seboj; stališče odbora glede dodatnega predloga skupščine občine Kamnik pa je že vsebovano v pismenem poročilu odbora. Dodatni predlog občine Kamnik se nanaša na 17. člen, in sicer na nekatera vprašanja s področja kroš-njarjenja. Ker so to vprašanja materialno že urejena v drugih predpisih, menimo, da jih ni potrebno urejati v tem zakonu. Sprejemamo pa pripombe oziroma predloge zakonodajno-pravne komisije. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Želi še kdo besedo? (Nihče.)

Glasujemo najprej o amandmaju odbora za družbeno-politični sistem k 6. členu, o katerem je pravkar govoril tovariš Košir.

Kdor je za ta amandma, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Amandma je sprejet.

Sledita amandmaja zakonodajno-pravne komisije k 10. in 11. členu. Po izjavi tovariša Koširja se odbor z njima strinja.

Kdor je za sprejem teh amandmajev, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Tudi amandmaja k 10. in 11. členu sta sprejeta.

Sledi glasovanje o predlogu zakona v celoti; kdor je zanj, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir sprejet.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, to je na osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani.

Osnutek zakona je predložil izvršni svet skupno z gradivom »Ekonomsko-finančna problematika o časopisnih podjetjih, ki izdajajo dnevni tisk v Sloveniji«. Osnutek zakona sta obravnavala odbor za finance in proračun in zakonodajno-pravna komisija.

Predstavnike republiške konference SZDL in podjetja »Delo« smo povabili na sejo zbora.

Pričenjam razpravo! Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.)

Predlagam samo naslednji sklep:

1. Osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani se sprejme.

2. Predlog zakona pripravi izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

3. Pri pripravi predloga zakona naj izvršni svet prouči vse pripombe in predloge, dane k osnutku zakona, in predloži skupščini obrazložen predlog zakona.

4. Izvršni svet naj pripravi predlog zakona do 15. novembra 1971.

Če ste za tak sklep, prosim, da dvignete roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Hvala! Je kdo proti? (En poslanec dvigne roko.) Se je kdo vzdržal? (Dva poslanca dvigneta roko.)

Ugotavljam, da je z večino glasov sprejet sklep o sprejemu osnutka zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani.

Prehajamo na 8. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Imamo samo dvoje vprašanj. Nanju odgovarja Lojze Komel, pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo, in sicer na poslansko vprašanje Ivana Krefta z dne 12. septembra in Rada Pušenjaka z dne 21. septembra.

Lojze Komel: Tovariš poslanec Ivan Kreft ugotavlja, da se slovenski živinorejci že dolgo pritožujejo zaradi špekulantske politike v zvezi s ceno koruze in v zvezi s tem postavlja naslednja vprašanja:

1. Ali se na ta način hoče pokriti izguba, ki je lani nastala zaradi prevelikega izvoza koruze po nižji ceni, kot je bila cena pozneje uvožene koruze slabše kvalitete?

2. Ali ne bi kazalo glede na to, da je cena koruze na svetovnem trgu dosti nižja od cene na domačem, uvoziti koruze za 25 milijonov dolarjev, kar bi omogočilo izvoz mesa in živine v vrednosti okoli 180 milijonov dinarjev?

3. Ali bomo regiji, ki proda koruzo po pretiranih cenah, prisiljeni priznati še kompenzacijo za živino oziroma meso, ki bo sicer tako drago, da si ga večina delovnih ljudi ne bo mogla privoščiti, ali pa bomo morali uvažati celo meso, ker bo na svetovnem trgu cenejše?

Na prvo vprašanje odgovarjamo naslednje: V letu 1970 je bilo izvoženih 286 771 ton koruze, kar je 4% pridelane koruze v Jugoslaviji. V letu 1970, zlasti v prvi polovici leta, je bila izvozna cena koruze dokaj ugodna. Izvoz koruze je bil liberaliziran, izvažala pa so različna zunanjetrgovinska podjetja. Manjši pridelek koruze v letu 1970 in povečan obseg živinoreje ter delno že prej omenjeni izvoz so brez dvoma prispevali k naraščanju cen koruze na domačem trgu.

Na zahtevo proizvajalcev živine ter zveznih in republiških organov je bil v oktobru 1970 prepovedan izvoz koruze oziroma jo je bilo mogoče izvažati le z dovoljenjem. Z namenom intervencije je bil v letu 1970 odobren uvoz 400 000 ton zrnate hrane za živino. Takrat so cene krmil tudi na svetovnem trgu naraščale. Tako je bila uvozna cena višja kot prej dosežena izvozna cena.

Nosilec uvoznega kontingenta je bila zvezna direkcija za rezervo živil, ki je bila dolžna, da na podlagi licitacije ali zbranih ponudb izbere najugodnejšega uvoznika. Zvezna direkcija za rezerve živil je s svojimi sredstvi prispevala k znižanju cen uvoženi krmi in omogočila proizvajalcem nakup krme. Izvoz koruze je bil interes in pravica delovnih organizacij, medtem ko je uvažala koruzo zvezna direkcija za rezervo živil z namenom intervencije. To pa pomeni, da oba posla nista bila vezana in da so dobiček ali izgubo pri izvozu nosili sami izvozniki, to je podjetja.

K drugemu vprašanju dajemo naslednje pojasnilo: Brez dvoma bi bilo možno v določenih obdobjih urejati vprašanje cen in zagotoviti zadostno ponudbo koruze z uvozom, kolikor je ta cena na svetovnem trgu ugodnejša. V ta namen bi morali imeti na razpolago tudi dovolj deviznih sredstev.

Pripomniti pa moramo, da sicer znaša vrednost izvoza živine in mesa iz Jugoslavije okrog 180 milijonov dolarjev, vendar 25 milijonov dolarjev ne zadostuje za uvoz vseh vrst krmil — zlasti proteinskih — za potrebe živinoreje v Jugoslaviji.

Ugotoviti je tudi potrebno, da je obseg proizvodnje koruze v Jugoslaviji takšen, da bi omogočal znatno večjo tržno proizvodnjo, ki je sedaj izredno majhna, saj je znašala v letu 1969 komaj 15,3 % pridelka. Verjetno bi bilo možno tudi v tem pogledu najti primerne rešitve, ki bi silile proizvajalce koruze k večji prodaji.

Na tretje vprašanje pa odgovarjamo takole: Proizvodnja mesa v Sloveniji presega potrebe tega trga in so tržne cene mesa formirane na podlagi stroškov proizvodnje v Sloveniji. Slovenija nakupuje živino tudi v drugih republikah, vendar ne po višjih cenah, kot so v Sloveniji; prodaja pa meso po cenah, ki so določene z našim sporazumom. To pa pomeni, da ni potrebe po kompenzacijah.

Tovariš poslanec Rado Pušenjak postavlja naslednja vprašanja:

1. Ali in kaj namerava ukreniti izvršni svet, da bi prišlo čimprej do znosne cene koruze, da bi se obdržal sedanji stalež živine in prašičev ter preprečilo preveliko uporabo pšenice za živinsko krmo?

2. Ali obstajajo kakšne možnosti za pomoč kmetijskim organizacijam ter kmetom živinorejcem, ki jih je letošnja suša močno prizadela, da bi do spomladanske setve lažje prebrodili težave v zvezi s pomanjkanjem krme?

Ker sta vprašanji v tesni medsebojni povezavi, odgovarjamo na obe z enim odgovorom.

Glede na dosedanje cene koruze na jugoslovanskem trgu je izvršni svet Skupščine SR Slovenije predlagal uvoz do 1 milijona ton koruze, najmanj pa 50 000 ton. Del teh količin naj bi se uporabil za intervencije, del pa za rezervo, kar pa je seveda odvisno od uvoženih količin. Uvožena koruza naj bi se razdelila po republikah, pri tem pa naj bi se upoštevala deficitarnost v proizvodnji in letošnja suša. Tako bi zmanjšali pritisk kupcev na trgu in proizvodnih področjih in s tem vplivali na pomiritev cen. O uvozu koruze so že razpravljali nekateri zvezni organi ter podprli predloge za uvoz. Zvezni izvršni svet sicer še ni sprejel dokončnega sklepa o uvozu, vendar pa vse kaže, da lahko pričakujemo odobritev uvoza določenih količin koruze. Prav tako je predlagano, naj bi se uvožena koruza prodajala po uvoznih cenah, ki so nižje od sedanje cene na jugoslovanskem trgu; nikakor pa cena te koruze ne bi smela presegrati zagotovljenih cen več kot za 10 %.

Vzporedno poteka v naši republici akcija za organizirano skupno nabavo koruze na domačem trgu. Republika bo za izvedbo tega nakupa pomagala delovnim organizacijam pri zagotovitvi potrebnih obratnih sredstev tako, da bo prispevala 30 % sredstev. Obenem pa izvršni svet Skupščine SR Slovenije zastopa stališče, da se še naprej obdrže omejitve izvoza vseh vrst živilske krme. Hvala!

Predsednik Miran Goslar: Ali ima kdo nova poslanska vprašanja? Mirko Žlender!

Mirko Žlender: Izvršnemu svetu zastavljam naslednje vprašanje:

Vsi poznamo napore železnic za modernizacijo železniške proge Koper—Prešnica. Mislim, da ekonomskih utemeljitev o tem vprašanju zboru ni treba navajati, saj so bili predloženi od izvršnega sveta predpisi o konverziji kreditov

železnici za modernizacijo te proge. Železnica je bila intenzivno vključena v razgovore s poslovnimi bankami, z republiškim rezervnim skladom in z drugimi finančnimi korporacijami, da bi dobila kredit za modernizacijo te železniške proge. Vendar tega kredita ni dobila in zato zastavljam izvršnemu svetu vprašanje, kako gleda izvršni svet na modernizacijo proge Koper—Šentilj, zlasti v zvezi z okoliščino, da bo sosednja republika Avstrija do marca prihodnjega leta elektrificirala svojo železniško proggo do Spielfelda?

Predsednik Miran Goslar: Dušan Horjak!

Dušan Horjak: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da v imenu poslancev gorenjske regije postavim Skupščini SR Slovenije naslednjo poslansko vprašanje, ki se nanaša na problem gradnje avtoceste Podkoren—Kranj—Ljubljana in na karavanški predor:

1. Zakaj ni bil izvršen sklep Skupščine SR Slovenije da se do konca leta 1971 izdelata tehnična dokumentacija za cesto državna meja—Podkoren—Kranj—Ljubljana—Bregana ter predor skozi Karavanke?

2. Kdo je odgovoren, da sklep Skupščine SR Slovenije ni bil pravočasno uresničen?

3. Ali se proučuje način financiranja gradnje te ceste s predorom?

4. Zakaj izvršni svet Skupščine SR Slovenije sam ali prek pristojnih organov ni skušal poiskati vseh možnosti za sprejem skupnega programa graditve predora skozi Karavanke s pristojnimi avstrijskimi oblastmi?

To poslansko vprašanje utemeljujem z naslednjim:

Z odlokom o finančnem programu za financiranje projektiranja novih cestnih odsekov (Uradni list št. 9/69) je bilo določeno, da se izdelata za cesto državna meja pri Podkorenu—Kranj—Ljubljana—Bregana investicijski program ter idejni in glavni projekt do konca 1970. leta. Ker je zakonsko določen termin že potekel in zaradi informacije, da se tehnična dokumentacija ne pripravlja, ampak se celo proučujejo druge variante, so predsedniki gorenjskih občin obiskali predsednika izvršnega sveta Slovenije, tovariša Staneta Kavčiča, zaradi ugotovitve, koliko so informacije glede morebitnih sprememb zgoraj citiranega odloka utemeljene. Predsednik izvršnega sveta, tovariš Stane Kavčič, je odločno zagotovil, da niso v tej zadevi nastopili nobeni novi momenti ter da je odveč vsa bojazen glede spremembe sprejetega programa s strani Skupščine SR Slovenije.

Po tem razgovoru smo prejeli avtentično informacijo o sestanku podkomisije za urbanizem in prostorno planiranje ter odbora za turizem in urbanizem štirih dežel: Furlanije, Koroške, Hrvaške in Slovenije, ki je bil 5. in 6. maja v Crikvenici, kjer je samo zabeleženo, da so načrti za predor skozi Karavanke zaenkrat opuščeni, češ da bodo vse tri države postavile skupni prehod s carino v bližini Trbiža. Dalje smo dobili informacije z avstrijskega dneva cest, ki ga je priredilo avstrijsko društvo za ceste z Dunaja v dneh 17. do 19. maja 1971. V tamkaj predloženih referatih ni bila vrisana nobena zvezna cesta proti Sloveniji vse do leta 1980, predor skozi Karavanke na posvetu sploh ni bil omenjen, v besedilu publikacije, ki so jo ob tej priložnosti izdali, pa je bil le nakazan.

Dalje smo ugotovili, da izvršni svet Skupščine SR Slovenije niti sam niti prek za to pristojnih organov ni izkazoval iniciative in ni pokazal vseh možnosti

za izdelavo skupnega programa predora skozi Karavanke s pristojnimi avstrijskimi organi.

Na podlagi teh dejstev gorenjske občinske skupščine in občani Gorenjske utemeljeno sumijo, da se skuša reševati ta izreden pomemben problem gorenjske regije brez sodelovanja gorenjskih občin in v nasprotju z že sprejetim programom slovenske skupščine. Temu postopku se čudimo še toliko bolj, ker so bile prav gorenjske občinske skupščine glede na težko finančno stanje pripravljene pristati, da se v prvi fazi gradi le dvopasovna cesta, da bi vsaj delno rešili težko prometno situacijo na Gorenjskem.

Menimo, da ni treba posebej utemeljevati potrebe po gradnji gorenjske ceste s predorom, če je o tem že razpravljala Skupščina SR Slovenije in sprejela prej citirani odlok. Vendar kljub temu ponovno poudarjamo, da razvoj gorenjskega gospodarstva, vse večja povezava med proizvodjalnimi organizacijami Gorenjske, povečana izmenjava blaga in drugih dobrin, dalje dvig življenjskega standarda ter izreden turistični promet v zadnjih letih tu na vstopnih vratih za Slovenijo, Jugoslavijo in Balkan sploh, zahtevajo hiter, gospodaren in kvaliteten prevoz. Tak prevoz bi tudi omogočil povečanje mednarodne menjave v obeh smereh ob tako izraziti tranzitni legi Gorenjske. To utemeljitev in zahtevo gorenjske regije priznavajo danes vsi cestno-prometni strokovnjaki in ustanove pri nas. Zato utemeljeno zahtevamo, da izvršni svet Skupščine SR Slovenije pripravi konkreten odgovor na zgoraj postavljeno vprašanje! Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima Rado Pušenjak!

Rado Pušenjak: Naša skupščina je s svojimi predpisi, menda pred dvema letoma, omilila pogoje za sprejemanje mladine v uk v tem smislu, da se za učenje določenih obrti ne zahteva dokončana osemletka. Ker se novi predpisi tudi sedaj še ne izvajajo, je mnogo naše mladine, ki v letošnjem letu ni dokončala obveznega osemletnega šolanja, prisiljena iskati vajenska mesta pri zasebnih obrtnikih v tujini kljub temu, da domačih interesentov za sprejem te mladine ni malo. Razumljivo je, da povzroča sedanje stanje tako pri prizadetih starših na eni strani ter pri obrtnikih na drugi strani veliko nezadovoljstvo.

Prosim predstavnika izvršnega sveta, da pojasni, zakaj toliko časa ni prišlo do izvajanja novih predpisov oziroma ali je možno to urediti tako, da bi domači obrtniki že letos lahko sprejeli v uk mladince, ki še niso odšli v tujino, pri čemer bi se vprašanje teoretičnega pouka uredilo prihodnje leto.

Predsednik Miran Goslar: Je kakšno vprašanje? Besedo ima Franc Svetelj!

Franc Svetelj: Tovariš predsednik! Gospodarske organizacije v zadnjem času vse bolj opozarjajo na počasen postopek gospodarskih sodišč pri izdajanju plačilnih nalogov in izvršilnih sklepov, zlasti v nekaterih drugih republikah. Niso redki primeri, ko je treba na potrditev plačilnega naloga ali izvršilnega sklepa čakati tudi več mesecev. Včasih od vložitve mandatne tožbe do pravnomočnega izvršilnega sklepa preteče tudi 6 mesecev. Da je ta problem pereč posebno v Sloveniji, kaže podatek, da slovensko gospodarstvo sodeluje v presežku terjatev nad obveznostmi v merilu države kar s 25 %. V interesu izboljšanja likvidnosti gospodarstva v naši republici in v interesu večje stabilnosti bi bilo, če bi mandatni in izvršilni postopek skrajšali oziroma združili.

Nekateri predlagajo skrajšanje tega postopka, ki bi razbremenil tudi gospodarska sodišča, na ta način, da bi bil plačilni nalog hkrati tudi izvršilni sklep, na podlagi katerega bi bilo možno po pravnomočnosti, to je v roku 8 dni, terjatev izterjati z izvršbo. Če bi tožena stranka vložila ugovor, bi se postopek redno nadaljeval. Pomislek, da imamo akceptni nalog, ki nadomestuje izvršilni sklep, ni utemeljen, ker praksa kaže, da so akceptni nalog pripravljeni podpisati predvsem tisti kupci, ki nimajo nobenih sredstev in blokiran žiro račun. Drugi kupci, ki so kolikor toliko plačilno sposobni, pa takih nalogov ne podpisujejo.

Prav tako v gospodarstvu ugotavljamo počasen in zamuden postopek, kadar pri službi družbenega knjigovodstva zahtevamo informacijo o finančnem položaju poslovnega partnerja. Tak postopek traja približno mesec dni, kar pomeni, da informacija ni več aktualna.

V zvezi s tem postavljam ustreznim organom izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije naslednji vprašanji:

1. Kaj lahko v trenutnem položaju v naši republiki storimo za skrajšanje postopka pri izdaji plačilnih nalogov in izplačilnih sklepov pri gospodarskih sodiščih oziroma kaj lahko storimo, da bi se položaj v tem pogledu izboljšal na območju vse države?

2. Ali je mogoče rok za pridobitev informacije o poslovnih partnerjih pri službi družbenega knjigovodstva skrajšati? Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: S tem je 8. točka končana. Sledi 9. točka dnevnega reda: volitve in imenovanja.

Imamo samo predlog odloka o razrešitvi sodnika okrožnega sodišča v Mariboru. Predlagatelj je komisija za volitve in imenovanja.

Želi kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.) Prosim, da glasujete za ta odlok. Kdor je zanj, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da smo sprejeli predlog odloka in s tem je Jernej Vrhunc razrešen dolžnosti sodnika okrožnega sodišča v Mariboru.

Seja je končana. Sledi seja sekcije kluba poslancev.

(Seja je bila končana ob 15.40.)

REPUBLIŠKI ZBOR

33. seja

(27. oktobra 1971)

Predsedoval: Miran Goslar,
predsednik republiškega zbora

Začetek seje ob 11. uri.

Predsednik Miran Goslar: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 33. sejo republiškega zbora.

Za današnjo sejo so poslali opravičila Roman Pirjevec, Jože Deberšek, Zdenko Roter, Miran Cvenk, Maks Jamšek, Janez Verbič, Ela Ulrih, Bojan Lubej, Vojan Rus in Vladimir Vrečko.

V zvezi s sklepom, sprejetim na zadnji seji našega zbora, ko smo obravnavali gibanje gospodarstva v prvih devetih mesecih, vas obveščam, da so vam bila stališča SR Slovenije o nadaljnjih stabilizacijskih ukrepih, ki so potrebni na področju gospodarstva in negospodarstva, dostavljena po pošti v ponedeljek.

Obveščam vas, da smo stališča poslali tudi zboru narodov in gospodarskemu zboru zvezne skupščine, vsem zveznim poslancem iz SR Slovenije, zveznemu izvršnemu svetu in izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije.

Predlagam, da iz dnevnega reda, ki ste ga prejeli s sklicem seje, črtamo 1. in 6. točko, to je odobritev zapisnika 32. seje, ker zapisnik ni bil pravočasno pripravljen, in točko »volitve in imenovanja«, ker komisija za volitve in imenovanja ni predložila dokončnih predlogov. Predlagam torej naslednji dnevni red:

1. poslanska vprašanja;
2. samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov;
3. družbeni dogovor o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem;

4. sklepanje o soglasju k:

a) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za izgradnjo turističnega projekta »Bernardin« — Piran, podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu;

b) predlogu zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782 YU (turistični projekt »Babin Kuk«), podpisanega 21. junija 1971 v Washingtonu;

c) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (izgradnja petega projekta cest), podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu.

Ali se strinjate s tem dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Na poslansko vprašanje Martina Koširja z dne 6. 10. 1971 bo odgovoril Vladimir Bračič. Ugotavljam, da ni navzoč. Na vprašanje bo odgovoril kasneje. Ima kdo novo poslansko vprašanje? (K besedi se prijavi poslanec Ivan Kreft.) Izvoli, tovariš Kreft!

Ivan Kreft: Tovarišice in tovariši poslanci! Po republiškem informativnem biltenu št. 476 z dne 19. oktobra 1971 povzemam naslednjo informacijo:

»Predsednik grških železnic obtožuje železnice SFRJ — 17. oktobra.

Solunska lista »Elinikos voras« in »Makedonia« poročata, da je predsednik organizacije grških železnic general v pokoju Kristof Hristopolus izjavil v zvezi z zamudami mednarodnih potniških vlakov v Grčiji, da je to posledica neupravičenih postopkov jugoslovanskih železnic. Predsednik grških železnic je dodal, da sedaj proučujejo možnost, da bi grške železniške zveze organizirali po drugi poti prek Bolgarije, Albanije ali Italije. (IS)«

V zvezi s to informacijo vljudno vprašujem sekretariat za gospodarstvo SR Slovenije, v kolikšni meri bo prizadeta naša republika, če bo Grčija kljub velikim stroškom, ki so s tem v zvezi, preusmerila svoj železniški promet prek Bolgarije oziroma Albanije ali Italije. In drugič, ali so kakšna znamenja, da bi zaradi enakih ali podobnih razlogov katera neposredna soseda Slovenije, Italija, Avstrija ali Madžarska, razmišljala o podobnih ukrepih bodisi glede železniškega bodisi cestnega prometa?

Predsednik Miran Goslar: Še kakšno vprašanje?

Tone Remc ima besedo.

Tone Remc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite, da zastavim izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije naslednje poslansko vprašanje:

1. Kako ocenjuje predvideno prenehanje dela komisije zvezne skupščine za revizijo zakonodaje s področja zunanjetrgovinskega in deviznega sistema, ki jo je vodil poslanec republiške delegacije v zboru narodov Sveto Kobal?

2. Na kakšen način bi bilo možno, da se v novi organizacijski obliki medresorske paritetne komisije zveznih upravnih organov in narodne banke ustrezno valorizira delo dosedanje skupščinske komisije, ovrednotijo vsi konkretni predlogi, ki jih ni bilo malo in ki so za slovensko gospodarstvo izrednega pomena, in da začne nova komisija delo tam, kjer je možno ugotoviti, da so že bili doseženi pozitivni rezultati v dosedanjem delu obstoječe komisije.

Naslednje poslansko vprašanje, tovarišice in tovariši poslanci, dovolite, da naslovim na predsedstvo Skupščine SR Slovenije. Občinska konferenca Socialistične zveze Ljubljana-Center je sprejela predlog, da se zborom Skupščine SR Slovenije čimprej predloži v razpravo poročilo o delu slovenske delegacije v

zboru narodov in da se to poročilo — ko bo verificirano na predsedstvu in obravnavano na zborih — v ustrezni obliki objavi tudi v dnevnem tisku. Kako predsedstvo Skupščine SR Slovenije ocenjuje predlog ene izmed občinskih konferenc Socialistične zveze glede na politični trenutek, v katerem je potrebno realizirati vsebino sprejetih zveznih ustavnih amandmajev in v tem pogledu seveda tudi valorizirati in oceniti prizadevanja in rezultate dela naših predstavnikov v zvezni skupščini?

Prosil bi, če je mogoče, da predstavnik izvršnega sveta na prvo vprašanje zaradi aktualnosti problema odgovori že na tej seji. Za drugi, pismeni odgovor, se predsedstvu skupščine vnaprej zahvaljujem. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Marjan Dolenc ima besedo.

Marjan Dolenc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Skušal bom odgovoriti na vprašanje, ki ga je postavil tovariš Remc v zvezi z odstopom komisije za revizijo zakonodaje na področju zunanjetrgovinskega in deviznega režima. Izvršni svet je na včerajšnji seji razpravljal o tem vprašanju. Moj odgovor bo torej vseboval stališče izvršnega sveta s te seje.

Izvršni svet je ocenil, da je komisija zvezne skupščine, ki jo je vodil tovariš Sveto Kobal, opravljala na področju revizije zunanjetrgovinskega in deviznega režima izredno pomembno strokovno in politično delo. O njem so razpravljali tako organi našega izvršnega sveta kot tudi skupščine in mu dali vso podporo. O delu komisije je razpravljal tudi medrepubliški komite za to področje in na svoji prvi seji sklenil, da je to eno izmed gradiv za snovanje novega sistema. Izvršni svet ocenjuje, da je zlasti pomembno tisto delo, ki ga je opravljala skupina na področju dveh programov, to je na področju programa konvertibilnosti dinarja in na področju uvajanja deviznega trga.

Ob sklepu predsedstva zvezne skupščine, da se ukinejo komisije, je bila tudi komisija za revizijo zunanjetrgovinskega in deviznega režima prišteta med tiste, ki naj prenehajo z delom. Sklep je bil sprejet v sporazumu z zveznim izvršnim svetom, ki je za to področje potem osnoval posebno delovno skupino, ki je sestavljena iz predstavnikov zveznih sekretariatov in predstavnikov narodne banke. Stališče, ki smo ga zastopali, je bilo, da je upravičeno snovati nove skupine, vendar je povsem neracionalno, da se vse delo začneja na novo, zlasti pa, da ne moremo prezreti pomembnega prispevka, ki ga je dala ta komisija zvezne skupščine. O tem stališču bomo obvestili tudi medrepubliški komite za to področje. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Še kakšno vprašanje? (Ne.) Če ne, lahko to točko končamo. Odgovor na vprašanja poslanca Ivana Krefta pa bomo poslušali, ko bo prišel tovariš Bračič.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Za to točko dnevnega reda ste prejeli naslednje gradivo: informacijo republiškega sekretariata za delo o poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, informacijo o nekaterih ugotovitvah in spoznanjih sindikatov ob sprejemanju samoupravnih sporazumov in poročilo o uresničevanju poglavitnih intencij zakona o samoupravnem sporazumevanju

in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov.

Uvodno obrazložitev bo dal tovariš Boris Vadnjaj, predsednik komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov. Prosim!

Boris Vadnjaj: Tovarišice in tovariši poslanci! Na predlog predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, predvsem pa zaradi aktualnosti odprtih vprašanj, ki se porajajo ob družbenem usmerjanju in samoupravnem dogovarjanju o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, so predložili sindikati, verifikacijska komisija in komisija za pripravo splošnih družbenih dogovorov skupščini ustrezna poročila. Kljub temu, da prikazujejo omenjena poročila dokaj izčrpno, kritično in ponekod tudi polemično probleme in rezultate dosedanjega dela pri uresničevanju zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, mi dovolite, da pred zbori slovenske skupščine dodam še nekaj misli, kar naj bo skupaj s predloženimi gradivi osnova za razpravo. Komisija, ki je po zakonu zadolžena za pripravo in spremljanje izvajanja družbenih dogovorov, meni, da so to pomembna vprašanja za nadaljnji razvoj in izpopolnjevanje samoupravnega sistema usmerjanja delitve dohodka in osebnih dohodkov, zato želi o njih slišati čimveč misli in predlogov.

Gotovo se boste strinjali z ugotovitvijo, da je bilo v sorazmerno kratkem času — od sprejetja omenjenega zakona do danes — opravljeno veliko družbeno in strokovno delo. To pa predvsem po zaslugi vseh subjektivnih sil, ki so se aktivirale za tako oblikovanje družbenih dogovorov, da bodo odsev osnovnih intencij zakona kot tudi stvaren in družbeno dogovorjen okvir za snovanje samoupravnih sporazumov. Razprave v Zvezi komunistov, sindikatih, gospodarski zbornici, Socialistični zvezi in predvsem v delovnih organizacijah so ponovno potrdile zahtevo delovnih ljudi, naj se to pomembno področje našega družbenega in gospodarskega življenja uredi predvsem v smislu zahtev drugega kongresa samoupravljalcev in zamisli, ki so izražene v XXI., XXII. in XXIII. dopolnilu zvezne ustave. Nadaljnje razčlenjevanje teh idej pa poteka prav sedaj, ko se pripravljajo podobna dopolnila slovenske ustave.

Samo na kratko bi želel ponoviti temeljne cilje, h katerim stremimo pri uresničevanju intencij zakona. Poglavitni smisel družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja je v oblikovanju družbenih norm na področju delitve. Te naj bi prispevale predvsem k odpravljanju neupravičenih razlik v delitvi osebnih dohodkov ter h krepitvi akumulativnosti in reproduktivne sposobnosti organizacij združenega dela. Zmanjševanje razlik med posameznimi panogami ter znotraj njih, pa tudi med gospodarstvom in negospodarstvom, nujno prispeva k skladnejšemu razvoju družbe kot celote, odpravljanju ekscesov ter zmanjševanju socialne diferenciacije, s tem pa tudi k večji gospodarski in politični stabilnosti. Družbeno usmerjanje precej vpliva tudi na gospodarska gibanja, torej posredno tudi na stabilizacijo. Prav v sedanjem položaju je to vprašanje dokaj pomembno, saj se s tem vključujemo v prizadevanja za doseg večje stopnje stabilnosti v gospodarstvu. Na osnovi zaključnih računov za leto 1970 znaša delež v gospodarskih delovnih organizacijah od ustvarjenega družbenega proizvoda, namenjenega za osebne dohodke, v Sloveniji 37,4 %, skupno z družbeno potrošnjo pa 41,1 % družbenega proizvoda. Jasno pa je, da si ne delamo iluzij, da je možno že tudi s tem doseči stabilna gospodarska gibanja. Zato je treba skladno s tem nujno reševati tudi vsa odprta vprašanja na drugih

področjih tako z izpolnjevanjem ekonomskega sistema kot tudi s tekočo ekonomsko politiko. Če ne bomo prav tako odločno urejali odprtih vprašanj primarne delitve dohodka, bodo lahko delovne organizacije upravičeno dvomile o učinkovitosti samoupravnega sporazumevanja. Zato je še toliko pomembneje, da začno vprašanje družbenega usmerjanja delitve čimprej in bolj usklajeno vse republike. Toda o tem nekoliko kasneje.

Organizacijska podlaga za potek samoupravnega sporazumevanja in usklajevanja je bila dana z razvrstitvijo vseh organizacij združenega dela v 75 skupin. Tako so se delovne organizacije s sorodnimi pogoji in interesi začele prvič na najširši osnovi organizirano dogovarjati, kako uskladiti različne interese ter kakšna merila in postopke je treba pri tem uveljaviti. Začela se je realizacija načela, naj razlike med osebnimi dohodki enakih ali sorodnih izobrazbenih, kvalifikacijskih in poklicnih skupin, zaposlenih v enakih ali sorodnih dejavnostih, odsevajo predvsem višjo delovno storilnost in težje delovne razmere. S tem bomo dosegli prvo stopnjo uskladitve pravic, ki izvirajo iz tekočega in minulega dela ter poenotili različne oblike osebnih prejemkov iz materialnih stroškov in sklada skupne porabe itd. Najpomembnejše pa je, da je večina podpisnikov sporazumov opredelila tudi svoj odnos do razširjene reprodukcije in s tem do celovitejše politike delitve dohodka.

Da so delovne organizacije lahko dosegle v samoupravnem sporazumevanju tako stopnjo, je prav gotovo pomembno, da sta bila ob političnih pripravah in zakonu, ki ga je sprejela ta skupina, oblikovana družbena dogovora, katera so sprejeli in podpisali sindikati, gospodarska zbornica in izvršni svet. Pri sestavljanju obeh družbenih dogovorov komisija ni imela lahke naloge. Srečevala se je s kopico problemov, predvsem samoupravno sistemskih, pa tudi ekonomskih in pravnih. Prav soglasno sprejetje zakona in velika podpora pri delovnih ljudeh je komisijo še posebej zavezovalo, da se je svojih nalog lotila z vso tehtnostjo in odgovornostjo. V samem začetku se je kot problem zastavilo na videz sicer pravno, po vsebini pa sistemsko vprašanje, kakšna je pravzaprav vloga splošnih družbenih dogovorov v uzakonjenem sistemu usmerjanja delitve dohodka. Po vsestranskih, temeljitih razpravah, ob soočenju različnih mnenj in stališč, smo spoznali, da morajo družbeni dogovori postati sicer učinkovito sredstvo družbenega usmerjanja, vendar brez elementov, ki bi samoupravno sporazumevanje omejevali zgolj na podrobno in konkretno določanje s splošnimi dogovori določenih norm in meril.

Po takšnih, zelo tehtnih, včasih tudi burnih, a vendar koristnih razpravah, so se podpisniki odločili za koncept, na podlagi katerega sta grajena oba uveljavljena splošna družbena dogovora.

Pri pripravi družbenih dogovorov so se pojavila med drugim tale osrednja vprašanja: vloga kalkulativnih osebnih dohodkov, kako vrednotiti težavnostne delovne razmere ter opredeliti obseg minulega dela, predvsem pa, kako s pomočjo družbenega dogovora vplivati na oblikovanje meril, ki bi zagotovila oblikovanje sredstev za osebne dohodke v smotrnem razmerju z doseženim dohodkom, in kako zagotoviti ustrezno stopnjo akumulacije v delovnih organizacijah.

Zaradi nejasnosti, na katero še vedno naletimo v razpravah o kalkulativnih osebnih dohodkih, naj ponovim, da le-ti nimajo značaja zagotovljenih osebnih dohodkov, temveč so predvsem osnova za usklajeno vrednotenje delovnih mest in poklicev. Hkrati pa naj bodo opozorilo delovni organizaciji, da je zašla v neugoden položaj, ki terjaja takojšnje ukrepanje, zlasti če dosega

komaj toliko dohodka, da lahko izplačuje le 80-odstotne osebne dohodke od predvidenih kalkulativnih osebnih dohodkov. Višina kalkulativnih osebnih dohodkov je bila določena v sorazmerju z doseženo ravni osebni dohodkov v letu 1970, ob upoštevanju, da so kalkulativni osebni dohodki samo del celotne mase, namenjene za osebne dohodke.

Glede oblikovanja kalkulativnih osebnih dohodkov velja ponovno poudariti, da se bodo lahko dogovorjena merila in okviri delitve osebnih dohodkov povsem uresničili šele, ko bo to omogočal tudi dohodek. Vendar to ne pomeni, da bi zadrževali delitvena razmerja v vseh primerih na sedanji ravni, saj je zlasti tistim dejavnostim, ki so bile doslej pod poprečjem osebnih dohodkov v republiki, treba omogočiti hitrejše približevanje drugim kategorijam zaposlenih.

V družbenih dejavnostih pa se oblikuje masa sredstev za kalkulativne osebne dohodke na enaki podlagi kot v gospodarstvu, z razliko, da je predvideni faktor stimulacije v sedanjih samoupravnih sporazumih dogovorno v višini dosedaj znanega poprečnega faktorja stimulacije v gospodarstvu za leto 1971. Menimo, da je to začasna rešitev. V prihodnje naj bi se tako imenovani faktor stimulacije za družbene dejavnosti izračunaval na osnovi dejansko doseženih rezultatov in gibanj osebnih dohodkov v gospodarstvu.

Nič manj težav ni bilo pri določanju osnove za usklajeno vrednotenje in upoštevanje delovnih razmer. Marsikje so pripravljala dela za izdelavo osnutkov samoupravnih sporazumov odkrila, da delovne organizacije delovnih razmer ne poznajo ali pa jih ne vrednotijo po objektivnih merilih. Ker še ni bilo dovolj strokovnih obdelav in spoznanj, so podpisniki družbenega dogovora prepustili to nalogo verifikacijski komisiji, ki je morala na konkretnih primerih presojati, kako so v samoupravnih sporazumih določene in upoštevane posamezne delovne razmere in s kolikšno usklajenostjo so jih podpisniki sporazumov vrednotili. Za zdaj je prevladovala misel, da je limit za vrednotenje delovnih razmer višina, za kakršno se bodo sporazumele delovne organizacije s področja rudarstva.

Element, ki naj bi najbolj neposredno in dovolj učinkovito povezal poslovno uspešnost oziroma dohodek ter sredstva za osebne dohodke, smo v družbenem dogovoru označili kot faktor stimulacije. S tem smo želeli predvsem zagotoviti takšna gibanja sredstev za osebne dohodke, ki bodo funkcionalno povezana z delovnimi in poslovnimi uspehi, hkrati pa bodo ustrezno spodbujala delovne skupnosti k smotrnemu gospodarjenju. Faktor stimulacije naj bi v prihodnje vplival tudi na odpravljanje razlik v osebnih dohodkih, ki niso rezultat delovnih in poslovnih prizadevanj zaposlenih, temveč predvsem posledica ugodnejšega položaja pri pridobivanju dohodka. Pri faktorju stimulacije je bila komisija nekaj časa pred alternativo, ali kaže s splošnim družbenim dogovorom predpisati obrazec za njen izračun ali pa povsem prepustiti izbiro obraza in njegovih posameznih sestavin samoupravnim sporazumom. Po poprejšnjih praktičnih preizkusih je komisija spoznala, konferenca sindikatov pa potrdila, da ni mogoče določiti enotnih obrazcev, ki bi ustrezali vsem delovnim organizacijam in gospodarskim dejavnostim. Tako so o faktorju stimulacije odločali samoupravni sporazumi, verifikacijska komisija pa je dobila nalogo, da preverja delovanje predvidenih faktorjev stimulacije.

V javni razpravi so dobila vso podporo tudi tista določila družbenega dogovora, ki vodijo k poenotenju osebnih prejemkov iz naslova materialnih stroškov in omejujejo prejemke ter dajatve iz sklada skupne porabe. Prav

ti so bili, in so čisto še danes, vir neupravičeno visokih prejemkov razmeroma majhnega kroga zaposlenih.

Kier je bil družbeni dogovor sprejet pred uveljavitvijo ustavnih amandmajev in ker še do danes nimamo družbeno dogovorjenih spoznanj o kvantifikaciji pravic iz minulega dela, tudi v družbenem dogovoru ni bilo mogoče uveljaviti nobenih postavk za realizacijo teh pravic. Vendar večina samoupravnih sporazumov le skuša določiti osnove, po katerih bi lahko delovni ljudje uveljavili te pravice. Toda opozoriti moramo, da so te oblike še vedno enostavne in nedodelane ter izhajajo predvsem iz uveljavljanja dosedanje prakse, ki se kaže bolj v raznih dodatkih na osebne dohodke kot pa v uresničevanju ideje o soudeležbi delavcev pri rezultatih minulega dela. Ta nedodelanost je samo eden izmed dokazov, da terja uresničevanje omenjenih ustavnih določil še veliko družbeno-političnih in ekonomskih raziskav ter dogovorov o osnovah in oblikah te soudeležbe.

Poleg splošnih družbenih dogovorov je na potek in sklepanje samoupravnih sporazumov močno vplival tudi odlok, s katerim je izvršni svet podaljšal 11-odstotno omejitev naraščanja sredstev za izplačevanje osebnih dohodkov. Zaradi omenjenega odloka so se nekateri napačno razlagali zakon ter ga razumeli le kot enkratni intervencijski ukrep, pri tem pa so prezrli njegov širši namen, saj je uveljavil sistemski pristop k družbenemu usmerjanju delitve dohodka in osebnih dohodkov. Zaradi tega so se v prvih osnutkih sporazumov očitno kazala prizadevanja, da bi bili le-ti sklenjeni čim hitreje, in sicer samo zato, da bi z njimi dosegli odmrznitev. Toda omenjeni odlok je gotovo pomagal ustvarjati vzdušje, ki je vendarle ugodno vplivalo na potek samoupravnega sporazumevanja. Večina delovnih organizacij je le spoznala, da jim odlok ničesar ne odvzema; njihova pravica do razpolaganja z ustvarjenim dohodkom pa je v resnici odvisna od tega, kako bodo s samoupravnimi sporazumi uveljavile merila, ki bodo zagotavljala racionalnejše gospodarjenje in smotrnejšo delitev dohodka.

Kljub različnim pomislekom in dvomom ter deloma tudi nasprotovanjem so delovne organizacije pravočasno pripravile predloge samoupravnih sporazumov, ki so jih sindikati že obravnavali in dali nanje soglasje do dogovorjenega roka. Doslej je verifikacijska komisija obravnavala 50 sporazumov; 39 sporazumov, ki zajemajo okoli 70 % zaposlenih, pa je že verificirala. Ob tem velja namreč povedati, da je bila večina samoupravnih sporazumov predložena verifikacijski komisiji šele v septembru in v prvih dneh oktobra.

K nekaterim samoupravnim sporazumom je dala verifikacijska komisija svoje soglasje s časovno omejitvijo. Pridržala si je namreč pravico oziroma se je z večino predstavnikov skupnih komisij sporazumno dogovorila, da bo po zaključnih računih za leto 1971 o njih ponovno razpravljala ter preverjala njihovo delovanje. Take sklepe je komisija sprejela v primerih, ko na osnovi predloženih podatkov in analiz, s katerimi je razpolagala, ni mogla povsem oceniti, ali bodo posamezni samoupravni sporazumi zares delovali tako, da bo v praksi zagotovljena realizacija zakonskih intencij. Obenem naj bi tak sklep veljal tudi kot opozorilo sestavljalcem, da posamezna vprašanja ali norme v nekaterih sporazumih niso usklajene z rešitvami v ostalih sporazumih ter bi jih kazalo bolje obdelati. Celovito primerjanje bo možno namreč šele tedaj, ko bodo vsi sporazumi ne le sprejeti, temveč tudi izpeljani v splošnih aktih in posamičnih sklepih delovnih organizacij.

Kljub temu, da vsi samoupravni sporazumi še niso verificirani, lahko že danes posredujemo nekatere ugotovitve o posameznih pomembnih vprašanjih in tendencah, ki se izražajo v dosedanjih.

Eden izmed temeljnih ciljev samoupravnega sporazumevanja je tudi zagotovitev razširjene reprodukcije ter ustrezne stopnje akumulacije v gospodarstvu oziroma v posamezni panogi. Na podlagi doslej verificiranih sporazumov lahko ugotovimo, da delovne organizacije skrbijo za stalno širjenje materialne osnove organizacij združenega dela. To se kaže v določilih o minimalni akumulaciji, za katero se opredeljuje večina podpisnic. Prvi izračuni delovanja sporazumov sicer kažejo, da se bo delno zmanjšala akumulacija v tistih panogah oziroma dejavnostih, ki so v osebnih dohodkih že doslej občutno zaostajale, vendar je bil eden izmed ciljev samoupravnega sporazumevanja tudi zmanjševanje razlik med istimi izobrazbenimi in poklicnimi skupinami. To pa nikakor ne pomeni, da bi se morala zmanjšati materialna osnova za rast teh dejavnosti, saj bo treba prej ali slej urediti nerešena vprašanja primarne delitve dohodka, ustrezno prilagoditi politiko cen, urediti carine in druga temeljna vprašanja gospodarskega sistema. Vendar pa tudi samoupravni sporazumi v teh panogah odgovorno opredeljujejo odnos organizacij združenega dela do akumulacije in le izjemoma v omejenem obsegu dovoljujejo začasno poslabševanje sedanjih delitvenih razmerij. Imamo pa tudi sporazume, ki določajo, da se delitveno razmerje nikakor ne sme poslabšati, ter sporazume, ki zagotavljajo večje izločanje sredstev za materialno osnovo združenega dela kot doslej.

Ob tej priložnosti bi želel tudi poudariti, da se je pri snovanju samoupravnih sporazumov pokazala relativno velika kreativnost pa tudi široka iniciativa pri oblikovanju originalnih določil. Ta se izraža predvsem pri opredeljevanju odnosa do vrednotenja dela na osnovi kalkulativnih osebnih dohodkov, težavnostnih delovnih razmerah, zlasti pa v različnih merilih za faktor stimulacije. Nekatera vprašanja pa bodo podpisniki sporazumov posebej dodatno preučili in jih temeljiteje obdelali. Na podlagi novih argumentov so se že sedaj obvezali, da jih bodo dopolnili. Zato pričakujemo, da bo nadaljnja faza izpopolnjevanja sporazumov zahtevala še obilo strokovnega in političnega dela. Ob tem pa bodo dobrodošla teoretična razmišljanja, pridobljene praktične izkušnje, kritike in pripombe posameznikov, pa tudi znanstvenih institucij. Zato bo treba posamezna vprašanja, ki jih podpira proces samoupravnega sporazumevanja, organizirano in strokovno preučiti, pri tem pa seveda računamo na sodelovanje strokovnjakov z različnih področij (ekonomisti, sociologi, politologi, pravniki in drugi).

Ena izmed naših pomembnih nadaljnjih nalog je omogočiti in zagotoviti realizacijo 14. člena zakona. Tako ne bo več mogoče trditi, da so samoupravni sporazumi le domena ozkih krogov, temveč bomo dosegli, da bo imela vsaka organizacija združenega dela možnost spoznati tudi druge sporazume in preveriti njihovo delovanje. Verifikacijska komisija se je pri svojem delu zavedala, da ni niti zadnji niti edini organ, ki preverja po eni strani medsebojno skladnost sporazumov, po drugi pa njihovo skladnost z zakonom in družbenim dogovorom. Družbeno-gospodarsko in politično bodo torej dokončno ovrednotile in ocenile sporazume organizacije združenega dela, ki bodo lahko tako same presodile, ali norme in merila sporazumov resnično zagotavljajo izvajanje zakona in dogovorov.

Kljub temu, da še ne moremo predložiti celotne analize o samoupravnih sporazumih, lahko ugotovimo, da so skupne komisije delovnih organizacij za pripravo samoupravnih sporazumov — a ne le to, temveč tudi ves slovenski delavski razred — pokazale izredno zrelost pri realizaciji osnovnih ciljev, ki jih je zasledoval zakon. To je ponovna potrditev zahteve naših ljudi, naj se to izredno občutljivo gospodarsko, politično in družbeno področje uredi tako, da se bomo tudi v praksi čimbolj približali načelu: za enako delo vsaj približno enako plačilo! Prepričani smo, da predstavljajo samoupravni sporazumi pomemben prispevek k uveljavitvi tega načela. Ideje samoupravnih sporazumov se konkretno izražajo tudi v splošnih aktih delovnih organizacij, kjer bodo zamisli in težnje, oblikovane v njihovih določbah, popolneje izpeljane. Zato je prav, da ob tej priložnosti javno izrazimo vse priznanje tistim, ki so sodelovali in soodločali pri tem ter v sorazmerno kratkem času opravili veliko delo, ki bi ga lahko v marsičem označili za pionirsko.

Tovarišice in tovariši, v Sloveniji smo se že pred štirimi leti aktivno lotili tega izredno občutljivega vprašanja. Že takrat smo se zavedali težav, ki nas bodo spremljale na tej poti, saj gre za občutljivo politično in gospodarsko področje. To so vprašanja, ki zadevajo slehernega našega delavca, saj gre za njegov materialni položaj in njegov neposredni vpliv na oblikovanje materialno bogatejše družbe ter oblikovanje takšnih odnosov, ki bodo kar najhitreje odpravili tiste razlike, ki niso rezultat dela in prizadevanj kolektiva ter posameznika. Dela smo se lotili brez pravih izkušenj in preizkušenih kriterijev, s katerimi bi razpolagala socialistična samoupravna družba na tem področju. Kljub temu moramo gledati na razvoj in izpopolnjevanje sistema z zaupanjem ob popolnem soustvarjalnem sodelovanju vseh, ki lahko prispevajo svoj delež k njegovi kvaliteti.

V zadnjem času je slišati več pripomb, vendar upamo, da so dobrohotne. Zeleli bi le, da bi bile še bolj konkretne, toda ne samo v obliki kritike, temveč predvsem v obliki predlogov, ki naj vplivajo na izboljšanje kvalitete in učinkovitosti sporazumov. Žal si s splošno kritiko ne moremo veliko pomagati. Dobrodošel pa nam bo vsak izoblikovan predlog, ob katerem bomo vedno pripravljene na dialog, ki bo prispeval k nadaljnjemu izpopolnjevanju sistema samoupravnega sporazumevanja. Predvsem pričakujemo večje sodelovanje in aktivnost naših znanstveno-raziskovalnih ustanov ter posameznikov.

V zadnjem času se često poudarja vprašanje upravičenosti in celo morebitne ustavnosti prispevka, ki ga bodo morale plačati delovne organizacije, če bodo presegle dogovorjeno maso osebnih dohodkov, izračunano po določenih samoupravnega sporazuma. Nekateri so za sistem brez sankcij. Že pri obrazložitvi zakona smo poudarili, da ne pričakujemo dohodkov od tega, da zavračamo trditve o fiskalnem značaju takega prispevka, zato prepuščamo to vprašanje delovnim organizacijam samim; te naj odločijo, ali so tak davek pripravljene plačati ali ne. Pojavljajo se tudi očitki, da bodo lahko tisti, ki že danes ustvarjajo svoj dohodek na osnovi privilegiranih pogojev, tak davek tudi plačali, stroške zanj pa prevalili na potrošnika. V tem je pravzaprav nekaj resnice. Zato bomo ob prvih obračunih ta problem podrobneje analizirali, in če bo potrebno, predlagali tudi spremembo te določbe, toda ne v smislu odprave sankcij. Če se bomo sporazumeli, bomo lahko predpisali še ostrejšo lestvico, kar pomeni, da bo cena za prekršek še višja; razmišljamo pa tudi o predlogu, da bi vsako izplačevanje prek samoupravno dogovorjenih okvirov in izoblikovanih družbenih norm kratko malo prepovedali.

Slišimo tudi očitke, češ, Slovenci smo spet bolj dosledni, kot bi bilo potrebno. Saj je Slovenija edina republika v Jugoslaviji, ki je že doslej dokaj uspešno usmerjala izplačevanje osebnih dohodkov v sorazmerju s povečevanjem produktivnosti dela. Hkrati pa smo tudi republika z najnižjo udeležbo neto osebnih dohodkov v delitvi narodnega dohodka ter najdlje v izpopolnjevanju sistema, ki je bil v zadnjem času sprejet v naših političnih dokumentih. S tem dokazujemo in prevzemamo lastno odgovornost za oblikovanje take gospodarske politike, ki bo zagotavljala večjo stabilnost, bolj spodbujala k boljšemu gospodarjenju in odpravi razlik, ki ustvarjajo socialni in politični nemir. Tudi od drugih republik v Jugoslaviji pričakujemo, da bodo same ščitile svojo akumulacijo in spodbujale svoj razvoj; saj ne more nihče pričakovati niti zahtevati razumevanja, če sam ne zna ali noče ščititi temeljnih pravil stabilne gospodarske politike. Pri oblikovanju skupne jugoslovanske politike je jasno začrtana tudi politika osebnih dohodkov, ki naj rastejo nekoliko počasneje kot produktivnost, če hočemo doseči nujno in zaželeno višjo stopnjo stabilnosti. Zato drugačnih predlogov in politike ne bomo podpirali niti v federaciji, prav tako pa tudi ne zahtev, ki bi morebiti prihajale v tej ali drugačni obliki iz drugih republik.

Družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka je dolgotrajen proces, zato predstavlja dosedanje delo šele prvi korak k vzpostavljanju določenega samoupravnega reda na področju delitve v naši družbi. Potemtakem je pred nami še vrsta nalog, zlasti glede doslednosti pri izvajanju samoupravnih sporazumov, sprotne spremljanju in njihovem medsebojnem primerjanju, kar bo nujno vplivalo in zahtevalo njihovo nadaljnje dopolnjevanje, pa tudi spreminjanje in dopolnjevanje zakona ter splošnih družbenih dogovorov. Prav tako nas bo izvajanje sporazumov opozarjalo tudi na določene ekscese v primarni delitvi ter na monopolni ali privilegirani položaj posameznih dejavnosti, kar bo rabilo kot element nadaljnje graditve ekonomskega sistema. Pri izvajanju samoupravnih sporazumov bo treba krepiti samodisciplino delovnih organizacij kot tudi ustrezno usposobiti vse kontrolne organe, zlasti SDK, da bo lahko strokovno in odgovorno sodelovala v spremljanju izvajanja procesov.

Naj končam! Namen današnje informacije, ki smo jo predložili skupščini, je, da le-ta oceni naše dosedanje delo, nas opozori na napake, ki smo jih zaradi časovne stiske in obsežnega dela verjetno delali, in kot najvišje samoupravno telo ponovno izrazi podporo in priznanje vsem, ki so v tej akciji aktivno sodelovali. Prepričani smo, da bo popolnejša analiza, ki jo bomo predložili skupščini spomladi prihodnje leto, potrdila politično zrelost vsega slovenskega delavskega razreda. To je zdaj posebej pomembno zato, ker smo čedalje bolj sami odgovorni za uspehe ali neuspehe na vseh področjih družbenega življenja, s tem pa ne le za usodo sedanje, temveč tudi bodočih generacij.

Predsednik Miran Goslar: Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Ivan Kreft, prosim!

Ivan Kreft: Tovarišice in tovariši poslanci! Dejstvo, da je republiška skupščina v začetku letošnjega leta sprejela zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih in usmerjanju delitve dohodka in osebnih dohodkov, pomeni med drugim to, da smo 25 let po revoluciji naleteli pri delitvi dohodka na velike težave, čeprav teoretično nikoli nismo odstopili od

načela nagrajevanja po delu. Kot na marsikaterem drugem območju, smo v Sloveniji tudi tokrat začeli orati ledino. Da bi lahko odmrznili osebne dohodke, smo morali najprej sprejeti zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov. Časovna stiska nam je večkrat vsilila kompromisne rešitve, sicer pa je samoupravno sporazumevanje, kot bomo videli, proces stalnega obnavljanja in dopolnjevanja. V glavnem pa gre vendarle za pozitivne izkušnje, saj smo najbolj grobe ekscese odpravili v vsej Sloveniji. Ne moremo pa se pohvaliti, da smo povsem uspeli. Tega verjetno tudi ni nihče pričakoval, saj so se anomalije v osebnih dohodkih uveljavljale postopoma, toda vztrajno, od prvega povojnega leta do danes. Se vedno premalo poznamo tiste sile, ki kljub samoupravljanju niso dopustile in še vedno ne dopuščajo, da bi se do kraja uveljavilo načelo nagrajevanja po delu. Zoper anonimnega nasprotnika, kolikor je sploh anonimnen, pa je težko ukrepati.

Ob uvedbi samoupravljanja pred 21 leti smo veliko razpravljali o načelu nagrajevanja po delu, toda že 5 let pozneje smo spoznali, da kljub uzakonitvi samoupravljanja delovni človek še vedno ni mogel in ne more v dovoljeni meri uveljaviti svojih interesov. Glede na to spoznanje smo začeli uvajati komunalni sistem, da bi znotraj komune skladneje uveljavili lokalne interese pri povezavi s skupnimi. Samoupravni interesi v komuni naj bi omogočili ustrežnejše usklajevanje tudi v republiki in zvezi. V marsičem smo sicer uspeli, premalo pa smo dosledni pri izvedbi načela nagrajevanja po delu. Dokaz za to je vse večje socialno razlikovanje, ki si ga danes ne upa skoraj nihče več zanikati. Ugotoviti moramo torej, zakaj delitve po delu ni uspela niti po uvedbi komunalnega sistema oziroma zakaj so se razlike v nagrajevanju po delu v komunalnem sistemu še bolj izmaličile.

Pravega odgovora ne vem. Prav gotovo pa tudi komune niso imele in nimajo vseh pogojev za samoupravljanje. Namesto da bi se komune posvečale samoupravnim odnosom, so bile vse do danes podaljšana na roka zvezne in republiške administracije. To so nasprotniki samoupravljanja izrabili v svoje dobro, saj so se nerazviti samoupravni odnosi pokazali tudi v delitvi dohodka in osebnega dohodka. Ponekod je zaradi tega prihajalo celo do prekinitvev dela, čeprav z njimi v samoupravni družbi ne bi smeli reševati konfliktov.

Sindikati so vselej odločno podpirali pot samoupravnega sporazumevanja in prav tako politiko je potrdil kongres samoupravljalcev v Sarajevu. V skladu z načelom nagrajevanja po delu se tudi naša skupščina dosledno zavzema za to, da se delavcem zagotovi nedotakljiva in neodtujljiva pravica, da odločajo o dohodku, ki ga ustvarijo s svojim delom; še več, da odločajo tudi o minulem delu in da urejajo odnose med različnimi področji reprodukcije tako v gospodarstvu kot negospodarstvu. Tudi tu gre za urejanje delitvenih odnosov med gospodarsko in negospodarsko sfero ali po stari zavrženi terminologiji za take imenovano produktivno in neproduktivno sfero. To je zelo resen problem v področja nagrajevanja po delu. Med drugim je treba rešiti vprašanje, kako omogočiti reprodukcijo na znanstvenem in drugih podobnih področjih. Tudi tem delavcem moramo zagotoviti tak družbeno-gospodarski položaj, kot ga zagotavljamo delavcem v proizvodnji. Kakšna pa je trenutna situacija, je na zadnji seji republiškega zbora jasno povedal dr. Avguštin Lah, predsednik kulturno-prosvetnega zbora zvezne skupščine, ko je govoril kot predstavnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti v razpravi o predlogu zakona o SAZU. Dejal je: »Upravniki inštitutov, akademiki in univerzitetni profesorji dobe za vodstvo

inštituta mesečno nagrado po štiri stare tisočake.« Ker nekoliko poznam delo inštitutov, lahko rečem, da upravnikovo mentorstvo ni le formalno, temveč da posamezni upravniki, akademiki in univerzitetni profesorji posvečajo mentorstvu precej več ur dnevno, kot pa bi jih glede na mesečno nagrado morali. Kolikšen je dohodek iz njihovega rednega delovnega razmerja? Ti dohodki niso taki, da bi bila potrebna zunanja intervencija za njihovo zniževanje. Bolj nevarni pa so ekscesi v nasprotni smeri, to so preveliki nezasluženi osebni dohodki. Proti tem je predvsem naperjeno družbeno dogovarjanje in v tej smeri so bili doseženi že vidni uspehi, ki jih brez zakona, ki ga je sprejela 10. februarja naša skupščina, začel pa je veljati nekaj dni pozneje, ne bi dosegli.

Vso podporo temu zakonu je dala tudi 3. konferenca Zveze sindikatov Slovenije dne 24. maja, posredno pa tudi kongres samoupravljalcev v Sarajevu, zato bi bilo napačno, če bi hoteli kakorkoli omalovaževati njegov pomen. Kakor hitro smo spoznali, da vodi neobvladana delitev dohodka v poglobljanje gospodarskih in družbenih razlik, ki niso rezultat delitve po delu, je bila intervencija z zakonom upravičena. Delitve dohodka nismo mogli več prepustiti stihiji ali odločitvam, ki jih nista mogla razumeti ne delavski razred ne širša skupnost. Kot kaže, smo si vsi edini v tem, da hočemo odpraviti možnost pridobivanja dohodka brez dela.

Posebej bi rad naglasil pripravljenost sindikatov, da prevzamejo kot sestavni del samoupravnih socialističnih sil in odnosov odgovornost za vse, kar predpisuje zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov.

Podobno so se opredelile tudi druge družbeno-politične organizacije naše republike. Zato je pričakovati, da si bo vsakdo premislil, preden bo skušal kršiti zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov. Če pa bo zaradi nestabilnosti, nelikvidnosti in negotovosti glede gospodarskih instrumentov ter glede njihovega premalo načrtnega sprejemanja kakor tudi zaradi perečih vprašanj zunanjetrgovinskega in deviznega režima še nadalje pešala vera v solidnost in ustaljenost družbeno-gospodarskega sistema, se bo seveda zmanjšala tudi prizadevnost za zdravo poslovno orientacijo. Ob zmanjšani poštenu poslovnosti pa se lahko uveljavijo tendence, ki so v nasprotju z intencijami zakona.

To zadnje je po smislu, a ne dobesedno, zapisano v skupnem poročilu verifikacijske komisije in republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Ob takih čereh pa se lahko razbije še kaj več kot je realizacija zakona o samoupravnem sporazumevanju. Za zdaj pa za zakon in njegovo izvajanje kar smelo prevzemimo odgovornost, čeprav — kot kažejo poročila in druga gradiva — ne gre in ne bo šlo brez težav. Strinjam se z ugotovitvami in predlogi v informaciji tovariša Vadnjala.

Predsednik **M i r a n G o s l a r**: Za kratek čas bomo prekinili sejo. Prosim vas, da se po volitvah takoj vrnete v veliko dvorano.

(Seja je bila prekinjena ob 11.50 in se je nadaljevala ob 12.05.)

Predsednik **M i r a n G o s l a r**: Nadaljujemo razpravo. Posebej vas opozarjam na poročilo odbora za družbenoekonomske odnose, ki je razpravljal o tej problematiki in ste ga danes prejeli na klop. Želi še kdo razpravljati?

(Ne javi se nihče.) Če ne, vam predlagam, da sklenemo to točko z naslednjimi ugotovitvami in stališči:

Poročili komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za ugotavljanje delitve dohodka in osebnih dohodkov republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in verifikacijske komisije ter današnja razprava kažejo, da prihajajo temeljne intencije zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju do izraza. Gre za trajni proces in za novo bistveno sestavino nadaljnjega razvoja našega samoupravnega sistema, ki dobiva ustrezno mesto z ustavnimi dopolnili tudi v ustavnem sistemu. Zato bo treba še bolj organizirano, zlasti pa s še bolj izoblikovanimi samoupravnimi postopki v duhu ustavnih dopolnil uveljavljati načelo, da interesi delovnih organizacij pri nastajanju in delitvi dohodka niso več zgolj notranji interesi in samo njihov notranji problem. Doslej često dokaj izolirano obravnavanje elementov o uspešnosti ali neuspešnosti gospodarjenja postaja vse bolj javno. Podpisniki samoupravnih sporazumov oziroma delovne organizacije bodo odslej kot sestavni del oblikovanja svoje politike dohodka in osebnih dohodkov iskale z gospodarskega, družbenega in družbeno-političnega vidika ustrezne rešitve v medsebojnem usklajevanju po načelih samoupravnega sporazumevanja. Premagan je začetni odpor proti usklajenemu in primernemu vrednotenju osnov za priznavanje nekaterih pravic iz dela in v zvezi z delom. S tem pa je dan začetni pogoj, ki zagotavlja, da se bo samoupravno sporazumevanje uveljavilo kot pglavitna oblika in metoda za večjo, smotrno skladnost osebnih dohodkov v panogah in med panogami. To hkrati zagotavlja, da se tako ustvarja najučinkovitejše sredstvo zoper ekscese v delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Glede na to republiški zbor sprejema predložena poročila in pozitivno ocenjuje dosedanje delo vseh organov, ki so angažirani v procesu sprejemanja družbenih in samoupravnih dogovorov, podpisnike družbenih dogovorov pa zavezuje, da še nadalje skrbno spremljajo izvajanje zakona ter ob tem oblikujejo in predlagajo skupščini nove rešitve, ki bodo zagotavljale nadaljnji razvoj samoupravnega sporazumevanja.

Te rešitve morajo zlasti zagotoviti dosledno in poglobljeno izpolnjevanje temeljnih načel zakona in sicer, da delovni ljudje v organizacijah združenega dela s samoupravnimi sporazumi določajo in usklajujejo osnove ob upoštevanju, da je delitev dohodka funkcionalni del in element nacionalnega dohodka sploh in da posledice delitve odsevajo v gospodarskem in družbenem razvoju in da zakon ni enkratni intervencijski ukrep, temveč trajen in bistven sestavni del našega družbeno-gospodarskega sistema.

Ima kdo še kakšen dodaten predlog. Prosim, tovariš Svetelj ima besedo.

Franc Svetelj: Glede na to, da bo treba spremljati potek uveljavljanja in uresničevanja sklenjenih samoupravnih sporazumov, me zanima, kakšno obliko oziroma status bo imela institucija, ki bo to opravljala, in ali ni mogoče, da bi to delo opravljala že obstoječa institucija.

Predsednik Miran Goslar: Prosim, tovariš Miklič ima besedo!

Rado Miklič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na vprašanje sem dolžan dati pojasnilo. Po vsestranski proučitvi, kakšna naj bi bila vsebina delovanja bodoče institucije, specializirane za proučevanje in sprem-

ljanje vseh odnosov, ki nastajajo v zvezi z delitvijo dohodka, je izvršni svet v načelu že sprejel sklep o ustanovitvi takega zavoda. O njem in o osnovah njegove koncepcije je razpravljalo tudi predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov in se tudi odločilo za ustanovitev takšnega zavoda. Namen delovanja nikakor ni v tem, da bi zgolj na dosedanje bolj ali manj statistične načine spremljali gibanja in odnose, temveč da z uporabo sodobnih strokovnih in znanstvenih metod, s sociološkega, ekonomskega, psihološkega, političnega in pravnega vidika začnemo sistematično proučevanje vseh teh odnosov. To pa je hkrati tudi poglobilni razlog, zakaj je prišlo do odločitve, da vendarle pride do ustanovitve takega zavoda.

Predsednik Miran Goslar: Ali lahko glasujemo? Če ste za ta predlog, prosim, da dvignete roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je s tem ta točka končana.

Sledi 3. točka dnevnega reda, to je predlog družbenega dogovora o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem.

Predlagatelj je komisija za pripravo družbenega dogovora o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem. O družbenem dogovoru sklepa republiški zbor samostojno v smislu določila člana 82 poslovnika Skupščine SR Slovenije. Predstavniki komisije, tovariši Ivan Renko, ima besedo.

Ivan Renko: Tovarišice in tovariši poslanci! Čeprav smo predložili z osnutkom oziroma predlogom sporazuma tudi obrazložitev, je potrebno poudariti še nekatere stvari, ki so se pojavile pri oblikovanju predloga o osnovah nadomestil za odbornike, poslance in funkcionarje.

Zakon o družbenem usmerjanju dohodka želi predvsem zagotoviti širši družbeni vpliv pri delitvi dohodka v organizacijah združenega dela v gospodarstvu, v smislu zaščite družbenih interesov, v smislu zaščite akumulacije in razširjene reprodukcije ter odpravljanja nesorazmerij in razlik, ki očitno nimajo nobene zveze z gibanjem produktivnosti, z rezultati boljšega gospodarjenja itd. Ko smo videli iz današnje razprave in poročil, uresničujemo takšen družbeni vpliv prek samoupravnega sporazumevanja.

Družbene službe pa so bile že do sedaj, kar se tiče načina ustvarjanja dohodka, v drugačnem položaju, kot je gospodarstvo. Družbeni vpliv na delitev je tukaj deloma zagotovljen že z načinom financiranja, zato tudi ni potrebe po takšnih ukrepih, kot so bili potrebni v gospodarstvu. Razširjanje zakona na to sfero smo razumeli kot akt, ki omogoča, da se prek samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov izenačuje položaj delovnih ljudi, ki delajo v družbenih službah, s položajem delavcev v gospodarstvu. To pa seveda ne pomeni, da se avtomatično prenašajo isti kriteriji, isti odnosi in isti načini stimulacije, pač pa je to treba reševati v skladu s specifičnimi pogoji teh služb v celoti, še posebej pa s specifičnimi pogoji opravljanja voljenih funkcij.

Izhajali smo predvsem od razlik pri načinu formiranja dohodka, od samoupravnih pravic, ki izhajajo iz vloge ustvarjanja dohodka v delovnih organizacijah in od načina financiranja naših dejavnosti, na drugi strani pa tudi od meril glede na odgovornost in uspešnost dela tukaj in tam. Mislimo, da je lahko za neko družbeno funkcijo ta »stimulans« ali ocena glede uspešnosti samo

zaupnica ali nezaupnica volilnega telesa. Potemtakem ne moremo postavljati drugih meril; zlasti ne moremo mehanično prenašati tistih meril, ki se oblikujejo v delitvi dohodka tam, kjer se konkretno ustvarja.

V tem smislu je komisija postavila svoja izhodišča. Želela je predvsem doseči, da bi osnovni okvir dogovora zajeli določene družbeno sprejete norme za pravilno ovrednotenje družbenih funkcij, da bi na eni strani ne imeli opravka s posebnimi privilegiji, da pa jih na drugi strani tudi ne bi razvrednotili in s tem zaprli materialne možnosti, da bi tudi v to sfero pritegnili najboljše kadre. To se pravi, da smo izhajali tudi iz vidika potreb kadrovske politike in jo pri tem upoštevali. Mislimo, da takšen osnutek — zlasti še, ker od občinskih skupščin in družbeno-političnih organizacij predvideva tudi zelo zahteven mehanizem usklajevanja — rešuje tudi to vprašanje. V okviru postavljenih norm zagotavlja, da bomo lahko v prihodnje uvedli v nagrajevanje funkcionarjev več sistematike in reda in tudi pravilnega vrednotenja, ki bo izhajalo iz primerjave pomembnosti posameznih družbeno-političnih funkcij. Pomembno je tudi, da z normami, ki jih postavljamo s sporazumom, zagotavljamo širšo javno kontrolo ter popolno javnost nadomestil za vse voljene funkcije.

Tako tudi to sfero podvržemo javnemu obravnavanju, javnemu odnosu in preprečujemo razna natolcevanja, ki so še vedno mogoča. Verjetno, da bo tudi v tem sporazumu še marsikaj manjkalo, tako kot v drugih, zato menimo, da je predvidena rešitev — da namreč komisija ostane stalni organ in da predlaga potrebna dopolnila — zelo smotrna in smiselna. Predlagam zboru, da sprejme sporazum z vsemi določili, ki jih predvideva. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Hvala! Razprava je odprta. Kdo želi besedo? Ivan Kreft, prosim!

Ivan Kreft: V 12. členu bi bilo zaradi jasnosti na koncu dobro dodati besede: »v svoji volilni enoti«, ker piše, da poslanec, ki dobi 500 dinarjev mesečno pavšala, nima pravice do dnevnice in drugih potnih stroškov za opravljanje svoje poslanske dolžnosti v volilni enoti. Poslanska dolžnost je, da pride iz volilne enote v skupščino, zato mora dobiti dnevnicu, ne dobi pa je v primeru, če gre iz Ljubljane, kjer stanuje, v volilno enoto.

Predsednik Miran Goslar: Besedo ima tovariš Ivan Renko!

Ivan Renko: Mislim, da je dopolnitev besedila 12. člena, kot ga predlaga Ivan Kreft, nepotrebna, ker je v prvem delu tega člena določeno, da ima »poslanec pravico do povračila stroškov za opravljanje poslanske funkcije v volilni enoti...«.

Lahko pa zaradi jasnosti dodamo na koncu besedila tega člena dopolnitev, ki jo predlaga poslanec Kreft, vendar je lahko to samo predlog, ki ga bo komisija predlagala še drugim partnerjem.

Predsednik Miran Goslar: Tovariš Kreft, ali vztrajate pri dopolnitvi? (Ne.) Dobro.

Zeli še kdo besedo? Mirko Žlender ima besedo.

Mirko Žlender: Tovarišice in tovariši! Ne zamerite, če se spuščam v drobne zadeve, toda mnenja sem, da lahko povzročijo vrsto nevšečnosti, ker gre za urejanje občutljivega področja, ki je bilo zaradi neobveščenosti že večkrat

predmet proučevanja oziroma političnih govoric. Rad bi postavil vprašanje, zakaj se v 18. členu poleg selitvenih stroškov dodaja še znesek 3000 din. Menim, da je že s tem, da se plačajo celotni selitveni stroški, zadeva urejena, in ne razumem, zakaj je potrebno dodajati še pavšalen znesek. Glede na to sem mnenja, naj se to določi črta.

Postavil bi tudi vprašanje glede drugega odstavka 19. člena, kjer je rečeno, da sme znašati za funkcionarje regres, za prehrano 50 din mesečno. Mislim, da lahko kaj takega zveni zelo neresno. Zato predlagam, da se tudi to določi črta.

Predsednik Miran Goslar: Še kdo? Tovariš Renko, ali boš odgovoril na to? Prosim! Besedo ima Ivan Renko.

Ivan Renko: Najprej k 18. členu. V številnih organizacijah je bila praksa, da ob preselitvi izplačujejo enomesečno plačo, in sicer kot nadomestilo za tiste stvari, ki se ob vselitvi ne dajo oceniti in ki se recimo izgubijo, polomijo, itd. Tak predlog je bil tudi dan, vendar je komisija, ki ga je obravnavala, raje sprejela sklep, da določi najvišji znesek možnega nadomestila, torej 3000 dinarjev. Mislimo, da je nekje opravičljivo, saj se dejansko ne dajo izračunati vsi stroški teh selitev.

19. člen: Trikrat ali štirikrat smo vnašali to določbo pa jo spet izpuščali, in sicer zaradi pripomb z obeh strani. Imamo namreč tudi voljene funkcije, v raznih skupnostih ali v društvih, npr. v Zvezi borcev, kjer voljene funkcije niso posebno dobro plačane. Sindikati na tem določili vztrajajo zaradi izenačevanja materialnih pogojev za vse delavce. Zato smo — deloma tudi pod tem pritiskom — določilo sprejeli, čeprav smo pomisleke, kakršne navaja tovariš Žlender, imeli tudi sami. Mislimo pa, da to v bistvu dosti ne moti in da lahko ostane.

Predsednik Miran Goslar: Tovariš Žlender, ali vztrajaš pri svojih predlogih? (Da.)

Še kdo? (Ne javi se nihče.) Dajem na glasovanje predlog tovariša Žlendra, da se drugi odstavek 18. člena črta. Kdor je za, prosim, da dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.)

Dajem na glasovanje drugi predlog, da se v 19. členu črta druga alineja. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala.

Predlagam, da predlog republiškega zbora, ki je bil verificiran z glasovanjem, naj se drugi odstavek 18. člena in druga alineja 19. člena črtata iz sporazuma, upoštevajo tudi drugi partnerji. Se strinjate s tem predlogom? (Da.)

Za konec predlagam naslednji sklep:

1. Družbeni dogovor o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem št. 115-2/71 z dne 18. 10. 1971 se sprejme.

2. Administrativna komisija Skupščine SR Slovenije naj v smislu 2. člena družbenega dogovora določi višino mesečnega nadomestila osebnega dohodka in ostala nadomestila v skladu z določbami tega dogovora do 15. novembra 1971.

Kdor je za ta sklep, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (En poslanec.)

Ugotavljam, da je sklep sprejet.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda.

Zvezni izvršni svet je v smislu določb 4. točke XXXIV. ustavnega amandmaja zaprosil vse republiške in pokrajinske skupščine za soglasje, s katerim bi republike in pokrajine pooblastile federacijo, da prevzame obveznosti, ki izhajajo iz predloga zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za gradnjo turističnega projekta »Bernardin«-Piran, podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu; iz predloga zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782 (turistični projekt »Babin Kuk«), podpisanega 21. junija 1971 v Washingtonu in predloga zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj — gradnja petega projekta cest — podpisanega 18. junija 1971 v Washingtonu.

O vseh treh predlogih zakonov so razpravljali odbor za proizvodnjo in blagovni promet, odbor za finance in proračun in zakonodajno-pravna komisija. Imamo poročila in predloge odlokov, ki jih je zboru predložil odbor za proizvodnjo in blagovni promet in ki ste jih danes prejeli na klop. Danes ste tudi prejeli pozitivno mnenje izvršnega sveta k predlogom zakonov in mnenje republiškega sekretariata za finance v zvezi s soglasjem SR Slovenije k pogodbam o posojilu med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj.

Predlagam, da o vseh treh aktih razpravljamo skupaj, nato pa o vsakem posebej odločamo.

Uvodno obrazložitev bo dal tovariš Franc Razdevšek. Prosim!

Franc Razdevšek: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Želel bi dati nekaj podatkov in obrazložiti nekatere stvari v zvezi s projektom Bernardin, ker mislim, da ste bili do sedaj s temi stvarmi premalo seznanjeni.

V naši slovenski javnosti se predvsem v zadnjem času pojavljajo nekatere nejasnosti in tudi netočne interpretacije o graditvi turističnega kompleksa Bernardin in tudi o posojilu Mednarodne banke za obnovo in razvoj za to turistično naselje. Zato mislim, da je potrebno, da vas, tovarišice in tovariši poslanci, pred današnjo razpravo o predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za uresničitev turističnega projekta Bernardin-Piran vsaj v kratkem seznanim z nekaterimi dejstvi, ki so prispevala k temu, da danes o predlogu tega zakona razpravljamo.

Pred dvema letoma je bilo v organih zveznega izvršnega sveta postavljeno republikam vprašanje, katere turistične objekte bi predlagale zveznemu izvršnemu svetu in prek njega Mednarodni banki za obnovo in razvoj za kreditiranje in v kakšnem obsegu. Posebna komisija zveznega izvršnega sveta je bila dolžna napraviti selekcijo predlogov, ker je bila Mednarodna banka za obnovo in razvoj mnenja, da lahko kreditira le 2 do 3 večje turistične projekte in to na obalnem območju. Vsaka republika je nastopila z več predlogi, le Slovenija se ni točneje opredelila, ampak je predlagala tako imenovano alpsko obalno cestno cono, ki obsega slovensko obalo, Kras s Soško dolino in Gornje-savsko dolino. Na seji te komisije so predstavniki republik po dolgem razpravljanju sprejeli sklep, naj gre prva tranša kredita Mednarodne banke za obnovo in razvoj za turistične projekte ob morju in sicer za Babin Kuk pri Dubrovniku, Jazz pri Budvi ter za objekte na slovenski obali. Obenem je komisija na pritisk drugih republik sprejela tudi sklep, da mora Jugoslavija vztrajati, da bo naslednja tranša turističnih kreditov Mednarodne banke za obnovo in razvoj namenjena objektom kontinentalnega turizma.

Kmalu zatem je prišla v Jugoslavijo prva komisija Mednarodne banke z nalogo, da pregleda dokumentacijo za projekt Babin Kuk in Jazz ter ugotovi, če bi morda prišel v poštev tudi kakšen objekt na slovenski obali. Po večdnevnem bivanju v Piranu je komisija ugotovila, da ni mogoče predlagati za kreditiranje več različnih in med seboj dislociranih objektov, temveč da je treba iz programa turističnega razvoja slovenske obale izločiti večji objekt. Po posvetu s predstavniki občinske skupščine Piran in potencialnih investitorjev, s predstavniki Ljubljanske banke in naše republiške uprave je bil izbran projekt Bernardin kot edini objekt, ki je dovolj velik, da bi lahko konkuriral za kredit Mednarodne banke. Mednarodna banka je namreč postavljala pogoj, da bi moralo biti vsaj 5000 postelj. Babin Kuk pri Dubrovniku ima v svojem programu 5000 postelj, enako tudi Jazz pri Budvi, vendar je bilo ugotovljeno, da za slovensko obalo takšne kapacitete za sedaj ne bi prišle v poštev. Zato smo se sporazumno z banko odločili za polovico manjši kredit, čeprav za tako majhen kompleks niso bili navdušeni.

Hkrati je bilo tudi ugotovljeno, da izmed potencialnih investitorjev zahtevam Mednarodne banke najbolj ustreza ljubljansko trgovsko podjetje »Prehrana«, sedaj »Emona«. Predstavniki Mednarodne banke so tudi ugotovili, da ima projekt Bernardin že v tej pripravljalni fazi bolje pripravljeno projektno dokumentacijo kot Babin Kuk in Jazz. Moram poudariti, da je bil pritisk, da se osvojita projekt Babin Kuk in Jazz pri Budvi, zelo močan, in da so predstavniki Mednarodne banke — kot so nam dejali — prišli v Slovenijo samo na ogled. Vendar so pričeli glede na naš turistični razvoj, gostoto, odprtost meja in geografsko lego naš projekt dosti bolj poglobljeno študirati in so se zanj tudi odločili.

Na podlagi navedenih ugotovitev se je potem odvijal skoraj dve leti trajajoč postopek, v katerem so predstavniki Mednarodne banke skupno s slovenskimi eksperti proučevali projekt v vseh pogledih, posebno skrb pa so posvetili ekonomskemu delu projekta. Za vse to delo so eksperti Mednarodne banke porabili 120 dni samo v Sloveniji, da ne računamo študije zelo obsežnega materiala, ki so jo poslali v centralo v Washington. Pri tem je bil precej n drobno pregledan tudi gospodarski položaj Emone Ljubljana kot investitorja in Ljubljanske banke kot sokreditorja. Oba partnerja je Mednarodna banka sprejela. Poudariti moram, da se je v zgodovini delovanja Mednarodne banke prvič zgodilo, da je podpisala konkretno pogodbo za kredit z gospodarsko organizacijo in samostojno banko.

Končne sporazumne ugotovitve dajejo v projektu naslednjo sliko: skupna vednost investicije znaša 393,6 milijona din, od tega znaša kredit Mednarodne banke 39 % ali 10 milijonov dolarjev, to je 150 milijonov din, kredit Ljubljanske banke prav tako 39 % ali 151,1 milijona din, udeležba Emone Ljubljana pa znaša 22 % ali 82 milijonov din. S temi sredstvi naj bi bili zgrajeni objekti Bernardin, ki naj bi imel 2500 hotelskih ležišč B kategorije ter okrog 6000 restavracijskih sedežev. Pri tem se računa na 45-odstotno letno izkoriščenost zmogljivosti in na 80-odstotno udeležbo inozemskih nočnin. Samo v ilustracijo naj vam povem, da vsi novi hoteli, ki so jih postavili v lanskem ali letošnjem letu bodisi na Bledu ali v Portorožu, že sedaj poslujejo s 64 % izkoriščenosti letno. Devizni priliv Bernardina je računat na okrog 7 milijonov dolarjev, ne računajoč pri tem na devizni priliv, ki bi bil ustvarjen zunaj turističnega naselja Bernardin, to je z nepenzionsko potrošnjo. Po tem računu bi torej dal Bernardin v 20 letih po odbitku odplačila deviznega kredita

Mednarodni banki okoli 100 milijonov dolarjev deviznega priliva. Ves ekonomski račun Bernardina temelji na cenah iz leta 1970 s 30-odstotno rezervo pri gradbenih stroških in s stimulativnim mehanizmom federacije in republike pri beneficiranih obrestih, ki je veljal v letu 1970. V zadnjem obdobju je v razpravi tudi vprašanje o posledicah in vplivu te investicije. Delno sem že odgovoril s podatkom, da je v 20 letih upravičeno pričakovati okrog 100 milijonov dolarjev deviznega priliva.

Mnenja sem, da je ta podatek najpomembnejši in da so iz njega tudi najbolj razvidne ugodne posledice izvedbe tega projekta za več panog slovenskega gospodarstva.

Kako bo investicija vplivala na gradnjo drugih turističnih objektov v Sloveniji, pa je težje reči. Če domnevamo, da bi slovenske poslovne banke in tudi direkcije drugih bank ob primerni stimulaciji investirale v turistične objekte v Sloveniji letno poprečno nekaj nad 200 milijonov dinarjev, bi to v 5 letih izrabljajna domačega in tujega kredita za gradnjo Bernardina pomenilo manj kot petino kreditov za investicije v turizmu. Ker pa je za 5 let naprej težko reči, kako bo Slovenija po zakonu, ki je sedaj v uporabi, pripravljena stimulirati pridobivanje konvertibilnih deviznih sredstev prek turizma in kolikšne kredite bodo jugoslovanske banke mogle in hotele dati v ta namen in koliko bomo v stanju dobiti še druge kreditodajalce ali celo soinvestitorje iz inozemstva, je kakšna točnejša ocena tvegana. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da po naših in mednarodnih ugotovitvah dajejo največji devizni priliv iz turizma koncentrirani primarni turistični objekti, ker je v njih možno dosegati višje penzijske cene in tudi višjo nepenzijsko potrošnjo ob relativno nižjih stroških poslovanja in nižjih stroških gradnje in vzdrževanja sekundarnih turističnih objektov. Iz tega razloga tudi trdimo, da je za skupnost gospodarsko ugodnejše, če ob upoštevanju ugodnih naravnih danosti naloži večja sredstva v koncentrirano gradnjo turističnih zmogljivosti. Pri tem pa ne mislimo, da zunaj take koncentracije turistični objekti niso potrebni, ampak da so taki dislocirani in praviloma manjši turistični objekti brez večvrstne turistične infrastrukture lahko le dopolnilo in morebiti še začetek kasnejše koncentracije turistične gradnje. Podobna načela upoštevamo tudi pri graditvi raznovrstnih industrijskih in drugih gospodarskih objektov, kjer tudi ne dajemo prednosti samo krepitvi obrti.

Dovolite mi, tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci, da na koncu omenim še nekaj zadev v zvezi s projektom Bernardin, ki jih moramo upoštevati v razpravi o potrebnosti gradnje tega objekta. V prvi vrsti želim poudariti, da je bila pred dvema letoma pred nas postavljena dilema, da naj sprejmemo gradnjo Bernardina ali pa se odrečemo zelo ugodnemu kreditu Mednarodne banke za obnovo in razvoj. Kakor je znano, so to najcenejši in tudi najdalgo-ročnejši mednarodni krediti.

Hkrati je bila Sloveniji dana možnost, da zaradi dobro pripravljene osnovne dokumentacije pride do tega kredita že v prvi tranši, ker drugi projekti še niso bili dokumentacijsko tako dobro pripravljene. Ugodno je bilo tudi dejstvo, da je bila pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj na novo ustanovljena direkcija za kreditiranje turistične gradnje in je Jugoslavija lahko prišla na vrsto s svojimi predlogi, še preden so se pojavile s svojimi zahtevki druge države. Moram povedati, da to niso prvi krediti Mednarodne banke za turistično gradnjo. Nekaj kredita za turizem je Mednarodna banka v sklopu drugih kreditov

dala že Maroku, čisti mednarodni krediti za turizem pa so dani sedaj za Bernardin in Babin Kuk prvič.

Med dvoletnim sodelovanjem s predstavniki Mednarodne banke so se naši ljudje veliko naučili.

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je podpis pogodbe za »Bernardin« in »Babin Kuk« objavila v svojih publikacijah, ki jih pošilja 115 državam, članicam banke. S tem je bila poleg informacije opravljena za Jugoslavijo tudi močna propagandna poteza, ki ni ostala brez učinka. Za naš turizem in za možnost investiranja pri nas so se začele resno zanimati nekatere svetovno znane turistične firme, kot na primer Sheraton, ki se pogovarja o tem, da bi enega izmed objektov v okviru Bernardina prevzela na svoje ime in ga potem tudi polnila, pa še druge kot ATT, Hollyday in Teen, ki so tudi pripravljene sodelovati.

Na primeru Bernardina smo uspeli prelomiti dosedanje prakso Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je bila doslej pripravljena delati samo z zveznim izvršnim svetom in z Jugoslovansko investicijsko banko. Tokrat je Mednarodna banka prvič sklenila pogodbo z investitorjem in poslovno banko, pri čemer nastopa federacija le kot porok, republike pa morajo dati svoje soglasje.

Ta poteza ima svoje ugodne posledice, saj se bo del dolarskega kredita Mednarodne banke za obnovo in razvoj pojavil v slovenski banki in bo koristil tudi drugim gospodarskim panogam. Poleg tega je Ljubljanska banka pridobila tudi na svetovnem ugledu, saj se na primer državna banka Italije in tudi Zahodne Nemčije že pripravljata, da bi Ljubljansko banko priznali kot poslovne partnerja. Vsi, ki sodelujejo z Mednarodno banko, dobe namreč s tem spričevalo za širše sodelovanje tudi z drugimi uglednimi bančnimi ustanovami.

Zaradi kreditiranja projekta Bernardin je pokazala Mednarodna banka za obnovo in razvoj tudi več razumevanja za razprave o kreditiranju graditve slovenskih cest, ker je oboje v močni medsebojni povezavi. Ugodne posledice gradnje Bernardina se bodo pokazale tudi drugje. Tako zbiramo dinarska sredstva za gradnjo elektroenergetskih objektov. Ta sredstva bo potrebno naložiti v objekte, ki nam bodo dajali najvišji neto devizni priliv, da bomo z devizami lahko kupili opremo za elektroenergetske objekte. Podobne pozitivne posledice bo čutili tudi v drugih gospodarskih panogah. Ker dajejo turistični objekti največji neto devizni priliv, je ekonomsko razumljivo, da vlagamo vanje ter tako s pomočjo deviz in drugih multiplikativnih učinkov turizma oživljajoče vplivamo na gospodarstvo.

Morebiten odstop od projekta Bernardin bi lahko imel za Slovenijo številne dokaj usodne posledice, med katerimi bi skušal našteti vsaj nekatere. Gotovo bi odstop izzval negodovanje nekaterih drugih republik, ker bi menile, da bi s svojimi projekti mogoče uspele dobiti kredit Mednarodne banke za obnovo in razvoj, če ne bi bilo našega predloga. V nemogoč položaj bi s tem postavili novo ustanovljeno direkcijo za turizem pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj, ki bi s tem najbrž dobila določeno nezaupnico od upravnega odbora, ki ga sestavljajo vse članice, to je vseh 115 držav, ker ni dovolj resno in strokovno proučila položaja v Sloveniji. Taka nezaupnica bi gotovo povzročila, da bi naši morebitni bodoči predlogi za kreditiranje turističnih objektov naleteli na nepremagljive težave in bi verjetno tudi slovenski predlogi iz drugih panog ne bili deležni take pozornosti, kakršne so danes. Ne glede na utemeljitev bi našemu odstopu sledila informacija vsem 115 državam-članicam Mednarodne banke, kar bi postavilo Slovenijo in Jugoslavijo v precej čudno luč.

Po približnih računih bi torej Bernardin absolvirjal približno petino bančnih kreditov, ki so za prihodnjih 5 let namenjeni turizmu v Sloveniji. Če bi od Bernardina odstopili, je verjetno, da bi bil priliv kreditov v turistično sfero nekoliko manjši in bi bila uporabljena manjša sredstva za vrhunsko in koncentrirano turistično gradnjo, s čimer bi tudi precej zmanjšali devizni učinek naložb, pa tudi nacionalne koristi, ki se kažejo predvsem v čim večjem deviznem prilivu.

Zaradi teh dejstev je komite za turizem pri izvršnem svetu ocenil, naj bo to vseslovenska turistična investicija. Tudi izvršni svet je ob likvidaciji izvenproračunske bilance v federaciji, se pravi z ukinitvijo beneficiranih obresti za turistična vlaganja od zveze, sprejel sklep, da se bo pri skupščini zavzemal za to, da se turističnemu kompleksu Bernardin zagotovijo enake beneficirane obrestne mere, kot so veljale v letu 1970. To izhodišče smo upoštevali tudi že v predlogu za izdajo zakona o dodatni obrestni meri vlaganj v turizmu, ki sta ga republiški in gospodarski zbor naše skupščine že sprejela. Konkretno izpeljavo pa bo vseboval predlog tega zakona, ki je že izdelan in je trenutno v razpravi v organih izvršnega sveta in bo prav kmalu poslan in predložen skupščini. Torej moramo danes sklepati predvsem o obveznostih, ki jih republika s posebno pogodbo med federacijo in SR Slovenijo prevzema na osnovi sporazuma o garanciji za Bernardin. Te obveznosti pa bi bile take: Republika bi morala federaciji regresirati vsa izplačila, če bi zveza kot garant morala po sporazumu, sklenjenem med Mednarodno banko in Emono, plačati kakšne obveznosti. Da to na kratko obrazložim.

Povedal sem že, da je kredit dan gospodarski organizaciji in da je pogodba sklenjena med Mednarodno banko, Emono in Ljubljansko banko in da obveznosti plačujeta oba partnerja. Obveznosti znašajo 900 000 dolarjev letno in jih je treba plačati v 20-letnih transah. Povedal sem, da bo po ekonomskih predračunih Bernardin dajal okrog 7 000 000 dolarjev letno in da torej tem 900 000 dolarjem ne smemo dati prevelikega pomena. Ob tem bo seveda Bernardin potreboval za svoje poslovanje okrog 340 000 dolarjev, preostalo pa je na razpolago družbeni skupnosti. V primeru, da Ljubljanska banka in Emona sprejetih obveznosti ne moreta plačati, mora kot garant plačati federacija, pri čemer zahteva od nas izjavo, da ima regresno pravico do republike. Mislim, da do takega problema ne more priti. Predstavniki Emona lahko ponovi, kar je danes izjavil na komisiji enotnega zbora in na odboru za finance našega zbora, se pravi, da je Emona pripravljena podpisati z republiko pogodbo, da v celoti sprejema obveznosti, če jih Bernardin ne bi mogel poravnati. Republika se bo subsidiarno zavezala do federacije, da ne bo z nobenim ukrepom ovirala kreditojemalca in njenega garanta Ljubljansko banko pri izvrševanju njenih obveznosti po kreditnem sporazumu. Pogodbi z Mednarodno banko pa je dodana tudi posebna priloga, kjer Slovenija sprejema obveznost, da bodo do 30. junija 1975. leta zagotovljeni pogoji za razširitev in izboljšavo glavne dostopne ceste od Skofij do Portoroža.

Mislim, da se danes ta cesta preveč povezuje s samim Bernardinom. Res je, da zaradi Bernardina potrebujemo večjo zmogljivost ceste, res pa je tudi, da je potrebno cesto rekonstruirati ne glede na to, ali do gradnje Bernardina pride ali ne. Moram poudariti, da je Mednarodna banka prvotno predlagala, da bi bilo potrebno zgraditi novo cesto, vendar je kasneje privolila, da se delno izboljša sedanja cesta.

Potrebno je tudi zagotoviti kompletiranje in razširitev kanalizacijskega sistema na področju Portoroža, tako da bo zadoščal za potrebe kompleksa Bernardin in preprečil onesnaženje obale med Portorožom in Piranom. Povedati moram, da je posebna komisija strokovnjakov Mednarodne banke to področje že obiskala in pregledala vse dosedanje investiranje v kanalizacijsko mrežo. Ugotovljeno je bilo, da je kanalizacijska mreža v Portorožu taka, da se lahko nanjo naveže tudi Bernardin.

Dolžni smo tudi zagotoviti peš pot do Pirana z ustreznim režimom na cesti med Bernardinom in Piranom. Tu gre verjetno za skromna sredstva, saj bi bilo treba cesto le deloma preurediti. Prav tako je treba izdelati tudi študijo o ureditvi parkirnih prostorov v samem Piranu. Moram povedati, da je bila taka študija Mednarodni banki že poslana in da je Mednarodna banka že v teh razgovorih pokazala zanimanje za sodelovanje pri investiranju. Nastal je problem vračanja deviznih sredstev Mednarodni banki, ker občina nima svojih deviznih sredstev. Zato je ostalo le pri tem, da je potrebno tako študijo izdelati. To je mogoče storiti s tem, da se nekoliko dopolni že izdelana študija. Izvršni svet si bo pred podpisom pogodbe s federacijo zagotovil izvršitev vseh naštetih obveznosti s tem, da bo sklenil posebne pogodbe o regresni pravici z Emono in Ljubljansko banko, z občinsko skupščino Piran pogodbo o infrastrukturnih objektih, s cestnih skladom SR Slovenije pa o rekonstrukciji ceste. Hvala lepa.

Predsednik Miran Goslar: Prekinjam sejo. Vabim vas v veliko dvorano na glasovanje, nato pa vas prosim, da takoj pridete nazaj, da nadaljujemo.

(Seja je bila prekinjena ob 13.05 in se je nadaljevala ob 13.15.)

Predsednik Miran Goslar: Pričenjam razpravo k 4. točki dnevnega reda. Kdo se javlja k besedi? Magda Mihelič ima besedo. Prosim.

Magda Mihelič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Kot poročevalec odbora za finance in proračun sem dolžna dati k tej točki pojasnilo. Naš odbor je včeraj po triurni razpravi zavzel do tega problema stališče, kakršnega smo napisali v poročilu in ste ga dobili danes na klop. Prosim vas, da v tem poročilu na strani 2 upoštevate pri računu obresti malenkostne spremembe, kajti račun je bil včeraj narejen na hitrico, zato se nekateri manjši zneski razlikujejo od dejanskega stanja. Vendar to bistva stvari ne spreminja.

Na včerajšnji seji je odbor sprejel sklep, da ne more sprejeti dokončnega stališča zaradi tega, ker na seji ni bilo predstavnika izvršnega sveta, ki bi nam lahko dal odgovore na postavljena vprašanja, in ker nismo imeli ustrezne dokumentacije. Na željo predstavnika izvršnega sveta, da bi dal poslancem določena pojasnila, je bila danes zjutraj ponovno sklicana seja odbora za finance in proračun skupno s komisijo enotnega zbora. V daljši razpravi so se danes izoblikovala taka stališča:

Odbor vztraja na tem, da je to zadnji primer, ko je postavljen pred izvršeno dejstvo, ko mora zaradi umika pred neprijetnimi političnimi, tokrat pa celo mednarodnimi posledicami, dati pristanek na predloženi zakon.

Včerašnje pomisleke odbora, da mora biti Skupščina SR Slovenije garant po sporazumu, ki je priložen zakonu, smo razjasnili tako:

Podjetje Emona Ljubljana sklene s Skupščino SR Slovenije pogodbo, po kateri bo prevzelo vse morebitne obveznosti mednarodne pogodbe, sklenjene s hotelom Bernardin in Mednarodno banko. Republika Slovenija torej ni garant za to posojilo.

Izvršni svet bo pred podpisom pogodbe zagotovil z odgovarjajočimi partnerji pogodbeni prevzem obveznosti za postavitev infrastrukturnih objektov, ki so navedeni v točki 3,03 in kot priloga 1 k zakonu.

O tem je govoril v svojem ekspezeju že tovariš Razdevšek. Po pojasnilu predstavnika izvršnega sveta so visoke beneficirane in anticipativne obresti za obdobje 25 let v glavnem kompenzirajo z zmanjšano obveznostjo republike Slovenije do federacije, kamor se je doslej stekalo 14 % naših sredstev. Iz tega so se financirali turistični objekti, ki jih je gradila federacija. V novih odnosih med republiko in federacijo bodo ta sredstva torej ostala republiko in jih bomo lahko uporabili za financiranje lastnih turističnih objektov. Republiški proračun naj bi bil obremenjen s plačilom anticipativnih obresti šele v letu 1974, do takrat pa bo republiška bilanca v razmerju do federacije že urejena in nam bo torej ostalo za republiške potrebe več sredstev. Beneficirane obresti za te kredite gredo v sklad banke, ki bo s teh sredstev lahko dajala nove kredite za gospodarstvo. Upoštevajoč taka pojasnila in zagotovitve izvršnega sveta, predvsem točko 2,01 in 3,03 sporazuma, je odbor z deljenim mnenjem dal soglasje k temu zakonu. Hvala lepa!

Predsednik Miran Goslar: Bogdan Šnabl, prosim!

Bogdan Šnabl: Tovarišice in tovariši poslanci! Odbor za proizvodnjo in blagovni promet je v svoji razpravi o predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe za gradnjo turističnega projekta Bernardin izrazil precejšnje pomisleke, zlasti ker predlog, kljub temu, da gre za velike obveznosti, ni bil dovolj obrazložen.

Glede na to, da je turistična investicija »Bernardin« načrtovana že dobri dve leti, da je mednarodna pogodba že podpisana in da so k njej dali svoje soglasje tako zvezni izvršni svet kakor tudi republiški izvršni svet in ker so bila v investicijo vložena že precejšnja sredstva investitorja, ter glede na poznejša pojasnila, katera je dal tovariš Razdevšek, pa je odbor ugotovil, da pomeni podpis te pogodbe začetek uresničevanja pripravljene in ekonomsko verjetno dobro proučenega programa. Zato je sklenil, da k tej pogodbi da svoje soglasje.

Ob tej priliki pa je odbor tudi ugotovil, da je obravnavanje in reševanje takih obsežnih investicijskih odločitev in izdajanje soglasij republiške skupščine na hitro roko nemogoč primer in sklenil, da je treba sedaj, ko je jasno, da zveza ne bo več edini garant za najemanje mednarodnih kreditov — njemu podobne v prihodnje reševati po normalni poti.

Predsednik Miran Goslar: Želi še kdo besedo? (Ne želi.) Lahko glasujemo. Oprostite, tovariš Razdevšek ima besedo.

Franc Razdevšek: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Še nekaj moram pojasniti. Tovarišica Magda Miheličeva je povedala, da dospejo obveznosti iz naslova anticipativnih obresti šele 1974. leta. Moram

poudariti, da je zelo skromna vsota potrebna že v prihodnjem letu, 20 % iz tega naslova dospe leta 1973, največ pa bo treba plačati v letih 1974 do 1975.

Predsednik Miran Goslar: Še kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Torej lahko preidemo na glasovanje.

Glasujemo o predlogu odloka o soglasju k pogodbi o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta Bernardin-Piran. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Hvala. Je kdo proti? (En poslanec dvigne roko.) Se je kdo vzdržal? (Šest poslancev dvigne roko.)

Ugotavljam, da je odlok o soglasju za Bernardin sprejet.

Glasujemo o predlogu odloka o soglasju k sporazumu o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782 (turistični objekt »Babin Kuk«). Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala. Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Dva poslanca dvigneta roko.)

Glasujemo o predlogu odloka o soglasju k pogodbi o posojilu med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (izgradnja petega projekta cest). Kdor je za, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala. Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Tudi ta odlok je sprejet.

Prehajamo nazaj na 1. točko dnevnega reda, ki je prej nismo končali, to je na poslanska vprašanja.

Besedo ima Vladimir Bračič, ki odgovarja na poslansko vprašanje Martina Koširja.

Vladimir Bračič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec tega zbora Martin Košir je postavil poslansko vprašanje v zvezi z modernizacijo in financiranjem novogradenj srednjega šolstva. Na to vprašanje dajem naslednji odgovor.

Zakon o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanje je sistemsko rešil financiranje redne dejavnosti vseh oblik šolstva, ni pa rešil vprašanja investicij za srednje šolstvo. V preteklih letih smo z mnogo prizadevanj izvajali sanacijo materialnega položaja vzgoje in izobraževanja in pri tem nedvoumno dosegli pomemben napredek. Zaradi splošnih finančnih težav pa obenem nismo uspeli dodeliti republiški izobraževalni skupnosti posebnih sredstev za modernizacijo in novogradnje v strokovnem oziroma srednjem šolstvu. Kljub temu je republiška izobraževalna skupnost iz dodeljenih sredstev in še posebej iz združene amortizacije v preteklih dveh letih pomagala s krediti pri manjših investicijah v tridesetih srednjih šolah in domovih. V ta namen je porabila nekaj nad 8 milijonov dinarjev.

Republiška izobraževalna skupnost je po dogovoru z izvršnim svetom postavila delovno telo, ki podrobno proučuje probleme srednjega šolstva, tako mreže teh šol kot tudi potrebe po modernizaciji in novogradnjah. Nekaj tega dela je že opravljenega, ostalo pa je v sklepnih fazah. V tem okviru je bil izdelan tudi okvirni predlog programa najnujnejših investicij za srednje šolstvo in dijaške domove za prihodnjih pet let. Dosedanje stanje srednjega šolstva nedvoumno terja, da bo morala v prihodnjem petletnem obdobju republika prispevati določena sredstva tudi za modernizacijo in novogradnje predvsem v strokovnem šolstvu, saj so že sedaj celotne kapacitete tega šolstva premajhne

in morajo posamezne šole odklanjati del mladine, ki se želi poklicno usposobiti. V prihodnje pa bo, zaradi zmanjšanega osipa v osnovnih šolah, zakonskega določila, da se lahko za posamezne poklice izobražujejo tudi mladi, ki niso končali osnovne šole, in še posebej zaradi naše težnje, da zajamemo postopno v srednje šole 70 % mladine v starosti med 15. in 19. letom, novi šolski prostor še mnogo bolj potreben. Ob tej ugotovitvi pa izvršni svet meni, da bo potrebno tudi v prihodnje reševati to problematiko v tesnem sodelovanju med občinami, zainteresiranimi gospodarskimi organizacijami ali celimi gospodarskimi panogami in republiško izobraževalno skupnostjo. Izvršni svet je seznanjen s tovrstno problematiko in s stanjem na področju ustreznega šolstva ter bo to upošteval pri sestavi gradiva za srednjeročni program razvoja naše republike.

Možnost za široko razpravo o tej problematiki bo torej dana

1. ob razpravi o srednjeročnem programu razvoja SR Slovenije;
2. ob pripravljanju in sprejemanju dokumenta o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja v naši republiki, ki ga bo pripravila posebna skupščinska komisija.

Poslanec tovariš Martin Košir se z odgovorom strinja.

Predsednik Miran Goslar: Ker smo že pri tej točki, je seveda ponovno dana možnost za nova poslanska vprašanja. Tovariš Jože Brilej ima besedo.

Dr. Jože Brilej: Tovariš predsednik! Na podlagi 23. in 24. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije vas prosim, da posredujete izvršnemu svetu naslednje poslansko vprašanje:

V beograjskem dnevniku »Politika« z dne 26. oktobra, to je v včerajšnji številki, kakor tudi v sarajevskem dnevniku »Oslobodjenje« z dne 26. 10. 1971, smo mogli prečitati, da je eden izmed najodgovornejših funkcionarjev SR Bosne in Hercegovine na ljudskem zborovanju v Stolcu, ki je bilo preteklo nedeljo, to je 24. 10., govoreč o problemih nerazvitih področij, kamor sodi tudi Hercegovina, dejal, da »v razvitih republikah in organih federacije za vprašanja razvoja nerazvitih ni posluha in ne razumevanja« in dalje, da »zahtevajo, da se nepravilnosti in krivice nasproti nerazvitim — v tem kontekstu tudi nasproti Bosne in Hercegovine — hitreje in radikalneje menjajo«.

Naj citiram še sarajevski dnevnik »Oslobodjenje« z dne 26. 10., to je od včeraj, ki poroča, da je isti govornik dejal: »Danes dajemo močnejši poudarek razvoju nerazvitih območij zaradi tega, ker vemo, da brez skladnejšega razvoja vseh območij ni hitrejšega splošnega razvoja naše republike in jugoslovanke socialistične skupnosti. Toda tudi ob tej priliki je potrebno reči, da v razvitih republikah in organih federacije za ta vprašanja ni posluha in razumevanja. Mi zahtevamo, da se nepravilnosti in krivice nasproti nerazvitim — v tem kontekstu tudi nasproti Bosni in Hercegovini — hitreje in radikalneje menjajo.«

Ker ocenjujem, da je obtožba proti razvitim republikam, v tem kontekstu tudi proti republiki Sloveniji, o pomanjkanju »posluha in razumevanja« za probleme manj razvitih republik in pokrajin zelo daljnosežna, ker nam je vsem znano, da republika Slovenija daje svoj z zveznim zakonom predpisani prispevek za fond nerazvitih pokrajin in republik, ker nam je vsem znano, da republika Slovenija najbolj vestno in točno plačuje prispevek zveznemu skladu

za kreditiranje hitrejšega gospodarskega razvoja nezadostno razvitih republik in pokrajin, ker sam izhajam iz enega od tistih področij SR Slovenije, ki so po svoji razvitosti pod jugoslovanskim poprečjem in mi je problem razvitosti oziroma nerazvitosti zelo blizek, in končno, ker se razumevanje oziroma po drugih nerazumevanje SR Slovenije za razvoj manj razvitih republik in pokrajin oziroma posluh ali pomanjkanje posluha, da natančno ugotoviti, ne le v decibelih, ampak tudi v konkretnih dinarjih, ki jih v ta namen plačuje SR Slovenija, prosim, da izvršni svet Skupščine SR Slovenije danes ali pa na prihodnji seji odgovori na naslednja vprašanja:

1. Koliko znaša letošnji prispevek SR Slovenije zveznemu skladu za kreditiranje hitrejšega razvoja nezadostno razvitih republik in pokrajin in sicer v absolutni vsoti in v odstotku narodnega dohodka SR Slovenije?

2. Kolikšen je polog tega prispevka federacije za financiranje družbenih služb v manj razvitih republikah in pokrajinah in koliko je vsaj približno prispevek SR Slovenije v ta namen?

3. Koliko — v absolutni številki in odstotku narodnega dohodka — znaša prispevek SR Slovenije za izgradnjo potresnih območij Banja Luke, čeprav ne gre za reševanje razvoja, gre pa vendarle za fiskalni odliv denarja iz slovenskega gospodarstva?

4. Koliko je doslej republika Slovenija prispevala za hitrejši razvoj tistih nezadostno razvitih območij Slovenije, na katerih živi četrtina Slovencev in ki so pod jugoslovanskim poprečjem?

5. Kakšno je stališče izvršnega sveta SR Slovenije do zahtev za znatno razširitev obveznosti do manj razvitih republik in pokrajin, kar se je pokazalo tudi pri sestavljanju in razpravah ali o srednjeročnem načrtu Jugoslavije od 1971. do 1975. leta.

Predsednik Miran Goslar: Še kakšno vprašanje? (Ne javi se nihče.) Ni več vprašanj? (Ne.) Odgovor bo dan na prihodnji seji. Hvala lepa.

(Seja je bila končana ob 13.30.)

GOSPODARSKI ZBOR

29. seja

(6. oktobra 1971)

Predsedoval: Tone Bole,
predsednik gospodarskega zbora

Začetek seje ob 9. uri.

Predsednik Tone Bole: Tovarišice in tovariši poslanci, predlagam, da pričnemo z delom.

Za 29. sejo našega zbora so opravičili odsotnost poslanci: Alojz Antončič, Vinko Božič, Franc Cuznar, Stane Divjak, Janko Kolarič, Ivo Sonc, Jože Žagar in Peter Ujčič.

Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnikov 27. in 28. seje zbora;
2. obravnava izjave poslanca Draga Perca o vrnitvi mandata poslanca gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije;
3. poslanska vprašanja;
4. osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva;
5. osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj;
6. osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu;
7. predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju in oddajanju stavbnega zemljišča;
8. predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o ureditvi določenih vprašanj s področja graditve investicijskih objektov;
9. predlog za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma;
10. osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani in
11. predlog odloka o izvolitvi članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora.

Prosim zbor, če ima kdo pripombe k predlaganemu dnevnemu redu? Tovariš Janez Šter, prosim.

Janez Šter: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! V skladu z določbo 62. člena poslovnika našega zbora predlagam, da na današnjo sejo uvrstimo v

dnevni red vprašanje spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane vozarine v transportu s kontejnerji v čezmorske dežele za konvertibilno valuto. Svoj predlog o nujnosti uvrstitve tega vprašanja v dnevni red utemeljujem z naslednjim:

Zvezni izvršni svet je sprejel 22. 7. 1968. leta v okviru veljavnih predpisov odločbo, s katero se dajejo razne olajšave izvoznikom blaga na določena konvertibilna svetovna območja. Med temi olajšavami je tudi povračilo dela pomorske vozarine od 20 do 30 % glede na geografsko območje, kamor se blago izvažja.

Glede na omenjeno odločbo je narodna banka Jugoslavije izdala dne 5. septembra 1968 navodilo, po katerem se del pomorske vozarine povrne izvoznikom, če je blago naloženo v jugoslovanskih lukah in če je prepeljana z ladjo jugoslovanske zastave. Glede na to, da omenjena odločba ne rešuje primerov, ko se blago prevažja s kontejnerji in ladjami pod tujo zastavo, ker ni ustreznega domačega prevoznika, so slovenski izvozniki predlagali zveznim organom, da se enako povračilo prizna tudi za prevoz v takih primerih.

Spričo znanih zahtev, s katerimi se srečujejo izvozniki nasploh, zlasti na konvertibilno področje, o čemer je naš zbor že razpravljal 8. julija letos, mora tudi republika sprejeti ukrepe, ki naj bi pospešili prepočasno reševanje izvozne stimulacije s strani zveznih organov.

Najnovejši ukrepi vlade Združenih držav Amerike o uvedbi 10% dodatnega depozita na večino uvoza v ZDA in, kot vam je verjetno znano, najnovejša stavka luških delavcev na vzhodni obali ZDA, še zaostrejuje položaj in dejansko skoraj onemogočajo izvoz v Združene države Amerike.

V zvezi s tem predlagam, da se na današnji seji v okviru možnosti, ki jih imamo v SR Sloveniji, začne postopek za sprejem ukrepa, ki bi konkretno olajšal situacijo izvoznih podjetij v dežele Amerike in še nekatere druge čezmorske dežele, in sicer s tem, da naj bi v povračilo dela čezmorske voznine pri izvozu blaga veljalo tudi v primeru, ko se izvoz opravlja s kontejnerji in sicer prek tujih luk in ladij pod tujo zastavo, ker pač doma nobene take ladje nimamo. Podrobneje bi obrazložil svoj predlog in celotno problematiko potem, ko bi ta točka prišla na dnevni red.

Prosim vas, tovariši in tovarišice poslanci, da podprete predlog, da uvrstimo na dnevni red današnje seje, to je pod 3. ali pod 11. točko, vprašanje spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane voznine v transportu s kontejnerji pri izvozu blaga v čezmorske dežele s konvertibilno valuto. Hkrati, kolikor bi zbor moj predlog podprl, bi tudi prosil, da dodatno obrazložitev, ki je za to točko pripravljena, razmnožimo in jo damo vsem poslancem. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Tovariš Janez Šter je uporabil 62. člen poslovnika našega zbora in predlagal razširitev dnevnega reda s točko, ki zadeva vprašanje spodbujanja izvoza s določenim načinom transporta v čezmorske dežele. Dajem predlog o razširitvi dnevnega reda s točko, ki jo je predlagal tovariš Janez Šter, na glasovanje. Kdor je za predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da se zbor strinja z razširitvijo dnevnega reda. Za razliko od tovariša Štera predlagam, da te točke ne uvrstimo kot tretjo, temveč, kot je normalno po poslovniku, da jo dodamo k dnevnemu redu, to se pravi, da postane 11. točka dnevnega reda. Če sem prav razumel tovariša Janeza Štera, bi predlagano točko dnevnega reda oblikoval takole: »Vprašanje spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane vozarine v transportu s kontejnerji v čez-

morske dežele s konvertibilno valuto.« Ali je vsebina pravilno zajeta? (Da.) Hvala.

Na današnjo sejo sem razen predstavnikov izvršnega sveta in predlagateljev zakonov ter pristojnih upravnih organov povabil še: gospodarsko zbornico SR Slovenije, republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije ter predstavnike časopisnega in grafičnega podjetja »Delo«. Predstavnike pozdravljam in jih vabim, da sodelujejo v razpravi.

Prehajam na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnikov 27. in 28. seje našega zbora.

Ali ima kdo kakšno pripombo k osnutkoma zapisnikov 27. in 28. seje zbora? Če ne, ugotavljam, da sta zapisnika 27. in 28. seje zbora sprejeta.

Prehajam na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo izjave poslanca Draga Perca o vrnitvi mandata poslanca gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije.

Poslanec Drago Perc je poslal predsedniku Skupščine SR Slovenije pismeno izjavo, da odstopa od mandata poslanca gospodarskega zbora. Mandatno-imunitetna komisija našega zbora je o tej izjavi danes razpravljala in bi prosil predstavnika mandatno-imunitetne komisije tovariša Franca Kolariča, da prebere poročilo komisije. Besedo ima tovariš Franc Kolarič.

Franc Kolarič: Mandatno-imunitetna komisija gospodarskega zbora je na 8. seji dne 6. oktobra 1971 obravnavala sporočilo Draga Perca, poslanca gospodarskega zbora, da vrača mandat poslanca gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije. Na podlagi pismenega sporočila poslanca Draga Perca z dne 13. 8. 1971, ki ga je poslal predsedniku Skupščine SR Slovenije, je razvidno, da poslanec vrača mandat in da je o tem obvestil tudi skupščino občine Slovenske Konjice, skupščino občine Slovenska Bistrica, občinsko konferenco SZDL Slovenske Konjice, občinsko konferenco SZDL Slovenska Bistrica, komite občinske konference ZKS Slovenske Konjice in komite občinske konference ZKS Slovenska Bistrica. Poslanec je svoj odstop obrazložil in kot razlog navedel, da od mandata poslanca gospodarskega zbora odstopa zaradi bolezni in ker ne bo več aktivno delal v gospodarstvu.

Mandatno-imunitetna komisija predlaga zboru, da vzame odpoved mandata na znanje in da v skladu s tretjim odstavkom 15. člena poslovnika gospodarskega zbora ugotovi, da z današnjim dnem preneha mandat poslancu Dragu Percu, ker je odstopil.

Predsednik Tone Bole: Slišali smo poročilo mandatno-imunitetne komisije, iz katerega je razvidno, da poslanec Drago Perc vrača mandat poslanca gospodarskega zbora. Poslovník našega zbora v tretjem odstavku 15. člena določa, da poslancu, ki je odstopil, preneha mandat tisti dan, ko zbor na seji ugotovi, da je poslanec odstopil.

Na podlagi izjave poslanca o odstopu in poročilu mandatno-imunitetne komisije ugotavljam, da poslancu Dragu Percu preneha z današnjim dnem poslanski mandat. Predsednik skupščine bo razpisal nadomestne volitve za izpraznjeno mesto poslanca v gospodarskem zboru.

Prehajam na 3. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Poslanec Alojz Antončič je opravičil odsotnost na današnji seji. Glede na to poslanec prosi, da izvršni svet na postavljeno poslansko vprašanje z dne 16. julija letošnjega leta odgovori pismeno.

Poslancu Francu Puterlu bo na dodatno poslansko vprašanje, ki ga je v zvezi s prejetim odgovorom na poprejšnje vprašanje z dne 3. 8. 1971 postavil republiškem sekretarju za gospodarstvo, odgovoril tovariš Andrej Levičnik, republiški sekretar za gospodarstvo.

Andrej Levičnik: Tovarišice in tovariši poslanci! V pripombah na odgovore, ki sem jih dal poslancema Francu Petauerju in Francu Puterleju na seji gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije 16. 7. 1971, je poslanec Franc Puterle ponovno postavil nekatera dodatna vprašanja, predvsem nekatere pripombe, ki se nanašajo na problematiko žitno-predelovalne industrije in ki zadevajo predvsem področja stroškov in cen, virov obratnih sredstev in perspektivo razvoja te industrije. Na te pripombe dajemo še naslednje odgovore.

Stroški in cene:

Vprašanje cen mlevskih izdelkov in stroškov mlinsko-predelovalne industrije je reševal v juliju in septembru zvezni izvršni svet. V juliju je zaradi povišanih garantiranih cen za pšenico in rž odločil, da se cene končnih izdelkov ne spremenijo, da pa predelovalna industrija dobi kompenzacijo v višini 0,1875 din za kg moke. Hkrati je spremenil ceno za otrobe in jo zvišal od 0,48 na 0,70 din za kg. V septembru je zvezni izvršni svet dodatno reševal tudi povečanje stroškov mlinsko-predelovalne industrije in odločil, da se cene moke ne spremenijo, da pa se za pokrivanje teh stroškov odobri kompenzacija 0,0425 din za kg moke.

V tem času je slovenska mlinsko-predelovalna industrija zvišala ceno moki v povprečju 0,01 din za kg na račun višjih prevoznih stroškov Novi Sad do predelovalni obrat, za pakiranje v vreče pa 0,02 din za kg moke. Zavod SRS za cene je v septembru odobril še dodatno 0,02 din za kg moke za pokritje prevoznih stroškov do potrošnika. Trenutno je v reševanju še sprememba marž, s katerimi bi se pokrivali dodatni stroški za pakiranje v trgovini, kar pa seveda sodi v občinsko pristojnost. Z navedenimi ukrepi vprašanje pokrivanja stroškov in ustvarjanja ustrezne akumulacije za slovensko mlinsko-predelovalno industrijo še ni v celoti rešeno. Menimo, da bi bilo treba za dokončno rešitev tega vprašanja v prihodnje, v okviru postopne liberalizacije cen ter v normalnih pogojih ponudbe in povpraševanja, obdržati pod družbeno kontrolo le cene za enotno pšenično moko in enotni pšenični kruh, cene vseh drugih mlevskih izdelkov in preostalih vrst kruha pa sprostiti. Vzporedno s tem bo treba dovoliti tudi prosto mletje žit po ustreznih standardih. Vse ukrepe v zvezi s postopno sprostitvijo bo treba podrobno obdelati in bo o tem razpravljati tudi medrepubliški komite za vprašanja tržišča. Vzporedno z uresničevanjem programa liberalizacije cen pa bo treba s politiko dohodka, otroških dodatkov in pokojnin skrbeti za zaščito standarda občanov z nižjimi osebnimi dohodki.

Viri obratnih sredstev za nakup žita in kritje zalog mlevskih izdelkov:

Po podatkih združenja poslovnih bank in hranilnic Ljubljana so žitno-predelovalna podjetja zaprosila za kredite, namenjene za odkup pšenice, v znesku 168,5 milijona din. Odobreno jim je bilo 150 milijonov din, ki so tudi v celoti izkoriščeni. Z dobljenimi krediti in lastnimi sredstvi mlinsko-predelovalnih

podjetij je mogoče — po naši oceni — zagotoviti nakup potrebnih količin pšenice za potrebe naše republike. Menimo, da bodo potrebe za nakup pšenice od zvezne direkcije za majhne rezerve. Sredstva za ta namen pa morajo oskrbeti podjetja sama. Znano je, da se v reeskontni politiki stimulira lastna proizvodnja. Naš predlog, da se reeskont odobri tudi za odkup uvožene pšenice iz zveznih materialnih rezerv, pa ni bil sprejet. Tudi vprašanje kreditiranja nakupa drugih žit, ki sicer ne sodi v področje primarne oskrbe prebivalstva in pokrivanja zalog mlevskih izdelkov, bodo morala reševati podjetja v sodelovanju s poslovnimi bankami. Le-te bodo v okviru svojih možnosti dajale na razpolago določena kreditna sredstva, žitno-predelovalna industrija pa bo morala še bolj racionalizirati svoje poslovanje, revidirati investicijsko politiko, ustvarjeni dohodek pa v znatno večji meri kot doslej nameniti za pokrivanje obratnih sredstev. Kar zadeva beneficiranje obrestne mere pri kreditih za odkup pšenice, ki je bilo odpravljeno konec leta 1970, republika nima finančnih možnosti, da bi ga ponovno uvedla glede na velike obveznosti, ki jih je prevzela s prenosom izvenproračunske bilance. Pač pa je, kot smo že sporočili v odgovoru v mesecu juliju, SR Slovenija vključila v republiško kvoto reeskonta kreditov narodne banke tudi reeskontiranje kreditov za sezonske zaloge pšenice.

Perspektivni razvoj:

Perspektivnega razvoja žitno-predelovalne industrije ne moremo za zdaj orisati bolj konkretno, kot smo to storili že pri prvem odgovoru. O tem bo tekla podrobnejša razprava ob sprejemu srednjeročnega načrta. Menimo, da se mora nadaljnja usmeritev žitno-predelovalnih podjetij razvijati na ekonomski utemeljenosti in da bo odvisna od tržnih pogojev in od njihove proizvodne in komercialne sposobnosti. V zvezi s tem ni moč dati tem podjetjem nekih posebnih zagotovil glede njihovega nadaljnega razvoja. Ponovimo lahko le zagotovilo, da bo izvršni svet — v okviru svojih pooblastil — podpiral napore žitno-predelovalnih podjetij, žitne skupnosti in gospodarske zbornice pri reševanju njihove tekoče in dolgoročne problematike. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Poslancu Pavlu Koviču bo na pismeno poslansko vprašanje, ki ga je postavil 11. 8. 1971. leta izvršnemu svetu, odgovoril tovariš Boris Mikoš, republiški sekretar za urbanizem. Prosim.

Boris Mikoš: Tovariš Pavle Kovič je postavil poslansko vprašanje naslednje vsebine: 1. Kdaj bo naša država ratificirala mednarodno konvencijo o zaščiti pred onesnaženjem morij, s čimer bi bilo Jadransko morje dejansko zaprto za čiščenje ladij na odprtem morju? 2. Zakaj še do danes niso izpolnjeni pogoji za ratifikacijo omenjene konvencije in kaj vse je v zvezi s tem še potrebno opraviti? 3. Ali izvršni svet SR Slovenije sodeluje z izvršnim svetom SR Hrvatske, ki pripravlja in namerava predložiti nacionalni zakon proti onesnaženju morja svoji skupščini še v tem letu.

Na postavljeno vprašanje dajem naslednji odgovor:

1. Naša država bo lahko ratificirala mednarodno konvencijo o zaščiti pred onesnaženjem morja z nafto takrat, ko bo izpolnila pogoje, ki jih ta konvencija nalaga. Pogoji, ki doslej še niso bili izpolnjeni, so gradnja objektov in naprav za sprejem odpadnih goriv oziroma olj in balastnih voda z ladij v večjih jugoslovanskih lukah. Doslej je republika Slovenija izpolnila vse zahtevane pogoje.

2. Pet jugoslovanskih luk še ni zgradilo zahtevanih objektov in naprav. Naša republika je pri pristojnih zveznih organih že večkrat zahtevala, da

se na celotnem jugoslovanskem območju izpolnijo pogoji za podpis konvencije. Kolikor smo obveščeni, zavirajo izvedbo potrebnih del in nabavo potrebne opreme finančne obveznosti nekaterih glavnih jugoslovanskih luk. Po ocenah stroškov za gradnjo objektov, ki so še potrebni, skupna vsota ne bi preseгла 7 in pol milijona novih dinarjev.

3. Izvršni svet sabora SR Hrvatske je v aprilu 1971 predložil zveznemu izvršnemu svetu predlog, naj se projekt zaščite človekovega okolja in morja ter prostorska koordinacija in organizacija navtičnega turizma na Jadranu predloži v sofinanciranje Organizaciji združenih narodov za obdobje 1972 do 1976. Ta projekt bo sedaj možno financirati iz sredstev, ki so jih odobrili Združeni narodi Jugoslaviji v višini 7 milijonov dolarjev. Seveda pod pogojem, da se tudi v Sloveniji odločimo, da uvrstimo študijo med tiste najnujnejše študije, ki jih moramo prav sedaj naročiti.

Po obvestilih, ki smo jih dobili od republiškega sekretariata za urbanizem Socialistične republike Hrvatske, ta republika ne namerava letos obravnavati ali sprejeti nobenega posebnega zakona proti onesnaženju morja. S spremembami v zvezni ustavi bodo namreč vse republike sprejele lastne zakone o vodah, v katere bodo uvrstile svoje določbe o zaščiti voda, torej tudi o zaščiti morja. Republiški sekretariat za urbanizem pripravlja po naročilu odbora za socialno politiko našega izvršnega sveta posebno poročilo o stanju onesnaženosti morja ob naši obali. Poročilo bomo posredovali tudi poslancu tovarišu Pavletu Koviču. Na koncu naj še dodam, da sem bil prav danes zjutraj obveščen, da bomo dobili iz zveznega sekretariata za zunanje zadeve posebno informacijo o ratifikaciji mednarodne konvencije. S podatki te informacije bom dopolnil odgovor na poslansko vprašanje takoj, ko jo bom dobil. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Tovariš Pavle Kovič, ali vas odgovor zadovoljuje? (Iz klopi: Zadovoljuje, čeprav je odgovor pavšalen. Prosim še za pismeni odgovor.)

Poslancu Ferdu Papiču bo na pismeno poslansko vprašanje, ki ga je dne 23. 9. 1971. leta postavil republiškem sekretarju za notranje zadeve, odgovoril tovariš Peter Gluhar. Prosim.

Peter Gluhar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije tovariš Ferdo Papič je postavil v zvezi s 35. členom zakona o varnosti cestnega prometa tole poslansko vprašanje:

1. Kdo in po kakšnem postopku bo določil natančnejše pogoje iz tretjega odstavka 35. člena o varnosti cestnega prometa, Uradni list SRS, št. 171/71, ter določil, kateri kraji v Sloveniji izpolnjujejo te pogoje?

2. Kdo je odredil, da se v posameznih krajih ne opravlja izpit iz vožnje motornega vozila in po kakšnem zakonskem pooblastilu, ne da bi bile rešene zadeve iz prejšnje točke?

Na ti vprašanji daje republiški sekretariat za notranje zadeve tale odgovor:

1. Pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da je lahko v določenem kraju sedež izpitne komisije za vozniške izpite, so že predpisani v citiranem tretjem odstavku 35. člena republiškega zakona o varnosti cestnega prometa. Po izredni določbi zakona je to lahko le kraj, ki ima sodobno cestno signalizacijo, prometno urejena križišča in cestne površine z gostim prometom, ki zahtevajo od kandi-

data potrebno spretnost. Pri tako razčlenjenih pogojih zakonodajalec ni predvidel pooblastila, na podlagi katerega bi se s podzakonskim aktom predpisal še postopek o določanju krajev, v katerih so lahko sedeži izpitnih komisij. Ne glede na povsem jasne pojme, kaj je šteti za sodobno cestno signalizacijo, prometno urejenost križišč in gost promet, kateri znaki izhajajo iz veljavne cestno-prometne zakonodaje, je republiški sekretariat za notranje zadeve, ki je zadolžen za izvajanje omenjenega zakona na tem področju, pristopil k ponovni proučitvi, v katerih središčih sedanjih izpitnih komisij so navedeni pogoji izpolnjeni.

2. Zaradi jasnosti naj navedemo, da je na območju SR Slovenije 16 izpitnih komisij. Da bi za preskus znanja kandidatov za voznike motornih vozil dosegli vsaj približno enake kriterije, je zakonodajalec menil, da mora v zakonu konkretno določiti pogoje za ustanavljanje takih komisij. Z namenom uskladitve sedanjega stanja z zakonitimi določili je republiški sekretariat za notranje zadeve s svojim dopisom z dne 16. 6. 1971 — s tem odgovarjamo že na drugo vprašanje — opozoril vse pristojne občinske upravne organe za notranje zadeve in izpitne komisije, naj skupno prouče, kje sedanji obstoj in delo take komisije ustreza pogojem, ki jih določa zakon. Rezultat tega proučevanja je bil, da so od 16 centrov v 14 sedežih komisij dani pogoji tretjega odstavka 35. člena citiranega zakona za preskus znanja kandidatov, za dve komisiji, to je s sedežem v Postojni in Novi Gorici, pa je bil postavljen predlog, da naj se analogno kot v vseh ostalih izpitnih komisijah vsi izpiti opravljajo na sedežih teh komisij.

Izpitni komisiji v Novi Gorici torej ni bil dan noben nalog, da s sedanjo prakso, se pravi z opravljanjem izpitov v Ajdovščini in v Tolminu, preneha. Poudariti je treba, da je republiški sekretariat za notranje zadeve dolžan izvrševati določila republiškega zakona o varnosti cestnega prometa in da ob čedalje bolj naraščajočem prometu narašča število žrtev v cestnem prometu. V skladu s citiranim zakonom mora sekretariat zaostrovati kriterije za preskus znanja kandidatov za voznike motornih vozil ne glede na morebitne drugačne interese nekaterih občin. Republiški sekretariat za notranje zadeve bo s prizadetimi občinami sklical posvet, na katerem bo nedvomno dosežena sporazumna rešitev tega vprašanja.

V smislu danega odgovora je bilo že poslano pismo skupščini občine Tolmin, prihodnji teden pa bo razgovor, da se ti odnosi in nejasnosti razčistijo. Hvala lepa!

Predsednik T o n e B o l e : Tovariš Papič, ali si z odgovorom zadovoljen?

F e r d o P a p i č : Da. Prosim za pismeni odgovor.

Predsednik T o n e B o l e : Z odgovorom na poslansko vprašanje tovariša Papiča je izčrpana lista poslanskih vprašanj. Kdo želi postaviti novo poslansko vprašanje? Prosim, tovariš Žarko Žigon.

Ž a r k o Ž i g o n : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Ne bom vam vzel mnogo časa. Prejel sem kopijo dopisa predsednika skupščine občine Radlje ob Dravi izvršnemu svetu, ki zadeva pomoč Skupščine SR Slovenije za odpravo posledic elementarne nesreče v letu 1970—1971. Upam, da je izvršnemu svetu vsebina tega dopisa znana, zato me le zanima, kakšno stališče bo zavzel izvršni svet do tega vprašanja?

Morda bi, če ne more zastopnik izvršnega sveta takoj odgovoriti, dobil na to vprašanje pismeni odgovor.

Predsednik T o n e B o l e : Hvala. Kdo še želi postaviti poslansko vprašanje? Tovariš Jože Lesar.

J o ž e L e s a r : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na včerajšnji seji odbora za družbenoekonomske odnose smo reševali vprašanja s področja stanovanjske politike. Ko smo se zanimali, kakšen je nadaljnji program dela odbora, smo ugotovili, da so na dnevnem redu sicer pomembna vprašanja, na primer resolucija o kadrovski politiki in podobno, da pa se glede gospodarskih vprašanj čaka na periodično poročilo o gibanju gospodarstva.

Odbor je z zaskrbljenostjo ugotovil, da odgovorni organi, razen da zavzemajo stališča, ne reagirajo na zaostritve, ki nastajajo v tekoči gospodarski praksi, kot na primer nelikvidnost in množica drugih pojavov, ki jih nelikvidnost povzroča in ki zahtevajo parcialni pristop.

Odbor postavlja vprašanje, zakaj izvršni svet ne daje ocen in predlogov za učinkovito reševanje žarišč v tekoči gospodarski praksi in če ima za to objektivne razloge, zakaj o tem ne obvešča Skupščine oziroma našega gospodarskega zbora? Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Nadalje želi postaviti vprašanje tovariš Janez Kučan. Prosim!

J a n e z K u č a n : Predstavniki tekstilne industrije Pomurja so seznanili klub poslancev z nekaterimi problemi tekstilne industrije. V tej zvezi postavljam izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije tole poslansko vprašanje:

S prenosom pristojnosti na republike na podlagi ustavnih amandmajev se prenašajo tudi pristojnosti za razbremenjevanje gospodarstva z dajatvami, med drugim tudi razbremenjevanje tekstilne industrije. Vprašanja razbremenitve tekstilne industrije postajajo čedalje bolj kritična zlasti zato, ker so jih druge republike delno že rešile. Navajam le dva primera, ki postavljata tekstilno industrijo SR Slovenije v neenak položaj glede na tekstilno industrijo v drugih republikah.

V Sloveniji so znašale dajatve v tekstilni industriji na neto osebne dohodke 53,83 %, v SR Srbiji in Hrvatski pa 49,82 %. Na podlagi sprejetih ukrepov so v SR Srbiji zmanjšali obveznosti od omenjenega zneska na celoten republiški prispevek, to je za 1,15 % s tem, da občine še nadalje znižujejo obveznosti. Žal nismo mogli natančno ugotoviti, za koliko so se znižale obveznosti posameznih občin v tej republiki. Te olajšave veljajo v SR Srbiji od 1. 1. 1971, v SR Hrvatski pa od 1. 7. 1971. Iz navedenega je razvidno, da so se obveznosti tekstilne industrije zmanjšale na 47,87 %, pri tem pa zmanjševanje obveznosti posameznih občin ni upoštevano. V Sloveniji sta doslej le občini Kranj in Maribor dali olajšavo tekstilni industriji, republika pa doslej še ni ukrenila ničesar.

Za kredite, ki so jih najemali tekstilci pri banki za izvoz, so plačali 3% obresti. S prenosom pristojnosti na republiko to vprašanje ni rešeno, tako da plačuje zdaj tekstilna industrija za izvoz 7% obresti. Menim, da to deluje na izvoz destimulativno ter da je potrebno tudi to vprašanje rešiti.

V zvezi s povedanim prosim, da izvršni svet odgovori, kdaj bo omenjeno problematiko reševal in na kakšen način. Prosim tudi za pismeni odgovor na prihodnji seji.

Predsednik Tone Bole: Besedo ima tovariš Rudi Vavpotič, prosim.

Rudi Vavpotič: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Glede na to, da smo neposredno pred novim poslovnim letom in da moramo v gospodarskih organizacijah začeti planirati prihodnje leto, postavljam poslansko vprašanje, kdaj bo izvršni svet predložil Skupščini SR Slovenije v obravnavo izhodišča za oblikovanje ekonomske politike za leto 1972. Poudarjam, da je bil ob podobnem lanskem poslanskem vprašanju sprejet sklep, da je to gradivo potrebno predložiti že sedaj in ne šele tik pred novim poslovnim letom.

Predsednik Tone Bole: Besedo ima tovariš Štefan Nemec. Prosim!

Štefan Nemec: Tovariši poslanci! Včeraj je bila od 14. do 21. ure redukcija električne enegije za večje potrošnike, kot so železarne in kemična industrija. Imam le približne podatke o železarnah, ki so z redukcijo okoli 100 000 kWh izgubile nad 350 ton surovega jekla ter okoli 40 ton surovega železa.

Postavljam vprašanje izvršnemu svetu, kaj misli ukreniti, da do takih napak v prihodnje ne bi prišlo, saj je nemogoče poslovati in razen težav pri nabavi repromateriala upoštevati tudi napake v dobavi energije. Te pomanjkljivosti se ne odražajo le v železarnah in kemični industriji, temveč posredno tudi v predelovalni in drugi industriji, kateri niso dobavljene naročene količine jekla in drugih materialov.

Predsednik Tone Bole: Hvala. Besedo ima tovariš Franc Petauer. Prosim!

Franc Petauer: Tovarišice in tovariši poslanci! V kratkem bo izšel zvezni uradni list št. 44 z veljavnostjo od 2. 10. tega leta dalje. V njem bo objavljen odlok ali zakon o spremembi zveznega prometnega davka na posamezne industrijske luksuzne izdelke in pa tobačne izdelke. Omenil sem z veljavnostjo 2. 10. Danes smo že 6. in še do danes tako občinske skupščine kot podjetja, ki morajo opraviti določene popise, niso dobile jasnih in konkretnih navodil za popis. Način popisa je bil zelo čuden. Na postajah ljudske milice so 4. 10. ob 20,35 prejeli depeše, dolge približno en meter, z navodili, kako naj se popis opravi. Te depeše so bile precej nejasne, saj niso opredeljevale posameznih blagovnih skupin, kot so dragi kamni itd. Kasneje, to je včeraj, so tržne inšpekcije posameznih občin dobile dopolnilno navodilo za posamezno novo blagovno skupino, v kateri se spremeni zvezni prometni davek.

Izvršnemu svetu naslavljam naslednje vprašanje:

Ker sem prepričan, da je izvršni svet dal soglasje k spremembam zveznega prometnega davka, zakaj hkrati ni zagotovil potrebno podrobno navodilo, ki bi omogočilo tako delovnim organizacijam kot tudi tržnim inšpekcijam in vsem drugim dejavnikom, da opravijo in izpeljejo popis na najboljši način. Ni namreč prvič, da dobi gospodarstvo in tudi občinske službe tako nepopolna, lahko bi rekel povsem malomarna, navodila za izvedbo raznih popisov, ki se opravljajo na podlagi sprejetih zakonov.

Predsednik T o n e B o l e : Besedo ima tovariš Stane Simšič. Prosim!

Stane Simšič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Prizadevanja vseh gospodarskih dejavnikov za stabilizacijo našega gospodarstva še vedno niso rodila posebno ugodnih rezultatov. Kot sestavni del teh prizadevanj se vprašanje izvozno-uvozne problematike rešuje počasi in dokaj poenostavljeno. Položaj gospodarskih organizacij, ki izvažajo svoje izdelke na konvertibilno tržišče, je v finančnem pogledu slabši od gospodarskih organizacij, ki večji del proizvodnje prodajo na domačem tržišču. Tudi zadnji ukrepi za zmanjševanje uvoza in povečanje izvoza ponovno prizadevajo tiste delovne organizacije, ki svoje izdelke prodajajo na tuja tržišča. Stimulacija izvoza se rahlo izboljšuje, kar prav gotovo ne more delovati spodbudno in bistveno spremeniti trenutne gospodarske situacije, kljub rahlim premikom v pozitivno smer. Med ukrepi, ki so prizadeli delovne organizacije, je tudi povečanje obrestne mere na izvozne kredite in kredite za pripravo izvoza oziroma so ta vprašanja prešla v pristojnost republik.

V zvezi s tem postavljam izvršnemu svetu naslednja vprašanja:

Kaj misli storiti izvršni svet Skupščine SR Slovenije, da se vprašanje stimulacije izvoza reši ugodneje, in kakšne ukrepe in kdaj bo predložil v obravnavo in sklepanje Skupščine SR Slovenije? In drugič, kako bo rešeno vprašanje nadomestila delovnim organizacijam za izgubo dohodka zaradi povečane obrestne mere za izvozne kredite in kredite za pripravo izvoza?

Predsednik T o n e B o l e : Hvala. Kdo še želi postaviti poslansko vprašanje? Glede na to, da nihče, prosim predstavnika izvršnega sveta, če želi oziroma more odgovoriti na nekatera vprašanja še na današnji seji. Besedo ima tovariš Ivan Zupan.

I v a n Z u p a n : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Tovariš Jože Lesar, poslanec tega zbora, je postavil poslansko vprašanje glede ocene gospodarskih gibanj oziroma obravnave in stališča izvršnega sveta do teh gibanj.

V tej zvezi lahko povem naslednje.

Republiški sekretariat za gospodarstvo je že pripravil oceno o gospodarskih gibanjih v letošnjem letu. Izvršni svet je oceno obravnaval. Pri obravnavi je izvršni svet menil, da je treba oceno dopolniti tudi s posameznimi samostojnimi pogledi in posegi republike na tem področju. Republiški sekretariat za gospodarstvo je oceno v tem smislu že dopolnil in menim, da je že na poti v skupščino.

V obravnavi te ocene je bil izvršni svet mnenja, da ne bi kazalo posameznih premikov povečevati, zlasti ne glede uvoza in izvoza in še nekaterih drugih procesov, saj so glavni problemi ostali še vedno odprti. Nelikvidnost se je kot sintetični kazalnik gospodarstva v bistvu še bolj povečala, tako da bo potrebno poskušati vse, kar je v naših močeh, da bi v sodelovanju z zveznim izvršnim svetom pričeli obravnavati tudi to problematiko. Kot sem že omenil, boste gradivo o tem v kratkem dobili, izvršni svet pa bo svoje poglede in stališča podrobno obdelal v uvodnem ekspezeju. Razprava o tem bo na eni prihodnjih sej. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Tovariš Jože Lesar, ali te odgovor zadovoljuje? (Da.)

Če dovolite, bi k odgovoru predstavnika izvršnega sveta še dodal, da bi oceno gospodarskih gibanj imeli na prvi prihodnji seji, orientacijski rok za to sejo pa naj bi bila sredina tega meseca. To pomeni, da bi lahko sprejeli okvirni sklep — če se s tem strinjate — da bi imeli sejo v sredini tega meseca, čeprav bi bila to edina točka dnevnega reda. Če bodo pripravljene tudi druge teme, potem bi tudi te prišle na dnevni red, vendar bi bila glavna točka dnevnega reda gibanje gospodarstva.

Besedo ima tovariš Ivo Klemenčič. Prosim!

Ivo Klemenčič: Tovariši poslanci, na vprašanje, ki ga je postavil tovariš Štefan Nemeč, bi odgovoril naslednje:

Vsekakor so razmere glede oskrbe naše republike z električno energijo zaskrbljujoče. Kot sami lahko ugotovite, je zaradi dolgotrajne suše padla proizvodnja električne energije v naših hidroelektrarnah že v septembru na raven, ki jo navadno dosegamo v najhujših zimah. Ker delajo hkrati naše termoelektrarne z vso zmogljivostjo, je redna preskrba naše republike odvisna od normalnega obratovanja lastnih termoelektrarn in pa seveda od možnosti uvoza električne energije iz sosednjih republik oziroma sosednjih sistemov. V takšnih razmerah, tovariši poslanci, lahko povzroči vsak izpad nekega agregata doma, v našem republiškem sistemu, redukcijo dobav električne energije. Trenutno uvažamo iz SR Bosne in Hercegovine dnevno šest do sedemkrat več električne energije, kot je to po elektroenergetski bilanci za ta čas bilo predvideno, tako da krijemo s tem približno dobro tretjino naših potreb. Pri tem je treba opozoriti, da nam te količine niso zagotovljene in da se moramo tako rekoč iz dneva v dan dogovarjati in sporazumevati za dobavo za naslednji dan. Tudi ni nikakršne možnosti za nabavo večjih količin električne energije iz tujine, predvsem iz Avstrije, saj je tam stanje prav tako zaskrbljujoče.

Včeraj so se okvaram v naših termoelektrarnah pridružile še okvare na nekaterih elektroenergetskih napravah v sosednji republiki Hrvaški. Pri tem moramo seveda omeniti tudi okvare v SR Srbiji, ki so povzročile prenehanje preskrbovanja od celotnega elektrogospodarstva Makedonije. Med našimi proizvodnimi enotami so bile včeraj in so še danes v okvari naslednje enote: Enota Trbovlje II s 115 megavati ne obratuje že od 4. tega meseca in upamo, da bo pričela obratovati že danes, saj je bil tlačni preizkus opravljen še ponoči. Izven obratovanja je tudi Trbovlje I z enim agregatom zaradi okvare ležaja. Popravilo je v teku. Prav tako je izven obratovanja en agregat v toplarni Ljubljana, zaradi vibracij v turboagregatu. Popravilo je v teku.

Na področju Hrvaške sta včeraj izpadla termoelektrarna Plomin ter sinhroni kompenzator v Mračinu, to je v razdelilni trafo-postaji pri Zagrebu, prek katere dobivamo celotno energijo iz Bosne in Hercegovine. To pomeni, da bo zelo težko prenašati iz Bosne zadostne količine električne energije, vse dokler bo omenjeni kompenzator v okvari. Popravilo za ta kompenzator bo trajalo najmanj nekaj dni. SR Hrvaška je zaradi tega včeraj zahtevala takojšnje zmanjšanje odzema za 65 megavatov, to pa je imelo za posledico nujno redukcijo električne energije nekaterim našim direktnim odjemalcem.

Dispečerska služba je odredila, da se zmanjša dobava energije železarnam Jesenice, Ravne in Štore za elektropeči in za elektroplavž ter kemični tovarni Ruše za karbidno peč. Nadalje je dispečerska služba odredila zmanjšanje dobave električne energije za 10 % tudi v distribuciji, in sicer v času od 18. do 21. ure zvečer. Redukcija je bila nujna, saj bi v nasprotnem lahko prišlo do

rušitve mreže ter do razpada elektroenergetskega sistema v zahodnem delu države in sicer še s težjimi posledicami za naše gospodarstvo. Zmanjšanja so danes po najnovejših informacijah odpravljena, predvsem zaradi tega, ker termoelektrarna Plomin ponovno obratuje in ker smo uspeli dobaviti dodatne količine elektroenergije iz SR Srbije prek razdelilne postaje v Mraclinu. Kljub temu je stanje takšno, da lahko vsak trenutek nastopijo nove težave.

Treba je dodati, da nam ne kaže najboljše glede deponij premoga na naših termoelektrarnah. Termoelektrarna Šoštanj in toplarna Ljubljana imata zadostne količine premoga, Trbovlje in Brestanica pa živita iz rok v usta, in sicer zaradi tega, ker sta v zadnjem času polno obratovali, tako da so zaloge, ki so normalno namenjene za kasnejšo dobo, ko je situacija še težja, precej izčrpane, dotok premoga pa ne more tako hitro nadomestiti porabljene količine.

Oskrba naše republike z elektroenergijo je torej nezanesljiva, tako da lahko pride tudi v prihodnje do situacije, da bodo redukcije nujne. Razmere zahtevajo celotno odgovornost in sodelovanje vseh pristojnih dejavnikov. To zlasti velja za celotno elektrogospodarstvo, ki mora s svojim sinhronim obratovanjem znotraj sistema in z dogovornim izrabljanjem vseh zunanjih virov največ prispevati k temu, da bo naše gospodarstvo v sedanjem položaju čim manj prizadeto. Trenutno je pereče vprašanje zagotoviti v zadostnih količinah električno energijo iz Bosne in Hercegovine in v tej zvezi tudi ažurno plačevanje, ki ni zadovoljivo rešeno ne le zaradi splošne nelikvidnosti, temveč tudi zaradi neurejenih odnosov znotraj elektrogospodarstva, ki še vedno ni uredilo medsebojnih odnosov po načelih družbenega dogovora.

Stanje glede oskrbe naše republike z elektroenergijo bo kritično vse do obratovanja termoelektrarne Šoštanj III, kar pričakujemo, da se bo zgodilo v mesecu decembru tega leta. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Tovariš Nemeč, ali vas odgovor zadovoljuje?

Stefan Nemeč (iz klopi): Informacijo glede vzrokov sem dobil, vendar menim, da se z navedenimi napakami ne moremo sprijazniti. Neurejeno stanje znotraj elektrogospodarstva in prazne deponije vsekakor niso objektivne težave. Največ napak, ko je najbolj kritično stanje, ni razumljivo. Čeprav je na prvi del vprašanja odgovorjeno, še vedno ostaja vprašanje, kaj se bo ukrenilo, da do podobnih stvari ne bo tako pogosto prihajalo.

Predsednik Tone Bole: Želi mogoče predstavnik izvršnega sveta odgovoriti še na kakšno od danes postavljenih vprašanj? Če ne, končujem 3. točko dnevnega reda.

Prehajam na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo osnutka resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva.

Osnutek resolucije je predložil izvršni svet. Prosim predstavnika izvršnega sveta, tovariša Borisa Mikoša, da da obrazložitev k osnutku resolucije in hkrati — kolikor to želi — tudi k osnutkoma obeh zakonov, ki spremljajo to resolucijo. Prosim!

Boris Mikoš: Tovariši poslanci, če se strinjate, bi dal kratko obrazložitev k resoluciji in k obema osnutkoma zakonov, saj skupno predstavljajo celoto.

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Pred vami so trije dokumenti, s katerimi želimo za daljši rok opredeliti politiko na stanovanjskem področju. Vsi trije osnutki predstavljajo le del stalnih prizadevanj tega visokega organa našega samoupravljanja, da nenehno razvija in uresničuje cilje že pred leti načrtane gospodarske reforme. Dokumenti so rezultat večletnih resnih strokovnih priprav ter široke javne razprave, ki je sledila lani objavljenim izhodiščem za resolucijo o prihodnji stanovanjski politiki. Moramo podčrtati, da so izhodišča za resolucijo, ki jo je pred letom dni objavila skupščina, doživela v javnosti široko podporo ob splošni zahtevi, da je treba predloženo politiko na stanovanjskem področju začeti čimprej tudi uresničevati. Zato smo danes, razen osnutka resolucije, predložili v obravnavo tudi osnutka dveh glavnih zakonov, še nekateri pa bodo postopoma predloženi, kot zakon o stanarini, zakon o gospodarjenju s stanovanji v družbeni lastnini, zakon o stanovanjskih odnosih itd.

V osnutku resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva predlagamo regeneracijo gospodarske reforme tudi na stanovanjskem področju. Reforma je bila zasnovana že v osnovnih načelih, ki jih je objavila zvezna skupščina v znani resoluciji o nadaljnjem razvoju stanovanjskega in komunalnega gospodarstva 1965. leta. Ta načela še danes predstavljajo nedeljivi del celotne, takrat zasnovane gospodarske reforme. Že takrat je izvedba reforme na stanovanjskem področju bila označena kot proces; po našem mnenju ta proces ne le da teče prepočasi, temveč se je v zadnjem času povsem ustavil, tako da smo danes v nekaterih vprašanjih v enakem položaju, kakor smo bili pred začetkom izvajanja gospodarske reforme 1965. leta. Res pa je tudi, da so ostala v procesu uveljavljanja načel stanovanjske reforme nekatera pomembna izhodišča neuresničena, kar je pripomoglo k temu, da so na področju stanovanjske politike dobili ponovno odločilen vpliv momenti sociale, ne pa dolgoročnega ekonomskega interesa, seveda ob upoštevanju socialnih značilnosti stanovanj. Resolucija ne daje le osnove za dejansko vključevanje stanovanjskega gospodarstva v narodno gospodarstvo, temveč z obema osnutkoma zakonov takoj tudi konkretizira načela, tako da odreja financiranje stanovanjske graditve in da oblikuje hkrati sklad za družbeno pomoč.

V Sloveniji imamo sedaj okrog 20 milijonov kvadratnih metrov stanovanjske površine in okrog pol milijona stanovanj. To število stanovanj ne zadošča za današnje potrebe prebivalstva naše republike. Čeprav smo v zadnjih 5 letih skoraj v celoti uresničili predvideni obseg stanovanjske graditve, je pomanjkanje stanovanj še vedno veliko, zlasti v mestih in naseljih mestnega značaja. Primanjkljaj znaša v celoti v republiki okrog 10⁰/₀ današnjega stanovanjskega fonda. Sem ne štejemo neprimernih in zasedenih oziroma zelo slabih stanovanj. Celoten stanovanjski primanjkljaj je enak obsegu 5-letne stanovanjske graditve.

Dolgoročni koncept razvoja Slovenije predvideva, da bo naraščanje narodnega dohodka letno znašalo v dolgoročnem poprečju približno 7⁰/₀. Hkrati moramo na Slovenskem računati z biološko reprodukcijo v višini nekaj nad 7 promilov, primanjkljaj delovne sile bo večji kot danes in v razvite dele republike bo delovna sila morala prihajati od drugod. To bo v prihodnje odpiralo intenzivno urbanizacijo republike, drugačno poselitev od današnje in, upajmo, tudi večjo racionalnost v poselitvi. Podaljšanje življenjske dobe prebivalstva ima med drugimi tudi to posledico, da ista generacija dalj časa uporablja stanovanje za sebe. Ekonomske emigracije kot stalne in dolgoročne

oblike razbremenjevanja tudi v snovanju stanovanjske politike ni bilo mogoče sprejeti kot osnove. Sedaj zasnovano stanovanjsko politiko opiramo na prepričanje, da je stanovanje dolgoročna dobrina s posebnimi ekonomskimi in pomembnimi socialnimi značilnostmi. Družbeni odnos, družbeno vrednotenje stanovanja, je nedvomno velikega pomena za socialne odnose v družbi in za odnose in za razlike med ljudmi.

Danes so na področju stanovanjskega gospodarstva odnosi med ljudmi zelo neenaki in privilegiji so najizrazitejši. Imeti stanovanje ali ne je zelo pomemben element stvarne enakopravnosti človeka v družbi. Zato je razen boja proti pomanjkanju stanovanj resolucija usmerjena tudi v zmanjševanje socialnih razlik, ki izvirajo iz sedanjih razmer na področju stanovanjskega gospodarstva. To je hkrati tudi razlog, da resolucija postavlja skrb za stanovanje kot prvenstveno skrb občana. Pri tem mislimo ne le na občana kot posameznika, temveč kot samoupravljalca in to tako v temeljni organizaciji združenega dela kot tudi v družbeno-politični samoupravni skupnosti, upoštevajoč pri tem njegovo odločujočo vlogo, ki naj jo ima pri razpolaganju s pogoji in rezultati dela. Zato se v resoluciji zavzemamo za takšno politiko, ki bi omogočila občanom, da polno uveljavijo svoje interese za pridobitev stanovanja z lastnim naporom in z lastnim prispevkom.

Na drugi strani pa s postopnim uveljavljanjem ekonomike v stanovanjskem gospodarstvu skušamo omogočiti naraščanje reproduktivne sposobnosti družbenega najemnega stanovanjskega sklada. Zato zagovarjamo politiko, ki naj omogoči mobilizacijo čim večjih zasebnih in družbenih sredstev za stanovanjsko gradnjo v prihodnjih letih. Da bi to dosegli, zagovarjamo samostojnost temeljnih organizacij združenega dela v razpolaganju z dohodkom, uveljavljamo in razvijamo načelo vzajemnosti in solidarnosti na eni strani ter družbenega dogovarjanja na drugi strani ter krepimo vlogo občine kot družbeno-politične samoupravne skupnosti pri snovanju in pri uresničevanju stanovanjske politike.

Na tej podlagi so temeljne premise prihodnje stanovanjske politike predvsem naslednje:

1. Povečanje obsega stanovanjske graditve, zaustavitev naraščanja primanjkljaja in njegova postopna odprava. V tej nalogi sodelujejo zasebna in družbena sredstva. Zasebne in družbene gradnje ne obravnavamo kot antitezi, temveč kot enakopravna sestavna dela družbenih prizadevanj za razširitev stanovanjske graditve. Ta je prvenstveno namenjena tistim, ki stanovanja nimajo.

2. Postopna odprava sedanjih neekonomskih pa tudi asocialnih razlik na področju stanovanjskega gospodarstva z razširitvijo ekonomskih osnov tega dela gospodarstva. V zvezi s tem postopno uveljavljanje realnejših stanovanjskih najemnin, ki ga mora spremljati uvedba diferencirane družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, vendar le za družine z nizkimi osebnimi dohodki. Večanje stanarin in uvajanje družbene pomoči sta enakopravna dela procesa postopnega prilaganja stanovanjskega gospodarstva načelom ekonomike.

3. Smotrnejša delitev družbenih nalog v stanovanjskem gospodarstvu in graditvi in sicer med republiko, občino in temeljno organizacijo združenega dela. Prizadevanja za uresničevanje gospodarske reforme so zavestno porivala v ozadje socialni element, ker se je ta v delitvi narodnega dohodka v povojnem obdobju močno razširil in je postal hudo breme za gospodarstvo. Takšna prizadevanja so v minulem obdobju dala dobre rezultate tudi na stanovanjskem

področju. Uveljavili in razvili smo gradnjo za trg kot novo obliko stanovanjske graditve. V petih letih smo skoraj zaobrnilo razmerje med obsegom zasebne in družbene gradnje in povečali udeležbo zasebnih sredstev na polnih 8 % vseh v stanovanjsko gradnjo vloženi sredstev, pri tem pa seveda teh 8 % ne zajema vrednost vložena lastnega dela. V tem času je izostala organizirana družbena skrb za najemno gradnjo za družine z nizkimi osebnimi dohodki. To napako sedaj popravljamo in to po načelu solidarnosti v občinskem vzajemnem skladu, ki ima predvsem dvojno nalogo in sicer: kreditirati stanovanjsko graditev za občane posebnih kategorij in diferencirano subvencionirati stanarino družinam z nizkimi prejemki.

Med drugimi pa obstajajo nekatere dileme in odprta vprašanja, ki so se pokazala predvsem v javni razpravi. Obstaja dilema, ali je prav, da bo občinska skupščina s svojim odlokom, na podlagi programa graditve stanovanj in potreb za subvencioniranje, izločila iz dohodka temeljnih organizacij združenega dela sredstva za vzajemni sklad. Pri razmišljanju o tem vprašanju ne bi smeli prezreti dejstva, da danes na Slovenskem čaka na stanovanje 100 000 ljudi, in da je rešitev stanovanjskega vprašanja za te pričakovalce trenutno zelo pomembna, po mojem mnenju pa je to tudi težko odložljiva politična in ekonomska naloga naše skupnosti. Ob tako obsežni in zahtevni nalogi splošnega družbenega pomena je brez dvoma treba uveljaviti načelo XXVII. amandmaja naše ustave, ki govori o financiranju dejavnosti posebnega družbenega pomena, glede na pomen, ki ga ima stanovanje za dejansko enakopravnost človeka v družbi in za njegovo socialno varnost. Glede na veliko vrednost stanovanjskega sklada in glede na njegove posebne ekonomske značilnosti je stanovanjsko gospodarstvo brez dvoma dejavnost posebnega družbenega pomena, za katero lahko uveljavimo določilo omenjenega amandmaja.

Posebno vprašanje v dosedanji javni razpravi je bilo tudi predvideno združevanje sredstev za stanovanjsko graditev na temelju družbenega dogovora v občini oziroma na temelju odloka občinske skupščine ali majorizacije sredstev. Gre za to, ali lahko ocenimo, da je danes stanje na področju stanovanjske graditve tako zelo kritično, da je treba omejiti razpolagalno pravico delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela z delom sredstev družbene reprodukcije. Ustavna dopolnila dopuščajo pod določenimi pogoji takšno možnost. Najprej moramo ugotoviti, da je stanje na področju stanovanjske graditve v dejanskem nasprotju z družbenimi intencijami, ki so: graditi več, graditi hitreje in graditi ceneje. Na drugi strani pa je res, da organizacije združenega dela izločajo iz svojega dohodka za stanovanjsko graditev več, kakor je z zakonom naloženo. Izločajo namreč 6,8 % in ne le 4 %. Prav zaradi tega predlagamo, da se združevanje sredstev opravi z družbenim dogovorom in ne direktno z odlokom občine.

V javni razpravi smo se pogosto srečali z zahtevo, da se občinski skupščini z zakonom dovoli, da pod določenimi pogoji lahko uveljavi družbeni dogovor za vse organizacije združenega dela na svojem področju. V osnutku zakona o programiranju in financiranju stanovanjske graditve je kot varianta dan predlog, da bi republika predpisala najmanjšo stopnjo sredstev, ki jih bodo organizacije združenega dela morale v prihodnje izločati za stanovanjsko graditev in da bi ta stopnja znašala 4 % od bruto osebnih dohodkov. To je dejansko današnje stanje. Osnovni predlog v zakonu predvideva, da to pravico in dolžnost dobijo občinske skupščine. Ugotoviti pa je treba, da je v javni razpravi bilo skoraj docela enotno mnenje, da se zaradi enotnosti politike v

republiko ta stopnja določi z republiškim zakonom in da se s tem zakonom tudi določi, naj znaša minimalno 4%. To višino, kot vemo, predvidevajo tudi samoupravni sporazumi, in kot vemo, s tako višino danes tudi že računajo gospodarske organizacije v svojih kalkulacijah.

Zakon pooblašča občinsko skupščino, da za temeljne organizacije združenega dela v gospodarstvu, ki izvajajo sanacijski program, lahko sklene, da se oprostiti plačila prispevka za stanovanjsko graditev. V javni razpravi so se mnogi zavzemali za odložitev in ne za oprostitev plačila tega prispevka. Verjetno bi v zakonu morali določiti, da ima občinska skupščina pravico določiti eno ali drugo, ne da se opredelimo za eno samo varianto.

Javna razprava o osnutkih, ki teče že od julija zelo intenzivno, je podprla resolucijo tudi v tistih določilih, kjer je govor o tem, da mora stanarina postopoma postati osnovni vir dohodka v stanovanjskem gospodarstvu in da je zato treba opraviti revalorizacijo stanovanjskega sklada in na novo dobljenih osnovah odrediti postopoma tudi nove, realnejše najemnine. V zvezi s tem vprašanjem je treba odgovoriti tudi na tisto zamisel resolucije, ki govori o tem, da moramo postopoma usposobiti stanovanjska podjetja, da bodo ta postala osnovni nosilec razširjene reprodukcije družbenega najemnega sklada.

V javni razpravi je bilo mnogo različnih mnenj, kateri občini naj pripada del stanovanjskega prispevka za vzajemni sklad. Ali občini, kjer ima sedež organizacija združenega dela, ali občini, kjer je sedež temeljne organizacije, ali pa občini, kjer delavec stanuje z družino? Sedaj že lahko povemo, da se je doslej velika večina opredelila za drugo varianto 18. člena zakona o programiranju in financiranju stanovanjske graditve.

Ob tem moramo poudariti, da smo doslej imeli v javni razpravi bolj malo priložnosti slišati mnenje gospodarstva o predlaganih osnutkih. Po našem mnenju to ni prav, saj po intencijah resolucije pa tudi obeh zakonov ostaja temeljni organizaciji združenega dela imanentna in neokrnjena skrb za reševanje stanovanjskih vprašanj njenih delavcev. Zaradi tega organizacija sama odloča o višini sredstev, ki jih za stanovanjsko gradnjo izloča iz doseženega dohodka. Res je, da so bili tudi drugi predlogi, na primer, naj vsa skrb in vsa sredstva za gradnjo preidejo na občino oziroma naj preidejo na banko tako, da ta z enotnim kapitalom nastopa kot edini kreditor stanovanjske graditve. V zvezi s tem je doslej ostalo odprto v javni razpravi načeto vprašanje posebne stanovanjske banke. Odprto je ostalo tudi vprašanje premiranja hranilnih vlog za stanovanjsko graditev, kar naj bi bila ena od funkcij vzajemnega sklada.

V času povečanih naporov za stanovanjsko graditev in postopno odpravo primanjkljaja bodo morala biti zasebna sredstva, še bolj kot doslej, pritegnjena za stanovanjsko graditev. Menimo, da njihov obseg v nekaj letih in ob dobri varčevalski službi lahko podvojimo. Vlaganje v stanovanja naj bi dobilo v naših družinah prednost pred vlaganji za nekatere druge dobrine dolgotrajnejše vrednosti. Dolgoročno varčevanje je hkrati tudi pomemben element gospodarske stabilnosti in ga bomo morali razvijati tudi zaradi tega. Dodatne obresti na hranilne stanovanjske vloge, ki so sedaj zelo nizke, bi lahko bile pomembna spodbuda za varčevanje na daljši rok. Sedaj znaša ta rok le okoli 2 leti in pol.

V javni razpravi je prevladalo enotno mnenje, da moramo stanarine postopoma normalizirati. Pri tem gre za širše vplive in ne le za normalizacijo razmer v stanovanjskem gospodarstvu. V najemniških stanovanjih pri nas živi 31% vsega prebivalstva in hkrati 25% aktivnega prebivalstva. Pri urejanju stanarin moramo s tem dejstvom računati, hkrati pa upoštevati tudi drugo dej-

stvo, da mora tudi izgube v stanovanjskem gospodarstvu, na tak ali drug način, vendarle pokrivati ostalo gospodarstvo. Sedanji sistem točkovanja pokriva pri novozgrajenih stanovanjih le še 50 % dejanske vrednosti stanovanja in celo manj. Moderne metode gradnje zelo počasi uvajamo. V tradicionalni stanovanjski gradnji potrebujemo za m² stanovanjske površine še vedno okrog 46 ur, v Nemčiji le še 20 ur. Zato moramo raziskovalno delo bolj razviti. Oceniti je treba, ali naj ga plačamo iz stanovanjskega prispevka ali od drugod, kajti jasno je, da ga moramo organizirati in da ga moramo plačati.

Posebno vprašanje predstavlja vloga države oziroma republike pri določanju standardov stanovanj, za katere dajemo družbeno pomoč oziroma družbena posojila. Večina dežel v svetu, ki imajo urejen sistem državne pomoči pri gradnji najemnih in zasebnih stanovanj, veže udeležbo družbenih sredstev na določene normative in standarde glede stanovanja. Gradnje luksuznih stanovanj nikjer ne podpirajo. Tudi pri nas terja spreminjanje strukture prebivalstva drugačen način gradnje in to takšen, ki lahko zadovolji potrebe družin z nizkimi in srednjimi dohodki. Verjetno bi zato bilo racionalno in prav, da bi bili projekti, katere realiziramo s sredstvi družbe, še prav posebej pa tisti, ki jih izvajamo s sredstvi vzajemnih skladov, kontrolirani in zanje bi morali uvesti v republiki minimalne in maksimalne standarde, da ne bi bilo tavanja niti v stiskaško niti v drugo, razsipniško smer. Izdati bi bilo treba tudi navodilo o komunalni opremljenosti naselij in v zvezi s tem dovoliti, da se za opremljanje sosesk, kjer izvajamo usmerjeno gradnjo, uporabljajo sredstva, ki so sicer namenjena samo za gradnjo stanovanj. To bi omogočilo pocenitev družbene najemne gradnje. Zato bomo morali usmerjeni gradnji dati v prihodnjih letih drugačen pomen, kakor ga je imela doslej.

V današnji razpravi, tovarišice in tovariši, bi morali obravnavati vse tiste vidike predlagane stanovanjske politike, ki so obravnavanja kakorkoli vredni. Tako bi tudi omogočili sestavljalcem, da lahko v kratkem izdelajo predlog resolucije in predloga obeh zakonov. To bi omogočilo, da bi nekateri osnovni koncepti, izraženi v osnutku resolucije, lahko kmalu zaživeli, to pa je natanko tisto, kar se je prepletalo kot zahteva skozi javno razpravo. Če sprejmemo predlagano politiko, bomo morali marsikaj na novo urediti. Gre za dejansko obsežne in občutljive naloge, saj zadevajo osnovne interese vsakega delovnega človeka, so pa tudi zapletene, ker rešitve vplivajo na številna področja našega življenja. Prepričani smo, da je danes naša republika kljub določenim težavam, s katerimi se trenutno srečujemo, vendar v takšnem položaju, da lahko postopoma uresniči predloženo politiko, če jo seveda sprejme kot nujni del programa nacionalnega razvoja in socialnega napredka na Slovenskem. Hvala lepa!

Predsednik Tone Bole: Razen osnutka resolucije ste kot dodatno gradivo k tej točki prejeli še predloge poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije, mnenje socialno-zdravstvenega zbora in mnenje zasedanja delegatov občin.

Odbor za družbenoekonomske odnose je k osnutku resolucije predložil pismeni poročili in prosim poročevalca odbora tovariša Franca Korelca, da dopolni poročilo, kolikor to želi. Prosim, tovariš Franc Korelec.

Franc Korelec: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Danes ste prejeli dodatna poročila našega odbora, ker smo včeraj dali svoja mnenja še k pred-

logom zasedanja delegatov občin in poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije. V poročilu k osnutkom resolucije o stanovanjski politiki je v 6. točki odbor sklenil nekoliko drugače, kot je to v poročilu. Odbor se namreč ni strinjal s predlogom zasedanja delegatov občin, po katerem naj stanarina zagotavlja redno amortizacijo v odvisnosti od realne vrednosti hiš, stroške tehničnega vzdrževanja in upravljanja ter morebitni del za razširjeno reprodukcijo. Stanovalci naj bi plačevali razen stanarine tudi stroške obratovanja v odvisnosti od dejanskih stroškov hiš.

Glede na to, da je to vprašanje lahko zelo občutljivo in dvomljivo, se je odbor odločil, da se predloženo besedilo ne sprejme. Odbor predlaga, da se sprejme besedilo, kot je v osnutku resolucije, s tem da se v zakonu o stanarini definirajo elementi stanarine oziroma določi, kolikšen del stanarine se bo posebej obračunal za obratovanje oziroma za vzdrževanje hiše. Druga mnenja in predlogi so razvidni iz poročila odbora. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Prejeli ste tudi pismeno poročilo zakonodajno-pravne komisije k osnutku resolucije.

Pred prehodom na razpravo predlagam, da se dogovorimo o njenem poteku. Z osnutkom resolucije sta namreč tesno povezana dva osnutka zakona, ki ju bomo obravnavali pod naslednjima točkama dnevnega reda. Predlagam, da v načelni razpravi obravnavamo resolucijo in dva zakona skupaj kot eno temo. Tako bi se v razpravi o resoluciji dotaknili tudi tistih vprašanj, ki zadevajo osnutka obeh zakonov in ki izhajajo iz predložene resolucije. Ali se zbor strinja s takšnim načinom obravnave? Če se, potem pričujem razpravo. Kdo želi besedo? Tovariš Ferdo Papič, prosim.

F e r d o P a p i č : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Pripombe bi dal predvsem na zakon o programiranju in financiranju graditve stanovanj glede na to, da smo se dogovorili, da bomo obravnavali 4., 5. in 6. točko dnevnega reda skupaj.

V 9. členu je okvirno navedeno, kaj naj obsega občinski program stanovanjske graditve. Mnenja sem, da bi bilo prav, če bi bilo v zvezi s tem naloženo pristojnemu republiškem sekretariatu, da izda metodologijo za izdelavo občinskih programov. Kolikor bo vsaka občina po svoje izdelovala program, najbrž ne bo dobil pristojni republiški organ potrebnega pregleda o stanovanjskih vprašanjih in o predvidevanjih za reševanje stanovanjskih vprašanj.

K 8. členu, ki obravnava programiranje sredstev za urejanje stanovanjskih vprašanj upokojencev in invalidov, predlagam, da se sprejme besedilo, ki ga predlaga poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije in ki se glasi: »Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji izloča za upokojence in invalide sredstva za subvencioniranje in reševanje stanovanjskih problemov v višini, ki jo določi s programom občinska skupščina, na katerem območju ima upokojenec ali invalid svoje stalno prebivališče. Izločena sredstva se zbirajo v solidarnostnem skladu občine, kjer imajo upokojenci in invalidi stalno prebivališče s tem, da se ta sredstva v občinah namensko uporabijo za subvencioniranje in razreševanje stanovanjskih problemov upokojencev in invalidov.«

18. člen zakona o programiranju in financiranju stanovanjske gradnje ni sprejemljiv za našo občino, saj je nad 20 % delavcev, ki so zaposleni v obratih in enotah, ki imajo sedeže samostojne organizacije združenega dela zunaj

območij naše občine, drugih 20 % delavcev, ki imajo v naši občini stalno prebivališče, pa se prevaža na delo v druge občine. Če bi bil sprejet predlagani 18. člen, bi občina lahko predpisala prispevek za družbeno pomoč za vzajemni stanovanjski sklad le glede na dohodek tistih 60 % zaposlenih delavcev, ki delajo v organizacijah združenega dela in ki imajo sedež v naši občini. Se posebej je nesprejemljivo, da bi delavci, ki sicer stanujejo v naši občini in imajo tudi delovno mesto v tej občini, vendar v ločenih obratih ali enotah, izločali svoja sredstva za družbeno pomoč v solidarnostni sklad tiste občine, kjer je sedež matičnega podjetja oziroma izplačevalca osebnih dohodkov.

V programih našega nadaljnega ekonomskega razvoja se zavzemamo za integracijske procese in za gospodarsko odprtost komun, zato bi prišli v nasprotje s tem, če bi ločene obrate obravnavali drugače kot matična podjetja. Zaradi tega predlagam, naj se 18. člen predloženega osnutka zakona glasi tako, kot predlaga poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije, in sicer: »Od obvezno izločenih sredstev po določbah tega zakona se izplačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima delavec stalno delovno mesto in sicer v višini, kot jo je predpisala ta občina. Delavec uveljavlja pravico do subvencije pri solidarnostnem skladu občine, kjer izloča ta sredstva in sicer po kriterijih te občine.«

Pri 13. členu osnutka tega zakona se zavzemamo za varianto, to je, da se z zakonom določi, da najnižji odstotek obveznega izločanja sredstev ne more biti manjši od 4 %. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Hvala. Prosim, še kdo? Ker ne želi nihče več sodelovati v razpravi, dovolite, da končam razpravo in da k 4. točki dnevnega reda, to je k osnutku resolucije, predlagam naslednji sklep:

1. Osnutek resolucije se v načelu sprejme.

2. Predlog resolucije pripravi izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Pri pripravi predloga resolucije naj upošteva pripombe in mnenja, ki so bila k osnutku resolucije podana, v poročilih odbora za družbenoekonomske odnose gospodarskega zbora, v razpravi na današnji seji zbora, ter tista mnenja in predloge zakonodajno-pravne komisije in zasedanja delegatov občin, ki jih podpira odbor oziroma zbor, in sicer zlasti glede zbiranja in razpolaganja s sredstvi, upravljanja s stanovanjskim skladom in glede oblikovanja stanovanjske politike. Izvršni svet naj v obrazložitvi predloga resolucije zavzame stališče do vseh predlogov, ki so bili dani na današnji seji zbora in v predloženih mnenjih, kolikor jih ne bo mogel upoštevati v predlogu resolucije.

Za zadnjo točko tega sklepa prosim, da se s predstavnikom izvršnega sveta dogovorimo za rok. Prosim.

Boris Mikoš (iz klopi): Konec oktobra predvidevamo predlog resolucije, tako da bi v novembru prišla na dnevni red v Skupščino.

Predsednik Tone Bole: 3. točka sklepa naj se glasi: Izvršni svet naj predloži predlog resolucije do novembra 1971. leta.

Kdor je za predlagani sklep, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je sklep soglasno sprejet.

Ivan Atelšek (iz klopi): Želim dopolniti tovariša Ferda Papiča glede 18. člena. Prav bi bilo, da se tam, kjer so delovna mesta, zbira tudi prispevek.

Nasprotno ni sprejemljivo za gospodarstvo, saj prevoze delavcev plačuje danes gospodarstvo. Ni interes gospodarstva, da se ljudje vozijo in da še prispeva za stanarino.

Nadalje, s sredstvi, ki se zbirajo od gospodarstva, naj bi gospodarstvo tudi razpolagalo. Danes dajemo več, kot sicer zahteva. Refundacija stanarin ne bi smela biti cilj, temveč ekonomske stanarine, oziroma povečanje osebnih dohodkov. Ne kaže povsod iskati nekih refundacij, od cigare in pšenice do stanarin.

Cena kvadratnega metra stanovanja je nad evropskim poprečjem. Čeprav menim, da je potrebno graditi primerna stanovanja glede velikosti in nujnega komforta, ne bi smeli graditi luksuznih stanovanj, saj je vzdrževanje teh stanovanj neprimerno dražje kot sicer.

Predsednik Tone Bole: S tem vsekakor ne spreminjamo sprejetega sklepa.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj.

Osnutek zakona je predložil izvršni svet. Uvodno obrazložitev smo poslušali pri obravnavi osnutka resolucije. Ali želi predstavnik izvršnega sveta še posebej obrazložiti osnutek zakona? (Ne.)

Razen osnutka zakona ste k tej točki dnevnega reda prejeli še predloge poslovnega združenja stanovanjskih podjetij, mnenje socialno-zdravstvenega zbora ter mnenja zasedanja delegatov občin.

Odbor za družbenoekonomske odnose je predložil pismeni poročili. Ali želi poročevalec odbora dopolniti poročilo? (Ne.)

K osnutku zakona ste prejeli tudi poročilo zakonodajno-pravne komisije.

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Če nihče, končam razpravo in predlagam zboru, da sprejme naslednji sklep:

1. Osnutek zakona se v načelu sprejme.

2. Predlog zakona pripravi izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Pri pripravi predloga zakona naj upošteva pripombe in mnenja, ki so bila k osnutku podana v poročilih odbora za družbenoekonomske odnose gospodarskega zbora, v razpravi na današnji seji zbora ter tista mnenja in predloge zakonodajno-pravne komisije in zasedanje delegatov občin ter socialno-zdravstvenega zbora, ki jih podpira odbor oziroma zbor. Izvršni svet naj v obrazložitvi predloga zakona zavzame stališče do vseh predlogov, ki so bili dani na seji zbora in v priloženih mnenjih, kolikor jih ne bi mogel upoštevati v besedilu predloga zakona.

3. Izvršni svet naj predloži predlog zakona do novembra 1971. leta.

Kdor se strinja s predlaganim sklepom, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.)

Ugotavljam, da je sklep sprejet soglasno.

Prehajam na 6. točko dnevnega reda, to je na obravnavo osnutka zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu.

Osnutek zakona je predložil izvršni svet. Uvodno obrazložitev smo poslušali pri obravnavi osnutka resolucije. Ali želi predstavnik izvršnega sveta tovariš Boris Mikuš še posebej obrazložiti osnutek zakona? (Ne.)

Razen osnutka zakona ste k tej točki dnevnega reda prejeli še predloge poslovnega združenja stanovanjskih podjetij, mnenje socialno-zdravstvenega zbora in mnenje zasedanja delegatov občin.

Odbor za družbenoekonomske odnose je predložil pismeno poročilo. Ali želi poročevalec odbora, tovariš Franc Korelec, še ustno dopolniti poročilo? (Ne želi.)

K osnutku zakona ste prejeli tudi poročilo zakonodajno-pravne komisije.

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Če nihče, končujem razpravo in predlagam, da zbor sprejme naslednji sklep:

1. Osnutek zakona se v načelu sprejme.

2. Predlog zakona pripravi izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Pri pripravi predloga zakona naj upošteva pripombe in mnenja, ki so bila k osnutku zakona dana v poročilih odbora za družbenoekonomske odnose gospodarskega zbora, v razpravi na seji zbora ter na tista mnenja in predloge zakonodajno-pravne komisije in zasedanja delegatov občin ter socialno-zdravstvenega zbora, ki jih podpira odbor oziroma zbor. Izvršni svet naj v obrazložitvi predloga zakona zavzame stališče do vseh predlogov, ki so bili dani na seji zbora in v priloženih mnenjih, kolikor jih ne bo mogel upoštevati v besedilu predloga zakona.

3. Izvršni svet naj predloži predlog zakona do meseca novembra 1971. leta.

Boris Mikoš: Tovariš predsednik midva se nenehno razlikujeva v formulaciji. Ti praviš do novembra, jaz pa v novembru.

Predsednik Tone Bole: Menim, da glede na letno zamudo to ni najbolj pomembno. Sprejemam podrobnejšo opredelitev »v novembru«.

Kdor je za predloženi sklep, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zbor predlog sklepa soglasno sprejel.

Prehajam na 7. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju in oddajanju stavbnega zemljišča ter predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o ureditvi določenih vprašanj s področja graditve investicijskih objektov.

Oba predloga za izdajo zakona, ki se med seboj dopolnjujeta, je predložila skupščina občine Ljubljana-Moste-Polje. Želi morda predstavnik skupščine Ljubljana-Moste-Polje še posebej obrazložiti svoj predlog? (Ne.) Ugotavljam, da ne želi.

K obema predlogoma za izdajo zakona ste prejeli tudi pismeno poročilo odbora za družbenoekonomske odnose, iz katerega so razvidni razlogi, zaradi katerih ta odbor predlaga zboru, da se zakonska iniciativa ne sprejme v tej fazi, temveč da se nakazano vprašanje še temeljito prouči in reši v okviru zakonov, ki jih bo naša republika sprejela v zvezi s prenosom pristojnosti iz zvezne zakonodaje na republiško zakonodajo in ki so v pripravi ter bodo predloženi v prihodnjem letu.

Ali želi poročevalec odbora poslanec Štefan Nemeč še dopolniti stališče odbora? (Ne želi.) Hvala. V imenu skupščine Ljubljana-Moste-Polje bo govoril predsednik skupščine te občine tovariš Polde Maček.

Polde Maček: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! K zakonski iniciativi nimam kaj dodati, ker je že vse razvidno iz vsebine

predloga. Želel bi le opozoriti, da se ne strinjam z obrazložitvijo, ki jo je zboru v poročilu dal odbor za družbenoekonomske odnose na podlagi mnenja sekretariata za urbanizem.

Ne verjamem namreč, da bo sekretariat za urbanizem predložil nov zakon, popravljen ali izboljššan, že v letu 1972. Ugotavljamo, da dve leti sprejemamo predpise s področja stanovanjskega gospodarstva, ki bi jih morali sprejeti že lansko leto. To predstavlja enoletno zamudo. Mislim, da ne bo držala obljuba, da bo ta naša iniciativa upoštevana v letu 1972. Menim, da do takrat ne bi smeli počakati z obravnavanjem naše iniciative, ki je lahko realizirana že v tem letu. Preostale zakone lahko usklajujemo tudi kasneje.

Tudi drugi razlogi, ki so v poročilu odbora navedeni, niso popolnoma pravilni. S tem zakonom se ne favorizira občine, kot trdi sekretariat, ampak se s to zakonsko iniciativo, ki jo predlagamo, postavlja v enakopraven položaj vsi investitorji, ki gradijo take ali drugačne objekte. Doslej plačujejo prispevek za ureditev zemljišča tisti, ki gradijo na zemljišču, ki ga pridobijo od občine. Vsi privatni graditelji, »vikendarji« ipd., pa tega prispevka ne plačujejo, zato ker se lahko temu izognejo.

S to našo zakonodajno iniciativo pa bi v prihodnje prispevali k stroškom za urejanje zemljišč tudi vsi tisti, ki gradijo zasebne hiše in »vikendarji« ter podobne kategorije naših občanov. Ne morem se strinjati s tistim, kar trdi sekretariat: da je urejanje zemljišč povezano z upravnim postopkom, kar naj bi bilo v skladu z našo prakso. Vrhovno sodišče je ravno v takem upravnem postopku, to je v postopku dodelitve zemljišča investitorju in plačilu prispevka, s svojo odločbo že razsodilo. Tako je ta postopek povezan in ni v neskladju s stališčem, o katerem je vrhovno sodišče že odločalo. O tem neskladju govori samo sekretariat za urbanizem, vrhovno sodišče pa je v tem smislu že razsodilo tako, da se ta postopek lahko poveže in da to ni v neskladju z zakonom niti s sodno prakso. Upoštevajte, da zaradi neurejenih zadev na tem področju izgubi samo Ljubljana letno najmanj milijardo S din, ki bi jih lahko namenila za boljšo komunalno opremljenost zemljišč. Našo zakonodajno iniciativo podpirajo vse ljubljanske občine in, kot sem doslej informiran, tudi nekatere druge. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Tovariš Maček! Če sem prav razumel vašo interpelacijo, zahtevate, da se to vprašanje uredi z republiškim zakonom definitivno v letu 1972. Predlagate tudi, da se na današnji seji zboru odločno zavzamemo, kot je to predlagano v poročilih odbora za družbenoekonomske odnose, da se ta proces ne ustavi.

Prosim predstavnika zakonodajno-pravne komisije, da sporoči zboru stališče komisije glede na to, da je komisija o obeh predlogih za izdajo zakona razpravljala šele na današnji seji. Besedo ima poslanec Stane Simšič.

Stane Simšič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poročilo zakonodajno-pravne komisije je v pripravi; ker je zbor nekoliko pohitel z delom, bom o stališču komisije ustno poročal. Na današnji seji je razpravljala o tem problemu z različnih vidikov. Zakonodajno-pravna komisija se pridružuje mnenju odbora za družbenoekonomske odnose našega zboru. To pomeni, naj se predlog ne obravnava, ampak naj se kompleks teh vprašanj obravnava ob reviziji zakona.

Predsednik Tone Bole: Prosim predstavnika izvršnega sveta, da zavzame stališča do predloženih predlogov. Besedo ima Boris Mikoš, republiški sekretar za urbanizem.

Boris Mikoš: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Izvršni svet tega vprašanja zaradi hitrega sklica gospodarskega zbora še ni obravnaval in še ni zavzel svojega stališča. Lahko še enkrat ponovim stališče našega sekretariata do tega vprašanja, ki je sicer enako, kot je mnenje zakonodajno-pravne komisije.

Mogoče to ni mesto, kjer bi si drug drugemu metali očitke. Rad bi pojasnil, da ne leži krivda na republiškem sekretariatu za urbanizem, če so predpisi s področja stanovanjskega gospodarstva danes v razpravi pred gospodarskim zborom. Prevzete obveznosti smo izvršili, če pa razčiščevanje nekaterih družbenopolitičnih in drugih izhodišč za formulacijo zakonov in resolucije zahteva čas, ki je daljši od določenega časa, je bilo najbrž prav, da smo ta čas žrtvovali za čim boljše izvršitev te naloge.

Oprostite mi za ta skok iz dnevnega reda.

Naš sekretariat se v vprašanju zakonske iniciative povsem strinja z razlogi, s katerimi skupščina občine Ljubljana-Moste-Polje začena to akcijo. Vemo, da neurejeno stanje na tem področju dejansko vodi do ugotovitev, o katerih je ravnokar govoril tovariš Maček. Kljub temu mislimo, da v tem trenutku ne bi bilo treba le delno urejati tega vprašanja. Mnenja smo, da je treba pri sistemskem reševanju vprašanja zemljiške politike v celoti urejati tudi vprašanje, ki je odprto s to zakonsko iniciativo. Proti temu imamo tudi druge pomisleke. Dejstvo je, da je to prvi primer, ko naj bi nekdo, ki zahteva gradbeno dovoljenje, moral predložiti potrdilo, ki temelji na pogodbenem razmerju. Meni ni znana rzsodba, o kateri je govoril tovariš Maček. Hvaležen bom, če jo lahko dobim. Dvomim, da se je sodišče v tej rzsodbi odločalo o tem, ali to sodi v okvir upravnega postopka ali nē. Verjetno se je sodišče odločilo o tem, kakšen je odnos, in o tem, ali je zahteva za plačilo določenega prispevka utemeljena ali ni. Menim, da nobeno soglasje ali potrdilo, ki jih je moral doslej predložiti investitor, da bi lahko pridobil gradbeno dovoljenje, ni takega značaja, kakor je potrdilo, ki se zahteva s to zakonsko iniciativo. Če se odločimo za to iniciativo, se bomo morali odločati tudi za spremembo značilnosti vrste nekaterih soglasij, ki jih danes zahtevamo kot podlogo, da sekretariat za gospodarstvo lahko izda gradbeno dovoljenje. V tem primeru bomo morali najbrž zahtevati še nekatera druga soglasja, že predčasno celo v postopku lokacijske obravnave in v lokacijski dokumentaciji. Nenehno smo priča ostrih in velikokrat zelo utemeljenih ugovorov investitorjev, da je naš celoten postopek za pridobitev lokacij in gradbenih dovoljenj zapleten. Potrebujemo že napol znanstvenike, da si organizacije združenega dela sploh pridobijo gradbeno dovoljenje in da lahko začnejo graditi. Mislim, da ni res, da so pri tej zakonski iniciativi na pravo mesto postavljeni samo vikendarji. V enak položaj bi bili postavljeni vsi, ki ne gradijo na območjih, s katerimi upravlja občinska skupščina. Menim, da lahko taka zahteva, ki dejansko temelji na ureditvi pogodbenih razmerij med dvema strankama, zadene tudi organizacijo združenega dela. Znano je, s čim se srečujemo danes na tržišču z zemljišči, ki je povsem neurejeno. Dejansko bi vendarle prišli lahko na koncu do tega, da bi tisti, ki bi želel dobiti gradbeno dovoljenje, moral v pogodbenem razmerju pristati na diktat tistega, ki mora dati soglasje, da bi lahko zaprositelj sploh lahko prišel do gradbenega dovoljenja. Mislim, da je to

za nas nesprejemljivo. Zato bi morali v celotni zemljiški politiki (to tudi zagovarjamo in tak predlog tudi pripravljamo) občino postaviti za upravitelja zemljišč, ki bo imel odločujočo besedo pri prometu z zemljišči. V tem okviru bi zagotovili to, kar opravičeno postavlja občina Ljubljana-Moste-Polje. Poleg tega mislim, da bi naše občinske skupščine morale upoštevati pri pomanjkanju sredstev težave, ki so nastale zaradi tega, ker nimamo dolgoročnega kreditnega kapitala za gradnjo objektov celotne komunalne infrastrukture. Ugotovimo lahko, da občine niso izvedle predpisa o etapni ureditvi in etapni gradnji teh objektov. Zdi se mi, da mnogo slabosti izvira iz tega, ker nismo uspešno odgovorili na to vprašanje. Ne dolžim občin zaradi tega, vem, kakšen je položaj ampak to je vendarle dejstvo, da je tu vzrok za komunalno neopremljenost zemljišč. Obveščen sem, da je skupščina občine Ljubljana-Vič-Rudnik zakonsko iniciativo umaknila in zato mislim, da danes ni predmet razprave. Če ni res, bom dal stališče tudi do tega predloga. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e: Pričenjam razpravo. Kdo želi sodelovati v razpravi? Besedo ima poslanec Janez Miklavc.

J a n e z M i k l a v c: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Prečital sem poročilo odbora za družbenoekonomske odnose. Poslušali smo izvajanje predlagatelja zakonske iniciative, stališče republiškega sekretarja za urbanizem in tudi poročilo zakonodajne komisije. Ugotavljam, da so še vedno nasprotna mnenja med pristojnimi organi in predlagateljem zakonske iniciative. Izhajam iz tega, da problem obstaja, zaradi različnosti mišljenj pa ni enotne pobude za izpeljavo rešitve tega vprašanja.

S tem v zvezi predlagam tole:

Prav gotovo ta problem ni prisoten samo v meščanski občini, ampak imajo tudi na področju drugih občin podobne probleme. Slišal sem mnenja predstavnikov nekaterih občin, ki se s temi zadevami ukvarjajo. Rekli so, da se ogrevajo za predlog oziroma zakonsko iniciativo občine Ljubljana-Moste-Polje, oziroma da jo proučujejo. Obenem sem tudi informiran, da je stališče odbora za urbanizem republiškega zbora, ki je tudi obravnaval ta problem, v korist zakonske iniciative. Mislim, da bi bilo umestno — ob splošni ugotovitvi, da je ta problem nerešen, da so pa različni predlogi za njegovo rešitev — da o njem razpravljajo na zasedanju delegatov občin. Problem je tak, da zahteva hitro ukrepanje. Ob obravnavi zakonov s področja stanovanjskega gospodarstva in ob različnem obravnavanju tega problema le moramo nekaj ukreniti za njegovo rešitev. Izražam bojazen, da čakanje na leto 1972 lahko pripelje tiste, ki se ukvarjajo z urejanjem komunalnih vprašanj, v še bolj nemogoč položaj. Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Predlagam, da se začasno odloži reševanje tega problema. To vprašanje naj se vrne na ponovno proučitev, zato da bi se uskladila nasprotujoča mnenja in da bi na podlagi usklajenih mnenj o njem potem lahko bolj pristojno in bolj avtoritativno sklepali. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e: Besedo ima poslanec Stane Pungercar.

S t a n e P u n g e r č a r: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V zakonski iniciativi in poročilu odbora za družbenoekonomske odnose se ugotavlja, da je to vprašanje nerešeno. Če je tako, je verjetno treba proučiti predloge za rešitev, kar se da sklepati tudi iz poročila. Prepričan sem, da je ta

problem izredno pomemben za nadaljnjo ureditev tega področja. Zaradi tega se pridružujem mnenju prejšnjega govornika, da bi bilo potrebno zbrati mnenja občin. Taka pot bi najbrž objektivno prispevala k temu, da se temeljito proučijo ta vprašanja, ki se nanašajo na spremembo omenjenih zakonskih predpisov. Tako pripravljeno gradivo bi potem predložili zboru delegatov občin, ki bi, upoštevaje širše interese, obravnaval predlagane spremembe teh zakonov in objektivno lahko ocenil umestnost sprejema obeh zakonov. Če so trenutno na današnji razpravi zadržki, ne bi kazalo danes dokončno odločati o zakonski iniciativi. Predlagam, da bi sprejeli tako pot in tako pobudo. Hvala.

Predsednik Tone Bole: Tovariš Pungerčar! Bi, prosim, jasno formulirali svoj predlog? Prehajamo v fazo glasovanja. Predlog odbora je jasen: da se zakonska iniciativa ne sprejme.

Stane Pungerčar: Moj konkreten predlog je:

— da se zakonska iniciativa umakne z dnevnega reda zbora,

— da se iniciativa da v obravnavo občinam,

— in se zbere gradivo oziroma mnenja za razpravo za zasedanje delegatov občin.

Ali je predlog zadostno opredeljen?

Predsednik Tone Bole: Ugotavljam, da sta že dva poslanca predlagala, da se zadeva obravnava na zasedanju delegatov občin. Moram reči, da je zasedanje to iniciativo že imelo in da so menili, da o njej ni potrebno razpravljati. Na koncu so rekli, da to ni njihovo področje dela. Ne vem, zakaj zdaj ravno pri njih iščemo glavno oporo. To mi ni jasno. Delegati občin so imeli zasedanje 29. septembra in se niso odločili, da bi o tem razpravljali, ker so menili, da ta iniciativa ni tisto, kar bi morali oni obravnavati.

Zdaj je predlog jasen.

Stane Pungerčar: Svojega stališča do obravnavane materije ne spremenim in ostajam pri istem predlogu. Če mi dovolite, tovariš predsednik, bi predlagal, da bi po zasedanju zbora imeli kratko sejo kluba poslancev, na kateri moramo obravnavati in sklepati o vprašanih, ki so v zvezi z volitvami delegata Kluba poslancev v organe republiške konference SZDL.

Predsednik Tone Bole: Da, to lahko storite med odmorom.

Kdo želi še sodelovati v razpravi? (Ne javi se nihče.) Če ne, končujem razpravo in bi opisal situacijo, v kakršni smo, na kar bi nadaljevali s postopkom, ki nam ga nalaga poslovnik.

1. Predlog odbora za družbenoekonomske odnose je jasen. Odbor predlaga, da se zakonska iniciativa ne sprejme.

2. Na današnji seji je bil dan predlog, da se ne bi opredelili z glasovanjem na današnji seji, ali se zakonska iniciativa sprejme ali ne. To glasovanje bi opravili po kasneje zbranem gradivu in na podlagi dokumentacije. Z eno besedo, predloženo je, da se dokončno sklepanje o tej točki preloži.

Prosil bi, ker predlagatelj sklepa, da se zakonska iniciativa ne sprejme, odbor za družbenoekonomske odnose, da zavzame stališče do tega predloga, ki je bil dan na današnji seji zbora. Ali poročevalec to lahko opravi sam, ali pa zahteva sejo odbora med odmorom? Potem bi se odločili o tem, ali bomo gla-

sovali ali ne, kolikor bi odbor sprejel predlog, ki je dan na današnji seji. Besedo ima predsednik odbora za družbenoekonomske odnose Štefan Nemeč.

Štefan Nemeč (iz klopi): Sam se težko odločim. Danes nisem dobil nobenih drugačnih pojasnil in argumentov kot takrat, ko smo o tem razpravljali na seji odbora. Če ima kdo od članov odbora drugačno mnenje, naj ga pove.

Predsednik Tone Bole: Odbor torej predlaga, da se glasuje. Opozarjam zbor, da glasujemo o dveh predlogih. Prvi je predlog našega odbora za družbenoekonomske odnose, ki predlaga, da se zakonska iniciativa ne sprejme. Na današnji seji je bil dan predlog, da se razprava oziroma glasovanje o tej točki dnevnega reda preloži na eno izmed prihodnjih sej, ko se bo zbralo gradivo.

Dajem na glasovanje predlog odbora za družbenoekonomske odnose našega zbora, da se zakonska iniciativa ne sprejme. Kdor je za sklep odbora za družbenoekonomske odnose, naj prosim dvigne roko.

Jože Lesar (iz klopi): Sklep odbora je treba vezati na stališče zbora. V bistvu je odbor za stališče, da se že sedaj računa na rešitev tega vprašanja v letu 1972.

Predsednik Tone Bole: Pri sklepanju bi vas opozoril na to, kar je omenil poslanec Lesar: da upoštevamo celoten sklep. To sem malo zožil, da ne ponavljam sklepa, ki je že napisan in ki ga imate na klopeh.

Kolikor se zakonska iniciativa ne bi sprejela, bi bil sklep tale: Zakonska iniciativa za spremembo zakona o urejanju in oddajanju stavbnega zemljišča ter zakonsko iniciativo za spremembo in dopolnitev zakona o ureditvi določenih vprašanj s področja graditve investicijskih objektov, ki jo je dala skupščina Ljubljana-Moste-Polje, se ne sprejme, ker zahtevajo nakazana vprašanja še širšo in temeljitejšo proučitev in zbor nato predlaga izvršnemu svetu, da naj ta vprašanja ustrezno reši v okviru zakonov, ki jih bo SR Slovenija sprejela v zvezi s prihodnjo zakonsko ureditvijo na tem področju, ki bo predstavljala realizacijo z zvezno ustavo prenesenih pristojnosti na republike.

Dajem na glasovanje zboru predlagani sklep. Kdor je za predlog odbora, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Kdo je proti? (Trije poslanci.) Kdo se je vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odbora z večino glasov sprejet. S tem je končana 7. točka dnevnega reda.

Tovariš Pungerčar nas je opozoril na majhno nalogo, ki naj bi jo opravili med odmorom. Predlagam odmor do pol dvanajstih, ko se bomo zbrali v tej dvorani, da bi imeli sestanek, ki nam ga predlaga tovariš Pungerčar.

Odrejam polurni odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 11.05 in se je nadaljevala ob 11.40.)

Predsednik Tone Bole: Predlagam zboru, da nadaljujemo z delom in prehajamo na 8. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma.

Predlog za izdajo zakona je predložil izvršni svet. Prosim predstavnika izvršnega sveta ing. Franca Razdevška, da obrazloži predlog za izdajo zakona.

Franc Razdevšek: Spoštovani tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci!

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je sprejel in vam predložil v obravnavo predlog za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma. Čeprav je to že navedeno v razlogih za izdajo tega zakona, bi vendarle želel iz dveh vzrokov še dodatno obrazložiti nujnost, da sprejmemo predloženi zakon.

Prvi razlog za to je predvsem v tem, da se prispeva k boljšemu izkoriščanju naravne lege Slovenije in pa tudi naravnih pogojev, za kar so zlasti na področju turizma, danes številne možnosti. V ekonomskem pogledu pa sprejem predloga pomeni pospešitev gradnje novih primarnih in sekundarnih turističnih zmogljivosti, kar bi omogočilo zaposlitev več deset tisoč delavcev v turizmu in še do štirikrat toliko v drugih gospodarskih dejavnostih, ki si od turizma posredno ustvarijo dohodek. Mnogostranski učinki turističnega gospodarstva so namreč tako številni in vsestranski, da obsegajo poleg že navedenih učinkov še zlasti pomemben neto devizni preliv v konvertibilnih valutah. K temu je potrebno dati še učinek stabilizacijskih tendenc turizma, kar ugodno vpliva na celotno gospodarstvo, saj ima turizem kot rekreacija velik pomen za obnovo človekove delazmožnosti. Poleg teh ekonomskih učinkov ne smemo zanemariti tudi neekonomskih. Tu vključujemo tudi splošno infrastrukturo, prav tako tudi vpliv turizma na izobrazbo in vedenje ljudi, na spreminjanje njihovih navad in na prilagajanje sodobnejšemu načinu življenja. Ne na zadnjem mestu je treba omeniti tudi zelo močan in koristen vpliv turizma na medsebojno spoznavanje ljudi ene ali tudi različnih narodnosti in ne glede na državne meje. Taka medsebojna spoznavanja imajo ne samo ugodne politične posledice, ki ublažujejo mednarodne napetosti, ampak neredko pomagajo tudi pri vzpostavljanju raznih pomembnih ekonomskih kontaktov.

Drug razlog za upravičenost naporov, ki naj bi jih Socialistična republika Slovenija vložila v nadaljnjo in pospešeno gradnjo turističnih objektov v Sloveniji, je tudi dejstvo, da Slovenija glede tega močno zaostaja za našimi sosednjimi deželami. Dodatno k obrazložitvi, kjer smo nekaj statističnih podatkov prikazali, bi želel dodati še podatek o tem, da ima italijanska pokrajina Furlanija-Juljska krajina dvanajst turističnih ležišč na km² površine, sosednja Koroška jih ima kar 19, Hrvaška 5, Slovenija pa ima komaj 2,6 ležišč na km² površine. To nakazuje brez dvoma našo veliko nerazvitost na tem področju. To nerazvitost bi lahko ilustriral še celo s celo vrsto drugih podrobnih podatkov, vendar so že ti dovolj zgovorni. Določeno prednost ima Slovenija v primerjavi s sosednjimi deželami le glede izkoriščanja teh ležišč, saj je ta pri nas redno do 6 % višja kot v sosednjih deželah. Torej je tudi zaradi tega nujno, da skušamo čimbolj pospešiti razvoj turističnega gospodarstva, ki predvsem zaradi tega, ker svojo močno devizno realizacijo oddaja družbeni skupnosti po uradnem tečaju, ne ustvarja dovolj lastne akumulacije za razširjeno reprodukcijo.

Osnovni razlog, da moramo sprejeti novi zakon o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma, je v tem, da se skladno s sprejetimi ustavnimi amandmaji k zvezni ustavi in z odpravo zvezne izvenproračunske bilance federacija v celoti umika s področja dinarskega stimuliranja gradenj novih turističnih kapacitet. Na njenem mestu se mora pojaviti republika. Dosedanje zvezne stimulacije niso bile majhne, saj so znašale 3 % dodatne obrestne mere za vse investicije v turizmu, nadalje 2,5 % za določen, dokaj širok krog investicij v

turizmu pod pogojem, da je bil kredit dan z odplačilnim rokom nad 10 let in po največ 6% obrestni meri. Pred dobrima dvema letoma pa je bila uvedena še posebna dodatna stimulacija z anticipativnim obračunavanjem in s takojšnjim izplačilom 2,5% obrestne mere za kredite, dane za gradnjo objektov za prenočevanje in prehrano turistov, če so bili krediti dani za odplačilno dobo nad 15 do 25 let. Poleg tega je dajala tudi republika Slovenija po dosedaj veljavnem republiškem zakonu 2,5% obrestno mero, in to dekurzivno obračunano za vse kredite na področju turizma. Ti krediti so si s tem pridobili tudi pravice za ustrezno benefikacijo v federaciji. Skupna benefikacija je torej znašala 8%, pri čemer je bila z anticipativnim obračunom stimulirana banka, z dekurzivnim izračunom obrestne mere pa je bil opazno stimuliran investitor. Vendar je to predstavljalo stimulacijo le v prvih letih odplačila kredita, ker mu pri dolgoročnem plačilu anuitet navedena stimulacija zaradi delovanja inflacije ni več predstavljala pomembnejše ekonomske koristi. Poleg že opisanih slabosti tega sistema je bila njegova največja slabost ravno v dejstvu, da je tak način stimuliranja iz praktično odprtega računa proračuna federacije povzročil izredno skokovit dvig obveznosti federacije. Že po drugem letu veljavnosti, predvsem z uveljavitvijo zadnjih predpisov o benefikaciji, so dodatne anticipativne obrestne mere prekoračile vse možnosti, da bi jih federacija lahko pokrila. Zato se v našem predlogu za izdajo zakona, ki je danes pred vami, mislimo ogniti takim težavam, ki so nastale pri realizaciji doslej veljavne zvezne zakonodaje, kljub temu pa doseči optimalno stimulacijo za investitorja in delno tudi za banke. Zaradi tega smo zapisali načelo, da se v proračunu vsako leto ali za več let skupaj določi znesek, ki se lahko izplača kot republiška dodatna obrestna mera. Na ta način nameravamo preprečiti, da bi prišla republika v podoben položaj, da svojih obveznosti ne bi mogla poravnati. Poleg tega bo republika lahko, v skladu s svojo politiko na področju turizma kot tudi ob upoštevanju možnosti glede na sredstva, svoje stimulative ukrepe vsako leto sproti popravila, ne da bi za to nastajale dolgoročne posledice zaradi neporavnanih obveznosti.

Drugo pomembno določilo je selekcija, s katero bomo lažje uveljavili politiko, ki jo je začrtala republiška skupščina s sklepi in priporočili za razvoj turizma že v letu 1968. Selekcija bo izvajana tako, da bo posebna komisija, ki jo predvideva predlog za izdajo zakona, lahko objektivno ugotavljala in omogočala udeležbo republike predvsem pri tistih investicijah, ki so za razvoj turizma optimalne, tako v pogledu deviznega preliva, v pogledu rentabilnosti, kot tudi glede hitrega vračanja in večanja zmogljivosti.

Tretje pomembno načelo v predlogu za izdajo zakona je v tem, da z istim prispevkom iz proračuna, v obliki dodatne obrestne mere, stimuliramo kreditodajalca in tudi investitorja. Med možnih variant predlagamo predvsem, da bi v predlogu za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma upoštevali predvsem tretjo, čeprav doslej pri nas še ni bila uporabljena. Sodimo, da bo ta varianta v prvi fazi lahko dala najboljše rezultate. S tem, ko izplačamo kreditodajalcu takoj po izkoriščanju polovice kredita celoten znesek anticipativno izračunane obrestne mere, mu omogočimo, da s temi kvalitivnimi sredstvi razpolaga do dospelosti prvih anuitet iz tega kredita. Investitorju pa odvezamo s tem najtežje breme, ki nastopi navadno takrat, ko je objekt gotov in dospevajo prve anuitete.

Obenem so s tem banke in investitorji stimulirani na kredite z daljšimi roki odplačila, ker družbeno-turistično gospodarstvo spričo nizke dinarske aku-

mulativnosti ne prenese odplačevanja srednjeročnih kreditov. Predlagani sistem je torej urejen tako, da zahteva od investitorjev in banke dokumentacijsko dovršenost objekta pred sklepanjem kreditne pogodbe in hitro gradnjo brez podražitev in prekoračitev.

Pomembna novost v primerjavi z dosedanjo zvezno zakonodajo pa je izenačenje možnosti za pridobitev dodatne obrestne mere med družbenim in zasebnim sektorjem v turizmu. Republiški zakon je imel sicer tako določilo že doslej, vendar to v praksi skoraj ni prišlo v poštev, ker so bili predpisani minimalni pogoji, pod katerimi banke zasebnikom niso dajale kreditov. S predlagano spremembo omogočamo, da v kratkem času in razmeroma zelo poceni zgradimo nove penzijske objekte v zasebnem sektorju gostinstva in tudi pri naših kmečkih gospodarstvih. Tovrstne zmogljivosti so nam zlasti potrebne za kompletiranje naše turistične ponudbe, zaradi številnih ugodnih, ekonomskih in tudi neekonomskih učinkov tovrstnega turizma. Predlagana 5,5% dodatna republiška obrestna mera je videti sicer zelo visoka, vendar je v resnici kar za 2,5% nižja od dosedanjih skupnih zveznih in republiških stimulacij.

Kljub temu sodimo, da bo vsaj predložena stimulacija enako učinkovita vsaj zato, ker jo oba poslovna partnerja, to je kreditodajalec in investitor, dobita v času, ko jima je najbolj potrebna in zato jo dobita v celotni vsoti, izplačani naenkrat. Dokurzivni obračun obrestne mere smo v več primerih zavrgli kot neprimeren in premalo stimulativen. Za proračun pa bo to nominalno sicer enaka, vendar dolgoročna obveznost, ki se z vsakim letom povečuje. Anticipativni obračun obrestne mere je tudi čistejši, ker se republika ne zadolžuje na daljši rok, ampak po svojih proračunskih zmožnostih in razvojnih potrebah sproti določa sredstva za ta namen. V obrazložitvi predloga smo si prizadevali, da bi izčrpno pojasnili tudi določilo, kdo bo v prihodnje lahko deležen te ugodnosti. Zato vas sedaj o tem ne bi dodatno obremenjeval.

Kljub vsem naporom republiškega sekretariata za finance, republiškega sekretariata za gospodarstvo in izvršnega sveta vam žal danes ob predlogu za izdajo zakona še ne moremo predložiti vseh nadrobnih izračunov obveznosti, ki jih bo morala Socialistična republika Slovenija sprejeti iz naslova beneficirane obresti v turizmu ob ukinitvi izvenproračunske bilance federacije. Zato si bomo prizadevali, da vas o tem v najkrajšem času seznanimo.

Tovarišice in tovariši poslanci! Naša iskrena želja je, da ob tem predlogu zakona začnemo čim širšo in poglobljeno razpravo o načelih in kriterijih benefikacije, da bi tako lahko izdelali res takšen zakon o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma, ki bo za naš slovenski prostor in za naše razmere najbolj stimulativen in učinkovit. V nadaljnjem gospodarstvu Slovenije se daje potreben poudarek tudi turističnemu gospodarstvu. Če hočemo tak razvoj tudi doseči, moramo uporabljati stimuliranje, ki je po našem mnenju prav z dodatno obrestno mero trenutno tudi najuspešnejši.

V kratkem bomo prišli pred Skupščino že s predlogom zakona. Takrat vam bomo tudi predložili precej izčrpno poročilo o dosedanjih rezultatih izvajanja resolucije republiškega zbora in gospodarskega zbora skupščine iz leta 1968. Ob tem boste lahko ugotovili, da smo doslej aktivno delovali za uresničitev te resolucije, zato tudi ni manjkalo rezultatov. Predvsem v zadnjem obdobju ugotavljamo sorazmerno močan porast našega turističnega gospodarstva tako v povečanju obiska tujih gostov kot tudi po letnem deviznem prilivu. Samo skopi podatek kaže, da se je v Sloveniji povečal evidentirani devizni priliv od leta 1966 do lanskega leta za 2,4-krat, čeprav se je v tem obdobju povečalo število

turističnih ležišč v Sloveniji le za 20 %/v. Lanski evidentirani devizni priliv iz turizma je v Sloveniji znašal že 86,6 milijona dolarjev, kar pa pokriva komaj tretjino deficita slovenske zunanjetrgovinske bilance. Zato bo seveda potrebno ob preostalih ukrepih za uravnovešenje naše zunanjetrgovinske bilance razvijati tudi turistično gospodarstvo. V Sloveniji dosega turizem najhitreje in razmeroma tudi najcenejše in najmočnejše devizne efekte, zato vas tudi v imenu izvršnega sveta, tovarišice in tovariši poslanci, prosim, da na današnji seji sprejmete predloženi predlog za izdajo zakona o dodatni obrestni meri na področju turizma. Hvala.

Predsednik Tone Bole: Poleg predloga za izdajo zakona ste kot dodatno gradivo prejeli še predlog podjetja »Aerodrom Ljubljana-Pula« za vključitev letališč v SR Sloveniji pod režim beneficiranih obresti za kredite na področju turizma.

Odbor za finance je predlogu za izdajo zakona predložil pismeno poročilo. Ali želi poročevalec odbora poslanec Karel Lutar še dopolniti poročilo odbora? (Ne želi.)

K predlogu za izdajo zakona ste prejeli tudi poročilo zakonodajno-pravne komisije.

Pričenjam razpravo. Kdo želi sodelovati v razpravi?

Prosim, besedo ima poslanec Jože Vrbančič.

Jože Vrbančič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V dosednji turistični politiki v Jugoslaviji bo treba nekaj menjati, ne glede na to, da je tovariš Razdevšek povedal, da je prišlo glede na sprejem amandmajev do prenosov pristojnosti. Tako široka fronta in tak način investiranja v turizem bi mogoče ustrezala Jugoslaviji v poprečju, nikakor pa ne ustreza naši socialistični republiki. Zato pozdravljam iniciativo predlagatelja, da se v republiki uredi vprašanje beneficiranja turistične gradnje na način, kot ste v materialu tudi sprejeli. Kolikor bomo sprejeli danes predlog za izdajo zakona, bomo verjetno v podrobnostih razpravljali šele pri sprejemanju zakona. Zaradi tega se ne bi spuščal v oceno posameznih rešitev. Osebno podpiram vse alternativne predloge, ki so dani v predlogu predlagatelja. Poudaril bi nujnost izdaje takega zakona iz več razlogov. Eden je v tem, da se zagotovi kontinuiteta pri investiranju. Drugi pa je v tem, da lahko na nekaterih področjih, ki so bila v zadnjih dveh letih soočena z odločitvijo, ali ta ali pa druga gospodarska dejavnost, pride do zaostajanja. Kolikor so ta področja svoje programe usmerila ravno na razvoj turističnega gospodarstva, povzroči pomanjkanje sistemskih rešitev pri nadaljnji gradnji lahko veliko škodo. Če omenim projekt za alpski turistični center Bovec, ki predstavlja investicijo v znesku skoraj 9 milijard S dinarjev, je jasno, da SR Sloveniji ne more biti vseeno, kako je s to investicijo. V neurejenem sistemu benefikacij in pri pomanjkanju ustrezne zakonodaje bi morali to investicijo v najslabšem primeru celo ustaviti, kar bi imelo neljube posledice.

Tako področje, ki ga poznate spričo nerešenih vprašanj in nekakšnega vsesplošnega republiškega referenduma, ki je vplival, da so se delovne organizacije in občani opredelili za turizem, ne bi smelo in ne bi moglo živeti in čakati brez ustrezne rešitve.

Omenil bom še to, da je točno, da so se gospodarstvo in nekateri dejavniki trudili, da bi resolucijo o turističnem razvoju, ki je bila sprejeta leta 1968, tudi izvajali. Moram tukaj povedati, da so to delali brez kakršnekoli materialne

podpore, saj smo sredstva, ki so bila v ta namen dodeljena, kot se dobro spominjate, pred dobrim letom preusmerili. Zato mislim in upam, da bo naš zbor imel razumevanje, da bomo do teh finančnih obveznosti, ki bodo bremenile republiški proračun, imeli drugačen odnos in drugačno stališče. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Besedo ima poslanec Lojze Fortuna.

Lojze Fortuna: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Menim, da so dodatne in beneficirane obresti, ki so veljale v zadnjih letih, glede usmerjanja razvoja dosegle svoj namen. Zato je pravilno, da ukinjene zvezne predpise o beneficiranih in dodatnih obrestih zamenjamo z republiškimi in da pri tem odpravimo tudi pomanjkljivosti, ki smo jih ugotavljali pri izvajanju zveznih predpisov. Zaradi tega podpiram predlog za izdajo zakona, ki je predmet današnje obravnave, kakor tudi pripombe za pripravo osnutka zakona, navedene v priloženem poročilu odbora za finance. S tem predlogom rešujemo vlaganja v turizem, ne pa tudi ostalih področij, za katera so veljale zvezne olajšave. Tu mislim predvsem na beneficirane obresti pri izvozu, saj predstavlja izvoz Slovenije okoli 18 % celotnega jugoslovanskega izvoza, od tega okrog tri četrtine na konvertibilna tržišča. Če je gradnja turističnih zmogljivosti za Slovenijo izredno pomembna za povečanje deviznega priliva, niso po mojem mnenju nič manj pomembne rešitve, ki naj zagotovijo večjo usmerjenost gospodarstva na izvozne kredite. Mislim, da bi morali pospešiti pripravo ustreznega republiškega predpisa. Pri tem bi tudi tu morali upoštevati kritične pripombe, ki jih je imelo gospodarstvo k zveznemu zakonu, predvsem s stališča kompliciranosti obračunavanja.

Zaradi orientacije izvozno usmerjenega gospodarstva prosim predlagatelja zakona o dodatnih obrestih v turizmu, da pojasni:

1. Ali je že sprejet predlog, da bomo v Sloveniji tudi v prihodnje beneficirali obresti pri izvoznih kreditih in
2. če so in v kakšni fazi so priprave za sprejem takega predpisa?

Predsednik Tone Bole: Kdo še želi sodelovati v razpravi? Besedo ima poslanec Jože Lesar.

Jože Lesar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Strinjam se s predloženim predlogom zakona, s katerim se republika v novih pogojih zavezuje, da bo sodelovala pri investicijah gostinsko-turističnih kapacitet. Vendar ostane vprašanje nejasno, morda zaradi nezadostnega poznavanja situacije. Tovariš Razdevšek je govoril o tem, da bo izvršni svet dal poročilo glede izvajanja resolucije, ki je bila sprejeta pred tremi leti v skupščini. Takrat smo dosti govorili o tem, v kakšnem stanju je in s kakšno kvaliteto se pripravlja program za to vrsto investiranja. Vsi vemo, da je to več ali manj prepuščeno nosilcem turizma in gostinstva. Če imamo v naši republiki izredno decentralizirane in disperzirane nosilce turistično-gostinske gradnje, nastaja vprašanje načina in organizacijskih oblik, o tem, kako bi se pristojna skupščinska telesa vključila tudi pri projektiranju in programiranju te dejavnosti. Vemo, da je projekt gornjega Jadrana zajel del naše republike in kako se je nameravalo vključiti tudi na druga področja. Predlagam, da bi izvršni svet v poročilu o dosedanjem delu posebno poglavje namenil tudi problemu makro- in mikro-narčtovanja investicij turističnega razvoja. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Želi še kdo sodelovati v razpravi? Ugotavljam, da nihče.

Končujem razpravo in predlagam zboru, da sprejme naslednji sklep.

1. Predlog za izdajo zakona se v načelu sprejme.
2. Osnutek zakona pripravi izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Pri pravi besedila osnutka zakona naj upošteva predlog odbora za finance gospodarskega zbora in mnenja in stališča, dana na seji zbora.
3. Osnutek zakona naj predloži izvršni svet gospodarskemu zboru do 31. oktobra 1971.

Tovariša Fortuna bi prosil, da mogoče del svojih izvajanj prekvalificira v vprašanje. Njegova pripomba se nanaša na izvozno stimulacijo, to pa je drugo področje, kot ga obravnavamo v tej točki. Če se tovarš Fortuna strinja, bi se del njegovih izvajanj prekvalificiral, kajti, če sem ga prav razumel, je direktno vprašal izvršni svet. Zato ga prosim, da del svojega izvajanja prekvalificira v vprašanje, da ne bi spremenil smisla te točke.

Kdor je za tako oblikovan sklep, naj prosim dvigne roko.

Ugotavljam, da je zbor soglasno sprejel sklep o sprejemu predloga za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma.

Prehajam na 9. točko dnevnega reda, to je na obravnavo osnutka zakona o posojilu Socialistične republike Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani.

Osnutek zakona je predložil izvršni svet na podlagi sklepa 26. seje gospodarskega zbora z dne 24. 6. 1971, ko je bil obravnavan predlog za izdajo tega zakona.

Ali želi predstavnik izvršnega sveta tovarš Jožko Štrukelj še obrazložiti osnutek zakona? (Ne želi.) Hvala.

K osnutku zakona ste prejeli poročilo odbora za finance. Ali želi poročevalci odbora tovarš Karel Lutar še obrazložiti stališče odbora? (Ne želi.)

K osnutku zakona ste prejeli tudi poročilo zakonodajno-pravne komisije.

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Ugotavljam, da nihče ne želi sodelovati v razpravi.

Končujem razpravo in predlagam zboru, da sprejme naslednji sklep:

1. Osnutek zakona se v načelu sprejme.
2. Predlog zakona pripravi izvršni svet.
3. Predlog zakona naj izvršni svet predloži Skupščini Socialistične republike Slovenije do 31. oktobra 1971.

Kdor se strinja s tako oblikovanim sklepom, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je sklep soglasno sprejet.

Prehajam na 10. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga odloka o izvolitvi članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora.

Predlog odloka je predložila komisija za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije. Ali želi predstavnik komisije poslanec Karel Lutar še ustno dopolniti obrazložitev predloga odloka? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi sodelovati v razpravi? Ugotavljam, da nihče. Končujem razpravo.

Dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka soglasno sprejet.

Prehajam na 11. točko dnevnega reda, to je na obravnavo vprašanja spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane vozarine v pomorskem transportu s kontejnerji pri izvozu blaga v čezmorske dežele za konvertibilno valuto.

Prosim poslanca Janeza Štera, da kot pobudnik in predlagatelj obravnave da uvodno obrazložitev.

Janez Šter: Tovariš predsednik, tovariši in tovarišice poslanci! Gradivo ste vsi dobili. Zato vam ga ne bom bral, ampak bom pojasnil, kako je prišlo do predloga o spodbujanju izvoza. Znano je, da so v zadnjem času težki problemi na področju izvoza. Ne glede na vse težave naše trgovinske in tudi plačilne bilance je res, da se na področju pospeševanja izvoza ne ukrene ničesar. Res je, da smo letos dobili dodatno 6% premijo, oziroma carinske olajšave za pospeševanje izvoza na konvertibilno področje, toda spričo novih ukrepov vlade ZDA in najnovejše stavke pristaniških delavcev v ZDA so zašla naša izvozno usmerjena podjetja v nove, skoraj nepremostljive težave. Kljub intenzivnim razpravam na vseh nivojih, od občin prek republike do federacije, se še do danes ni sprejel noben konkreten ukrep.

Podjetja lesne industrije med številnimi slovenskimi izvozniki, kot vam je gotovo že znano, ne spadajo sicer med prvih 10 največjih slovenskih izvoznikov, kot panoga pa so daleč na prvem mestu. Lesna podjetja so opozarjala na to problematiko v naših sredstvih obveščanja. Delegacija teh podjetij je obiskala tudi predstavnike izvršnega sveta in predsednika gospodarskega zbora. Moramo reči, da so v Sloveniji pokazali veliko pripravljenost za reševanje te problematike. Vendar republika še nima na teh področjih vseh pristojnosti, ker je večina teh zadev v pristojnosti federacije. V Sloveniji smo dobili zaenkrat zagotovilo, da bomo rešili problem obresti za kredite v izvozu, ki so sedaj, odkar je prišlo v pristojnost republike, porasli od 3 na 7%. To so nam na slovenskem izvršnem svetu obljubili, da bo v tem mesecu rešeno z rokom veljavnosti od tistega dne, ko bo to prenehela financirati federacija. Zato tega vprašanja tukaj nismo postavili na dnevni red.

Potem smo predstavniki lesne industrije sestavili posebno delegacijo vseh večjih jugoslovanskih podjetij lesne industrije in velikih izvoznikov. Bili smo sprejeti pri tovarišu Hadžiću, zveznem sekretarju za zunanjo trgovino, kjer smo podrobno razložili omenjeno problematiko.

Predvsem smo se potegovali za to, da bi zveza pomagala podjetjem, da bi prebrodili težave, ki so nastale pri vseh naših izvoznikih, ki so usmerjali izvoz v Združene države Amerike, vsaj za čas, dokler bo v veljavi dodatni 10% depozit. V sekretariatu za zunanjo trgovino so rekli, da so predlagatelji takega ukrepa in da podpirajo naše predloge. Tudi v sekretariatu za finance so trdili, da nas podpirajo. Vendar mora po spremenjeni zvezni ustavi biti poprej doseženo soglasje vseh republik za tak predlog na zveznem izvršnem svetu. Tega soglasja pa nismo mogli dobiti, kajti nekatere republike, ki malo izvažajo v ZDA, niso zainteresirane, da bi se rešil tak problem, čeprav črpajo devize iz zvezne blagajne. Zato so naša podjetja prišla v neugoden položaj. Na tem mestu

bi povedal to: Po naših časopisih in radiu se včasih prebere oziroma sliši tudi tole: da je neko podjetje z Združenimi državami Amerike že doseglo soglasje, da ni treba znižati cen, kakršne imajo po pogodbi, kljub 10% depozitu. Hkrati je bilo povedano, da se je to podjetje strinjalo z Američani, da do konca 1972. leta ne bo povečalo svojih cen. To pa je zame isto, kot da jih je konec leta znižalo. Pristati v času svetovne monetarne krize, ko je dolar vsak dan manj vreden in v času naše jugoslovanske stalne inflacije, na izvoz do konca leta 1972 po cenah, po katerih imamo že danes izgubo, je isto, kakor če bi že sedaj pristali na znižanje cen. Zato bi vas res opozoril, da je ta problematika zelo težavna, in na to, da ni nobenega soglasja med republikami. Zato bi, ne glede na to, da ni predmet današnje razprave, predlagal, da naš zbor zahteva, da se stališče republike Slovenije ponovno postavi v zveznem merilu na dnevni red in da se skuša z drugimi republikami doseči soglasje, da se tečasne težave na nek način premostijo.

Naslednja stvar, ki smo jo omenili v Beogradu, je bilo tudi vprašanje kreditiranja izvoza in rokov. Kot je znano, se je 1. oktobra začela stavka pristaniških delavcev v Ameriki. Za naše blago, posebno v lesni industriji — podobno pa je v nekaterih drugih panogah — je zdaj glavna sezona. Zdaj bi največ izvozili, pa nam je ostalo blago v rokah. Tako nam bo ostajalo v prihodnjih mesecih v skladiščih tovarn.

Ker blago ne zapusti meje, zanj ne moremo dobiti kredita. Vsi vemo, da smo v glavnem izvažali samo zaradi dveh stvari. Prvič zaradi tega, da pridemo do retencijske kvote, da se z njo sploh lahko moderniziramo, in drugič, ker smo z izvozom takoj dobili denar. Ta denar je bil predvsem namenjen za osebne dohodke. Če tega denarja prihodnji mesec ne bo, potem je razumljivo, da bo vrsta naših izvozno usmerjenih delovnih organizacij brez osebnih dohodkov. Pri tem ne govorim o pretežnih izvoznikih, ki drugje sploh ne morejo dobiti denarja. Zato je ena izmed glavnih zahtev, ki smo jo poslali v Narodno banko, ta, da nujno priskrbijo kredite za čas stavke, mogoče še tudi za nekaj mesecev po stavki, da bomo pogodbe za ameriško tržišče lahko izvršili in uskladiščili blago. Ko bo stavka končana, bi blago odposlali v Ameriko. Zadnja stavka je trajala 113 dni. Danes sem slišal, da misli na zahodni ameriški obali predsednik Nixon stavko prekiniti, češ da ima na podlagi zveznega zakona pravico, da sé po 80 dneh prekine.

Se en problem je na področju izvoza. To je kreditiranje izvoznih olajšav. Kdor ne izvažá sam, izvažá s posredovanjem izvoznika. Izvoznik vzame kredit za izvoz, ko blago zapusti mejo, pa plača dinarsko blago na podlagi kredita, ki ga je dobil. Toda kredit za izvoz se dobi samo za dinarsko vrednost, brez naših premij in carinskih olajšav. Spričo neuradne devalvacije našega dinarja, ker smo odstopili od kurza, pride do težav, kdo naj financira te izvozne olajšave. Tudi tega doslej ni še nihče rešil.

Zelo pomembna zadeva, ki smo jo tudi v Beogradu načeli, je pomorska refakcija. V materialu je razčlenjeno, da gre za to, da dobijo pri nas izvozniki za čezmorske države, ne samo za ZDA, ampak tudi za Severno Afriko, Anglijo itd., povrnjen del stroškov za pomorski prevoz. Za Ameriko se dobi za vzhodno obalo 20%, za zahodno pa 30% povračilo stroškov. Vendar je to dano pod pogojem, da se blago pripelje z ladjo, ki plove pod jugoslovansko zastavo. Izjema je v primeru, če se dobi potrdilo, da ga naše pomorske družbe ne morejo pripeljati. To je vse lepo in prav, če izvzamemo to, da je po sprejemu tega

predpisa »Jugolinija« čez tri mesece podražila svoje usluge za 19%. Kar nam je z desno roko država dala, nam je z levo »Jugolinija« pobrala, ne glede na to, da se pri nas ni uveljavil prevoz s kontejnerji. Vsi ste iz gospodarstva, kaj bi vam razlagal. Poznate situacijo, veste, da danes predvsem Amerikanci in tudi Kanadčani postavljajo kot pogoj za uvoz v svoje države transport s kontejnerji, po sistemu »door to door«, kar pomeni: od naše tovarne do njihove tovarne. Pri nas za tak prevoz ni poskrbljeno, še posebej ne za prevoz z velikimi kontejnerji. Tisti del takega transporta, ki obstaja, pa je le z majhnimi kontejnerji in le »luka—luka«. To je brez smisla, ker to pomeni transport v Reko ali Koper s kamionom. Tam se mora naložiti v kontejner, peljati z ladjo-kontejnerjem na primer do New Yorka. Tam se mora izkrcati, zopet naložiti na kamione ali vlak in odpeljati. V tem primeru kontejner izgubi ves svoj smisel. Zato je razumljivo, da kupci zahtevajo tako poslovanje, da v podjetju naložimo kontejner, ki se zaplombira in gre direktno k njim v tovarno.

Naša »Jugolinija« na tem področju za zdaj še ni uspela realizirati nobenega programa. Tudi programa za prehod na kontejnerje niso naredili. Zato smo seveda zdaj izvozniki bili udarjeni. Tujci hočejo kontejnerje za določeno robo. Približno pol robe mora zaenkrat biti v kontejnerjih. Približno polovico še vedno pošljemo s klasičnim transportom po morju. Zato potem izgubimo pravico do tako imenovane refakcije dela pomorske vozarine.

Seveda menimo, da bi to družba morala urediti, predvsem zaradi tega, da bi se končno tudi pri nas začel reševati ta problem. Tako bi se tudi naša družba vključila v modern način mednarodnega transporta. Sicer lahko pri tako oddaljenih krajih, kot so čezmorske države, zastarel transport in stroški, ki jih povzroča zastarel transport, predstavljajo tako resno oviro, da sploh nismo več konkurenčni. Zato je nujno, da se ta problem začne reševati. Na nivoju federacije ga nismo uspeli rešiti, ker je vedno treba soglasje vseh republik. Razumljivo je, da kakšna republika ni za to. Znano je, katera in zakaj ne. Seveda zato ne moremo čakati na dobro voljo preostalih republik. Čeprav smo videli pri razpravi o zveznem proračunu, da smo Slovenci in ostali sklenili kompromise s tistimi, ki so hoteli predvsem denar. Oni z nami nočejo iti, ko hočemo reševati življenjske interese naših izvoznikov, da sami rešimo ta problem tako, da prevzame republika v svoje breme pomorsko refakcijo za kontejnerje do tedaj, ko se bo ta problem rešil v jugoslovanskem merilu, bodisi s pomorsko refakcijo za vse, ali pa z uvajanjem naše kontejnerske službe.

Mislím, da je to tudi prav, ker to niso velika sredstva, da enkrat vzamemo tudi na tem področju vajeti sami v roke, kolikor vidimo, da drugi tu niso pripravljani storiti ničesar. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Kdo še želi razpravljati? Ugotavljam, da se javlja k besedi poslanec Ivan Atelšek.

Ivan Atelšek: Podpiram predlog poslanca Štera. Mislím, da nismo imeli časa prebrati predloženo gradivo. Situacija je resna. Menim, da bi vzporedno s podjetniškimi ukrepi vsaka država pripravila še svoje. Sedaj sem bil v Nemčiji in slišal, kako bo Nemčija parirala tem ukrepom iz Amerike. Mislím, da ne moremo stati ob strani. Sedaj je na vrsti lesna industrija, jutri bodo ukrepi pomembni za kovinsko-predelovalno industrijo. Lahko se zgodi, da bo namesto povečanja izvoza v Združene države Amerike prišlo do upadanja.

Zaradi tega menim, da bi predloženi ukrepi pripomogli, kljub temu, da to niso veliki zneski. Večji zneski so tisti, o katerih ne govorimo. Beneficirana obrestna mera, povečana od 3 na 7% tri mesece po sprejetem končnem roku, obstaja še naprej. Mislim, da je tudi to eden izmed ukrepov, ki bi lahko podpirali naš izvoz v Ameriko.

Predsednik T o n e B o l e : Besedo ima poslanec Jože Knez.

J o ž e K n e z : Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Jasno je, da sem za ta predlog. K temu gradivu bi dodal še nekatera vprašanja.

1. Mislim, da je treba zahtevati od izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije dokumentacijo o sporazumevanju z Združenimi državami Amerike. Mislim, da je informacija, ki je bila dana v tej skupščini, da se niso mogli sporazumeti, nepopolna. Zaradi tega je prav, da naš izvršni svet predloži argumente tistih republik, ki so glasovale proti našim predlogom, da si jih malo pobliže ogledamo.

2. Problem kreditiranja ni majhno vprašanje. Problem kreditiranja je naša stvar. Praktično je kreditiranje izvoza zavito v čudovito mistiko. Po eni verziji bi bilo vse mogoče in bi še dobili. Dejansko kot izvozniki ne dobivamo ničesar. Praktično se postavlja vprašanje, ali se nam, izvoznikom, splača v prihodnjem letu povečevati izvoz ne toliko zaradi kalkulativnih vprašanj, ampak zaradi tega, ker nimamo krediterjev za pripravo izvoza.

Pri kreditnem kompleksu so še nekatera druga odprta vprašanja. Tako je govoril tovariš Ster o tem, da so Slovenijales in izvozniki črtali kreditiranje nepokritih deviznih razlik. Razliko med tečajem dolar za 15,00 din in redno vrednostjo dolarja, ki smo jo na tihem priznali, je torej tako padla na nas proizvajalce, ki izvažamo.

3. Država je zelo stroga pri zakonskem pogoju 90 dni. Podobne strogosti na domačem trgu sploh ne poznamo. Pri nas si drugače lahko dolžan dve leti, pa se ti nič ne zgodi. Tu pa prekoračiš le pet ali deset dni in takoj izgubiš kredite ter greš pred sodišče.

4. Slovenija je dala 10 milijard din za povečanje sredstev za izvoz. Teh 10 milijard din so banke vključile v svoja likvidnostna sredstva. Namesto da bi kreditirale izvozne posle s 30%, jih kreditirajo sedaj le z 20%, nivo izvoznih kreditov pa je isti.

5. Nerešeno je vprašanje kreditiranja priprav za izvoz. Banke nimajo teh 20% in jih seveda ne odvajajo v te namene. Kreditiranje je zato ostalo na lanskem nivoju ter se relativno malo povečuje. Verjetno je tu spet vprašanje likvidnosti bank. Pri taki situaciji v sistemu kreditov za izvoz pa imamo kredite za uvoz iz klirinškega področja, medtem ko sredstva za kreditiranje izvoza na konvertibilno področje dobivamo izredno težko.

To je vprašanje politike poslovnih bank. Sem za to, da se ta politika na nek način spremeni. Mislim, da ne bi bilo nič slabega, če bi ta zbor o tem in podobnih vprašanjih, ki jih lahko rešimo, imenoval poslansko komisijo. Če republika Slovenija sama lahko uredi to vprašanje, o katerem smo pred tremi meseci razpravljali in o katerem bomo razpravljali zopet čez kakšen mesec, bi bilo prav, da je ta komisija pristojna tudi za vse drugo. Konkreten predlog je, da imenujemo poslansko komisijo, ki naj ugotovi, kaj lahko Slovenija sama ukrepa.

Predsednik T o n e B o l e : Tovariš Knez, prosim vas za pomoč. Predlagate, da se formira posebna komisija gospodarskega zbora, ki bi pregledala in ocenila vse možnosti, ki jih imamo v SR Sloveniji, da bi spodbudila izvoz.

V razpravi je bilo dosti govora o kreditni politiki, o sistemski ureditvi, o davčni politiki, bančno-kreditni politiki itd., torej o celi zbirki sistemskih vprašanj. Potrebno je, da se informiramo, da dobimo objektivno informacijo, ker sami ukrepati ne moremo, kako se je cel bančni mehanizem s svojim potencialom in organizacijo vključil v tako imenovano izvozno stimulacijo, v situaciji, v kakršni smo sedaj. To je zelo preprosto povedano. Prosim, da bi poslanec Jože Knez predlagal imena za predlagano komisijo. To ni sestavni del te točke, ker je to dosti širše vprašanje. To naj se da kot poseben predlog. Besedo ima poslanec Jože Slavič.

J o ž e S l a v i č : Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Kot je bilo danes povedano, bo prihodnja razprava gospodarskega zbora razprava o gospodarskih gibanjih. S tem bodo tudi verjetno obravnavana vprašanja te točke dnevnega reda, to je izvoz. Zaradi tega sedaj ne bi načenjal drugih problemov, ki jih imajo druge gospodarske panoge. Mislim, da imamo z izvozom vsi probleme in da so si podobni. Ko se bo pripravljalo gradivo za to razpravo na gospodarskem zboru, želimo predvsem, da se posebna pozornost posveti izvozu oziroma naši izvozni politiki. Hočemo ugotoviti, ali ima naša država izvozno politiko, ali pa je nima, ali je vse prepuščeno naključju, ali kaj delajo naši tovariši, ki so odgovorni za ta vprašanja, na primer pri raznih grupacijah itd. O tem bi želeli enkrat slišati, ne po delih, ampak celovito, in ne o tem, ali se je realizacija v podjetjih dvignila za 0,5% ali se ni dvignila. Vsi vemo, da je nelikvidnost velika in če bo nekdo o nelikvidnosti govoril, ne da bi povedal, kaj je bistvo tega problema, kako ga rešiti, potem samo govorimo. Glede na predlog, ki so ga dali predstavniki lesne industrije, menim, da je iniciativa v redu, vendar se bojim, da bi takšno obravnavanje, s tem, da zahtevamo neka posebna republiška sredstva, vodilo do tega, da bomo uvedli posebno politiko. S tem bomo začeli tržišče drobiti na šest tržišč in si s teleprinterji javljati, kaj bo kdo komu dal ali kaj ne bo dal. Mislim, da bomo s sprejemom predloga pomagali grupaciji lesne industrije, da se začno reševati njihova vprašanja, ker kupci ne čakajo. Takoj pa se morajo predvideti posledice. Dejansko se naša republika zavzema za to, da se rešijo tista vprašanja, ki so v interesu gospodarstva; kolikor se ne bodo reševala, naj se nam pove vzrok, da ne vsiljujemo svojih predlogov. Tako industrija in ostalo gospodarstvo lahko pripravljena sprejme posledice in se orientira bolj na lastne sile ob pogojih, ki bodo dani. Mislim pa, da se s takimi jalovimi tolažbami ne moremo zadovoljiti in da moramo ukrepati, sicer nihče ne bo obogatel, kvečjemu bodo postali vsi skupaj siromaki. Zato predlagam: kolikor se bo dala izvozna stimulacija panogi lesne industrije, naj se potem to obračuna, ko se bodo določali instrumenti. Potem naj naša republika ne da soglasja pri stimulaciji drugih panog, ko bodo druge republike imele večje interese kakor naša. Mislim, da je to bolj razprava, ker moramo vsi gledati, da bo naše tržišče ostalo enotno, da bomo ukrepe za izvozno stimulacijo in druge izvajali tako, kakor so bili zamišljeni ob sprejemu ustavnih amandmajev. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Hvala. Kdo še želi sodelovati v razpravi? Besedo ima poslanec Pavle Kovič.

Pavle Kovič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Redkokdaj se udeležim kakšne razprave, vendar današnja iniciativa poslanca Štera izredno pozdravljam. Napovedal je prevoz s kontejnerji v Sloveniji z vsemi dobrimi in slabimi stvarmi. Pri tem vas opozarjam na tole: kontejner se je rodil ob morju, ne na kopnem. Zaradi tega izrabljam pravico in dolžnost, ki jo imam kot poslanec, da vas opozorim na to, da problem pomorstva kljub našemu programu v našem zboru še do sedaj ni bil uresničen, zato se bom malo dalje zadržal pri kontejnerjih.

Neizpodbitna je resnica, da je morje najdragocenejši del ekonomske moči vsake pomorske države. Morje nam daje neizčrpne možnosti za bogatejše in varnejše življenje. V tem smo si prav gotovo vsi edini, njegov velik pomen v gospodarskem in političnem pogledu pa občutijo tudi vse kopenske države, ki bi rade veliko žrtvovale, da bi dobile prehod in izhod na morje. Narod brez plovbe je kakor ptica brez kril. V tem smo si popolnoma na jasnem. Iz tega sklepam tole: država, ki ima morje, lahko ekonomsko propade samo po lastni krivdi, če ne zna ali celo noče izkoriščati morja ali če morje izgubi. Ugotavljam na žalost, da do danes v novi Jugoslaviji niti v republiki Sloveniji nismo izkoristili in vnovčili ogromnega bogastva, ki nam ga daje morje. Pomorsko gospodarstvo v naši republiki si še ni priborilo mesta, ki mu gre. Naši pogledi so na žalost še vedno preveč obrnjeni na kopno. Vendar se z razvojem pomorskega gospodarstva na obalnem področju vse bolj krepijo vezi med obalo in notranjostjo. To je tudi najboljši način za premagovanje kontinentalne miselnosti, ki tu in tam ne prizna gospodarskega in družbenega pomena morja. S priključitvijo slovenske obale k naši republiki smo dobili izhod na morje in s tem tudi najracionalnejšo povezavo s svetovnim gospodarstvom. Seveda razvoj pomorskega gospodarstva v Sloveniji ne more izhajati samo iz potreb nacionalnega gospodarstva, ker bi bil tak obseg neracionalen in nemogoč. Temeljiti mora na mednarodnih blagovnih tokovih in na čim večji vključitvi domačega transportnega brodogoja.

To se nanaša tudi na današjo razpravo poslanca Štera. Temeljna zasnova nadaljnjega razvoja Slovenije daje naši republiki vlogo posrednikov v blagovni menjavi med vzhodom in zahodom. Prav zato bi morali biti vsi naši ukrepi usmerjeni k pospeševanju menjave blaga in storitev. Za realizacijo takega koncepta je potreben modern sodoben promet, tako morski kot kopenski. Ta promet naj se usmerja v naše jugoslovanske luke, za našo republiko pa predvsem v luko Koper. Na taki zasnovi je za pomorsko gospodarstvo še posebej pomemben porast dominantnih panog, skupaj z industrijo, turizmom in z mednarodno trgovino. Te veje gospodarstva pa doživljajo diskriminacije na vseh področjih.

S tem kratkim uvodom in glede na dokumentacijo, ki sem jo zjutraj dobil, bi želel povedati še tole:

Kontejnersko prevoznništvo naj se ne zamišlja le kot pridobitnost nekaterih podjetij, kjerkoli pač so. To je organizacija, ki naj zagotovi v zadovoljstvo vseh čim hitrejši in čim bolj ekonomičen ter racionalen transport blaga od vkrčnega do izkrčnega pristanišča. S tem v zvezi bi moral glede ladjarstva povedati še tole: Znano je, da imamo v naši republiki eno samo ladjarsko podjetje, »Splošno plovbo« iz Pirana. Povedati moram, da se odločno pridružujem tistim, ki trdijo, da v pomorskem transportu še posebej nismo izkoristili vseh latentnih prednosti, ki nam jih ponuja naše morje. Lahko bi navedel številne žalostne ugotovitve, vendar sta dve glavni. Nanašata se na pomorsko gospodarstvo, kot na

domačo industrijo. Prva je v tem, da dajemo devize tistim, ki jih ustvarjajo in druga je v tem, da se iz leta v leto zmanjšuje udeležba ladij domačih podjetij pri uvozu in izvozu za domače gospodarstvo, kakor tudi pri prevozu tranzitnega blaga. V letu 1965 smo beležili, da je naše trgovsko brodovje izvršilo še 53 % prevoza našega blaga, medtem ko je v letu 1968 ta procent padel že na 25 %. Pri tem pa vemo, da je normalno razmerje med udeležbo prevoza domačega in tujega brodovja v svetu približno 50 : 50, upošteva je prevoz zunanjetrgovinskega in tranzitnega blaga. Tako lahko ugotovimo, da imamo v zadnjih letih konstantno pomanjkanje domačega brodovja. Vzroki niso v sistemu niti v pomanjkanju domačega brodovja. Kajti kljub temu, da so zmogljivosti naših ladjedelnic 20 do 30-krat večje od naših potreb, ne morejo zadoščati za naše potrebe. Na drugi strani zaradi neurejenih domačih razmer še to skromno ladjevje vedno bolj vključujemo tja, kjer se da več zaslužiti, to je v tuja tržišča. Tako lahko povem, da smo v primerjavi z letom 1968, ko smo jugoslovanski ladjarji prepeljali 3,9 milijona ton, pripeljali 1969. leta 4,4 milijona ton.

Jasno je, da iz tega gotovo izhaja, da ladje naše trgovske mornarice zaradi omenjenih vzrokov zaostajajo v strukturi in v opremi, za razvojem drugih svetovnih pomorskih podjetij. Vse to je prav gotovo divja politika, brez kakršnekoli ekonomike in tudi brez znanstvene podlage. Nihče ni nikoli reagiral na to, da kupujemo ladje v tujini, da nam inozemski ladjarji ladje, ki jih kupujejo pri nas pod ugodnimi pogoji, nato dajejo v zakup za devize. Temu še nismo kos. Takšne finančne ali gospodarske mahinacije ne znamo narediti. Res je na drugi strani, da so ladje pod našo zastavo ustvarile v letu 1969 kar 175 milijonov dolarjev skupnega dohodka. Od tega je bilo kar 95 milijonov dolarjev oziroma več kot 50 % čistega deviznega zaslužka. Kljub temu pa so tako najcenejši zasluženi dolarji odtekali v zvezne devizne blagajne in sklade. »Splošna plovba«, edino slovensko podjetje, pa skupaj z drugimi ladjarji v Jugoslaviji še životari, saj se je le majhen del deviz vračal v naše ladjarstvo.

Vse to bi lahko povzel v tele ugotovitve: Vsem je dobro znano, ko se pogovarjamo o kontejnerjih, da so druge države v svetu poznale in še poznajo — prav tako kot je tudi pred 2. svetovno vojno »gnila« Jugoslavija poznala — protekcionasško politiko do svojih prevoznikov. Vedno so jih in še zmeraj intenzivno subvencionirajo, kajti pri tem znajo računati, mi pa tega ne znamo. Torej tudi če tega pozitivnega faktorja od nekdanj ne upoštevamo, da so naši ladjarji večinoma danes še vedno v neenakopravnem položaju na svetovnem pomorskem tržišču, kot tudi čestokrat na domačem tržišču. Če bi nas hoteli samo izenačiti s tujci, potem bi morali upoštevati predvsem dve načeli, ki veljata v gospodarstvu:

- devize prepustiti tistemu, ki jih ustvarja,
- in sprejeti ukrepe, da se zaščiti naša zastava.

Zaščita našega pomorstva ni v nasprotju s smernicami naše reforme. Nasprotno, to je sestavni del bitke za reformna načela. Kapital naj se koncentrira tam, kjer se bo pač najhitreje vračal. Nujno se mora razpravljati o vprašanjih, kakšne politične zaščitne ukrepe je treba sprejeti na področju ladjarstva in celotnega pomorskega gospodarstva ter gospodarstva nasploh. Ne bom nadalje govoril o programu. Izrabil sem to priliko, ker se je govorilo o prevozu s kontejnerji, ki ga z vsem srcem pozdravljam. Pri tem bi imel glede na predlog poslanca Štera tele pripombe: Zdi se mi, da je celotna stvar široko preučena. Mnenja sem, da je v tezah potrebno upoštevati tudi prevoznike. S tem v zvezi

bi želel povedati še to: Tovariš Šter, ni se »Slovenijales« prva v Sloveniji spomnila na kontejnerje. Tukaj je bila že Luka Koper, ki je dolgo časa delovala v tem pogledu, ravno tako tudi podjetje »Splošna plovba«. »Splošna plovba« je bila pred podpisom pogodbe za nabavo specialne ladje, ki ima manjše ladjice, ki razpošiljajo kontejnerje po lukah. Zamisel »Splošne plovbe« je bila, da bi kupila tako ladjo za plovbo od jadranskih pristanišč, s tem bi prehitela Italijane in vse ostale. Pri tem pa nismo naleteli na nobeno razumevanje. Mislim, da bi se glede na iniciativo poslanca Štera dalo te teze izpopolniti. Pri tem je udeležba v procentih še lahko predmet razprave. To bodo obravnavali še naši odbori. Pri tem je jasno, da bodo za to pristojni odbori morali reševati to vprašanje kompleksno in le ob upoštevanju takojšnjih rezultatov, kajti s tem v zvezi se pojavlja niz tehničnih vprašanj, od vprašanja, čigavi so kontejnerji do vprašanja kdo jih eksploatira. Tu je tudi kontejnerska organizacija od ladje in pristanišča do železnice, avtotransporta in tovarna v celoti. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Kdo želi še sodelovati v razpravi? Ugotavljam, da nihče. Razprava je bila sicer zelo koristna in smo spoznali celo vrsto problemov, ki so vezani na pomorsko ekonomijo v celoti. Če dovolite, bi v zvezi z razpravo predlagal tale sklep:

1. Izvršni svet naj v najkrajšem času v sodelovanju z ustreznimi upravnimi organi, gospodarsko zbornico SR Slovenije in zainteresiranimi gospodarskimi organizacijami prouči vprašanje povračila dela plačane vozarine v pomorskem transportu s kontejnerji pri izvozu blaga v čezmorske dežele za konvertibilno valuto. Pri reševanju tega vprašanja naj upošteva gradivo, ki ga je v zvezi z vprašanjem spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane vozarine v pomorskem transportu s kontejnerji predložil poslanec Janez Šter in današnjo razpravo na seji zbora.

2. Izvršni svet naj pripravi predlog ustreznega predpisa, ki bo omogočal povračilo dela plačane vozarine v pomorskem transportu s kontejnerji pri izvozu blaga za konvertibilno valuto v prekomorske dežele s tem, da se povračilo prizna pri izvozu blaga, ki je izdelano v podjetjih v SR Sloveniji. Kolikor bo izvršni svet ugotovil, da predlagani način spodbujanja izvoza ni izvedljiv zaradi finančnih ali sistemskih razlogov, naj predloži zboru ustrezno informacijo s svojimi stališči.

3. Izvršni svet naj pripravi ustrezne ukrepe, da se bo trajnejša rešitev tega vprašanja zagotovila na nivoju federacije, ki je sicer pristojna reševati vprašanja s področja zunanjetrgovinske menjave.

To bi bil predlog sklepa. Prosim zbor, da zavzame stališče do tega sklepa, kar zadeva vsebino. Pozneje se moramo z glasovanjem odločiti, ali smo za ali proti temu sklepu.

Prosim, ima kdo kakšne pripombe k predlogu sklepa? (Ne javi se nihče.)

Ugotavljam, da ni pripomb k besedilu sklepa, zato dajem sklep na glasovanje. Kdor je za sklep, prosim, da dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Prešli bi na pobudo, ki jo je dal poslanec Jože Knez. Predlagam zboru, da uporabimo določbe 28. člena našega poslovnika, kjer je v zadnjem odstavku te točke pooblaščen predsednik zbora, da sestavi občasna telesa, ki pretresajo določena vprašanja. Tako sem razumel tudi iniciativo poslanca Kneza. Če se zbora strinjata, bi bilo meni prepuščeno, da opravim to delo. Ne bi sedaj ponavljal celotne vsebine dela komisije. Imam tri naloge:

1. da oblikujem območje in naloge te komisije,
2. da določim sestav te komisije in
3. da vas na prvi seji zbora obvestim, v kakšnem stanju je delo te komisije. To določa zadnji odstavek 28. člena našega poslovnika. Se poslanec Knez strinja s takim predlogom? Kolikor se ne, bi ga prosil, da sam predloži sestav komisije.

Hvala. Poslanec Knez se strinja. Razumel sem poslanca Kneza tako, da zahteva, naj nas izvršni svet informira, kako potekajo dogovori v gospodarskih koordinacijskih telesih zveznega izvršnega sveta, da bomo tudi mi seznanjeni.

J o ž e K n e z : Hotel sem opozoriti samo na to, kar je omenil poslanec Šter. Omenjeno je bilo sporazumevanje o problematiki intervencij države v zvezi z ukrepom Združenih držav Amerike. Pri tem sporazumevanju ni prišlo da sporazuma. Hotel sem samo to konkretno informacijo, kako, da pri tem ni prišlo do sporazuma in s katerimi protargumenti se je izvršni svet strinjal.

Predsednik T o n e B o l e : Osebno sem za to. Zakaj gospodarski zbor ne bi bil o tem informiran? Po svoji pristojnosti smo lahko informirani. To je področje drugih teles, je pa vseeno dobro, da smo informirani. Namenoma sem podčrtal predlog poslanca Kneza, da ne bi bilo slabo, če bi se na ustrezen način gospodarski zbor informiral o poteku dela na koordinaciji v zveznih koordinacijskih telesih, to je konkretno na medrepubliških komitejih, kjer tečejo koordinacije. To bi bilo zelo koristno, da se s tem seznanimo. Sedaj so bile na dnevnem redu teh komitejev npr. cene za sladkor, tobak itd. Kot gospodarski zbor smo bili najbolj pavšalno informirani iz časopisja, ki včasih zelo dvomljivo poroča o nekaterih stvareh. Zato bi bilo dobro, da imamo avtentične informacije, kako te koordinacije potekajo.

Ker smo z dnevnim redom pri kraju, končujem 29. sejo gospodarskega zbora in vas še enkrat prosim, da upoštevate to, kar smo se že prej dogovorili, da bo predvidoma prihodnja seja v sredini oktobra z glavno točko dnevnega reda: ocena gospodarskih gibanj.

(Seja je bila končana ob 13,00.)

GOSPODARSKI ZBOR

30. seja

(19. oktobra 1971)

Predsedoval: T o n e B o l e ,
predsednik gospodarskega zbora

Začetek seje ob 9.10.

Predsednik T o n e B o l e : Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 30. sejo gospodarskega zbora.

Odsotnost so opravičili poslanci: Stane Divjak, Marko Drnovšek, Miloš Gabrijel, Jože Kapus, Milan Krajnik, Janez Miklavc, Martin Mlinar, Egon Prinčič, Janez Šter, Jože Lesar in Rudi Vavpotič.

Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 29. seje zbora;
2. problematika gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih 1971;
3. poslanska vprašanja.

Vprašujem zbor, ali se strinja s predloženim dnevnim redom. (Poslanci se strinjajo.)

Ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Obveščam vas, da sem na današnjo sejo poleg predstavnikov izvršnega sveta povabil še predstavnike zavoda Socialistične republike Slovenije za planiranje, predsednika ekonomskega sveta, predstavnika gospodarske zbornice, republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, republiškega sekretariata za gospodarstvo, republiškega sekretariata za finance in predstavnika službe družbenega knjigovodstva.

Predstavnike pozdravljam in jih vabim, da sodelujejo v razpravi.

Prehajam na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 29. seje zbora.

Osnutek zapisnika ste prejeli. Ima kdo kakšne pripombe k zapisniku seje zbora? (Ne javi se nihče.) Ugotavljam, da pripomb ni in da je zapisnik 29. seje zbora odobren.

Prehajam na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo problematike gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih 1971. leta.

Kot gradivo k tej točki dnevnega reda ste prejeli informacijo, ki jo je pripravil republiški sekretariat za gospodarstvo, z naslovom »O nekaterih značilnostih gospodarskih gibanj od 1. 1. do 30. 9. 1971 in o najaktualnejših problemih slovenskega gospodarstva«.

Kot je razvidno iz spremnega dopisa izvršnega sveta k temu gradivu, bo podpredsednik Tone Tribušon v uvodnem ekspoziju k tej točki obrazložil stališča in predloge izvršnega sveta za sestavo in izvedbo kompleksnega programa za prihodnje obdobje z vsemi potrebnimi gospodarskimi in drugimi komponentami.

V dogovoru s predsednikom republiškega zbora predlagam, da ekspozije k tej točki dnevnega reda poslušamo na skupni seji obeh zborov. Zato prekinjam sejo in vas vabim v veliko dvorano, kjer bomo poslušali ekspozije podpredsednika izvršnega sveta.

Po končanem ekspoziju bomo razpravo nadaljevali na ločeni seji. Gospodarski zbor nadaljuje sejo v tej dvorani. Hvala.

(Seja je bila prekinjena ob 9.15 in se je nadaljevala ob 11.05.)

Predsednik Tone Bole: Tovarišice in tovariši poslanci! Predlagam, da nadaljujemo delo.

Poslušali smo ekspozije podpredsednika izvršnega sveta. K tej točki dnevnega reda ste prejeli tudi skupno poročilo vseh treh stalnih odborov našega zbora. Poročilo ste prejeli danes pred pričetkom seje. Kot informacijsko gradivo k nekaterim aktualnim gospodarskim vprašanjem ste prejeli tudi predloge za izboljšanje likvidnosti, ki sta jih skupščini predložila Zveza ekonomistov Slovenije in Društvo ekonomistov Ljubljana. Želi poslanec Jože Eržen, ki so ga odbori določili za poročevalca, še ustno dopolniti pismeno poročilo vseh odborov? Besedo ima poslanec Jože Eržen.

Jože Eržen: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslušali smo ekspozije in zaradi tega ne bom čital še poročila. Dovolite mi, da predvsem poudarim tiste stvari, na katerih je bilo težišče razprave na seji odborov. Povedati moram, da so vsi trije odbori, to je odbor za družbenoekonomske odnose, odbor za proizvodnjo in blagovni promet ter odbor za finance gospodarskega zbora imeli skupno sejo, predvsem zato, ker gradivo sekretariata, ki smo ga prejeli vsi poslanci, ni bilo zadostna osnova za objektivno in konstruktivno razpravo. Ocena tega gradiva je podana že v poročilu in je ne bom ponavljal. Odbori so predvsem upoštevali dodatne obrazložitve, ki sta jih na seji dala član izvršnega sveta in republiški sekretar za gospodarstvo, ter stališča predstavnika gospodarske zbornice. Odbori so torej razpravljali o gospodarskih gibanjih, upošteva je gradivo republiškega sekretariata za gospodarstvo in izvajanje omenjenih predstavnikov, ker nam še ni bil znan ekspozije izvršnega sveta, ki izraža, kot smo danes slišali, skupna stališča izvršnega sveta. Zato so stališča vseh odborov pogojena s takšno osnovo, na kakršni je temeljila razprava. Vendar želim že v začetku poudariti, da je med člani odborov vladalo splošno razpoloženje, ki se je izražalo predvsem v veliki prizadetosti vseh razpravljalcev in v zaskrbljenosti za resen gospodarski položaj Slovenije in Jugoslavije. To poudarjam zaradi tega, ker v poročilu ta zaskrbljenost glede na kratek čas za sestavo poročila ni dovolj poudarjena. To je bila osnova celotne

razprave. Menim, da je to treba upoštevati pri razpravi in sklepah našega zbora. Zaskrbljenost je na seji odborov vladala zlasti zaradi tega, ker vsa poročila in spoznanja še vedno kažejo, da nestabilen položaj v gospodarstvu še traja, da stabilizacijskega programa, ki je bil temelj ekonomske politike za leto 1971, nismo uresničili v osnovnih točkah. Razprava je bila usmerjena zlasti na tri osnovna področja:

— na slabosti v ekonomskih odnosih s tujino, katerih izraz je negativni saldo plačilne bilance;

— na problematiko nelikvidnosti, ki je posledica splošne nestabilnosti in inflacije v gospodarstvu in družbi sploh;

— na vprašanje o zviševanju cen, ki spremljajo vse prej omenjene pojave, kar je poseben izraz nestabilnosti.

Dovolite, da v uvodnem delu svojega izvajanja poudarim prizadetost vseh odborov pri obravnavi vseh treh glavnih vprašanj, ki se v poročilu ni dala izraziti.

V razpravi o ekonomskih odnosih s tujino in o deviznem in zunanje-trgovinskem režimu so člani odborov izrazili svojo zaskrbljenost glede na to, da vse kaže, da se bodo ti odnosi tudi v letu 1972 razvijali še vedno na istih osnovah. To pomeni, da še vedno ne vemo, ali bo prišlo do kratkoročnih ukrepov, ki bodo usmerjali rešitve na področju zunanje trgovine v drugo smer, ali pa bodo sprejete sistemske rešitve, ki smo jih doslej obravnavali kot naloge ekonomske politike za letošnje leto. Če dosedanje izvajanje na kratko sklenemo, moram reči, — da je bilo v razpravi izraženo popolnoma jasno stališče do sistemskih ukrepov na tem področju. Za razvoj gospodarstva v prihodnjem letu je absolutno nesprejemljivo, da bi na področju ekonomskih odnosov s tujino nadaljevali — takšen program ukrepov, kakršen je sedaj, ampak je treba v izvajanju kratkoročnih ekonomskih ukrepov, ki se nanašajo na stimulacijo izvoza (in na preostale probleme, ki smo jih danes slišali v ekspoziciji), kot tudi na področju sistemskih rešitev iti korak naprej in izvršiti tisto, kar smo si v nalogah ekonomske politike za leto 1971 že zadali. To je bil poglobitveni smisel zelo tehtnih razprav, ki so bile na že omenjeni seji teh odborov.

O drugem področju, to je o področju nelikvidnosti, je razprava zlasti izrazila stališče, da so neobhodni takojšnji ukrepi. Mimogrede moram povedati, da so bili člani odborov načelno seznanjeni z bližnjimi ukrepi zvezne vlade glede zmanjšanja nelikvidnosti, vendar niso bili obveščeni o konkretnih ukrepih. Bilo je sprejeto stališče, da nelikvidnosti ni mogoče reševati z emisijo, ampak le s sredstvi tekočega dohodka tako v gospodarstvu kot v družbeno-političnih in samoupravnih skupnostih. To se nanaša tudi na pokrivanje izgub delovnih organizacij, dolgov družbeno-političnih skupnosti in posameznih subjektov iz gospodarstva.

Glede razprave o cenah in o splošni nestabilnosti je bila zlasti izražena zelo tehtna ugotovitev, da usmerja nestabilnost vse subjektivne dejavnike v gospodarstvu na kratkoročne, skoraj špekulativne rešitve in prijeme. Taka situacija bo lahko imela hude posledice še tedaj, ko bomo prišli do formalne materialne stabilnosti. Očitno je, da v takem položaju osnovne enote gospodarstva problemov ne morejo reševati s povečanjem produktivnosti, ampak z iskanjem »lukenj« v predpisih, in da izrabljajo nestabilni položaj na tržišču. Takšna usmeritev nekaterih kadrov na področju gospodarstva lahko tragično deluje na nadaljnji razvoj. Druga ugotovitev odborov pri oceni situacije splošne nelikvidnosti se je nanašala na težave, ki bodo nastale, če se bo še vedno ukrepalo

tako kot doslej. Poslanci so menili, da obstoji očitna nevarnost, da se bo sistem družbenih odnosov usmerjal na sprejem izključno administrativnih ukrepov, kar bo lahko imelo hude posledice za razvoj samoupravnega socializma. To je bil glavni okvir in duh razprave; konkretni predlogi so podani v poročilu, ki ste ga prejeli.

Predsednik Tone Bole: Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Besedo ima poslanec Ivan Atelšek.

Ivan Atelšek: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci!

Mislím, da jé mljemo celoten kompleks ekonomskih problemov in celotno situacijo, v kakršni smo, premalo resno. Že leta in leta se prepričujemo, kako naj bi bilo, vendar pridemo po letu dni pred zvezno ali republiško skupščino in ugotovimo, da je situacija za 100 % slabša, kot je bila leto dni poprej. Tako je v svojem referatu to situacijo orisal tudi tovariš Tribušon. Če bi se delalo v tovarnah na tak način, bi že v dveh, treh mesecih izgubili zaupanje delavcev in se v tovarni ne bi smeli pojaviti.

Postavljam vprašanje v zvezi z realizacijo srednjeročnega programa razvoja Slovenije, ker v njem o tem ni bil govor. V zvezi s situacijo, v kateri smo, vprašujem, ali so začrtane poti še vedno realne, kot so se zdele takrat, ko smo jih predvideli. Menim, da je necelovitost zajemanja pri obravnavaht tudi napaka naše skupščine in izvršnega sveta. Nikdar ne upoštevamo vseh dejavnikov, ko obravnavamo razvoj gospodarstva. Včasih je v ospredju turizem ali pa neko drugo področje. Obračamo se celo na posamezne tovarne in rešujemo iz celega slovenskega gospodarstva eno samo zadevo. Menim, da je to s stališča nacionalne ekonomske politike popolnoma zgrešeno. Ne vidimo analize vseh problemov. Mislím, da moramo biti tam, kjer se nam dinar hitreje obrača, kjer nam bo dinar omogočil hitrejšo novo naložbo in višji standard delovnih ljudi.

Zelo dolgo že živimo od obljub. Obljublja se na ravni skupščine SR Slovenije, obljublja se na zvezni ravni, da gospodarstvo v dajatvami ne bo več tako obremenjeno. Osebnó, ne da bi hotel koga žaliti, tega ne verjamem. Ne verjamem zaradi tega, ker se do sedaj kaj takega še ni zgodilo. Kljub temu pa o tem govorimo že deset ali ne vem koliko let. Ne verjamem, zato ker so se v zdravstvenem zavarovanju že pojavile zahteve za povečanje prispevkov. Kdo je tisti faktor, ki lahko še vpliva na ekonomska dogajanja v republiki? Ali lahko vsakdo dela po svoje? To pomeni, da se spet prelivajo sredstva iz ene strukture v popolnoma drugo strukturo. Tam so tudi žarišča, ki povzročajo nelikvidnost. To vidimo pri naložbah, kjerkoli se pojavljajo. Isto velja za koncentracijo sredstev v republiškem centru, česar ne podpiram. Danes imamo sklad za pšenico, za tobak idr. Kaj bo jutri še prišlo, je za zdaj vprašanje. Imeli bomo le razne sklade od republike do federacije. Ti skladi naj bi sanirali oziroma plačevali in tako postali nekakšna »sociala«.

Podpredsednik Tribušon je rekel, da moramo s samoupravnim sporazumevanjem o delitvi dohodka in osebnih dohodkov reševati celotno problematiko. To zdaj rešujemo na nivoju republike s fiskalnim načinom. Misli se, da bomo zdaj dosegli ne vem kakšne rezultate, da bo vse rešeno, ko bomo podpisali samoupravne sporazume. To ni res, to je velika zmota. Mislím, da nima smisla, da o teh zadevah govorimo na tak način.

Uporaba predpisov, ki jih sprejme skupščina, se tiče vseh, od federacije do gospodarskih organizacij. Mnogi hočejo živeti na tuj račun in gledajo, kako

bodo prevarili družbo od federacije naprej. Nihče še ni odgovarjal zaradi tega; podpredsednik Tribušon je rekel, da nas bodo še bolj goljufali. Strinjam se z njim, vendar se morajo te stvari urejevati tam, kjer so večja žarišča nelikvidnosti. V časopisih še kaj napišemo, kaj več pa ne naredimo: Napišemo tudi o tem, koliko federacija dolguje. Zakaj se je zadolžila takrat, ko ni imela kritja? Pred narodom največ odgovarja tisti, ki je dobil praktično pooblastilo v roke, da vodi ekonomsko politiko Jugoslavije in politiko jugoslovanske samoupravne družbe.

Mislim, da bi moral omeniti še odnos do poslovnih bank. Kadar je treba plačati obresti, so drugi dan računi poslovnih bank takoj blokirani. Banke so morale plačati razlike. Lahko ugotovimo, da jih še danes nismo dobili. Kje je potem poštenje? Mislim, da bi morali več gledati na te stvari, saj so osnove za bodoče odnose med ljudmi.

Govori se o tem, ali bo tisti, ki ima 800 din plače, obdavčen. To je izgovarjanje in metanje ljudem peska v oči. Mislim, da tega ne bi smeli delati. Imamo dovolj zrele ljudi, ki jih vzgajamo v dobre samoupravljalce in samostojne delavce. Vidimo, da hočemo z ustavnimi spremembami doseči, da se bodo nekatere zadeve reševale najprej v republikah in v delovnih organizacijah. Na primer: kadar gre za vprašanje izvoza, že dve leti govorimo, kako naj ga stimuliramo. Vemo, da nam manjka dolarjev. Ob valutnih spremembah na zahodu smo se bali, kako bo. Zdaj, ko ima dolar menjajoči kurz, še ne vemo, kako bomo prizadeti. Mene je glede tega vprašal neki novinar. Dejal sem: »Pustite to, dolarje potrebujemo ali take ali pa drugačne«. Namesto da bi se takrat ukvarjali s tem, kako povečati izvoz in kako povečati devizno stimulacijo. Znano je, da tudi z izvozom stabiliziramo jugoslovansko tržišče. Mislim, da bi to moral biti cilj našega zbora. Poslanci smo mnogokrat postavljali to vprašanje. Mnogokrat smo zahtevali razne odgovore. Trdim, da sama republika zdaj še nima možnosti, verjetno jih bo pozneje imela več. Tudi ko je treba dati kakšen dinar iz republiške blagajne, se obotavljamo. Kadar je treba hitro zbrati kakšen denar, smo takoj na mestu in ukrepamo po hitrem postopku ter sprejemamo razne zakone, da se v blagajne zbere predvideni denar. Tak je primer reeskontnih obresti za izvozne kredite. Trdim, da je izvoz vsako leto manj stimuliran. To naj se izračuna, pa se bodo te zadeve hitro ugotovile.

Dodal bi še nekaj besed glede samoupravnih sporazumov. Kadar govorimo o samoupravljanju, imamo v mislih vse ljudi, ki sodelujejo v njem. Pri teh samoupravnih sporazumih pa ni tako. Peščica ljudi odloča v raznih komisijah, pa še v tistih le posamezniki; upravičeno se lahko vprašujemo, kako bo s temi sporazumi. Da bi lažje zavajali ljudi, govorijo, kako se uradniki in direktorji bojijo, da bodo imeli manjše plače. To ni nobena bojazen, saj se lahko zmenimo, da bomo imeli manjše plače. Mislim, da ni rešitev v tem, da se odloča o plačah za vsa odgovorna mesta, ne glede, za katera gre, pa naj bo tukaj tudi plača predsednika izvršnega sveta s 6000 ali 5000 dinarji na mesec. Menim, da je prav, da se na prvo mesto postavi odgovornost, potem šele osebni dohodki. Tedaj se bo takoj videlo, kdo bo šel na ta mesta.

Postavljam vprašanje, ali se mislijo te zadeve zavlačevati v nedogled? Ali se sedaj v sindikatih res nameravajo še enkrat obravnavati najnižji kalkulatívni osebni dohodki, za katere sedaj predlagajo, naj bi bili v višini 1000 din, ali pa bodo ostali na predvideni ravni 800 din? Nad 800 din je treba plačevati prispevek. Če se je kje v naši republici pogršilo, se je v tem, da stimulatívni faktor ne bo odigral svoje vloge. V tovarnah, kjer dobro gospodarijo, kjer je

visoka produktivnost dela, ne bi smeli osebnih dohodkov obdavčiti že pri taki višini. Danes se skoraj ne izplača vlagati in bi bil vsak neumen, da bi še kje drugje vlagal, kajti videti je, da je izračunano tako, da se bo davek plačeval v vsakem primeru. Torej ni res to, kar je spomladi v tej skupščini rekel predsednik izvršnega sveta Stane Kavčič, da zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje dohodka in osebnih dohodkov nima fiskalnega namena. Naj kdo zanika, kar trdim, če mi lahko dokaže nasprotno! Trdim, da zavlačevanje pri potrditvi samoupravnih sporazumov zelo razburja ljudi; v kolektivu, ki ni tako majhen, saj ima 4000 ljudi, imamo še te probleme, ki jih prej nismo imeli nikdar. Kolikor se to ne reši v zelo kratkem času, bomo morali naše ljudi obvestiti, da ne moremo izplačevati niti za dinar višjih osebnih dohodkov. Ne zavlačuje se pri nas, potem ko dajo delavci in delavski sveti svoje predloge, čeprav se govori, kako je o tem obveščen le majhen krog ljudi. Če hočete, že jutri obvestimo vse delavce. Dvakrat ali trikrat smo na delavskem svetu obravnavali te zadeve in analizirali, kaj je vzrok, da se rešitev zavlačuje. Ugotovili smo, da sami nič ne moremo. Komisija je skoraj odstopila. Nekateri si lastijo pravico, da v republiki sami odločajo v imenu samoupravljanja in na podlagi samoupravnih sporazumov. Menim, da to ni sprejemljivo. Mogoče me bo že jutri kdo napadel zaradi te moje razprave. Upam, da smo že toliko daleč, da si lahko iz oči v oči povemo resnico, ne pa da skušamo prikazovati le tisto, kar stanje samo polepša, ne pa tudi izboljša. Mišljenja sem, da bi naša načela o delitvi osebnih dohodkov v prihodnje morala temeljiti na čim večjem angažiranju naših delovnih ljudi in strokovnjakov, da se to vprašanje reši, kajti le z delom bomo lahko ustvarili več. V gospodarstvu in zunaj gospodarstva bomo lahko za osebne dohodke uporabljali več. Tudi proračuni občin in republike bodo lahko obsežnejši, če bomo v gospodarstvu več delali, ne pa da se vprašanje delitve rešuje samo s deklaracijami. Le z otipljivimi dokumenti lahko rešimo to vprašanje, kajti usmerjati gospodarstvo pomeni tudi pokazati pot, kje se pride v Bohinj, ali pa, kako se pride do gospodarske stabilizacije in boljšega življenja ljudi. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Prosim. Kdo še želi besedo? Besedo ima poslanka Mara Žlebnik.

Mara Žlebnik: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! V celoti bi se pridružila že izrečenim pripombam in kritikam sedanjega položaja v gospodarstvu, ki jim bom dodala nekatera osebna gledanja na to problematiko v zvezi s stanjem in predvidenimi ukrepi. Predvsem se mi zdi, da niso povsem resnične trditve o tem, da so žarišča nestabilnosti in nelikvidnosti znana. Znano je, kje so izviri sedanjih težav in težav daljše preteklosti. Ti izviri pa niso kvantificirani in določeni tako, da bi dejansko vedeli, kakšno težo gre pripisati posameznemu pojavu. Zdi se mi, da se tudi ob takih razpravah vedemo tako, kakor da gre za krivce izven nas, oziroma da je za te težave kriv tretji in ta naj nosi tudi posledice. Ni dvoma, da je vzrokov za to več in da samo posamezni pojavi ne bi imeli tolikšne teže in ne bi pripeljali do vsesplošne nestabilnosti in nelikvidnosti jugoslovanskega gospodarstva. Zato je na dlani, da se prepleta v tem dogajanju niz vzrokov, od slabosti v gospodarskem sistemu do slabe produktivnosti, večje potrošnje kot proizvodnje, strukturnih problemov gospodarstva, neizdelanega tržnega mehanizma, neurejenosti na področju dohodka in osebnih dohodkov, neadekvatnega deviznega in zunanjetrgovinskega sistema, investi-

ranja brez potrebnih kvalitetnih sredstev, nizke stopnje poslovne morale, nespoštovanja zakonitosti in skrajno slabe finančne discipline v gospodarstvu ter tudi na vseh drugih področjih našega družbenega življenja.

Neučinkovita je družbena kontrola, manjka odgovornosti na vseh ravneh, neskladen je sistem financiranja splošnih družbenih potreb. Vzrokov je prav gotovo še več. Naštevati jih znamo vsi. Posledice so čedalje občutnejše. Pri-družujem se tistim poslancem, ki na stanje ne gledajo s prevelikim optimizmom. Očitno je namreč, da se brez odločne družbene intervencije, brez restriksijskih ukrepov in sistemskih rešitev stanje samo po sebi ne bo zboljšalo. Vzroke preveč posplošujemo in ne poznamo teže posameznega problema. Zaradi tega jih po mojem mnenju tudi ne obvladujemo. Manjka nam analitskih pogledov na te probleme. Pri tem mislim tudi na stanje v naši republici. Ni namreč rečeno, da so vzroki za težave pri nas povsem identični z onimi v državi. Mislim, da odločno premalo uporabljamo podatke službe družbenega knjigovodstva in da jih ne analiziramo. Čeprav danes ne morem razpravljati o predvidenih ukrepih, ker jih podrobneje ne poznam, bi vendarle o tem, kolikor sem z njimi sezna-njena, rekla naslednje:

Ne glede na to, da se nam morda posamezni ukrep za dano stanje ne zdi najbolj posrečen in najbolj učinkovit, menim, da je treba dati predvidenim ukrepom politično podporo, ker bodo vsak po svoje vendarle do neke mere postopoma učinkovali v smeri izboljšanja sedanjega stanja. Zlasti mislim, da je treba podpreti vse tiste ukrepe, za katere menimo, da so v osnovi realni. Izredno pomembno se mi zdi, da pripravimo inventar žarišč in ocenimo obseg njihovega učinkovanja. Tu gre za evidentiranje in način poravnavanja obveznosti po-sameznih nosilcev družbenih sredstev. Nerazumljivo se zdi, da ne obvladujemo niti instrumentov, ki so v naših rokah, to se pravi, da ne vemo niti tega, koliko dolgujejo proračuni in skladi, pri katerih vendarle imamo določene pristojnosti. Pomembno se mi zdi, da rešimo nekatera sistemska vprašanja, kot so vprašanje bilansiranja splošne in skupne porabe, pri čemer se absolutno zavzemam za to, da bi morali v naši prihodnji politiki izločiti vsako anticipirano porabo. Rešitve v zunanjetrgovinskem in deviznem sistemu glede tako imeno-vanih likvidnostnih ukrepov se mi zde pomembne. Novosti teh ukrepov so tako v nekaterih rešitvah glede odnosa do nosilcev družbenih sredstev kakor tudi glede likvidiranja obveznosti v samem gospodarstvu ter v odnosu do bank, kolikor gre za medsebojno poravnavo obveznosti. Mislim, da nam mora biti edina sprejemljiva alternativa, da se poravnava izvede izključno s kvalitetnimi sredstvi. V tem smislu podpiram vsa prizadevanja oziroma stališča, da se za poravnavanje teh obveznosti v nobenem primeru ne sme povečati emisija. Predložena rešitev postopka za likvidacijo obveznosti družbeno-političnih in interesnih skupnosti se mi zdi sprejemljiva, čeprav mislim, da te obveznosti v gospodarstvu naše republike nimajo tolikšnega deleža kakor v celi državi. Te obveznosti je treba rešiti in čimprej evidentirati ter sprejeti program njihove poravnave na podlagi zdravih kvalitetnih sredstev. Kolikor razumem, je namreč predviden tudi sistem izdajanja obveznic za te dolgove. Te obveznice razumem kot skrajni izhod, kadar resničnih sredstev ni na razpolago. Mislim, da je treba tudi take razmejitve vezati za krajše časovno obdobje.

V gospodarstvu so pomembni novi predpisi za dopolnitev postopka sanacije in likvidacije, pri čemer je treba izdelati programe realnih sanacij in sicer z večjim vplivom upnikov in poslovnih bank na ta postopek. Pozornost zasluži

po mojem mnenju tudi predlog, da se iz dohodka gospodarskih organizacij začasno izločijo tiste terjatve, za katere ni realnih možnosti za skorajšnje pokritje.

Po mojem mnenju je potrebno banke postaviti v tak položaj kakor preostalo gospodarstvo z enakimi sankcijami, kadar so nelikvidne.

Sestavni del stabilizacije in omejevanja porabe je tudi politika dohodka in njegove delitve. Na tem področju je potrebno spraviti družbene in samoupravne sporazume čimprej v življenje, preprečiti pa, da bi se ta instrument izrodil, kakor že sedaj kažejo nekateri znaki.

Ne mislim, da bodo predvideni ukrepi ozdravili položaj čez noč, prepričana pa sem, da bodo počasi le učinkovali, pod pogojem, da se bodo vsi subjekti družbenih sredstev vedli bolj disciplinirano kot doslej. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Besedo ima poslanec Franc Cuznar.

Franc Cuznar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Podpiram ukrepe, ki jih predvideva izvršni svet, vendar obenem izražam bojazen, da ne bo prišlo do realizacije teh ukrepov. Minimalni program stabilizacije je bil pripravljen tudi za leto 1970. Na koncu leta smo ugotovili, da ni bil realiziran. Določili smo minimalni program za leto 1971 in ob koncu leta 1971 spet ugotovljamo, da se predvidevanja niso realizirala. Danes predvidevamo elemente gospodarjenja za leto 1972 in spet je tu vprašanje, ali bomo čakali križem rok. Tako namreč kaže, da smo čakali do sedaj. Ali bomo ob koncu drugega leta prišli do enakih ugotovitev kot do sedaj? Menim, da bi bilo nujno postaviti vprašanje odgovornosti. Kdo in za kaj odgovarja?

Konkretno postavljam vprašanje, kaj je izvršni svet ukrenil, ko je ugotovil v letu 1970 in 1971, da se ne uresničuje minimalni stabilizacijski program. Za te ukrepe namreč na žalost ne vem.

Vprašanje nelikvidnosti našega gospodarstva je tako akutno, da so tiste delovne organizacije, ki dobro poslujejo, ravno tako v težavah kot tiste, ki slabo poslujejo. Ugotovljeno je, da so družbene in politične skupnosti ter federacija največji dolžnik, zaradi tega se človeku nehote vsiljuje vprašanje, ali ta nelikvidnost v celoti izvira le iz gospodarstva. Gospodarstvo bi problem verjetno znatno hitreje premaknilo z mrtve točke.

Glede debalansa v plačilni bilanci govorimo, da uvoza ne moremo zavreti. Strinjam se s tem, da ga ne moremo zavreti predvsem na področju uvoza reprodukcijskih materialov in opreme. Določene omejitve pa se lahko sprejmejo na področju uvoza predmetov široke porabe. Tiste delovne organizacije, ki že izvažajo in so se že uspešno uveljavile na zunanem trgu, so pred rekonstrukcijo in pred modernizacijo. One ustvarjajo devize, vendar jim 7-odstotna retencijska kvota ne zadošča niti za to, da bi najele tuje kredite na več kot 5 let in da jih bi s svojo retencijo odplačevale. To je velik problem, za katerega menim, da ga bo treba v čim krajšem času rešiti. Rekel bi še to, da v glavnem povsod naštevamo želje in pričakovanja, vendar nam za uresničitev teh želja in postavljenih ciljev manjka konkretnih ukrepov.

Vprašanje je, kako naj se poglobljajo samoupravni procesi ob taki nestabilnosti v gospodarstvu, kakršno poznamo danes. Za gospodarstvo je boleča točka vprašanje razbremenitve z družbenimi dajatvami, o katerem praktično nihče noče niti slišati, kaj šele da bi dejansko začeli razbremenjevati gospodarstvo.

Samoupravno sporazumevanje, ki je bilo danes že kritizirano, bom omenil manj ostro, kot je to storil poslanec Atelšek, vendar menim, da od samoupravnega sporazumevanja veliko preveč pričakujemo.

Na koncu bi dodal še ugotovitev, ki je precej boleča: v naši družbi je oškodovan tisti, ki se drži vseh družbenih norm in načel, tisti, ki jih izigrava, pa je znatno na boljšem. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Kdo še želi sodelovati v razpravi? Besedo ima poslanec Lojze Fortuna.

Lojze Fortuna: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Ko ocenjujemo gospodarska gibanja v lanskem in letošnjem letu, moramo ugotoviti, da so po bistvenih značilnostih — visoka stopnja rasti in celotne proizvodnje, ki jo spremlja hiter porast cen in primanjkljaj v trgovinski in plačilni bilanci ter vedno ostrejša nelikvidnost — zelo podobna gibanjem pred letom 1965, ko smo uvedli gospodarsko reformo. Lahko bi jih primerjali z gibanji v nekaterih drugih obdobjih našega povojnega razvoja. Iz tega lahko sklepamo, da v ukrepe, ki smo jih v posameznih obdobjih sprejemali za poživitev gospodarske rasti, nismo uspeli vdeliti amortizerjev, ki bi v danem trenutku delovali v smeri umiritve tržišča. Nasprotno, vsakokratnim ukrepom za poživitev proizvodnje so po preteku razmeroma kratkega obdobja sledili ostri restriktivni ukrepi. Ne bom se spuščal v ocenjevanje pravilnosti ukrepov za poživitev proizvodnje v letu 1968 in tudi v ocenjevanje sedanjih restriktivnih ukrepov. Moram pa žal ugotoviti, da v letošnjem letu ugotovljena nihanja v gospodarstvu ustvarjajo nervozo in občutek negotovosti.

Tako hitro spreminjanje pogojev gospodarjenja postavlja namreč pod vprašaj realizacijo še tako skrbno pripravljenih programov razvoja posamezne delovne organizacije ali celotne panoge. Zato se ne smemo čuditi, če danes v gospodarstvu ni take zavzetosti za racionalnejše gospodarjenje kot v prvih letih izvajanja gospodarske reforme, da si iščejo tako posamezna podjetja kot tudi panoge, izhod predvsem v izjemah, v instrumentih gospodarskega sistema, v večji emisiji itd. Nekateri imajo tako vedenje gospodarstva za normalno, ker menijo, da se tudi država ne vede prav nič drugače. Vse, kar je možno in kar ni možno, hočemo urejati s predpisi. Kot se vsi spominjamo, so bila že ob sprejemanju zvezne resolucije o ekonomski politiki za leto 1971, ki vsebuje tudi osnove stabilizacijskega programa, navzoča mišljenja, da bi bilo primerno, če bi uporabljali tudi druge oblike usmerjanja. Poudarjen je pomen dogovorov z nosilci razvoja od združenj proizvajalcev do poslovnih bank. Prepričan sem, da bi bila taka pot racionalnejša. Z jasno opredeljenimi obveznostmi posameznih nosilcev družbene reprodukcije, ki bi izhajale iz dogovorov na zveznih oziroma na republiških in na občinskih ravneh, bi lahko dosegli več kot s sprejemanjem množice predpisov. Hkratno sprejemanje številnih predpisov, tako imenovani »paket« ukrepov, vedno pomeni nevarnost, da njihovo medsebojno povezano delovanje ni dovolj proučeno in je zato drugačno od predvidenega. Da je taka ugotovitev resnična, nam potrjuje praksa.

V našem razvoju se stalno srečujemo s povsem nasprotnimi situacijami. Iz obdobja stagnacije ali izredno nizke stopnje rasti prehajamo v obdobje hitre rasti celotne proizvodnje, ki jo praviloma spremlja tudi hiter porast cen in primanjkljaja v plačilni bilanci. Iz tega bi morali sklepati, da je nujno začeti ne le s tekočim spremljanjem dogajanja v gospodarstvu, marveč tudi s tekočim

pripravljanjem in ukrepanjem bodisi za stimuliranje hitreje rasti proizvodnje ali za ublažitev inflacijskih gibanj. Pri tem naj se v širšem obsegu uveljavi tudi dogovarjanje z nosilci družbene reprodukcije. Dokler bomo to delali predvsem kampanjsko, moramo biti pripravljeni tudi na posledice. To je samo ena negativna stran kampanjskih ukrepov, ki spreminjajo naše gospodarjenje, vnašajo nemir in negotovost med proizvajalce, ker se jim tako onemogoča dolgoročneje programiranje razvoja.

Druga, prav tako negativna stran kampanjskih ukrepov je v tem, da se ob takih prilikah pogosto sprejemajo tudi ukrepi, ki imajo lahko prav nasproten učinek.

Med te lahko z vso upravičenostjo štejemo tudi ukrepe o 30-odstotnem depozitu pri investicijah v trgovinski dejavnosti. O tem ukrepu se je že veliko govorilo in pisalo. Zaradi tega bom o tem navedel samo nekaj dejstev.

Ob sprejemanju ukrepov gospodarske reforme v letu 1965 in srednjeročnega plana za razdobje 1966—1970 je bilo jasno ugotovljeno, da lahko zagotovimo nadaljnji hitrejši in stabilen razvoj predvsem s hitrejšim aktiviranjem obstoječih rezerv v gospodarstvu. Te niso le v večji produktivnosti dela, marveč predvsem v boljši izrabi razpoložljivih proizvodnih zmogljivosti in v hitrejšem obračanju obratnih sredstev. Da imamo prav tu še velike rezerve, pove podatek o izrabi proizvodnih zmogljivosti in dejstvo, da porabimo vsako leto kar 8 % tekočega družbenega proizvoda za povečanje zalog v gospodarstvu. Srednjerazvite dežele uporabijo v iste namene le 1—2 % družbenega proizvoda. S tem v zvezi se ne smemo čuditi, da se pri nas stalno, enkrat bolj, enkrat manj, srečujemo s problemi nelikvidnosti. Aktivnejšega gospodarjenja z obratnimi sredstvi si skoraj ne moremo predstavljati drugače kot s hitrejšim aktiviranjem trgovine, ki je eden bistvenih nosilcev prometnega procesa. Aktiviranje trgovine je nujno pogojeno s prenosom večjega dela zalog iz proizvodnje v trgovino, kjer je mogoče zagotoviti ustrezno zalogo tudi v manjšem obsegu, kot je danes. Hkrati je koeficient obračanja zalog in s tem vezava sredstev neprimerno ugodnejši v trgovini kot v proizvodnji. Tako je v trgovini na debelo koeficient obračanja več kot dvakrat večji kot v proizvodnji. Lahko ugotovimo, da je trgovina po letu 1965, ko se je v gospodarjenju že skoraj izenačila z drugimi panogami gospodarstva, napravila v tej smeri precejšen korak. Medtem ko je leta 1965 odpadlo v Sloveniji na trgovino le okoli 23 % vseh zalog, znaša ta delež konec leta 1970 že okoli 30 %. Če k temu prištejemo še težnje za nadaljnje integracijske procese ne le v okviru trgovine, marveč tudi integracije, ki so zajeli trgovino in proizvodnjo ter širše poslovno-tehnično sodelovanje med trgovino in proizvodnjo, moramo ugotoviti, da smo v smeri racionalnejšega gospodarjenja napravili določen korak naprej. Namesto da bi sedaj te procese pospeševali, sprejemamo ukrepe, kot je na primer 30-odstotni depozit, ki bodo nujno delovali v obratni smeri. Postavlja se vprašanje, komu lahko koristijo taki parcialni ukrepi, ki prizadenejo samo trgovino. Prav gotovo da ne proizvodnji. Znano je, da se v pogojih stabilnejšega tržišča, kakršnega želimo doseči, zastruje predvsem prodaja, ne pa proizvodnja. Zato bo zaviranje razvoja trgovine prizadelo predvsem proizvajalce, na drugi strani pa tudi potrošnike. Čeprav se moramo s kritiko potrošnikov na račun trgovine pogosto strinjati, moramo hkrati vedeti, da odpade na prodajalca v Socialistični republiki Sloveniji še vedno skoraj dvakrat toliko prometa kot v razvitejših državah pri približno 50-odstotni ali celo manjši prodajni površini. V takih razmerah je res težko

zagotoviti tako raven trgovinskih storitev, kakršno potrošniki upravičeno zahtevajo.

Navedel sem samo nekaj podatkov za razmišljanje. Prepričan sem, da so ukrepi, ki se pripravljajo za ublažitev nelikvidnosti, v sedanji situaciji sicer nujni, da pa je dolgoročnejši ukrep za odpravo nelikvidnosti lahko samo v racionalnejšem gospodarjenju z zalogami in v hitrejši prodaji blaga. To bi morali upoštevati tudi pri pripravah ekonomske politike za leto 1972 in tudi v srednjeročnem planu razvoja.

Velika odgovornost po sprejetju ustavnih amandmajev čaka pri zasnovi ekonomske politike tudi republiko. Zato ne bo vseeno, kako bomo reševali vprašanje davčnega sistema, ki ga bo potrebno postaviti na nove temelje. To velja tako za politiko davkov kot tudi za ureditev odnosov do federacije, kjer je treba zagotoviti, da bo osnova za kotizacijo družbeni proizvod celotnega gospodarstva.

Mislím, da tudi material Zveze ekonomistov, ki smo ga prejeli za današnjo razpravo, ni prešel ozkih okvirov razmišljanj, ki so prisotna tudi v upravnih organih. Verjetno bi bila prav njihova naloga, da postavijo širše okvire za trajnejše izboljšanje nelikvidnosti pri nas, kar bi na podlagi racionalnejše izrabe predvsem obratnih sredstev omogočalo tudi ustrezno raven vlaganj v gospodarske investicije, za katere se sicer zavzemajo.

Predsednik T o n e B o l e : Besedo ima poslanec Miro Repič.

M i r o R e p i č : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Slišali smo ekspoze in proučili predloženo gradivo o gospodarskih gibanjih. Pridružujem se mnenju, ki je bilo že izrečeno, da je vprašanje, kolikor bo to res izvršeno oziroma kaj bomo prispevali, da se bodo nerešena vprašanja gospodarskega razvoja realizirala. Imam občutek, da se stvari ponavljajo iz leta v leto. Na koncu pridemo do ugotovitve, da letošnje leto kaže kvečjemu še slabše kot pa je bila pred enim letom. Tu ne bi navajal konkretnih primerov, ker je premalo časa. Omenil bi samo nekaj stvari, ki so bistvene, da ne bi le govorili, ampak tudi kaj ukrenili.

Najprej nekaj pripomb glede izvoza. Sedaj smo v mesecu oktobru. Pred nami je torej čas, ko se sklepajo pogodbe za prihodnje leto. Pri stikih s kupci ob pripravi pogodb se postavlja vprašanje, kdo lahko z zaupanjem sklene pogodbo, če še sam ne ve, kaj bodo prinesle sistemske rešitve. Nikakor se ne moremo strinjati s tem, da gremo pred kupce s sporočilom: čakamo na sistemske rešitve, o katerih razpravljamo dve leti, zaradi tega z vami še ne moremo razpravljati o konkretnih pogojih za pogodbe. Kupci bi nas takoj postavili pred alternativo: ali sklenete takoj ali pa pogodbe z nami sploh ne boste sklenili. Mislím, da je tu dejansko vprašanje odgovornosti. Potem čítamo o nekaterih značilnostih gospodarskih gibanj: da je na primer izvoz padel oziroma da raste relativno manj kot proizvodnja, da izvoz pada v primerjavi z uvozom. Pri tem ne zahtevamo, da se ugotovi odgovornost, kakor se to dela v delovnih organizacijah. Če v podjetju niso izpolnili obljub, se takoj ugotovi, da niso sposobni. Predlagam, da poslej pri vseh razpravah o gospodarskih gibanjih začnemo s postavljanjem vprašanja odgovornosti ter da ne pišemo samo resolucij, ki se zelo lepo poslušajo, imajo pa zelo slabe rezultate.

Že nekajkrat je bilo v razpravi omenjeno vprašanje samoupravnega sporazumevanja v delitvi osebnih dohodkov. Tovariš Atelšek je to zelo ostro postavil.

V tem primeru ga podpiram, da se res lahko vprašamo, katere so te majhne skupine ljudi, ki menijo, da o tem lahko sami sklepajo. Za našo panogo vem, da smo v njenem okviru razpravljali, kar pa sploh ni imelo smisla, ker smo lahko nekaj sklepali, verifikacijska komisija pa se s tem ne bo strinjala, tako da iz tega ne bo nič. Pustimo vprašanje rezultatov in demagoških sklepov. Posamezniki čakajo na to, da v vsakem kolektivu lahko postavijo nekatera sporna vprašanja. Vprašujem se, ali bomo res toliko dosegli, kolikor se misli s sporazumevanjem doseči, ali pa bomo zaradi tega razočarani.

Glede vprašanj likvidnosti imam občutek, da tisti, ki imajo najboljše dohodek, najteže izplačujejo osebne dohodke. Zakaj? Ti kolektivi delajo najbolj pošteno. Za tiste, ki iščejo »luknje« v predpisih in lahko tudi v izgubi, pa izplačilo visokih osebnih dohodkov ni problem. Če ga tožiš, dobiš nazaj sporočilo, da si na 386. mestu. Kaj ti pomaga tožba? Ali bom prišel kot direktor pred kolektiv in rekel: Tu imate vsak 200 din, hkrati pa še resolucijo, kako se bo likvidnost izboljšala? Mislim, da se mi bodo ljudi smejali. O likvidnosti toliko razpravljamo in vemo, kje so njena žarišča, nič pa se ne ukrene za njihovo odpravo. Vprašujem se, zakaj pri lovu na slone lovimo muhe okoli slona, slona pa pustimo, da gre mimo. Preidimo iz besed, fraz in resolucij na dejanja. Mislim, da so to dejstva, ki krepko udarijo vsakega človeka, ki bi rad pošteno in dobro delal. Pri vsem tem si dejansko težko pomagamo s čemerkoli.

Druga stvar je višina retencije, ki je nerealna. Danes sem čital v »Delu« sestavek o tem, da se v tujini poraja že 1400 naših trgovinskih organizacij. Normalno je, da se jih toliko poraja, saj imajo odlične rezultate v uvozu materiala. Uvažajo z devizami, ki jih realizirajo izvozniki. Izvoznik dobi tistih ubogih 7%. Drugo gre po ne vem kakšnih poteh. To je normalno tudi zato, ker so tam največji dobički. Zdi se mi, da se največji dobiček ustvari na račun dela, ki ga opravijo drugi. Mislim, da je logično, da retencija 7% (ali pa naj bo 8,4% oziroma 9,2%) sploh ni nobena številka. To bi moralo biti vsakemu, ki se s tem ukvarja, logično, kaže pa, da ni.

Predsednik T o n e B o l e : Hvala. Kdo se še javi k razpravi? Besedo ima poslanec Jože Knez.

J o ž e K n e z : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Nameravam ponoviti in razširiti tisto, kar sem povedal že v razpravi na odboru za proizvodnjo in blagovni promet. Če bom v teh svojih izvajanjih ponovil tudi kakšno misel, ki so jo izrekli razpravljalci pred menoj, naj mi bo oproščeno, saj bo to samo dokazovalo, da so nekateri problemi aktualni za vse in da imamo vsi, ki se z njimi ukvarjamo, do nekaterih problemov enotno stališče. Za oceno sedanjega trenutka smo dobili poslanci poročilo sekretariata za gospodarstvo. To poročilo je tako skopo, da onemogoča oblikovanje ustreznih ocen. Poročilo sicer nima namena, da bi tako oceno dalo. S tem ne mislim kritizirati sestavljalcev poročila; napravili so to, kar so mogli, in to, kar so smeli. O problematiki kvalitete poročil smo govorili ravno pred letom in pol, ob podobni razpravi. To poročilo omenjam zato, ker zaradi tega po svoje govori o razmerah, v katerih dela in sprejema odločitve gospodarski zbor kot prvi predstavniški organ gospodarstva v republiki.

Mislim, da je čas, o katerem govorimo in razpravljamo, v precejšnji meri protisloven in čuden. Verjamem, da vsi, ki sedite v tej dvorani, čutite isto negotovost in razdvojenost o vprašanju, kaj soditi o tem času, ki je zapleten,

in spričo tega, da ne razpolagamo s poročili in podatki o našem gospodarskem razvoju. Mislim, da ne vemo in da nam tudi ekspoze izvršnega sveta ni razjasnil, katere tendence, ki delujejo danes, so posledice še včerajšnjega stanja in imajo korenine v preteklosti ter tako samodejno vplivajo na gospodarstvo in njegovo stabilizacijo.

Naša negotovost pri ocenjevanju situacije izvira najprej iz dejstva, da ne razpolagamo s takšnimi podatki, ki bi ponazarjali nastanek novih tendenc, ampak da razpolagamo le s statističnimi podatki, ki dokumentirajo posledice. Še te podatke večkrat dobimo kasno in v nekaterih primerih celo prekasno. Kljub vzrokom za negotovost in zaradi pomanjkanja podatkov za prognoziranje razvoja in ocenjevanje stanja je nelogično in nezakonito ravnanje gospodarskih dejavnikov tako v gospodarskih organizacijah kot državnih organih, ki so veliki partnerji v vseh gospodarskih dogajanjih. Če govorimo o zakonitosti, ne mislim na pisano zakonitost, mislim na ono trajno in stvarno zakonitost, ki oblikuje gospodarsko življenje pri nas in v vseh sistemih. V našem gospodarstvu, kjer ni nujno plačevati dolgov, kjer se nesposobni gospodarski subjekti ne izločajo iz tržne igre, kjer država vedno dobi svoj denar, ne glede na gospodarsko moč svojega gospodarstva, kjer se odločitve sprejemajo s skrajnim odporom zaradi gospodarskih interesov posameznih področij, je relativno izredno težko ugotoviti tiste limite, po katerih naj se ravnaajo gospodarski subjekti ali kot gospodarske organizacije ali kot organi družbe. Razen tega velja še vedno prepričanje, da smo v Jugoslaviji nekaj posebnega, da zakoni vrednosti in tržišča ne veljajo tudi za nas in da jih lahko po svoje krojimo. Vse to so večni vzroki za negotovost in nelogično vedenje tistih, ki sodelujejo v gospodarskih gibanjih, o njih odločajo ali tudi samo razmišljajo. Zato se naše ocene gibljejo od skrajnega skepticizma do prevelikega optimizma. Resnično bi bila potrebna realna ocena stanja. Tako bi lahko oblikovali konstruktivne naloge, ki jih nalaga današnja situacija, oziroma situacija, ki lahko nastane jutri. Na žalost, tudi če bi to hoteli, pa ne najdemo meril, ki bi nam to omogočala niti kot poslancem niti kot direktorjem gospodarskih organizacij. Skratka, po razburljivih razpravah v začetku tekočega leta, ki so poudarile zahtevo po stabilizaciji v gospodarstvu in po vrsti ukrepov na zvezni in republiški ravni v korist stabilizacije, si vsaj za zdaj ne moremo odgovoriti na vprašanje, ali se je naš voz, ki je šel prej navzdol, ustavil in pričel svojo napornejšo pot navzgor. Kar se mene tiče, sem v ocenjevanju situacije precej zmeden, negotov in bi jo v tem trenutku težko dokončno ocenil.

Zato se sprašujem, ali je bila pravilna naša spomladanska odločitev, da smo dali prednost tekočim ukrepom in ne splošnemu urejanju gospodarskega sistema. Drugače povedano: Ali bodo tekoči administrativni ukrepi, ki jih razširjamo iz etape v etapo, zadostovali za spremembo vedenja gospodarstva in drugih dejavnikov, ne da bi izvršili bistvene spremembe gospodarskega sistema? To vprašanje postavljam zato, ker se urejanje sistema odlaga, čeprav vsi vemo, da lahko nekateri administrativni ukrepi delujejo le začasno, ter bodo že danes neusklajeno strukturo proizvodnje še bolj zapletli s potrebami trga. Vse kaže, da se je urejanje sistemskih vprašanj gospodarstva preložilo na nedoločen čas. Ta zbor in tudi drugi pristojni dejavniki se spominjajo, kar smo še nedavno govorili o gospodarskem sistemu. Citiram ugotovitve iz poročila sekretariata za spremljanje gospodarskih gibanj z dne 2. aprila 1971:

»Takšen pristop k stabilizacijskemu načrtu izvira iz analize kompleksnega stanja gospodarstva. Oktobra 1970 je bilo sprejeto stališče, ki je bilo tudi

analitično dokazano in argumentirano, da predpisi, ki so vgrajeni v gospodarske tokove na področju delitve, fiskalne politike, monetarno-kreditne politike, na področju deviznega in zunanjetrgovinskega sistema in tržišča, ne morejo biti obramba proti negativnim gibanjem.«

Odlomek je ponovil tudi tovariš Tribušon v svojem ekspoziju. Lahko je sprejemati sicer nove, zelo ostre ukrepe na področju ekonomske politike, vendar bodo njihovi učinki zelo hitro nevtralizirani in pokopani. Če bo naš gospodarski instrumentarij, ki opredeljuje delitev potrošnje in finančne tokove, še naprej funkcioniral na stari podlagi, bo to nujno pripeljalo do poslabšanja situacije v gospodarstvu. Zato je potrebno odpraviti vzroke za nastanek navzkrižij, če hočemo, da se bo spremenilo tudi obnašanje udeležbe razširjene reprodukcije in potrošnje in delitvi in prerazdelitvi družbenega proizvoda. Brez tega ne moremo pričakovati ekonomske, politične ali socialne stabilnosti v državi in uravnovešenega poslovanja s tujino, kakor tudi zadovoljujoče stopnje porasta proizvodnje in zaposlenosti v prihodnjem obdobju. To so besede iz poročila zveznemu izvršnemu svetu, ki so zelo težke in zlovesče, vendar jih sedanja situacija samo potrjuje. Ne moremo trditi, da ta dejstva niso resnična. Če te podatke primerjamo s podatki, s katerimi nas je na zadnjih dveh straneh svoje informacije seznanil sekretariat za gospodarstvo, vidimo, da se proizvodnja giba močneje in da osebni dohodki ravno tako kot v lanskem letu močno naraščajo. Tako je bilo 19,3-odstotno povečanje osebnega dohodka na odboru povod za vprašanje, kaj je z limitom 11 %? Če že komentiram te podatke, naj omenim, da je v merilu SFRJ ta stopnja še višja, to je 20 %. Kljub družbenemu sporazumevanju v Sloveniji in podaljšanju veljavnosti zakona o 11-odstotnem limitu kaže, da naraščanje osebnih dohodkov ni zaustavljeno. Najbrž je problem višine osebnih dohodkov in ustavitve njihovega naraščanja mnogo globlji. Življenjski stroški v lanskem letu so narasli za 11 %, v letošnjem letu pa tudi za 11 %. Cene proizvajalcev so bile lani višje za 10 %, letos pa za 16 %. Tudi tukaj lahko ugotovimo, da so se cene dvignile po uvedbi sistema zamrznjenih cen. Uvoz blaga je bil doslej večji za 25 %. Sedaj je še za 20 %, 5 % manj kot dosedanji uvozni trend; kljub zelo velikemu naporu administrativnih organov, da nam tukaj in tam odščipnejo kakšno devizo. Izvoz blaga je višji za 8 %. To je v zadnjih mesecih tisto, kar vzbuja nek optimizem. Podobno je z investicijami v osnovna sredstva, ki so bile lani v tem času za 56 % večje kot v letu 1969, v letošnjem letu pa so za 26 % večje kot v letu 1970, tudi zato, ker so se izredno dosti prizadevale inšpekcije SDK in drugi dejavniki. Lahko trdimo, da smo na teh dveh področjih imeli tudi nekaj uspeha. Gledano skupaj, pa gospodarska situacija ni niti boljša niti slabša od situacije v letu 1970. Zato je verjetno upravičen sklep, da nam leto 1971 ni prineslo tistega, kar smo za to leto programirali.

Ne upam si odgovoriti na vprašanje, koliko so že pričeli delovati stabilizacijski tokovi in koliko so ti tokovi še sekundarni, ali pa že dobivajo premoč nad inflacijskimi tokovi. Menim, da bomo prišli v še težjo situacijo, kar je tako razumljivo, kot so razumljivi tržni zakoni, ki nam govore, da bo takim ali drugačnim ukrepom v letu 1972 sledila doba recesije. To je popolnoma jasno, saj je tako gibanje zakonito za tržno gospodarstvo. Posebno zakonito je to za nas, ki tržno gospodarstvo uvajamo še z manjšim uspehom. Vprašanje je, ali so nekateri pojavi, kot na primer manjše popraševanje in podobno, že pojavi recesije ali pa so posledice naših ukrepov. Ali je to tisti trend, ki ga moramo pričakovati brez ukrepov? To je zelo težko ugotoviti.

Vprašanje gospodarskega sistema sem postavil v ospredje tudi zato, ker gospodarski zbor ni nikoli zanikal nujnosti, da se ta vprašanja uredi, dasiravno bi lahko v skladu z veljavnim režimom začasno uporabili tudi druge instrumente razen omenjenih.

Ne podcenjujem tekočih ukrepov zato, ker smo uporabili ravno te. Treba je na tej poti vzdržati. Menim, da je najslabše, če se na vsakem kilometru premišljujemo in gremo nato v drugo smer. Če ocenjujemo sedanje ukrepe, želim pribiti tole: glede na to, da smo že sredi akcije, najbrž ni toliko potrebno oblikovati novih pogledov in zahtev. O vsem tem je bilo že govorjeno. Naša stališča in naši zahtevki so že bili oblikovani. Menim, da je bolj potrebno postaviti vprašanje, kako se nekatere zahteve in nekatera stališča izvajajo v praksi, koliko so sprejeti ukrepi zadostni in koliko učinkoviti. Gradivo, ki ga imamo na razpolago, nam take ocene omogoča. Tudi ekspozice predstavnika izvršnega sveta nam za zdaj še ne daje odgovora, ali so nekatera vprašanja lahko v celoti rešena oziroma katera zadeva je težje rešljiva in katere zadeve se še ne rešujejo oziroma sploh niso sprožene.

Mislim, da tu manjka konkretna analiza akcijskega programa izvršnega sveta. V akcijskem programu je bilo napisano, kaj vse se bo v Sloveniji napravilo. Postavljam tudi vprašanje, ali akcijskega programa morda ni potrebno aktualizirati? Akcijski program je izvršni svet sprejemal v času, ko republika še ni imela tistih pristojnosti, ki jih ima danes. Domnevam torej, da bo potrebno akcijski načrt razširiti in mu dati večjo težo. Z ustavnimi spremembami je republika dobila precej novih pristojnosti. Taka zadeva, ki je v pristojnosti republike, je brez dvoma tudi naša stara pesem: problem razbremenjevanja gospodarstva.

To vprašanje pa je, kot vsi vemo, povezano z davčnim sistemom. Prav tako vemo, da se moramo pri zasnovi novega davčnega sistema odločiti o dveh osnovnih vprašanjih in sicer:

1. Kako bo plačevanje družbene potrošnje razdeljeno med gospodarstvo in prebivalstvo?

2. Ali bo davčni sistem še naprej zidal cene kot jih zida sedaj, ali pa bo zasnovan protiinflacijsko, kar pomeni, da se bo družbena potrošnja alimentirala samo iz realne gospodarske moči? V ekspoziciji je tovariš Tribušon omenil, da je tak problem tudi pred izvršnim svetom.

Problem razbremenitve oziroma obremenitve gospodarstva je področje dela skupščine. Mislim, da bomo izvršitvi te naloge kos.

Tudi v drugem, trenutno še bolj aktualnem spletu gospodarskih vprašanj, ki se nanaša na zmanjšanje likvidnosti v gospodarstvu, je pristojnost bolj na republiki kot na federaciji. Akcijski program izvršnega sveta nam je obljubljal nekatere konkretne rešitve. Kot poslanec in direktor ne vem, ali so ti programi izdani ali niso? Nimam pri sebi akcijskega programa. V njem pa je bilo rečeno, da se bo s poslovnimi bankami izdelal poseben program. Torej je potrebna informacija, kaj mislijo poslovne banke. Ta program bo naš zbor gotovo zanimal. Postavljam to vprašanje, ker je obnašanje poslovnih bank, ki morajo biti osnovni nosilec za odpravo nelikvidnosti na našem področju, precej drugačno, kot ga predvideva izvršni svet. Kreditne restrikcije so linearne, čeprav govori akcijski načrt na 11. in 13. strani drugače.

Republiški del emisije, predviden za pospeševanje kreditiranja izvoza, so banke porabile za pokrivanje lastne likvidnosti in ne za pospeševanje izvoza.

Tu so tudi vprašanja, povezana z zunanjo trgovino. Še vedno je odprto vprašanje, kaj je s področji, kjer je bila intervencija republike napovedana in zato obvezna. Ne morem se strinjati z dejstvom, da je republika prevzela del obveznosti in dohodkov izvenproračunske bilance federacije. V tej bilanci je bila tudi postavka beneficiranih obresti. Stališča izvršnega sveta do tega do sedaj na tem zboru še nismo dobili.

O pospeševanju izvoza smo govorili že na prejšnjem zboru. Izvozniki računamo, da bomo dobili sredstva za pospeševanje izvoza. V zvezi z uvozom bi tovariše poslance opozoril še na 6. stran akcijskega programa izvršnega sveta, ki predvideva, da bodo proračunski presežki vrnjeni gospodarstvu, ali pa bodo uporabljeni za pospeševanje izvoza. Kako je torej s temi presežki?

Avtorji poročila republiškega sekretariata za gospodarstvo mislijo, da zbranih 5 milijard S dinarjev ne bi veliko zaleglo spričo velikih gospodarskih problemov. Mislim, da vsaka milijarda nekaj zaleže. Predlagam, da izvršni svet predloži svoje stališče, katero varianto vračanja bo dokončno sprejel: ali v korist izvoza ali pa v korist linearnega zmanjšanja obremenitve gospodarstva?

Seveda je še vedno glavnina gospodarskih ukrepov v rokah federacije. Za večino teh je predviden postopek medrepubliškega sporazumevanja. Verjamem, da je delovanje v organu, ki deluje v mehanizmu sporazumevanja, zelo odgovorno in zahtevno. Na žalost smo tudi o teh dogajanjih poslanci seznanjeni le iz informacij v časopisih. To sicer preprečuje »eksplozivnost«
poslancev, vendar nam ne omogoča odgovornega in objektivnega ocenjevanja dogajanj na tem področju.

Mislim, da smo na obeh področjih, kjer se srečujemo s federacijo — ali v postopku sporazumevanja ali pri prevzemanju odločitev na zvezni ravni — še vedno v znani zadregi, da nimamo vnaprej pripravljenih objektiviziranih analiz in stališč do različnih vprašanj, ki se tam obravnavajo. Zelo primerno bi bilo, da bi nas izvršni svet o teh dogajanjih izčrpno informiral; taka je bila tudi zahteva na skupnih sejah odbora. Še bolje bi bilo, če bi bili poslanci vključeni v priprave za take določitve na podlagi prej izdelanih analiz o posameznih vprašanjih. Mislim, da je o tem pred mano govorila že tovarišica Zlebnikova.

Pri svojem izvajanju se nisem zadrževal na konkretnih problemih, ker smo o njih že toliko govorili, da bi se gotovo ponavljal. Ti problemi niso drugačni, kot so bili spomladi ali pa še prej. Menim namreč, da bi končno že morala biti identificirana žarišča in ocenjen pomen posameznih problemov. Zato sem iskal odgovor na vprašanje, koliko smo bili od spomladi do jeseni uspešni v naših stabilizacijskih prizadevanjih. Na žalost je bilo gradivo sekretariata za gospodarstvo za te namene preskromno. Kot sem že povedal, do ekspezeja izvršnega sveta v tem kratkem času še ne morem zavzeti stališča.

Tako je bila moja razprava o teh dogajanjih bolj postavljanje vprašanj kot ocenjevanje. Kljub temu bom dal nekaj idej za predloge, in sicer:

1. Republika naj prouči možnost, kako bi se izdelal sistem kvalitetnejšega informiranja o gospodarskih gibanjih in sicer na njihovem samem začetku. Tako bodo poslanci lahko realneje ocenjevali gospodarska gibanja, pa tudi bolj pravočasno in kvalitetneje kot doslej.

2. V ospredje prizadevanj za urejanje gospodarstva je potrebno zopet postaviti vprašanje gospodarskega sistema in doseči, da se za razreševanje sistemskih vprašanj določijo roki, kot je to omenil tudi tovariš Tribušon. Še posebej velja to za vse, kar se tiče zunanjetrgovinskega sistema.

3. Potrebno je aktualizirati akcijski program izvršnega sveta glede na možnosti, ki jih prinašajo ustavne spremembe, ter pregledati, kako se realizirajo posamezne točke tega načrta.

4. Izdelati je treba spisek problemov, ki se bodo v bližnji prihodnosti razreševali na medrepubliških organih, in oblikovati do teh vprašanj naš lastni odnos in stališča. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Besedo ima poslanec Bernard Rode.

B e r n a r d R o d e : Tovariši poslanci! Pri tej razpravi o naši gospodarski problematiki bi težko rekel še kaj več. Skratka, težko je razumljivo, da toliko govorimo o tem, zakaj se sprejeti ukrepi ne izpolnjujejo, zakaj se likvidnost in druga nerešena gospodarska vprašanja ne rešujejo. Zdi se mi, da smo že dovolj kritizirali izvršni svet in republiške organe, ki bi brez dvoma že izvedli potrebne ukrepe, če bi bila to tako enostavna stvar. Po mojem je situacija preprosto taka, vsaj kot jo osebno vidim in kot jo vidijo tudi drugi ljudje, ki poslušajo in berejo naše razprave: dokler je polna skleda, lahko vsi jedo iz nje, ko je enkrat skleda prazna, pa za veliko tistih, ki jedo iz nje, ni dovolj, tako da se nazadnje med seboj stepejo, če ne razmišljajo dovolj, koliko bodo dali v skledo, da bi lahko zopet zajemali iz nje.

Tovariši, rad bi s tem v zvezi povedal nekaj, mogoče bo narobe, kar je v zvezi s celotno problematiko in o kateri se v dnevnih časopisih in v vseh resolucijah govori zelo malo. Po mojem mišljenju je ta problem tak, da se ga ne da tako preprosto rešiti. Ne da se ga rešiti zato, ker smo preveč zapravili, imeli smo prevelike stroške, premalo smo napravili. Ni res, da je šel naš dohodek v neke blagajne, kjer je zaprt in tudi zdaj ne bomo s temi ukrepi dobili ključa, ki bi odprl blagajne, iz katerih bomo pokrili vse apetite. Videti je, da teh blagajn sploh ni.

Menim, da sta obe blagajni, republiška in zvezna, prazni, da v njiju ni veliko denarja, da ne moremo pričakovati, da bi dobili ven več denarja, kot smo ga vanju dali. Najprej ga moramo ustvariti.

Mislil sem reči, da je pregrešno, če tako malo govorimo o naši storilnosti oziroma varčevanju, o dejanski izkoriščenosti kapacitet, ki jih imamo za delo, in materiala, ki ga obdelujemo. O tem malo govorimo, ker je bilo v zgodovini vedno najtežje narediti dobro in poceni. Vedno je lažje deliti, če kaj imamo. Prišli smo tako daleč, da nam je pri takih apetitih zmanjkalo in nimamo več kaj deliti. Ne bi se spuščal v to, da proporci v delitvi mogoče res niso realni in da nikoli ne bodo, pa naj bi imeli še večje bogastvo. Zadržal se bom pri predlogih, kaj napraviti, da bi več napravili, da bomo imeli kaj deliti. Skratka, iskreno vam povem, da si v kolektivu videti že neumen, če zahtevaš boljše rezultate in take stroške, ki bi jih lahko spravili v okvir poprečnih stroškov za posamezne proizvode. Ta stvar je tako nepopularna, da je treba izbirati besede in taktiko, da bi delovni kolektiv vsaj malo prepričal.

Na zadnji seji zbora je bilo tudi rečeno, da je v zvezni republiki Nemčiji potrebno 20 ur za gradnjo 1 m² stanovanjske površine, pri nas pa porabimo za enako delo 46 ur. Ni samo ta primer glede potrebnih ur za gradnjo 1 m² stanovanjske površine. Če pri nas delamo dalj časa, kot delajo pri njih, bi bilo to še v redu in bi mogoče to še tudi popravili. Menim pa, da je preveč žarišč nezadostne produktivnosti in je malo delovnih mest, na katerih bi res znali pravilno izkoristiti stroje in druge delovne priprave ter material, s katerim

delamo. Videl sem že, kako je bilo organizirano delo pred vojno. Delal sem na raznih področjih tudi v tujini. Pri nas se lahko takoj ugotovi, kakšna je intenzivnost dela. Pride se do čudnih ugotovitev. Nekdo je rekel, mi smo dežela: »kad ima vremena«. Vendar ni tako. Tudi zelo bogate države, ki so res nekaj dosegle pri produktivnosti dela, v parlamentih in na posebnih posvetovanjih vedno govorijo o učinkih dela, o proizvodnosti dela, o prihrankih oziroma o tem, koliko materiala porabijo za posamezne izdelke, pri nas pa o tem zelo malo govorimo. Vedno in povsod je dosti govorjenja o tem, kako bomo delili. O tem se govori od zvezne skupščine do tovarn. Ravno tako tudi ob sprejemu proračunov in obveznosti, ki jih imamo do zdravstva, šolstva in drugih družbenih služb. Nikjer ne govorimo o tem, kakšni so učinki. Trdim, da na primer ugotovimo: v lanskem šolskem letu smo imeli 35-odstotni osip, na nekaterih šolah celo 40-odstotni. Tako velik osip tistih, ki ne naredijo osemletke, to je tudi neke vrste naše zrcalo. Zgodovina dokazuje, da Slovenci nismo najbolj neumni ljudje, vendar je tu vzrok nekje drugje. To je neprizadevnost in nezadostna zavzetost učiteljev. Ne vem, kako je v nekaterih drugih ustanovah. To ni tako lahko ugotoviti kot v šolah, kjer ugotavljamo, da ni toliko učencev izdelalo osemletke. Pri vzrokih negativnih pojavov, ki so skriti, ki jih ne moremo meriti z nobenimi procenti oziroma pri katerih se vidi le splošno slab uspeh, nikoli ne pridemo do konca in ne ugotovimo krivcev.

Nacionalno gospodarstvo slabo izkoriščamo. Poglejte samo dejstvo, da nimamo organa, ki bi ugotavljal, kaj bi v gospodarstvu lahko več ter bolje izkoristili in zaradi tega tudi več napravili, več izvozili. Pred nekaj dnevi sem na primer ugotovil, da v Jugoslaviji ne spravljamo goveje dlake in da je ne sušimo. Govejo dlako uvažamo iz Danske, Švedske in Norveške za težke devize. Clovek se vpraša, ali ni takih primerov še veliko? Imamo mnogo ustanov za potrebe našega gospodarstva, vendar ne moremo ugotoviti, ali je teh primerov toliko, da bi bilo o vseh preveč govoriti. Zato sem navedel samo ta primer. V našem gospodarstvu mnoge stvari šepajo, ker ne moremo doseči toliko dohodka, kolikor ga porabimo. Vedno in povsod lahko ugotovimo, koliko materiala zmečemo stran, s katerim bi lahko povečali dohodek.

Zdi se mi, da je treba reči še to, kar danes še ni nihče rekel. Toliko kritiziramo ta naš sistem, da se mi zdi, da je malo preveč kritike. Kolikor bi bila nelikvidnost, ki jo tudi obravnavamo, pojav šele od včeraj ali od lanskega leta, bi bila ta kritika umestna. Znano je, da že celih 10 let delamo za 5% premalo in da 5% preveč zapravimo. Če bi danes imeli ta sredstva, bi torej realizirali 5% letno več oziroma za 5% bi imeli manj stroškov. V tem primeru bi danes imeli uravnovešeno bilanco vseh dohodkov in izdatkov. Danes lahko računamo celo na 50% dohodkov celotne bilance, ki bi jih imeli, če ne bi bilo takega nereda, kot ga imamo. Za teh 5% imamo še vedno prevelik apetit, saj toliko manj ustvarimo. Kaj hočem reči s tem? Da se zaradi tega v teh 5 oziroma 10 letih ni nikomur nič zgodilo.

Zakaj imamo tako majhno produktivnost? Na to sem vas hotel še posebej opozoriti. Lahko kmalu ugotovimo, zakaj so naši učinki toliko nižji. Naši delavci dosegajo na tujem mnogo večje učinke kot z istimi sredstvi doma. Kje so vzroki? Menim, da bi bilo treba vprašanje nezadostne produktivnosti analizirati in videti, kaj nas ovira, da je ne moremo povečati. Ne moremo namreč vedno govoriti, da smo slabo opremljeni za delo. V nekaterih naših tovarnah so celo boljše opremljeni kot v tujini, saj zunaj nimajo vse novo. Na tujem imajo ravno tako tudi stare stroje. Tako obrabljenih strojev pri nas nimamo. V tujini sem

že videl tekstilno tovarno, ki je imela mnogo bolj obrabljene stroje, kot jih imamo pri nas, obenem pa je dosegala večje uspehe. Po mojem bi morali o tem več govoriti, ker lahko predvidevamo, da bomo vedno več trošili in popravili večjo nelikvidnost. V nasprotnem primeru si lahko mislimo, kam bomo lahko prišli in kaj lahko potem dočakamo. Na Jesenicah je bila prekinitev dela in je malo manjkalo, da ni bila še v Kranju. Danes za prekinitev dela ni treba veliko. Samo enkrat naj izplačilo osebnih dohodkov zamudi za 14 dni, pa bo prekinitev dela tu. Menim, da smo se razvabili zaradi svojih pravic. Kdo bo reševal ta vprašanja? Vprašam, kaj naj se zgodi v primeru, da se ljudje zgrnejo na Kongresni trg, kdo jih bo krotil? Kaj se bo potem napravilo? Takrat bomo angažirali vse politične in druge organizacije. Danes se nihče o tem ne pogovarja, kakor da bi bile težave našega gospodarstva, njegova storilnost, učinki in čezmerni stroški, ki so tudi pripeljali do takega stanja, normalni pojavi. Predlagam, da se ugotovijo vse ovire za večjo storilnost. Ne moremo ljudem zagroziti, vendar jih moramo prepričati, da tako ne gre več naprej. Ne moremo vedno le kritizirati davčnega sistema. Če hočemo imeti državo, moramo imeti tudi orožje. Priznati moramo, da tu ne moremo dosti prihraniti, ampak moramo povečati storilnost. Zelo si želim, da bi me nekdo prepričal o tem, da bomo z dosedanjimi visokimi proizvodnimi stroški nekoč dosegli gospodarsko blagostanje, kot ga imajo v nekaterih drugih državah. Do danes me o tem še nihče ni prepričal. Sam imam zelo slab občutek, da pri naših gospodarskih možnostih ne bi smeli imeti toliko težav, kot jih imamo. Opozarjam, da smo planske komisije in podobne ustanove, ki smo jih imeli, odpravili. Tudi v okviru občine se malo ukvarjamo z družbenim planiranjem. V gospodarstvu nam nekaj manjka, saj prevladuje neplansko in stihijsko, trenutno gospodarjenje in ukrepanje. Danes se sklene tako, čez dva meseca pa je že drugače. To ne vodi k uspehom. Gospodarsko planiranje moramo vzeti resneje, čeprav je to nekaterim prav, drugim pa ne. Če gledamo to z republiškega ali državnega stališča, bi planiranje gospodarskega razvoja morali bolj spoštovati in se bolj držati sprejetih družbenih planov.

Na koncu bi omenil še družbeno samoupravljanje. Za napake v gospodarstvu ne dolžim družbenega samoupravljanja. Družbeno samoupravljanje je tisto, ki zagotavlja najboljši sistem. Analogno temu bi morali imeti najboljše učinke. Vendar ji nimamo. Verjetno bo treba naše instrumente popraviti tako, da na eni strani obdržimo, kar smo si pridobili, na drugi strani pa je treba učinke in gospodarsko uspešnost stimulirati. Predlagam, da bi skupščina ugotovila, kje so vzroki, da pri nas ne moremo z istimi stroji in istimi kadri doseči ustreznih učinkov. V tujini naši delavci dosegajo veliko večje delovne uspehe, kot jih dosegajo doma. Doma hočejo imeti vsi ravno tako plačo, čeravno je učinek za polovico manjši. Bodimo odkriti: tu prihaja do navzkrižij in številnih težav, ko smo vsi v skrbeh, ker ne vemo, kako jih bomo rešili.

Predsednik Tone Bole: Kdo se še javlja k besedi? Besedo ima Jože Valentinčič, podpredsednik gospodarske zbornice SR Slovenije.

Jože Valentinčič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Že vnaprej se opravičujem, ker smo o vsem, kar bom povedal, v zadnjih treh letih že govorili. Ker se stvari ne spremenijo, moramo tudi ponavljati naše predloge za rešitev problemov. Poskusi izdelave realnejše analize niso novi. Vemo, da so jo v slovenskem gospodarstvu že izdelali slovenska gospo-

darska zbornica, izvršni svet Skupščina SR Slovenije in zavod za gospodarsko planiranje SR Slovenije že pred približno dvema letoma in da je bila podobna predloženi. Moram reči, da je bil refren takratne analize popolnoma drugačen kot je danes. Danes priznavamo, da so analize resnične, da gre razvoj v smer, ki jo je ta analiza nakazala pred tremi leti, druga stvar pa je, ali smo resnično do konca, kot pravijo Srbi, »sagledali stvari«. Mislim, da probleme zelo dobro poznamo. Vprašanje je samo, ali imamo dovolj poguma, da jih sprejmemo take, kakršne so, in da odpravimo njihove vzroke. Ne morem govoriti v imenu organov slovenske gospodarske zbornice, ker smo gradivo in ekspozice dobili šele sedaj. V organih zbornice se bomo potrudili, da bomo sodelovali tudi pri oblikovanju rešitev problemov, ki jih je referat tovariša Toneta Tribušona dovolj objektivno in široko opredelil. Druga stvar pa je, ali so uporabljeni pravi ukrepi oziroma ali bodo izbrana sredstva uspešna ali ne.

Prejšnji govornik nam je govoril iz srca, saj so vsa njegova izvajanja resnična.

Glede ekspozice podobno kot poslanec Knez še ne morem zavzeti stališča do stabilizacije. O njej bi povedal le nekoliko misli. Bojim se, da si mnogi zamišljajo stabilizacijo približno takole: manjše investicije, manjša osebna in splošna potrošnja. Mislim, da take stabilizacije nikdar ni bilo. To bi bilo zaostajanje. Glede investicij je še dosti takih, ki mislijo, da se stabilizira gospodarstvo na račun zmanjšanja obsega investicij. Tako smo stabilizirali investicije v naši 25-letni zgodovini kar štirikrat. Ustavile so se mnoge investicije, preostale pa so se drastično zmanjšale. Če gre za investicijsko potrošnjo, potem gre za tako potrošnjo, ki mora biti najbolj učinkovita, ki mora dati najboljše in hkrati racionalne rezultate. To, kar velja za investicijsko potrošnjo, velja tudi za osebno in splošno potrošnjo. Poslanec Rode je zelo lepo povedal, kakšna je produktivnost enega dela splošne potrošnje, to je šolstva. To je popolnoma resnično. To nas mnogo stane in hkrati zadržuje naš razvoj. Še bolj je zanimivo to, da sicer nesposobni dijaki in delavci oddidejo v Nemčijo in v treh mesecih postanejo sposobni, da lahko izdelujejo zelo kvalitetne izdelke. Za to so tudi plačani. To nam daje še bolj misliti.

Oprostite, če ponavljam misli poslanca Rodeta, ampak je to tako lepo povedal, da je drugače nemogoče govoriti. Če pregledamo programe osnovnih, srednjih in visokih šol, iz njih ne moremo ugotoviti učinkovitosti in produktivnosti. Moramo se vprašati, ali je naša splošna potrošnja racionalna in produktivna? Isto vprašanje velja tudi za osebno potrošnjo. Verjetno je, da ni pravilna naša politika osebnih dohodkov. Poznamo napore slovenskega gospodarstva. Zaradi tega se s poslancem Rodetom ne morem strinjati, da je povsod nizka produktivnost. V slovenskem gospodarstvu je veliko podjetij, ki so sposobna, da kljub stroškovni inflaciji, navzlic potrebam, da se preskočijo visoke uvozne carine pri izvozu v druge države in kljub drugim dajatvam, konkurirajo in nastopajo po vsem svetu. Trdim, da imamo ne samo v Sloveniji, ampak tudi v Jugoslaviji dosti produktivnih tovarn, in ne bi bilo dobro, če jih ne bi bilo. V nasprotnem primeru bi se naš gospodarski razvoj že ustavil. Gre za to, da sprejmemo tak sistem in instrumentarij, ki bo vse usmerjal v produktivnejše, racionalnejše in naprednejše tokove. To je tudi intencija ekspozice tovariša Tribušona oziroma izvršnega sveta. Zato mi ta stališča zelo podpiramo.

Pri potrošnji gre danes predvsem za njeno uskladitev z našimi možnostmi in z našo politiko. O politiki ne moremo govoriti, ker nas bodo tudi partnerji

prisilili k plačevanju obveznosti. Če kdo v svetu svojih obveznosti ne plačuje, naj bo to na Vzhodu ali pa Zahodu, je znano, kako ga imenujejo. Morali bomo iti na večji izvoz, na rešitev sistema, na stimulacijo z uvedbo povečane retencijske kvote ali kako drugače, čeprav to ni v smislu predvidene poti do konvertibilnosti dinarja, ampak je le trenuten in nujen ukrep.

Gre za uskladitev potrošnje z našimi možnostmi, z našo politiko. Mislim, da smo politiko že dostikrat sprejeli. Resno sprašujem kot državljan, zakaj ne veljajo zakoni za vse enako, tako za skupščino kot tudi za izvršni svet? Te bogokletne besede smo že dostikrat javno izrekli. Poslanec Atelšek je lepo povedal, da veljajo zakoni le za podjetja, za nekatere družbeno-politične skupnosti in druge dejavnike pa ne. To bi moralo biti naše temeljno pravilo.

Kar se tiče potrošnje, nam je še precej jasno. Kar pa se tiče proizvodnje, mislim, da je naš cilj večja proizvodnja in večja produktivnost. Višji standard si lahko privoščimo le z večjo stopnjo produktivnosti. Drugače si standarda ne moremo privoščiti. Glede produktivnosti, o kateri je govoril poslanec Rode, bi omenil naše gradbenike. Gradbeniki pri nas gradijo dobra in kvalitetna stanovanja, čeprav je glede stanovanj še dosti pripomb. Isti gradbeniki, delavci in inženirji pa v tujini gradijo ravno tako dobra stanovanja, toda veliko cenejša. Pri tem imajo seveda veliko večje osebne dohodke kot pri nas. Kje iskati vzroke za tak pojav? Ali samo v tem, da ti delavci samo pri nas nočejo delati? Menim, da to ne bi bilo prav, če bi tako mislili. Če bi bil samo to vzrok, potem bi lahko to vprašanje kmalu rešili. Vzroki so globlji.

Mislim, da že od leta 1965 ponavljamo, da je treba že enkrat analizirati cene in ugotoviti njihovo realnost. Analizirati bi morali vzporedno naše domicilne cene z domicilnimi cenami sosednjih držav, ki so produktivnejše od nas. Seveda bi morali upoštevati očiščene cene. S tem se bo videlo, koliko sprejema splošna potrošnja. Tudi v tem bi bila potrebna primerjava. Kdor ima nižje cene, bi jih lahko povečal. Nemogoče je ne upoštevati analize organa izvršnega sveta, ki je sicer noče dati uradno v javnost. Lahko povem podatek iz te analize, ki sem jo prebral: da je dolar po naših domicilnih cenah le 9,30 din. Tega tečaja ne more zdržati nihče, saj je 5,00 din razlike od uradnega kurza. Tukaj nekaj ni v redu. Drugi proizvajalci imajo seveda previsoke cene in imajo stalne izgube. Izgube delajo po lastni krivdi in s pomočjo družbe, ker ponekod tudi družba pomaga, da prihaja do izgub. Pri teh podjetjih bi morali naposled le izdelati sanacijske programe. O sanacijskih programih imamo sedaj zakon, ki deluje preventivno. Nujno je torej izdelati sanacijske programe. Če se ne morejo sanirati, je treba organizirati drugo proizvodnjo.

To je v zvezi z izgubami in z nelikvidnostjo. Posebej je to pomembno, če gremo v ekspanzijo izvoza. Ekspanzija izvoza je nujna, saj moramo več izvažati. Pri tem je potrebna določena politika osebne in splošne potrošnje. Ne gre za zmanjšanje, temveč za večjo učinkovitost in produktivnost vseh gospodarskih in negospodarskih dejavnikov. Sistem in njegovi instrumenti naj bi bili taki, da bi vse usmerjali v boj za povečanje produktivnosti. Kompromisov tukaj res ne sme biti. Znano je, da se v politiki ne smejo sklepati kompromisi. Če jih bomo sklepali, potem se bo tako stanje nadaljevalo in tudi distribucija protekcij s posredovanjem administracije. Ali bomo zagotovili, da gremo v takšno smer, ali ne?

Za konec bi rekel samo še tole: slovensko gospodarstvo in negospodarstvo sta prvič v svoji zgodovini izdelala programe razvoja. Prvič so programi razvoja zelo konkretni in v večini tudi zelo dobro narejeni. Sedaj se lotimo izdelave

petletnega načrta razvoja. Strinjam se s poslancem Rodetom, da ni razvoja brez planiranja. Pri tem ne mislim na tisto staro administrativno planiranje, pri katerem hočejo nekateri posamezniki uveljaviti svojo voljo nad 20 milijoni Jugoslovanov. Plan je v pravem pomenu besede plan tedaj, ko so izbrani cilji, sistem gospodarskih instrumentov in ko so znane poti, po katerih se bo prišlo do teh ciljev. Plan brez sistema in instrumentov pa ni noben plan. S tem bi svojo razpravo končal. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Prosim. Kdo še želi sodelovati v razpravi? Če nihče, mi dovolite, da končam razpravo.

Glede nadaljnjega dela smo govorili že na seji obeh zborov. Podpiram predlog, da komisija za pripravo sklepnega dokumenta upošteva vse, na kar je opozorila razprava na seji zbora in njegovih teles, kakor tudi to, kar je predlagal tovariš Tribušon v imenu izvršnega sveta v svoji uvodni besedi, in gradivo, ki je bilo predloženo za današnjo sejo.

Predlagam, da se sklepni dokument izdela do 22. oktobra 1971. Na ta dan bo komisija pregledala delovno osnovo sklepnega dokumenta, jo verificirala in dala morebitne dopolnitve in pripombe. Tako ga bomo lahko še pravočasno posredovali odboru oziroma pristojnim zborom zvezne skupščine, vsem zveznim poslancem iz SR Slovenije ter ustreznim institucijam in funkcionarjem v republiki.

Predlagam, da preidemo na 3. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Poslanec Alojz Antončič je, kolikor sem obveščen, že prejel pismeni odgovor izvršnega sveta. Prosim ga, da pove, ali je z odgovorom zadovoljen?

Alojz Antončič: Z odgovorom, ki sem ga prejel na zadnje poslansko vprašanje, sem zadovoljen. Izraziti moram željo preostalih poslancev, ki so me prosili, da v njihovem imenu zahtevam, da se ta odgovor posreduje tudi zboru.

Predsednik Tone Bole: Ne vem, ali je natančno tak odgovor, kot je dan vam, objavljen tudi v »Delu«. Poslanec Alojz Antončič zahteva, da se odgovor posreduje vsem poslancem zbora.

Poslanec Štefan Nemeč je na seji zbora dne 6. oktobra 1971 postavil izvršnemu svetu poslansko vprašanje. Vprašujem poslanca Nemca, ali še vztraja pri tem vprašanju. Znano mi je, da je prišlo do odgovora oziroma do sporazuma s predstavnikom izvršnega sveta.

Štefan Nemeč (iz klopi): Ne vztrajam, da se da odgovor.

Predsednik Tone Bole: Poslanec Franc Petauer je na seji zbora dne 6. oktobra 1971 postavil izvršnemu svetu poslansko vprašanje. Odgovoril bo tovariš Miro Kert.

Miro Kert: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Tovariš Franc Petauer, poslanec gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije, je poslal izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije naslednje poslansko vprašanje:

Zakaj ni izvršni svet potem, ko je dal soglasje k spremembi zveznega prometnega davka na posamezne industrijske in tobačne izdelke, zagotovil, da so

sprejete spremembe zveznega prometnega davka tudi s predpisi pravočasno na tak način, ki bi omogočal izvedbo teh sprememb tako delovnim organizacijam kot tudi tržnim inšpekcijam in vsem ostalim?

Na vprašanje dajem naslednji odgovor:

Zvezna skupščina je 30. septembra 1971 sprejela zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o tarifi zveznega prometnega davka, s katerim so zvišane stopnje za posamezne industrijske izdelke. Zvezni izvršni svet je 1. oktobra 1971 sprejel odlok o oblikovanju cen za cigarete. Oba predpisa sta začela veljati dne 2. oktobra 1971, s katerim je datirana 44. številka Uradnega lista SFRJ. V tem uradnem listu sta bila namreč objavljena oba omenjena predpisa. Po dosednji praksi je bila ob podobnih spremembah nosilec organizirane ureditve predpisov zvezna tržna inšpekcija, ki je zagotovila, da so pristojni republiški in občinski organi ter inšpekcije pravočasno seznanjeni s sprejetimi spremembami, da so se lahko lotili potrebnih organizacijskih in drugih ukrepov za pravilno izvedbo akcije. Za izvedbo predpisov pri zasebnikih so ti organi pritegnili delavce davčnih uprav in druge delavce občinske uprave. Vzporedno s tem so bili nosilci akcije seznanjeni tudi z zveznimi predpisi zveznega sekretariata za finance. Ob poslednjih spremembah, na katere se nanaša poslansko vprašanje, pa je kakršnakoli tovrstna iniciativa zveznih organov izostala, ne da bi bil na to prej opozorjen izvršni svet oziroma pristojni republiški organi. Glede na to, da uradni list Socialistične federativne republike Jugoslavije, v katerem sta bila objavljena oba predpisa, še ni izšel, je izvršni svet Skupščine SR Slovenije 4. oktobra 1971 zjutraj zahteval od pristojnih zveznih organov popolno besedilo obeh predpisov, pri republiškem sekretariatu za finance pa formiral skupino, sestavljeno iz predstavnikov pristojnih republiških organov z nalogo, da organizira vse potrebno za izvedbo obeh predpisov. Kljub številnim urgencam je navedena skupina dobila besedilo obeh predpisov šele v popoldanskih urah in jih je po krajšem pregledu takoj posredovala vsem občinam. Občine so bile z besedili seznanjene istega dne v poznih večernih urah.

Izvršni svet soglaša z ugotovitvijo poslanca, da je tak neorganiziran pristop, kot je bil v tem primeru, oteževal položaj in delo delovnih organizacij in pristojnih organov pri izvedbi predpisa. Ob tem je treba poudariti, da so pristojni republiški organi storili vse, kar je bilo v danih okoliščinah mogoče, da se delovne organizacije in drugi pristojni organi čimprej seznanijo s sprejetimi spremembami.

Izvršni svet bo na vse ugotovljene nepravilnosti opozoril pristojne zvezne organe, hkrati pa ukrenil vse potrebno, da se v prihodnje vsaka podobna sprememba v merilu republike izvede čimbolj organizirano in pravočasno.

Predsednik Tone Bole: Poslanec Petauer ima besedo.

Franc Petauer (iz klopi): Prosim za pismeni odgovor.

Predsednik Tone Bole: Tovariš Kert! Poslanec Petauer je prosil, da se mu da pismeni odgovor.

Poslanec Simčič je na zadnji seji zбора dne 6. oktobra 1971 postavil izvršnemu svetu poslansko vprašanje, na katero bo odgovori tovariš Uroš Markič, pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo.

Uroš Markič: Poslanec gospodarskega zbora Stane Simčič je postavil izvršnemu svetu naslednje vprašanje:

— Kaj namerava izvršni svet ukreniti za ugodnejšo rešitev vprašanj stimulacije izvoza in kakšne ukrepe ter kdaj jih bo predložil v obravnavo in sklepanje Skupščini SR Slovenije?

— Kako bo rešeno vprašanje nadomestila delovnim organizacijam za izgubo dohodka zaradi povečane obrestne mere za izvozne kredite in kredite za pripravo izvoza, glede na to, da so ta vprašanja prešla v pristojnost republik?

Odgovor: Instrumeti ter ukrepi za pospeševanje izvoza sodijo v kompleks zunanjetrgovinskega in deviznega režima in so v pristojnosti federacije. S predhodnim usklajevanjem stališč republik in pokrajin bo to reševano v okviru pristojnih zveznih resorjev in v medrepubliškem komiteju za področje zunanjetrgovinskega in deviznega sistema. Izvršni svet meni, da je za reševanje stalnega neskladja med uvozom in izvozom potrebna predvsem večja usmerjenost na pospeševanje izvoza. Tako stališče in iz njega izhajajoče konkretne predloge za sistemske in tekoče ukrepe, ki so bili posredovani tudi temu zboru na 27. seji dne 16. junija 1971, zastopajo izvršni svet in republiški upravni organi tudi v ustreznih zveznih in medrepubliških telesih. Zvezni izvršni svet bo v najkrajšem času obravnaval tekoče ukrepe za pospeševanje izvoza. Posebna medresorska delovna skupina zveznih organov pa pripravlja predlog novih sistemskih rešitev.

Izvršni svet se je v okviru republiških pristojnosti in finančnih sredstev, ki so republik na voljo, lotil priprave nekaterih dopolnilnih ukrepov na področju pospeševanja izvoza, ki se ne razhajajo z načelom enotnosti jugoslovanskega trga. Kot je znano, sta izvršni svet in Narodna banka Slovenije največji del sredstev, ki jih je dobila SR Slovenija za selektivno usmerjanje emisije v letošnjem letu, v skupnem znesku 137,7 milijona dinarjev, usmerila v reeskont kreditov za izvoz blaga in storitev ter kreditov za pripravo blaga za izvoz. Takšno politiko bo Socialistična republika Slovenija vodila tudi v prihodnjem letu, seveda v okviru sredstev, ki jih bo imela na voljo. Ker je s 1. julijem 1971 prenehala dotedanja obveznost federacije, da zagotavlja beneficirane obresti pri kreditiranju izvoza in priprave proizvodnje za izvoz, bo skušala republika nadomestiti nastalo razliko med 3% in 7% obrestno mero, ki bi sicer dodatno obremenila izvoznike.

Republiška sekretariata za finance in gospodarstvo pripravljata v sodelovanju z gospodarsko zbornico Socialistične republike Slovenije predlog za izdajo zakona, s katerim bi republika zagotovila enak obseg in pogoje za beneficiranje obresti delovnim organizacijam, kot so jim ga omogočali dosedanja zvezni predpisi. Po preliminarnih izračunih bi v ta namen porabili približno 50 milijonov din letno iz republiških sredstev, seveda na podlagi sedanjega obsega izvoza in izvoznih kreditov. Ta znesek bi se, razumljivo, vsako leto spreminjal. Medtem je Narodna banka Jugoslavije predložila v obravnavo predlog odloka o znižanju obrestne mere na reeskontne oziroma dokumentarne kredite, ki jih daje poslovnim bankam za kreditiranje izvoza blaga in storitev. O tem ukrepu je že razpravljajal medrepubliški komitej za zunanjetrgovinski in devizni sistem, predložen pa bo v meritorno obravnavo še medrepubliškemu komiteju za monetarni sistem.

Izvršni svet bo v pripravi predloga za izdajo omenjenega zakona zato upošteval tudi možnost, ki se odpira, da se vprašanje nadomestila za beneficirano obrestno mero v celoti ali deloma reši na zvezni ravni z medrepubliškim

dogovorom. Kolikor do take rešitve ne bi prišlo, bo izvršni svet predložil skupščini predlog za izdajo zakona, s katerim bi Socialistična republika Slovenija sama omogočila delovnim organizacijam enake pogoje, kot so jih imele do 1. julija letos, kar zadeva obrestno mero pri najemanju kreditov za izvoz in pripravo izvoza. Celotni sklop ekonomskih odnosov s tujino pa bomo skušali na novo urediti z uvedbo novega zunanjetrgovinskega in deviznega režima.

Predsednik T o n e B o l e : Besedo ima poslanec Stane Simšič.

S t a n e S i m š i č : Prosim za pismeni odgovor.

Predsednik T o n e B o l e : Poslanec Simšič je izrazil željo, da se mu posreduje pismeni odgovor.

S tem smo prvi del te točke končali. Odgovorjeno je na vsa doslej postavljena poslanska vprašanja. Prehajamo na drugi del te točke dnevnega reda. Kdo želi postaviti poslansko vprašanje? Besedo ima poslanec Ivan Gole.

I v a n G o l e : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Rezultati uvoza nam dokazujejo, da preveč uvažamo in premalo izvažamo. Rezultat je negativna bilanca zunanje trgovine. Iz podatkov gospodarske zbornice SR Slovenije povzemam, da smo v Sloveniji v letu 1969 uvozili več kot 1000 ton, leta 1970 pa že 1854 ton gradbenih konstrukcij za industrijske objekte. Za Jugoslavijo so podatki mnogo večji. Tako smo leta 1969 uvozili 16 792 ton, v letu 1970 pa že 24 286 ton. Omenjena uvozna količina predstavlja takole dinarsko vrednost:

Za Jugoslavijo v letu 1969 109 093 000 din, v letu 1970 pa že 161 418 000 din. Za Slovenijo so znatno manjši zneski: za leto 1969 7 767 000 din, v letu 1970 že 14 490 000 din.

Na podlagi prikazanih rezultatov postavljam izvršnemu svetu SR Slovenije naslednje poslansko vprašanje:

1. Kaj sta izvršni svet Skupščine SR Slovenije in zvezni izvršni svet že ukrenila in kaj še nameravata, da bi se uvoz omenjenih proizvodov omejil? Znano nam je, da so naše zmogljivosti tolikšne, da lahko izdelajo tudi količine, ki se sedaj še uvažajo.

2. Zakaj carinski ukrepi ne ščitijo domačega proizvajalca gradbenih konstrukcij, tako kot je to urejeno za avtomobilsko industrijo?

3. Zakaj se uvoz dovoljuje brez soglasja gospodarske zbornice?

Menim, da gospodarsko in sistemsko ni upravičeno, da delovne organizacije, ne glede na to, kako so prišle do deviz, kupujejo konstrukcije za industrijske objekte z deviznimi sredstvi, ki jih naše gospodarstvo nujno potrebuje za uvoz reprodukcijskega materiala in opreme, katero naša industrija še ne izdeluje, je pa velikega pomena pri uvajanju sodobnejše tehnologije v naši proizvodnji. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Ali poslanec Gole želi odgovor na prihodnji seji? (Da.)

Kdo še želi postaviti poslansko vprašanje? Besedo ima poslanec Jože Slavič.

J o ž e S l a v i č : Tovariš predsednik, prosim, da posreduješ izvršnemu svetu naslednja vprašanja:

Kmetijska banka Beograd se je precej angažirala s posojili v kmetijstvu Slovenije. Po identifikaciji kapitala po republikah bo prišlo verjetno letno 43 milijonov anuitet, ki bodo po delitvi sredstva naše republike. Ta banka je, kot sem informiran, pripravljena v primeru nadaljnjega poslovanja v Sloveniji dodajati temu kapitalu okoli 25 % svojih sredstev za posojila v Sloveniji.

S tem v zvezi postavljam naslednji vprašanja:

1. Kakšno stališče namerava zavzeti izvršni svet Skupščine SR Slovenije v tem primeru do te zvezne banke in kdaj bo to stališče znano? Pri gospodarskih organizacijah se povzroča negotovost pri prosilcih kredita. Nekatere kredite imajo pri tej banki tudi že odobrene. Vlada negotovost, kaj bo s sredstvi, ki so že obljubljeni, oziroma kaj bo s tistimi, ki imajo preostali del kredita že zagotovljen.

Problem koruze je splošno znan, zato ga ne bi ponavljal. Pri tem so trije osnovni problemi: povezanost uvoza koruze z izvozom živine in proizvodnjo mesa; cena koruze pogojuje ceno živine in vprašanje rezerv, ki se pojavlja v resolucijah, ki jih je sprejel tudi naš zbor. Ničesar se v republiki ne ukrepa glede materialnih rezerv.

Sprašujem, ali se bo to rešilo bodisi z uvozom ali nakupom na domačem tržišču? To zahteva konstrukcijo financiranja, ker gospodarske organizacije tega same ne zmorejo.

Upamo, da tega vprašanja ne bomo zopet reševali šele takrat, ko bo nastopilo akutno pomanjkanje mesa in krme. Na nekaterih lokalnih trgih je, kot vemo, že danes pomanjkanje svinjskega mesa, čez nekaj časa pa bo občutiti pomanjkanje tudi govejega mesa. Zato mislim, da je čas, da pravočasno ukrepamo, saj so predlogi že znani. Hvala lepa.

Predsednik Tone Bole: Poslanec Jože Slavič je izrazil željo, da bi dali odgovor na prihodnji seji.

Kdo še želi postaviti poslansko vprašanje? Besedo ima poslanec Franc Cuznar.

Franc Cuznar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Svet gorenjskih občin je na zasedanju 14. oktobra 1971 v Tržišču razpravljal o gradnji avtoceste državna meja—Podkoren—Kranj—Ljubljana s predorom skozi Karavanke ter sprejel sklep, da poslanci gorenjske regije postavijo v Skupščini SR Slovenije naslednje poslansko vprašanje:

1. Zakaj ni bil uresničen sklep Skupščine SR Slovenije, da se do konca leta 1970 izdela tehnična dokumentacija za cesto državna meja—Podkoren—Kranj—Ljubljana—Bregana ter predor skozi Karavanke?

2. Kdo je odgovoren, da se ta sklep Skupščine SR Slovenije ni realiziral pravočasno?

3. Ali se proučuje način financiranja gradnje te ceste s predorom?

4. Zakaj izvršni svet SR Slovenije, ali sam ali prek pristojnih organov, ni skušal poiskati vseh možnosti za sprejem skupnega programa predora skozi Karavanke s pristojnimi avstrijskimi oblastmi?

To poslansko vprašanje utemeljujemo z naslednjim:

Z odlokom o finančnem programu za financiranje projektiranja novih cestnih odsekov v SR Sloveniji (Uradni list SRS, št. 9/69) je bilo določeno, da se izdela za cesto državna meja—Podkoren—Kranj—Ljubljana—Bregana investi-

cijski program ter idejni in glavni projekt, za predor skozi Karavanke pa investicijski program ter idejni in glavni projekt, oboje do konca leta 1970.

Zakonsko določen rok je že potekel, obenem pa smo prejeli informacijo, da se tehnična dokumentacija ne pripravlja, ampak se celo proučujejo druge variante. S tem v zvezi so predsedniki gorenjskih občin obiskali predsednika izvršnega sveta Slovenije Staneta Kavčiča, da bi ugotovili, ali so utemeljene informacije glede morebitnih sprememb zgoraj citiranega odloka. Predsednik izvršnega sveta Stane Kavčič je odločno zagotovil, da niso v tej zadevi nastopile nobene nove okoliščine, da je odveč vsa bojazen zaradi spremembe programa, ki ga je sprejela Skupščina SR Slovenije.

Po tem razgovoru smo prejeli avtentično informacijo o sestanku podkomisije za urbanizem in prostorsko planiranje in odbora za turizem in urbanizem štirih dežel (Furlanije, Koroške, Hrvaške in Slovenije), ki je bil 5. in 6. maja 1971 v Crikvenici, kjer je samo zabeleženo, da so se načrti za predor skozi Karavanke zaenkrat opustili, češ da bodo vse tri države postavile skupen prehod s carino v bližini Trbiža. Dalje nam je znana informacija z »Avstrijskega dneva cest«, ki ga je priredilo avstrijsko Društvo za ceste z Dunaja v dneh 17. do 19. maja 1971, da v tamkaj predloženih referatih ni bila omenjena nobena zvezna cesta proti Sloveniji vse do leta 1980. Predor skozi Karavanke na tem posvetu sploh ni bil omenjen, razen da je bil nakazan v besedilu publikacije, ki so jo ob tej priliki izdali.

Dalje smo ugotovili, da izvršni svet Socialistične republike Slovenije niti sam niti prek pristojnih organov ni pokazal iniciative in ni poiskal vseh možnosti za izdelavo skupnega programa predora skozi Karavanke s pristojnimi organi.

Na podlagi teh dejstev gorenjske občinske skupščine in občani Gorenjske utemeljeno sumijo, da se skuša reševati ta izredno pomemben problem gorenjskih občin in v nasprotju z že sprejetim programom slovenske skupščine. Temu postopku se čudimo še toliko bolj, ker so se bile prav gorenjske občinske skupščine glede na težko finančno stanje pripravljene strinjati, da se v prvi fazi zgradi le dvopasovna cesta, da bi vsaj delno rešili težko prometno situacijo na Gorenjskem.

Menimo, da ni potrebno posebej utemeljevati potrebe po gradnji gorenjske avtoceste s predorom, če je o tem že razpravljala Skupščina SR Slovenije in sprejela zgoraj citirani odlok.

Kljub temu ponovno poudarjamo, da razvoj gorenjskega gospodarstva, vse večja povezava med proizvodjalnimi organizacijami Gorenjske, povečana menjava blaga in drugih dobrin, dvig življenjskega standarda ter izreden turistični promet v zadnjih letih, tu, na vstopnih vratih v Sloveniji, Jugoslavijo in Balkan sploh, zahtevajo hiter, ekonomičen in kvaliteten prevoz. Tak prevoz bi ob tako izraziti tranzitni legi Gorenjske omogočil tudi povečanje mednarodne menjave v obeh smereh.

To utemeljitev in zahtevo gorenjske regije priznavajo danes vsi cestno-prometni strokovnjaki in ustanove pri nas.

Zato utemeljeno zahtevamo, da izvršni svet SR Slovenije pripravi konkreten odgovor na postavljena vprašanja. Hvala lepa.

Predsednik T o n e B o l e : Hvala. Kido še želi postaviti poslansko vprašanje? Besedo ima poslanec Stojan Makovec.

Stojan Makovec: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Iz gradiva za današnje sejo in iz dnevnega časopisja se da razbrati, da se hoče federacija odpovedati plačevanju regresa za umetna gnojila. Občani so me zadolžili, da postavim vprašanje izvršnemu svetu:

— Kako bo v prihodnjem letu urejeno regresiranje cen umetnih gnojil glede na to, da so zvezna sredstva za regres zagotovljena samo do konca leta?

Ugotavljamo, da je kmetijska proizvodnja zelo odvisna od uporabe umetnih gnojil. Pri nas smo jih uporabljali v primerjavi z naprednimi državami zelo malo. Kolikor bi regres odpadel, se bo cena umetnih gnojil zvišala. Tako bi bila uporaba in tudi proizvodnja prav gotovo manjša. Po drugi strani sem prepričan, da proizvodnja umetnih gnojil ne stane toliko, kot bi lahko sklepali iz njihovih cen. Vprašanje je, ali prodaja umetna gnojila proizvodna organizacija, ali pa se tudi pri tem pojavljajo posredniki, ki grabijo dobiček. Pred leti, ko smo iz Italije uvažali umetna gnojila, so samo papirji za umetna gnojila šli iz Italije v Beograd, nato v Novi Sad in Ljubljano. Vsak je hotel nekaj zaslužiti, umetno gnojilo pa so podražili.

Želim odgovor na postavljeno vprašanje na prihodnji seji zбора. Hvala.

Predsednik Tone Bole: Kdo še želi postaviti poslansko vprašanje? Če nihče, končam 3. točko dnevnega reda. S tem smo končali 30. sejo gospodarskega zбора in se vam zahvaljujem za sodelovanje.

(Seja je bila končana ob 13.20.)

PROSVETNO - KULTURNI ZBOR

24. seja

(4. oktobra 1971)

Predsedoval: Miloš Poljanšek,
predsednik prosvetno-kulturnega zbora

Začetek seje ob 9.10.

Predsednik Miloš Poljanšek: Pričenjam 24. sejo prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije.

Odsotnost so opravičili poslanci: Draga Urbas, Anton Trohar, dr. Vladimir Bračič, dr. Vlado Benko in Emil Rojc.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika prejšnje, 23. seje zbora;
2. poslanska vprašanja;
3. pregled realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora v zvezi s telesno vzgojo v vzgojno-izobraževalnih zavodih v SR Sloveniji in predlogi ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje;
4. predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji;
5. problematika osipa v osnovni šoli;
6. razvojna projekcija pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani;
7. predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji.

Ima kdo k predlaganemu dnevniemu redu kakšno pripombo ali dopolnilo?

Kot kaže, nihče. Ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Najprej naj vas obvestim, da smo na današnjo sejo zbora povabili predstavnike izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, republiške izobraževalne skupnosti, zavoda za šolstvo SR Slovenije, visoke šole za telesno kulturo, komiteja izvršnega sveta za telesno kulturo, Zveze za telesno kulturo Slovenije, pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani in osebno dr. Vlada Schmidta, rednega profesorja filozofske fakultete, predsednike republiške konference SZDL, republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti,

republiške konference Zveze mladine Slovenije in končno izvršnega odbora skupnosti študentov.

Vse tiste, ki so se vabilu odzvali, vabim, da sodelujejo v razpravi.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 23. seje zбора.

Ima kdo kakšno pripombo ali dopolnitev k zapisniku? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zapisnik 23. seje prosvetno-kulturnega zbora soglasno sprejet brez sprememb in dopolnitev.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Emil Rojc, naš poslanec, je na prejšnji seji zbora postavil poslansko vprašanje o možnostih vpisa absolventov osnovne šole v šole druge stopnje.

Ker se je tovariš Rojc opravičil, je prav, če odgovor preložimo na prihodnjo sejo, ko bo navzoč.

Poslanec Jože Dolar je na zadnji seji zbora zastavil poslansko vprašanje v zvezi z izravnavanjem pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok.

Sporočeno mi je bilo, da bo na poslansko vprašanje odgovoril Miro Lužnik, namestnik direktorja zavoda za šolstvo SR Slovenije. Prosim, tovariš Lužnik.

Miro Lužnik: Tovariš predsednik, spoštovane tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije tovariš Jože Dolar je v zvezi z izravnavanjem pogojev za vzgojo in izobraževanje postavil naslednja poslanska vprašanja:

1. Nedvomno je, da se morajo vse oblike dodatne pomoči učencem, to so male šole, podaljšano bivanje, brezplačni učbeniki, šolske svetovalne službe itd., razvijati najprej na gospodarskih in kulturno manj razvitih območjih ne glede na ekonomsko sposobnost občin. Iz dosedanje prakse pa vemo, da imajo sedaj te oblike prednost tam, kjer so na razpolago sredstva in kadri, kar pa še povečuje socialno diferenciacijo.

Odgovor: Strinjamo se z ugotovitvijo, da bi se morale male šole, podaljšano bivanje, brezplačni učbeniki in šolske svetovalne službe vključiti v enoten sistem vzgoje in izobraževanja in jih tako tudi financirati. Republiška konferenca Socialistične zveze je sestavila dokument o izravnavanju pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok v SR Sloveniji in ga predložila v razpravo vsem, ki so zainteresirani za reševanje te problematike, in to skupnosti otroškega varstva, izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije, republiški konferenci SZDL, Zvezi mladine Slovenije, pedagoškemu inštitutu pri univerzi v Ljubljani, temeljnim izobraževalnim skupnostim, zavodu za šolstvo itd. Med tvorcami tega dokumenta je tudi republiška izobraževalna skupnost, katere izvršni odbor je že obravnaval dokument in ga načelno tudi sprejel. S tem v zvezi bo sestavljen poseben koordinacijski odbor nosilec akcije in izdelan tudi akcijski program.

Drugo vprašanje: Vprašujem, kaj je v tem pogledu že storjeno. Ali so že zagotovljeni pogoji, da otroci, ki obiskujejo višje razrede osnovne šole z odročnih šol s kombiniranim poukom, lahko stanujejo v internatih oziroma po domovih pri osnovnih šolah v centrih?

Odgovor: V SR Sloveniji je za osnovnošolske učence pet domov in to v Bovcu, Solčavi, Tolminu, Idriji in Cerknem. Glede na podatke, ki jih ima

zavod za šolstvo SR Slovenije, niso zagotovljena sredstva, prostori in inventar, prehrana in vzgojitelji za odpiranje novih domov za učence. Zakon o osnovni šoli obvezuje družbeno-politične skupnosti in temeljne izobraževalne skupnosti, da omogočajo odpiranje domov za učence, ki jim zaradi oddaljenosti in težkih terenskih razmer ne morejo organizirati prevoza ter morajo zato učenci premagovati velike fizične napore zlasti v zimskem času.

3. Za nadpovprečno nadarjene otroke, ki so se šolali na manj razvitih osnovnih šolah ali ki živijo v težkih socialnih razmerah v ožjem okolju in zato nimajo dovolj predznanja za vstop v zahtevne štiriletne srednje šole, naj se takoj odprejo pri vseh gimnazijah posebni oddelki prvega razreda s posebnim premostitvenim programom.

Odgovor: Za učence, ki so se šolali na manj razvitih osnovnih šolah, kjer na primer ni bilo tujega jezika zaradi pomanjkanja učnih moči, ter nimajo dovolj predznanja za uspešno delo v 4-letnih srednjih šolah, še nimamo pri gimnazijah ali strokovnih šolah posebnih oddelkov z dopolnilnim programom. Znani so posamezni primeri šol, predvsem pedagoške akademije v Ljubljani, ki so organizirale dopolnilni pouk za učence z nerazvitih območij in na ta način premostile razlike v znanju med učenci.

V šolskem letu 1971/72 ne bo možno organizirati pri srednjih šolah oddelkov z dopolnilnim programom, pač pa bo potrebno celotni program izdelati za prihodnje šolsko leto.

Četrto vprašanje: Ali je to možno pričakovati z novim šolskim letom 1971/72? Ker nimamo dovolj kadrov niti sredstev, naj se takoj zagotovi, da bodo na manj razvitih območjih delovale vsaj centralne šolske svetovalne službe.

Odgovor: Za nastavitvev psihologov, pedagogov in socialnih delavcev, to je delavcev v teamu šolske svetovalne službe, na šolah manj razvitih območij sta dve oviri. Prva je ta, da v gospodarsko manj razvitih občinah nimajo dovolj finančnih sredstev za sistemiziranje delovnih mest, druga ovira pa je, da ni na voljo strokovnjakov; če pa so, se zaposlujejo predvsem v večjih središčih, kot so Ljubljana, Maribor, Kranj itd.

Izobraževalna skupnost Socialistične republike Slovenije, zavod za šolstvo SR Slovenije in republiški sekretariat za prosveto in kulturo so organizirali skupno akcijo za povečanje števila šolskih pedagogov. V šolskem letu 1970/71 je bil omogočen vpis nekaterim uspešnim učiteljem in ravnateljem osnovnih šol z dokončano višjo izobrazbo na drugo stopnjo oddelka za pedagogiko filozofske fakultete, z namenom, da se usposobijo za šolskega pedagoga in seveda z obveznostjo, da se po diplomi vrnejo v prakso. Lani je bilo sprejetih 14 kandidatov, akcija pa je bila ponovljena tudi v šolskem letu 1971/72.

Peto vprašanje: Vprašujem, ali je v tem storjeno že kaj konkretnega, kdo to ureja oziroma kdo bi bil dolžan to urediti?

Tako je potrebno preiti na vseh osnovnih šolah na diferencirane načine in zahteve pri razvijanju, utrjevanju in ocenjevanju znanja v skladu z učenčevimi sposobnostmi. V ta namen je potrebno takoj usposobiti vse učitelje za nov način dela z učenci, s tem v zvezi pa organizirati seminarje, televizijske oddaje in izdelati priročnike o metodah individualnega pouka, spoznavanju psihologije osebnosti, razumevanju in uporabi rezultatov psihodiagnostike, metodah kritja deficitov, ki jih prinaša otrok iz okolja, in kompenziranja oziroma razvijanja aspiracij. Nadalje je potrebno uvesti šolske dosjeje z objektivnimi

spoznanji učencevih sposobnosti ter določiti za vse predmete, katera znanja so ključna, katera pa razširjena.

Vse to je treba narediti takoj in ne čakati na nove učne programe in učbenike. Tako je potrebno od vseh osnovnih šol oziroma od učiteljev uradno zahtevati, da preidejo na diferencirane zahteve pouka.

Odgovor: Vprašanje diferenciacije pouka rešujemo na osnovnih šolah z uveljavljanjem načela individualizacije pouka, ki upošteva individualne sposobnosti vsakega učenca in kolektivne sposobnosti, sistem in ritem dela, možnost pridobivanja znanja itd. Individualizacijo pouka izvajajo na posameznih osnovnih šolah s tem, da uporabljajo učne liste, delovne zvezke za posamezne predmete in druge aktivne metode ter oblike dela, kot je na primer skupinski pouk. K individualizaciji pouka bi lahko znatno prispeval tudi programirani pouk. Zavod za šolstvo SR Slovenije je določil v svojem delovnem programu seminarje za programirani pouk ter pripravil poseben projekt »Proučevanje in uvajanje programiranega pouka naravoslovnih predmetov, kemije, biologije in fizike«, ki se je že začel uresničevati.

Učitelji osnovnih šol so pripravljani spreminiti sedanji frontalni način dela, potrebno pa jih bo sistematično strokovno pripravljati s seminarji, hospitacijami in posvetovanji za uspešno izvajanje individualizacije pouka. Njihovo delo jim bo potrebno omogočiti tudi z gmotno organizacijskega vidika, s posebnimi prostori v šolah, knjižnicami za učence, laboratoriji itd., zlasti pa jim bo potrebno zagotoviti ustrezen didaktični material.

Vprašanja, ki jih zastavlja poslanec, so pomembna in sodijo v kompleks nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev. Omeniti moramo, da je zavod za šolstvo SR Slovenije v šolskem letu 1970/71 začel z organizacijo sistematičnega strokovnega izpopolnjevanja. V program strokovnega izpopolnjevanja so vključene vse teme, za katere sodi poslanec, da so primarne. Z administrativnimi ukrepi, s predpisi, kakor priporoča tovariš poslanec, ne bi mogli realizirati teh zahtev; za to vsebinsko docela novo obliko je potrebno učitelje strokovno usposobiti in animirati.

Sesto vprašanje: Vprašujem, ali je ta zahteva sprejemljiva, ali bo šolstvo sprejelo diferencirane načine dela? Energično je treba zahtevati, da se za nove načine dela začnejo pripravljati učitelji vseh kadrovskih šol. Preveriti je potrebno, ali so dosedanji predavatelji za to sploh sposobni.

Odgovor: Učitelji osnovnih šol, zlasti na predmetni stopnji, niso dovolj usposobljeni za uporabo metod in oblik dela, ki jih terja individualizirani pouk. Za tako delo bi morale usposabljalni predvsem pedagoške akademije in vsi drugi zavodi, ki pripravljajo učitelje za delo v osnovnih šolah. S tem v zvezi pa bo potrebno seveda tudi pregledati, ali sedanji način usposabljanja v teh šolah v celoti ustreza.

Sedmo vprašanje: Vprašujem, ali je to možno storiti? Največja težava pri uresničevanju vseh teh zahtev je pomanjkanje pedagoških kadrov. Zato naj se predvidi posebna akcija, da bi pritegnili v pedagoško delo sposobne kadre, ki so v zadnjih desetih ali petnajstih letih zapustili šolstvo, in druge nepedagoško šolane kadre z ustreznimi strokovnimi kvalifikacijami, ki bi jih v intenzivnih nekajmesečnih seminarjih sodobno pedagoško oblikovali.

Odgovor: Sodimo, da bi bila posebna akcija, s katero naj bi ponovno pritegnili v pedagoško delo kadre, ki so v zadnjih desetih ali petnajstih letih zapustili šole, neučinkovita. Izbira delovnega mesta je svobodna odločitev slehernega občana. Učitelji, ki so zapustili osnovno šolo, so v drugih poklicih

nedvomno bolje stimulirani za delo, kot so bili na šolah. Učiteljski poklic med absolventi osnovnih in srednjih šol ni mikaven in to zaradi zahtevnosti v delu in neredko zaradi neustreznega vrednotenja tega poklica. Dosedanje izkušnje o vključitvi oziroma o pedagoški usposobitvi strokovno sicer kvalificiranih kadrov v intenzivnih tečajih nas ne spodbujajo k ponovni uvedbi takega načina kadrovanja. Pač pa bi morali omogočiti pedagoškim akademijam, filozofski fakulteti in preostalim šolam, ki usposablajo učitelje za pouk v osnovnih šolah, večji vpis s štipendiranjem in seveda tudi s tako vsebino dela, ki bi v največji meri pripravljala kandidata za sodobno pedagoško delo. Omeniti moramo prizadevanja republiške izobraževalne skupnosti, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo ter zavoda za šolstvo v zvezi z akcijo za štipendiranje učencev osnovnih in srednjih šol, ki bi se odločili za učiteljski poklic.

Osmo vprašanje: Vprašujem, ali je ta predlog sprejemljiv? Komite za izobraževanje strokovnih kadrov pri izvršnem svetu je naročil pri republiškem zavodu za zaposlovanje študijo o projektu poklicnega usmerjanja v osnovnih šolah in skrbi za nadarjene v osnovni šoli. Doslej ta projekt ni bil obravnavan v javni razpravi. Vprašujem, kateri so razlogi, da razprava o tem ni bila dokončana?

Odgovor: Komite za izobraževanje strokovnih kadrov pri izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije je naročil skupini sodelavcev republiškega zavoda za zaposlovanje, zavoda za šolstvo in republiškega sekretariata za prosveto in kulturo ter republiške izobraževalne skupnosti, da sestavijo koncept poklicnega usmerjanja v Socialistični republiki Sloveniji ter začno razpravo o problemih nadaljnjega šolanja nadarjenih učencev osnovnih in srednjih šol. Na seji, ki je bila 30. 6. 1971, je komite razpravljal o navednih problemih ter je v sklepih predlagal institucijam, ki se ukvarjajo z vprašanjem vzgoje in izobraževanja, da realizirajo tiste sklepe, ki so v njihovi pristojnosti. Hkrati pa morajo organizirati poklicno usmerjanje po vseh šolah s pomočjo zavodov za zaposlovanje ali šolske svetovalne službe. Zavod za šolstvo bo v šolskem letu 1971/72 pripravil z republiškim zavodom za zaposlovanje koncept poklicnega usmerjanja v osnovni šoli in organiziral seminarje ter druge oblike strokovnega izpopolnjevanja. Prav tako je bilo oblikovano koordinacijsko telo, ki se bo posebej ukvarjalo s to problematiko. Pripomniti moramo, da komite za izobraževanje strokovnih kadrov na seji ni sprejel nobenih sklepov o javni razpravi gradiva, pač pa je predlagal vsem navedenim institucijam, da realizirajo sprejete sklepe. Hvala!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Ali je tovariš Dolar zadovoljen z odgovorom? (Da.) Bi rad tudi pismeni odgovor? Mislim, da ni razlogov, da ne bi poslanec dobil odgovora tudi pismeno.

Poslanec Boris Feldin je pismeno zastavil vprašanje v zvezi s posledicami uporabe zakona o polaganju pologa pri investicijskih vlaganjih v nove negospodarske in neproizvodne investicije tako na področju šolstva kot tudi otroškega varstva.

Odgovor naj bi pripravil republiški sekretariat za finance, vendar smo zadnji trenutek dobili sporočilo, da bo odgovor moč dobiti šele na prihodnji seji.

Poslanec Boris Feldin je zastavil tudi pismeno vprašanje v zvezi s sprejemanjem zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o 5-dnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji.

Izvršni svet je sporočil, da bo na poslančevo vprašanje odgovoril Roman Oberlintner, namestnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo. Prosim, tovariš Oberlintner.

Roman Oberlintner: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Tovariš Feldin, poslanec tega zbora, je prosil za nekatera pojasnila glede zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o 5-dnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji. V zvezi s tem sprašuje:

— Kakšni razlogi so vodili predlagatelja, da je v svojem predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o 5-dnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji uredil učno obveznost učiteljev drugače, kot je bilo zapisano v predlogu za izdajo zakona?

— Kakšne so bile strokovne in druge utemeljitve za tako spremembo in kdo jih je dal?

— Ali sta k predlogu zakona dala svoji mnenji zavod za šolstvo SR Slovenije in republiška izobraževalna skupnost in kakšni sta bili ti mnenji?

Odgovarjamo na prve tri alineje poslanskega vprašanja. V predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji je bilo v načelih, na katerih naj temelji zakon, predvideno, da se z zakonom določi letna učna obveznost učiteljev. Učna obveznost v osnovnih šolah za učitelje za razredni pouk naj bi bila toliko ur, kolikor jih določa predmetnik, vendar letno ne več kot 770 učnih ur. Tudi za učitelje za predmetni pouk naj bi bila letna učna obveznost 770 učni ur. Za učitelje v oddelkih podaljšanega bivanja pa letno 1050 ur vzgojnega dela. V srednjih šolah naj bi bila učna obveznost za vse učitelje letno 770 ur. Z zakonom naj bi bilo določeno tudi, da za osnovne in srednje šole prenehajo veljati določbe zakona o osnovni šoli in zakona o srednjem šolstvu, ki ureja tedensko učno obveznost.

V pripravi predloga zakona je predlagatelj upošteval nekatere predloge zavoda za šolstvo. Zavod je predlagal naslednje:

1. Zakon naj določi tedensko učno obveznost za vse učitelje.

2. Še nadalje naj bo v veljavi določilo 2. odstavek 70. člena zakona o osnovni šoli in tretjega odstavka 45. člena zakona o srednjem šolstvu, po katerem lahko svet šole oziroma doma v okviru delovne obveznosti poveča ali zmanjša posameznim učiteljem oziroma vzgojiteljem učno obveznost oziroma obveznost vzgojnega dela za največ dve uri tedensko, če tako zahteva organizacija vzgojnega dela.

3. Zakon naj določi za učitelje praktičnega pouka v srednjih šolah večjo učno obveznost kot za učitelje teoretičnega pouka, tako kot je bilo predpisano že pred uveljavitvijo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o 5-dnevnem delovnem tednu. Zavod za šolstvo je utemeljeval potrebo po določitvi tedenske učne obveznosti s tem, da je le tako mogoče zagotoviti v vsem šolskem letu enakomerno porazdelitev učne obveznosti. Prav tako je menil, da je gibljiva učna obveznost potrebna zaradi reševanja problemov, ki nastajajo v zvezi z organizacijo pouka. V primeru, da bi izenačili učno obveznost učiteljev praktičnega pouka v srednjih šolah z učitelji teoretičnega pouka, bi se učna obveznost učiteljev praktičnega pouka znatno zmanjšala, kar bi zahtevalo več učiteljev praktičnega pouka in večja sredstva, ki pa jih ne bi bilo mogoče v tem trenutku zagotoviti.

Predlagatelj je zgoraj navedene predloge zavoda za šolstvo upošteval in v osnutku oziroma predlogu zakona uvedel tedensko učno obveznost učiteljev

na osnovnih in srednjih šolah, ki preidejo na 5-dnevni delovni teden, tako da se letna učna obveznost v šolah s petdnevni delovnim tednom bistveno ne razlikuje od letne učne obveznosti v šolah s šestdnevni delovni tednom.

S postopkom za pripravo predloga za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevni delovni tednu in s predlogom zakona je bila seznanjena republiška izobraževalna skupnost. Glede določil o učni obveznosti pa ni bila posebej konzultirana, ker se letna učna obveznost v primerjavi z letno obveznostjo v šolah s šestdnevni delovni tednom ni povečala in niso nastale v zvezi s tem dodatne finančne obveznosti za izobraževalno skupnost. Zakon določa, da je učna obveznost učiteljev za razredni pouk v osnovni šoli tedensko toliko učnih ur, kot jih določa predmetnik, vendar ne več kot 22 učnih ur. Ker vsebuje predmetnik za osnovno šolo tudi dopolnilni pouk, znaša tedenska učna obveznost učiteljev 1. do 2. razreda največ 20 učnih ur, torej letno 788 ur, učiteljev 3. in 4. razreda največ 22 ur, torej letno 867 ur; letna učna obveznost učiteljev razrednega pouka v osnovnih šolah s 6-dnevni delovni tednom znaša v 1. in 2. razredu 792 ur, v 3. in 4. razredu pa 864 ur. Gre torej za nepomembno razliko, ki znaša v 1. in 2. razredu samo štiri ure letno, v 3. in 4. pa le tri ure letno. Učna obveznost, ki jo določa zakon za učitelje predmetnega pouka v osnovnih šolah, je tedensko 20 ur, letno torej 788 ur. V osnovnih šolah s šestdnevni delovni tednom bi znašala letna obveznost 792 ur. Gre torej tudi v tem primeru za minimalno razliko štiri ure letno. Učna obveznost učiteljev teoretičnega pouka v srednjih šolah s petdnevni delovni tednom znaša po zakonu tedensko 20 ur, oziroma letno 784 ur, v šolah s šestdnevni delovni tednom pa 770 ur. Razlika tudi tu ni tako velika in znese letno 14 ur, to pa pomeni v 39 tednih samo okoli 16 minut na teden. Učitelji praktičnega pouka v srednjih šolah s petdnevni poukom imajo učno obveznost 25 ur tedensko oziroma letno 980 ur. To je prav toliko, kot znaša letna učna obveznost v srednjih šolah s šestdnevni delovni tednom. Iz teh podatkov je razvidno, da zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevni tednu v SR Sloveniji v bistvu ni spremenil učne obveznosti, kot sta jo določala zakon o osnovni šoli in zakon o srednjem šolstvu. Le na novo ureja tedensko učno obveznost, tako da ohranja v bistvu enako letno učno obveznost, kot je uveljavljena v šolah s šestdnevni delovni tednom.

Predlagatelj zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevni delovni tednu v SR Sloveniji je zato odstopil od določitve učne obveznosti, ki jo vsebuje predlog za izdajo zakona, ker bi se sicer v nekaterih primerih dejansko spremenila že doslej uveljavljena letna učna obveznost. Glede na to, da je v predlogu zakona predvidena letna učna obveznost v srednjih šolah s petdnevni poukom v bistvu enaka kot v šolah s šestdnevni poukom, je izvršni svet sprejel sklep, da predloži republiškem zboru predlog zakona in hkrati predlaga obravnavo po skrajšanem postopku, tako da bi šole lahko prešle na petdnevni delovni teden že v šolskem letu 1971/72.

Republiški zbor je predlog zakona julija tega leta soglasno sprejel, pri čemer je razumljivo določal o postopku in rokih sprejemanja. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Ker tovariš namestnik ni obdelal pravnega aspekta, tovariš Feldin pa vprašuje, zakaj ni prosvetno-kulturni zbor hkrati z republiškim zborom obravnaval omenjenega predloga zakona, bo na aspekt komentiral v imenu našega zbora sekretar tovariš Komar. Prosim, tovariš Komar!

Gojmir Komar: Na vprašanje, kakšna je pravna ocena 2. člena tega zakona, ki anulira določbo 70, in 100. člena zakona o osnovni šoli in deloma določbe 15. in 45. člena zakona o srednjem šolstvu, torej dveh zakonov, ki sta jih sprejela republiški in prosvetno-kulturni zbor, ter na vprašanje, ali je mogoče z zakonom, ki ga je sprejel le republiški zbor, anulirati določbe dvodomno sprejetih zakonov, posredujem naslednji odgovor:

Republiški zakon o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji, ki je bil sprejet v letu 1968, je poseben zakon, ki ureja trajanje in razporeditev delovnega časa za posamezne organe in organizacije v republiki. Sprejela sta ga republiški zbor in organizacijsko-politični zbor Skupščine SR Slovenije. Že ta zakon je vseboval določbe, ki se nanašajo tudi na delovni čas v vzgojnih in izobraževalnih zavodih. Z ustavnimi amandmaji v letu 1969 je bil organizacijsko-politični zbor ukinjen. Del njegovih pristojnosti je prevzel republiški zbor Skupščine SR Slovenije, ki v skladu z določilom 7. člena odloka o delovnem področju zborov Skupščine SR Slovenije o vprašanih, glede katerih morajo dati mnenje delegati občin na zasedanju v Skupščini SR Slovenije, in o razmerjih med zbori Skupščine SR Slovenije pri njihovem delu, sprejema tudi zakone o organizaciji in delu državnih organov in drugih služb, ki opravljajo zadeve, pomembne za republiko. Po določbah tega odloka je prešlo sklepanje o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem tednu v SR Sloveniji v samostojno pristojnost republiškega zbora. Reguliranje dolžine delovnega tedna oziroma sploh delovnega časa v državnih organih in organizacijah posebnega družbenega pomena predstavlja torej posebno materijo, ki se ureja z zakonom po enotnih načelih in ne posebej po področjih, na primer za upravo, za šolstvo, za zdravstvo itd. Učna obveznost je sestavina delovne obveznosti in je zato logično, da se je v tem primeru uredila hkrati z reguliranjem delovnega tedna. Zato je bilo tudi možno s takim sistemskim in hkrati specialnim zakonom poseči v posamezne določbe dveh drugih zakonov, ki sta poprej, ko tega zakona še ni bilo, med drugim urejala tudi vprašanje učne obveznosti. Glede na prej omenjene določbe odloka o samostojni pristojnosti republiškega zbora je bil torej ta zbor pristojen, da to vprašanje samostojno uredi in da sam sprejme zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji.

Naš zbor je, kot veste, sodeloval v obravnavi omenjenega zakona kot zainteresirani zbor in na svoji seji dne 1. junija letos sprejel k predlogu za izdajo zakona posebno mnenje, ki ga je posredoval republiškem zboru. V tem mnenju se je strinjal z razlogi za izdajo zakona.

Predsednik Miloš Poljanšek: Ali ste zadovoljni z odgovorom? Prosim, besedo ima tovariš Feldin.

Boris Feldin: Z odgovorom tovariša namestnika republiškega sekretarja sem zadovoljen, ker mi nekatere stvari pojasnjuje. Vendar pa bi kljub temu vprašal, zakaj v mesecu in pol ni bilo mogoče obvestiti nobenega organa prosvetno-kulturnega zbora o predlogu zavoda za šolstvo, saj so bili predstavniki zavoda za šolstvo navzoči tudi na razpravi o predlogu za izdajo zakona. Takrat ni imel nihče od zavoda nobene pripombe na rešitev, kakršna je bila v predlogu za izdajo. Pozneje pa nas ni nihče o čem drugačnem obvestil. Saj v bistvu je sedaj vseeno, ker je to že urejeno, gre pa za to, da se nekaterih

organov nikoli nič ne vpraša. Človeka se počasi polasča občutek, da nek zbor ni potreben.

Glede pravne ocene: Vem, da je ta zakon v izključni pristojnosti republiškega zbora. Kljub temu pa bi želel pravno oceno, ali je mogoče anulirati nekatere določbe zakona, ki je bil sprejet dvodomno. V tem primeru se sprašujem, ali ima smisel, da zakone v tem zboru sprejemamo, ko jih pa lahko drug zbor kadarkoli ukine. V tem primeru je naše sklepanje lahko samo formalno. Zakaj bi se še mi dajali okoli teh zakonov, če lahko vse prenesemo na republiški zbor, ki bo zadeve rešil tako, da bo splošni interes bolj zagotovljen?

Ponovno sprašujem, zakaj ni bilo mogoče obvestiti prosvetno-kulturnega zbora oziroma njegovih organov? Zakaj zavod za šolstvo ob predlogu za izdajo zakona ni imel nobenih pripomb, sedaj so se pa kar naenkrat pojavile? Kdo mi bo dal pravno oceno, da je sprejemljiv tak način sprejemanja predpisov, da se obide tisti zbor, ki je pristojen za to področje? Hvala.

Predsednik Miloš Poljanšek: Moram povedati, da je bil odgovor, v čigavi kompetenci je sprejemanje oziroma spreminjanje zakona glede delovne obveznosti, dovolj jasen, tako da tukaj niso mogoča druga vprašanja. Sam sprejem zakona nas je sicer nekoliko presenetil, ker je bil predlog zakona predložen isti dan, ko je zasedal prosvetno-kulturni zbor. Kot je nekaterim poslancem znano, smo v odmoru zvedeli, da je zakon pred sprejetjem. Hkrati pa je tudi res, da je sam odmev na zakon v naših kolektivih prej negativen kot pozitiven, zato ni izključeno, da se bomo s to zakonsko materijo v prihodnje kaj kmalu še srečali.

Ker sem prej spregledal, mi dovolite, da vas sedaj obvestim v zvezi s prvim poslanskim vprašanjem tovariša Borisa Feldina, da sta dva slovenska zvezna poslanca, tovariša Ludvik Zajc in Boris Lipužič, sprožila pri zveznem prosvetno-kulturnem zboru vprašanje, kako je prišlo do sprejetja zakona o polaganju depozita pri investicijskih vlaganjih v nove gospodarske in neproizvodne investicije na področju šolstva in otroškega varstva, ki v bistvu omejuje, ponekod pa celo preprečuje, normalno investicijsko dejavnost v šolstvu. Kot kaže, bo predsednik prosvetno-kulturnega zbora zvezne skupščine dal to vprašanje kot posebno točko na dnevni red prihodnjega zasedanja zbora. To bo tudi za nas koristna priložnost, da zvemo, kdo je v imenu naše republike pristal na to, da se takšen depozit uveljavlja tudi v tako imenovanih negospodarskih dejavnostih in konkretno tudi v šolski dejavnosti. Toliko o tem.

Poslanec tovariš Lenič je zastavil pismeno poslansko vprašanje o letos zgrajenih in adaptiranih šolskih poslojih in o njihovem financiranju. Želel bi namreč zvedeti, kakšen je rezultat investicijske dejavnosti.

Žal pa je republiška izobraževalna skupnost sporočila, da za današnjo sejo ne bi mogla posredovati odgovora; zato bomo morali — in z nami tovariš Lenič — počakati na odgovor do prihodnje seje.

Tako smo izčrpali poslanska vprašanja in vprašujem, če kdo želi zastaviti ustno poslansko vprašanje? Prosim, besedo ima tovariš Melanšek.

Jože Melanšek: Spoštovani tovariš predsednik, tovariši poslanci! Med novostmi dela zavoda za šolstvo je v letošnjem letu tudi nova matematika. Po enomesečnem šolskem delu in ob dokaj različnih pristopih k tej novosti in odnosu do nje postavljam naslednji vprašnji:

1. Kako se uveljavlja nova matematika v osnovnih šolah, kakšen odnos kažejo učitelji in kakšnega starši?

2. Kako se je financirala nova matematika v občinah oziroma kako so temeljne izobraževalne skupnosti gledale na to. Kolikšen je bil delež staršev, kolikšen delež šol, koliko so dale temeljne izobraževalne skupnosti in kako je bilo urejeno to financiranje v dopolnjevanih, kako v nedopolnjevanih občinah in koliko se s tem uresničujejo načela brezplačnih učbenikov?

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Ali je mogoče dobiti že danes odgovor? (Ne, do prihodnje seje.)

Še kdo želi postaviti vprašanje? Tovariš Ciril Plut, prosim!

Ciril Plut: V letošnjem letu je zveza odstopila republiki sredstva, mislim, da v znesku 5 milijard starih dinarjev. Rečeno je bilo, da se bo del teh sredstev, menda okrog 1 milijarde 600 milijonov starih dinarjev, porabil za investicije v srednjem šolstvu.

Zanima me, kaj je s tem dogovorom in če je morda že sklenjeno, da bo ta sredstva dobila republiška izobraževalna skupnost za investicije v srednje šole?

Predsednik Miloš Poljanšek: Mislim, da bo tudi na to vprašanje potrebno počakati do prihodnje seje.

Še kdo želi postaviti vprašanje?

Kolikor ne, končujem to točko dnevnega reda in prehajam na 3. točko dnevnega reda, to je na pregled realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora v zvezi s telesno vzgojo v vzgojno-izobraževalnih zavodih v SR Sloveniji in predlogov ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja v šolski telesni vzgoji.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli sklepe o problematiki telesne vzgoje na vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki jih je prosvetno-kulturni zbor sprejel aprila 1967, pregled realizacije teh sklepov s predlogi ukrepov za izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje, ki jih je izdelal in predložil republiški sekretariat za prosveto in kulturo ter poročili o šolski telesni vzgoji ter o organizaciji in poteku obvezne telesne vzgoje na visokošolskih zavodih, ki sta ju pripravila zavod za šolstvo SR Slovenije in visoka šola za telesno kulturo.

Vprašujem, če želi kdo od predlagateljev gradiv le-ta še ustno obrazložiti? (Ne želi.)

Vsa predložena gradiva je obravnaval odbor našega zbora za telesno kulturo in o tem predložil poročilo. Želi mogoče poročevalec odbora tovariš Zupan še ustno pojasniti stališče odbora? (Da.) Besedo ima tovariš France Zupan.

France Zupan: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Zelel bi samo na kratko povedati nekatere misli, ki so se porodile mimogrede oziroma poleg tega, kar je bilo napisano. Najprej to, da so gradiva, ki smo jih dobili, kvalitetna, tako da danes zelo točno vemo, kakšno je stanje, kakšni so problemi, ali če bi povedal z drugimi besedami, kakšna je bolezen. Dobro tudi vemo, da ta bolezen še traja, da v generacijah, ki odraščajo, število nesposobnih za vojsko trenutno raste. Nadalje je znano, da dve tretjini otrok na Slovenskem še nista bili v pravih telovadnicah. Torej kljub temu, da se na

tem področju dela, smo sedaj v tisti kritični fazi, ko bo treba hitro in nujno sprejeti ukrepe, da bomo lahko dosegli nekatere uspehe. Kakorkoli smo se že pogovarjali o teh problemih, smo v glavnem prišli na materialno podlago, ki je slaba, in na problem kadrov, ki je tudi pereč. Mislim, da je problem kadrov ključen. Profesorji in učitelji telesne vzgoje so trenutno, vsaj tako kaže, slabo motivirani za svoj posel, verjetno tudi s svojim družbenim statusom niso povsem zadovoljni. Mladih ljudi, ki bi se odločali za ta poklic, zato nimamo. Kljub temu, da je materialna podlaga slaba, kot tudi sami veste, smo v odboru zelo optimistično predlagali oziroma govorili o tem, naj bo telesna vzgoja v šoli vsak dan. Ta zahteva zares ni čisto realna, vendar moramo kljub trenutnim finančnim in kadrovskim težavam težiti k vsakodnevni telesni vzgoji v šoli. To pomeni predvsem spremembo mentalitete ljudi. Tu ne bi bil pesimist, saj vemo, da se ljudje včasih tudi niso umivali vsak dan, misleč, da je to škodljivo. Danes, ko se umivamo vsak dan, pa naj bi v naši sedeči civilizaciji prišlo vsem v zavest in postalo samo po sebi razumljivo, da mora mladina od vrta do univerze vsak dan najmanj eno uro posvetiti telesni vzgoji. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Tako lahko pričnem razpravo in prosim, da razpravljate o položaju telesne kulture v našem šolstvu. Prosim, besedo ima tovariš Meglič.

Janez Meglič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na kratko bi želel samo poudariti nekaj misli, ki so sicer v gradivih dokaj aktualno obdelane in so bile večkrat izrečene. Predvsem bi se želel osredotočiti na sklepe našega zbora, ki so bili sprejeti 1967. leta in posredovani vsem dejavnikom in slovenski javnosti. V teh sklepih, ko smo jih z gradivi tudi dobili, je nekaj ugotovitev, ki so še dandanes zelo aktualne. Vsi sklepi seveda iz različnih razlogov niso bili uresničeni. Predvsem bi opozoril že na eno od uvodnih ugotovitev, ki pravi dobesedno tako: »Že v okviru dosedanjih materialnih in kadrovskih pogojev bi bili lahko rezultati telesne vzgoje na šolah boljši, če bi odgovorni dejavniki v šolstvu reševali to problematiko z enako zahtevnostjo ali zavzetostjo, kot rešujejo vprašanja drugih področij šolske dejavnosti.« V zadnjem času ugotavljamo, da telesni vzgoji že dokaj enakovredno mesto daje tudi republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Na odboru za telesno kulturo smo na zadnjih sejah ugotavljali, da je v zadnjem obdobju prišlo do pozitivnih premikov. Res pa še ni napravljeno vse, kar bi lahko že bilo. Zato bi predvsem želel opozoriti na dva oziroma tri probleme, ki so največja ovira, da šolska telesna vzgoja ni še učinkovitejša in kvalitetnejša. To se kaže posebno na nižji stopnji osnovne šole, od prvega do četrtega razreda, oziroma od prvega do tretjega razreda tam, kjer je že v četrtem razredu predmetni pouk telesne vzgoje. V tretji točki ugotavlja prosvetno-kulturni zbor v svojih sklepih iz leta 1967: »Programi telesne vzgoje na posameznih vrstah šol se ne uresničujejo v celoti zaradi pomanjkanja telesnovzgojnih objektov, premajhnega števila kadrov in njihove neustrezne strokovne usposobljenosti ter nezadostne osebne prizadetosti.« To slednje velja v največji meri za učitelje na razredni stopnji, ki niso dovolj usposobljeni za pouk telesne vzgoje. Na seji odbora za telesno kulturo smo slišali kritike, da naše kadrovske šole ne dajo dovolj tega znanja, čeprav dobi vsak razredni učitelj nekaj osnove za poučevanje telesne vzgoje. Sicer pa kadrovske problemi niso več tako pereči, vsaj podatki

kažejo, da imamo vedno več predmetnih učiteljev in profesorjev telesne vzgoje po osnovnih šolah, da o srednjih ne govorimo, kjer je stanje še boljše.

Zelo pa primanjkuje telesnovzgojnih objektov, zlasti pokritih. Že predsednik odbora za telesno kulturo je prej omenil, kako občutno je pomanjkanje telovadnic, da mnogi učenci zanje sploh ne vedo; prav naš zbor bi moral zahtevati v zso avtoriteto in vso prizadevnostjo, da bi se stanje v prihodnjih letih hitreje izboljševalo. Še vedno namreč ugotavljamo, da se gradijo šole brez telovadnic, da bi marsikje pri mnogih šolah lahko z majhnimi, skromnimi sredstvi uredili igrišča, telovadišča, da ponekod zemljišča so, ni pa dovolj prizadevnosti samih šolskih dejavnikov, marsikje ni razumevanja občinskih dejavnikov, da bi razne premoženjskopravne zadeve in podobne probleme hitreje rešili, da bi šole dobile prepotrebne površine za telesnovzgojno dejavnost. Zato predlagam zboru, naj bi na podlagi gradiva, ki smo ga prejeli, ki je, kot je bilo že ugotovljeno, zelo bogato in vsestransko prikazuje problematiko, in predlogov, ki bodo morda dani še v današnji razpravi, prosvetno-kulturni zbor ponovno sprejel sklepe, v katerih bi priporočil, naj bi učinkoviteje oziroma hitreje odpravljali omenjene pomanjkljivosti oziroma reševali probleme, ki se še pojavljajo na področju šolske telesne vzgoje. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Dalje prosim, tovariš Melanšek!

Jože Melanšek: Spoštovani tovariš predsednik, tovariši in tovarišice poslanci! Ozrl bi se samo na oprostitev od pouka telesne vzgoje. Po nekaterih podatkih je tretjina šoloobvezne mladine oproščena telesne vzgoje, kar je dokaj zaskrbljujoče. Kakšna bo v perspektivi delovna storilnost in obrambna moč naroda? Zato bi bilo prav, da bi — kot je v gradivih nakazano — čimprej uredili stvari tako, kot je to v Ljubljani, da šolski in športni zdravnik ter telesnovzgojni pedagog skupno odločata o oprostitvi od pouka telesne vzgoje. Nerazumljivo je, da v nekaterih občinah lahko zdravniki dajejo zdravniška potrdila za učence od 1. do 4. razreda, na podlagi katerih so le-ti oproščeni težkih telesnovzgojnih vaj. Svetovalci za telesno vzgojo pa so povedali, da težjih telesnovzgojnih vaj v prvih razredih sploh ni. To je torej dokaj različno pojmovanje oprostitev, dogaja pa se celo to, da zdravnik celo leto ne vidi otroka, potem pa gre mati po opravičilo in ga prinese. To kaže na eni strani na odnos intelektualca do telesne vzgoje, na drugi strani pa dejansko skrb za telesno vzgojo naroda. Zato bi bilo prav, da v dokumentih, kjer so nakazani nekateri nosilci nalog, določimo tudi roke izdelav, morali bi skupno ugotoviti, kaj pravzaprav je prvenstveno in najnujnejše. Na strani 11 gradiva republiškega sekretariata za prosveto in kulturo je jasno nakazano, da naj bi v vsej Sloveniji teamsko reševali vprašanje oproščanja od pouka telesne vzgoje.

V zvezi s tistim, kar je že tovariš Meglič govoril, pa predlagam, da bi naš zbor sprejel sklep, v katerem bi se zavzemal za to, da ni več nobene nove šole brez telovadnice. Ne morem si predstavljati rednega šolskega dela, če bomo gradili šole brez telovadnic.

Ker sem se že ozrl na problem oproščanja od pouka telesne vzgoje, poudarjam pri tem pomembnost korekturne telovadbe. Prav bi bilo, da bi v centralnih šolah poleg obvezne telesnovzgojne opreme imeli tudi opremo za korekturno telovadbo. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala! Naprej, prosim, tovariš Hasl!

Miran Hasl: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Morda se bom ponavljal, saj smo o podobni tematiki že enkrat govorili. Dotaknil bi se gradiva zavoda za šolstvo, kjer na 13. strani govori o problematiki športnih dni. Izvajanje športnih dni, čeprav jim je vsebina celo določena, je še vedno resno vprašanje. Zakaj? Trdim, da je uspeh tudi v telesni vzgoji, kakor na drugih področjih, odvisen od pedagogov, od njihove spretnosti, strokovne in organizacijske sposobnosti. Uspešnost športnih dni je odvisna tudi od krajevnih razmer; pri nas na morju ne moremo smučati, drugje ne morejo plavati. Vendar pa je povsod pomembno predvsem to, kako v športnih dneh aktivirati vse učence šole. Kar je, priznam, zelo težko. Na tekmovanju v plavanju, na primer, sodelujeta le po 1 ali 2 predstavnika razreda, tako da od 500 učencev neke šole tekmuje morda 50 do 60 učencev ali pa največ 100. Preostali dijaki, to se pravi 400, so samo opazovalci in to na tisti dan, ko naj bi vsi od prvega do zadnjega bili aktivni. Vprašanje množičnosti je ob tem nekoliko problematično, mladina pa prikrajšana za zdravo rekreacijo in tekmovanje. Žal je, zaradi splošnega odnosa naših šol do telesne vzgoje in tudi do športnih dni tudi odnos mladine nemalokrat takšen, da je športni dan bolj prosti kot pa telesnovzgojni dan. Pač čas, ki ga učenci žele prijetno preživeti, ne da bi se telesnovzgojno rekreirali. Torej ponavljam: pri športnih dnevih je žal bolj prisotno pasivno sodelovanje in, kot je nekdo tu pravilno ugotovil, k vzgajanju sedeče in opazovalne generacije, ne pa aktivno sodelujoče.

V zvezi s pripombo tovariša Malenška glede oprostitev od pouka telesne vzgoje naj povem tole: Zelo zanimiva bi bila analiza vzrokov, zaradi katerih pride do oprostitev od telesnovzgojne dejavnosti. Zdravniško potrdilo danes dobi učenec ali dijak tudi, če je bil odsoten iz popolnoma neznanih razlogov. (Prosim, stvari ne bi hotel posploševati.) Morda bi kazalo narediti eksperiment in na zdravniški pregled poslati ves razred; ugotovili bi, da ima vsak učenec neko napako, zaradi katere ne bi mogel telovaditi. Zanima me, ali bi bil v tem primeru ves razred oproščen. Predvidevam, da bi se to lahko zgodilo. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Dalje, še kdo želi razpravljati? (Nihče.) Morda še kdo od predlagateljev gradiv?

Če ne, potem dovolite, da končam razpravo, pri čemer predlagam, da zbor sprejme izredno pomembno gradivo, ki nam je bilo predloženo, seveda predvsem tisti del, ki govori o tem, kako tudi v prihodnje močneje in načrtneje razvijati in krepiti telesno kulturo v našem šolskem sistemu.

Prav posebej bi rad podčrtal, da še vedno veljajo sklepi, ki jih je prosvetno-kulturni zbor sprejel pred štirimi leti in da ni razlogov, da bi jih dopolnjevali in spreminjali. Lahko ugotovimo, da se prav v zadnjem času kažejo hitrejša spremembe v prid izboljšanju materialne podlage in kadrovske strukture pri telesni kulturi, da pa je ta človeški kadrovski faktor še vedno tista očitno najožja vrzel oziroma najtehtnejši razlog, da telesna kultura še ne gre povsod po tistih tirnicah in vsebini, ki jo terjata tako program kot tudi sicer same želje. Rad bi opozoril, da je morda vendarle potrebna večja iznajdljivost predavateljev telesne kulture pa tudi samih šolskih vodstev; saj se dogaja, da prav po nepotrebnem odpadajo športni dnevi zaradi slabega vremena, ker šolsko vodstvo ni dovolj fleksibilno, da bi takšen dan na hitro spremenilo v pouk,

kasneje v lepem vremenu pa uresničilo tisti program, ki so ga sicer imeli v načrtu kot športni dan. No, to je samo ena od takšnih drobnih težav, zaradi katerih se telesna kultura ne odvija v načrtanih okvirih.

Prav gotovo materialna podlaga tudi v marsičem omejuje naše možnosti. Ni razlogov, da ne bi sprejeli predloga, naj družbeno-politične in druge interesne skupnosti kot nosilke investicijske dejavnosti ne začnejo zidati osnovnih šol, če niso hkrati zagotovljena sredstva tudi za telesnokulturne objekte in zunanje površine za telesno vzgojo.

Ne mislim, da vprašanje oproščanja od pouka telesne vzgoje ni predvsem naša zadeva in odgovornost, ne bo pa nobene težave, če šolsko vodstvo to uredi z zdravstvenim domom, šolsko ambulanto ali s tistim organom, ki je odgovoren za izdajo zdravniških spričeval. Stvari naj se uredi tako, da ne bo nepotrebnih zlorab.

Na koncu predlagam, da vsa stališča, ki jih vsebuje poročilo odbora za telesno kulturo našega zbora, potrdi naš zbor in so sestavni del sklepov zbora ob tej točki dnevnega reda.

Kdor je za takšen sklep, naj prosim glasuje.

(Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je sklepna misel soglasno sprejeta.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji.

Predlog za izdajo zakona je predložil v obravnavo izvršni svet in določil za svojega predstavnika člana izvršnega sveta dr. Ernesta Petriča. Želi morda tovariš Petrič ustno pojasniti predlog izvršnega sveta? (Da.) Besedo ima dr. Ernest Petrič.

Dr. Ernest Petrič: Spoštovani tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Prepričan sem, da bo z vašo današnjo odločitvijo, to je s sprejetjem predloga za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v Sloveniji, formalno stekla procedura za pripravo in sprejem tega zakona.

Ob tem lahko takoj rečem, da pričakovanja, ki jih goje telesnovzgojni delavci, niso majhna. Željo, da se tudi telesnovzgojno področje na ustrezen način vključi v samoupravno organizacijo naše družbe, da s tem dobi telesna vzgoja ustrežnejše mesto kot ena od pomembnih družbenih dejavnosti v našem samoupravnem sistemu, potrjuje tudi v zadnjem času, to je v zadnjih mesecih, vrsta kategoričnih zahtev. Poleg znanih dokumentov in stališč, sprejetih v preteklih letih med drugim tudi v tem domu, naj omenim zlasti nedavno sprejeta stališča in sklepe posebne konference Zveze mladine Slovenij in med telesnovzgojnimi delavci tako imenovano »portoroško izjavo« Zveze za telesno kulturo Slovenije.

Oba dokumenta kategorično postavljata zahtevo o ustrežnejši, tudi normativni, ureditvi telesnovzgojnega področja in konkretno zahtevata čimprejšnjo ustanovitev samoupravnih telesnovzgojnih skupnosti. Torej lahko ugotovim, da namen, pripraviti zakon o telesnokulturnih skupnostih in financiranju telesne kulture, uživa v Sloveniji podporo tistih, ki so telesni vzgoji najbližje, to je telesnovzgojnih delavcev in mladine.

Prve priprave zakona so, vsaj kar se tiče prizadevanj republiške uprave in izvršnega sveta, že za nami. Pred pripravo predloga za izdajo zakona, ki je pred vami, so bile pripravljene teze za zakon, ki so bile v široki razpravi v republiških in občinskih organih in organizacijah za telesno kulturo. Povzetek teh razprav, vsekakor pa seveda razprave o predlogu za izdajo zakona tako v skupščini kot tudi izven nje, bodo temeljni kažipot za pripravo zakonskega osnutka. Ob tem naj ugotovim, da bo glede na specifičnost telesnovzgojnega področja, ki ga je do neke mere moč primerjati samo še s kulturno dejavnostjo, priprava zakonskega osnutka težka naloga. Še posebej pa bo to težka naloga glede na dejstvo, da tudi na tem področju skušamo vzpostaviti odnose in postaviti organizacijo, primerno splošni organizaciji in odnosom v naši družbi. Torej nimamo vzorov in receptov, ki bi jih mogli posnemati. Prepričani pa smo vendarle lahko, da bo s skupnimi naporji, z ustreznimi mero potrpežljivosti in pripravljenosti za usklajitev interesov moč pripraviti ustrezen zakonski osnutek in nato dober predlog zakona. Ta seveda ne bo sam po sebi razrešil vseh trenutno odprtih vprašanj na področju telesne kulture v Sloveniji, tudi ne bo zveličaven za vse čase, temveč ga bo moč — in brez dvoma tudi potrebno — na temelju izkušenj in našega razvoja spreminjati in dopolnjevati. Vendarle pa ob poznavanju dejstev, stanja in problemov telesne vzgoje v Sloveniji, ob razumevanju našega družbenega razvoja in hotenju samih telesnovzgojnih delavcev, ob ustreznem vrednotenju telesne kulture lahko upravičeno verjamemo, da bo zakon, ko bo sprejet, pomenil korak naprej v razvoju telesne kulture v Sloveniji.

Menim, da bi nas odvedlo predaleč, če bi ob tej priložnosti in na tem mestu podal obširen ekspozé o stanju telesne kulture v Sloveniji in vseh njenih problemih, zlasti še, ko imate na razpolago izčrpno gradivo republiškega sekretariata in zavoda za šolstvo. Poudarim naj le, da se v zadnjem obdobju v plodnem sodelovanju vseh dejavnikov na področju telesne vzgoje in športa, to je Zveze mladine Slovenije, katere prispevek želim posebej poudariti, Zveze za telesno kulturo Slovenije in drugih telesnovzgojnih organizacij, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, komiteja izvršnega sveta za telesno kulturo in seveda tudi ustreznega odbora tega zbora, postopoma rešuje vrsta odprtih konceptualnih vprašanj razvoja telesne kulture v Sloveniji in oblikuje koncept telesno-kulturne politike, prilagojene našim specifičnostim, našim družbenim odnosom in naši viziji razvoja samoupravne družbe. Ta proces, ki se kaže v vrsti konkretnih ukrepov, sprejetih v zadnjih letih, je zapleten, saj gre, če posplošeno rečem, za to, da izoblikujemo koncept razvoja in položaja telesne kulture v samoupravni družbi. Pri tem se še v precejšnji meri srečujemo z najrazličnejšimi pogledi, ki jih na eni skrajnosti predstavljajo ideje o tako imenovanem državnem športu, državni telesni vzgoji, z močnim poudarjanjem vloge države in v veliki meri prestižnimi cilji. Torej s pogledi, od katerih smo se v načelu že davno poslovili. Na drugi skrajnosti pa so predstave o telesni kulturi z vsemi tistimi deformacijami, ki jih vključujeta šport in telesna kultura v kapitalističnem svetu, kjer sta v veliki meri tudi na tem področju poglavitni kriterij in hotenje posel, biznis, reklama in podobno. Če k temu dodamo še obstoj nekaterih iz preteklosti izvirajočih idealiziranih predstav in pa zlasti to, da smo dolga leta vendarle zapostavljali problematiko telesne kulture v okviru naše splošne politike in to področje v nekem smislu prepuščali stihiji, potem je precej jasno, da je pred nami vsemi že danes, jutri pa pred telesno-kulturnimi skupnostmi kot temeljna naloga postopno oblikovanje samo-

upravni družbi in samoupravnim odnosom primernega koncepta razvoja telesne kulture.

Naj dodam, da prve elemente take koncepcije razvoja telesne kulture skušajo in morajo vsebovati v srednjeročni program našega družbenega razvoja in stališča o dolgoročnem razvoju socialistične republike Slovenije, ki bodo v prihodnjih mesecih predmet razprave tudi v tem zboru. Zato telesnovzgojni delavci upravičeno, tovarišice in tovariši poslanci, tudi o teh razpravah pričakujejo vaše razumevanje in ustvarjalno pomoč. Tovarišice in tovariši poslanci! Menim, da se je z današnjo razpravo in s prihodnjimi razpravami o srednjeročnem in dolgoročnem razvoju Socialistične republike Slovenije potrebno posloviti od stanja, v katerem je telesna kultura preveč prepuščena sami sebi, je v podrejenem položaju, zanemarjena in neustrezno vrednotena v okviru naše splošne družbene politike. V okviru teh razprav je potrebno potrditi doslej oblikovana izhodišča o razvoju telesne kulture pri nas. To je, da naj bo predvsem telesna vzgoja v šolah vseh vrst in stopenj temelj naše telesne vzgoje v prihodnje, ob množični športni rekreativni dejavnosti posameznika, delovnih organizacij, telesnovzgojnih in športnih organizacij in vseh ostalih in ob tekmovalnem in vrhunskem športu kot logični posledici in izrazu razvite telesne vzgoje, temelječe, kot sem že poudaril, na telesni vzgoji v šolah in široki množični športni rekreativni dejavnosti tako rekoč vsega naroda.

Ko pripravljamo zakonodajno ureditev telesne kulture v Sloveniji, se mi ne zdi preveč opozoriti, da moramo ob tem imeti še kako izostren posluš za prihodnji razvoj človeške družbe tako pri nas kot v svetu. Nič novega ni, če poudarim, da prav z vidika prihodnjega razvoja človeštva, vsega dobrega in slabega, kar človeštvu prinaša razvoj tehnike in znanosti, dobiva telesna kultura še poseben pomen. Sodobnemu, predvsem pa jutrišnjemu človeku, ogroženemu od vseh deformacij in razvrednotenja njegovega okolja, ogroženemu od strahotnega tempa sodobnega življenja, hrupa, smradu, pomanjkanja gibanja in vsega tistega, kar prinaša s seboj moderno življenje, telesna kultura ni več in ne bo več zgolj stvar osebne zabave. Telesna kultura postaja ena od elementarnih potreb človekovega bivanja pa tudi pomemben interes družbe, saj je prav telesna kultura eden od bistvenih elementov, ki omogoča tudi v modernem tehniziranem svetu človeku ohraniti njegovo psihofizično ravnotežje in celovit razvoj njegove osebnosti. Ob tem bi vam moral navesti, tovarišice in tovariši poslanci, najrazličnejše podatke in ilustracije tako iz tujine kot o nas samih. Nekateri podatke, ki predvsem kažejo na zaostajanje telesne vzgoje pri nas, skorajda porazno stanje telesne pripravljenosti naših ljudi tudi z vidika potreb splošnega ljudskega odpora, vsebuje predloženi predlog za izdajo zakona. Ob tem seveda ne smemo zanemariti vseh dosedanjih rezultatov, ki so predvsem plod izjemne prizadevnosti telesnovzgojnih delavcev in organizatorjev telesne kulture pri nas. Vendar ti rezultati, temelječi predvsem na entuziazmu in prizadevnosti ljudi, niso zadovoljni. Nasprotno, prej so vznemirjujoči. Ob tem pa se morajo ne le pred telesnovzgojnimi delavci, temveč predvsem pred vso našo družbo postaviti nekatere dileme, kot na primer: ali hoče ta družba imeti svoje občane zdrave, uravnovešene, srečne ljudi? Ali hočemo tudi na telesnokulturnem področju uveljaviti samoupravne odnose, še posebej ob dejstvu, da številnim mladim prav področje telesne kulture lahko pomeni prvo resnično srečanje s samoupravljanjem? Pa tudi dilema o tem, ali se nam zdi telesna kultura pomembna za to družbo ob vsem, kar je že bilo nešteto krat načelno rečenega, ali pa imamo telesno kulturo vendarle za nekaj, s čimer naj se ukvarjajo po

svoji volji in v skladu s svojimi hobiji različni telesnovzgojni entuziasti? Te in še nekatere druge dileme, na katere je odgovor, po mojem mnenju, v načelu jasen, praksa pa tega načelnega odgovora žal dovolj ne potrjuje, je mogoče strniti v spoznanje, da so na telesnokulturnem področju danes pri nas potrebni pomembni premiki, da je še kako potrebna samoupravna organizacija te dejavnosti, da je še kako potrebna integracija tega področja družbene dejavnosti znotraj njega samega in še zlasti navzven z drugimi področji družbenih dejavnosti in združenega dela, da je še kako potreben nacionalni program razvoja telesne kulture v naši slovenski socialistični samoupravni skupnosti. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da z ustavnimi spremembami prehaja telesnokulturna problematika v celoti v okviru odgovornosti nas samih.

Načela, na katerih naj zakonski osnutek temelji, so, po mojem mnenju, dovolj obširno navedena v predlogu za izdajo zakona. Med njimi je vsekakor najpomembnejše načelo o samoupravljanju in samoupravnem združevanju na področju telesne kulture. O položaju in razvoju telesnokulturne dejavnosti v naši družbi naj torej v prihodnje odločajo predvsem aktivni člani telesnokulturnih organizacij, družbeni in strokovni delavci, občani ter druge organizacije. Ustanovijo naj se temeljne telesnokulturne skupnosti v občini in republiška telesnokulturna skupnost, ki naj samoupravno povezujejo vse nosilce telesne kulture, družbeno-politične skupnosti, občane in druge organizacije in v katerih naj se usklajujejo njihovi interesi ter oblikujejo in uresničujejo delovni programi na področju telesne kulture. Predlog za izdajo zakona vsebuje tudi načelo o zagotovitvi zadostnih in vsaj relativno stabilnih finančnih sredstev za financiranje telesnokulturne dejavnosti. Naj ob tem poudarim, da verjetno nihče — in tudi ne telesnokulturni delavci — v Sloveniji ne goji iluzije o tem, da bo od jutri naprej možno telesnokulturno dejavnost v Sloveniji financirati po željah in potrebah. Narobe. Vsi se zavedamo, da so tudi na tem področju naše materialne možnosti slej ko prej omejene. Vendar po številnih letih zapostavljanja in zaostajanja tega področja, ko je le-to bilo tako rekoč zadnje na seznamu naših skupnih potreb, zato pa tudi med najbolj izpostavljenimi omejitvam, in ob prvih skromnih premikih v zadnjih nekaj letih to področje pričakuje tudi v materialnem pogledu dostojnejši odnos naše družbe, še zlasti sedaj, ko z ustavnimi spremembami postaja odgovornost nas samih.

Kot že rečeno, priprava zakonskega osnutka, ki naj bi bil tudi predmet javne razprave, ne bo lahka. Prav zato apeliram s tega mesta na ta zbor, posebej pa na vse tiste, ki jim je razvoj telesne kulture pri srcu, da vsaj v nadaljnji proceduri aktivno sodelujejo z ustvarjalnimi predlogi in kritičnimi pripombami pa tudi z zaupanjem, da vsi skupaj želimo pripraviti dober zakon in da je zato nekatere naše interese potrebno v mirni in konstruktivni razpravi usklajevati in uskladiti. Malokje na svetu, če sploh kje, so imeli in imajo telesnovzgojni delavci pri pripravi zakonske ureditve toliko možnosti, da pri tem sami tvorno sodelujejo. Upam, da bomo ta široka odprta vrata znali uporabiti za uresničitev nam vsem skupnih ciljev. Hvala!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa za obširno uvodno besedo.

Naj opozorim zbor, da sta predlog za izdajo zakona obravnavala odbor našega zbora za telesno kulturo in zakonodajno-pravna komisija. Ali želi predstavnik odbora še ustno pojasniti stališče odbora? (Ne.) Ali to želi predstavnik zakonodajno-pravne komisije tovariš Suhadolnik? (Ne.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi razpravljati? Prosim, tovariš Bohinc ima besedo.

J o ž e B o h i n c : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Pri obravnavi predloga za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture smo bili člani odbora enotnega mnenja, naj zakon zajame telesnokulturno področje v celoti, ne glede na način financiranja posameznih dejavnosti in vrste telesne kulture. To je zelo pomembno zato, ker je potrebna enotna politika v načrtovanju vseh oblik telesne kulture ter enakovredno vrednotenje dejavnosti na vseh področjih. Že sam predlog za izdajo zakona navaja zelo tehtne razloge, ki terjajo kompleksno sistemsko urejanje telesne kulture v Sloveniji. Navedene ugotovitve pa potrjujejo tudi nekatere raziskave in analize, ki ugotavljajo sedanje dokaj nezadovoljivo fizično zmogljivost in kondicijo prebivalstva, mladine in starejših. Prav tako nam govorijo tudi o pomanjkanju koristnih prostorskih površin za telesno kulturo in športne objekte, o čemer smo že danes slišali, pa nazadnje tudi o pomanjkanju strokovno usposobljenega kadra v telesnovzgojnih organizacijah in na drugih športnih področjih. To so stvari, ki se jih seveda ne da rešiti prav hitro in tudi ne zgolj z ustanavljanjem novih samoupravnih organizmov. Vendarle menim, da je to edina pot, ki na tej stopnji razvoja omogoča učinkovitejše premike naprej in bolj povezano delovanje vseh zainteresiranih nosilcev telesne kulture ter bolj usklajeno vrednotenje vseh vidikov telesne vzgoje, športa in športne rekreacije.

Ugotovitve o razdrobljenosti in nepovezanosti nosilcev telesne kulture so utemeljene in tudi zelo značilne. Za primer naj navedem, da ugotavljamo na primer dokajšnjo dejavnost na področju športne rekreacije, kakršno gojijo v nekaterih gospodarskih in drugih delovnih organizacijah. Nekatere delovne organizacije prirejajo že vsakoletne športne igre in razna tekmovanja ter gojijo tudi druge oblike rekreacije. Vendar tu ne gre za neko sistematično in trajno delovanje v okviru nekega širšega koncepta ali pa organizirane družbene podpore, marveč so to le občasne pobude organizatorjev športne, športno-rekreativne dejavnosti in sindikatov. Zajema pa še vedno le manjši, včasih še precej neznamenit odstotek zaposlenih, zato tudi nima pomembnejšega vpliva na povečanje telesne in delovne sposobnosti in s tem tudi na delovno storilnost. Nosilci take ali drugačne telesne kulture in rekreacije so torej bolj ali manj prepuščeni lastni pobudi in zaprti v svoj krog delovanja. Vsak po svoje planira, zato ni enotnih programov razvoja niti sistematičnosti v delu. Športna rekreacija v delovnih organizacijah je še nezorana ledina, zato jo moramo vključiti v vesplošni koncept telesne vzgoje prebivalstva. Seveda pa bi bilo potrebno prej ugotoviti sedanje stanje, pripravljenost delovnih organizacij za bolj organizirano in povezano delovanje. Zaželeno oziroma potrebno bi bilo tudi oblikovanje odborov ali posameznikov, ki bi bili v delovnih organizacijah odgovorni za rekreacijo in za šport.

Podobne ugotovitve, kot sem jih navedel za delovne organizacije, za delovne kolektive, veljajo tudi za telesnovzgojne organizacije, ki delujejo v raznih krajevnih skupnostih. Prihodnja samoupravna organizacija bo že po svojem sestavu omogočila boljšo povezanost in usklajenost vseh nosilcev telesne kulture. Potrebno pa bo izdelati enotna izhodišča, kot to že navaja predlog za izdajo zakona, in pa merila za vrednotenje vseh oblik delovanja v telesni kulturi. Taka izhodišča in merila seveda že vsebuje predlog za izdajo zakona. Ob zakonu pa bi morali čimprej izdelati tudi druge ustrezne dokumente in prikaze se-

danjega stanja v telesnokulturnih organizacijah, v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih, jugoslovanski ljudski armadi in na drugih področjih in sicer po izhodiščih, ki jih vsebuje dopolnjeni srednjeročni načrt razvoja telesne kulture v Sloveniji od leta 1971—1975. Zelo dobre prikaze in analize stanja in predlogov imamo za šolsko telesno vzgojo, šolska športna društva, razpolagamo tudi s podatki o stanju turistične rekreacije, o premajhnih zelenih površinah za telesno vzgojno dejavnost in tudi za druge zadeve.

Za enotna programska izhodišča in bolj povezano delovanje pa so nam potrebni še novi ukrepi, v prvi vrsti sprejem zakona o telesnokulturnih skupnostih ter dokumenta o srednjeročnem razvoju telesne kulture v Sloveniji, katerega predlog je bil pripravljen lani, letos pa temeljito dopolnjen. Tak prav gotovo predstavlja enoten koncept telesne kulture, kakršnega si vsi želimo. Hvala lepa!

Predsednik Miloš Poljanšek: Hvala lepa! Dalje prosim, še kdo želi? Kolikor ne, končam razpravo.

Iz tehtne obrazložitve in iz razprave, ki smo jo pravkar slišali, da ne govorim o samem gradivu, ki nam je na razpolago, izhaja dovolj razlogov za sistemsko ureditev telesne kulture pri nas. To je ena od dejavnosti, ki je glede sistemske postavitve v naša družbena razmerja v resnem zaostanku. To, kar je bilo ugotovljeno o zapostavljanju te vrste dejavnosti, izredno pomembne za človeka, o določeni stihiji, razdrobljeni aktivnosti, neke vrste zasebnosti, s katero se ukvarja samo vsak posameznik, odvisno od njegove manjše ali večje dobre volje, mora zamenjati takšen položaj telesne kulture, v katerem bo vsakdo postavljen v aktivni odnos glede na svojo fizično zmogljivost. Moram povedati, da je glede sistemske rešitve ponekod med ljudmi nekaj pomislekov. Morda bi bilo nevarno neposredno primerjati položaj v telesni kulturi s stanjem v kulturi, vendar je določena primerjava primerna. To ne pomeni vsiljevanja nekega že jasno preciziranega odnosa človeka do kulture, ki je precej drugačen. S sistemsko rešitvijo telesne kulture pa bosta prav gotovo v veliki meri preseženi sedanja zasebnost in individualnost v telesni kulturi.

Naj opozorim še na javno razpravo. Le-ta je prav gotovo potrebna in nujna, saj pomeni možnost za aktiviranje občanov, delovnih kolektivov, mladine, vseh organiziranih teles v telesni kulturi in angažiranje za čimbolj ustrezno sistemsko rešitev položaja in materialne podlage za telesno kulturo. Javna razprava o predlogih sistemskih rešitev in sprejem zakona nam bosta omogočila, da se bomo hkrati srečali z vsebinsko usmeritvijo, s programi, dokumenti, kolikor ponekod to že ni bilo storjeno, tako glede dolgoročne projekcije razvoja v telesni kulturi, ki je sestavni del družbenega razvoja, kot tudi glede petletnega razvoja načrta, ki vsebuje seveda konkretnije misli in konkretnjšo usmeritev telesne kulture.

Za konec predlagam, da sprejme naš zbor naslednji sklep:

1. Predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji se sprejme.
2. Osnutek zakona pripravi izvršni svet.
3. Pri pripravi osnutka zakona naj izvršni svet prouči vse pripombe in predloge, dane k predlogu za izdajo zakona.
4. Izvršni svet naj predloži osnutek zakona do 31. decembra 1971.

Kdor je za takšen sklep, naj prosim glasuje. (Vsi poslanci glasujejo.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdrljal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je prosvetno-kulturni zbor soglasno sprejel sklep o sprejemu predloga za izdajo zakona o kulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji.

Odrejam polurni odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 10.40 in se je nadaljevala ob 11.30.)

Predsednik Miloš Poljanšek: Nadaljujemo delo in prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na razpravo o problematiki osipa v osnovni šoli.

Za to točko dnevnega reda ste prejeli gradivo zavoda za šolstvo SRS o osipu v osnovni šoli in o dopolnilnem pouku v osnovni šoli. Želi morda predstavnik predlagatelja še ustno pojasniti gradivo? (Ne želi.) Predloženo gradivo je obravnaval odbor našega zbora za vzgojo in izobraževanje; poročevalka je poslanka Lojzka Gostenčnik. Želi morda še ustno pojasniti stališča odbora? (Ne želi.)

Začenjam razpravo. Kdo želi besedo? Prosim, poslanec Vlado Uršič.

Vlado Uršič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na odboru za vzgojo in izobraževanje sem bil med tistimi, ki so zahtevali, naj pride gradivu o osipu pred zbor. Danes izkoriščam to priložnost in razširjam svoj predlog s tem, da naj bi to gradivo obravnaval tudi republiški zbor.

Zakaj? Sklicujem se predvsem na stran 13 v gradivu, kjer je sestavljalec prikazal vzroke osipa v slovenskih šolah po predmetih, zlasti pa po regijah; in če pogledate na stran 7, lahko ugotovite, da so zajeta predvsem tista področja, ki so relativno najmanj razvita v Sloveniji; to so Črnomelj, Ptuj, Tolmin, Ajdovščina, Ormož, Metlika, ipd. Ob tem bi rad popravil trditev, ki je bila v veljavi doslej, namreč, da šola raste in pade z učiteljem; to je samo del resnice, ker šola raste in pade z vsemi dejavniki, ki jo imajo v oskrbi.

Uvodoma je na strani 14 pod točko 1 navedeno naslednje: »Ukrepi o ureditvi družbenoekonomskih razmer šole in spremembe socialno-kulturnih razmer otrokovega okolja so nedvomno zunaj moči in okvira vplivanja ter delovanja šole. Ta ukrep je zelo širok in daljnosežen, razrešujejo ga lahko predvsem družbeno-politične skupnosti, temeljne izobraževalne skupnosti in drugi dejavniki.« Ta stvar je lepo povedana, vendar nikogar preveč ne obvezuje. Zato bi se morali dogovoriti, ko sprejemamo ta dokument, da osip ne more biti skrb samo družbeno-političnih skupnosti, ker so te v takem položaju, da se veliko verjetno ne da narediti. Zato bi morali natančno določiti, kaj, kdo in koliko naj prispeva za odpravo opisanih pomanjkljivosti.

Ko govorimo o nelikvidnosti v gospodarstvu, pravimo, da gre nelikvidnost mimo tistih organizacij, ki so do včeraj vlagale v kadre in mehanizacijo. Prav tako gre osip mimo tistih, ki so doslej vlagali na to področje; prisoten je tam, kjer teh vlaganj ni bilo. Gre predvsem za problem prostorov, hkrati pa tudi za problem dviga kulturne sredine. Ko smo pri nas delali analizo, zakaj tolikšen osip, smo ugotovili, da imamo na našem področju skoraj 90 % ljudi, ki nima popolne osnovne šole. Če upoštevamo še to, da zajame edina varstvena ustanova komaj 6 % celotne otroške populacije, da je standard nizek, da so osebni dohodki le poprečni, potem lahko razumemo motiviranost staršev, ki v tej

kulturni sredini živijo in delajo, da si poleg učiteljev prizadevajo, da se obvezno šolanje konča v obveznem roku.

Mislim, da bi se morali ob teh podatkih globoko zamisliti in sprejeti nekatere konkretne sklepe, ne pa se sklicevati, naj samo nekateri rešujejo ta problem, ki pa je širšega značaja in presega področje določenih družbeno-političnih skupnosti ter temeljnih oziroma tudi republiške izobraževalne skupnosti. Po mojem mnenju bi morali z drugačnim pristopom — poleg zakona o nerazvitih področjih, ki izpušča dobršen del Slovenije — le poskusiti reševati ta problem, toda ne v samih šolah, ampak v neposredni okolici šole, se pravi z gospodarskimi vlaganji v tiste dejavnosti, za katere imajo določena področja pogoje. Če bomo postavljali taka središča, ki bodo zaradi tehnologije dela dvignile in preobrazile ljudi, ne samo iz ekonomskih, temveč bolj iz kulturnih razlogov, bo drugačen efekt izobraževanja.

Če me vprašate, kaj naj storimo mi, Tolminci, vam ne znam odgovoriti, verjetno bi znal odgovoriti malokdo izmed vseh tistih občin, ki so tu navedene. Ne bi si upal trditi, da je to izključno kadrovska stvar, saj vam moram povedati, da imamo na naši šoli približno 80 % strokovno zasedenih predmetov, da ljudje niso najslabše izobraženi. In vendar so ti problemi tako kočljivi in se kažejo v taki luči!

Ker je to problem širšega značaja, naj ne bi ostal samo v tem zboru, ampak naj bi šel pred republiški zbor in če hočete, morda tudi pred enoten zbor delovnih skupnosti, kjer naj bi se soočili vsi tisti, ki nam očitajo, da smo prezahtevni pri izpolnjevanju določenih materialnih in drugih pogojev. Vidite, kakšen kapital Slovenija izgublja! Prvi korak osipanja je v osnovni šoli, drugi na srednjih in višjih šolah, tretji pa tisti, ki gredo v tujino.

Ko bomo razpravljali o dolgoročnem programu razvoja Slovenije na področju vzgoje in izobraževanja, menim, da ne sme biti vodilo, naj gradimo predšolske ustanove — kot je bilo nekje zabeleženo — predvsem v mestih in industrijskih centrih. Prenehati moramo s prakso, da bi bili vzgojno-varstveni zavodi socialne ustanove; kot je tovarišica Gostenčnikova že nekajkrat poudarila, bi se morali prekvalificirati predvsem v vzgojne ustanove. Če bi imeli to osnovno funkcijo, če bi njihovo mrežo razširili in jih obogatili z določenimi znanji in dognanji, se bo to prav gotovo obrestovalo v osnovnih in drugih šolah.

Da ne bi zavlačeval, predlagam, da gre gradivo o osipu pred republiški zbor in pred enotni zbor delovnih skupnosti. Med naštete ukrepe za odpravljanje osipa predlagam še enega, ki bi bistveno zmanjšal osip, ki pa ima za posledico določene materialne obremenitve. Govorimo o racionalizaciji, premalo pa se pogovarjamo o normativih, ki obstajajo v osnovni šoli. Gornja meja: 36 učencev v razredu, je kaj malo povezana s tako imenovano individualizacijo pouka in podobnimi prijemi. Zato naj bi republiški sekretariat za prosveto in kulturo in izobraževalna skupnost proučila spremembo tega normativa, tako da bi razredi imeli največ 30—32 učencev. To naj bi bila zgornja meja.

To so bile moje pripombe in predlogi, kako naj bi osip malo drugače preprečevali. Ob tem pa bi želel povedati, da je žalostno obravnavati osip, ki je povezan z materialno platjo, prav zdaj, ko smo pred ukrepi, ki niso simpatični, kot je na primer 30% obvezni depozit. Ob tem pa govorimo o modernizaciji pouka, o kabinetnem pouku, o individualizaciji pouka. Če bodo omenjeni ukrepi obveljali, bodite prepričani, da bomo naše pobožne želje na nekaterih področjih Slovenije reševali še leta 2000.

Predsednik Miloš Poljanšek: K besedi se javlja podpredsednica zbora dr. Aleksandra Kornhauserjeva.

Dr. Aleksandra Kornhauser: Spoštovane tovarišice in tovariši poslanci! Prosila bi vas, da bi ob moji razpravi še vi uporabili gradivo zavoda za šolstvo o osipu v osnovni šoli, ker bom potrebovala nekaj opozoril, da bi lahko svoja izhodišča utemeljila. Najprej pa tole: tovariš Uršič je nakazal, da je osip širši družbeni socialni problem. Popolnoma se strinjam z njim in verjetno tudi vi, da je osip eden izmed vzrokov — in to hudih vzrokov — socialne diferenciacije pri nas, ker obsodi mladino na slabši štart za življenje. Zaradi tega mislim, da moramo biti pripravljeni, ko razpravljamo in ko bomo še razpravljali o konceptu dolgoročnega razvoja Slovenije, da področje izobraževanja postavimo v njem tako, kot je navedeno v izhodiščih, to je, da je izobraževanje eden izmed temeljev narodnega, gospodarskega, kulturnega in družbenega napredka. Zato je nevzdržno in nesmotrno, da je v planu na eni strani to povedano, na drugi strani, ko gre pa za nakazovanje finančnih potreb, pa najdemo izobraževanje že spet med sfero splošne porabe, ki smo ji do nedavnega rekli potrošnja. Mislim, da moramo stati na izhodišču, da je izobraževanje enakovredna, če ne celo primarna investicija v razvoj gospodarstva.

Drugo pa je gradivo, na katero bom pogledala z očmi šolnika. Mislim, da je problem osipa tolikšen, da zahteva, da se obrnemo vase, da pogledamo tudi, kaj mi delamo, da tako rekoč vzamemo metlo in pometemo tudi pred svojim pragom. To nam daje potem moralno pravico, da pometemo še kje drugje, ali pa vsaj skušamo pometati še kje drugje. Material je zelo dober, poučen, čeprav pogrešam v njem nekaj ugotovitev, ki bi jih bilo moč logično izpeljati.

Najprej bi vas opozorila na stran 4. Tam je navedeno, kakšna je socialna struktura ponavljalcev. V drugem in tretjem odstavku vidimo, da je največ ponavljalcev iz družin delavcev in iz družin kmetov. To je povedano; ni pa povedano še to, kar bi bilo morda smotrno, da je najmanj ponavljalcev iz družin uslužbencev. Kajti če pogledamo odstotek ponavljalcev v družinah uslužbencev, je že tako ali tako nizek. Pregled torej kaže, da je tu najmanj tistih, ki pridejo med ponavljalce.

Vprašajmo se, zakaj! Odgovor je jasen in je v materialu tudi naveden: nezadostna pomoč staršev. Sedaj pa vprašujem tale zbor, ali je pravilno in pravično utemeljeno, da šola prepušča izobraževanje v toliki meri vplivu staršev, da se s tem lahko izvaja socialna selekcija? Prav gotovo ima splošno stanje izobraževanja tu določen vpliv, vendar je nemogoče — in mislim, da moramo to najostreje kritizirati — da šola prepušča velik, mnogo prevelik del šolskega izobraževanja domačemu delu, delu otroka doma; na tem je velika teža, posledica pa je tudi velika selekcija. Pri taki orientaciji bomo še naprej obnavljali socialno diferenciacijo, kakršno imamo, če ne še slabšali. Otrok delavca ali kmeta, četudi je bister, bo šel težko naprej. Zato mislim, da je prvi ukrep, ki ga moramo sprejeti, ta, da odtegnemo težo šolskemu delu doma in ga prenesemo tja, kamor spada in kjer v deželah z razvitim izobraževanjem tudi je, to je: v šolo.

Drugo pa je vprašanje, kakšni so pogoji, ki jih ima šola za to, da bi to izvajala. Toda potem moramo iti v boj za drugačne šolske pogoje, kajti v boj za drugačne starše iti ne moremo. Zdi se mi smešna ideja, da bi, kar se je ponekod pojavilo, prirejali šolo za starše, da bodo znali inštruirati svoje otroke. Dajmo, tovariši, opravljajmo vsak svoje delo! V Sloveniji je v strukturi za-

poslenih 46 % žensk, to se pravi, da je večina staršev v Sloveniji obojestransko zaposlena. Prištejmo staršem še obveznosti domačega dela in ne nazadnje vse večjo obveznost strokovnega izpopolnjevanja v lastnem poklicu. Zato vprašujem, s kakšno pravico jih tedaj smemo obremenjevati s tem, da morajo biti inštruktorji svojim otrokom. V deželah z razvitim izobraževanjem, kjer imajo pogoje za celodnevno bivanje, domačega dela sploh ni. Tam se otroci razvijajo, izpolnjujejo in delajo v šoli; to je edina pravilna smer, v katero moramo kot socialistična družba težiti, čeprav se popolnoma zavedam, da bo to problem, ki ga bo treba zlomiti najprej v sami prosveti.

Dalje so na strani 8 naštetih vzroki za osip; vidimo, da je prvi vzrok materialna baza, drugi ekonomska razvitost okolja, tretji socialne in kulturne razmere, četrti psihofizični razvoj otroka in šele na koncu kvaliteta vzgojno-izobraževalnega dela in ustrezna strokovna ter pedagoška usposobljenost učiteljev. Prav na koncu! Vzroki, ki so naštetih, so točni in pravilni; z njimi se strinjam, vendar mislim, da je treba zaporedje obrniti, kajti, če je delo šole slabo, so prvi vzroki v organizaciji, v metodah in oblikah pouka. Ti so primarni; kajti, če bi bilo res, da so primarni drugi vzroki, potem bi morali imeti absolutna merila za ocenjevanje, za katera pa gradivo samo navaja, da jih nimamo. Če bi imeli res absolutna merila ocenjevanja, bi lahko prišli do tega, kje so posamezni vzroki. Toda mi vemo, da je v določenem manj razvitem okolju tudi merilo ocenjevanja prilagojeno tej manjši razvitosti in v manj razvitem razredu, če ga lahko tako imenujem, prav tako. Torej ponavljam: primarno je, da bo treba najprej počistiti doma.

Na strani 9 je navedeno, da obvezna osnovna šola ne daje vsem učencem enakih pogojev za šolsko delo. To, kar je govoril tovariš Uršič, je res in tu moramo nekaj narediti. Toda res je tudi naslednje: ko smo testirali učni uspeh z enakimi testi pri posameznih šolah v Sloveniji, upošteva regionalno strukturo, smo ugotovili, da je neka centralna ljubljanska šola imela bistveno slabše uspehe kakor šola v Brdih. Spet dokaz več, da je nosilec učnega uspeha predvsem učitelj.

Kje je rešitev iz tega zaprtega kroga? Prav gotovo ne v tem, da poskušamo organizirati dodatni in dopolnilni pouk. Otroci so zlasti pri reorganizaciji pouka na petdnevni teden preobremenjeni z učnimi urami, saj imajo po 6 ur, izjemoma tu in tam celo po 8 ur pouka na dan. Če to dopuščamo, se mi zdi, da je to pedagoški in psihološki kriminal; in vendar je temu tako zaradi želje po koncentraciji pouka. Če smo prešli na petdnevni teden, kar je pozitivno, ne bi smeli pozabiti na vlogo šestega dne, sobote, ki je prost obveznega pouka, ne bi pa smela biti šolska vrata ta dan zaprta, ampak otrokom odprta za dopolnilne oblike pouka, za rekreacijo, tudi za zabavo. Po drugi strani je jasno, da ne moremo skrajševati učnih dni; pravilna je ugotovitev, ki so jo omenili novinarji, da imamo od 365 učnih dni le 195 dni pouka. Vprašanje je, ali je to še vzdržno in smotrno, če se primerjamo z drugimi državami. Zavedam se, da s svojim izvajanjem ne pridobivam simpatij, želim pa ugotoviti resnico, ker, ponavljam, če že pometemo pred svojim pragom, bodimo sposobni in kvalificirani, da pometemo ali vsaj poskušamo pomesti tudi pred drugimi.

Rešitev je, kot sem že omenila, v celodnevnom bivanju v šoli, kjer se bo za otroka prepletalo intenzivno šolsko delo z rekreacijo. Trdimo, da nimamo teh pogojev. To je res, toda zato se moramo usmeriti v to, da bodo šole dobile pogoje za enoizmenski pouk. Samo pogledjmo pri tem še nekaj! Imamo že šole, ki imajo lepe pogoje za enoizmenski pouk, sama sem jih v zadnjem času nekaj

obiskala. Nove, čudovite šole, ki pa se obvezno ob enih popoldne zapirajo. To se pravi, dobili smo pogoje, toda klasični sistem izobraževanja in poučevanja obstaja ne glede na pogoje. Ponavljam, sprememba bo potrebna najprej v naših stališčih, v našem odnosu do izobraževanja. Nemogoče je, da bomo otroka obremenjevali z učnimi urami zapored, zato da bi čimprej vsak odšel domov, namesto da bi to raztegnili prek celega dne, ponavljam, z vsemi pogoji za rekreacijo in za tako delo, da bo otrok v šoli tudi doma.

S klasičnimi metodami ne bomo mogli naprej. S podaljševanjem učnih ur, kar je pravilno ugotovljeno, ne moremo naprej. Treba je dati drugo vsebino pouku. Individualizacija je možna samo, če učitelju damo v roke vse pripomočke. Tu ne mislim na tehnične pripomočke, ampak na program, ki bo omogočal, da bo učitelj ustrezno zaposlil tistega otroka, ki ima visok inteligenčni kvocient, kot tudi tistega, ki mu nekateri predmeti grede težje.

Tu bi še zlasti opozorila na naslednje: V gradivu je na 3. strani pravilno ugotovljeno: »Največ učencev je bilo ocenjenih z negativno oceno pri matematiki, tujih jezikih in slovenskem jeziku.« Ta je torej leglo osipa. Na strani 11, ko govorimo o vzrokih, pa povemo, da največ predmetnih učiteljev manjka za matematiko, tuje jezike in slovenski jezik. Obžalujem, da v gradivu ni jasno nakazana zveza med slabo kadrovsko zasedbo in slabimi učnimi uspehi, ker je ta prav iz tega materiala povsem jasna. Kajti, če bi bili res primarni socialni vzroki, kulturna zaostalost in podobno, potem bi se to kazalo pri vseh predmetih. Kako to, da ti isti vzroki niso tako pogubni za učenca pri drugih predmetih, ki so tudi težki in zahtevni, na primer pri fiziki? Kako to, da so tragični natančno na tistih področjih, kjer imamo najslabšo kadrovsko strukturo? Mislim, da bi morali to proučiti in se vprašati, kje je diagnoza, da začnemo s terapijo.

Res je, da moramo poleg zahteve, da se zagotovijo vsi pogoji za celodnevno bivanje otroka v šoli, prepletено s poukom in rekreacijo, postaviti še zahtevo po nenehnem izobraževanju strokovnega kadra. Pri tem pa mislim, da to velja za vse stopnje, ne samo za osnovno šolo. Seveda bo treba tu prenehati ločiti — kar žal v materialu še zasledimo — med strokovnim in pedagoškim, didaktičnim, metodičnim in psihološkim izpopolnjevanjem učiteljev. Mislim, da bomo morali ravnati tako, kot ravnajo danes v sodobnem svetu, kjer te delitve ni več in je ne sme biti. Nemogoče je, da bi imeli isti didaktični način izobraževanja za tuj jezik in matematiko, za zgodovino in fiziko. To se pravi, da bo treba strokovno graditi in v samo stroko uvesti metodična in didaktična načela. Dokler ne bomo naredili tega in kadrov usposobili za drugačen način dela, toliko časa bomo v slepi ulici osipa, ali pa ga bomo odpravili administrativno, to se pravi s preprostim popuščanjem pri zahtevah po usposobljenosti in znanju.

Material na strani 12 v tretjem odstavku lepo našteva, kje je rešitev; to rešitev je treba poudariti: Gre za večjo racionalizacijo šolskega dela, za intenzivnejše delo, za novo, drugače organizirano vsebino in seveda tudi za vse oblike, ki k temu prispevajo. To je tisto, kar nam manjka, kjer moramo delati, če hočemo odpraviti osip. Zato se mi zdi, da je pri predlogih ukrepov nujno, da vprašanje kvalitete pedagoškega dela in — ker to pogojujejo pedagoški delavci — tudi vprašanje kvalitete pedagoških delavcev postavimo na prvo mesto. Kajti v tem je prav gotovo prvi temelj našega osipa.

Ostreje moramo postaviti zahtevo, naj se vsepovsod v Sloveniji teži k enozmenskemu pouku ali, natančneje, k odpravi vsakršnih izmen, k celodnev-nemu delu z otrokom, kjer moramo tako zasnovati delo, da osipa praktično

več ne bo. Kajti ob ustreznem programiranju lahko vsakega otroka maksimalno razvijemo do možnosti, ki mu jih omogočajo njegove sposobnosti. To pa tudi jasno pomeni, da bomo v prosveti morali težiti k celodnevni zaposlitvi učiteljev, to se pravi k sedemurnemu dejanskemu delu na šoli.

Prav in nujno je, da težimo k organizaciji najrazličnejših didaktičnih centrov, centrov za tehnologijo ipd., da pa moramo v ospredje postaviti vsebino in se zavedati, da so vsa učila in vsa oprema samo sredstvo, samo klešče ali kladivo za cilj, ki ga opravlja učitelj kot delavec. Torej, primarno vsebino in delavca, to pa potem opremimo z vso potrebno tehnologijo.

In končno še tole: Če hočemo to doseči, je treba dati drugačno veljavo vsem tistim učiteljem, ki se zavzemajo za to, da bi področje izobraževanja in vzgoje zaživel. Zato je treba izdelati sistem dopolnilnega izobraževanja, ki ga še nimamo. Sedanje dopolnilno izobraževanje je organizirano preveč ad hoc, brez sistema in tudi brez pravic, ki bi za prosvetne delavce izhajale iz tega dopolnilnega izobraževanja. Mislim, da se lahko zgledujemo po razvitem svetu, zlasti po tistih državah, kjer je izobraževanje zelo učinkovito postavljeno.

Naj dam za primer sistem, ki sem ga pravkar temeljito spoznala v ZDA. Tam imajo glede tega trojni sistem. Prvi sistem je neobvezno strokovno izpopolnjevanje, kurzi, na katere lahko pridejo delavci, vendar morajo za te kurze sami krepko plačati; kajti, če ne delajo izpitov, jim država ne krije stroškov izobraževanja. Drug sistem je izobraževanje, ki se ga udeležujejo pedagoški delavci in delajo za to področje izpite. S tem dobijo točkovni sistem, ki bi bil verjetno tudi za nas primernejši, čeprav Evropa bolj boleha na nazivih. Ta sistem pomeni določeno število točk za vsakega delavca, to pa tudi določeno napredovanje v stroki in določen finančni efekt. In končno tretji tip izobraževanja, to je izobraževanje v kurzih, za katere lahko kandidati samo zaprosijo in so sprejeti, če izpolnjujejo določene pogoje. V tem primeru imajo študij kot v drugi kategoriji brezplačen in dobijo še celo določeno nagrado. Iz te tretje kategorije se rekrutirajo svetovalci ali nadzorniki, kot jih oni imenujejo, in tisti, ki primarno razvijajo področje izobraževanja in vzgoje.

Seveda pa je nujno, da tudi mi delamo tako, kot delajo v teh državah z razvitim sistemom izobraževanja, to je, da univerza, da visoko šolstvo poleti široko odpre vrata za take kurze, da izdelata sistem in da kader usposobi za nadaljnje delo. Zavedati se namreč moramo, da so vse govornice o boljšem učnem uspehu brez smisla, če nismo za vsako novo šolsko leto temeljito pripravili in usposobili kadra. Sama učila, sami učni pripomočki in deklaracije na tem področju ne bodo naredili reda.

Končno še naslednje: Danes smo slišali poslansko vprašanje glede zakona o osnovni šoli; ker takrat ni bila možna razprava, se pa nanaša tudi na tole, mi dovolite kratek komentar k temu. Izhodišče, da določamo učiteljevo obveznost s predmetnikom, se mi zdi s sodobnih konceptov zastarelo in neustrezno. Kajti po novem za učitelja niso več bistvene samo učne ure v razredu, ampak vse tisto učno delo, ki ga opravi z učenci. Zaradi tega bo treba za učitelje končno opredeliti 42-urno učno delovno obveznost in povedati, da ima učitelj vso pravico, da zahteva za več dela ustrezno nagrado, kar pa je manj, pa mora, če nima s samim razrednim delom toliko dela, kompenzirati na drugih področjih. Nesmiselno je, da to urejamo po razredih in po predmetniku, kajti bolj ko bomo šli v individualizacijo pouka, manj bo pomembno neposredno delo v razredu in bolj bodo pomembne druge individualne oblike pouka.

Opravičujem se, če sem bila morda nekoliko ostra, vendar menim, da moramo te zadeve videti takšne, kot so, da moramo urediti pri sebi vse tisto, kar je pomanjkljivo in da moramo seveda tudi v boj, potem ko smo pospravili doma, da zagotovimo materialne pogoje za ustrezno delovanje šol in za ustrezno mesto učitelja v naši družbi.

Predsednik Miloš Poljanšek: Poslanec Jože Dolar ima besedo.

Jože Dolar: Tovariš predsednik, tovarišice poslanke in tovariši poslanci! Pridružujem se mnenju odbora za vzgojo in izobraževanje, da je metodologija prikaza osipa v osnovni šoli zelo neustrezna, sama problematika pa tudi zelo poenostavljena. Mislim, da je pri obravnavi te problematike potrebno obdelati poleg statističnih podatkov o generacijskem osipu v posameznih letih tudi druge vzročne zveze, ki se kažejo v osnovni šoli, in to: strukturo razredov po spolu, po letih šolanja, izobrazbene produkte generacije na vseh stopnjah, ustreznost zasedbe po predmetih in razredih, materialni položaj šol in pedagoško ter upravno vodenje šol s pedagoško službo vred, analizo socialnega in družinskega okolja, izkoristek generacije glede na potencialne intelektualne sposobnosti učencev itd. Skratka družba, kot je slovenska, se mora poznati, zato mora šolstvo vedeti, kaj se dogaja z generacijo. Približno 30 000 učencev vstopa vsako leto v prvi razred osnovne šole, od tega pa jih okrog 62 % zapušča osnovno šolo z osmim razredom po osmem, devetem, oziroma desetem letu šolanja, od tega pa fantov komaj okrog 55 %.

Ko govorimo o generacijskem osipu, je potrebno analizirati tudi latentni osip, to je osip glede potencialnih umskih sposobnosti učencev, pa tudi finalni osip, to je tistega, ko se odšteje učence, ki po večkratnem ponavljanju oziroma podaljševanju šolanja v deveto in deseto leto le opravijo osmi razred ali pa ga kasneje po izstopu iz šole opravijo v večernih šolah.

Po podatkih zavoda za zaposlovanje Velenje je na šolah mozirske, velenjske in koroških občin v zadnjih petih letih 4755 učencev predstavljajo že kar normalni osip, čeprav to znaša po letih od 37 % do 41 % osipa. Podatki veljajo za generacije, ki so zapuščale osnovno šolo po osmem, devetem ali desetem letu šolanja. Na to je po preverjenih podatkih vplivalo več faktorjev, med njimi zelo izrazito različna interesna usmerjenost fantov in deklet, močna feminizacija v šolstvu, preslabotna individualizacija pouka, prešibko poklicno usmerjenost in motiviranje otrok ter preslabotno vzbujanje aspiracij staršem.

Trenutno ni nobenih obetov, da se bo ta osip zmanjševal, kajti spremembe v učnih načrti, ki so sedaj v javni razpravi, so minimalne v korist fundamentalnim znanjem. Javna razprava, ki je sledila lani učiteljskim zborom pred izidom osnutka novega učnega načrta, ni prinesla ugotovitev, kaj so fundamentalna znanja; prav tako tega v razpravo ne prinaša osnutek sedanjega učnega načrta. S tem pa je povezano več problemov, ki bodo še nadalje omogočali natrpanost predmetnika in učbenikov. Problem ocenjevanja je ob tem tudi odprt in so zaradi tega še vedno vse možnosti, da bo ocena v mnogih primerih odvisna od različnih kriterijev, da bo ostala še vedno regulator vedenja učenca ali pa izraz mnogih subjektivnih problemov posameznikov, ki so upravičeni ocenjevati.

V svoji razpravi se bom dotaknil osipa tudi z vidika poklicnega usmerjanja. Ustavil bi se pri kadrovanju v gospodarstvu in javnih službah z vidika potreb in z vidika izgube, ki jo da že osnovna šola v tem pogledu. Najprej bi

opozoril na to, da se mora šola razen v vzgojno-izobraževalnem sistemu spremeniti predvsem v tem, da postane integralni del življenja. Torej vsega tistega, čemur je šola sploh namenjena. Osnovna šola mora že od petega razreda dalje postajati v malem kadrovska šola, saj se na tem nivoju učenci prično močno diferencirati glede na učne uspehe, zmogljivost, vztrajnost pri učenju, izbiro poklica itd. To pomeni, da bo potrebno osvojiti sistem notranje diferenciacije pouka, ki bo terjala močno individualizacijo, kar pomeni, da bo vsak učenec resnično maksimalno izkoristil svoje sposobnosti. Pogoj za to pa je seveda pravočasni razvoj logičnega mišljenja, delovnih in učnih navad, kakor tudi solidna strokovna in funkcionalna usposobljenost učnega kadra za nove metode, oblike in tehnike dela.

Pred 50 leti smo v Sloveniji potrebovali okrog 20 % poklicno oziroma strokovno šolanih kadrov. Že pred koncem tega desetletja pa bodo potrebe po takšnih kadrih prav obratne. To pa pomeni, da moramo že sedaj poskrbeti, da bi se 80 % mladine usmerjalo na najrazličnejše redne poti poklicnega oziroma strokovnega šolanja. Pri teh spremenjenih razmerah niso poklicne in šolske usmeritve in prav tako ne šolska in poklicna uspešnost ali neuspešnost le stvar posameznika oziroma ožje družine, niti ne ožje lokalne skupnosti, ampak je to stvar najširšega in sistematičnega družbenega prizadevanja. Takšna prizadevanja niso humanitarna pomoč, temveč aktivno delovanje za doseganje postavljenih ciljev.

Poklicno usmerjanje služi zadovoljevanju celovitih potreb posameznika in družbe. To pa je tudi koncept modernega poklicnega usmerjanja, ki med drugim želi doseči s pomočjo odgovornih šolskih organov, da sprejmejo šole v svoj program dela kontinuirano poklicno prosvetljevanje in načrtno aktiviranje učencev po sposobnostih. Za naš nadaljnji družbeno-gospodarski razvoj, ki ga predvideva srednjeročni in dolgoročni program razvoja Slovenije, je najpomembnejše, da v vzgojno-izobraževalnem procesu pravočasno mobiliziramo sposobnostne potencialne mlade generacije. To pa je mogoče le v primeru, da te sposobnosti pravočasno spoznamo. Trajna naloga službe za poklicno usmerjanje v Sloveniji je odkrivanje potencialov otrok v osnovni šoli z namenom, da se ugotovitve posredujejo učiteljem, da le-ti na podlagi teh spoznanj prilagodijo svojo vzgojno-izobraževalno delo posameznim učencem.

Ugotovitve kažejo, da ni samo generacijski osip edini problem, ampak da je problem latentnega osipa še toliko hujši, ker je to tudi problem kadrov. Že v petem razredu osnovne šole je glede na svoje potencialne intelektualne sposobnosti izgubljenih približno 50 % učencev, ker dosegajo celo negativne, zadostne ali dobre učne uspehe. Ti uspehi pa niso adekvatni njihovim sposobnostim, pa tudi takšni uspehi so neustrezni za nadaljnje uspešno šolanje na predmetni stopnji in kasneje na zahtevnejših srednjih šolah. Tudi pri latentnem osipu je večkrat 50 % fantov z neustreznimi učnimi uspehi. Generacija v Sloveniji, ki pride v šolanje od prvega razreda osnovne šole do fakultete, bi glede na sposobnosti in urejeni sistem vzgoje in izobraževanja že od predšolske vzgoje do fakultete dala izkoristek 10 do 13 % fakultetno izobraženih kadrov (danes jih dobimo samo okrog 3,5 %), 35 do 45 % kadrov z višjo in srednjo šolo (danes 16 %), 30 do 35 % kadrov s poklicno izobrazbo (danes 31 %) in 15 do 20 % brez strokovne usposobitve (danes je teh 50 %).

Ce bi pozitivno in pravočasno spodbujali kreativnost otrok ob upoštevanju njihove individualnosti, do katere imajo vsi vso pravico, če bi načrtno dvigovali aspiracije staršev in odpravljali splošno mentaliteto o majhni pomembnosti

izobrazbe, bi se bila kulturna raven okolja, še posebej na nerazvitih področjih, že dvignila. V neposredni zvezi s temi problemi pa je tudi gospodarska razvitanost področja, ki pogojuje takšne ali drugačne izobrazbene produkte šol.

Organiziranost šol je samo eden izmed pogojev, ki prispevajo k večjemu ali manjšemu osipu. Ob tem delujejo socialni, družbeni, ekonomski in drugi faktorji. Podatki kažejo, da je poleg opremljenosti šol in ustreznega pedagoškega ter upravnega vodenja najpomembnejši človeški faktor, se pravi učitelj, ki pozna delo in cilje tega dela. Na ta dejavnik resnično nismo bili dovolj pozorni, kar je tudi razlog, da je iz vrst šolnikov odšlo na druga delovna področja veliko število dobrih kadrov.

Ob koncu bi povezal osip še z vključevanjem učencev po končani osnovni šoli. Okrog 40 % učencev, ki obiskujejo osnovno šolo osmo, deveto in deseto leto, se vpiše v štiriletne šole. To narašča iz leta v leto. Razmerje med fanti in dekleti je pri tem vključevanju 60 : 40 v korist deklet. To kaže na večjo pridnost deklet v osnovni šoli in na omejene možnosti za vključevanje v poklicne šole. Posledica pa je kasnejša feminizacija v šolstvu in na delovnih mestih.

Tudi v poklicnih šolah narašča število učencev, vendar v razmerju 60 : 40 v korist fantov. Učenci brez dokončane osnovne šole nimajo velikih možnosti za vključevanje v poklicne šole. Nekoliko je ta problem sicer rešil zakon o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij. Nesorazmerje vključevanja fantov in deklet v 4-letne in poklicne šole kaže na deficite in suficite v poklicih, kakor tudi na pomanjkanje fantov na višjih in visokih šolah. Vključevanje v hitre zaposlitve je v vzročni zvezi z osipom v osnovni šoli, z organiziranostjo osnovnih šol, oddaljenostjo od centralnih šol, s slabšimi materialnimi pogoji družin itd. Zlasti dekleta pa tudi učenci 8. razreda iz kombiniranih šol iščejo hitre zaposlitve ali priučevanja.

Na kmetijah ostaja okrog 5 % učencev, od teh več kot 60 % brez dokončane osnovne šole. To povzroča nizek izobrazbeni nivo podeželja, ki bo povzročal še nadalje nizko produktivnost dela pa kulturne, socialne in druge probleme. V takem podeželju se bo še naprej rojevalo večje število nekvalificiranih delavcev.

Več kot tretjina učencev, ki ni končala osnovnega šolanja uspešno, nadaljuje šolanje deveto in deseto leto. Hkrati pa je v strukturi razredov na osnovnih šolah 70 % čistih generacij od 5. do 8. razreda; 15 % je mešanih šoloobveznih otrok in 15 % generacij izven šolske obveznosti.

Nadaljevanje osnovne šole po končani šolski obveznosti predstavlja dodatne stroške najmanj 5000 N din na učenca letno ter kasnejše vključevanje v poklice, kasnejšo pridobitnost posameznika in kasnejše pravice iz delovnega razmerja. Pozitivno je v tem le to, da ima podaljšano družbeno vzgojo in da se v kasnejših letih nekoliko zmanjšuje deficit kadrov oziroma se dvigne za nekaj procentov končni izobrazbeni produkt generacije.

Nevključenost učencev iz leta v leto pada za učence 8. razreda. Četrtna učencev, ki je brez 8. razreda, se ne vključi; med njimi je približno enako število fantov in deklet. Ta nevklučenost obsega več vzrokov: neracionalna sistematizacija delovnih mest, oddaljenost krajev, nerazvitost delovnih mest, odklanjanje deklet na delovna mesta moških, nezainteresiranost in neinformiranost itd. V sedanji proizvodnji pa prav ti, ki se kasneje vključijo na delo, povzročajo nizko produktivnost, kadrovske probleme nestrokovne odločitve in druge probleme.

Problematika osipa je pestra in ugotovljena tudi v praksi zunaj šolskega sistema. Problemi osipa niso samo v statističnih prikazih, problemi so v osebnem življenju ljudi, pa tudi v družbi. Spoznanje te problematike je raztegljivo. Strinjam pa se z avtorji gradiva, da so potrebni ukrepi in sodelovanje z institucijami, ki spoznavajo to problematiko osnovne šole še iz drugih zornih kotov.

Predsednik Miloš Poljanšek: Besedo ima poslanka Lojzka Gostenčnik-Žmavc.

Lojzka Gostenčnik-Žmavc: Spoštovani tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Če dovolite, bi se nekoliko sklicevala na poročilo odbora, ki je obravnaval to problematiko in opozoril, da se je treba odpravljajna osipa lotiti sistematično, načrtno in zelo temeljito in da so bistveni razlogi za osip tudi v samem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Zato bi rada razpravljala v tem okviru, ne morda o posameznih razlogih, temveč o tem, kaj pomeni v okviru celotnega sistema vzgoje in izobraževanja prav predšolska doba, predšolsko varstvo ali pa, bolje rečeno, delo s predšolskim otrokom, ki po strokovnih mnenjih direktno vpliva na nadaljnji razvoj in tako posredno celo na problematiko osipa.

Otroško varstvo se namreč danes pojmuje na osnovi obširnih raziskav, kot sem že omenila, kot izredno pomembna pedagoška institucija. Šele ta pedagoška institucija omogoča približno enak start vseh otrok v osnovnih šolah glede na njihov duševni razvoj. Dokazano je namreč, da je predšolska doba pomembnejša za osebnostni in med drugim tudi miselni razvoj otroka, kot katerokoli poznejše obdobje. Od drugega do petega otrokovega življenjskega leta lahko z zelo kvalitetno predšolsko vzgojo dvignemo inteligenčni kvocient otrokom za 20 točk, česar kasneje v nobenem drugem obdobju in na nobeni drugi stopnji šolanja ni več mogoče doseči; kajti na drugih stopnjah lahko dvignemo inteligenčni kvocient le za 4 točke. To je možno samo zato, ker je otrok v tej dobi še izredno duševno plastičen. Seveda pa je to mogoče doseči z izredno premišljenimi in res izredno kvalitetnimi vzgojnimi posegi in organiziranim vzgojnim delom. Nasprotno pa seveda lahko zaznamo tudi vzgojni učinek v obratno smer. To se pravi, da v subkulturnem okolju, kar so omenjali poslanci pred menoj, in tam, kjer se starši ne ukvarjajo dovolj z otrokom, otrok tako zaostane v svojem osebnostnem razvoju že v predšolski fazi, zlasti na miselno-verbalnem področju, da ima potem lahko usodne posledice za njegov uspeh v osnovni šoli. S teh vidikov bomo lažje razumeli, zakaj je tovariš Uršič navajal podatke, da imajo na Tolminskem dobro šolane kadre, pa kljub temu najvišjo stopnjo osipa.

Mislim, da so te ugotovitve za nas tako pomembne, da jih je treba v razpravo o osipu vključiti. Omeniti je treba tudi to, da razvite dežele danes organizirajo predšolsko vzgojo kot enega najpomembnejših socialnih in subkulturnih plasti. Zato je danes osnovna tendenca enotnega šolskega sistema, da ga ne podaljšujemo samo navzgor, temveč ga zaradi problema, ki se je pokazal med šolanjem, to je osip, odločno podaljšujemo navzdol. Iz tega sledi, da tako pedagoško pomembnega področja v nobenem primeru ne bi smeli zapostavljati.

Povsod po svetu so torej tendence, da postane predšolsko obdobje del šolskega sistema, del obvezne šole; zato bi še enkrat ponovila, da bi takšno problematiko, kot je osip učencev, morali obravnavati malo širše, v okviru širših šolskih sistemskih vprašanj. Le na ta način bi verjetno našli realne možnosti

za ukinitve osipa in, četudi ob večjih finančnih izdatkih, vendarle tudi rešitve za kvalitetnejše delo na področju vzgoje in izobraževanja. Vsekakor pa sodi ta problematika, ponovno pretehtana, v okvir srednjeročnega in dolgoročnega razvoja šolstva sploh in v okvir delovnega načrta pedagoškega inštituta, ki bi moral že sedaj, ko je tako razvit, dati dovolj jasna strokovna mnenja v okviru reševanja problemov šolskega sistema, ki ga ima kot primarno nalogo v svojem delovnem načrtu.

Predsednik Miloš Poljanšek: Besedo ima poslanec Miran Hasl.

Miran Hasl: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Kot laik na področju pometanja bi moral ugotoviti naslednje: Pometanje pred svojim pragom je uspešno le:

1. če to počno vsi; 2. če začnemo pometati od zgoraj navzdol in ne narobe; in 3. če prahu ne usmerjamo k sosedu ali ga ne odlagamo pred tujo hišo.

Podpiram predlog tovariša Uršiča, da bi enotni zbor in republiški zbor obravnavala osip v osnovni šoli. Spomnim naj vas, da sem lani postavil poslansko vprašanje v zvezi z osipom in ob tem tudi predlagal, da bi to problematiko obravnaval enotni zbor. Takrat mi je bilo, kolikor se spomnim, odgovorjeno, da to iz ne vem kakšnih razlogov ni možno.

Strinjam se s tovarišico Kornhauserjevo glede vrstnega reda, da smo mi tisti, ki bi lahko dali na prvo mesto razloge in vzroke za probleme našega področja; če bodo ob tem sodelovali tudi gospodarstveniki, šolniki, zdravniki in politiki, se mi zdi, da bi lahko prišli prej do rezultatov. Gotovo se spominjate, da so bile vedno, kadarkoli se je govorilo o osipu, bolj ali manj vse kritike usmerjene v šolstvo. Večkrat smo slišali, da gospodarstvo šolstvu najbolj zameri osip, kot da je to šolstvo popolnoma zunaj naše družbene sfere. Spomnim naj vas samo na tisto neverjetno »tehtno« razpravo, ki je bila v tej dvorani, ko smo obravnavali ekonomsko politiko za leto 1970 ali 1971, ko je eden, takrat sicer na delovnem mestu že odstavljeni poslanec, diskutiral o tem, ali je res, da so naši učenci sami tepci, pri čemer je ves čas gledal na desno, kjer smo sedeli mi.

Sem za to, kar je tudi tovarišica Kornhauserjeva rekla, da pometamo pred svojim pragom, vendar mislim, da ne kaže vsega prahu usmeriti izključno v šolstvo. Ugotovili smo že, da iščemo vzroke vedno zunaj nas in da zaradi tega nikdar ne najdemo pravega krivca. Na našem področju smo vendarle že nekaj storili. Vse, kar danes zavod za šolstvo in drugi počno, se pravi, revizija predmetnikov, revizija učnih načrtov in podobno, je zelo težko delo. Toda kljub vsemu temu je vendarle že nekaj storjenega, čeprav vem, da gre prepočasi. Strinjam se s tovarišico Kornhauserjevo, da bi vrstni red na osmi strani gradiva morda res spremenili in rekli, da najprej v šolstvu nekaj naredimo!

Pri tem pa imam majhen dodatek: poiščimo vse objektivne in subjektivne krivce in krivdo za vse razloge, ki so na osmi strani navedeni! Ugotovimo, od kod razlike v družbenoekonomski razvitosti okolja, v katerem živi otrok! Če v skupino subjektivnih vzrokov sodijo socialne in kulturne razmere otrokove družine in če po mnenju tovarišice Kornhauserjeve lahko najdemo vzroke za to v naši hiši, naj poskusi tudi vsak od zunanjih faktorjev ali pa od teh, ki so navedeni v gradivu, najti razloge za vse posledice, ki so tu navedeni. Res je namreč, da se vsi objektivni in subjektivni vzroki med seboj prepletajo in kot

celota vplivajo na vzgojno izobraževalne rezultate učencev. Torej izpeljimo tudi na tem področju vsestransko pometanje pred lastnim pragom!

Za konec samo to: v statističnem pregledu je navedeno, da je v 15 občinah osip v porastu. Kljub vsem analizam in vsem razlagam, kljub vsem takšnim ali drugačnim ukrepom se torej v 15 občinah, med temi so tudi razvite, osip povečuje. Zanimalo bi me, od kod razlogi za to povečevanje, oziroma kje so globlji vzroki tega?

Predsednik Miloš Poljanšek: Besedo ima poslanec Dušan Šinigoj.

Dušan Šinigoj: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Problem osipa je brez dvoma zelo zapleteno vprašanje, ki ga naš prosvetno-kulturni zbor postavlja v ospredje, in mislim, da ga ne postavlja v ospredje zaradi osipa samega in zato, da bi ocenjevali uspešnost ali neuspešnost naše šole zaradi šole same, ampak da je to problem človeškega faktorja pri nadaljnjem vsestranskem gospodarskem, družbenem in kulturnem razvoju Slovenije. Ko sem prebiral srednjeročni razvojni program Slovenije, moram reči, da sem dobil vtis, da je človeškemu faktorju in vprašanjem, o katerih mi danes razpravljamo posredno, dana izredno velika pozornost, saj predvidevamo, da je ves naš nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj kar v 80% odvisnosti od znanja, od človeškega faktorja, in le 20% v odvisnosti od večjega zaposlovanja in drugih dejavnikov. Podatki, ki so nam na razpolago in o katerih danes razpravljamo v zvezi z osipom, pa nam povedo, da skoraj ni napredka v kadrovski spremembi Slovenije, oziroma da skoraj ostajamo na stari kadrovski strukturi, da jo še naprej reproduciramo in da ne moremo s človeškim faktorjem računati v planiranju našega nadaljnjega razvoja. Torej moramo nemudoma ukrepati!

V odboru smo poskušali po tehtni razpravi ugotoviti vse vzroke osipa; ugotovili smo, da je korelacija med osipom in nekaterimi vzroki zelo tesna. V ospredje smo postavili ekonomsko in kulturno razvitost okolja, sodobne učne metode, kadrovske probleme, materialno osnovno šolstvo itd. Težko bi bilo reči, kateri od teh vzrokov je odločilnejši, med katerima dejavnikoma je korelacijski koeficient večji, lahko pa trdimo, da je to zelo zapleten kompleks vprašanj in da medsebojno vplivajo tako ali drugače. Vsaj iz teh podatkov pa se vidi, da so osnovni vzroki v ekonomski in kulturni razvitosti okolja, v kadrovski zasedbi ter v sodobnem pristopu v procesu izobraževanja in vzgoje.

Ugotoviti moramo tudi, da smo nekatere ukrepe v zadnjem času že sprejeli; izboljšali smo materialno osnovo v izobraževanju, vpeljali smo dopolnilni pouk, vpeljali smo tudi dopolnilno izobraževanje našega učitelja. Videti pa je, da osipa nismo zmanjšali, da je ostal nespremenjen oziroma da se nam celo povečuje. To torej pomeni, da so ukrepi, ki smo jih do sedaj sprejeli, ali tako kratkoročni, da nam ne dajo še dovolj rezultatov oziroma že ne moremo ugotoviti njihovega učinka, ali pa so bili nepremišljeni in nam tudi v prihodnje ne bodo dajali rezultatov. Zaradi tega bi opozoril na stališče odbora, ki smo ga napisali v zadnjem odstavku poročila, da je nujno, da predlagatelj gradiva predvidi tudi ukrepe, ki naj bodo akcijski, kratkoročni in dolgoročni.

Zelo težko je diferencirati, kateri ukrepi so kratkoročni in kateri dolgoročni, ker v procesu vzgoje in izobraževanja prav gotovo ne vidimo rezultatov zelo hitro; vendar mislim, da je nujno kratkoročne ukrepe predvidevati v našem petletnem razvojnem programu, predvsem pri zagotavljanju boljše materialne osnove izobraževanja. Nekateri ukrepi so v ta namen predvideni zlasti v de-

litvi narodnega dohodka, v spremembah v kadrovski strukturi, v vzgoji in izobraževanju ter v akcijskem delovanju na področju permanentne vzgoje ljudi, ki delajo v izobraževalnem procesu.

Kljub temu, da so bili nekateri premiki uresničeni, ni videti vseh uspehov. Vzrok za to pa ni samo v učitelju; v tem se strinjam s tovarišem Haslom, ki pravi, da je treba pometati prah tudi kje drugje. S seje odbora imamo podatek, da so poklicali učitelje med šolskim letom na dopolnilno izobraževanje tisti dan, ko se je začel šolski pouk, medtem ko bi to lahko storili tudi med počitnicami ali pred začetkom šolskega leta. Storili pa so prav obratno in otrokom, takoj ko so vstopili v šolo, začeli motiti njihov šolski mir, njihovo šolsko normalno delo. Tako so bili sklicani na strokovno izpopolnjevanje geografi, slavisti, učitelji tujih jezikov.

Pripravljenost prosvetnega delavca za njegovo strokovno izpopolnjevanje je; pripravljenost pa mora biti tudi drugod, ne samo pri zavodu za šolstvo, ampak tudi pri univerzi, tudi pri vseh visokošolskih zavodih in pri vseh tistih učiteljih na visokošolskih zavodih, ki morajo biti tej družbi na razpolago tudi med počitnicami.

Dalje v odboru mislimo, da je nujno treba sprejeti ukrepe, ki so dolgoročnega značaja, to je, k reorganizaciji našega šolskega sistema. Zavod za šolstvo nam je že predložil nekatera gradiva, zlasti kar zadeva osnovno šolo; pripravljajo pa se gradiva tudi za področje srednješolskega izobraževanja. Mislim, da je nujno treba poudariti in vključiti v to delo tudi predlog tovarišice Lojzke Gostenčnikove, ko govori, da moramo v celoten sistem vzgoje in izobraževanja vključiti tudi predšolsko vzgojo. Prav s predšolsko vzgojo bomo gotovo največ pripomogli k temu, da bodo vsi otroci v resnici imeli vsaj enak start, ko bodo vstopili v prvi razred osnovne šole, ne glede na to, ali so v razviti ali pa v nerazviti občini. Mislim, da je nemogoče pričakovati, da se bo vsa Slovenija enakomerno razvijala; to bi bilo vsaj po mojem mnenju iluzorno gledanje. Toda prek že ustaljenih metod dopolnjevanja občin pa moramo preiti tudi v dopolnjevanje tistega vzgojnega dela, ki še ni osnovnošolsko, to pa je vzgoja na področju varstva otrok.

Predsednik Miloš Poljanšek: Besedo ima poslanec Vinko Habjan.

Vinko Habjan: Tovariš predsednik, tovariši poslanci!

Ker je bilo že veliko povedanega, bom čisto na kratko opozoril na tole: osip je za mene rezultanta 25-letnega nesistematičnega dela pri vzgoji in izobraževanju. Že iz diskusije tovarišice dr. Kornhauserjeve in tovariša Dolarja smo dobili bogato in vsestransko osvetlitev tega problema. Mislim, da je sedaj že čas, da res preidemo h konkretnemu sistematičnemu reševanju osipa, če tako rečem, od osnovne šole do univerze, urejanju celotnega šolskega sistema z vključevanjem predšolske vzgoje. Prvotni koncept predšolskih ustanov, ki je imel za cilj vzgojo, je precej zanemarjen prav zaradi našega stališča do tega problema. Premalo smo skrbeli za predšolsko vzgojo oziroma možnosti in pogoje, da bi bila predšolska vzgoja takšna, kot smo jo v načelih določili pred leti.

Skratka, mislim, da bi bilo v šoli potrebno klasične metode zamenjati z modernimi in tudi učitelju dati možnosti, ki naj omogočijo, da preidemo iz sedanjega sistema klasičnega načina obravnavanja na individualizirano delo z manjšim številom učencev, z boljšimi oblikami dela.

Seveda pa je tudi za bodoče učitelje nujno potrebno, da imajo takšen sistem izobraževanja na svojih kadrovskih šolah. Temu pa žal danes ni tako. Danes je vse premalo praktičnega izobraževanja bodočih učiteljev za delo v šolah. Vedno je premalo časa na razpolago, vedno je premalo pogojev na razpolago; zato se nam je kompleksnih problemov toliko nagrmadilo, da ne vemo, kje bi začeli in kje končali. Menim, da moramo začeti spodaj. Psihologi ugotavljajo, kot je tovarišica Gostenčnikova povedala, da so otroci najbolj dojemljivi od 2. do 5. leta starosti. To prakso že krepko uresničujejo najmodernejše države na vzhodu. Če hočemo tudi pri nas situacijo izboljšati, moramo začeti spodaj, študijsko in konkretno.

Mi vse preveč gradimo, na vseh področjih hočemo naenkrat popraviti neveselo stanje. To pa se v kratkem času ne da; tudi z najboljšimi materialnimi pogoji ne. Tudi najbolj moderna avdiovizualna sredstva, responderji in druga učila ne morejo rešiti situacije, če jih dajemo v roko ljudem, ki za to niso usposobljeni.

Tudi naša obravnava v zboru bi morala zavzeti druge, sodobnejše dimenzije. Kot učenci poslušamo po starem sistemu problematiko v skupščini; leta in leta minejo, da se nek problem res dokončno reši; prav zaradi samega načina obravnavanja. Drugod, kjer imajo večpartijski sistem, dobivajo poslanci takojšen odgovor opozicije, kako bi rešili situacijo. Nam naj bi te odgovore posredovali organi in službe, ki so za to zadolženi. Vendar se dogaja, da obravnave odlagamo do naslednje seje ali celo do naslednje sezone in se nam problemi grmadijo. Ker jih je preveč, nimamo moči, da bi vsaj nekatere konkretno in za neko daljše obdobje ugodno rešili.

Tako mislim, da je osip pravzaprav rezultanta vseh teh neurejenih zadev v samem sistemu vzgoje in izobraževanja od spodaj do univerze; zato bi bilo zaželeno obravnavo o osipu razširiti tudi na druge skupščinske zборе. Pri prvotni obravnavi smo res bili obsojeni kot edini krivci; ne samo v tej skupščini, tudi v občinskih skupščinah in na nekaj odbornikov učiteljev so drugi gledali kot na črne vrane. Mislim, da je prav, da tudi sredstva javnega obveščanja, televizija in časopisi problem osipa končno osvetlijo občanom tako kompleksno, kot smo ga končno dobili osvetljenega tudi mi, pa še z morebitnimi dopolnili današnje razprave.

Predsednik Miloš Poljanšek: Naj vas seznanim, da je odsotni poslanec Anton Troha, ker sam ne more osebno nastopiti, poslal pismo; prosim sekretarja zbora, da nam posreduje njegov prispevek k razpravi.

G o j m i r K o m a r: Poslanec Anton Troha je k problematiki osipa poslal naslednji pismeni prispevek:

»Predvsem zadnja leta prihaja na manj razvitih področjih Slovenije do zaskrbljujočega pojava: slab učnovzgojni uspeh otrok zdomcev. Verjetno nima nihče natančnih podatkov, koliko je teh otrok, niti analize, kako vpliva odhod staršev v tujino na učenčev duševni razvoj ter učnovzgojne uspehe. Po evidenci, ki jo vodijo nekatere šole, ima kar polovica zdomcev šoloobvezne otroke. Iz tega sledi, da je v Sloveniji od 20 do 25 tisoč otrok, ki ima enega ali oba starša v tujini.

Še en podatek: po nekaterih šolah v Beli krajini in Prekmurju ima vsak četrti otrok enega ali oba starša na delu v tujini. Te številke nas morajo voditi k pozornemu proučevanju tega pojava.

Šole ugotavljajo:

1. Množično odtekanje na delo v tujino je predvsem iz siromašnih, manj razvitih kmečkih področij.

2. Zaradi odhoda enega ali obeh staršev odpade večina težaškega dela na učence.

3. Daljše ločeno življenje zakoncev povzroča medsebojno odtujitev, v mnogih primerih tudi ločitve zakonov in s tem rušenje družinske toplote, kar izredno slabo vpliva na otrokov celoten razvoj.

4. Nekateri zdomci se vračajo sovražno razpoloženi do naše družbene ureditve. To prenašajo tudi na svoje otroke.

Posledice tega pa so:

1. Ker morajo učenci opraviti precej kmečkih del, preden gredo v šolo, so pri pouku utrujeni, teže se zberejo, zahtevnejšo snov neprizadeto spremljajo; zato je njihov učni uspeh slabši v primerjavi z uspehom v normalnih pogojih dela.

2. Mnogi postajajo vzgojno problematični. Pojavlja se večje uživanje alkohola, ponočujejo, kadijo, pojavlja se celo prostitucija, npr. na Ptujskem polju. Še hujše je z učenci, ki imajo oba starša v tujini. V nekaterih primerih morajo šole pošiljati na dom tople obroke, kajti njihova prehrana je neredna.

3. V takih pogojih je težko otroku vcepljati ljubezen do domovine, ker sam čuti, da le-ta ni dala kruha njegovim staršem in zato ga ne bo dala verjetno tudi njemu. Zaradi tega že zelo mladi razmišljajo o delu na tujem.

4. Učenci zdomcev že v rani mladosti čutijo socialno diferenciacijo. Z grenkobo ugotavljajo, da so ne po lastni krivdi prikrajšani za vrsto materialnih dobrin, normalno izobraževanje in topel dom.

5. Šole še ugotavljajo, da so poleg vseh nadlog, s katerimi se otepajo šole na nerazvitih področjih, postali učenci zdomcev eden izmed izvirov osipa.

Za ilustracijo navajam nekaj zanimivih podatkov iz osnovne šole Vinica: V nepopolnih družinah živi 8,4 % učencev; v socialno ogroženih družinah 9,4 % učencev; neprimerne pogoje za učenje ima 13 % učencev; ciganov je 1,9 % učencev; enega ali oba starša v tujini ima 25 % učencev. Iz tega torej vidimo, da je na viniški šoli 57,7 % učencev, ki nimajo doma ustreznih pogojev za uspešno učenje.

Šole predlagajo:

1. Za učence, ki so socialno ogroženi, je potrebno uvesti varstvo, brezplačno prehrano in brezplačne učbenike.

2. Področja, s katerih so zdomci, naj dobijo del sredstev oziroma provizije od deviz, ki jih pošiljajo zdomci v domovino. Samo v Sloveniji se zbere od zdomcev 40 do 50 milijonov dolarjev.

3. Zavod za šolstvo naj zbere potrebne podatke in pripravi predloge za ustrezno rešitev.

In še dodatek: Zavod za šolstvo SR Slovenije navaja v svojem materialu, da mu je uspelo rešiti problem pomanjkanja učiteljev. To najbrž ne bo res, saj je na odročnih krajih, in to predvsem na podružnicah, občutno pomanjkanje učiteljev. Zaradi tega morajo šole učiti s skrčenim predmetnikom ali si celo z lastnimi sredstvi nabavljati prevozna sredstva za prešolanje učencev; kot primer: šola v Vinici.«

Predsednik Miloš Poljanšek: Še kdo želi razpravljati? Prosim, besedo ima namestnik republiškega sekretarja za prosveto in kulturo tovariš Roman Oberlintner.

Roman Oberlintner: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V gradivu so pojasnjeni objektivni vzroki osipa v osnovni šoli, ki so socialno-ekonomske narave. Opozoril bi rad na več raziskav, ki kažejo, da je odnos: družina—šola in uspeh učenja—socialno-ekonomski pogoji bistvena korelacija. Najnovejše analize jugoslovanskega zavoda za proučevanje šolstva kažejo za celo Jugoslavijo, kako je mogoče ugotoviti od republike do republike, od regije do regije, od mesta do mesta, da je osip v popolni korelaciji s socialno-ekonomskim položajem okolja, v katerem otrok živi. To se pravi, da teh bistvenih relacij ne moremo izključevati.

Prav je, da šolniki v tem zboru in mi vsi, ki se ukvarjamo s šolstvom, razpravljamo o naših subjektivnih napakah in boju proti njim glede kvalitete dela; prav pa je, da se tudi družba loti reševanja socialno-materialnih problemov v zvezi z osipom v obvezni šoli kot nacionalni, množični šoli, ki zajema vso nacijo. Menim, da ni dialektično siliti ta ali oni vzrok kot primarnega v rangiranju; upoštevati je treba oba faktorja, subjektivnega in objektivnega.

Drug problem, o katerem je razpravljala zlasti tovarišica podpredsednica in še nekateri, so subjektivni činitelji osipa. Ob tem se mi zdi, da bi bilo treba poudariti vsaj dva elementa, ki nista bila podčrtana. Ne bom govoril o kvaliteti priprav, o odnosu med učitelji in učenci, ker to poznamo. Premalo smo poudarili našo krivdo znotraj šole, znotraj učiteljskega zbora, pri vprašanju preverjanja in ocenjevanja znanja. To je gotovo kompleks, za katerega smo tako strokovni delavci na tem področju kot učitelji neposredno najbolj odgovorni. Vemo, kako je s kriteriji ocenjevanja, vemo, kako je z načinom in pomanjkljivostmi našega sistema ocenjevanja in napredovanja v šoli. Menim, da je tu tisti subjektivni moment, ki ga moramo zelo podčrtati. Tu, pri uravnovešenju kriterijev ocenjevanja, je zelo važna pedagoška služba, aktivni, ravnatelj, učni zbor. Velik del osipa leži prav tukaj; razen časa in dobre volje pa ne terja razrešitev tega problema finančnih sredstev.

To je gotovo moment, ki ga moramo posebej poudariti. Še več, mislim, da moramo ponovno začeti razmišljati in zahtevati ustrezne študije o današnjem napredovanju učencev v osnovni šoli in o sistemu ocenjevanja. Mislim, da je to problem, ki izhaja iz problematike osipa, in da moramo o njem razmisliti. Bile so že strokovne in druge razprave o tej problematiki, mislim pa, da moramo iti dalje in terjati v doglednem času tudi določeno študijo in analizo, ki naj da predloge za izboljševanje našega ocenjevalnega sistema in napredovanja učencev.

Dalje menim, da je izredno pomembno, da mnogi učiteljski zbori, še bolj pa posamezni pedagoški delavci, še vedno ne dojemajo duha, da je obvezna šola neseleksijska šola, da je to šola za ves narod in da prilagajajo svoje kriterije dnevnim zahtevam nadaljevalnih šol srednje stopnje. S tem se ves ocenjevalni sistem iz srednje šole kot neobvezne prenaša v obvezno in vsi kriteriji se seveda pomaknejo čisto drugam. Opravka imamo s subjektivnim faktorjem velikega osipa. Seveda bi o subjektivnih elementih lahko še naprej razpravljali, vendar sem hotel posebej poudariti samo ta dva, ker se mi zdi, da sta oba v naši pristojnosti in da prek sistema obveznega izpopolnjevanja, dela ravnateljev in pedagoške službe z učnimi zbori lahko pride do dogovorjenih kriterijev o

posameznih ocenah in o tem, kdaj otrok pade v katerem predmetu, na kateri stopnji itd.

Tretji del so razlogi in vzroki, ki so v organizaciji šole, in tisti šolski dokumenti, za katere so šolski organi zadolženi, da za to dajajo odgovor. Utemeljeno se vprašujem, po vsej vaši občirni diskusiji, kaj pa šolski organi? Ali so naravnani na to, da bi naš temeljni problem, to je neučinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela, izboljšali? Ali so naši delovni načrti in vsa naša prizadevanja usmerjena v to smer? Ali se v tem ali drugem vidiku odmikamo od tega osrednjega vprašanja, od te naše poglavitne linije? Menim in upam to tudi dokazati, da so prizadevanja republiških šolskih organov v svojem bistvu kompletno usmerjena v akcije za razreševanje in izboljševanje učinkovitosti osnovne šole. Nam mnogokrat očitajo, zakaj se toliko ustavljamo pri problemih osnovne šole in ne neke druge stopnje. Prepričan sem, da vsi bistveni problemi vsega šolskega sistema izhajajo iz obvezne šole; zato se moramo še kako in nenehno ukvarjati z osnovno šolo.

Pred nami so skrčeni učni načrti; pred nami je razbremenjeni predmetnik; pred nami je predlog za skrčenje števila učnih predmetov; pred nami je bila uvedba in izvedba razbremenitve otroka v delovnem tednu, proste sobote, ki jo moramo tudi s tega vidika gledati; pred nami je uvajanje nekaterih poskusov moderne tehnologije; pred nami je sistem izpopolnjevanja. Vse to so ukrepi v smeri odpravljanja vzrokov osipa.

Glede dopolnilnega pouka so bili izrečeni določeni pomisleki, češ da to ni sistemski šolski ukrep. Mnenja sem, da je to ukrep, katerega moramo izrazito podpreti in zahtevati, da se do kraja realizira v obvezni šoli, in to ne samo v ugodnejšem območju, ampak povsod. Prav tako moramo zahtevati od pedagoške službe in šol, da je dopolnilni pouk med letom in ob pripravi za popravne izpite resnično kvaliteten, bolj kot pouk; ne pa manj, kot se sedaj dogaja. To je vendarle ukrep, ki direktno angažira učitelje in šolo; in če ga bomo omalovaževali, bomo dosegli ravno nasprotni učinek. Namesto da bi šli do kraja v tem učinku pa ga ocenjujemo tako, kot da nima kaj dosti pomena in da je končno najboljše, da ga ukinemo, kar bi bilo v največje veselje tistega redkega dela učiteljstva, ki si ne želi dodatnih obremenitev.

V šolstvu je bil dosežen velik napredek s tem, da se je skoraj na minimum zreduciral kombinirani pouk. Nenehno smo pod upravičenim pritiskom boja za izboljševanje kadrovske strukture. Zato uvajamo šolske službe z namenom reševati slabše in razvijati sposobnejše učence.

In ne nazadnje, o čemer je danes govorila tovarišica Kornhauser, o podaljšanem in celodnevem bivanju: danes imamo vključenih le 6 % učencev v to obliko, vemo pa, da je 30 % tista številka, ki bi pokrila realne potrebe. To pa imajo samo nekatere šole v Ljubljani. Če bomo hoteli podaljšano ali celodnevno bivanje bistveno izboljšati, moramo seveda vedeti, kaj to pomeni v kadrovskem pomenu, kaj to pomeni glede šolskega prostora in kaj to pomeni glede materialnih in finančnih sredstev. Če ne bomo pri tem sposobni dojeti, da je treba spremeniti odnos med osebno in družbeno potrošnjo, potem tudi radikalnega premika ne bo in bomo tako kot smo sedaj v petih letih dosegli od 0 % do 6 %, s tem tempom nadaljevali, čeprav je v družbenem srednjeročnem načrtu predvideno, naj bi zajeli četrtno vseh učencev. Prepričan sem, da je ob največjih naporih mogoče doseči le 15 %.

Glede poslanskega vprašanja oziroma formulacije, kako pretvoriti tedensko učno obveznost v letno, naj povem, da se srečujemo s problemi, ki jih je navedla

dr. Kornhauserjeva, in da bo potrebno poglobljeno, strokovno in politično razpravljati o delovni in učni obveznosti učitelja. Vendarle je v tem trenutku šlo samo za tehniko pretvarjanja prejšnje obveznosti v šestdnevnem delovnem tednu v obveznost petdnevnega delovnega tednika. Ni pa šlo za bistveno vprašanje reguliranja učne obveznosti, ki pa je globlje in terja spremembo celotnega odnosa v tretiranju učne obveznosti. Delovna obveznost 42 ur je jasna; treba bo najti le obliko, kako jo podrobneje določiti in z zakonom predpisati, čeprav je to v formalnem zakonskem okviru težko življenjsko in pametno rešiti. Vsekakor pa je treba ta problem revidirati v normalnem procesu revizije šolske zakonodaje, ki je pred nami. Z današnjim zakonom o dvojezičnem šolstvu končujemo cikel šolske zakonodaje; ko se bomo temeljito lotili revizije, bomo seveda začeli pri osnovni šoli. Tedaj bomo tudi taka centralna vprašanja na novo postavili.

Predsednik Miloš Poljanšek: Še kdo, prosim? Tovariš Miro Lužnik, namestnik direktorja zavoda za šolstvo SRS, ima besedo.

Miro Lužnik: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Bom zelo kratek; menim, da je nujno potrebno podčrtati osnovno misel, ki je v samem gradivu nakazana, in sicer, da predstavlja problem osipa dejansko niz komponent, ki so med seboj tesno povezane, druga od druge odvisne in se objektivizirajo v različnih okoljih različno. Tu ni mogoče za vse postaviti enake rešitve, ampak konkretno od kraja do kraja analizirati in ugotoviti situacijo.

Vesel sem, da je poslanec Dolar prišel do identičnih podatkov, kot jih je nakazal že zavod za zaposlovanje v svojem gradivu o osipu, ki smo ga obravnavali v odboru za vzgojo in izobraževanje, in da je torej situacija res takšna, kot jo je poslanec prikazal.

Tretji moment, ki bi ga rad poudaril, pa je to, da je s teoretičnega vidika lahko v celoti odpraviti osip šele v 8 letih; praktično pa vemo, da to ne gre. Zakaj? Če bi dosegli 98% uspeh v vseh osnovnih šolah, bi to predstavljalo v 8 letih še vedno 16% osipa. Hočem poudariti, da tega problema ni mogoče odpraviti čez noč, ampak vzporedno z vsemi ukrepi, ki so usmerjeni k analizi in koncipiranju novega izobraževalnega sistema od predšolske vzgoje do konca univerze. Vse to so samo detajli, ki pa ne bodo mogli najti ustrezne rešitve, če ne bodo vkomponirani v rešitve sistemskih vprašanj, ki pa jih je treba v prihodnje šele dobiti.

Predsednik Miloš Poljanšek: Še kdo želi besedo, prosim? Če ne, dovolite, da še jaz na koncu izrazim nekaj misli. Naš prosvetno-kulturni zbor je v preteklih letih že nekajkrat obravnaval problematiko osipa, in to s popolnoma jasno zavestjo, da je to eden najresnejših, najbolj aktualnih in družbeno najbolj eksponiranih problemov v našem šolstvu, predvsem v naši osnovni šoli. Naš zbor je tudi terjal ukrepe in današnji prikaz stanja, ki ga je podal zavod za šolstvo, je rezultat takšne zahteve; gradivo po svoji vsebini, s svojimi številkami potrjuje nujnost trajnega spremljanja te problematike.

Ne bi ponovno kritično ocenil gradiva, ker je to storil že sam odbor; vendarle mislim, da je gradivo nepopolno in problematike osipa ne osvetljuje z vseh zornih kotov. Sama razprava je že pokazala, da je problematika osipa izredno kompleksna, da so uspehi temu primerno skromni in da nas ne morejo zadovoljiti. Prav ta ugotovitev nas mora znova mobilizirati; ne samo nas, ne

samo zbor, marveč vse strokovne in raziskovalne potenciale, vso bazo, vse naše učiteljstvo, vse naše družbene sile.

Rad bi opozoril, da politično in družbeno ne bi bilo dobro, če terjamo neke maksimalne rezultate oziroma da bi radi osip odpravili kar čez noč. Tovariš Lužnik je zelo jasno povedal, da je to nemogoče. Že ta razvoj, ko smo prešli na popolno osemletno šolo z dediščino, da ne ponavljam, kakšna je bila, je velik uspeh; vanj je vloženo veliko napora in sredstev. Seveda pa danes s tem, kar smo dosegli, ne moremo biti zadovoljni in moramo storiti vse, da bi odstotek osipa tudi naprej zmanjševali.

Rad bi opozoril tudi na miselnost, ki je deloma prisotna na našem zboru, namreč, da je treba čvrsto vztrajati pri poklicnem usmerjevanju na popolni osnovni šoli, ko smo komajda zmogli doseči skromen premik za nekatere poklice; mislim, da je to družbeno nesprejemljivo, in da je nemogoče, da tisti del otrok — dobro vemo, iz kakšnih socialnih vrst izhajajo — ki objektivno niso mogli končati osnovne šole, prepuščamo njihovi usodi in tisti socialni diferenciaciji, o kateri je bil danes govor. Vsi podatki kažejo, da bomo predvsem usmerjeni v ta del mladine, v ta del populacije, ki izhaja iz manj razvitega okolja, iz delavskih in kmečkih vrst, in da bo tudi naša finančna, materialna politika usmerjena v to.

Zelo resno pogrešam kvantifikacijo vseh ugotovitev, ki so v gradivu. Kaj pomeni korak k eno leto hitrejšemu uveljavljanju rednega obveznega šolstva? Kaj pomeni celotni program trajnega bolj sistematičnega izpopolnjevanja učiteljstva? Kaj pomeni celodnevno bivanje naših otrok, predvsem na tistem ozemlju, kjer ugotavljamo največji osip? Kaj pomeni ustanavljanje dijaških domov, varstvenih zavodov za posebno šolstvo itd.? Kaj vse to predstavlja v sredstvih? Ali bo naša družba to lahko kar tako čez noč tudi uresničila? Ker resno dvomim o takšnih možnostih, se moramo dogovoriti, da bo naš samoupravni organ, prek katerega financiramo šolstvo in usklajujemo razlike, določil nekatere prioritete, ki bodo dale prednost prav tistemu ozemlju in tistemu okolju, v katerem ugotavljamo največje težave, največje razlike in največje zaostajanje. To ni nikakršna težnja po uravnilovki, marveč je zaustavljanje tistega prevelikega disproporca, tistega prevelikega jezua, s katerim se naša socialistična samoupravna družba ne more strinjati. Zaradi tega menim, da je prav, če bo predlagatelj, tako kot odbor to jasno zahteva, postavil konkretnije in okvanticirane programe, tako kratkoročne kot dolgoročne. Tudi naše raziskovalne organizacije bo treba bolj usmeriti tudi v to problematiko. Trdim, da je dolgoročni projekt proučevanja vzgoje in izobraževanja nekaj, kar logično vključuje, da ne rečem postavlja, na najvidnejše mesto prav takšne vrste problematiko.

Posebej bi rad poudaril prav ta socialni vidik, o katerem jasno govori tudi gradivo. Mi postavljamo čim bolj neposredne odnose med vzgojo in izobraževanje, med kulturo in med preostalimi dejavnostmi, med vso, da tako rečem, kompleksno nadgradnjo in med neposrednim proizvajalcem. Kako in s čim moremo prepričati neposrednega proizvajalca, da bo imel razumevanje do teh dejavnosti, če večina otrok prav iz njihove sredine najslabše uspeva, najslabše dela in končuje šolanje? Razumljivo je, če nam ta samoupravna povezava in medsebojno prepletanje ne uspeva do tiste mere, kot si to želimo, da je eden od resnih vzrokov prav to. Tovariš Troha opozarja, kako naši zdomci, predvsem pa njihovi otroci, gledajo na naš sistem, na naše družbene odnose. To je samo detajl tistega procesa, kateremu moramo zaježiti nadaljnji razvoj, ko se nam šole spreminjajo ne v jedro oblikovanja optimističnega človeka, ampak dostikrat

ravno nasprotno, ko nam prav idejno-znanstveni pristop zgublja svoje osnove v resignaciji tako prosvetnega delavca kot tudi samega dijaka, samega učenca.

V nekoliko polemični ton današnje razprave ne bi posegel; prav je, da smo do našega delovnega področja, ki ga tako rekoč neposredno predstavljamo v skupščini, kritični. Prav je, da smo kritični tudi zaradi tega, ker imamo veliko mladih pedagoških delavcev, ki so bolj pripravljeni, kot pa jim dajemo možnosti in spodbud, za to, da bi bili sodobnejši in modernejši v naši šoli in da bi premagovali monotonost, klasičnost in zaostalost v metodah, v tehnologiji itd. Če kdo, potem se morajo prosvetni delavci močneje zavzemati za trajno izpopolnjevanje, za trajno izobraževanje. Mi moramo, zaradi teh otrok in zaradi teh uspehov, kakršne ugotavljamo, povečati pritisk. Mi moramo vsiljevati izobraževalnim skupnostim tisti intenziviran proces trajnega izpopolnjevanja, ki izhaja iz tistega programa, ki mora biti nujno in trajno v nekem spreminjanju, dopolnjevanju, korigiranju, da bomo lažje premoščevali prav te težave in slabosti, o katerih je bilo govora tudi danes.

Ko prihajam v stik s prosvetnimi delavci, ugotavljam, da si del prosvetnih delavcev, da ne rečem velik del prosvetnih delavcev, še vedno želi natančnih predpisov, natančnih okvirjev, natančnega programa, kaj morajo v šoli delati; vstran od tega programa se nihče ne upa, niti navzdol k tistim, ki programa ne morejo obvladati, niti k tistim, ki jim je ob takem programu dolgočasno. Tako vodimo našo šolo po neki zlati sredini z vsemi posledicami, o katerih je bil danes govor ali pa so nam tudi sicer znane. Individualnost, posamičen pristop k mladim ljudem, je eden od pomembnih možnosti, pomembnih faktorjev, da bomo lahko močneje vplivali na osip, kot smo to lahko do sedaj.

Jaz bi retoričnih manipulacij s krivdo ne komentiral. Tu se lahko pogovarjamo tako ali drugače; natančno veste, kje vse so vzroki, ki so tako materialne kot kadrovske in sistemske narave. Zoper vse te vzroke moramo nastopiti. Ponekod je močnejši en vzrok, ponekod je drug. Imamo šole z enoizmenjskim poukom, ki imajo popolne možnosti, da ustvarijo »full-time« sistem, celodnevno bivanje, toda ob 13. uri se te šole zapro. Imamo tudi šole, kjer sta celodnevno bivanje in režim takšna, da se otrok ne sprosti, da ne opravi vseh nalog in se ne nauči vsega. Res pa je, da je manj takšnih šol prav tam, kjer si želimo, da bi bile in kjer je kulturno in družbeno okolje v tolikšnem zaostanku, da se direktno reflektira tudi na rezultatih dela.

Glede zdomcev mislim, da bomo morali priti do natančnejšega programa, pri čemer bomo tudi zdomcem neposredno in jasno povedali, da bodo morali sodelovati in participirati pri vzgoji otrok, tembolj, če jim bomo sčasoma omogočili celodnevno bivanje v šolah, morda celo bivanje v domovih, ko bo ugotovljeno, da v okolju, v katerem živijo, nimajo možnosti, da bi lahko vsaj z minimalnim možnim uspehom izdelovali šolo.

Tako bi končal razpravo in predlagal, da zbor sklene, naj predlagatelj gradivo predloži okvantificirane — kratko- in dolgoročne — programe za uresničenje predlaganih ukrepov. Pokažejo naj, do kod lahko sežemo, da ne bomo čez čas, ko bomo znova razpravljali o osipu, rekli, kaj vsega v objektivnih realnih možnostih nismo dosegli. Mislim, da je zelo prav tudi to, da ustrezne strokovne in izobraževalne organizacije usmerimo v spremljanje situacije, sprememb, uspehov in težav, ki bodo eventualno še nastopile.

Kolikor se strinjate s takšnim sklepom, prosim, da zanj glasujete. Kdor je za, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignete roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlagani sklep razprave o osipu v osnovni šoli soglasno sprejet.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na razpravo o razvojni projekciji pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli razvojno projekcijo pedagoškega inštituta ter zbornik pedagoškega inštituta za leto 1968—1970.

Ali je predstavnik pedagoškega inštituta navzoč? (Ne.) Ker ga ni, predlagam, da to točko dnevnega reda preložimo. Ali se strinjate? (Da.) Prelagamo to točko dnevnega reda.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, to je na predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji.

Predlog za izdajo zakona je predložil v obravnavo izvršni svet in določil za svojega predstavnika dr. Vladimira Bračiča. Ali želi morda predstavnik besedo? (Ne želi.)

Predlog za izdajo zakona sta obravnavala odbor za vzgojo in izobraževanje in zakonodajno-pravna komisija. Poročevalec je tovariš Vlado Uršič. Želita poročevalca besedo? (Ne.)

Začenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Nihče.) Končam razpravo in predlagam, da sprejme naš zbor naslednji sklep:

1. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji se sprejme.

2. Osnutek zakona pripravi izvršni svet.

3. Pri pripravi osnutka zakona naj izvršni svet prouči pripombe in predloge, dane k predlogu za izdajo zakona.

4. Izvršni svet naj predloži osnutek zakona do 15. novembra 1971.

Kdo je za tak sklep? (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je prosvetno-kulturni zbor soglasno sprejel sklep o sprejemu predloga za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji.

Končujem 24. sejo prosvetno-kulturnega zbora.

(Seja je bila končana ob 13.35.)

PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

25. seja

(27. oktobra 1971)

Predsedovala: Dr. Aleksandra Kornhauser,
podpredsednica prosvetno-kulturnega zbora

Začetek seje ob 16.35.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Tovarišice in tovariši poslanci! V odsotnosti obolelega predsednika zbora začenjam 25. sejo prosvetno-kulturnega zbora naše skupščine.

Po določilu 63. člena poslovnika našega zbora predlagam zboru, da izvoli poslanca Dušana Šinigoja v predsedstvo današnje seje zbora. Se strinjate s tem predlogom? (Da.) Prosim tovariša Dušana Šinigoja, da zasede mesto v predsedstvu zbora.

Odsotnost na današnji seji so opravičili poslanci Niko Kralj, Viktor Turnšek, Janez Kerčmar, Tone Kramer in Jože Vild.

Za današnjo sejo je bil predlagan naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 24. seje zbora;
2. poslanska vprašanja;
3. predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti;
4. predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru;
5. razvojna projekcija pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani in
6. informacija o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Ima kdo k predlaganemu dnevnemu redu kako pripombo oziroma spreminjivalni ali dopolnilni predlog? Tovariš Hasl, prosim.

Miran Hasl: Tovarišica podpredsednica, predlagal bi, da z dnevnega reda črtamo točko »poslanska vprašanja«, ker smo pozni in ker je tega gradiva toliko, da bi verjetno našo sejo preveč podaljšalo.

Predlagam, da vsa poslanska vprašanja in odgovore nanje poslušamo na naslednji seji zbora.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Tovariš Feldin, prosim!

Boris Feldin: Sem poročevalec odbora pri zadnji točki dnevnega reda; menim, da je toliko pomembna, da informacije o kategorizaciji in problematiki kategorizacije ne bi mogli na hitro odpraviti. Zato predlagam, da jo prestavimo na prihodnjo sejo, ko se bomo lahko posvetili temu vprašanju tako, kot to zasluži.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Sprašujem se o smotnosti zasedanja prosvetno-kulturnega zbora, če odložimo poslanska vprašanja in informacijo o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Obe točki sta pomembni; prav tako je pomembna tudi razvojna projekcija pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani, ki bi je prav tako ne kazalo obravnavati na hitro. V tem primeru bi ostali samo dve točki dnevnega reda, to je predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru. Ti dve točki bi hkrati z odobritvijo zapisnika kazalo obravnavati.

Prosim, ima kdo kako pripombo ali spreminjevalni predlog v zvezi s predlogom, da bi naš dnevni red skrajšali na odobritev zapisnika 24. seje prosvetno-kulturnega zbora, na predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in na predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru? (Nima.) Ugotavljam, da je tak dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red bi vas še obvestila, da smo na današnjo sejo zbora povabili predstavnike izvršnega sveta, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, zavoda za šolstvo, republiške izobraževalne skupnosti, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, višje pravne šole v Mariboru, pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani, republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, republiške konference Socialistične zveze, republiškega sveta Zveze sindikatov, republiškega odbora sindikatov delavcev družbenih dejavnosti, izvršnega odbora skupnosti študentov in republiške konference Zveze mladine. Vse navzoče povabljenca pozdravljam in vabim k sodelovanju.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 24. seje zbora.

Zapisnik te seje zbora ste prejeli. Ima kdo kako pripombo oziroma kak spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zapisnik 24. seje prosvetno-kulturnega zbora soglasno odobren brez sprememb in dopolnitev.

Tako lahko preidemo na 2. točko dnevnega reda, to je na predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Predlog zakona je predložil skupščini v obravnavo izvršni svet, ki je kot svojega predstavnika določil dr. Ernesta Petriča, člana izvršnega sveta. Ali želi predstavnik predlagatelja zakon še ustno obrazložiti? (Da.) Besedo ima dr. Ernest Petrič.

Dr. Ernest Petrič: Tovarišica podpredsednica, tovarišice in tovariši poslanci! Glede na dokaj naporen tek današnjega našega dela v skupščini bom ubral nekoliko neobičajno pot in pred tem zborom ne bom v celoti ponavljal ekspezeja, ki sem ga čital pred republiškim zborom in ki ga poslanci eventualno lahko dobijo tudi v arhivih skupščine, če jih zanima. Omejil se bom samo na

kratko sklepno izjavo tega ekspezeja, če mi seveda to odobrite in z razumevanjem sprejmete na znanje.

Želim predvsem poudariti, da izvršni svet, ko predlaga zakon o SAZU, močno stoji za tem zakonom, ki ga je pripravila strokovna služba in pri tem upoštevala razprave v skupščini in zunaj nje; pri tem je bil posebno dragocen prispevek same SAZU, ki je bila vseskozi aktiven protagonist v pripravi zakona.

Zakon izraža tako imenovano dvojnost Slovenske akademije znanosti in umetnosti, jo uveljavlja in ponovno potrjuje na eni strani kot pomembno znanstveno organizacijo, na drugi strani pa kot najeminentnejše društvo najzaslužnejših slovenskih intelektualnih delavcev na področju znanosti in umetnosti. Iz tega načelnega izhodišča so v zakonu izpeljane določbe o organizaciji Slovenske akademije znanosti in umetnosti, o odnosih znotraj nje, kot tudi o financiranju.

Naša Slovenska akademija znanosti in umetnosti naj bi torej bila ustvarjalno odprta, dinamična znanstvena organizacija, ki naj ji na področju razvoja in usmerjanja raziskovalnega dela v Sloveniji nič ne pripada a priori, ki pa naj bo v skladu s svojim pogledom in zlasti s svojo dejansko ustvarjalno močjo ustrezen partner pri kreiranju celovitega programa razvoja raziskovalnega dela in vseh pomembnejših odločitev na področju raziskovalne dejavnosti v Sloveniji.

Poseben poudarek je v novem zakonu o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti dan odprtosti SAZU. To težnjo vsebuje vrsta določb zakona, ki se nanašajo na znanstvene delavce v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, na uvedbo tako imenovanih znanstvenih svetovalcev pri SAZU, na širjenje kroga pobudnikov za volitve novih članov SAZU in v vrsti drugih določb. V vsem tem se kaže želja, da bi tudi z zakonom postavili organizacijo SAZU tako, da bo čimbolj odprta tokovom našega družbenega razvoja in še posebej naši raziskovalni dejavnosti, da bo čim manj nevarnosti za odmaknjen ali odrinjen položaj tako pomembne institucije, kot je Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Novi zakon brez dvoma krepi pomen in vlogo akademije kot raziskovalne organizacije in kot korporacije eminentnih znanstvenikov in umetnikov. Obenem se aktualizira vloga akademije kot strokovno-političnega subjekta na področju znanosti in uveljavlja tak koncept razvoja akademije, ki pomeni uresničevanje izvirne oblike naše akademije znanosti, enako oddaljene konceptom vzhodnoevropskih akademij in nekaterim oblikam častnih asociacij, ki se javljajo ponekod na zahodu. Torej z novim zakonom približujemo našo akademijo realnim problemom in potrebam slovenskega družbenega, ekonomskega in političnega razvoja.

Zavedati se je treba seveda dejstva, da sam zakon lahko pomeni le korak naprej v razvojnem procesu in da je stvarni razvoj naše SAZU odvisen predvsem od njene notranje ustvarjalne sile, ki bo morala dobiti izraz ne nazadnje v ustrezni samoupravnih aktih Slovenske akademije znanosti in umetnosti, predvsem v njenem statutu. Vendarle menim, da novi zakon skupaj s hotenji SAZU pomeni korak naprej v organizaciji in razvoju slovenske raziskovalne dejavnosti, predvsem pa tistih ved, katerim je bila in naj bo posvečena posebna pozornost Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Prepričani smo lahko, da bodo raziskovalni potenciali SAZU, predvsem pa vsi tisti misleci slovenskega naroda, ki dandanes imajo možnost pa tudi dolžnost sodelovati v prizadevanjih te visoke institucije, s svojimi sposobnostmi in s svojo dejavnostjo prispevali k lepšemu življenju naših delovnih ljudi tako v duhovnem kot v materialnem

smislu. Tako bo naša družba in slovenski narod lahko s ponosom zrl na svojo akademijo znanosti in umetnosti, ne kot na simbol nečesa predvsem preteklega, ne kot na nekaj odmaknjenega ali vzvišenega, temveč kot na simbol naše lastne pretekle, sedanje in prihodnje duhovne ustvarjalnosti.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Predlog zakona sta obravnavala odbor našega zbora za znanstveno-raziskovalno delo in skupščinska zakonodajno-pravna komisija, ki sta predložila pismeni poročili. Želita poročevalca odbora oziroma komisije dopolniti ti poročili? Besedo ima poslanec dr. Vladimir Benko.

Dr. Vladimir Benko: Tovarišica podpredsednica, tovarišice in tovariši poslanci! Odbor prosvetno-kulturnega zbora za znanstveno-raziskovalno delo je na svoji seji dne 12. 10. 1971 obravnaval predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in sprejel k 19. členu amandma, po katerem se besedilo 3. odstavka za izrazom »dopisni člani SAZU« dopolni z besedilom »in znanstveni delavci ter raziskovalci«. Republiški zbor je na 32. seji dne 19. 10. 1971 obravnaval predlog zakona in k 19. členu sprejel amandma v tem smislu, da se besedilo 3. odstavka za izrazom »dopisni člani SAZU« dopolni z besedilom »in znanstveni delavci ter predstavniki raziskovalcev«. Odbor prosvetno-kulturnega zbora za znanstveno-raziskovalno delo je na današnji seji obravnaval ta amandma in se z njim strinjal, to tem lažje, ker smo konstatirali, da je bil smisel debate v odboru za znanstveno-raziskovalno delo isti kot v republiškem zboru.

Z amandmajem k 35. in 40. členu, kot ju je sprejel republiški zbor, se odbor za znanstveno-raziskovalno delo strinja.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Poročevalec zakonodajno-pravne komisije poslanec Jože Suhadolnik ni prisoten. Začenjam razpravo. Kdo se, prosim, javlja k besedi? Besedo ima poslanec dr. Demetrij Brodar.

Dr. Demetrij Brodar: Tovarišice in tovariši poslanci! Po dolgih letih odlaganja in po skoraj dveletnem postopku smo prišli danes do odločilnega koraka: predložen je predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Z glasovanjem za ta predlog bomo dali eni od naših — zaradi njene reprezentativne pa tudi delovne vloge — posebej važnih ustanov nove, trdnejše temelje in možnosti, da se bolj aktivno kot doslej vključi v prizadevanja za napredek naše znanosti. Poleg zakona o visokem šolstvu in lani sprejetega zakona o raziskovalni dejavnosti je to že tretji zakon, ki ureja znanstveno-raziskovalno področje. S tem je zakonodajno delo opravljeno in okvirji, ki ustrezajo našemu razvojnemu štadiju, postavljeni.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je ustanova posebne vrste, in zakon, ki njeno delovanje ureja, mora zadostiti mnogočemu. O pomanjkljivosti sem govoril že pri sprejemanju osnutka zakona in tega ne bom ponavljal. Res je, da je predlog, ki je danes pred nami, nekoliko popravljen in po mojem mnenju izboljšan. Važnejša se mi zdi splošna ugotovitev, da zakon vendarle prinaša toliko novega in današnjemu času ustreznega, da daje zadovoljivo osnovo za uspešno delovanje akademije.

Seveda je vrsta stvari, ki jih zakon ne more urediti. S tem ne mislim le na podrobnosti, ki bodo urejene šele s statutom, ampak na sklop dostikrat

komaj oprijemljivih malenkosti, ki bi ga označil z »mentaliteto«. Če bo sama akademija pokazala dovolj življenjske sile in ker bo njena dejavnost morala biti in nedvomno bo ozko povezana z raziskovalno skupnostjo, bo to gotovo tudi v tej smeri pozitivno vplivalo. Pogoje dela bo treba izenačiti s pogoji na drugih ustanovah, saj bo akademija morala prevzeti poleg strokovnih nalog najbrž še precejšnjo vlogo v znanstveni informatiki. Če pa hoče akademija kot nacionalna organizacija opravljati za družbo nekatere trajne naloge, jo bo treba nekoliko izpopolniti in delovno okrečiti. Šele akademija, ki bo zasedla svoje mesto v slovenskem znanstvenem prizadevanju, bo tudi dostojen okvir, v katerem bo najvišje priznanje za vrhunske dosežke, to je biti član akademije, dobilo svojo popolno vrednost.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: Želi še kdo razpravljati? (Ne.) Če ni več kandidatov za razpravo, končam razpravo in prehajamo na glasovanje, in sicer najprej o amandmajih.

Iz dopisa predsednika republiškega zbora tovariša Goslarja, ki ste ga dobili na klopih, in iz poročila našega odbora je razvidno, da se je republiški zbor oziroma naš odbor od treh amandmajev zakonodajno-pravne komisije strinjal samo z amandmajem k 40. členu, medtem ko je amandmaja k 1. in 6. členu zavrnil. Naš odbor se je strinjal z amandmajema k 19. in 35. členu, ki ju je sprejel republiški zbor. Predlagam, da najprej glasujemo o teh dveh amandmajih, katerih besedilo je razvidno iz dopisa predsednika republiškega zbora. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je zbor amandmaja k 19. in 35. členu soglasno sprejel.

Dalje imamo amandma zakonodajno-pravne komisije k 40. členu, ki ni sporen in ga je sprejel tako republiški zbor kot tudi naš odbor. Kdor je za amandma k 40. členu, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je amandma k 40. členu sprejet.

Ostajata nam tako še sporna amandmaja k 1. in 6. členu. Ker ni predstavnika zakonodajno-pravne komisije, bomo takoj prešli na glasovanje o teh amandmajih. Kot rečeno, je republiški zbor oba amandmaja zakonodajno-pravne komisije zavrnil; tudi naš odbor se je s tem strinjal oziroma meni tako kot republiški zbor.

Dr. Ernest Petrič (iz klopi): Tudi izvršni svet ima tako mnenje.

Predsedujoča dr. Aleksandra Kornhauser: To se pravi, da imamo kar troje stališč, da oba amandmaja zavrnamo. Dajem na glasovanje amandmaja k 1. in 6. členu. Kdo je za to, da se amandmaja sprejmeta? (Nihče.) Kdo je proti? (Vsi poslanci dvignejo roko.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da sta amandmaja k 1. in 6. členu soglasno zavrjnena.

Tako lahko dam na glasovanje še predlog zakona, upoštevajoč pravkar izglasovane amandmaje. Kdo je za to, da sprejmemo predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti? (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je prosvetno-kulturni zbor soglasno sprejel predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, in to v enakem besedilu kot republiški zbor.

S tem je druga točka dnevnega reda končana in prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru.

Predlog zakona je skupščini predložil v obravnavo izvršni svet, ki je kot svojega predstavnika določil dr. Vladimira Bračiča, člana izvršnega sveta. Želi predstavnik predlagatelja zakon še ustno obrazložiti? (Ne.) Ne želi.

Predlog zakona sta obravnavala odbor našega zbora za vzgojo in izobraževanje ter skupščinska zakonodajno-pravna komisija, ki sta o tem predložila pismeni poročili. Želi poročevalec odbora poročilo še dopolniti? (Ne želi.) Predstavnika zakonodajno-pravne komisije ni, zato pričujem razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Naši seji prisostvuje tudi predstavnik višje pravne šole v Mariboru, tovariš Vanek Šiftar.

Če ni nikogar, ki bi želel razpravljati, končujem razpravo in dajem na glasovanje predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru. Kdor je za, prosim, da dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je prosvetno-kulturni zbor soglasno sprejel predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru.

Ker je s tem današnji skrajšani dnevni red izčrpan, končam 25. sejo prosvetno-kulturnega zbora.

(Seja je bila končana ob 17. uri.)

SOCIALNO - ZDRAVSTVENI ZBOR

23. seja

(29. septembra 1971)

Predsedoval: dr. Srečko Koren,
predsednik socialno-zdravstvenega zbora.

Začetek seje ob 9.15.

Predsednik dr. Srečko Koren: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 23. sejo socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije.

Kot sem vas že pismeno obvestil, bomo na današnji seji prvič uporabili elektronsko glasovalno napravo za ugotovitev prisotnosti ter za ugotovitev izida glasovanja. Zato ponovno prosim vse poslance, da zasedejo sedeže, ki so določeni z razporedom, ker bo le tako mogoče uporabiti elektronski izpisovalec, ki po oštevilčenih sedežih beleži izid glasovanja. Hkrati prosim tudi vse vabljenе goste, naj zasedejo predvsem sedeže na desni strani dvorane oziroma tista mesta, ki so v poslanem razporedu označena s črko P.

Obveščam zbor, da so svojo odsotnost na današnji seji opravičili poslanci: dr. Lidija Andoljšek, dr. Vasja Kļavora, Franc Kranjc, dr. Bojan Špicar, dr. Vojteh Pertot in Tomaž Ažman.

Da bi točno ugotovili, koliko poslancev je na seji zbora, bomo uporabili glasovalno napravo. Prosim poslance, da pritisnejo na glasovalno tipko (rezultat: 45). Ugotavljam, da je na seji zbora prisotnih 45 poslancev.

Na sejo zbora so bili vabljeni: izvršni svet Skupščine SR Slovenije, republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, republiški sekretariat za delo, republiški sekretariat za urbanizem, republiška konferenca Socialistične zveze delovnih ljudi, republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, republiški inšpektorat dela, republiški sanitarni inšpektorat, inštitut za medicino dela kliničnih bolnic, zavod SR Slovenije za varstvo pri delu, društvo varnostnih inženirjev in tehnikov, skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije, skupnost občinskih služb socialnega varstva in sekcija za medicino dela Slovenskega zdravniškega društva. Goste pozdravljam in jih vabim, da sodelujejo v razpravi.

Za današnjo sejo zbora predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 22. seje zbora;
2. poslanska vprašanja;

3. stanje in problematika varstva pri delu v SR Sloveniji;
4. osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva;
5. osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj;
6. osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu;
7. osnutek programa dela socialno-zdravstvenega zbora za obdobje od septembra 1971 do julija 1972.

Se strinjate s predlaganim dnevnim redom? (Da.) Ima kdo kakšen predlog za spremembo ali dopolnitev dnevnega reda? (Ne.)

Ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 22. seje zbora.

Zapisnik ste prejeli hkrati s sklicem seje. Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ni pripomb, ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Na vprašanje poslanca dr. Stjepana Bunte bo v imenu izvršnega sveta odgovoril dr. Stanko Lajevec, namestnik republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo.

Dr. Stanko Lajevec: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec dr. Stjepan Bunta je postavil dvoje vprašanj.

Prvo vprašanje: Kdaj bomo v republiki skladno s sprejetim zakonom o zdravstvu dobili izvršilne predpise o strokovnem nadzorstvu?

Odgovor: Zakon o zdravstvu je strokovno nadzorstvo uredil v poglavju »strokovnost dela zdravstvenih delovnih organizacij in strokovno nadzorstvo« v členih 28 do 34. Niti tu in niti na drugem mestu pa zakon ni dal pooblastila za izdajo izvršilnega predpisa o strokovnem nadzorstvu in je institucijo strokovnega nadzorstva kot strokovno instruktorsko nadzorstvo oziroma kot strokovni pregled ter postopek tega nadzorstva uredil sam. Zato formalni izvršilni predpis o tem, kolikor je poslanec dr. Stjepan Bunta mislil na to, ne bo izdan. S tem bi bilo vprašanje formalno izčrpano, vendar na kratko pojasnujemo problematiko, ki se ob tem pojavlja.

Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo je po 31. členu zakona o zdravstvu zadolžen, da organizira strokovno nadzorstvo. Že sedaj se zadovoljivo opravljajo strokovni pregledi dela zdravstvene oziroma delovne organizacije oziroma njene službe, ali dela zdravstvenega delavca, kadar se očitno kršijo načela o izvajanju zdravstvenega varstva, ali če je utemeljen sum, da gre za kršitev teh načel.

Ta oblika strokovnega nadzorstva ni nova, zato imamo za te preglede že izkušene strokovnjake za različna področja. Prav sedaj je v teku akcija, da listo strokovnjakov za te preglede revidiramo in dopolnimo. Strokovno instruktorsko nadzorstvo, ki se načrtno opravlja za določena obdobja, pa je novina zakona o zdravstvu in zanj še nimamo strokovnih izkušenj. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo je zato skušal uvajati to novino postopoma. Za pripravo programa strokovno instruktorskega nadzorstva (to je vsebina, metode dela, obseg dela) je skušal najprej pridobiti pediatrično, ginekološko in stomatološko kliniko, ki so občasno že opravljale to nadzorstvo in

izrazile pripravljenost, da bodo pri organizaciji nadzorstva sodelovale. Dobro pripravljen program je prvi pogoj za oceno stroškov in tudi orientacija, koliko strokovnjakov in za koliko časa bi jih bilo potrebno za to dejavnost angažirati.

Financiranje tega nadzorstva še ni povsem urejeno. Zakon sicer določa, da družbeno-politične skupnosti zagotavljajo strokovno nadzorstvo, vendar pa obenem zakon nalaga izvajanje te naloge kliničnim ustanovam kot njihovo stalno integralno dolžnost. Izvajanje te naloge bi moralo biti torej vsaj deloma upoštevano v strukturi cene storitev, ki jih klinične ustanove opravljajo, sicer pa naj bi strokovno-instrukcijsko nadzorstvo financirale družbeno-politične skupnosti in skupnosti zdravstvenega zavarovanja v mejah in na način, kot bi bilo to urejeno v družbenem dogovoru o financiranju zdravstvenega varstva.

Žal ugotavljamo, da klinične ustanove doslej niso pokazale posebne aktivnosti in vneme za izvrševanje te naloge. Predvidevamo, da bo za uresničenje te naloge potrebno še veliko potrpežljivega dela, pa tudi strokovna podpora zdravstvenih delavcev in njihovih društev.

Drugo vprašanje, ki ga je zastavil poslanec dr. Stjepan Bunta, se glasi: »Kdo sedaj izdaja soglasje za uvajanje novih oblik zdravstvenih in nezdravstvenih dejavnosti v zdravstvenih delovnih organizacijah, zlasti v naravnih zdraviliščih?«

Primeri, ki jih poslanec dr. Bunta navaja v zvezi s svojim drugim vprašanjem in ki zadevajo neustrezno zdravljenje v Portorožu v hotelu Palace ter operative posege v Čateških toplicah brez predpisanega soglasja po zakonu o zdravstvu, se obravnavajo in preiskujejo. Za Portorož je namreč odrejen strokovni pregled, za Čateške toplice pa imamo uradno sporočilo, da so s sporno dejavnostjo, to je s kozmetičnimi operacijami, prenehali 23. septembra 1971. leta.

Primer Palace hotela v Portorožu je sekretariat vzel v postopek na podlagi prijave slovenskega zdravniškega društva in republiškega sekretariata za gospodarstvo — sveta za turizem, primer Čateških toplic pa v zvezi s poslanskim vprašanjem. Po 39. členu zakona o zdravstvu morajo na novo ustanovljeni zdravstveni zavodi v primerih, ko zdravstveni zavodi uvajajo nove dejavnosti, sami sprožiti postopek, da republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo s posebno strokovno komisijo ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za delo, zlasti glede opreme in kadra. Razen omenjenih zdravilišč se vsi zdravstveni zavodi po določilih tega člena ravnavajo. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo odredi poseben strokovni pregled po členu 32 in 33 zakona o zdravstvu, kadar sam ali na opozorilo drugih ugotovi, da ob uvajanju novih dejavnosti kak zavod ni ravnal v skladu s predpisi in na temelju poročila strokovnega pregleda tudi ustrezno ukrepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Stjepan Bunta postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne želi.)

Na vprašanje poslanca dr. Zdravka Javha bo v imenu izvršnega sveta prav tako odgovoril dr. Stanko Lajevec, namestnik republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo.

Dr. Stanko Lajevec: Poslanec dr. Zdravko Javh je postavil dvoje vprašanj. Prvo vprašanje se glasi: »Kakšni kriteriji in izhodišča so bila dana strokovnjakom, ki so sestavljali program zdravstvenega varstva?«

Potreba po okvirnem programu zdravstvenega varstva za območje Slovenije se je pokazala že precej pred sprejemom zakona o zdravstvu, ki je uzakonil programiranje kot potrebno funkcijo razvoja izvajanja in financiranja zdravstvenega varstva. Zato je republiški zdravstveni center že leta 1968 sklenil z zavodom SR Slovenije za zdravstveno varstvo pogodbo o izdelavi okvirnega programa zdravstvenega varstva. Nalogo je poveril temu zavodu, ker je v njegovem sestavu služba zdravstvene statistike, ki predstavlja strokovno osnovo za spremljanje in proučevanje zdravstvenega stanja prebivalstva in uspešnosti zdravstvene dejavnosti ter omogoča izdelavo predlogov in ukrepov, ki naj izboljšajo zdravstveno varstvo prebivalstva. Republiški zdravstveni center je bil mnenja, da je ta zavod dolžan izdelati tudi metodologijo, po kateri bo program izdelan. Okvirni program naj bi bil gotov že eno leto pred sprejemom zakona o zdravstvu. Zakon o zdravstvu je pozneje natančno opredelil vsebino in elemente, ki jih mora vsebovati program zdravstvenega varstva. Nanje je bil posebej opozorjen izdelovalec okvirnega programa zdravstvenega varstva. Le-temu so bili na razpolago tudi opredelitev in kvantifikacija obveznih oblik zdravstvenega varstva, izhodišča za programiranje bolnišnične dejavnosti in z osnutkom srednjeročnega programa SR Slovenije tudi globalna ekonomska izhodišča glede udeležbe zdravstva v narodnem dohodku.

Izdelovalec okvirnega programa zdravstvenega varstva do sedaj republiškemu sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo ni predložil drugih vprašanj, o katerih bi moral v zvezi z izdelavo programa dobiti poprejšnja stališča pristojnih družbenih organov v republiki. Iz tega lahko zaključimo, da izpolnitev te naloge manj ovira pomanjkanje družbenih izhodišč kot pa naša premajhna strokovna usposobljenost in izkušnost za programiranje zdravstvenega varstva. Tudi je res, da se družbena izhodišča o razvoju zdravstvenega varstva lahko izoblikujejo le na podlagi strokovnih argumentov. To pa pomeni, da je za uspešno programiranje zdravstvenega varstva temeljnega pomena močan in ustvarjalen team strokovnjakov, ki se bo stalno ukvarjal s to nalogo. Le-tega v Sloveniji žal še nimamo.

Drugo vprašanje poslanca dr. Zdravka Javha se glasi: »Zakaj bomo v Sloveniji šele 1975. leta dosegli stopnjo zdravstvenega varstva, kot jo danes imajo Avstrija, Italija, Japonska in Sovjetska zveza?« Postavljeno vprašanje bi tovariš poslanec dr. Zdravko Javh, ki se verjetno strinja z nami, lahko zastavil tudi obrnjeno: »Zakaj bodo v Avstriji, Italiji, Japonski in Sovjetski zvezi šele leta 1975 dosegli stopnjo zdravstvenega varstva, kakršna je danes v Sloveniji?«

Menimo namreč, da postavljeno vprašanje primerja stvari oziroma taka kompleksna področja zdravstvenega varstva, ki izključujejo kategoričnost odgovora. Zdravstveno varstvo v tej ali oni državi, pa naj bo to Slovenija ali Japonska, je z razvojem države, njenim gospodarskim potencialom, narodnim dohodkom, standardom, tradicijo, kulturo, z družbenim sistemom in razvojem povezana kategorija, ki izključuje tako poenostavljeno primerjanje, ker objektivno ni možno in ne more zajeti ter oceniti zdravstvenega varstva kot celoto. Zato se pri odgovoru na to vprašanje ne spuščamo v navedbo in pokazatelje, kje in v kateri obliki zdravstvenega varstva je Slovenija za Japonsko itd., ampak ugotavljamo, da se je v 25-letnem razvoju naše družbe na področju zdravstvenega varstva prav v Jugoslaviji in zlasti v Sloveniji kot posledica formiranja socialističnega zdravstvenega varstva posrečilo, da je zdravstveno varstvo pri nas množično in v večini primerov brezplačno in da ga lahko

izrablja vsak državljan, bodisi kot socialno zavarovan, kot socialno nepre-skrbljen oziroma kot uporabnik obveznih oblik zdravstvenega varstva, in da smo dosegli zavidljivo stopnjo v higiensko-epidemiološkem delu, zdravstvenem varstvu otrok in v šolanju zdravstvenih, zlasti srednjih in višjih strokovnih kadrov, kar v večini držav, ki se navajajo v poslanskem vprašanju, po našem skromnem mnenju ne bo realizirano niti leta 1975. Tudi standardni pokazatelji zdravstvenega varstva dokazujejo nagel napredek naše republike na tem področju. Ker so ti pokazatelji objavljeni v uradnih publikacijah in so tovarišu dr. Javhu znani, navajamo samo nekatere najbolj splošne.

Po številu postelj lahko rečemo, da je Slovenija res med vsemi temi državami na zadnjem mestu; po številu zdravnikov pa je za nami še Japonska; po umrljivosti dojenčkov smo nekako na sredini; po pričakovani dolgotrajnosti življenja smo na enem izmed prvih mest, prav tako po umrljivosti, incidenci in prevalenci tuberkuloze in prav tako po obolevnosti in umrljivosti za davico, ki je kratko malo nimamo več in lahko govorimo o eradikaciji. Iz teh podatkov in še mnogih drugih razpoložljivih lahko zaključujemo, da je stopnja zdravstvenega varstva v Sloveniji — globalna — v skladu z našim gospodarskim in kulturnim razvojem, da pa na posameznih sektorjih žal res zaostajamo tako iz objektivnih kot tudi subjektivnih razlogov. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Zdravko Javh postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne.) Na vprašanje poslanca dr. Sama Pečarja bo v imenu Zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja odgovoril tovariš Jože Piano, sekretar zveze.

Jože Piano: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije dr. Samo Pečar je zastavil dopolnilno vprašanje glede ureditve administracije v zdravstvu tudi Zvezi skupnosti zdravstvenega zavarovanja. Poudariti moram, da tega vprašanja nista posebej obravnavala samoupravna organa delavskega in kmečkega zdravstvenega zavarovanja, pa bom zato v odgovoru skušal strniti siceršnja stališča in sklepe teh organov kot tudi skupnosti zdravstvenega zavarovanja, ki zadevajo vprašanje tovariša poslanca.

Dne 17. 9. 1971 so predsedniki skupnosti zdravstvenega zavarovanja iz vse Slovenije obravnavali organizacijo zdravstvenega zavarovanja v naši republiki in ob tem ugotovili:

— da sedanja organizacija službe zdravstvenega zavarovanja ne zadovoljuje;

— da je pri snovanju bodoče organizacije zelo prisotno hotenje, kako naj bi ta ustregla potrebam samoupravljanja v ožjem pomenu besede, to je, da bo samoupravnim organom omogočila sprejemanje ustreznih sklepov in samoupravnih aktov, da pa je ob tem skoraj spregledano vsaj enako pomembno vprašanje, kako naj tako ali drugače organiziramo zdravstveno zavarovanje. Tu imam predvsem v mislih službo, namenjeno potrebam zavarovancev, ko uveljavljajo svoje pravice do zdravstvenega varstva, torej v primeru, ko se pojavljajo kot bolniki;

— da veljavni zakon o zdravstvenem zavarovanju in o obveznih oblikah zdravstvenega varstva zelo podrobno predpisuje razne postopke, kot je prijavljanje, potrjevanje zdravstvenih izkaznic ipd., da pa so določila o organizaciji alternativna, kar pelje v različnost organizacije na območju Slovenije

in eo ipso terja različnost administriranja na relaciji zdravstveno zavarovanje in zdravstvena služba.

— da zdravstvena služba ugotavlja, kateri skupnosti pripada določen zavarovanec in kako je v njegovi skupnosti urejen način uveljavljanja zdravstvenega varstva. Zato je treba v prihodnje izhajati iz:

1. Pri reviziji zakona o zdravstvenem zavarovanju in o obveznih oblikah zdravstvenega varstva bomo zagovarjali stališče, naj se iz zakona izločijo določila o postopku za uveljavitev zdravstvenega varstva in naj bi to vprašanje urejal samoupravni dogovor med sedanjimi, to se pravi 18 skupnostmi zdravstvenega zavarovanja. To bi seveda pomenilo širšo uveljavitev samoupravnih izhodišč našega sistema zdravstvenega zavarovanja. Ker je na podlagi ustavnih amandmajev tudi nehal veljati temeljni zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, je po naši presoji nujno, da uporabimo to priložnost, za katero smo si prizadevali že od leta 1968, ko je skupščina sprejela stališča o sistemu zdravstvenega zavarovanja. Praktično pa bi to tudi omogočilo, da po poti družbenega dogovarjanja premostimo atomizacijo obravnavanja zavarovanja na območju republike.

2. Da se v sedanjih pogojih nemudoma, a postopoma lotimo usklajevanja okoliščin, v katerih zavarovanec uveljavlja svoje pravice.

a) Zveza je ustanovila komisijo, ki je obravnavala listo zdravil. Komisija je delo končala in imajo že vse skupnosti predlog, kako naj bi v Sloveniji to vprašanje obravnavali. To bi, če mi dovolite, dr. Pečar, praktično pomenilo, da vam bo glede administriranja in predpisovanja zdravil edino relevantno, da imate opraviti z zavarovancem in ne, kot vi pravilno ugotavljate v svojem vprašanju, kateri izmed 18 skupnosti zavarovanec pripada.

b) Ustanovili smo komisijo, ki bo podala predlog za enoten postopek glede pošiljanja pacientov v naravna zdravilišča.

c) Končno predvidevamo na pobudo skupščine in republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti tudi izdelavo pravilnika o uveljavljanju zdravstvenega varstva.

Moram poudariti, da se naša zveza v vseh teh primerih pojavlja le kot predlagatelj, kar seveda ustreza naši samoupravni zasnovi. Morda pa ne bi bilo napak, to je seveda moje osebno mnenje, če bi zakon o zdravstvenem zavarovanju predvidel vsaj način družbenega dogovarjanja o teh vprašanjih, ker se sicer lahko zgodi, da se 17 skupnosti sporazume in jih osemnajsta blokira.

Oproščam se, ker sem odgovor na vprašanje tovariša poslanca razširil tudi na sistem zdravstvenega zavarovanja, menim pa, da bi bil sicer moj odgovor pomanjkljiv glede na vsebino njegovega vprašanja.

Dovolite mi, tovariš predsednik in tovariši poslanci, še naslednje pojasnilo:

Na Dolenjskem so že na tem, da združijo delavsko in kmečko zdravstveno zavarovanje. To pomeni, da bodo uveljavili, vsaj kar zadeva zavarovanih oseb, nacionalno zdravstveno zavarovanje. Praktična posledica tega na področju, ki ga obravnavamo, pa pomeni možnost enovite zdravstvene in zdravstveno-zavarovalne statistike in evidence. Bistvo sedanje kritike administriranja na relaciji zdravstveno zavarovanje in zdravstvena služba — menim, da je tudi dr. Pečar takšnega mnenja — ni v tem, da statistika mora izkazati, kaj je bilo pri določenem zavarovancu medicinsko ugotovljeno in kakšne zdravstvene storitve so bile storjene, saj je to že strokovno medicinska nuja. Gre za to, da je večji del pisarije imel distinkcijsko funkcijo, torej, da se izkaže, kateri skupnosti zavarovanec pripada, z eno besedo, da se razloči njegov status, kar ima za posledico

različno zdravstveno-zavarovalno obravnavanje. Z uvedbo nacionalnega zdravstvenega zavarovanja pa ta nuja odpade, čeprav bo vztrajnost mišljenja in uradniških navad še vedno tudi temu zastavljala ovire. V tem primeru bo po mojem mišljenju mogoče centralni republiški register uporabiti tudi kot osnovo za zdravstvene tako imenovane »identification cards«. Praktično to pomeni, da bi državljski izkaz hkrati pomenil tudi zdravstveni izkaz in bi bili odveč vsi postopki ugotavljanja in determiniranja posameznika glede na njegov zavarovalni status, ko pride kot bolnik. Zdravstvena statistika pa bi lahko hkrati bila tudi zdravstveno-zavarovalna statistika, vsaj za občane iz naše republike. V zvezi skupnosti zdravstvenega zavarovanja imamo enotno mnenje o tem, da moramo skupaj z zdravstveno službo kreirati statistiko. Signifikante so v obeh primerih enake, čeprav bomo na njihovi podlagi odpirali različne problemske vidike. Zato menimo, da nacionalno zdravstveno zavarovanje predstavlja tudi edinstveno možnost za oblikovanje enotne, preproste in povedne statistike, ki omogoča uporabo sodobnih mehanografskih informacijskih sistemov. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Samo Pečar postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne želi.)

V imenu skupnosti zdravstvenih zavodov Slovenije bo na poslansko vprašanje dr. Sama Pečarja odgovoril dr. Jože Benigar, generalni tajnik skupnosti.

Dr. Jože Benigar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci. Tovariš poslanec socialno-zdravstvenega zbora dr. Samo Pečar je v zvezi z isto tematiko postavil vprašanje tudi skupnosti zdravstvenih zavodov, na katero dajem v imenu skupnosti naslednji odgovor in pojasnilo:

Še pred izidom zakona o zdravstvu in zakona o zdravstvenem zavarovanju je skupnost prisluhnila negodovanju zdravstvenih delovnih organizacij, predvsem zdravnikov, češ da je nemedicinska administracija preobsežna in da zdravstveni delavci porabijo preveč časa za administrativno delo in to celo na škodo strokovnega. Z željo, da bi problem temeljito spoznali in ga skušali čim boljše in čim hitreje rešiti, je bila pri skupnosti pred dvema letoma imenovana komisija z nalogo, da se posvetuje z vsemi prizadetimi, torej tudi s plačniki, in izdelava predlog za čim enostavnejšo evidenco in nezdravstveno statistiko. Izdelani so bili celo obrazci za zdravstvene domove, ki so vsebovali vse podatke za potrebe zdravstvene statistike, knjigovodstva in za plačnike, s čimer smo želeli preprečiti vsaj dupliranje ali celo tripliranje tistih podatkov, ki služijo potrebam vseh uporabnikov.

Po sprejetju novega zakona o zdravstvu in zakona o zdravstvenem zavarovanju pa se je prav na osnovi novih zakonskih določil in določil v statutih komunalnih skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev in kmetov ta administracija še povečala. Ta regulativa in vse doslednejše uvajanje plačevanja po storitvah je sprožilo pri plačnikih potrebo in zahtevo po dodatni in preciznejši finančni dokumentaciji, saj se zahteva posebej obračunska dokumentacija za obvezne oblike zdravstvenega varstva po členu 33 do 40 zakona, posebej za storitve iz zdravstvenega varstva, ki izvira iz zavarovanja za primer nesreče pri delu in poklicne bolezni in končno še za druge oblike zdravstvenega varstva po statutih posameznih skupnosti zdravstvenega zavarovanja. Razen omenjenega je potrebno v okviru navedenih evidenc ločiti še delavsko in kmečko zavarovanje, samostojno poklicno dejavnost, študente in upravičence po

29. členu točka 1 do 4. Torej samo ta kratka obrazložitev pove, kje so vzroki za tako veliko in komplicirano evidenco in administracijo.

Pri družbenem dogovarjanju o financiranju zdravstva za leto 1971 je bilo posebej sproženo vprašanje dodatne administracije in seveda tudi plačevanje tega obsežnejšega dela, saj se je predvidevalo, da bo treba namestiti precej novih uslužbencev. Partnerji so se dogovorili, da bosta vprašanje rešila glavna partnerja dogovora, to je zdravstveno zavarovanje in zdravstvene delovne organizacije, vendar tega vprašanja še do danes nismo razčistili.

Skupnost zdravstvenih zavodov v Sloveniji meni, da je problem poenotenja, racionalizacije in modernizacije evidence in administracije odvisen od zakonske regulative in sistema financiranja. Torej, če je uveden sistem dohodka in plačevanja po storitvah, potem moramo z druge strani pričakovati tudi ustrezno evidenco, da bomo te obračune lahko izvrševali. Skupnost želi pomagati pri reševanju tega vprašanja, saj je to problem, ki obremenjuje zdravstvene delovne organizacije, torej njene člane, vendar pa ugotavlja, da ne more prek zakonskih in samoupravnih družbenih določil. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Samo Pečar postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne želi.) Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje? Poslansko vprašanje želi postaviti poslanec Emil Šuštar.

Emil Šuštar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Izvajanje zakona o manj razvitih občinah v Sloveniji brez dvoma zadeva tudi področje socialnega varstva. In ker ta zakon predvideva stimuliranje delovnih organizacij, ki bi gradile svoje obrate na nerazvitih območjih, me zanima, koliko takih obratov je bilo zgrajenih, oziroma koliko sredstev je bilo porabljenih v te namene. Prosil bi tudi za pismeni odgovor.

Predsednik dr. Srečko Koren: Odgovor bo podala Zora Tomič, članica izvršnega sveta.

Zora Tomič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na razpolago sta dva podatka o tem. Imenovana je posebna komisija, ki naj bi razpravljala o projektih in programih za razvoj nerazvitih. Le-ta je pozvala vse samoupravne sklade, da ji predložijo posebne programe. V republiškem proračunu sta zagotovljeni za investicije na področju gospodarstva 2 milijardi dinarjev. Razpisan je natečaj za letošnja sredstva, ki traja do 15. oktobra in za prihodnje leto do 30. oktobra. Koliko projektov je predloženih, je težko reči, dokler natečaj ni končan in takega odgovora poslancu pred koncem dela komisije, ki bo projekte predložila v potrditev, tudi ne bi mogli dati.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Želi poslanec Emil Šušter postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne.) Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje? Poslansko vprašanje želi postaviti poslanec Franc Kosmač.

Franc Kosmač: V skladih zdravstvenega zavarovanja kmetov že dalj časa ugotavljamo, da je obisk kmečkih pacientov v ambulantah razmeroma majhen, da pa se v vse večji meri poslužujejo bolnišničnega zdravljenja in da ležalna doba stalno narašča. Menim, da je prav, da postavimo vprašanje, kje so vzroki za to. Prepričan sem, da kmečki pacienti gredo v splošno ambu-

lanto, nasprotno pa se je kmečke žene le redko poslužujejo. Zato je več vzrokov. Pri nekaterih zaradi verskih predsodkov, pomanjkljive zdravstvene izobrazbe in ker v ambulantah največkrat ni na razpolago žene-zdravnika, kateri bi svoje težave bolnica lahko zaupala. Ponavadi pride žena v ambulanto takrat, ko se je bolezen že tako razvila, da je pomoč nujna in plačajo skladi kmečkega zavarovanja znata sredstva za zdravljenje, veliko takih pacientov pa izgubi življenje. Zato postavljam vprašanje, ali je mogoče poenostaviti obisk kmečke žene pri zdravnikih-specialistih in to brez predpisovanja napotnic s strani splošnega zdravnika in to ne samo za onkologijo in ginekologijo, ampak tudi za druge specialistične preglede. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Poslanec Franc Kosmač bo prejel odgovor na današnji seji, in sicer ga bo dala Zora Tomič, članica izvršnega sveta.

Zora Tomič: Rada bi povedala tovarišu poslancu, da gre za znan pojav, vendar na vprašanje ta hip ne morem odgovoriti. Predlagam, da bi ta pojav temeljito analizirali in da bi prišli pred skupščino s tako analizo, ki bi jasno pokazala, kje so vzroki zanj. Menim, da gre za dva problema. Prvič, zakaj kmečki zavarovanci nasploh pravočasno ne prihajajo k zdravniku, ampak šele takrat, ko so v težjem zdravstvenem stanju in ko potrebujejo hospitalno zdravstveno varstvo. Drugič, da to še posebej velja za kmečke žene, za katere sem tudi jaz prepričana, da so slabše zaščitene od preostalih žena. Zato prosim tovariša poslanca, da počaka na odgovor na to vprašanje, dokler ne bomo izdelali omenjene analize.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Se poslanec Franc Kosmač strinja s predlogom tovarišice Tomičeve? (Da.)

Poslansko vprašanje želi postaviti poslanec dr. Mitja Mrgole.

Dr. Mitja Mrgole: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci. Rok, do katerega bi morali biti podpisani samoupravni sporazumi o delitvi dohodka iz osebnih dohodkov, je pred vrati. Delavci v zdravstvenih delovnih organizacijah so zaradi stalnih podražitev in zaradi dolgega postopka v zvezi s sprejemom dogovora močno zaskrbljeni. Zaradi tega me zanima naslednje:

1. Kje so vzroki, da samoupravni sporazumi za zdravstvo še niso verificirani?
2. Ali bo podaljšan rok za podpis, če samoupravni sporazum ne bo sprejet v roku?

Predsednik dr. Srečko Koren: V imenu izvršnega sveta bo odgovorila Zora Tomič, članica izvršnega sveta.

Zora Tomič: Tovariša poslanca dr. Mrgoleta in seveda ves zbor bi rada obvestila, da danes podrobnega odgovora na njegovo vprašanje ne morem dati. Na zahtevo predsednika republiškega zbora Skupščine SR Slovenije in na iniciativo predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije bo komisija za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi z izvajanjem zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov poslala podpisni-

kom družbenega dogovora poročilo o dosedanjem delu v zvezi z realizacijo zakona, družbenega dogovora in samoupravnih sporazumov. To poročilo bo pripravljeno v roku dveh tednov in ga bo komisija posredovala v obravnavo tudi republiški skupščini. Menim, da bo v poročilu lahko ta zbor in seveda tudi tovariš poslanec prejel odgovor na svoje današnje vprašanje.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Mitja Mrgole postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne želi.) Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje?

Poslansko vprašanje želi postaviti poslanec dr. Miha Likar.

Dr. Miha Likar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Nekajkrat sem se oglasil glede zaščite in varstva prebivalcev pred pesticidi v živilih. Pred skupščinskimi počitnicami sem glede na tedanje razprave ocenil, da ni pravi čas za nadaljevanje razprave. Menil sem, da je za sedanje stanje kriva zvezna zakonodaja. Potem, ko sem o tem razmišljal, sem prišel do zaključka, da federacija ni kriva, če so različni pesticidi v živilih in bi rad postavil naslednja vprašanja: Glede na to, da je spremenjen zvezni predpis veljal za leto 1970, se pravi od 1. 1. 1970 do 1. 1. 1971, bi rad zvedel:

1. natančen datum podpisa pogodbe za uvoz masla, o katerem sem prej spraševal;
2. natančen datum uvoza prvega kontingenta tega masla;
3. ime podpisnika uvoznega podjetja, ki je to maslo uvozilo, ker sem pričan, da so za to odgovorni njegovi vodilni delavci, in drugič ime banke, ki je kreditirala uvoz, kajti 48 000 ton si ne more privoščiti nobeno uvozno podjetje brez velikega bančnega kredita.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala! Poslanec dr. Miha Likar bo prejel odgovor na prihodnji seji zбора.

Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje? Ker ni novih vprašanj, zaključujem drugo točko dnevnega reda.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na stanje in problematiko varstva pri delu.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste hkrati s sklicem seje zбора prejeli poročilo republiškega inšpektorata dela za leto 1970 o stanju in problematiki varstva pri delu v SR Sloveniji. 23. septembra ste prejeli še poročilo odbora za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje.

Želi predstavnik republiškega inšpektorata dela še ustno obrazložiti predloženo gradivo? (Da.) Besedo ima Jernej Mlakar, glavni republiški inšpektor dela.

Jernej Mlakar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poročilo o stanju in problematiki varstva pri delu v SR Sloveniji je izdelano na podlagi ugotovitev inšpekcijskega nadzorstva in podatkov o gibanju nesreč pri delu in poklicnih boleznih republiškega zavoda za socialno zavarovanje. Stanje varstva pri delu in izvajanje predpisov o tem varstvu je v poročilu prikazano z vidika pozitivne ureditve glede na ugotovljene nepravilnosti in pomanjkljivosti v izvrševanju obveznosti, nalog in pooblastil, ki jih imajo v sistemu varstva pri delu delovne organizacije, strokovni zavodi in nadzorni inšpekcijski organi.

Doseženi rezultati so brez dvoma prispevali k izboljšanju delovnih pogojev in varnosti delavcev pri delu. Prav tako ugotavljamo, da se problemi varstva pri delu vse bolj rešujejo s sodobnimi tehničnimi, zdravstvenimi in socialnimi ukrepi hkrati z organizacijo in vodenjem dela. Vendar pa so pri opravljanju teh nalog in reševanju problemov varstva pri delu tudi določene težave in celo nekateri negativni pojavi.

Razlogi so predvsem v nesistematičnem in tudi v pomanjkljivem in nestrokovnem reševanju problema varstva pri delu in tudi v komercializaciji na področju proučevanja in vzgoje o varnem delu in pri opravljanju določenih zadev s strani pooblaščenih strokovnih zavodov.

V poročilu zlasti ugotavljamo, da število nesreč pri delu rahlo narašča, in sicer se letno poveča za 3 do 4 %. V porastu so tudi smrtne nesreče, medtem ko se število poklicnih obolenj rahlo znižuje. Med vzroki in viri nesreč pri delu je še vedno na prvem mestu osebni faktor in sicer pomanjkljiva poklicna usposobljenost in usposobljenost za varno delo, manj pa jih povzročata neurejeno delovno okolje.

Delovna organizacija je v današnjem sistemu varstva pri delu poglobljen nosilec nalog, s katerimi se izvaja in pospešuje varstvo pri delu. Z zakonom so ji taksativno naložene v izvrševanje te obveznosti: normiranje in programiranje varstva pri delu, določitev nalog samoupravnim organom in odgovornim osebam, organizacija strokovne službe, poučevanje in vzgoja, določevanje delovnih mest s posebnimi delovnimi pogoji. Dalje obveznosti: periodično pregledovanje in preizkušanje delovnih priprav in naprav ter nekatere administrativno-tehnične obveznosti do organov inšpekcijskega nadzorstva. Te obveznosti pa delovne organizacije opravljajo bolj po sili zakona kot pa zaradi spoznanja, da je varstvo pri delu sestavni del organizacije dela ter samoupravna pravica in dolžnost vseh članov delovnih skupnosti.

Obveznost normiranja in programiranja varstva pri delu so delovne organizacije v večini primerov formalno izpolnile. Poglobljena pomanjkljivost pa je v tem, da to nalogo prepuščajo predvsem osebam, ki delajo v službah varstva pri delu, a takim nalogam niso vselej dorasle. Poseben problem predstavljata poučevanje in vzgoja o varnem delu v delovnih organizacijah. Glede na razmere in potrebe mora delovna organizacija vsakega delavca po prvi in vsaki kasnejši razporeditvi na delovno mesto, kakor tudi med samim delom, če se spremene delovne razmere, poučiti zlasti o nevarnosti, ki pri delu preti njegovemu zdravju, o najprimernejšem načinu dela, ki mu zagotavlja varnost ter o varstvenih ukrepih in okoliščinah, ki take ukrepe zahtevajo. Za delavce na delovnih mestih z večjo nevarnostjo poškodb in zdravstvenih okvar ter delavce, ki vodijo ali nadzirajo taka dela, pa je predpisano tudi preverjanje znanja o varnosti in to v rokih, ki ne smejo biti daljši več kot eno leto.

V praksi pa te naloge opravljajo za delovne organizacije v večini primerov razni zavodi, ki se ukvarjajo z dopolnilnim izobraževanjem, v nekaterih primerih pa celo društva varnostnih inženirjev in tehnikov ali celo posamezniki. Pogosto se zato opravlja poučevanje in preverjanje znanja mimo zahtev delovnega mesta, površno in za visoke zneske, saj je tudi to področje postavljeno na komercialno bazo sindence velikih zaslužkov.

Pri določevanju delovnih mest s posebnimi delovnimi pogoji so precejšnje težave zato, ker niso definirani ustrezni kriteriji in tudi zaradi dejstva, da je obstoj takih delovnih mest povezan z organizacijo posebne službe varstva pri delu, z zdravniškimi pregledi in vsakoletnim preverjanjem znanja o tem varstvu.

Glede na to spoznanje skušajo delovne organizacije določiti čim manj delovnih mest z večjo nevarnostjo poškodb in zdravstvenih okvar. Menimo, da bi za določanje teh delovnih mest lahko uporabili iste kriterije, kot so predpisani za beneficirano delovno dobo.

Ob koncu leta 1970 je potekel 4-letni rok, v katerem bi morale delovne organizacije organizirati ustrezno službo varstva pri delu. Po zakonu morajo delovne organizacije, ki imajo delovna mesta z večjo nevarnostjo poškodb in zdravstvenih okvar, imeti v tej službi strokovnjake z ustrezno visoko ali višjo izobrazbo tehnične smeri in posebnim strokovnim izpitom. V večini primerov so delovne organizacije organizirale to službo, vendar izpolnjuje predpisane pogoje od približno 600 delavcev samo 250. Večina tistih, ki pogojev ne izpolnjuje, je vpisana v višjo tehnično-varnostno šolo v Ljubljani ali v Zagrebu. Te službe se tudi zaradi svojih delovnih nalog in strokovnega sestava zelo težko uveljavljajo v delovnih organizacijah. Varstvenih predpisov s področja periodičnih pregledov in preizkušanja delovnih priprav in naprav ter mikroklimе delovne organizacije ne morejo v celoti izvajati. Po eni strani predstavlja to za njih prehudo finančno breme, po drugi strani pa tega dela ne zmorejo niti pooblaščenі zavodi za varstvo pri delu.

V SR Sloveniji delujeta dva zavoda za varstvo pri delu in sicer v Ljubljani in Mariboru. Oba zavoda imata tudi pooblastilo republiškega sekretariata za delo, za opravljanje zadev posebnega družbenega pomena. To pooblastilo ima v naši republiki še 7 drugih strokovnih institucij. Vse te strokovne ustanove opravljajo izključno rutinska opravila, kot so pregledi in preizkušanje delovnih priprav in naprav ter izdajanje ustreznih javnih listin. To dejavnost pa opravljajo dostikrat mimo ali celo v nasprotju s predpisi o varstvu pri delu. Take listine izdajajo tudi za delovne priprave in naprave ali objekte v primerih, ko to ni predpisano in v nekaterih primerih celo posegajo na področje tehničnih inšpekcij.

Kot tretji neposredni dejavnik na področju varstva pri delu je inšpekcija dela. Kot je znano, opravlja republiški inšpektorat dela dvojno dejavnost. Poleg neposrednega nadzorstva v industriji, kmetijstvu, gradbeništvu, prometu in zvezah opravlja tudi drugostopne zadeve. Republiški inšpektorat dela kakor tudi občinske oziroma medobčinske inšpekcije dela se srečujejo še z večjimi težavami kot drugi upravni organi, od katerih je organizacija in delovanje inšpekcije še vedno močno odvisna.

Glede na ugotovljeno stanje varstva pri delu menimo naslednje:

V predvideni reviziji zakonodaje na podlagi ustavnih amandmajev bi morali zagotoviti, da se zakonodaja s področja varstva pri delu obravnava in izvaja kompleksno in da se zagotovi tudi kompleksno izvajanje predpisov v delovnih organizacijah pri opravljanju strokovnih zadev in nadzorstvenih opravil. Delovno organizacijo kot prvo nosilko nalog in zadev s področja varstva pri delu bi kazalo materialno stimulirati oziroma zainteresirati za varno delo. To bi dosegli, če bi predpisali prispevno stopnjo glede na stopnjo varnosti pri delu in število nesreč pri delu ter če bi tudi delovni organizaciji zaupali opravljanje določenih strokovnih zadev, zlasti pa preglede in preizkušanje delovnih priprav in naprav ter meritve mikroklimе, če ima za to organizirano ustrezno strokovno službo varstva pri delu in pa opremo. Z zakonom bi morali predpisati in sankcionirati neizpolnjevanje obveznosti projektantov oziroma njihovih delovnih organizacij kakor tudi konstruktorjev in izdelovalcev delovnih priprav in naprav ter gradbenih objektov, delovnih prostorov in tehnoloških postopkov,

tako da bi bili po zakonu dolžni upoštevati predpisane varstvene ukrepe. Te ukrepe pa bi morali upoštevati tudi uvozniki delovnih priprav in naprav ali gradbenih objektov. Sedaj za to niso odgovorni, pač pa je ta odgovornost prenesena na investitorja oziroma uporabnika delovne priprave ali naprave.

Na področju varstvene opreme in sredstev bi morali odpraviti ateste in uvesti juse. To je potrebno zato, ker imamo toliko atestov, kolikor je zahtevkov za ta sredstva. Strokovnim zavodom za varstvo pri delu bi morali zagotoviti vsaj minimalna sredstva za njihovo dejavnost, kakor jih imajo zagotovljena drugi zavodi, ki opravljajo določene zadeve družbenega pomena. Dejavnost zavodov za varstvo pri delu bi morala biti organizirana tako, da bi delovali izključno na področju preventivnega varstva, financirali pa bi se s svojimi strokovnimi uslugami in iz dela sredstev, ki bi jih plačevale delovne organizacije iz naslova stopnje varnosti pri delu. Organizacijo in delovanje inšpekcije dela bi morale prilagoditi zahtevam predpisov o varstvu pri delu. Sedanje delovanje in organizacija ter strokovna usposobljenost inšpektorjev dela je prilagojena bolj zahtevam tehničnega varstva in manj zahtevam inšpekcije dela, zdravstvenega varstva pa ne pokriva. V skladu s konvencijo inšpekcije dela in posebnostmi našega varstva pri delu pa bi morala biti inšpekcija dela pooblaščená tudi za nadzorstvo nad projektantskimi delovnimi organizacijami oziroma projektanti, konstruktorji, izdelovalci ter uvozniki delovnih priprav in naprav ter izdelovalci sredstev in opreme za osebno varstvo pri delu.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Želi poročevalec odbora za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje dr. Dušan Mis še ustno dopolniti poročilo odbora. (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Besedo ima poslanec dr. France Jurc.

Dr. France Jurc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V poročilu je varstvo pri delu ter problematika prikazana predvsem z vidika tehničnega varstva in ugotovitev inšpekcijskih služb — trend nesreč pri delu in poklicnih boleznih, delovne priprave, izvajanje varstvenih ukrepov in ugotavljanje pomanjkljivosti ter nepravilnosti o ukrepih v zvezi z delovnimi pogoji in podobno. Prikazana je vrsta problemov, katerih rešitev je povezana z ureditvijo sistemskih družbeno-pravnih vprašanj s strani republiških organov in delovnih organizacij. Orientacija delovnih organizacij glede varstva pri delu so kratkoročni ukrepi, pogosto sprejeti v obliki nekoristnih improvizacij. Kršitve zakonskih določil s področja varstva pri delu ob insuficienci predpisov in inšpekcijskih služb so tako rekoč na dnevnem redu. Planirana finančna sredstva za varstvo pri delu so glede na tehnologijo oziroma škodljivosti pri delu ter obseg varstva nerealna. Ker ni definiranih kriterijev za oceno delovnih mest, so ocene delovnih mest v pravilnikih o varstvu pri delu v delovnih organizacijah večinoma subjektivne, brez objektivnih kazalcev ekoloških meritev. Delovna mesta niso grupirana v: zdravju škodljiva in posebno nevarna, neprimerna za mladoletne in žene ter primerna za invalide. Profesionalna orientacija in selekcija delavcev na neocenjena delovna mesta ni ustrezna in ima pogoste ekonomske in socialno-medicinske reperkusije.

Iz poročila pa malo zvemo o aktivnem zdravstvenem varstvu delavcev. Varstvo pri delu je dejansko kompleksen pojem, saj zajema tehnično, zdravstveno, psiho-socialno in družbeno-pravno dejavnost. Kot enovit integralni

proces bi moralo biti obravnavano tudi pred tem forumom. Vse dejavnosti, ukrepi in akcije za izboljšanje, utrjevanje in ohranitev zdravja delavcev, za prilagajanje dela človeku in človeka delu, za preprečevanje in zmanjšanje obolenj ter invalidnosti, za zgodnjo razpoznavanje ter hitro in uspešno zdravljenje bolezni, zlasti bolezni v zvezi z delom in tudi za kompleksno rehabilitacijo obolelih in poškodovanih sodijo v torišče dejavnosti vseh, ki delajo na področju varstva pri delu.

Vprašanja škodljivih delovnih mest in nevarnih delovnih mest danes ni možno več reševati le z beneficiranim delovnim stažem in nekaterimi osebnimi zaščitnimi sredstvi, temveč z uvajanjem nove tehnologije, hermetizacije, s konstrukcijo in proizvodnjo varnih delovnih sredstev, projektiranjem ustreznih delovnih in drugih prostorov ter drugimi ukrepi. Varstvo pri delu je dejansko sestavni del proizvodnje in posebnega pomena za dvig proizvodnje.

V kompleksnem varstvu pri delu ima služba medicine dela pomembno vlogo, saj je nosilka aktivnega zdravstvenega varstva delavcev. Doslej je bilo v republiki aktivno zdravstveno varstvo delavcev zapostavljeno na škodo pasivnega. Ne nazadnje gre ta ugotovitev na račun neorganizirane službe v republiškem merilu in nezadovoljivega družbenega položaja te službe.

Doslej niso bili ustvarjeni pogoji za aktivno zdravstveno varstvo delavcev, za ustrezne kadre, finančna sredstva za prostore, opremo in dejavnost kot tudi ustrezno organizacijo glede delitve dela in strokovnega vrha. Služba nima kompleksnih in verodostojnih podatkov o razmerah na delovnih mestih, na podlagi katerih bi lahko objektivno ocenila stopnjo zdravstvene ogroženosti in to posameznih delovnih mest, profilov delovnih mest, proizvodnih obratov, delovnih organizacij, panog industrije in zvrsti dejavnosti. Nimamo kompleksnih verodostojnih in reprezentativnih podatkov o pozitivnem zdravju in o zdravstvenem stanju naših delavcev. Enote medicine dela danes še ne spremljajo in analizirajo niti tistih pozitivnih in negativnih kazalcev zdravja delavcev, ki so jim na razpolago. Prav tako ne iščejo povezanosti med prej navedenimi kazalci ter delovnimi in življenjskimi razmerami delavcev. Ni izdelanih metod in postopkov dela za potrebe vse republike.

Ker nimamo analiziranih vseh teh pojavov bolezni in zdravja ter vzročne povezanosti teh pojavov z življenjskimi in delovnimi razmerami, izzvene razprave o zdravju delavcev pogosto nestrokovno in površno. Strokovno in pravočasno diagnozo vseh teh pojavov lahko opravi le služba medicine dela z načrtno, sistematično vztrajno, usklajeno in kontrolirano dejavnostjo. Torej služba, ki ima izdelano medicinsko doktrino, ki opravlja svojo dejavnost strokovno, smotno in tudi gospodarno. Taka služba bi lahko odgovorno predlagala ustrezne ukrepe. Žal take službe medicine dela v naši republiki še nimamo.

Tretji jugoslovanski kongres medicine dela, ki je bil pred kratkim v Ljubljani, je začrtal tudi slovenski družbi in slovenski službi medicine dela nove naloge, pri izvajanju teh nalog pa veliko odgovornost. Kongresa se je udeležilo okoli 600 udeležencev s 121 prispevki, te pa je dopolnilo nad 60 razpravljalcev. Posebna pozornost je bila posvečena problemom varstva delavcev v črni in barvni metalurgiji, splošni in poklicni patologiji, varstvu zdravja delavcev v luči nove zakonodaje, nadalje ocenjevanju delazmožnosti, varstvu učencev v gospodarstvu in medicini poklicnega usmerjanja.

V zaključnem delu kongresa je bilo poudarjeno, da bodo morale delovne organizacije in službe kompleksnega varstva pri delu ter pristojni družbeni dejavniki v bodoče posvečati črni in barvni metalurgiji posebno pozornost, da

bi z ustreznimi ukrepi ohranjali zdravje in delovno sposobnost delavcev. Z ustreznimi tehničnimi ukrepi bomo morali čimprej sanirati delovne razmere. Pri novogradnjah in rekonstrukcijah bo treba posvetiti več pozornosti kompleksnemu varstvu pri delu, oblikovanju delovnih mest, prilagajanju dela človeku in vnašati delu sodobne ergonometrije. Da bi delavci ne plačevali razvoja gospodarstva s svojim zdravjem, s prezgodnjo invalidnostjo in prerano smrtjo, bomo morali poglobiti dejavnost aktivnega zdravstvenega varstva delavcev. V razpravi je bilo posebno poudarjeno stališče, da dejavnost službe medicine dela ne posega le v področje zdravstvenega zavarovanja in kompleksnega varstva pri delu, temveč tudi v področje invalidskega zavarovanja in beneficirane delovne dobe.

V praksi invalidskega zavarovanja je načelo preventive žal še vedno le deklaracija. Glede na to se je izoblikovala zahteva, da se mora dejavnost medicine dela financirati iz skladov zdravstvenega, invalidskega in starostnega zavarovanja — beneficiran delovni staž. V okviru zdravstvenega zavarovanja naj se fondi za preprečevanje poškodb pri delu in poklicnih boleznih ne trošijo le za kurativo, temveč predvsem za preventivno dejavnost. Kongres je obravnaval tudi vprašanje izobraževanja kadrov, ki delajo v službi medicine dela. Poudarjeno je bilo, da bi morali v republiških enotah medicine dela usposablјati superspecialiste s področja radiološke zaščite, industrijske toksikologije, medicine dela v prometu, ergonomije in podobno.

Glede na zakasneli razvoj službe medicine dela, ki je bila brez strokovnega vrha, ter glede na to, da določenih sistemskih problemov v bazi službe, to je v obratnih ambulantah in dispanzerjih za medicino dela, ne moremo več reševati brez republiške ustanove, je bil na podlagi priporočila republiškega zdravstvenega centra in sklepa medicinskega sveta ter izvršnega odbora kliničnih bolnic ustanovljen 3. decembra preteklega leta inštitut medicine dela. Njegovo ustanovitev je podprla tudi medicinska fakulteta. Inštitut medicine dela kot strokovni vrh službe medicine dela v republiki opravlja naslednjo dejavnost: raziskovalno, pedagoško, metodološko, organizacijsko ter zahtevnejšo rutino medicine dela. V ta namen ima predvidene naslednje organizacijske enote:

— oddelek za poklicne bolezni in ocenjevanje delovne sposobnosti s kliniko za poklicne bolezni, dispanzerjem za poklicne bolezni in biokemično toksikološkim laboratorijem;

— oddelek za fiziologijo dela, prometa in športa;

— oddelek za psihologijo dela, prometa in športa;

— oddelek za ekologijo dela in industrijsko sanitacijo;

— center za radiološko zaščito;

— center za varstvo v prometu, ki bo zajemal problematiko varstva železniškega, zračnega in cestnega prometa v republiki;

— center za študij dela;

— center za športno medicino;

— sektor za epidemiologijo, metodologijo in organizacijo medicine dela;

— sektor za raziskovalno in pedagoško delo, za dokumentacijo;

— enote za zdravstveno varstvo delavcev kliničnih bolnic, univerze in republiški organov — ta enota zajema tudi vzorčne ambulante, ki se ustanovljajo sporazumno z osnovno zdravstveno službo in delovnimi organizacijami ter

— skupne službe.

Inštitut je v začetni fazi razvoja. Njegova načrtovalna dejavnost bo odločilno vplivala na dvig sedanjega nivoja varstva pri delu. Ker pa spriči sedanjih pogojev glede kadrov, prostorov opreme in financiranja ne more razviti svojih dejavnosti z organizacijskimi enotami, je za zagotovitev pospešenega razvoja inštituta nujno, da skrb za nadaljnji razvoj prevzamejo republiški organi — izvršni svet Skupščine SR Slovenije, gospodarska zbornica, skupnost socialnega zavarovanja in to zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter sindikati. Da se prepreči neracionalno dvotirnost, bo potrebno dejavnost službe medicine dela urediti na vseh nivojih. Medicinski del varstva pri delu sodi v zdravstveni zavod. Organizirana zdravstvena dejavnost naj končno dobi tudi zeleno, nujno in primerno obliko ter obseg v republiškem merilu. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Besedo ima poslanec dr. Dušan Mis.

Dr. Dušan Mis: Tovariš predsednik, kolegi poslanci! Le kratko razmišljanje ob temi, ki je danes na dnevnem redu. Menim, da predložena tema obravnava le del problematike, ki ima najširše reperkusije ne samo na zaposlenega, ne samo na delovno organizacijo in strokovne službe bodisi v pristožnih zavodih ali upravnih organih, ki naj nad tem bedijo, ampak na širše družbene razmere. V mislih imam namreč probleme, ki so v gradivu za današnjo razpravo nakazani. Glede njih je odbor menil, da so tako pereči, da jih je treba posebej in bolj podrobno obdelati. Pri tem je bilo posebej poudarjeno, da so na področju varstva pri delu ugotovljene nemogoče mikroklimatske in ekološke razmere. V zvezi s tem bi opozoril, da se delo, delovni proces in tehnologija dela ne reflektirajo samo navznoter, na delovno mesto, v okolje delovne organizacije, ampak da pogosto zelo odločilno, pomembno, agresivno in zelo nasilno posegajo tudi navzven, v najširše okolje. Zato menim, da med vprašanja, ki jih bomo v prihodnje morali razreševati na tak ali drugačen način — nekatera od njih so že nakazana v programu, ki ga bomo obravnavali pri zadnji točki — spada tudi to, da bomo morali posvetiti več pozornosti vplivom in odsevom delovnih procesov in delovne tehnologije na okolje v najširšem smislu. Pri tem imam v mislih predvsem klasična področja: varstvo zraka pred onesnaženjem, ki je često posledica tehnološkega procesa; varstvo voda pred onesnaženjem; varstvo ljudi pred hrupom, ropotom in pred vibracijami, katerim je izpostavljeno tudi prebivalstvo v okolici delovnih organizacij in ne samo delavec.

Želel sem le opozoriti, da imajo problemi, ki so nakazani in jih obravnavamo v tej točki dnevnega reda, tudi širše reperkusije, katerim bomo morali v prihodnje posvetiti precej več pozornosti kot doslej. Menim, da je prav revizija ali oblikovanje nove republiške zakonodaje na podlagi ustavnih dopolnil tista priložnost, ko bomo lahko sistemsko in hkrati kompleksno uredili tako varstvo delavca kot tudi varstvo državljana, občana oziroma prebivalca pred negativnimi vplivi, ki izhajajo iz tehnologije v naših delovnih organizacijah. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Kdo želi besedo? Besedo ima dr. Samo Modic, direktor inštituta za medicino dela pri kliničnih bolnicah Ljubljana.

Dr. Samo Modic: Spoštovani predsednik, drage poslanke in poslanci! Dovolite mi, da najprej korigiram naziv. Sem vršilec dolžnosti predstojnika inštituta za medicino dela, ki je v prvi fazi razvoja.

Na seji odbora za zdravstvo sem že sodeloval v razpravi o tehtnem poročilu o stanju in problematiki varstva pri delu, ki ga je pripravila republiška inšpekcija dela. Kolikor sem imel priliko primerjati to poročilo z zveznim in s poročili nekaterih drugih republik, moram ugotoviti, da je naš inšpektorat zbral vrsto podatkov in to zelo tehtnih podatkov. Republiški inšpektor dela pa je na moje vprašanje, če ima namen s temi podatki prikazati kompleksno problematiko, odgovoril, da tega v tem poročilu ne more storiti.

Želim poudariti, da nam varstvo pri delu gre že vsem na živce. Lahko ugotovimo, ko je ta točka prišla na dnevni red, je nekaj poslancev šlo ven — in to so iskreni fantje — ker jih ta problematika ne zadeva. Menim, da bi morali o tej zadevi razpravljati skupaj z gospodarskim in republiškim zborom. To je najmanj, kar bi morali storiti. Nadalje bi v teh razpravah ne smeli izhajati z aspekta inšpekcij in represalij. Kompleksno varstvo pri delu ima izredno ustvarjalen in preventiven aspekt. O tem povsod na svetu precej razpravljajo, ko gledajo vizijo bodočega gospodarskega in družbenega razvoja dežela. Zato bi morali v prihodnjih 2 ali 3 letih angažirati vse prizadete, ki jih to področje družbene dejavnosti zadeva, da bi se dogovorili o programu dela, torej, kaj bomo naredili v prvi fazi, kaj je prioriteta, hkrati pa v vseh teh fazah upoštevali tudi ekonomske dejavnike. Zelo pogosto se izgovarjamo, da ni dovolj denarja, da bi uredili delovne pogoje, kar pa ni vedno res.

Predlagam zboru, da bi dal pobudo, da bi o tej problematiki razpravljali tudi gospodarski zbor in pristojni odbori republiškega zbora in da bi se skupaj dogovorili o nadaljnji fazi obravnavanja te problematike, da bi prišli od inšpekcijskega na ta ustvarjalni aspekt, na proces prilagajanja dela človeku, kar je danes povsod v svetu sprejeto in je to tudi naša republika sprejela. Naj vas seznanim, da je bil problem varstva pri delu oziroma problem prilagajanja dela človeku obravnavan tudi na mednarodnem kongresu IFIP, ki je bil v Ljubljani. Na tretjem jugoslovanskem kongresu medicine dela v Ljubljani smo se vsi zedinili o tem, kako naj bi ta problem v prihodnje reševali. Ne bi vas hotel več nadlegovati, ker vem, da vas ta problem v primerjavi z drugimi perečimi problemi toliko ne zanima, vendar bi prosil, da bi se o teh stvareh pomenili z drugimi zbori, da bi v dveh, treh letih pripravili ustvarjalno zakonodajo s področja varstva pri delu, ki zadeva zakon o varstvu pri delu, zakon o invalidskem zavarovanju, zakon o beneficiranem stažu in zakon o delovnih razmerjih. Stroka je namreč dosegla že tak razvoj, da bi morali te probleme koordinirano in sinhronizirano reševati. Slovenija, verjemite mi, bi upoštevač dosegeno stopnjo gospodarskega in družbenega razvoja, lahko v 5 letih Evropi, vsekakor pa Jugoslaviji, pokazala, kako naj bi humano, hkrati pa ekonomsko reševali vprašanje varstva pri delu. To je tudi eno izmed osnovnih načel našega samoupravnega socializma, v katerem je delavec oblikovalec delovnega procesa, torej ustvarjalen dejavnik in ne samo privesek stroja. Hvala lepa za pozornost!

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala! Kdo želi besedo? Besedo ima poslanec dr. Ivan Kopač.

Dr. Ivan Kopač: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Spregovoril bi le o nesrečah pri delu, o katerih je govor v elaboratu tovariša inšpektorja in sicer kolikor zadevajo nas, rekel bi, pasivne zdravstvene delavce v bolnicah. Dejstvo je, da se bo vsak, kdor ima kakršenkoli vpogled v našo de-

javnost, z mano strinjal, da se v bolnicah dušimo s težkimi poškodovanci in to v vseh bolnišnicah, Ljubljani, Ptuj, Celju itd., čeprav se je na primer naša bolnišnica v zadnjih letih precej razširila in modernizirala kirurški oddelek. Povem vam, da dnevno leži na hodnikih po 10, 20 težkih poškodovancev, ki jim ne moremo zagotoviti humane hospitalizacije. Če si ogledate naš klinični center — sedaj so se razmere že malo izboljšale in bo v prihodnje stvar urejena — lahko ugotovite, da so razmere po oddelkih grozne. Ne bi našteval vseh teh podrobnosti, ampak bi zaključil, da naša kirurška travmatološka služba zaostaja za razvojem medicine in ne more izvajati sodobne terapije, kot to terja naraščajoči travmatizem. Danes živimo v epidemiji travmatizma. Res je, prioriteto naj ima preventiva, ker brez preprečitve ni ničesar. Dvomim pa, da bi preprečitve vse te pojave odpravila. Le relativno bo omejila naše prometne nesreče. Ampak dokler bomo mi živeli, pa dokler bodo živele prihodnje generacije, se bodo ljudje še kar naprej pobijali na naših cestah. Kajti jasno je, da si v 50 letih ne bomo mogli zgraditi take cestne mreže, kot si jo želimo. Zaradi naglega porasta avtomobilskega prometa in šoferjev, ki se na hitro usposobijo za vožnjo, bo kljub policiji, modernim in še tako lepim predavanjem, pobijanje na cesti naraščalo, s tem pa se bodo polnile naše bolnišnice in večalo število invalidov.

V nadaljevanju razprave se bom omejil na materijo, ki jo bolj poznam, na travmatološke oddelke. Hotel bi poudariti, kar je bilo že v analizi bolnišnic poudarjeno, da so največji problem naših dinamičnih bolnišnic travmatološko-kirurški oddelki, pa ne samo zaradi pomanjkanja kapacitet, ampak tudi kadrov. Potrebujemo ustrezne specialiste, boljšo organizacijo celotne službe v Sloveniji in dobre kvalitetne teamske centre. Iz študij, ki jih imamo na razpolago, izhaja, da je čas od nastanka poškodbe do ustrezne zdravstvene pomoči, kljub moderni zdravstveni službi v Sloveniji, še vedno predolg.

Specializiranih kadrov v travmatološki službi, ki zahtevajo kontinuiteto dela, je občutno premalo. Nadalje bi poudaril, da je treba temeljito revidirati način specializacije in travmatologije nasproti splošni kirurgiji in ortopediji, ker je še precej nejasnosti. Program specializacije je precej zastarel, saj je zvezni program star okoli 10 let. Skratka, to poudarjam zaradi tega, da bomo pri planiranju naših travmatoloških centrov v okviru bolnišnic največjo pozornost posvetili modernizaciji, razširitvi, kadrovske in opremske izpopolnitvi celotne travmatološke službe, kurativne, ki pa naj tesno sodeluje z dejavnostmi medicine dela, ki so sedaj v razvoju, študijska, analitična, preventivna itd., in ki so potrebne. Menim, da moramo čestitati pionirjem, tem mladim strokovnjakom medicine dela, da so začeli to akcijo in da jih je treba podpirati, da bi v preprečitvi dosegli še več in tako prispevali k zmanjšanju števila nesreč pri delu in na poti na delo, ki so v glavnem prometne nesreče. Ne bi se mogel strinjati s tem, da policijo lahko že danes likvidiramo. Policija je vedno potrebna. Brez policajev v prometu in tudi drugod ter brez inšpektorjev ne bo šlo. Policijske inšpekcijske službe ne smemo okrniti, ampak samo jačiti. Brez batine na svetu ne gre. Sami veste, če ste za volanom, da se najprej bojite miličnika, šele potem je tu naša zavest.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Kdo želi besedo? Besedo ima tovariš Vilko Krapež, predsednik društva varnostnih inženirjev in tehnikov.

Vilko Krapež: Tovariš predsednik, spoštovani poslanci! Dotaknil bi se samo enega področja. Iz poročila, ki smo ga slišali in tudi dobili, je jasno

razvidno, kako kritično je stanje v naši republiki in verjetno je še bolj kritično v drugih jugoslovanskih republikah. Opozoril bi pa na problem, ki nas tare že vrsto let in to je problem kadrov na področju varstva pri delu, konkretno tehničnega varstva. Ker delam na tem področju, mi dovolite, da bom obravnaval samo to področje. V poročilu je napisano, da se ukvarja s tem delom 58 inženirjev I. in II. stopnje in 31 varnostnih inženirjev, ki so diplomirali na višji tehniški varnostni šoli v Ljubljani. Upoštevajoč drug pokazovalec iz tega poročila, da imamo v naši republiki nad 600 000 zaposlenih, torej aktivnih zavarovancev, lahko zaključimo, da je to izredno klavarno povprečje, ki odpade na enega poklicnega delavca, ki se ne ukvarja z varstvom pri delu. Če naše podatke primerjamo s podatki drugih držav, na primer Italije ali Nemčije, lahko ugotovimo, da so njihovi podatki precej drugačni. Na primer v Mannesmannwerke v Zahodni Nemčiji, kjer je 40 000 zaposlenih, imajo tudi 40 strokovnjakov, predvsem II. stopnje, inženirjev in doktorjev, ki se ukvarjajo izključno s to problematiko. Verjemite mi, da podjetju ni žal sredstev, ki jih vlaga v te namene, ker pridejo zato tudi do določenih rezultatov. Pri nas pa je stanje zelo kritično. Ugotavljamo, da podjetja, ki imajo nad 500 zaposlenih ali pa še več, sploh ne razmišljajo o tem, da bi zaposlila varnostnega inženirja ali pa nekoga, ki bi skrbel za to področje. Kakšno je stanje in takem podjetju, kakšne so delovne naprave, kakšni so pogoji dela in tako naprej, si lahko sami predstavljate. S tem področjem se ukvarjam že več let. Obiskujemo posamezne delovne organizacije in ugotavljamo porazno stanje. Menim, da bo treba na tem področju storiti odločnejše korake naprej. Če bomo stanje samo ugotavljali, kot delamo iz leta v leto, ne bomo dosegli premika. Iz poročila izhaja, da nam te nezgode rastejo. Ampak še nekaj lahko ugotovimo iz tega poročila in sicer, da so nezgode vedno težje, da pride na eno nezgodo iz leta v leto več bolniških dni. Omenjene nezgode so najraje težje, zato imamo vedno več invalidov in ljudi, ki jih ne moremo več zaposliti v proizvodnji. Če bi imeli še podatke, kolikšne so finančne izgube zaradi teh izostankov od dela, bi se prav gotovo vsi prijeli za glavo. Lahko vam samo povem podatek za ljubljansko podjetje, kjer sem v službi. Finančna izguba zaradi bolezni in nezgod pri delu znaša več kot 2 milijardi v poslovnem letu. Če bi bolj smotrno delali na tem področju in imeli boljše pogoje dela, bi mogoče to izgubo lahko zmanjšali na polovico. In takih podjetij je v naši republiki dosti. Menim, da bi se splačalo o tem problemu razmišljati. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko KOREN: Še kdo želi besedo? (Nihče.) Če se nihče več ne javi k besedi, zaključujem razpravo. Predlagam, da sprejme zbor naslednje sklepe, ki jih je pripravil odbor za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje:

1. poročilo republiškega inšpektorata za delo za leto 1970 se vzame na znanje;
2. inštitut za medicino dela pri kliničnih bolnicah Ljubljana naj do 20. novembra 1971 pripravi informacijo o zdravstvenem varstvu delavcev in službi medicine dela. Gradivo naj vsebuje analizo stanja ter opredelitev prioritetenih nalog in ukrepov;
3. socialno-zdravstveni zbor bo na eni svojih sej razen zdravstvenega varstva delavcev in službe medicine dela obravnaval tudi problematiko v zvezi z nočnim delom žensk in mladine;

4. socialno-zdravstveni zbor predlaga gospodarskemu zboru Skupščine SR Slovenije, da se vključi v razpravo o stanju in problematiki varstva pri delu ter o zdravstvenem varstvu delavcev in službi medicine dela in

5. pristojni republiški organi, republiški sekretariat za delo, republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, republiški inšpektorat dela, zavod SR Slovenije za varstvo pri delu, republiški sanitarni inšpektorat ter inštitut za medicino dela naj proučijo ustreznost veljavne zakonodaje na področju varstva pri delu ter pripravijo konkretne predloge, ki bi jih bilo treba uveljaviti ob reviziji te zakonodaje na podlagi ustavnih amandmajev.

Dajem predlog sklepov v razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, mi dovolite, da preden glasujemo, ponovno ugotovimo prisotnost, ker je nekaj poslancev prišlo nekoliko pozneje. Prosim, da z glasovanjem ugotovimo prisotnost. (Prisotnih je 48 poslancev.)

Preidemo na glasovanje. Kdor je za predlagane sklepe, naj pritisne na glasovalno tipko. (47 poslancev.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) En poslanec ni glasoval.

Ugotavljam, da je za sklepe glasovalo 47 poslancev, proti ni bil nihče, vzdržanih glasov ni bilo. Predlagani sklepi so s tem soglasno sprejeti.

Odrejam polurni odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 10.40 in se je nadaljevala ob 11.20.)

Predsednik dr. Srečko Koren: Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli osnutek resolucije, ki jo je skupščini predložil izvršni svet. Prejeli ste tudi skupno poročilo odbora za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter invalidsko varstvo ter odbora za socialno in otroško varstvo ter poročilo zakonodajno-pravne komisije. Pripominjam, da sta za obravnavo in sprejem osnutka resolucije in obeh osnutkov zakona s področja stanovanjskega gospodarstva pristojna republiški in gospodarski zbor. Naš zbor se v razpravo o teh predpisih vključuje kot zainteresirani zbor na podlagi 89. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije.

Ekspoze k vsem trem predpisom s področja stanovanjskega gospodarstva bo dal Boris Mikoš, republiški sekretar za urbanizem.

Boris Mikoš: Tovariši in tovarišice! Glede na dejstvo, da so bila objavljena izhodišča, bom v uvodni besedi zelo kratek in se bom zadržal predvsem na nekaterih karakteristikah predlagane stanovanjske politike ter posredoval nekatere pogloblitve pripombe, ki smo jih doslej prejeli na podlagi javne razprave.

Znano vam je, da je bil predložen osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva pripravljen na podlagi izhodišč, ki jih je pripravila posebej za to postavljena delovna skupina republiške skupščine. O predloženem osnutku resolucije že od julija teče javna razprava.

Z resolucijo zvezne skupščine o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva so bile že 1965. leta dane osnove, da se začne postopoma obravnavati tudi stanovanjsko gospodarstvo kot del vsega narodnega gospodarstva in kot pomemben del družbenega imetja, s katerim upravljamo.

S predloženim osnutkom resolucije se zavzemamo za to, da razvijamo in širše uveljavimo načelo, da je skrb za stanovanje predvsem dolžnost občana in da mu pri tem pomagata organizacija združenega dela, kjer je delavec zaposlen, ter širša družbena skupnost. Na tem temeljnem odnosu do stanovanja kot dolgoročni porabni dobrini sta grajena tudi osnutka obeh zakonov, ki že podrobneje definirata nekatera poglobitna načela iz predloženega osnutka resolucije. To sta zakon o programiranju in financiranju graditve stanovanj in zakon o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu. Stanovanjsko politiko prihodnjih let snujemo v prepričanju, da jo je treba zasnovati tako, da bo predvsem odpirala možnosti tistim, ki nimajo stanovanja, pa ga potrebujejo. Vsem tistim družinam, ki že imajo stanovanje, potrebujejo pa večje ali si želijo bolj urejeno stanovanje, naj sistem omogoči, da svojo potrebo ali željo uresničijo, vendar ob bistveno manjši pomoči in v določenih primerih celo brez pomoči družbe. Takšno politiko moramo zagotoviti glede na dejstvo, da danes primanjkuje približno 50 000 stanovanj in da ta primanjkljaj še vedno narašča.

Zato se resolucija zavzema predvsem za povečan obseg stanovanjske graditve. Tudi zakoni in celotni sistem, ki počiva na predloženi resoluciji, je zasnovan tako, da bi v prihodnjem 15-letnem razdobju povečal napore za večjo stanovanjsko graditev na Slovenskem. Naš cilj je, da bi približno v petih letih zaustavili naraščanje primanjkljaja stanovanj. Za takšno stanovanjsko politiko seveda ni realnih pogojev, če ne povečamo predvsem tudi produkcijske moči družbenega najemnega sklada. Danes imamo zaradi visokih stroškov za vzdrževanje stanovanj namreč takšno stanje, da stanovanjska podjetja komaj še kaj vlagajo v novogradnjo. To pomeni, da se tudi obseg družbene in najemne gradnje pomembno zmanjšuje.

Po letu 1965 smo revalorizirali stanovanjski sklad in uvedli subvencijo v stanovanjskem gospodarstvu. Vendar ta subvencija ni bila različna glede na materialni položaj najemnika stanovanja. To še danes neutemeljeno vodi k nadaljnjemu poglobljanju socialnih razlik med ljudmi. Dvakratna zamrznitev stanarin v minulem petletnem obdobju je preprečila, da se niso mogle uresničiti predvidene spremembe v strukturi stanarine, niti nam ni uspelo, da bi tako povečali delež sredstev za razširjeno reprodukcijo, to je za gradnjo novih stanovanj. Na leto zgradimo v Sloveniji približno 10 000 stanovanj. Te magične meje že dolgo vrsto let ne moremo in ne moremo prekoračiti. V strukturi družinskega proračuna delež za stanarino v zadnjih letih ni več naraščal. Zategadelj se v resoluciji zavzemamo za postopno uvedbo realnih najemnin ob tem, da hkrati uvajamo diferencirano družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu.

V tem smislu je tudi pripravljen osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu. Po našem mnenju je treba pričakovati, da bodo občinske skupščine izrabile pooblastilo, ki so ga dobile s sklepom zveznega izvršnega sveta. Verjetno bodo dale prav kmalu soglasje, da se z začetkom leta 1972 stanarine povečajo in to, če ne več, pa vsaj za tisti del, za katerega je zvezni izvršni svet odločil, da se na začetku leta 1971 stanarine ne smejo povišati.

V letu 1972 predvidevamo, da bodo občine opravile novo valorizacijo stanovanj. Tako pričakujemo, da bomo lahko z začetkom leta 1973 prešli na postopno urejanje stanarin, uveljavljajoč hkrati družbeno zaščito ekonomsko šibkejših družin. Kot izhodišče za valorizacijo ne bi mogli prevzeti sedanjih nenormalno visokih gradbenih stroškov na področju stanovanjske graditve.

Družbeno zaščito v smislu povračila dela stanarine bi prejemale družine, ki bi izpolnjevale z zakonom določene pogoje tako glede dohodka gospodinjstva kot tudi glede velikosti stanovanja in njegove opremljenosti. Vsi trije kriteriji naj bi bili za dodelitev družbene pomoči enakovredni. Uvajanje diferencirane družbene pomoči je sicer bilo že predvideno z zvezno resolucijo, vendar v vsej državi nikjer ni bilo izpeljano. To določilo v našem osnutku resolucije ne predstavlja ničesar novega.

Z osnutkom zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu to načelo že dobiva konkretno vsebino in obliko. Da bi lahko uresničili načelo družbene pomoči, bomo morali na temelju solidarnosti vseh zaposlenih v občini ustanoviti vzajemni sklad. Ta naj bi imel med drugimi nalogami predvsem dve:

1. pomagal naj bi pri gradnji stanovanj za nekatere kategorije občanov, ki sami v rednem sistemu kreditiranja stanovanjske graditve ne morejo rešiti svojega stanovanjskega problema in

2. dajal naj bi družbeno pomoč pri stanarinah tistim, ki jim bo ta pomoč pripadala na podlagi zakona in odloka občinske skupščine.

Zavzemamo se, da se občinskemu vzajemnemu skladu naložita obe funkciji in da se ne črta funkcija pomoči pri gradnji stanovanj za nekatere kategorije občanov, za kar se je izrekla javna razprava. Z uvajanjem sistema diferencirane družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu omogočamo, da prihodnji razvoj stanovanjskega gospodarstva lahko usmerjamo za daljše obdobje in ga prilagajamo družbenoekonomskemu razvoju. To bi nam namreč omogočilo, da stanovanjska podjetja stalno in tekoče prilagajajo stanarino tudi višini stroškov vzdrževanja. Ta in druga vprašanja, vezana na stanarino, bi na podlagi načel, ki jih dajemo v resoluciji, uredili s posebnim zakonom o stanarini, kakršnega doslej nismo imeli.

V resoluciji se predlagatelj zavzema za to, da v nadaljnjem razvoju uveljavlja stanovanje kot dolgoročno dobrino in to z vsemi njenimi ekonomskimi in tudi socialnimi značilnostmi. Ker je stanovanje pomemben del družbene infrastrukture in ker ima velik vpliv ne le na biološko reprodukcijo, marveč tudi na enakopraven položaj in na socialno varnost človeka, hkrati pa tudi na razvoj gospodarstva in reproduktivnost dela, še naprej zagovarjamo stališče, da je stanovanjsko gospodarstvo dejavnost posebnega družbenega pomena. Kot takega ga je treba v razvoju usmerjati, upoštevajoč načela ekonomike. Zato je treba tiste probleme v stanovanjskem gospodarstvu, ki jih ni mogoče reševati v okviru tržnih odnosov, reševati po načelih vzajemnosti in družbenega dogovora. Resolucija se zavzema za to, naj v bodoče poleg organizacije združenega dela, kateri ostaja skrb za stanovanje njenih delavcev permanentna, postane občina odločilni dejavnik pri vodenju in usmerjanju stanovanjske politike. To pomeni bistveno razliko glede na današnje stanje. Republiški zakoni naj dajejo le tiste nujne okvire, ki so potrebni, da se izrazi enotnost pogledov in hotenj glede bodočega razvoja stanovanjskega gospodarstva. Občina naj v bodoče ne le programira obseg in strukturo stanovanjske graditve, za kar doslej ni bila pooblaščen, niti zadolžena, marveč mora mimo drugih nalog predvsem oblikovati elemente stanarine in natančnejša merila za družbeno pomoč določenim kategorijam občanov. Posebno pomembno mesto in vlogo bo morala imeti občina tudi pri spodbujanju organizacij in izvajanju družbenih dogovorov na stanovanjskem področju.

S spremembo zvezne ustave je za vsa vprašanja na področju stanovanjskega gospodarstva odslej odgovorna republika. Z osnutkom resolucije in z osnutkoma

obeh omenjenih zakonov se zavzemamo za to, da bi bili glavni dejavniki v normiranju stanovanjske politike organizacije združenega dela in občine. Po-udariti moram, da dobiva v javni razpravi to stališče podporo. Razpravljalci predvsem pričakujejo, da bodo republiška skupščina in republiški organi predpisali sistem in nekatere osnovne norme, ki naj bi bile splošno veljavne na Slovenskem. V sedanji ustavni razpravi bi bilo primerno, da proučimo, ali bi ustrezalo, da nekatera temeljna izhodišča, na katerih počiva osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, na ustrezajoč način kratko in jedrnato povzamemo in zapišemo med dopolnila naše republiške ustave. Z gledišča enakopravnosti delovnega človeka v družbi in z gledišča njegove socialne varnosti bi imela takšna določila, zapisana v ustavi, še prav poseben pomen.

V pripravi teksta resolucije in zakonov smo razpravljali tudi o tem, če bi vnesli v resolucijo nekatera določila, ki naj bi dopolnila predlagani sistem stanovanjskega gospodarstva tudi z gledišča uveljavljanja pravic iz naslova minulega dela. Ker je to vprašanje še premalo razčiščeno in ker so še odprta vprašanja praktičnega izvajanja načela o udeležbi delavcev na minulem delu, nismo vključili v tekst resolucije določil, ki bi bila vezana na uvajanje in izvajanje načela o udeležbi na minulem delu. Resolucija, takšna kot je in kot je zapisana, ne ovira neposrednega vplivanja načela o minulem delu na razvoj stanovanjskega gospodarstva.

Osnutek resolucije je v razpravi doslej naletel na zelo široko podporo javnosti. Verjetno tudi zato, ker so bila izhodišča za resolucijo predmet tako široke in večmesečne javne razprave in so bila v tedanji razpravi izražena mnenja, predlogi in stališča v glavnem upoštevana pri sestavi osnutka resolucije. Posebej so v javni razpravi dobila podporo načela o ustanovitvi družbene pomoči in v zvezi s tem posebnih skladov v občinah o uvajanju diferencirane pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, o izenačevanju pogojev za stanovanjske kredite s pogoji za te kredite pri poslovnih bankah, kot tudi s tem, da bo v prihodnje občina ponovno pomemben dejavnik v stanovanjskem gospodarstvu.

V javni razpravi je bilo potrjeno tudi načelo, da ni nobenih razlogov za forsiranje družbenih najemnih gradenj na račun zasebnih graditeljev in obratno, da je treba glede na materialne možnosti družbenega stanovanjskega sklada podpirati in pomagati zasebnim graditeljem, kadar ti rešujejo svoje stanovanjsko vprašanje. V javni razpravi je bila dobro sprejeta tudi zamisel o oblikovanju družbenega dogovora, na podlagi katerega naj bi organizacije združenega dela v skrbi za stanovanja delavcev in zaradi večje koncentracije in smotrnejše uporabe denarnih sredstev in svojega dohodka izločale tudi del sredstev za stanovanjsko graditev ter ta sredstva oročale pri poslovnih bankah. Dopoljnjeni sistem financiranja graditve stanovanj izhaja v tem smislu iz načela samostojnosti organizacij združenega dela pri delitvi sredstev ustvarjenega dohodka ter iz načela vzajemnosti in družbenega dogovarjanja. V tem smislu je v javnosti dobilo podporo tudi tisto določilo resolucije, ki govori o tem, da je treba glede na ekonomske in socialne značilnosti družbenega najemnega stanovanjskega sklada in glede na vpliv, ki ga ima na večjo mobilnost delovne sile, še nadalje razvijati graditev družbenih najemnih stanovanj. Perspektivo v tem smislu odpira predvsem večanje reprodukcijske moči sedanjega družbenega stanovanjskega sklada s tem, da postopno povečamo stanarine ter združevanje sredstev za stanovanjsko graditev na temelju družbenih dogovorov po občinah z oročanjem pri bankah.

V javni razpravi se je že doslej velika večina sodelujočih opredelila za to, naj bi republiška skupščina z zakonom določila le najmanjši odstotek, ki ga morajo organizacije združenega dela obvezno izločiti iz svojega dohodka za stanovanjsko graditev. Občinske skupščine naj bi na podlagi programa stanovanjske graditve in po dogovoru s prizadetimi v svoji občini samostojno določile višino prispevka za stanovanjsko graditev, seveda v okviru z zakonom določenega minimuma. Javna razprava tudi vztraja na tem, naj se sredstva za reševanje stanovanjskih problemov upokojujencev zbirajo v občinskem vzajemnem skladu in ne v posebnem skladu pri skupnostih socialnega zavarovanja, kot smo to predvideli v predlogu resolucije.

Javna razprava vztraja tudi na tem, da se v tem skladu zbirajo sredstva za gradnjo stanovanj za borce in da se sem stekajo tudi anuitete od že danih kreditov za gradnjo stanovanj za borce. Nепorabljeni del sredstev, ki smo ga v minulih letih izločali za subvencijo stanarin, pa vseh teh sredstev občine niso porabile, naj bi po predlogih, danih v javni razpravi, prav tako prenesli v vzajemni sklad v občini. Anuitete kreditov bivših občinskih stanovanjskih skladov naj bi bile v prihodnje del sredstev poslovnih bank, strogo namenjene za stanovanjska posojila; anuitete nekdanjega republiškega stanovanjskega sklada pa naj se v skladu z zakonom še naprej uporabljajo za komunalne naprave regionalnega pomena.

Strinjamo se, da bo treba na novo urediti vprašanje upravljanja s sredstvi bivšega stanovanjskega sklada republike, saj gre za 330 milijonov N dinarjev.

Naj zaključim: osnutek resolucije, ki zagovarja postopno intenzivnejše širjenje družbenoekonomskih osnov v stanovanjskem gospodarstvu, upoštevajoč pri tem ekonomske in socialne značilnosti stanovanja, je bil doslej v javni razpravi dobro sprejet in osnovna načela so dobila javno podporo. Današnja razprava v tem zboru naj bi predlagani osnutek osvetlila tudi z gledišča dolgoročnih socialnih in drugih konsekvenc, ki bi jih imelo uresničenje načel o nadaljnem razvoju stanovanjskega gospodarstva.

Predsednik dr. Srečko Koren: Ali želi poročevalec odborov Slavko Osredkar še ustno dopolniti predloženo poročilo? (Ne želi.) Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Besedo ima poslanec dr. Hodalič.

Dr. Milan Hodalič: Spoštovani kolegi, ko govorimo o tej resoluciji, čutim dolžnost, da opozorim na neko veliko neskladnost med tem, kar pripravljamo, in med tem, kar družba programira. V dolgoročnem družbenem razvoju SR Slovenije je rečeno, da moramo stanovanjsko dejavnost družbeno usmerjati ob tem, kako bomo postopno vzpostavili stanovanjsko gradnjo, vzdrževanje ekonomske stanarine itd. Rečeno je tudi, da je treba stanovanjske probleme občanov z nizkimi dohodki reševati s pospešeno gradnjo cenejših standardnih najemnih stanovanj v družbeni lastnini in podobno. K temu stališču je bila priložena tabela. Iz nje tabele je razvidno, da je bilo v letih 1969 do 1970 družbeno angažiranih sredstev za gradnjo stanovanj 58,2 %, da pa je v dolgoročnem planu od leta 1971 do 1972 in dalje predvideno, da se bo angažiralo samo 56,5 % družbenih sredstev, čeprav govorimo, kako je treba pospešiti gradnjo. Zato bi prosil, če bi v nadaljnji diskusiji kdo od pripravljalcev tega materiala pojasnil to neskladnost. Morda gre za nesporazum, ali pa morda nekaj govorimo in drugo pišemo. Hvala.

Predsednik dr. Srečko Koren: Besedo ima poslanec Slavko Osredkar.

Slavko Osredkar: Tovarišice poslanke, tovariši poslanci! Resolucija o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, ki nam je v osnutku dana v obravnavo in na njenih izhodiščih tudi temelječa osnutka zakonov, to je zakon o programiranju in financiranju graditve stanovanj in zakon o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, so materija, ki sicer sodi v območje pristojnosti gospodarskega in seveda tudi republiškega zbora naše skupščine. Stanovanje je — kot je ugotovljeno tudi v osnutku resolucije — eden izmed tistih elementov, ki vplivajo na socialno varnost človeka. Ta element je neločljivi del materije, ki obravnava stanovanjsko gospodarstvo, in tudi zadosten razlog, da socialno-zdravstveni zbor kot zainteresirani zbor razpravlja o predloženih osnutkih. Ko mislim na stanovanje kot na element socialne varnosti človeka, ne mislim samo na tista vprašanja, ki jih lahko že na prvi pogled okvalificiramo kot socialna vprašanja v ožjem pomenu besede, kot na primer vprašanje v zvezi s subvencioniranjem določenih socialnih kategorij občanov in družin, marveč mislim tudi na vprašanja v zvezi z organizirano gradnjo stanovanj nasploh. Strinjam se z izhodiščem osnutka resolucije, da moramo razviti in uveljaviti takšen sistem stanovanjskega gospodarstva, ki bo občanom omogočil, da z ustreznim sodelovanjem družbe samostojno rešujejo stanovanjska vprašanja. Prav tako se strinjam tudi s stališčem, da moramo stanovanjsko gospodarstvo obravnavati kot dejavnost posebnega družbenega pomena.

V zvezi s tem je tudi razumljiv poseben poudarek na organizaciji upravljanja s stanovanji, vendar mislim, da se poseben družbeni pomen stanovanjskega gospodarstva ne začne šele pri že zgrajenih stanovanjih, marveč se prične že pri programiranju in gradnji stanovanj. Zato podpiram v dosedanji razpravi večkrat izražen predlog, da se oblikuje posebna interesna skupnost tistih, ki so tako ali drugače zainteresirani za ceneno oziroma racionalno gradnjo stanovanj.

Strinjam se tudi z drugimi izhodišči resolucije. Menim pa, da se odpirajo nekatera vprašanja v zvezi z uresničevanjem načel, ki so predvidena v resoluciji. Na eno od teh vprašanj želim opozoriti. Ko postavljamo načelo subvencioniranja stanarin le za nekatere občane, se v razpravi vedno pogosteje pojavljajo vprašanja in tudi težnje, kako graditi cenena stanovanja, to je stanovanja, ki bi bila namenjena tej socialni kategoriji občanov.

Težnja graditi cenena stanovanja seveda ni isto kot poceni graditi stanovanja. Govoriti o cenениh stanovanjih lahko pomeni — običajno se tako misli — graditi stanovanja, katerih standard bo nižji od standarda večine zgrajenih stanovanj. Taka težnja bi bila po mojem mnenju sprejemljiva le tedaj, če bi ugotovili, da smo do sedaj v glavnem gradili prebogata stanovanja. Tega po mojem mnenju ni mogoče ugotoviti, razen za nekatere izjeme. Nasprotno, mislim, da imamo relativno nizek standard stanovanj. Lahko ugotovimo, da smo zares precej denarja dobili iz razmeroma nizkega standarda, ali vsaj ne standarda, ki bi bil sorazmeren ceni, ki smo jo plačali za tako stanovanje. To omejnjam zaradi tega, ker menim, da bi bilo zgrešeno reševati socialna vprašanja v zvezi s stanovanji nekaterih kategorij občanov s tem, da bi za njih gradili stanovanja, ki bi bila slabša od večine sedaj zgrajenih stanovanj. Seveda sem za racionalno gradnjo; racionalna gradnja pa je organizirana gradnja. Na tem stališču je tudi napisana resolucija in glede tega nimam pripomb. Menim pa, da bi bilo koristno za nadaljnjo prakso, da bi v uvodnem delu resolucije, to je v tistem delu, kjer se ugotavlja sedanje stanje stanovanj, ocenili tudi standard

sedanjih stanovanj. Takšna ocena bi pripomogla k oceni, ali je umestna težnja graditi cenena stanovanja, ali ne. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala! Kdo želi še besedo? Besedo ima poslanec dr. Srečko Košuta.

Dr. Srečko Košuta: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Morda bi bilo prav, če republika z zakonom ne more dati ključa, na podlagi katerega naj bi se občinski vzajemni stanovanjski skladi namenjali predvsem za gradnjo najemniških stanovanj, naj potem da vsaj v resoluciji takšno orientacijo, s katero bo bolj poudarila in priporočila gradnjo najemniških stanovanj. Za primer naj navedem, da ima mlad zakonski par npr. precej več potreb v osebni potrošnji — troši veliko več za obleko, za opremo stanovanja, za otroško varstvo in morda tudi za avto — in ima glede tega nedvomno veliko večje potrebe in zahteve kot starejša generacija. Sedaj pa mu praktično nalagamo takoj dolžnost, da si kupi stanovanje. Ker najemniškega stanovanja ni dobiti, bi moral kupiti stanovanje, ki stane 30 do 40 milijonov starih dinarjev. Zato mu dajmo na razpolago najemniško stanovanje. Menim, da je prav, da mu naložimo dolžnost, da plačuje ekonomsko najemnino in ko se bo ekonomsko utrdil, se bo morda po kakih 10 letih najemniškega odnosa odločil za nakup ali gradnjo lastnega stanovanja, ali pa bo svoje prihranke usmeril drugam in bo še naprej ostal najemnik. Pri tem ga bo ekonomska najemnina motivirala, da bo morda želel postati tudi lastnik stanovanja.

Želel sem torej izraziti predlog, naj se večji del sredstev vzajemnega sklada nameni gradnji najemniških stanovanj. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Besedo ima poslanka dr. Vida Gerbec.

Dr. Vida Gerbec: Tovariš predsednik, tovarišice poslanci! Hotela bi nadaljevati z mislijo predgovornika. Gre namreč za to, da najemniška stanovanja niso samo socialni problem, marveč so problem kadrov in kvalitete kadrov povsod, morda še bolj v nesrediščnih krajih kot v Ljubljani. Mi zunaj Ljubljane čutimo povsod, da je stanovanje edini stimulans, ki lahko pritegne kvaliteten kader na delovno mesto od republiškega centra. To je praktično edino, kar drži ljudi zunaj, če imajo na razpolago stanovanje. Vsak drugi namreč želi iti v Ljubljano. Brez stanovanja pa ne moremo dobiti kvalitetnih kadrov na periferijo. Mislim torej, da moramo forsirati gradnjo najemniških stanovanj, če želimo dobiti tudi na podeželje kvalificirane kadre. Odstotek za te namene je po mojem mnenju premajhen.

Predsednik dr. Srečko Koren: Ali želi republiški sekretar za urbanizem Boris Mikoš odgovoriti na nekaj postavljenih vprašanj? (Da.) Besedo ima republiški sekretar za urbanizem, Boris Mikoš.

Boris Mikoš: Področje stanovanjske graditve je zagotovo eno najbolj občutljivih področij, s katerimi se poleg zdravstva, prosvete ter socialnega varstva srečujemo v svojem družbenem delu.

Naj odgovorim na nekatera vprašanja. Glede odstotka oziroma glede množine družbenih sredstev, ki jih želimo angažirati na področju stanovanjske

graditve, je bil odstotek zamišljen kot poprečen odstotek dolgoročnega razvoja. S sestavljalci dolgoročnega koncepta razvoja Slovenije smo že nekajkrat razpravljali o tem vprašanju. Razhajamo se v tej številki. Mi se odločno zavzemamo za to, da povečanje stanovanjske graditve ne gre samo iz sredstev zasebnika, niti ne samo iz sredstev družbe. Očitno je namreč, da nismo sposobni pokriti tega velikega primanjkljaja 50 tisoč stanovanj ob sočasni intenzivni urbanizaciji Slovenije, ki jo moramo izpeljati na bolj urejen način, zato moramo zajeti vse sile, vse dejavnike in vsa tista sredstva, ki jih lahko kakorkoli usmerimo na področje stanovanjske graditve. Dosegli smo relativno bogastvo našega prebivalstva. To kažejo nekateri podatki: v rokah našega prebivalstva je danes 27 % denarne mase, ki je v obtoku; preostalo je v gospodarstvu in v drugih službah. To se nam je v nepolnih 10 letih skoraj podvojilo.

Strinjam se, da je višina te mase odvisna tudi od dobre letine, kajti velik del teh sredstev je tudi v rokah kmetijskih proizvajalcev. V celotnih sredstvih, s katerim razpolaga naše gospodarstvo, je le-ta udeležena s 5,6 %. V Nemčiji in drugih deželah — res je, da so te relativno bogatejše od nas — se ti odstotki gibljejo od 15 do 22 in celo do 24 %. Hočem reči, da je med prebivalstvom sorazmerno veliko sredstev, ki jih ne zajemamo in tudi v gospodarskem sistemu nismo razvili nikakršnega instrumentarija, razen najbolj enostavnih oblik obveznic in posojil. Nimamo nobenega stimulativnega načina udeležbe, če smem reči delničarja ali posojilodajalca, v sredstvih in v rezultatih gospodarskih organizacij, ki izhajajo iz takega posojila. Edino, kar zajemamo, je samoprисpevek, ki predstavlja nevračljiva sredstva. Imamo še razna posojila za ceste, železnice itd. Glede na tradicijo, ki je na Slovenskem že dolga leta ukoreninjena in glede na splošno razpoloženje prebivalstva, ki se kaže v brezdušni ekspanziji individualnih hiš, menimo, da je prebivalstvo pripravljeno reševati tudi s svojim deležem in svojimi sredstvi svoj stanovanjski problem.

Menim, da je v resoluciji, predvsem pa v zakonu, neka druga slabost, ki je danes ni nihče omenil. Zanimivo je, da gre tudi javna razprava mimo nje. Opažamo namreč, da bomo morali vpeljati inštitut za prednakup stanovanjske pravice. Ne moremo pričakovati, da mora povprečen človek s svojimi dohodki glede na velike stroške stanovanjske graditve 10 let služiti, da bi lahko s svojim desetletnim dohodkom prihranil za stanovanje. V svetu znaša ta doba od 3 in pol ali pa od 4 do 6, največ do 7 let. V takih pogojih torej ne moremo pričakovati, da bodo ljudje lahko dosledno in v celoti prehajali na to, da kupujejo stanovanja. Poleg tega ni to niti naš interes, niti interes mobilnosti delovne sile. Zaradi tega menimo, da moramo okrepiti družbeni stanovanjski sektor, mu dati več sredstev za novogradnjo z realnejšimi najemninami in z združenim zbiranjem sredstev o vzajemnem skladu ter z oročanjem pri bankah, da bi tako lahko dobili dva pomembna trajna vira za najemno gradnjo.

Seveda moramo ob tem razviti vse tiste oblike stimulacije, prek katerih lahko mobiliziramo sredstva prebivalstva za to, da tudi posamezniki s svojimi sredstvi sodelujejo v stanovanjski graditvi. Ponovim naj podatke, ki so vsaj nekaterim znani. Na območju Ljubljane zberemo s 4% prispevkom približno tretjino tistih sredstev, ki jih sicer angažiramo v stanovanjsko graditev v našem mestu. Očitno je torej, da moramo mobilizirati sredstva delovnih organizacij in pomembna sredstva zasebnikov.

Kar zadeva programiranje stanovanj, mislim, da smo te stvari zelo strogo postavili. Nobena občinska skupščina ne more sprejeti odloka, če nima pro-

grama. Sestava programa je predpisana z zakonom. Tudi vsaka delovna organizacija mora imeti svoj program.

Menimo torej, da občine sedaj ne uveljavljamo samo kot birokratskega koordinatorja, ki bo preštel in potem ugotovil, da je 6,2 % tisti odstotek, ki naj ga izvajajo vsi zaposleni za stanovanjsko graditev, marveč si predstavljamo funkcijo občine tudi v smislu dejanskega koordinatorja. Danes nimamo možnosti razpravljati o naših izhodiščih glede prihodnje zemljiške politike, na področju katere želimo občino prav tako uveljaviti kot osnovni dejavnik. Ves promet z zemljišči naj bi šel prek občine in ob njeni asistenci. Tako bi občina imela drugačne možnosti glede pridobivanja zemljiških površin in s tem tudi neposreden vpliv na gradbeno operativno, neodvisno od tega, ali gre za usmerjeno gradnjo ali za gradnjo na trg.

Današnje anarhično stanje, ki smo mu priča, bi morali najbrž v koreninah zatreti. To je prav gotovo pot, ki vodi do večje urejenosti na področju prometa z zemljišči. Na drugi strani pa moramo dati občini sredstva, da se lahko na področju najemne gradnje pojavlja tudi s sredstvi kot investitor, ne pa samo s priporočili, stališči in analizami.

Mislím, da v naši družbi ne bi smela biti dilema cenena stanovanja ali poceni graditi stanovanja. Moram reči, da smo vsi odločno proti kakršnim koli ciganskim naseljem. Vendar ne iz neke lažne sentimentalosti, iz golega prakticizma. Ciganska naselja nam bodo čez 20 let resno ekonomsko breme. Takrat bomo morali rušiti in razseljevati. Mnogo realnejše je, da gremo danes na cenen način gradnje in ne na način, da ostajajo ljudje brez sanitarij, brez kopalnic, z zmanjšanimi površinami itd. Smo proti takemu načinu reševanja.

Kar zadeva oblikovanje interesne skupnosti, smo prejeli pripombe nanj že na več mestih. Odločili smo se, da v tekstu resolucije skušamo s posebnim odstavkom zelo okvirno definirati takšno interesno skupnost. Menim namreč, da bo svojo pravo obliko verjetno komaj pokazala z razvojem sistema in zato ne bi imelo smisla, če bi jo v resoluciji preozko uokvirili. Dosedanja javna razprava je namreč pokazala, da so predstave o taki interesni skupnosti na stanovanjskem področju prvič zelo različne in drugič v glavnem še nedodelane. To je bolj predstava kot dodelan predlog.

Hotel bi reči še to, da smo si predstavljali, naj ta resolucija velja za približno 15 let. Na njena izhodišča želimo v treh petletnih etapah naslanjati konkretno politiko s srednjeročnimi družbenimi plani in če bo treba, tudi z dopolnjevanjem in spreminjanjem zakonov. Bili smo mnenja, da bi bilo treba zaradi občutka varnosti in stalnosti na tem področju ustvariti neko trajno politiko. Takšna politika je zelo potrebna na področju pokojninskega zavarovanja, delovnega prava in tudi stanovanjskih pravic. Pri tem mislimo tudi na vprašanje ekonomske migracije in emigracije in na vprašanje dolgoročne racionalne poselitve slovenskega narodnega prostora. Samo 5 % našega prostora je sposobno za kvalitetno urbanizacijo. Moramo takoj začeti z reševanjem teh vprašanj, če hočemo dati ljudem dolgoročno perspektivo glede naše politične usmerjenosti. Vemo, da je še pred 10 leti dobil črno piko tisti, ki je gradil ali kupil stanovanje za sebe. Mislím, da je prav, da povemo, da kdor more in zmore, naj sodeluje s svojimi sredstvi; tisti, ki tega ne zmorejo, naj računajo na družbeno pomoč.

To smo želeli na kratko izraziti v tej resoluciji, da bi ljudje vedeli, kakšna je naša družbeno-politična usmeritev. Ne bi mogli sprejeti predloga, naj se za mlade ljudi gradijo stanovanja, v katerih je najemnina ekonomska.

Tovariši, ne zamerite, med nami jih je najbrž precej, ki nimamo ravno slabih dohodkov, vendar bi zatarnali, če bi plačevali ekonomsko najemnino. Mislim, da mlad človek, ki komaj začne služiti, ne bi prenesel ekonomske najemnine. Če bi jo pa moral, vam moram reči, da nima nobene perspektive, da bi lahko v desetih letih ob ekonomski najemnini še prihranil za svoje stanovanje. Poleg tega se mi postavlja vprašanje, s kakšno pravico bi starejša generacija zavzela tak odnos do mlajše, da mi plačujemo po neki neverjetno zaščiteni lestvici svojo stanarino, mladi pa naj bi šli na ekonomske odnose? Mislim, da jih je tudi med nami precej, ki se za to ne bi mogli odločiti, da o mladi generaciji sploh ne govorimo. Če sem razpravo napačno razumel, potem se za to repliko opravičujem, vendar smo že dobili tudi predloge, naj se v tej smeri rešujejo te stvari. Mislim, da so taki predlogi za našo družbo vsebinsko nesprejemljivi.

Rad bi dejal še to, da smo si predstavljali občinski vzajemni sklad predvsem kot sklad za najemna stanovanja ob subvenciji na stanarine. Ti dve osnovni funkciji smo si predstavljali v tem skladu in sicer, da subvencioniramo tistim, ki stanarine ne zmorejo, drugi del teh sredstev pa je predvsem namenjen gradnji najemnih stanovanj. V zakonu smo napisali več; imamo o tem štiri določila. Menili smo namreč, da ni treba biti v zakonu preozek in da ni treba zakona popravljati že čez tri ali pet let. Zato smo pustili določilo, da se sredstva iz tega sklada lahko uporabljajo tudi za odplačilo pri posojilih, kadar gre seveda za upravičene primere. Zato bodo morali biti sprejeti pravilniki, ki naj povedo, kdo je do tega upravičen. Moramo priti do tega, da ljudem, ki varčujejo v pogojih naših nestabilnih gospodarskih razmer in večje inflacije, zlasti pa še večje inflacije na področju gradbenih storitev, skušamo na nek način kompenzirati izgubljeno vrednost. Doslej kljub vsem prizadevanjem nismo mogli razviti sistema, o katerem bi lahko rekli: leta 1971 si vplačal v banki 340 000 dinarjev, to je 34 m². Po te kvadratne metre lahko prideš leta 1987, ne glede na tedanjo ceno kvadratnega metra. Če bi mogli razviti tak sistem, potem bi zagotovo dosegli zelo velik odziv pri prebivalstvu in pripravljenost za varčevanje, ker bi ekonomski interes prevladal nad vsemi drugimi pomisleki. V tem trenutku ekonomsko tega ne vzdržimo in zato tega sistema ne moremo razviti.

Tovarišica dr. Gerbčeva je rekla, da je odstotek premajhen. Ne vem, kje je našla ta procent, kajti v zakonu ni nikjer napisan. Mi se zavzemamo samo za to, da bi republika predpisala 4 % kot minimalni odstotek in sicer iz dveh razlogov:

Prvič, menimo namreč, da ne bi bilo treba predpisovati večjega, ker je že sedaj 4 % za nekatere gospodarske organizacije in stroke resno breme; že sedaj imamo zelo hude pritiske, da se delovnim organizacijam, ki poslujejo z izgubo ali pa so na robu rentabilnosti, črta obveznost plačevanja stanovanjskega prispevka. Ne izključujem, da bo prišlo do tega, da bomo take delovne organizacije zavezovali samo za plačevanje v vzajemni sklad. Predlogi, naj občine dobe pravico, da jim lahko oprostijo razliko nad vzajemnim skladom, so zelo resni. Prepričan sem, da se bomo z njimi še resneje srečali v gospodarskem zboru. Na drugi strani imamo tudi mnoge predloge, da republika sploh ne bi predpisovala minimalnega prispevka, marveč naj bi samo zakon zavezal občino, da to stori s svojim odlokom. Naš predlog je bil, da tega v času zelo velikih stanovanjskih potreb in v pričakovanju manjše gospodarske konjunktore ne moremo sprejeti, ker bi se lahko razpoloženje za izločanje sredstev za stanovanjsko graditev v prihodnjih letih pomembno

zmanjšalo. To bi bilo proti nacionalnim interesom na področju stanovanjskega gospodarstva. Zelo lahko se je odločiti za nizek odstotek, toda mi kot narod vemo, da imamo takšno in takšno migracijo, da nam ljudje, zlasti mladi, odhajajo v tujino, ker doma nimajo pogojev, da bi dobili stanovanje. Mislim, da prispevka, višjega od 4^{0/0}, ne moremo predpisati. Lahko rečem, da bomo zadovoljni, če bo vaš zbor podprl intencijo, da se v republiki predpiše enotno 4^{0/0} kot najnižji odstotek. Menim namreč, da je v tem trenutku resno ogrožen tudi predlog, naj se na nacionalnem nivoju predpiše tista najmanjša obvezna mera, ki zavezuje vsakogar pri nas zaposlenega, da izloči sredstva za stanovanjsko graditev.

Na koncu bi bilo treba še zaradi dveh povsem nasprotujočih si stališč v tem zboru vendarle formulirati, ali pa se opredeliti za eno vprašanje. Javna razprava se nagiba k temu, da skupnost socialnega zavarovanja izloči sredstva v občinske vzajemne sklade. Naš predlog in predlog skupnosti je bil, da tega ne storimo in da ta sredstva še naprej zbiramo pri skupnosti. Sredstva so strogo namenska samo za stanovanja in domove, ki dosledno služijo samo upokojenecem. Menili smo namreč, da bi bilo treba začeti akcijo reševanja v tej smeri. Smo se pa očitno razšli z interesi, torej deloma tudi upokojenecev na terenu, deloma pa občin. Mislim, da bi glede tega vprašanja bilo mnenje vašega zbora posebej pomembno in vas prosim zanj.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Besedo ima poslanec dr. Srečko Košuta.

Dr. Srečko Košuta: Tovarišice in tovariši poslanci! Ne morem, da ne bi ponovil tega, da je v resoluciji premalo poudarjena družbena pomoč pri gradnji najemniških stanovanj. Zakon o subvencioniranju in pomoči pri stanovanjski gradnji dopušča tudi gradnjo najemniških stanovanj in njihovo subvencioniranje, vendar v enaki meri kot individualno gradnjo in brez posebnih poudarkov. Tako, kot je rečeno v zakonu, je pravilno. Pravilne so tudi podpore pri individualni gradnji stanovanja. V resoluciji je premalo poudarjeno dejstvo, da danes sploh ni najemniških stanovanj. Mladino sem dal kot primer, ker je ta najbolj v zadregi. Drugi so se že spravili pod streho. Ko sem govoril o ekonomski najemnini, sem računal, da ta velja za vse po istem načelu. Kdor pa je pod minimumom dohodkov, je deležen podpore, naj bo star ali mlad. So tudi mladi zakonci, ki zmorejo ekonomske najemnine. Dva visoko kvalificirana in če sta oba zaposlena, zmoreta ekonomsko najemnino, ne moreta pa v prvih letih prihraniti milijonov, ki so potrebni za lastno gradnjo. V tem smislu je treba to tolmačiti. Bil sem prepričan, da bodo vsi to razumeli. Vendar nisem dobil odgovora, ali bi se lahko v resoluciji — ne v zakonu — dalo priporočilo, ki naj daje večji poudarek gradnji najemniških stanovanj.

Predsednik dr. Srečko Koren: Besedo ima poslanec dr. Miha Likar.

Dr. Miha Likar: Tovariš predsednik, tovarišica in tovariši poslanci! Imam samo eno pripombo. Zdi se mi, da ni dovolj zagotovljeno v zakonu in da tudi v resoluciji to ni dovolj poudarjeno, da moramo biti le previdni, kadar gre za pojave rentništva. Ne bi o tem govoril, če ne bi tovariš sekretar omenil vprašanja, koliko pri nas ljudje vlagajo v gospodarstvo in koliko vlagajo drugam. Tukaj se pojavljajo vprašanja, za katera sem prepričan, da za njih še

nimamo rešitve v našem samoupravnem socializmu. Danes pri nas ne zaslužijo obrtniki, marveč se največ zasluži s trgovanjem z nepremičninami, s stanovanji, hišami, z zemljo itd. To pomeni danes denar in ta stvar seveda docela drugače poteka, kot smo si včasih predstavljali graditev socializma. Čeprav položaja ne želim tragično opisovati, vendar se mi zdi, da bomo s tem zakonom dali možnost tistim, ki so zelo sposobni in se znajdejo v naših razmerah. Tako kot so sedaj kupovali tovornjake za svoje hčere, za nerojene in rojene otroke, tako bodo za njih sedaj kupovali stanovanja.

Zato se mi zdi, da bi vseeno kazalo, da bi nekateri pri nas, ki se razumejo na teoretične vidike teh gledanj, pregledali, če je dovolj zajamčeno, da se to rentništvo in to trgovanje omeji. Zato smo odgovorni tudi mi.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Besedo ima poslanec dr. Milan Hodalič.

Dr. Milan Hodalič: Tovariši poslanci! Oprostite, če sem nadležen, kar zadeva tiste številke. Številkam nisem dal poudarka, ampak temu, za kar nisem dobil odgovora.

Dejstvo je, da je sestavljalec dolgoročnega in srednjeročnega plana stanovanjske graditve v svojem tabelarnem prikazu napisal, da smo v letih 1969—1971 dali iz družbenih sredstev za stanovanja 58 % in da bodo dali od leta 1971 do 1975 oziroma 1976 samo 56 %, skratka manj. Danes pa že ves čas poslušamo, da potrebujemo več najemniških stanovanj, da potrebujemo večjo družbeno pomoč. Tisti, ki je te tabele sestavljal, je ta trend znižal. Zato prosim še enkrat za odgovor, kdo je tisti, ki je ta trend zniževal in s kakšno motivacijo ga je znižal.

Drugo zadeva vprašanje upokojencev in prispevka za stanovanja. Predlagam, da bi v tem zakonu poudarili, da bi se dala ta sredstva, ki se zbirajo od upokojencev, za gradnjo tistih ustanov, ki jih potrebujejo upokojenci in stari ljudje. Do sedaj smo namreč iz teh sredstev gradili stanovanja za hčere ali za vnuke, celo za pravnuke. Ko se je iz stanovanjskega sklada za upokojence zgradilo stanovanje, se je upokojenec vselil z vso družino in potem je le-ta čakala na »prisrčno smrt« tega upokojenca, ker je po njem podedovala stanovanje. Zato prosim, da se iz teh skladov gradijo domovi in ustanove za upokojence.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala! Besedo ima poslanec dr. Dušan Mis.

Dr. Dušan Mis: Tovariš predsednik, tovariši poslanci. Mislim, da je v poročilu naših dveh pristojnih odborov jasno izražena podpora stališču, ki so ga predlagatelji vnesli v resolucijo, in sicer, da se sredstva, ki jih izločajo upokojenci iz svojih sredstev v poseben sklad pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja za reševanje stanovanjskih vprašanj upokojencev, ohranijo pod dosedanjim režimom. Dosedanje izkušnje, ki so negativne in tudi pozitivne, najbrž zahtevajo, da zelo jasno ocenimo rezultate in smer dosedanjega sistemskega reševanja, da se pa hkrati seveda ob tendencah, o katerih je govoril tovariš sekretar Mikoš, skuša predvideti, kaj bi to pomenilo za prihodnje sistemsko reševanje stanovanjskega problema starejšega občana. Menim na podlagi nekaterih izkušenj, da so lokalistični interesi tako močni, da bi najbrž

zavrli programsko reševanje na tistih sektorjih, kamor se glede varstva starostnika moramo usmeriti. To so predvsem domovi za stare, njihove kapacitete moramo računati na 5 % od prebivalstva, to so stanovanja, ki bi morala biti vezana funkcionalno na te domove in postavljena pod poseben režim, tako da ne bi bilo možno dedovanje stanovanjske pravice, marveč bi trajno ostala namenska. Te izkušnje so se doslej že pojavile in je zato najbrž treba res osvetliti, kaj pomenijo take tendence, ki bi v skrajni konsekvenci pomenile pravzaprav rušenje sistema, s katerim smo komaj začeli in ki je že pokazal svoje pozitivne strani. Domove in namenska stanovanja lahko namreč gradimo samo načrtno, samo programsko, ne stihijsko in ne po interesih občinskih organizacij upokojujencev ali pa posameznih občinskih skupščin. Rušenje tega sistema in uvajanje novega, ki bi bil vezan samo na vzajemnostne sklade, bi pomenilo porušiti tisto, kar smo komaj začeli graditi in ne izpopolnjevati tistega, kar že imamo. Pomenilo bi vzpostavljeno nečesa novega, za kar najbrž nihče ne bi mogel v celoti predvideti posledic in težav, ki bi s tem v zvezi nastale. Zato v celoti podpiram stališče naših dveh odborov k predlogu resolucije, da se poseben sklad skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja zadrži, še naprej razvija, modificira in prilagaja. Vsekakor pa, da se ta sredstva namensko uporabljajo po določenih programih, ki najbrž ne morejo biti samo komunalni, marveč interkomunalni. Ljubljanske izkušnje kažejo, da se drugače kot v mestu teh stvari ne da reševati in da se že doslej pojavljajo interesi nekaterih bližnjih občin, da bi se v tem pogledu povezovali glede programiranja in seveda tudi glede združevanja sredstev.

Dr. Srečko Koren: Besedo ima republiški sekretar za urbanizem. Boris Mikoš.

Boris Mikoš: Mislim, da predlog tovariša dr. Košute lahko brez oklevanja sprejmemo. Morda smo res v resoluciji premalo poudarili drugo stran funkcije vzajemnega sklada glede plasmaja njegovih sredstev, v prvi vrsti v najemno gradnjo. To vprašanje bomo še enkrat proučili v tem smislu, saj je v skladu z našo predstavo o funkciji vzajemnega sklada. Kar zadeva rentništvo, se pojavlja povsod, ne samo na tem področju. Menim, da smo enotni v tem, da ga še s tako dobro napisano resolucijo ne bomo preprečili, čeprav je očitno v veliki meri problem naše celotne politike na področju obdavčenja dohodkov in imetja. Nismo si mogli vzeti pravice, da v okviru te problematike rešimo takšno kompleksno vprašanje, saj smo bili prisiljeni, da smo se pri pisanju zakona zatekli k nekaterim definicijam, ki niso povsem ustrezne in čiste. Od vas nihče ni dal pripombe h »gospodinjstvu«. Vemo, da nam bodo nekateri skozi tisto »špranjo« pri družbeni pomoči mojstrsko ušli. Danes nimamo druge možnosti, ker bo ves naš davčni sistem imel težave, če bo moral na sistemu gospodinjstva ugotavljati višino dohodkov družine oziroma gospodinjstva. Moram reči, da vsa naša prizadevanja gredo v tej smeri, da se v prometu s stanovanji onemogočijo izredni zasluzki, kot jih skušamo zavreti tudi na področju prometa z zemljišči. Mislim, da smo vsi proti temu, da bi nekdo bogatel na tako lahek način.

Mislim tudi, da sta pripomba in vprašanje tovariša Hodaliča glede spremembe odstotka od 58 na 56 naslovljena na zavod za plan, ki je pripravil osnutek srednjeročnega plana. Ne jemljem si pravice, da bi na to vprašanje odgovoril, sem pa pojasnil naš pogled na takšno orientacijo v srednjeročnem

planu. Ne glede na te odstotke, ki jih je zasnoval planer glede na ekonomsko moč v naslednjih petih letih, menimo, da ni dobro v sistemu financiranja in programiranje stanovanjske graditve uporabljati določenih elementov, na katerih smo se držali v zadnjih 5 letih. Imeli smo popolnoma razdrobljena sredstva v vsaki najmanjši delovni organizaciji in nismo imeli uzakonjenega in ne v praksi uveljavljenega kakršnegakoli mehanizma za racionalno združevanje teh sredstev.

To napako odpravljamo tako z resolucijo za petnajstletno razdobje kot tudi z obema zakonskima predlogama. Tako bomo imeli torej glede tega drugo možnost. Treba je vedeti, da nismo dajali malo sredstev. Tovariši, ni res, da ni najemnih stanovanj. Iz sklada, ki ga formiramo, še vedno gradimo 30 % najemnih stanovanj. Občutek, da najemnih stanovanj ni, je predvsem zaradi velikega splošnega pomanjkanja stanovanj. Je pa res, da je sistem, ki smo ga imeli, vodil do tega, da so mnoge tovarne in mnoge delovne organizacije pod velikim pritiskom in pod dolgimi prioritetskimi listami uporabljale tak način rešitve, da so dale človeku po 3, 4, 5, 6 milijonov starih dinarjev iz svojih skladov splošne porabe in tako človeka črtale iz prioritete liste. To je bil tudi razlog, da smo danes priča eksploziji nenačrtne individualne zasebne gradnje in to po možnosti takoj onstran meje, ki je komunalno urejena in urbanistično predpisana. Vsakdo, ki je dobil tri ali pet milijonov kredita, ni mogel teh milijonov nesti v komunalno organizacijo, da plača prispevek, ampak jih je vgradil. Ne bom izdal nobene tajnosti, če povem, da občinski upravni organi zelo redko posežejo po tem, da razstreljujejo hiše, čeprav bi z vidika urejanja prostora to morali delati vsak dan. Že glede na to, da imamo sistem, ki v osnovi vleče človeka z nizkimi dohodki v to, da gre mimo zakona, je jasno, da moramo spremeniti sistem, ne pa sto in sto ljudi siliti v situacijo, ki je nevdružna in nečloveška.

Na koncu bi povedal še to, da se zavzemamo za organizirano gradnjo domov in stanovanj za upokoјence, ker mislimo, da bi s takšnim dolgoročnim sistemom začeli kvalitetno reševati ta problem podobno, kot druge dežele, ki si nalepljajo manj humane etikete kot mi, pa ta problem že leta rešujejo z veliko uspešnostjo. Strinjam se, da je perspektiva tega vprašanja res v organizirani gradnji skozi vrsto let, da ustvarimo določen stanovanjski in domovski sklad za ljudi, ki na stara leta nimajo iti drugam kot v družbeno oskrbo. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Ker se nihče več ne javlja k besedi, zaključujem razpravo. Predlagam, da sprejme zbor naslednje mnenje:

Socialno-zdravstveni zbor podpira osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva. Strinja se z usmeritvijo, s katero naj občani samostojno rešujejo svoja stanovanjska vprašanja, družba pa naj jim ob določenih pogojih pomaga. To pa ne sme pomeniti, da bomo zanemarili družbeni stanovanjski fond, saj bodo najemna stanovanja tudi v prihodnje pomemben faktor. Zavzema se za diferencirano družbeno pomoč in za ustanovitev vzajemnih stanovanjskih skladov po občinah. Zbor tudi podpira predlagano rešitev, s katero naj še nadalje obstaja poseben sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji. S sredstvi tega sklada je treba zagotoviti predvsem gradnjo domov in stanovanj, ki se trajno uporabljajo za potrebe upokoјencev in invalidov. Glede na socialne elemente, ki morajo biti sestavni del politike na področju stanovanjskega gospodarstva, podpira zbor usmeritev, naj bo stanovanjsko

gospodarstvo tudi v prihodnje dejavnost posebnega družbenega pomena. Dajem predlagano mnenje v razpravo.

Besedo ima poslanec Emil Šuštar.

Emil Šuštar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! S predlaganim mnenjem našega zbora se strinjam, vendar pa bi dodal to, kar je sekretar prej pojasnil, in sicer, da bi bilo v tej situaciji dobrodošlo mnenje zbora v tej smeri, da bi tudi v prihodnje že z zakonom na nivoju republike določilo, da morajo delovne organizacije odvajati najmanj 4% za stanovanjsko izgradnjo. Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: To je v zakonu, o katerem bomo pozneje govorili. Posebej bomo namreč razpravljali še o zakonu, če se tovariš poslanec Šuštar s tem strinja in bomo o njem spet dali svoje mnenje.

Emil Šuštar (iz klopi): Mislim, da bomo kot zainteresirani zbor skupaj razpravljali o vseh teh aktih.

Predsednik dr. Srečko Koren: Ne, mi bomo posebej — kot ste videli pod 5. točko in 6. točko dnevnega reda — razpravljali še dvakrat in bomo še tudi dvakrat dali mnenje.

Če nihče ne želi besede oziroma če ni pripomb, končujem razpravo in prehajamo na glasovanje.

Kdor je za predlagano mnenje, naj prosim glasuje. (Poslanci glasujejo.)

Ugotavljam, da je za predlagano mnenje glasovalo 43 poslancev, proti ni bil nihče, dva pa sta se glasovanja vzdržala. Predlagano mnenje je torej z večino glasov sprejeto.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste sprejeli osnutek zakona, ki ga je skupščini predložil izvršni svet.

Prejeli ste tudi skupno poročilo odbora za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter invalidsko varstvo in odbora za socialno in otroško varstvo ter poročilo zakonodajno-pravne komisije.

Ali želi poročevalec odborov, poslanec Jože Nered, še ustno dopolniti predloženo poročilo? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Nihče.) Ker se nihče ne javi k besedi, zaključujem razpravo.

Predlagam, da sprejme zbor naslednje mnenje:

Socialno-zdravstveni zbor se v načelu strinja z osnutkom zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj.

Zbor zlasti podpira predlagano rešitev, po kateri skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja izloča iz sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja sredstva za graditev domov in stanovanj, ki se trajno uporabljajo za potrebe upokojenecv in invalidov. Ta skupnost naj sprejme svoj program za reševanje stanovanjskih problemov upokojenecv in invalidov. Vsebinsko tega programa naj opredeli poseben nov člen, ker sedanji 9. člen osnutka zakona v tem pogledu ni uporaben. Skladno s tem bi bilo treba korigirati: sedanji 8. člen osnutka zakona.

Zbor se zavzema, naj se odstotek sredstev, ki jih skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja iz svojega stanovanjskega sklada izloča v občinske vzajemne stanovanjske sklade (13. člen), določi za srednjeročno obdobje z družbenim dogovorom, ki ga sklenejo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, društvo upokojencev SR Slovenije in republiški svet Zveze sindikatov. Na podlagi tega družbenega dogovora, v katerem naj bi zavzeli stališča tudi delegati občin, zbrani na zasedanju v Skupščini SR Slovenije, naj bi stopnjo prispevka določila skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zbor se zavzema, naj se sredstva za družbeno pomoč plačujejo v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima delavec stalno delovno mesto, in sicer v višini, kakršno je predpisala občina.

18. člen: Taka rešitev bi zagotovila, da ne bodo prikrajšane tiste občine, na katerih območju so številne delovne enote večjih delovnih organizacij, ki imajo svoj sedež oziroma izplačilno mesto v večjih centrih zunaj teh občin. Tako bi tudi delavec uveljavljal pravico do subvencije v solidarnostnem skladu tiste občine, kjer se tudi ustvarjajo in izločajo njegova sredstva za solidarnostni sklad. Zbor podpira predlog, naj bo v zakonu določen najnižji odstotek obveznega izločanja sredstev. Ta odstotek naj ne bo nižji kot 4 %.

Dajem predlagano mnenje v razpravo. Če ne želi nihče razpravljati, zaključujem razpravo in preidem h glasovanju. Kdor je za predlagano mnenje, naj prosim glasuje. (Poslanci glasujejo.)

Ugotavljam, da je za predlagano mnenje glasovalo 42 poslancev. Nihče ni bil proti in nihče se ni glasovanja vzdržal. Predlagano mnenje je bilo torej soglasno sprejeto.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli osnutek zakona, ki ga je skupščini predložil izvršni svet. Nadalje ste prejeli skupno poročilo odbora za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter invalidsko varstvo in odbora za socialno in otroško varstvo ter poročilo zakonodajno-pravne komisije. Ali želi poročevalec odborov, poslanec Slavko Osredkar, še ustno dopolniti predloženo poročilo? (Ne želi.) Pričenjam razpravo! Kdo želi besedo?

Ker se nihče ne javi k besedi, zaključujem razpravo.

Predlagam, da sprejme zbor naslednje mnenje:

Socialno-zdravstveni zbor se v načelu strinja z osnutkom zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu. Podpira rešitve, ki zagotavljajo, da ob uvajanju ekonomskih odnosov v stanovanjskem gospodarstvu ne bo prizadeta socialna varnost občanov določenih socialnih kategorij.

Zboru se strinja z usmeritvijo, naj bo sistem družbene pomoči celovit, izraža pa pomisleke, ali je umestno že takoj ob uveljavitvi novega sistema nameniti družbeno pomoč tudi za odplačevanje stanovanjskih posojil. Ponovno bi kazalo proučiti z 2. členom osnutka zakona določeni vrstni red namenske uporabe družbene pomoči.

Zbor se zavzema, da občinska skupščina ne daje le soglasja k finančnemu programu vzajemnega stanovanjskega sklada (5. člen), pač pa naj določa tudi kriterije in obseg pomoči. Na tej osnovi naj bi sklad sprejemal konkretne odločitve.

V 22. členu manjka določba, kako upokojenec dokazuje višino letnih dohodkov. V poštev pride odrezek položnice o nakazilu pokojnine.

Zbor se zavzema za poenostavitev tehnike dokazovanja nekaterih dejstev, število članov gospodinjstva, velikosti in opremljenosti stanovanja ter višine stanarine. Zadevne podatke lahko sklad uradno dobi pri ustreznih občinskih službah.

Z zakonom (34. člen) bi bilo treba določiti rok, do katerega naj republiški sekretar za urbanizem izda razširjeni predpis.

Osnutek tega predpisa naj bi bil skupščini poslan v informacijo hkrati s predlogom zakona.

Dajem predlagano mnenje v razpravo.

Besedo ima poslanka dr. Vida Gerbec.

Dr. Vida Gerbec: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Verjetno je povsem brezpredmetno, da o tem govorim sedaj, ko je že vse pripravljeno in ko bomo verjetno sprejeli osnutek zakona. Vendar se mi neka stvar upira. Podpora za ljudi, ki ne zmorejo plačevati ekonomskih stanarin, naj se zbira v stanovanjskem skladu. Tako je rečeno. Zakaj je treba za vsako reč posebej v tem skladu iskati evidenco o tem, ali je te pomoči res potreben ali je ni potreben. Upira se mi, da se zopet ustvarja nek sklad, zopet neka sredstva, zopet se nekje delijo številke, ta dobi manj, ta več, ta bo dobil po tej ceni stanovanje itd. Sedaj pa dokazuj, zakaj in kako in kakšne dohodke ima. Ali je res potreben ali ni potreben, saj se po istih kriterijih dodeljuje tudi socialna podpora in po istih kriterijih se zbirajo tudi drugi njegovi osebni dohodki.

Torej, ne gre mi skupaj, da so na toliko krajih in koncih opravljene evidence in kontrole dajanja in zbiranja, in to na najrazličnejših nivojih za isti namen in iz istih virov.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala! Kdo še želi besedo? Besedo ima republiški sekretar za urbanizem Boris Mikoš.

Boris Mikoš: Mislim, da gre v vašem predlogu za nesporazum. Trije kriteriji so dani za družbeno pomoč, ki so lahko povsem neodvisni od tega, kar ste vi citirali. In to je razlog, da moramo formirati sklad.

Kriteriji so ne le dohodek gospodinjstva, marveč tudi velikost in opremljenost stanovanja. Hočemo namreč doseči naslednje: da družina, ki živi v neprimerno velikem stanovanju, poskuša poiskati sebi manjše stanovanje, za neprimerno veliko stanovanje namreč ne bo dobila družbene subvencije. To je edina pot, da spravimo iz 5 in večsobnih stanovanj dva starca, ki še tam živita.

Strinjam se, da morda živita tudi od podnajemnika, tisti, ki imajo majhno stanovanje, pa ne morejo od tega živeti. Zato je treba spraviti vse na isti imenovalec. Dalje imamo opremljena stanovanja zelo različno. Nek upokojenec stanuje v lepem in dobrem stanovanju, drugi v kletnem, čeprav imata enako pokojnino. Najbrž je prav, da priznamo razliko enemu in drugemu, da nekdo dobi, drugi pa ne dobi podpore oziroma razlike. Zelo zmotno je, če mislite, da bo vprašanje družbene pomoči prizadelo samo socialno najšibkejše. To sploh ni res. To je odvisno od odgovora v tej skupščini, kako naglo bomo večali najemnine. Poleg tega moram opozoriti, da so glede teh vprašanj občine samostojne in da bo verjetno razprava v republiški skupščini dala le splošen politični kurz glede hitrosti višanja najemnin. Dejstvo je namreč, da bo, če jutri dvignemo za 30 ali za 50 % današnje najemnine, padlo precej več ljudi v okvir teh tabel, ki so priložene, kot če najemnino dvignemo za 15 %. Vemo, da so naša stanovanja

ocenjena po ceni od 90 do 115 tisoč za kvadratni meter in ne po današnji realni ceni okrog 300 tisoč. To pomeni, da bi morali potrojiti amortizacijsko osnovo. Vemo tudi, da ne priznavamo vzdrževalnih stroškov delovnim organizacijam in stanovanjskim podjetjem, ker smo zablokirali stanarino. Če to sprostimo, bomo dobili zelo visoko stanarino.

Ne me, prosim, napačno razumeti, če rečem nekaj o ekonomskih stanarinah. Mi sploh ne zasledujemo ekonomskih stanarin, mi zasledujemo neke realne stanarine, ki so blizu strošku stanovanja, ker vemo, da v naših današnjih materialnih pogojih ne moremo iti na ekonomske stanarine za vse. Zaradi tega mislim, da moramo iti na sklade, ker imamo brez skladov samo en odgovor: trajno nenormalno nizke stanarine ob tem, da imajo mnogi točno take dohodke, kot so bili danes tukaj prikazani za malo družino, da ne govorim o tistih, kjer so iz ene družine po trije, štirje zaposleni in kjer svoja sredstva usmerjajo v vse drugo, samo ne v stanovanja. V stanovanja pa mora vlagati družba. Tukaj so naše možnosti omejene.

Naj še enkrat omenim dolgoročni koncept ekonomskega razvoja Slovenije, kjer je zelo jasno nakazana kritična situacija slovenske industrije, ki mora v prihodnjih 15 letih v celoti spremeniti in modernizirati svojo tehnologijo. Če hočemo to nalogo realizirati, moramo priznati, da bo zelo težko obremenjevati gospodarstvo bolj, kot smo ga za stanovanjske potrebe obremenjevali doslej. Torej je formiranje sklada vzajemne pomoči v občinah predpogoj za normalizacijo najemnin na področju stanovanjskega gospodarstva. Normalizacija najemnin na področju stanovanjskega gospodarstva je po našem globokem prepričanju najresnejši odgovor poskusom, da se pri nas razvija samo zasebna gradnja, ne pa tudi družbena najemna gradnja. Iz stanovanjskega družbenega najemnega sklada se sredstva neposredno ponovno vlagajo v nov družbeni najemni sklad. Ker imamo premalo sredstev, gradijo stanovanjska podjetja iz leta v leto manj in zato pada tudi odstotek družbenih najemnih stanovanj v skupni masi. Vemo, da nam je padla ta masa v petih letih od 51 na 30 %. Toliko znašajo družbena stanovanja v celotni gradnji.

Predsednik dr. Srečko Koren: Besedo ima poslanec dr. Milan Hodalič.

Dr. Milan Hodalič: Oprostite, če se ponovno oglasim glede istega vprašanja, toda spodbodlo me je, ko je tovariš sekretar dejal, da je ta zakon agens, ki naj bi onemogočil, da v velikih stanovanjih stanjujejo družine z malo člani ali celo samo eden ali dva človeka. Če mislite s tem zakonom to spremeniti, potem ima ta zakon, verjemite mi, za takšna stanovanja tolikšno vrednost kot basen »o volku in rdeči kapici«. Če ima nekdo danes veliko petsobno stanovanje in če stanuje v tem petsobnem stanovanju, ne poznam primera, da bi bilo le-to prazno, marveč je to stanovanje zasedeno s podnajemniki. Če zvišamo stanarino za to stanovanje, bo nosilec stanovanjske pravice avtomatsko zvišal podnajemnino za toliko, za kolikor se bo zvišala najemnina. Torej s tem zakonom na ta način nismo napravili ničesar in zdi se mi celo, da mu botruje rahlo nepoznavanje razmer. Poznam primere, kjer en sam upokojenec zaseda petinpetsobno stanovanje. V tisti polovici stanuje on, v petih sobah pa stanuje množica študentov. Ti plačujejo pa 10, tudi 30 tisoč dinarjev tako, da ta človek prejema, ne da bi ga kdorkoli obdavčil, poleg svoje pokojnine še 400, 500 tisoč dinarjev. Na tega ne boste mogli vplivati. Če mu jutri rečete, da mora za to stanovanje plačati več, bo namesto 15 tisoč plačeval 25 000 dinarjev. Hvala.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi še kdo besedo? (Ne.) Če ne, dajem predlagano mnenje na glasovanje.

Kdor je za, naj prosim glasuje. (Poslanci glasujejo.)

Ugotavljam, da je za predlagano mnenje glasovalo 36 poslancev, proti ni glasoval nihče, šest se jih je glasovanja vzdržalo. Predlagano mnenje je bilo torej z večino glasov sprejeto.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, to je na osnutek programa dela socialno-zdravstvenega zbora za obdobje od septembra 1971 do julija 1972.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli osnutek programa dela zbora, ki upošteva nove naloge republike, izhajajoče iz ustavnih amandmajev, naloge, ki izhajajo iz programske osnove za delo Skupščine SR Slovenije in tiste naloge iz dosedanjega programa dela zbora, ki doslej niso bile realizirane, so pa še vedno aktualne. Na podlagi pripomb in predlogov, ki bodo izraženi na današnji seji zbora in tudi pripomb ter predlogov, ki jih bodo k osnutku tega programa dali republiški organi in organizacije, bodo stalni odbori našega zbora pripravili predlog programa, ki bo upošteval tudi nujne uskladitve med zbori Skupščine SR Slovenije. O tem programu bo zbor razpravljal na eni svojih prihodnjih sej.

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Nihče.) Ker se nihče ne javi k besedi, zaključujem razpravo in predlagam, da sprejme zbor naslednji sklep:

Stalni odbori socialno-zdravstvenega zbora naj čimprej pripravijo vsak za svoje delovno področje predlog program dela socialno-zdravstvenega zbora za obdobje od septembra 1971 do julija 1972. Pri tem naj upoštevajo pripombe in predloge, izražene doslej, oziroma pripombe in predloge republiških organov in organizacij ter uskladijo program socialno-zdravstvenega zbora s programi drugih zborov Skupščine SR Slovenije.

Dajem predlog sklepa v razpravo. Želi kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.) Ker nihče ne želi razpravljati, končujem razpravo in dajem predlog sklepa na glasovanje.

Kdor je za, naj prosim glasuje. (Poslanci glasujejo.)

Ugotavljam, da je za predlagani sklep glasovalo 40 poslancev, proti ni glasoval nihče, prav tako se ni nihče vzdržal glasovanja.

Ugotavljam, da je bil predlagani sklep soglasno sprejet.

Dnevni red današnje seje je s tem izčrpan, zato končujem 23. sejo socialno-zdravstvenega zbora.

(Seja je bila končana ob 13. uri.)

SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

24. seja

(27. oktobra 1971)

Predsedoval: dr. Srečko Koren,
predsednik socialno-zdravstvenega zbora

Začetek seje ob 16.30.

Predsednik dr. Srečko Koren: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 24. sejo socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije.

Odsotnost so opravičili poslanci: dr. Jožko Majhen, dr. Lidija Andoljšek-Jeras, dr. Jože Marolt in dr. Vida Gerbec ter pozneje še dr. Dušan Mis.

Na sejo zbora so bili vabljeni predstavniki: izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, republiškega sekretariata za delo, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, republiškega medicinskega sveta, zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo, republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, republiškega zdravstvenega društva in konference za rehabilitacijo invalidov Slovenije.

Goste pozdravljam in jih vabim, da sodelujejo v razpravi. Za današnjo sejo zbora predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 23. seje zbora;
2. program zdravstvenega varstva za leto 1972;
3. poslanska vprašanja;
4. kategorizacija otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter programov zavodov za usposabljanje.

Se strinjate s predlaganim dnevnim redom? Ima kdo kakšen predlog za spremembo ali dopolnitev dnevnega reda? (Nihče.) Če ne, ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Gotovo ste opazili, da smo zamenjali drugo in tretjo točko v dnevnem redu, ki ste ga prejeli na vabilih in to zaradi tega, ker mora predstavnica izvršnega sveta, tovarišica Tomičeva čimprej oditi še na nek drug sestanek. Se strinjate s takim dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Če nima nihče nobenih pripomb, ugotavljam, da je dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 23. seje zbora.

Zapisnik ste prejeli 19. oktobra letos. Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ni pripomb, ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na program zdravstvenega varstva za leto 1972.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli program, ki ga je v skladu s sklepom socialno-zdravstvenega zbora Skupščini predložil republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo. Prejeli ste tudi poročilo odbora za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje.

Želi predstavnik republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo še ustno obrazložiti predloženi program? (Ne želi.) Želi predstavnik izvršnega sveta seznaniti zbor s stališči izvršnega sveta do predloženega predloga? (Da.) Besedo ima tovarišica Zora Tomič, članica izvršnega sveta.

Zora Tomič: Spoštovani tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dolžnost mi je, da obvestim socialno-zdravstveni zbor, da je odbor izvršnega sveta za socialna in komunalna vprašanja obravnaval program zdravstvenega varstva za leto 1972 in ga ocenil kot primerno osnovo za oblikovanje politike financiranja zdravstvenega varstva v letu 1972. Hkrati pa vas prosi, da upoštevate razloge odbora, ki meni, da ne bi kazalo v letošnjem letu, zlasti ker tako kasnimo, začeti postopka za sklenitev posebnega družbenega dogovora o programu zdravstvenega varstva v Sloveniji, temveč da bi pohiteli z izdelavo dolgoročnega programa zdravstvenega varstva, kot ga predvidevamo tudi v zakonu in ga sprejeli po načelih družbenega dogovarjanja. V sedanjem obdobju moramo sprejeti dva pomembna dokumenta, in sicer družbeni dogovor o gradnji bolnišnic v obdobju 1971—1975 in družbeni dogovor o financiranju zdravstvenega varstva v letu 1972, pri čemer pa računamo, da bi posamezne elemente enoletnega programa zdravstvenega varstva vendarle vnesli v sam družbeni dogovor in tako opredelili osnovne naloge tudi za leto 1972.

Odbor izvršnega sveta zelo ceni prizadevanja republiškega zakona za zdravstveno varstvo, da smo v naši republiki dobili program, ki je izdelan v skladu z načeli, ki smo jih oblikovali v našem zakonu. Meni, da nam lahko koristno služi tako pri oblikovanju politike v prihodnjem letu kot tudi pri izdelavi srednjeročnega programa zdravstvenega varstva v naši republiki, ki bo lahko postal osnova za dolgoročnejšo politiko zdravstvenega varstva. Zaradi tega vas prosi, da odstopite od vašega sklepa ali pa upoštevate te razloge in odstopite od vašega prvotnega sklepa, da bi že letos sprejeli kratkoročni program.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poročevalec odbora za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje dr. Mitja Mrgole še ustno dopolniti poročilo odbora? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Besedo ima poslanec dr. Borut Rus.

Dr. Borut Rus: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! K razpravi so me spodbudila nekatera stališča, ki sem jih zasledil v sklepih odbora za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje v zvezi z vlogo zdravnika splošne medicine, in pa v samem okvirnem programu zdravstvenega varstva prebivalstva Socialistične republike Slovenije za obdobje 1971—1975. V teh materialih lahko beremo, da je zlasti na terenu splošni zdravnik močno obremenjen,

da je izredno močna migracija zdravnikov v osnovni zdravstveni službi in da na tem področju stvari ne tečejo tako, kot naj bi tekle. Po drugi strani pa sem zasledil v materialih, naj bi se zdravnik splošne prakse, predvsem specialist splošne prakse, orientiral na kurativno delo v obratnih ambulantah, medtem ko druga področja njegovega delovanja niso obravnavana. Zato mi oprostite, če bom o vlogi splošnega zdravnika in o njegovem pomenu za zdravstveno varstvo prebivalstva povedal kaj več. Menim namreč, da smo na določeni preokretnici, ko bomo morali zdravniku splošne prakse zagotoviti pravo mesto, pravilno ovrednotiti njegovo delo ali pa sprejeti druga stališča in orientirati zdravstveno službo po drugih pricipih, kajti nekaj manj kot polovico vseh slovenskih zdravnikov, ki delujejo v zdravstveni službi, spravljamo s takimi in podobnimi stališči v neugoden položaj. Priče smo skokovitemu napredku vseh specialističnih vej medicine, le splošna medicina je bila do nedavnega in je še danes postavljena ob stran, čeprav najkompetentnejši strokovnjaki na področju zdravstvene zaščite v svetu in doma menijo, da je nujno, da je zdravnik splošne medicine s svojim teamom ključni dejavnik pri nudenju osnovne zdravstvene zaščite. Države, v katerih je pričel odmirati zdravnik splošne medicine, so pristopile k obsežnim študijam in analizam študijskih programov na fakultetah in zahtevajo reformo podiplomskega medicinskega študija in formiranje sodobnosti potrebnega profila zdravnika splošne medicine, ki bo lahko zagotavljal nepretrgano in integrirano zdravstveno varstvo, ki bo sposoben tudi za študij človeka v njegovem kompleksnem ambientu in ki bo lahko razumel komplicirane probleme in težave sodobnega človeka. Govorimo o pozitivnem in negativnem zdravju človeka. Pozitivno zdravje bomo dosegli le pri integriranem zdravstvenem varstvu, kateremu ni edini cilj, da ublaži in morda odpravi posamezni problem, temveč skrb za napredovanje zdravja celotne populacije. Osnovni pogoj za doseg tega je, da zagotovimo čim ugodnejše pogoje življenja in dela. Prehrana zaupanja oziroma izbrane populacije, zdravstvena prosveta, higienski pogoji v delovnem okolju, način življenja, stanovanje kot najvitalnejša potreba sodobnega človeka so predmet angažiranja splošnega zdravnika za pozitivno zdravje. S tem v osnovi usmerjamo svoje mišljenje na fiziologijo in ne na patologijo, to je na zdravje in šele nato na bolezen. Seveda so kazalci pozitivnega zdravja predmet stalnega znanstvenega dela na širši platformi. Na podlagi tega spoznanja se splošni zdravnik ne more več odrekati dispanzerske metode, ki pomeni iniciativo zdravnika in njegovega bazičnega tima in je v diametralnem nasprotju s klasično ambulantno metodo, po kateri je vsa iniciativa v rokah bolnika. Težišče je torej na spremljanju zdravstvenega stanja, na izboljšanju ter ohranjanju in napredovanju zdravja. Dispanzerska metoda in pravilno dispanzersko delo ni možno brez patronaže službe. Patronažna sestra je nepogrešljiv člen bazičnega teama splošnega zdravnika, ki s polivalentno metodo dela skrbi za varstvo opredeljenih družin ali določenega števila družin, ki s svojimi rednimi obiski v hišah opravlja prvenstveno nalogo zdravstvenega vzgojitelja, posebno nosečnic in mater z otrokom, preprečevanje protinalezljivim boleznim, proučuje vzroke infekcij v družini, svetuje bolnim v času zdravljenja, opravlja pod nadzorstvom splošnega zdravnika nego bolnika in razne intervencije v hiši, ter nadzoruje in skrbi za socialno ogrožene v sodelovanju s pristojnimi organi itd.

Pred nami so torej spremenjene naloge zdravstvenega varstva, ki so še zlasti podane s spremenjeno bolezensko strukturo akutnih bolezenskih stanj, s povečano incidenco in prevalenco kroničnih bolezni. Konec preteklega sto-

letja je bilo 30 % smrtnih primerov zaradi infekcijskih bolezni, medtem ko jih je danes le še 3 %. Približno 80 % vseh smrtnih primerov odpade danes na kronične bolezni. Pri tem je po mnenju nekaterih strokovnjakov na tem področju, kot je Heglin, splošni zdravnik pristojen za okrog 85 % vseh zdravstvenih motenj in ni naključje, da nekateri strokovnjaki, kot Pici, pridejo do tega, da je zdravstveno varstvo, na del katerega vpliva zdravstvena služba, odvisno od stanja v splošni medicini. Pri tem splošni zdravnik pretežno opravlja delo v prvi liniji klinično bolezenskih stanj, torej pretežno v območju profilakse in zgodnje diagnostike. Možnost longitudinalnega študija in opazovanja predistinira splošnega zdravnika za izvajanje dispanzerske metode dela in dispanzerske skrbi za bolnika, oziroma izbrano populacijo.

Če gre za to, da gremo bolezni naproti, kar je danes že možno, saj pri določenih obolenjih že lahko preprečimo njihov nastop, potem z lahkoto spoznamo, da se kvaliteta zdravstvenega varstva prebivalstva ne more izboljšati le s povečanjem bolniških postelj ali s številom specialistov raznih vej medicine, temveč s porabnostjo znanstvenih potenc splošnih zdravnikov. Če priznamo navedena spoznanja, se tudi dispanzerski metodi dela nujno kot člen v verigi navezuje epidemiološka metoda dela, ker ni več moči ovreči dejstva, da bolezni nimajo samo enega vzroka, temveč vrsta njih pripelje do bolezenskega stanja. Zato je potreben študij celotnega fizičnega, biološkega in socialno-ekonomskega okolja, ki pripelje do nastanka različnih bolezni, od deskriptivne epidemiološke metode do komparativne metode s primerjanjem posameznih epidemij, spremljanjem zdravstvenega dogajanja v različnih grupah za ugotovitev odsotnosti ali prisotnosti različnih faktorjev do analitične metode s posebnim opazovanjem na terenu s hkratnim spoznanjem mikrobioloških, imunobioloških, sanitarno-komunalnih, fizikalnih, fizičnih, statističnih, psiholoških, socioloških, socialnih in drugih postopkov, do metod longitudinalnega epidemiološkega opazovanja za bolezni s kroničnim potekom, nejasne etiologije za pojasnjevanje interepidemijskih procesov. Torej ne samo za ugotovitev, kaj se je zgodilo in kaj se dogaja, temveč kaj spreminja gonilne sile epidemiološkega procesa, postaja predmet raziskovanja naravnega eksperimenta, kateremu se splošni zdravnik ne bi smel več odrehati. Iz takih izhodišč tudi sledi, da je z napredkom medicinske znanosti postalo nemogoče, da zdravnik-posameznik obravnava bolnika, bolezen ali pojav brez sodelovanja s širšim timom strokovnjakov. Jasno je, da se bo družinski zdravnik, zdravnik splošne medicine, moral zatekati, v večji ali manjši meri, k specializiranim in visoko specializiranim ustanovam in posameznikom. Za izpolnitev obveznosti mora svoje delo opravljati v okviru timskega dela širšega kroga medicinskih in nemedicinskih strokovnjakov, ker kot posameznik s svojim bazičnim timom — medicinska sestra, patronažna sestra, laborant in babica in morda še kdo — ne more opraviti nalog aktivnega niti pasivnega zdravstvenega varstva. Kot družinski zdravnik pa ima obveznost, da opredeljeni populaciji omogoči, da prek njega pride do vseh zdravstvenih uslug, v okviru kompletnega zdravstvenega varstva, ker ima dolžnost in skrb, da njegova populacija čim lažje pride do specialističnega in stacionarnega varstva na čim kvalitetnejšem nivoju. To so pota za odpravo nevarnosti despecializacije specialistov in pota za spremembo sedanjih odnosov na relaciji splošnega zdravnika in specialista, ki obenem kvalitetno spreminjajo odnos med družinskim zdravnikom in stacionarnimi ustanovami.

Iz tega tudi sledi, zakaj je pri nas tako stanje: fluktuacija, pomanjkanje zdravnikov na deželi, pritisk v mesta, ogledovanje splošne medicine kot od-

skočne deske za odhod v mesto, v bolnico, v zadnjem času tudi nevarnost negativne selekcije splošnih zdravnikov, porast stroškov zdravstvenega zavarovanja zaradi slabe opremljenosti in strokovnosti. Vse to so posledice, ki nastajajo v družbi, ki prezentira splošnega zdravnika tako, kakor je danes prezentiran. Z drugimi besedami, to pomeni njegovo postopno likvidacijo kljub entuziastičnim naporom številnih splošnih zdravnikov, ki pri svojem vsakdanjem delu in pri naporih za strokovno usposabljanje dosegajo dobre rezultate, saj imamo danes že številne zdravnike-specialiste splošne medicine, za katere pa ne vemo, kam bi jih dali; edino mesto, ki smo ga v teh materialih našli, je namreč kurativno delo v obratnih ambulantah.

Taka stališča se pojavljajo kljub temu, da imamo že številne sklepe o vlogi zdravnika splošne medicine, in sicer so bili sprejeti na 31. plenumu Zveze zdravniških društev Jugoslavije v marcu leta 1967 v Mostarju, 2. kongresu zdravniških društev Jugoslavije v Zagrebu, 1. kongresu zdravnikov splošne prakse v Opatiji in občnem zboru Slovenskega zdravniškega društva v Celju.

Dovolite mi, da še nekaj povem, ker je pomembno, da ne bi mislili, da zdravniki na tem področju etiološko in pa organizacijsko niso storili ničesar in da je zato splošna medicina v taki situaciji. Menim, da je bilo na tem področju veliko narejenega, vendar pa malo upoštevanega.

Na osnovi referatov in diskusije strokovnega dela občnega zbora Slovenskega zdravniškega društva dne 4. 4. 1970 v Celju je bilo sprejeto stališče: »Dejavnost zdravnika splošne medicine ima posebno specializirano delovno področje v medicini in zdravstvu nasploh. Pri svojem delu mora zdravnik splošne medicine obvladati in uporabljati dispanzersko in epidemiološko metodo dela ter principe patronažnega in timskega dela. Za učinkovito izvajanje zdravstvenega varstva in ob sprejetih metodah dela v splošni medicini moramo izpolniti naslednji pogoj: razbremeniti moramo zdravnika splošne medicine delovnih obveznosti, kot so visoka urna frekvenca pri ambulantnem delu, dežurstvo, pripravljenost ter pretirana finančno-ekonomska administracija. V naši republici moramo (materialne in kadrovske) vsaj v naslednjem petletnem obdobju zagotoviti pogoje, da bo prišel en zdravnik splošne medicine na največ 2 000 prebivalcev.

V teh materialih boste zasledili, naj bi konec 1975. leta imeli razmerje 2 500 prebivalcev na 1 zdravnika. Na določenih regijah, npr. kranjski, imamo že sedaj 2 350 prebivalcev na 1 zdravnika. Zdravniku splošne medicine moramo priznati strokovni in družbeni položaj, ki mu pripada. Delo zdravnika splošne medicine je treba družbeno vrednotiti in ga nagrajevati enako kot druge profile v gospodarstvu. Zdravnikom na dislociranih območjih je treba zagotoviti primerne pogoje bivanja in strokovnega dela, opremo za strokovno delo in možnosti za kontinuirano strokovno izpopolnjevanje. Za njihovo delo pod težjimi pogoji jih je treba bolj stimulirati kot doslej. Že med študijem medicine mora biti študent seznanjen s konkretnim delom zdravnika splošne medicine. Zdravnikom-pripravnikom je treba v statutu na podlagi zakona zagotoviti mentorsko vodenje stažiranja in urediti njihov materialni položaj.

Zdravnik splošne medicine naj se tudi na Slovenskem dokončno formira po diplomi z organiziranjem po posebnem programu prirejene mentorsko vodene specializacije ob sočasnem delu na delovnem mestu. Specializacijo iz splošne medicine je treba uvrstiti med glavne panoge specializacije. Sprejeta so bila še stališča, ki za ta zbor niso zanimiva, ker se nanašajo bolj na strokovno plat delovanja splošnega zdravnika.

V tem kratkem prispevku sem želel opozoriti na vlogo splošnega zdravnika, ki je bila v teh materialih preslabo obdelana oziroma prikazana, kljub temu, da imamo na prvi strani tega programa pod 1—7 napisano, da ni poudarka v tem programu na nalogah zdravstvene službe, ki se danes že normalno in zadovoljivo opravljajo v okviru naših kadrovskih in ekonomskih možnosti.

Menim, da se delo v osnovni zdravstveni službi, v splošni medicini, ne opravlja normalno niti zadovoljivo.

Predsednik dr. Srečko Koren: Tovariš dr. Rus, prosim, da daste konkreten predlog k programu zdravstvenega varstva, ki ga danes sprejemamo.

Dr. Borut Rus: Konkreten predlog bi bil, naj upoštevamo predlog pod točko 3, ki določa: »Omogočiti etapni razvoj novoustanovljenega inštituta za medicino dela v Ljubljani.« Če hoče splošna medicina napraviti korak naprej, potem predlagam, da se pod to točko vnese tudi to, kar je naš zbor že enkrat sprejel oziroma za kar je dobil zagotovilo izvršnega sveta, ko je razpravljal o tem, da se formira v okviru stolice za socialno medicino inštitut oziroma oddelek za splošno medicino, ki naj bi, ob zagotovitvi kadrovskih in drugih možnosti, prerastel v katedro za splošno medicino. To bi pomenilo realizacijo sklepov, ki so bili sprejeti na I. kongresu zdravnikov splošne prakse v Opatiji in na občnem zboru Slovenskega zdravniškega društva v Celju.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi še kdo besedo? Če ne, prosim dr. Ivana Kastelica, predstavnika zavoda za zdravstveno varstvo SR Slovenije, da dá svoje mnenje in da zavzame tudi stališče do predloga poslanca dr. Rusa.

Dr. Ivan Kastelic: Čisto kratek bom. Kadarkoli programiramo, ne moremo predlagati programa za krajše časovno obdobje od 5 let. Torej ta enoletni program je pod mojim vodstvom pripravila skupina strokovnjakov, s tem, da sem dobil privoljenje zastopnika sekretariata, da je napravljen kot del petletnega programa, ki je bil leta 1970 pripravljen, kjer piše: Delo splošne medicine — tako na zahodu, še bolj pa v socialističnih deželah, dajejo vedno večji poudarek splošnemu zdravniku, seveda z ustrezno postdiplomske specialistično izobrazbo — to naj bo družinski zdravnik in naj z drugimi specialisti in medicinskim osebjem z višjo in srednjo izobrazbo oblikuje tim, ki skrbi za zdravstveno varstvo približno 2500 prebivalcev v starosti od 20 let dalje. Tedaj je konec 1969. leta prišlo 3 100 prebivalcev na enega splošnega zdravnika, kar je tudi napisano. Predvidevali smo, da bi v 5 letih, kar je realno, dosegli razmerje 1 : 2500 — to je že vse napisano, samo napaka je v tem, da prikazujemo enoletni program brez tega. Zakaj pa smo dali poseben poudarek zdravniku splošne medicine? Zato, da se opredeli tudi delovni obseg splošnega zdravnika na področju medicine dela. To se pravi, prva naloga naj bi bila delitev dela med zdravnikom splošne medicine in zdravnikom za medicino dela. Prišel je čas, da to vprašanje rešimo in da damo poudarek zdravniku specialistu medicine dela v preventivi ter da zdravnik splošne prakse-specialist oziroma tisti, ki je tudi usposobljen za to delo, sodeluje več v kurativnem delu pri zdravstvenem varstvu aktivnih zavarovancev. Intencija srednjeročnega programa je prav to, kar je rekel tovariš Rus. Stevilne grupe Amerikancev prihajajo k nam proučevati vlogo zdravnika splošne prakse, ki so ga imeli tudi pri njih, dokler niso

njegove vloge prevzeli tudi bolnišnični zdravniki. Težnje so, da bi ponovno deloval zdravnik splošne medicine.

Druga stvar, ki bi jo omenil, je ta, da je zadnji čas, da v republiškem merilu organiziramo center za programiranje in organizacijo zdravstvenega varstva, ki bo imel vse potrebne kadre, kot je že v teh programih navedeno. Kajti nemogoče je, da bi to delo še naprej kampanjsko opravljali. Kolikor bolj je razvito zdravstveno varstvo prebivalstva, toliko bolj je potrebno delo zdravstvene službe programirati in spremljati, to je ugotavljati utemeljenost zahtevane politike, učinkovitost organizacijskih oblik zdravstvene službe in uspešnost zdravstvenega dela.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Je poslanec dr. Rus zadovoljen s pojasnilom? (Da.) Hvala. Želi še kdo besedo? Besedo ima poslanec dr. Albin Pečavar.

Dr. Albin Pečavar: Ne bi hotel zavlačevati razprave, vendar bi dal le kratki pripombi.

Ker zakon o zdravstvu določa, da je izvajalec zdravstvenega varstva zdravstvena služba in sanitarna inšpekcija, bi bilo potrebno, če ne v tem aktu, pa posebej, opredeliti naloge oziroma sprejeti program dela sanitarne inšpekcije, za katero ugotavljamo, da praktično več ne dela na področju zdravstvenega varstva, ampak na področju planiranja, revizije, družinskih hiš itd.

Druga pripomba je v zvezi s kvantifikacijo prioriternih nalog. Nisem preveril vseh postavk, vendar mi je v oči padla vsota, ki je predvidena za realizacijo druge točke prioriternih nalog, to je za varstvo okolja, kjer je predvideno 14 milijonov S din. Ta vsota po mojem mnenju absolutno ne zadošča, zlasti glede na današnjo ustanovitev skupne komisije vseh zborov skupščine za varstvo okolja, ker za ta denar ne bomo dobili niti enega poštenega strokovnjaka. Dru- gih stvari nisem preveril, verjetno pa so tudi napake. Hvala.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče več ne javi k besedi, končujem razpravo.

V skladu s stališči, ki jih je sprejel odbor za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje ter na podlagi današnje razprave, lahko ugotovim:

1. Socialno-zdravstveni zbor daje vso podporo programu zdravstvenega varstva za leto 1972. Le-ta pomeni prvi pomemben korak pri programiranju zdravstvenega varstva v republiki in bo pomembno izhodišče pri pripravi družbenega dogovora o izvajanju in financiranju zdravstvenega varstva v prihodnjem letu. Po mnenju zbora je treba program dopolniti v naslednjem: V točki 3—1 naj se doda besedilo: »Vso specialistično ambulantno dejavnost je treba organizirati v okviru bolnišnične službe. Tudi v te dejavnosti je treba postopno uveljaviti dispanzerski način dela. Ponovno je treba presoditi ustreznost ocene pod točko 4—4, kjer so napovedi o kadrih preveč optimistične. Med prioriternimi nalogami mora biti v programu zajeto tudi strokovno instruktorsko nadzorstvo, ki ga morajo po zakonu izvajati klinične ustanove. V programu ali pa posebej je treba obravnavati tudi program sanitarne inšpekcije.

2. Socialno-zdravstveni zbor se zavzema, naj se program zdravstvenega varstva za leto 1972 sprejme po načelih družbenega dogovarjanja. Vsekakor pa je treba zagotoviti, da bo program upoštevan kot izhodišče pri sklenitvi družbenega dogovora o izvajanju in financiranju zdravstvenega varstva za leto 1972.

Se strinjate s predlogom navedenih stališč socialno-zdravstvenega zbora? Želi kdo razpravljati o teh stališčih? Besedo ima poslanec dr. Tone Košir.

Dr. Tone Košir: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Menim, da smo bili premalo precizni. Na podlagi razgovora z dr. Rusom podpiram njegov predlog, da se vzgoja bodočih splošnih zdravnikov začne čimprej in sicer že v letu 1972 in da se s tem njegovim predlogom dopolni program zdravstvenega varstva za leto 1972. Ta vzgoja naj bi se izvajala v okviru stolice socialne medicine.

Predsednik dr. Srečko Koren: Menim, da tega predloga v program ne moremo vnesti in da lahko damo samo sugestijo medicinski fakulteti oziroma prosvetno-kulturnemu zboru, ker spada to vprašanje v delovno področje tega zbora. Seveda, če se predlog formulira tako, kot ga je dr. Rus in zdaj dr. Košir formuliral. Lahko pa damo sugestijo, če se zbor s tem strinja, ni pa to na dnevnem redu. Prosim, če bi dr. Mrgole, predsednik odbora za zdravstvo, povedal svoje mnenje o tem predlogu.

Dr. Mitja Mrgole: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Menim, da predlog tovariša dr. Rusa ni v nasprotju z razpravo, ki je potekala o tem vprašanju v odboru. Zato predlagam, da bi zbor ta predlog podprl in da bi ga posredovali prosvetno-kulturnemu zboru, da bi se ta stvar čimprej realizirala. Hvala.

Predsednik dr. Srečko Koren: Se strinjate s sedaj podanim konkretnim predlogom poslanca dr. Mrgoleta? Če se strinjate, prosim, da dvignete roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da se s tem predlogom strinjate in ga bomo posredovali kulturno-prosvetnemu zboru naše skupščine. Želi še kdo razpravljati o stališčih? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče več ne javi k besedi, dajem predlagana stališča na glasovanje. Kdor se z njimi strinja, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je socialno-zdravstveni zbor soglasno sprejel predlagana stališča.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na poslanska vprašanja.

Na poslansko vprašanje dr. Toneta Koširja — to vprašanje ste danes prejeli, bo v imenu izvršnega sveta odgovoril Zvonko Draksler, pomočnik republiškega sekretarja za finance.

Zvonko Draksler: Tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec tega zbora dr. Tone Košir je postavil v zvezi z uveljavitvijo zakona o obveznih depozitih za določene negospodarske investicije in investicije v neproizvodne namene naslednje vprašanje:

»Ali je moč pričakovati, da bi bila nabava osnovnih sredstev, kadar je le-ta strokovno utemeljena in so se zanjo zbirala sredstva iz redne amortizacije, oproščena omenjenega obveznega pologa?«

Na to vprašanje dajem naslednji odgovor:

Analize o strukturi investicijske porabe za obdobje 1966—70 so pokazale, da so se investicijske naložbe pri nas v tem času močno povečale. Relativno so se manj povečevale naložbe v gospodarstvu, mnogo bolj pa naložbe v negospodarske dejavnosti. V zvezi s prizadevanji, da bi se investicijska poraba spravila v realne okvire, je zvezna skupščina ob koncu julija tega leta sprejela poseben zakon o pologu pri investicijskih vlaganjih v nove negospodarske in neproizvodne dejavnosti. Namen tega zakona je bil v tem, da se močnejše omeji investicijska poraba v negospodarskih in neproizvodnih dejavnostih. Po omenjenem zakonu morajo investitorji v nove negospodarske in neproizvodne investicije vplačevati poseben depozit v višini 30 %/o. Ta obveznost traja v tem polletju in do konca prihodnjega leta.

Med investicijska vlaganja, pri katerih se plačuje depozit, spada tudi nabava osnovnih sredstev. Možnosti oprostitve plačevanja depozita pri takih investicijskih vlaganjih zvezni zakon ne pozna. Navedeni zakon je bil sprejet kot ukrep restriktivne politike za zoževanje investicijske porabe in s tem v zvezi kot ukrep za krepitev splošne stabilizacije. Zato je težko pričakovati, da bi bil ta zakon v sedanjem času lahko odpravljen ali bistveno spremenjen.

Predsednik dr. Srečko Koren: Želi poslanec dr. Tone Košir postaviti še dopolnilno vprašanje? (Ne želi.)

Z gradivom za današnjo sejo zбора ste prejeli vprašanje poslanca dr. Mihe Likarja. Izvršni svet še ni uspel zbrati vseh potrebnih podatkov, zato na poslansko vprašanje ne more dati odgovora na današnji seji. Predlagam, da v skladu s 27. členom poslovnika Skupščine SR Slovenije, socialno-zdravstveni zbor podaljša rok za odgovor na to poslansko vprašanje, in sicer do prihodnje seje socialno-zdravstvenega zбора. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je predlog sprejet.

Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje? Poslansko vprašanje želi postaviti dr. France Jurc.

Dr. France Jurc: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V naši republiki je zadnja leta opaziti zelo dinamičen porast obsega in gostote prometa, ki ga pogojuje nagel porast števila motornih vozil. Glede na velik odstotek prometnih nezgod v razmerju s povečanjem števila motornih vozil pa je za naš promet še vedno karakteristična nerazvitost. Predvidevanja perspektivnega razvoja prometa kažejo, da bo število motornih vozil oziroma razvoj parka v prihodnjih letih v nenehnem dinamičnem porastu, da se bo že dalj čas trajajoča sprememba strukture voznega parka v korist osebnih vozil tudi v prihodnje razvijal s hitrim tempom vzporedno z razvojem osebne potrošnje in gibanjem nacionalnega dohodka, da bo vse to privedlo do večkratnega povečanja prometa vozil na cestah v republiki, na nekaterih magistralnih smereh tudi do desetkrat, da bo število prometnih nezgod s ponesrečenci glede na pretekla leta večje tudi dva-, tri-, pet- ali celo osemkrat. Glede na gibanje razvoja prometa v prihodnje, številčnost in težino posledic prometnih nezgod sledi, da je varnost človeka v prometu na naših cestah že več let resen družben problem. Znanstvena predvidevanja perspektivnega razvoja prometa jasno kažejo na njegovo nadaljnjo tendenco in dimenzije v prihodnjih letih, kolikor družba ne bo ukrepala in poskrbela za postopno spremembo dosedanje zakonitosti korelacije števila prometnih nezgod s ponesrečenci in števila motornih vozil. Da bi to dosegli, oziroma da bi se krivulja smrti in človeških žrtev v prometu

zmanjševala, je nujna nenehna uporaba vzgojnih prometno-tehničnih, represivnih in splošno preventivnih ukrepov in to kompleksno, organizirano in smotno. Glavna in pogosto edina aktivnost zdravstvene službe na področju varstva v prometu so bili številna leta pregledi kandidatov za voznike motornih vozil. Vodilo teh dejavnosti je bil in je še zvezni pravilnik o zdravstvenih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati vozniki motornih vozil. Koliko in kako ga zdravstveni delavci uporabljajo, je odvisno od njih strokovne ravni in predvsem ambicij. Od leta 1968 je znatno število zdravstvenih zavodov razširilo svojo dejavnost tudi na to področje ter s pregledi voznikov sedaj opravljajo v pomanjkljivo opremljenih ambulantah brez enotnih kriterijev za selekcijo ter zlasti ob pomanjkanju aparatur za psihotehnično testiranje ter oftalmološke preglede. Ocena psihofizičnih sposobnosti voznikov je razumljivo pomanjkljiva. Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o varnosti cestnega prometa v členu 72 določa: »Zdravniško spričevalo lahko izdajo le zdravstvene ustanove, ki so opremljene tako, da lahko uspešno ugotove, če kandidat za voznika izpolnjuje predpisane zdravstvene pogoje.« Zdravstveni zavodi ne izkoriščajo pravic in dolžnosti, zapisanih v 84. členu navedenega zakona glede prijave oddelkom za notranje zadeve občinskih skupščin, in sicer je tu mišljena prijava voznikov, za katere se pri rednem ali izrednem zdravniškem pregledu ugotovi, da so izgubili telesno oziroma duševno sposobnost za opravljanje z motornim vozilom. Če bi zdravstveni zavodi redno prijavljali take osebe, nesposobni vozniki ne bi mogli uveljaviti zdravniškega spričevala, ki je za njih ugodnejši.

Pomanjkljivost je tudi v tem, da v temeljnem in republiškem zakonu o varnosti cestnega prometa ni predvideno, da vsakdo, kdor je nezadovoljen z negativno oceno zdravstvene sposobnosti, lahko uveljavlja zahtevek pri najvišji pritožbeni instanci in to strokovnjakov, ki niso sodelovali pri oceni tistega voznika. Pregledi in ocena delovne sposobnosti profesionalnih voznikov motornih vozil se opravljajo običajno po kriterijih kot za voznike amaterje. Vse doslej navedeno narekuje intenzivnejšo skrb za to področje preventive. Predvsem je nujna uvedba reda in zagotovitev strokovnega nivoja. Varstvo v prometu mora predstavljati tudi temeljno nalogo v programih naše zdravstvene službe. Strokovno delo pa lahko opravijo le zavodi, ki so solidno opremljeni in imajo ustrezen strokovni kader. Nujno je treba formirati republiški center za varstvo v prometu, ki naj ima širše naloge.

Glede na 28. člen republiškega zakona o varnosti cestnega prometa postavljam naslednje poslansko vprašanje:

»Kdaj bomo dobili v Socialistični republiki Sloveniji natančnejše predpise o minimalnih pogojih tehnične opremljenosti in kadrovske zasedbe zdravstvenih in drugih zavodov, ki izdajajo zdravniška spričevala o telesni in duševni sposobnosti za vožnjo motornih vozil?« Hvala lepa.

Predsednik dr. Srečko Koren: Odgovor na vprašanje bo dan na prihodnji seji. Želi še kdo postaviti poslansko vprašanje? (Ne javi se nihče.) Če ne, končujem tretjo točko dnevnega reda.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter na program za razvoj zavodov za usposabljanje.

Kot gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli informacijo republiškega sekretariata za prosveto in kulturo in republiškega sekretariata za zdravstvo in

socialno varstvo ter program razvoja zavodov za usposabljanje, ki ga je pripravil republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

Nadalje ste prejeli poročilo odbora za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter invalidsko varstvo ter poročilo odbora za socialno in otroško varstvo.

Želita predstavnik predlagatelja gradiva dati še ustno obrazložitev? (Ne.) Zeli besedo predstavnik izvršnega sveta? (Ne želi.)

Želita poročevalca odborov, Frančiška Pelicon in dr. Irena Ivančič še ustno dopolniti poročili odborov? Besedo ima poslanka Frančiška Pelicon.

Frančiška Pelicon: Tovariš predsednik, tovarišice poslanke in tovariši poslanci! Kategorizacija otrok se iz leta v leto izboljšuje in iz leta v leto izkazuje več prizadetih otrok. Zavodi, kamor bi se ti otroci lahko vključevali, delujejo v utesjenih, pogosto neprimernih razmerah in na novo kategoriziranih otrok nikakor ne morejo sprejemati. Tako ostaja precejšnje število teh otrok brez ustreznega varstva in usposabljanja. Zato je nujno, da program razvoja zavodov za usposabljanje prizadete mladine dobi ustrezno mesto v srednjeročnem programu tako kot osnovne šole in druge varstvene ustanove. Ker je program obsežen, v vseh zavodih pa problemi niso enako pereči, naj se določi prioritetni vrstni red za njihovo reševanje.

Predsednik dr. Srečko Koren: Hvala. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi k besedi, končujem razpravo.

Na podlagi sprejetih stališč odborov lahko ugotovim, da socialno-zdravstveni zbor pozitivno ocenjuje predloženo informacijo o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, zlasti pa še ukrepe, ki sta jih sprejela oba sekretariata za realizacijo konkretnih nalog.

Kar zadeva program razvoja zavodov za usposabljanje, zbor meni, da bi morali do tega programa čimprej zavzeti stališča izvršni svet Skupščine SR Slovenije, republiška izobraževalna skupnost in občinske skupščine. Potrebe na tem področju so izredno velike, zelo pa je vprašljivo, ali jih bo mogoče v celoti pokriti v srednjeročnem obdobju. Zbor se zavzema za to, da se program sestavi po prioriteti posameznih nalog ter da se naloge, ki jih bo mogoče realizirati v srednjeročnem obdobju, vključijo tudi v srednjeročni družbeni plan razvoja SR Slovenije.

Se strinjate z navedenimi ugotovitvami in stališči? (Poslanci se strinjajo.) Zeli kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če ni pripomb, ugotavljam, da se zbor strinja s pravkar prečitanimi ugotovitvami in stališči.

O stališčih zbora do programa za razvoj zavodov za usposabljanje bom seznanil predsednika republiškega in prosvetno-kulturnega zbora, ker sprejem navedenega programa sodi v pristojnost teh zborov.

Dnevni red današnje seje je s tem izčrpan, zato končam 24. sejo socialno-zdravstvenega zbora.

(Seja je bila zaključena ob 17.15.)

ENOTNI ZBOR DELOVNIH SKUPNOSTI

12. seja

(27. oktobra 1971)

Predsedoval: dr. Srečko Koren,
predsednik socialno-zdravstvenega zbora

Začetek seje ob 12.05.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Tovarišice in tovariši poslanci! Na podlagi 1. člena odloka o začasni ureditvi sklica in dela enotnega zbora delovnih skupnosti in zasedanja delegatov občin skupščine SR Slovenije pričenjam 12. sejo enotnega zbora delovnih skupnosti.

Odsotnost so opravičili poslanci: iz gospodarskega zbora Tone Bole, Jože Knez, Štefan Nemeč, Franc Puterle, Žarko Žigon in Mara Zlebnik; iz prosvetno-kulturnega zbora Janez Kerčmar, Niko Kralj, Tone Kramer, Miloš Poljanšek, Viktor Turnšek in Jože Vidic; iz socialno-zdravstvenega zbora dr. Lidija Andolšek, dr. Vida Gerbec, dr. Jožko Majhen in dr. Jože Marolt.

Ugotavljam, da je zbor sklepčen. Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 11. seje enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR Slovenije;

2. samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodkov in osebnih dohodkov;

3. sklepanje o soglasju k:

a) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za graditev turističnega projekta »Bernardin« — Piran;

b) predlogu zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782 (turistični projekt »Babin kuk«);

c) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (gradnja petega projekta cest);

4. odlok o razrešitvi in imenovanju predsednika začasne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR SR Slovenije za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti.

Se strinjate s predlaganim dnevnim redom? Ima kdo kak spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Nihče.) Če ne, menim, da se s predlaganim dnevnim redom strinjate.

Poslance obveščam, da bomo, ko bodo volitve končane oziroma glasovi prešteti, prekinili delo, kolikor ne bomo končali seje. Poslance prosim, da se k razpravi prijavljajo z listkom, ki je na klopi, seveda se lahko k razpravi prijavijo tudi kasneje brez prijavnice. Ob prijavi prosim vsakega poslanca, da navede svoje ime.

Poslance tudi obveščam, da sem na današnje sejo povabil predstavnike izvršnega sveta, republiških upravnih organov, zavoda SR Slovenije za gospodarsko planiranje, republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, gospodarske zbornice SR Slovenije, predstavnika komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, predstavnika verifikacijske komisije pri republiškem sekretariatu za delo, predstavnika cestnega sklada SR Slovenije in predstavnika Turistične zveze Slovenije.

Začenjam z dnevnim redom in vse prisotne vabim k razpravi.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 11. seje enotnega zbora delovnih skupnosti.

Osnutek zapisnika ste prejeli. Ima kdo kakšno pripombo k osnutku? (Nihče.) Če ne, menim, da se s predlaganim osnutkom zapisnika strinjate in ugotavljam, da je sprejet.

Prehajam k 2. točki dnevnega reda, to je k informaciji o samoupravnem sporazumevanju o delitvi dohodkov in osebnih dohodkov.

K tej točki dnevnega reda ste prejeli poročilo o uresničevanju poglobitnih intencij zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju, o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki ga je pripravila komisija za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, dalje informacijo verifikacijske komisije o poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in informacijo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije o nekaterih ugotovitvah in spoznanjih sindikatov ob sprejemanju samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov. Na klop ste danes prejeli poročilo komisije enotnega zbora delovnih skupnosti skupščine SR Slovenije za razvoj samoupravnega prava v delovnih organizacijah.

Dajem besedo predsedniku komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za usmerjanje delitve dohodkov in osebnih dohodkov, članu izvršnega sveta Borisu Vadnjalu.

Boris Vadnjal: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na predlog predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, predvsem pa zaradi aktualnosti odprtih vprašanj, ki se porajajo ob družbenem usmerjanju in samoupravnem dogovarjanju o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, so predložili sindikati, verifikacijska komisija in komisija za pripravo splošnih družbenih dogovorov skupščini ustrezna poročila. Kljub temu, da pri-

kazujejo omenjena poročila dokaj izčrpno, kritično in ponekod tudi polemično probleme in rezultate dosedanjega dela pri uresničevanju zakona o samoupravnem sporazumevanju, mi dovolite, da pred zbori slovenske skupščine povem še nekaj misli, kar naj bo skupaj s predloženimi gradivi osnova za razpravo. Komisija, ki je po zakonu zadolžena za pripravo in spremljanje izvajanje družbenih dogovorov, meni, da so to pomembna vprašanja za nadaljnji razvoj in izpopolnjevanje samoupravnega sistema usmerjanja delitve dohodka in osebnih dohodkov in zato želi o njih slišati čimveč misli in predlogov.

Gotovo se boste strinjali z ugotovitvijo, da je bilo v sorazmerno kratkem času — od sprejetja omenjenega zakona do danes — opravljeno veliko družbeno in strokovno delo. To predvsem po zaslugi vseh subjektivnih sil, ki so se aktivirale za tako oblikovanje družbenih dogovorov, da bodo odraz osnovnih intencij zakona in tudi stvaren in družbeno dogovorjen okvir za snovanje samoupravnih sporazumov. Razprave v Zvezi komunistov, sindikatih, v gospodarski zbornici, Socialistični zvezi in predvsem v delovnih organizacijah, so ponovno potrdile zahteve delovnih ljudi, naj se to pomembno področje našega družbenega in ekonomskega življenja uredi predvsem v smislu zahtev drugega kongresa samoupravljalcev in zamisli, ki so izražene v XXI., XXII. in XXIII. dopolnilu zvezne ustave. Nadaljnje razčlenjevanje teh idej poteka prav sedaj, ko se pripravljajo podobna dopolnila slovenske ustave.

Samo na kratko bi želel ponoviti osnovne cilje, h katerim stremimo pri uresničevanju intencij zakona. Osnovni smisel družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja je v oblikovanju družbenih norm na področju delitve. Te naj bi prispevale predvsem k odpravljanju neupravičenih razlik v delitvi osebnih dohodkov ter krepitvi akumulativnosti in reproduktivne sposobnosti organizacij združenega dela. Zmanjševanje razlik med posameznimi strokami znotraj njih in tudi med gospodarstvom in negospodarstvom nujno prispeva k skladnejšemu razvoju družbe kot celote, k odpravljanju ekscesov ter k zmanjševanju diferenciacije in s tem tudi k večji gospodarski in politični stabilnosti. Družbeno usmerjanje precej vpliva tudi na gospodarska gibanja, torej posredno tudi na stabilizacijo. Prav v sedanjem položaju je to vprašanje dokaj pomembno, saj se s tem vključujemo v prizadevanja za dosego večje stopnje stabilnosti v gospodarstvu. Na podlagi zaključnih računov za leto 1970 znaša delež v gospodarskih delovnih organizacijah od ustvarjenega družbenega proizvoda, namenjenega za osebne dohodke, v Sloveniji 37,4 %, skupno z družbeno potrošnjo pa 41,1 % družbenega proizvoda. Jasno je, da si ne delamo iluzij, da je možno že s tem doseči stabilna gospodarska gibanja. Zato je treba s tem nujno reševati tudi vsa odprta vprašanja na drugih področjih tako z izpopolnjevanjem ekonomskega sistema kot tudi s tekočo ekonomsko politiko. Če ne bomo odločno urejali odprtih vprašanj primarne delitve dohodka, bodo lahko delovne organizacije upravičeno dvomile v učinkovitost samoupravnega sporazumevanja. Zato je še toliko bolj pomembno, da začnejo vprašanja družbenega usmerjanja delitve urejati vse republike čimprej in bolj usklajeno. Toda o tem nekoliko kasneje.

Organizacijska zasnova za potek samoupravnega sporazumevanja in usklajevanja je bila dana z razvrstitvijo vseh organizacij združenega dela v 75 skupin. Tako so se delovne organizacije s sorodnimi pogoji in interesi prvič začele na najširši osnovi organizirano dogovarjati o tem, kako uskladiti različne interese ter kakšna merila in postopke je treba pri tem uveljaviti. Začela se je realizacija načela, naj se v razlikah med osebnimi dohodki enakih ali sorodnih

izobrazbenih kvalifikacij in poklicnih skupin, zaposlenih v enakih ali sorodnih dejavnosti, kažejo predvsem višja delovna storilnost in težji delovni pogoji. S tem bomo dosegli prvo stopnjo uskladitve pravic, ki izvirajo iz tekočega in minulega dela ter poenotili različne oblike osebnih prejemkov iz materialnih stroškov iz sklada skupne porabe itd. Najvažnejše je, da je večina podpisnikov sporazumov opredelila tudi svoj odnos do razširjene reprodukcije in s tem do celovitejše politike delitve dohodka.

Da so lahko dosegle delovne organizacije v samoupravnem sporazumevanju tako stopnjo, je prav gotovo pomembno, da sta bila v političnih pripravah in v zakonu, ki ga je sprejela skupščina, oblikovana družbena dogovora, ki so ju sprejeli in podpisali sindikati, gospodarska zbornica in izvršni svet. Pri sestavljanju obeh družbenih dogovorov ni imela komisija lahke naloge. Srečavala se je s kopico problemov, predvsem samoupravno-sistemskih in tudi ekonomskih ter pravnih. Prav soglasno sprejetje zakona in velika podpora pri delovnih ljudeh je komisijo še posebej zavezovala, da se je svojih nalog lotila z vso tehtnostjo in odgovornostjo. V samem začetku se je kot problem pojavilo na videz sicer pravno, po vsebini pa sistemsko vprašanje, kakšna je pravzaprav vloga splošnih družbenih dogovorov v uzakonjenem sistemu usmerjanja delitve dohodka. Po vsestranskih temeljitih pripravah in razpravah in ob soočanju različnih mnenj in stališč smo spoznali, da morajo družbeni dogovori postati sicer učinkovito sredstvo družbenega usmerjanja, vendar brez elementov, ki bi samoupravno sporazumevanje omejevali zgolj na podrobno in konkretno določanje nekaterih norm in meril s splošnimi dogovori.

Po takšnih zelo tehtnih, včasih tudi burnih, vendar koristnih razpravah, so se podpisniki odločili za koncept, na podlagi katerega sta izdelana oba uveljavljena splošna družbena dogovora.

Pri pripravi družbenih dogovorov so se pojavila med drugim tale osrednja vprašanja: vloga kalkulativnih osebnih dohodkov, kako ovrednotiti težavnostne pogoje dela ter opredeliti obseg minulega dela, predvsem pa, kako s pomočjo družbenega dogovora vplivati na oblikovanje meril, ki bi zagotovila oblikovanje sredstev za osebne dohodke v smotrnem razmerju z doseženim dohodkom in kako zagotoviti ustrezno stopnjo akumulacije v delovnih organizacijah. Zaradi nejasnosti, na katero še vedno naletimo v razpravah o kalkulativnih osebnih dohodkih, naj ponovim, da le-ti nimajo značaja zagotovljenih osebnih dohodkov, temveč so predvsem osnova za usklajeno vrednotenje delovnih mest in poklicev. Hkrati naj bodo opozorilo delovni organizaciji, da je zašla v neugoden položaj, ki terja takojšnje ukrepanje, zlasti, če dosega komaj toliko dohodka, da lahko izplačuje le 80-odstotne osebne dohodke od predvidenih kalkulativnih osebnih dohodkov. Višina kalkulativnih osebnih dohodkov je bila določena v sorazmerju z doseženo ravni o osebnih dohodkov v letu 1970 ob upoštevanju, da so kalkulativni osebni dohodki samo del celotne mase, namenjene za osebne dohodke.

Glede oblikovanja kalkulativnih osebnih dohodkov velja ponovno poudariti, da se bodo lahko dogovorjena merila in okviri delitve osebnih dohodkov povsem uresničili šele, ko bo to omogočal tudi dohodek. Vendar to ne pomeni, da bi zadrževali delitvena razmerja v vseh primerih na sedanji ravni, saj je zlasti tistim dejavnostim, ki so bile doslej pod poprečjem osebnih dohodkov v republiki, nujno treba omogočiti hitrejše približevanje preostalim kategorijam zaposlenih. V družbenih dejavnostih se oblikuje masa sredstev za kalkulativne osebne dohodke na istih osnovah kot v gospodarstvu, z razliko, da je predvideni faktor stimulacije v sedanjih samoupravnih sporazumih dogovorno v

višini do sedaj znanega poprečnega faktorja stimulacije v gospodarstvu za leto 1971. Menimo, da je to začasna rešitev, v prihodnje naj bi se tako imenovani faktor stimulacije za družbene dejavnosti preračunaval predvsem na osnovi dejansko doseženih rezultatov in gibanj osebnih dohodkov v gospodarstvu.

Nič manj težav ni bilo pri določanju osnove za usklajeno vrednotenje upoštevanja delovnih pogojev. Marsikje so pripravljala dela za izdelavo osnutkov samoupravnih sporazumov odkrila, da delovne organizacije delovnih pogojev ne poznajo ali pa jih ne vrednotijo po objektivnih merilih. Ker še ni bilo dovolj strokovnih obdelav in spoznanj, so podpisniki družbenega dogovora prepustili to nalogo verifikacijski komisiji, ki je morala na konkretnih primerih presojati, kako so v samoupravnih sporazumih določeni in upoštevani posamezni delovni pogoji in s kolikšno usklajenostjo so jih vrednotili podpisniki sporazumov. Za zdaj je prevladala misel, da je meja za vrednotenje delovnih pogojev višina, za kakršno se bodo sporazumele delovne organizacije s področja rudarstva.

Element, ki bi najbolj neposredno in dovolj učinkovito povezal poslovno uspešnost oziroma dohodek ter sredstva za osebne dohodke, smo označili v družbenem dogovoru kot faktor stimulacije. S tem smo želeli predvsem zagotoviti takšna gibanja sredstev za osebne dohodke, ki bodo funkcionalno povezana z delovnimi poslovnimi uspehi, hkrati pa bodo ustrezno spodbujala delovne skupine k smotrnemu gospodarjenju. Faktor stimulacije naj bi v prihodnje vplival tudi na odpravljanje razlik v osebnih dohodkih, ki niso rezultat delovnih in poslovnih prizadevanj zaposlenih, marveč predvsem posledica ugodnejšega položaja pri pridobivanju dohodka.

Pri faktorju stimulacije je bila komisija nekaj časa pred alternativo, ali kaže s splošnim družbenim dogovorom predpisati obrazec za njen izračun ali pa povsem prepustiti izbiro obrazca in njegovih posameznih sestavin samoupravnim sporazumom.

Po predhodnih praktičnih preizkusih je komisija spoznala, konferenca sindikatov pa potrdila, da ni mogoče določiti enotnih obrazcev, ki bi ustrezali vsem delovnim organizacijam in gospodarskim dejavnostim. Tako so faktorje stimulacije odločali samoupravni sporazumi, verifikacijska komisija pa je dobila nalogo, da preverja delovanje predvidenih faktorjev stimulacije.

V javni razpravi so dobila popolno podporo tudi tista določila družbenega dogovora, ki vodijo k poenotenju osebnih prejemkov iz naslova materialnih stroškov in omejujejo prejemke ter dajatve iz sklada skupne porabe. Prav ti so bili in so često še danes vir neupravičeno visokih prejemkov razmeroma majhnega kroga zaposlenih. Ker je bil družbeni dogovor sprejet pred uveljavitvijo ustavnih amandmajev in ker še do danes nimamo družbeno dogovorjenih spoznanj o kvantifikaciji pravic iz minulega dela, tudi v družbenem dogovoru ni bilo mogoče uveljaviti nobenih postavk za realizacijo teh pravic. Vendar večina samoupravnih sporazumov le skuša uveljaviti osnovo, na podlagi katere bi lahko delovni ljudje uveljavili te pravice. Toda opozoriti moramo, da so te oblike še vedno preproste in nedodelane. Izhajajo predvsem iz uveljavljanja dosedanje prakse, ki se kaže bolj v raznih dodatkih na osebni dohodek kot v uresničevanju ideje o soudeležbi delavcev pri rezultatih minulega dela. Ta nedodelanost je samo eden od dokazov, da terja uresničevanje omenjenih ustavnih določil še veliko poprejšnjih družbenopolitičnih in ekonomskih raziskav ter dogovorov o osnovah in oblikah te udeležbe.

Poleg splošnih družbenih dogovorov je na potek in sklepanje samoupravnih sporazumov močno vplival tudi odlok, s katerim je izvršni svet podaljšal 11% omejitev naraščanja sredstev za izplačevanje osebnih dohodkov. Zaradi omenjenega odloka so si nekateri napačno razlagali zakon ter ga razumeli le kot enkratni intervencijski ukrep, pri tem pa so prezrli njegov širši namen, saj je uveljavil sistemski pristop k družbenemu usmerjanju delitve dohodka in osebnih dohodkov. Zaradi tega so se v prvih osnutkih sporazumov očitno kazala prizadevanja, da bi le ti bili sklenjeni čimprej in sicer v glavnem zato, da bi z njimi dosegli odmrznitev. Toda omenjeni odlok je nedvomno pomagal ustvarjati vzdušje, ki je vendarle ugodno vplivalo na potek samoupravnega sporazumevanja.

Večina delovnih organizacij je spoznala, da jim odlok ničesar ne odvzema, njihova pravica do razpolaganja z ustvarjenim dohodkom pa je dejansko odvisna od tega, kako bodo s samoupravnimi sporazumi uveljavili merila, ki bodo zagotavljala racionalnejše gospodarjenje in smotrnejšo delitev dohodka.

Kljub različnim pomislekom in dvomom ter deloma tudi nasprotovanjem so delovne organizacije pravočasno pripravile predloge samoupravnih sporazumov, ki so jih sindikati že obravnavali in dali nanje soglasje do dogovorjenega roka. Doslej je verifikacijska komisija obravnavala 50 sporazumov. Devetintrideset sporazumov, ki zajemajo približno 70 % zaposlenih, je že verificirala. Ob tem velja namreč povedati, da je bila večina samoupravnih sporazumov predložena verifikacijski komisiji šele v septembru in v prvih dneh oktobra. K nekaterim samoupravnim sporazumom je dala verifikacijska komisija svoje soglasje s časovno omejitvijo. Pridržala si je namreč pravico, oziroma se je z večino predstavnikov skupnih komisij sporazumno dogovorila, da bo po zaključnih računih za leto 1971 o njih ponovno razpravljala ter preverjala njihovo delovanje. Take sklepe je komisija sprejela v primerih, ko na osnovi predloženih podatkov in analiz, s katerimi je razpolagala, ni mogla povsem oceniti, ali bodo posamezni samoupravni sporazumi zares delovali tako, da bo v praksi zagotovljena realizacija zakonskih intencij. Ob enem naj bi tak sklep veljal tudi kot opozorilo sestavljalcem, da posamezna vprašanja ali norme v nekaterih sporazumih niso usklajene z rešitvami v preostalih sporazumih ter bi jih zato kazalo bolje obdelati.

Celovito primerjanje bo možno namreč šele tedaj, ko bodo vsi sporazumi ne le sprejeti, temveč tudi speljani v splošnih aktih in posameznih sklepih delovnih organizacij. Kljub temu, da vsi samoupravni sporazumi še niso verificirani, lahko že danes posredujemo nekatere ugotovitve o posameznih pomembnih vprašanjih in tendencah, ki se izražajo v njih.

Eden temeljnih ciljev samoupravnega sporazumevanja je zagotovitev razširjene reprodukcije ter ustrezne stopnje akumulacije v gospodarstvu oziroma v posamezni stroki. Na podlagi doslej verificiranih sporazumov lahko ugotovimo, da delovne organizacije skrbijo za stalno širjenje materialne osnove organizacij združenega dela. To se kaže v določenih o minimalni akumulaciji, za katero se opredeljuje večina podpisnic. Prvi izračuni delovanja sporazumov sicer kažejo, da se bo delno zmanjšala akumulacija v tistih strokah oziroma dejavnostih, ki so v osebnih dohodkih že doslej občutno zaostajale, vendar je bil od ciljev samoupravnega sporazumevanja tudi zmanjševanje razlik med istimi izobrazbenimi in poklicnimi skupinami. To nikakor ne pomeni, da bi se morala zmanjšati materialna osnova za rast teh dejavnosti, saj bo treba prej ali slej urediti nerešena vprašanja primarne delitve dohodka, ustrezno prilagoditi politiko cen,

urediti carine in druga temeljna vprašanja ekonomskega sistema. Vendar tudi samoupravni sporazumi v teh panogah odgovorno opredeljujejo odnos organizacij združenega dela do akumulacije in le izjemoma v omejenem obsegu dovoljujejo začasno poslabševanje sedanjih delitvenih razmerij. Imamo tudi sporazume, ki določajo, da se delitveno razmerje nikakor ne sme poslabšati, ter sporazume, ki zagotavljajo večje izločanje sredstev za materialno osnovo združenega dela kot doslej.

Ob tej priložnosti bi želel tudi poudariti, da se je pri osnovanju samoupravnih sporazumov pokazala relativno velika kreativnost in pa tudi široka iniciativa pri oblikovanju originalnih določil. Ta se izraža predvsem pri opredeljevanju odnosa do vrednotenja dela na podlagi kalkulativnih osebnih dohodkov, težavnostnih pogojev dela in zlasti v različnih merilih za faktor stimulacije. Nekatera vprašanja bodo podpisniki sporazumov še posebej dodatno preučili in jih temeljiteje obdelali. Na osnovi novih argumentov so se že sedaj obvezali, da jih bodo dopolnili. Zato pričakujemo, da bo nadaljnja stopnja izpopolnjevanja sporazumov zahtevala še precej strokovnega in političnega dela. Ob tem bodo dobrodošla teoretična razmišljanja, pridobljene praktične izkušnje, kritike in pripombe posameznikov in tudi znanstvenih institucij. Zato bo nujno treba posamezna vprašanja, ki jih odpira proces samoupravnega sporazumevanja, organizirano in strokovno preučiti, pri čemer seveda računamo na sodelovanje strokovnjakov z različnih področij od ekonomistov, sociologov, politologov do pravnikov in drugih.

Ena naših pomembnih nadaljnjih nalog je omogočiti in zagotoviti realizacijo 14. člena zakona. Tako ne bo možno več trditi, da so samoupravni sporazumi le domena ozkih krogov, marveč bomo dosegli, da bo imela vsaka organizacija združenega dela možnost spoznati tudi preostale sporazume in preveriti njihovo delovanje. Verifikacijska komisija se je pri svojem delu zavedala, da ni niti zadnji niti edini organ, ki preverja na eni strani medsebojno usklajenost sporazumov, na drugi pa njihovo usklajenost z zakonom in družbenim dogovorom. Družbenoekonomsko in politično bodo torej sporazume dokončno ovrednotile in ocenile organizacije združenega dela, tako bodo lahko same presodile, ali norme in merila sporazumov resnično zagotavljajo izvajanje zakona in dogovorov. Kljub temu, da še ne moremo predložiti celotne analize o samoupravnih sporazumih, lahko ugotovimo, da so skupne komisije delovnih organizacij za pripravo samoupravnih sporazumov in tudi ves slovenski delavski razred pokazali izredno zrelost pri realizaciji osnovnih ciljev zakona. To je ponovna potrditev zahteve naših ljudi, naj se to zelo občutljivo ekonomsko-politično in socialno področje uredi tako, da se bomo tudi v praksi čimbolj približali načelu: »za enako delo vsaj približno enako plačilo!« Prepričani smo, da predstavljajo samoupravni sporazumi pomemben prispevek k uveljavitvi tega načela. Ideje samoupravnih sporazumov se konkretno izražajo tudi v splošnih aktih delovnih organizacij, kjer bodo zamisli in težnje, oblikovane v njihovih določbah, popolneje izpeljane. Zato je prav, da ob tej priložnosti javno izrazimo vse priznanje tistim, ki so sodelovali in soodločali pri tem ter v sorazmerno kratkem času opravili veliko delo, ki bi ga lahko v marsičem označili za pionirsko.

Tovarišice in tovariši! V Sloveniji smo se že pred štirimi leti aktivno lotili tega zelo občutljivega vprašanja. Že takrat smo se zavedali težav, ki nas bodo spremljale na tej poti, saj gre za občutljivo politično in ekonomsko področje. To so vprašanja, ki zadevajo slehernega našega delavca, saj gre za njegov

materialni položaj in njegov neposredni vpliv pri oblikovanju materialno bogatejše družbe ter pri oblikovanju takšnih odnosov, ki bodo kar najhitreje odpravili tiste razlike, ki niso rezultat dela in prizadevanj kolektiva ter posameznika. Dela smo se lotili brez pravih izkušenj in preizkušenih kriterijev, s katerimi bi razpolagala socialistična samoupravna družba na tem področju. Kljub temu moramo gledati na razvoj in na izpopolnjevanje sistema z zaupanjem ob celovitem soustvarjalnem sodelovanju vseh, ki lahko prispevajo svoj delež k njegovi kvaliteti.

V zadnjem času je slišati več pripomb, vendar upamo, da so dobrohotne. Želeli bi le, da bi bile še bolj konkretne, toda ne samo v obliki kritike, marveč predvsem v obliki predlogov, ki naj vplivajo na izboljšanje kvalitete in učinkovitosti sporazumov. Žal si s splošno kritiko ne moremo veliko pomagati. Dobrodošel nam bo vsak izoblikovan predlog, pri katerem bomo vedno pripravljene na dialog, ki bo prispeval k nadaljnemu izpopolnjevanju sistema samoupravnega sporazumevanja. Predvsem pričakujemo večje sodelovanje in aktivnost naših znanstveno-raziskovalnih ustanov ter posameznikov.

V zadnjem času se često poudarja vprašanje upravičenosti in celo morebitne ustavnosti prispevka, ki ga bodo morale plačati delovne organizacije, če bodo presegle dogovorjeno maso osebnih dohodkov, izračunano po določenih samoupravnega sporazuma. Nekateri so za sistem brez sankcij. Že pri obrazložitvi zakona smo poudarili, da ne pričakujemo dohodkov od tega, da odklanjamo trditve o fiskalnem značaju takega prispevka. Zato prepuščamo to vprašanje delovnim organizacijam, ki naj odločijo, ali so tak davek pripravljeni plačati ali ne. Pojavljajo se tudi očitki, da bodo lahko tisti, ki že danes ustvarjajo svoj dohodek na osnovi privilegiranih pogojev, tak davek tudi plačali, stroške zanj pa prevzeli na potrošnika. V tem je pravzaprav nekaj resnice. Zato bomo ob prvih obračunih ta problem podrobneje analizirali in, če bo potrebno, tudi predlagali spremembo te določbe, toda ne v smislu odprave sankcij. Če se bomo sporazumeli, bomo lahko predpisali še ostrejšo lestvico, kar pomeni, da bo cena za prekršek še višja. Razmišljamo tudi o predlogu, da bi prepovedali vsako izplačevanje prek samoupravno dogovorjenih okvirov in izoblikovanih družbenih norm.

Slišimo tudi očitke, češ, Slovenci smo spet bolj dosledni, kot bi bilo potrebno. Slovenija je namreč edina republika v Jugoslaviji, ki je že doslej dokaj uspešno usmerjala izplačevanje osebnih dohodkov v sorazmerju s povečanjem produktivnosti dela. Hkrati smo tudi republika z najnižjo udeležbo neto osebnih dohodkov v delitvi narodnega dohodka ter najdlje v izpopolnjevanju sistema, ki je bil v zadnjem času sprejet v naših političnih dokumentih. S tem dokazujemo in prevzemamo lastno odgovornost za oblikovanje take gospodarske politike, ki bo zagotavljala večjo stabilnost, bolj spodbujala k boljšemu gospodarjenju in odpravi razlik, ki ustvarjajo socialni in politični nemir. Tudi od drugih republik v Jugoslaviji pričakujemo, da bodo same ščitile svojo akumulacijo in spodbujale svoj razvoj. Nihče namreč ne more pričakovati, niti zahtevati razumevanja, če sam ne zna ali noče ščititi osnovnih pravil stabilne ekonomske politike. Pri oblikovanju skupne jugoslovanske politike je jasno začrtana tudi politika osebnih dohodkov, ki naj rastejo nekoliko počasneje kot produktivnost, če hočemo doseči nujno in zaželeno višjo stopnjo stabilnosti. Zato drugačnih predlogov in politike ne bomo podpirali niti v federaciji, prav tako tudi ne zahtev, ki bi morebiti prihajale v tej ali drugačni obliki iz drugih republik.

Družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka je dolgotrajen proces. Zato pomeni dosedanje delo šele prvi korak k vzpostavljanju določenega samoupravnega reda na področju delitve v naši družbi. Potemtakem je pred nami še vrsta nalog, zlasti glede doslednosti pri izvajanju samoupravnih sporazumov, sprotne spremljanju in njihovem medsebojnem primerjanju, kar bo nujno vplivalo in zahtevalo njihovo nadaljnje dopolnjevanje in tudi spreminjanje zakona ter splošnih družbenih dogovorov.

Prav tako nas bo izvajanje sporazumov opozarjalo na določene ekscese v primarni delitvi ter na monopolen in privilegiran položaj posameznih dejavnosti, kar bo služilo kot element nadaljnje graditve ekonomskega sistema. Pri izvajanju samoupravnih sporazumov bo nujno treba krepiti samodisciplino delovnih organizacij kot tudi ustrezno usposobiti vse kontrolne organe, predvsem službo družbenega knjigovodstva, da bo lahko strokovno in odgovorno sodelovala v spremljanju izvajanja procesov.

Naj končam! Namen današnje informacije, ki smo jo predložili skupščini, je, da le-ta oceni naše dosedanje delo, nas opozori na napake, ki smo jih verjetno delali zaradi časovne stiske in obsežnega dela in da kot najvišje samoupravno telo ponovno izrazi podporo in priznanje vsem, ki so v tej akciji aktivno sodelovali. Prepričani smo, da bo popolnejša analiza, ki jo bomo lahko predložili skupščini prihodnjo pomlad, potrdila politično zrelost vsega slovenskega delavskega razreda. To je zdaj posebej pomembno zato, ker smo čedalje bolj sami odgovorni za uspehe ali neuspehe na vseh področjih družbenega življenja, s tem pa ne le za usodo sedanje, temveč tudi prihodnje generacije. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Ali želi besedo predstavnik verifikacijske komisije? (Ne želi.) Ali želi besedo predstavnik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije? (Ne želi.) Ali želi besedo predstavnik komisije enotnega zbora za razvoj samoupravnega prava v delovnih organizacijah? (Ne želi.) Kdo želi razpravljati? Besedo ima poslanec dr. Mitja Mrgole.

Dr. Mitja Mrgole: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Na prejšnji seji socialno-zdravstvenega zbora sem postavil poslansko vprašanje o tem, kdaj bodo sprejeti samoupravni sporazumi o delitvi dohodka in osebnega dohodka v zdravstvu. Postavil sem to vprašanje v veri, da se bo s sprejemom takega sporazuma v zdravstvu enotno uredila delitev dohodka in osebnih dohodkov. Menil sem, da je prav — in tako mislimo zdravstveni delavci — da smo dobili s tem sporazumom pomoč v vrednotenju našega dela med nami samimi in kar je važnejše: ovrednotenje našega dela s strani družbe ter določeno družbeno priznanje. Sporazum nam daje oceno, kolikor naše delo velja in da družba ve, koliko bo trošila za delo zdravstvenih delavcev. Tako sem mislil.

V drugem odstavku obrazložitve verifikacijske komisije o sporazumu v zdravstvu pa piše: »V sporazumu določene osnove in merila služijo predvsem za zagotovitev enotnega programiranja in kalkuliranja ter urejajo delitev dohodka in osebnih dohodkov po delu v delovnih organizacijah — podpisnicah in ne pomenijo obveznosti plačnikov. Te obveznosti določajo partnerji pogodbeno, kot to določajo zakoni za posamezno dejavnost.« To pomeni v praksi, da delamo po starem, vsak zase, da v zdravstvu sporazum, vsaj zaenkrat, ne bo veljal, da je bilo delo s tem sporazumom zaenkrat zaman, da so zaman naperi in upanja, da se bo stanje o vprašanju osebnega dohodka v zdravstvu rešilo. Ne samo, da

splošnega sporazuma ne moremo uveljaviti, marveč ne moremo doseči niti tega, da bi bili zdravstveni delavci vsaj približno enako stimulirani ne glede na to, ali delajo v zdravstvenih domovih ali bolnišnicah iste regije ali pa v bogati ali revni regiji. Razumem, da sredstev nimamo, da smo v težavah, vendar menim, da je vseeno umestno terjati, da se dogovorimo za odstotek odstopanja od samoupravnega sporazuma, da se bo prenehalo vse to mešetarjenje okoli osebnih dohodkov, okoli razlik v zdravstvenih delovnih organizacijah in da bomo lahko nehali z izgubo delovnega časa, ker vse to gre na račun zdravljenja. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Besedo ima poslanec Miran Hasl.

Miran Hasl: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Tako kot dr. Mrgole sem tudi jaz postavil nekaj vprašanj, ko še nisem vedel, da bo o tej tematiki razprava na enotnem zboru. Zato, ker imamo to tematiko danes na dnevnem redu, bi rad izvršnemu svetu postavil nekaj konkretnih vprašanj.

V celoti mi je znano, da gre šele za prvo stopnjo obravnave, vendar menim, da se sedaj rešujejo sistemska vprašanja, oziroma, da postavljamo tu določene osnove. Samoupravni sporazumi bodo kmalu sprejeti. Naj bodo mnenja pri sprejemanju teh sporazumov še tako različna, tu in tam tudi odklonilna, so le-ta tudi tokrat kot vedno predvsem odsev subjektivnega oziroma objektivnega položaja določene dejavnosti v okviru sporazumov sprejetih obveznosti. Odtod zavlačevanja, nasprotovanja, iskanja specifičnosti tudi izven okvirov določene grupacije, odtod tudi nesporazumi in nejasnosti. Po sprejemu sporazumov bo glavna in tudi edina naloga predvsem ta, da se bodo le-ti res dosledno uveljavili in izvedli in to v vseh dejavnostih gospodarskega področja, negospodarstva ter tudi v družbenih službah.

V gospodarstvu in v nekaterih dejavnostih negospodarske smeri bodo samoupravni sporazumi predstavljali hkrati že teoretično in praktično, oziroma dejansko realizacijo notranjih delitvenih razmerij in višino osebnih dohodkov v okviru sprejetih pravilnikov o notranji delitvi. Vsaj v glavnem, če že ne pri vseh dejavnostih.

Na področju vzgoje in izobraževanja prevladuje splošno mnenje, da je samoupravni sporazum eno in financiranje drugo, oziroma, da bo finančna izvedba, npr. kalkulativnih poprečnih osebnih dohodkov, močno problematična. Na obalnem območju — podobna razmerja so verjetno tudi v drugih krajih Slovenije — je znašal npr. osebni dohodek pedagoškega delavca s srednjo izobrazbo v osnovni šoli za redno delo v prvem polletju 1971 povprečno 1584 din, kar je samo 78 % od poprečja na podlagi samoupravnega sporazuma, ki znaša 2024 din, oziroma je znašal poprečni osebni dohodek skupaj za vse tri izobrazbene kategorije glede na samoupravni sporazum le 82,6 %. V zvezi s temi posledicami sprejetih sporazumov so nastale določene nejasnosti.

Nekaj vprašanj: Ali bodo na področju vzgoje in izobraževanja samoupravni sporazumi uveljavljeni v celoti že v letu 1971 tako glede delitvenih razmerij po značilnih skupinah delovnih mest kot glede finančnega efekta, ali pa bodo postale zaradi nižje vrednosti točke nekatere bistvene določbe teh sporazumov le perspektiva na papirju? Na dodatna sredstva to področje v letu 1971 seveda ne more računati.

Ali se ne bodo razlike v osebnih dohodkih med posameznimi dejavnostmi še povečale in področje vzgoje in izobraževanja ponovno zaostalo, če bodo eni

realizirali 100-odstotno, drugi pa le 90-odstotno ali še manj sicer točkovno izenačene kalkulativne osebne dohodke?

Ali bomo pri uveljavljanju samoupravnih sporazumov res tako dosledni, da bomo samovoljo in nespoštovanje predpisov, dogovorov na področju delitve dohodka in osebnega dohodka dokončno res odpravili? Kako in s kakšnimi sredstvi bomo dosegli, da se bodo delovne organizacije ob sprejetju določenega zakona predvsem ukvarjale z vprašanjem spoštovanja teh zakonov in ne z vprašanjem, kako izigrati določila sprejetih zakonov ali samoupravnih dogovorov?

Iz ugotovitev republiškega sveta sindikatov ob sprejemanju samoupravnih sporazumov na 8. strani povzemam optimizem glede usklajevanja. Citiram: »Po dosedanjih spoznanjih, do katerih smo v sindikatih prišli, je glede procesa samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov možno ugotoviti zlasti naslednje:

S samoupravnimi sporazumi bomo dosegli večjo usklajenost osebnih dohodkov v panogah in med panogami (razlike med panogami vsekakor ne bodo v razmerju 100 : 170, kakršne so bile pred sporazumevanjem).« (Konec citata.) Močno si želimo, da bi ta razmerja bila manjša — pričo že omenjenega dejstva, da bodo razlike, neusklajenosti zaradi različne začetne realizacije teh sporazumov prej ostale, če se ne bodo celo povečale. Zato nekoliko dvomim v ta optimizem.

Preden sklenem, bi se dotaknil še odstavka iz informacij verifikacijske komisije. Na strani 16 je v zadnjem odstavku pri oceni stanja zapisano: »na komisijo ves čas njenega dela pritiskajo in to predvsem tisti, ki bi hoteli obdržati svoj privilegirani položaj. Tako npr. groze s prekinitvami dela zaradi neverificiranih samoupravnih sporazumov tisti, ki jih sploh še niso predložili. Pojavljajo se očitki, da manjšina ne bi smela odločati o večini, tudi tedaj, ko predlog samoupravnega sporazuma omogoča odpravo celotne akumulacije in podobno. Očitke, ki imajo svoj vzrok v nepoučenosti, je treba pojasnjevati, zlonamerne kritike pa brez predsodkov z dokazili ovreči, z njimi pa seveda razkriti tudi stvarne namene kritikov.«

Vprašujem: Žakaj k navedenim ugotovitvam, vsaj v materialih za skupščino, ne dodamo še imena delovnih organizacij, morda grupacij, ki so pritiskale in še pritiskajo, oziroma želijo imeti tako imenovani privilegirani položaj. Mi, žal, vedno operiramo s pavšalnimi ugotovitvami. Še to vprašujem glede na besede predstavnika izvršnega sveta, tovariša Vadnjala: bomo dosledni s sankcijami tudi tam, kjer ne bodo izpeljali 100 % samoupravnih sporazumov, ali samo tam, kjer jih bodo prekoračili? Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala. Želi še kdo besedo? Besedo ima poslanec Jože Bohinc.

Jože Bohinc: Tovarišice in tovariši poslanci, tovariš predsednik! V svojem prispevku bi želel opozoriti na nekatere značilnosti in vidike sporazumevanja, tako kot je le-to potekalo v delovnih organizacijah. Brez pridržka lahko ugotovimo, da so samoupravni sporazumi s celotnim potekom sporazumevanja od prvih osnutkov družbenega dogovora do podpisovanja sporazumov najbolj razgibali delovne kolektive in vzbudili nedvomno največ zanimanja. To je tudi razumljivo, saj je vprašanje delitve dohodka in osebnih dohodkov zelo konkretno vprašanje, s katerim se srečujejo ne samo komisije in samo-

upravni organi, marveč je to življenjski interes slehernega samoupravljalca. Že med nastajanjem osnutkov družbenih dogovorov so delovni kolektivi opozarjali, češ, ali ne bi kazalo čimprej obravnavati osnutkov dogovorov in na tej podlagi že izdelati račune ter primerjavo novega stanja in možnosti delitve po družbenem dogovoru. Takšen interes je bil opravičljiv, saj je minilo razmeroma precej časa od izida zakona o samoupravnem sporazumevanju do prvih osnutkov družbenih dogovorov. Zakon je bil objavljen v »Uradnem listu SRS« 11. februarja 1971, osnutki družbenih dogovorov pa so prihajali v javnost šele aprila. Oba družbena dogovora sta bila sprejeta konec maja. Vmesni čas je vladala med kolektivi nekakšna negotovost in včasih tudi nestrpnost, seveda predvsem zavoljo 21. člena zakona o samoupravnem sporazumevanju. Po tem členu mora namreč delovna organizacija, ki razdeli dohodek tako, da preseže obseg sredstev za zadovoljevanje potreb delavcev, izračunanih po merilih samoupravnega sporazuma ali družbenega dogovora, obvezno odvesti v republiški sklad prispevek na presežna sredstva.

Seveda je k temu razpoloženju prispevala tudi objava lestvice, ki določa višino prispevkov na izplačana presežna sredstva. Zato je bilo toliko bolj opravičljivo tudi pričakovanje, kakšna naj bodo merila, na podlagi katerih se bo delil dohodek. Ko sta bila objavljena četrta in peta osnutek družbenega dogovora, so nekatere strokovne službe v kolektivih že takoj izdelale tudi izračune že po prvem dokumentu, čeravno so bili to šele osnutki in so prinesli dokončna merila za določeno stroko šele samoupravni sporazumi. Iz nekaterih delovnih organizacij so po prvih izračunih po četrtem in petem osnutku družbenega dogovora za gospodarstvo ugotavljali, da jim nova delitev ne omogoča niti toliko, kolikor so delili dotlej. Jasno je, da so bila merila v četrtem in petem osnutku družbenega dogovora še nedodelana, imela so več omejitev in razen tega jih ni bilo mogoče kar neposredno uporabiti za izračun, ker je bil to pravzaprav smoter samoupravnega sporazuma in ne družbenega dogovora.

Ta naglica z izračunavanjem in tehtanjem, kakšna bo delitev po novem, nas opozarja na veliko zavzetost in široko sodelovanje javnosti pri oblikovanju načina usmerjanja delitve dohodka. Spričo izrednega zanimanja in povpraševanja o namenu in načinu sporazumevanja smo menili, da je nujno potrebno zagotoviti vsem delovnim kolektivom prepotreben informativni material in sicer z zakonom, z obema družbenima dogovoroma, s potrebno razlago in postopkom sporazumevanja kot tudi z metodologijo in napotki za pripravo dokumentacije ter izračunov. Priznati moramo, da je bilo gradivo dovolj na voljo, da so pristojni organi primerno in pravočasno poskrbeli za najpotrebnejše dokumentacije. V prvem razdobju pred sporazumi smo ugotavljali, da so bile z vsemi novostmi zelo na tekočem zlasti strokovne službe v delovnih organizacijah, da pa smo predvsem na terenu nekoliko zaostajali s politično akcijo in zavzemanjem stališč ter s pojasnjevanjem. Prav zategadelj so nas včasih prehitemale kritike in dezinformacije, češ, kakšno je to sporazumevanje, ko je vendar vse skupaj zasnovano tako, da bo država pobirala nove davščine in nič drugega. Tisti, ki so širili takšne in podobne vesti, so bili sprva celo precej glasni in na videz prepričljivi, zlasti še zato, ker so do takih sklepov prihajali menda na podlagi izračunov po družbenem dogovoru ter ugotavljali, da jim s postavkami in merili jemljemo domala vso akumulacijo.

Vendar je bilo takšno razpoloženje precej kratkotrajno in skorajda bolj prisotno tam, kjer so že dotlej delili dokaj visoko. Z objavljanjem samoupravnih

sporazumov se je stvar precej izboljšala, ker je vsa zadeva res prišla v fazo sporazumevanja in dogovarjanja o merilih, o faktorju stimulacije, o stopnji akumulacije, o pokrivanju skupnih potreb ipd.

Tako so bile dokaj učinkovito izpodbite trditve in mnenja, češ, saj je že vnaprej vse določeno in se nimamo kaj dogovarjati. Pri obravnavanju osnutkov samoupravnih sporazumov je lahko prišla do izraza institucija sporazumevanja, dogovarjanja ter medsebojnega usklajevanja. Takih oblik niso uporabljale samo pristojne komisije v republiki, marveč tudi sestavljalci sporazumov ter komisije v delovnih organizacijah, ki so bile posebej imenovane v ta namen. Šele v tej prvi fazi razgovorov in usklajevanj stališč pri sporazumevanju je prodrlo prepričanje, da je določanje meril, razvrščanje zaposlenih po kvalifikacijskih stopnjah, odločanje o stopnji akumulacije, o storilnostnem faktorju in drugem predmet samoupravnih sporazumov in ne splošnega družbenega dogovora, ki smo ga sprva, zlasti v fazi osnutka, res razumeli kot nekakšen zakon z vsemi omejitvami in merili, ki usmerjajo in diktirajo ves nadaljnji postopek sporazumevanja. Tudi izračuni in primerjave, ki so bili pripravljeni v času nastanjanja osnutkov in predlogov samoupravnih sporazumov, so pokazali mnogo bolj sprejemljivo podlago za dokončne odločitve in soglasja, ki so jih dajali samoupravni organi v delovnih organizacijah.

Kakšne težave in nejasnosti so se pojavljale prav v tej najodločilnejši fazi sporazumevanja? Najprej, da je bila razmeroma kasno po sprejetju družbenih dogovorov objavljena metodologija za primerjavo skladnosti s preostalim dokumentacijskim gradivom. Samoupravni sporazumi so prihajali razmeroma počasi v objavo, posebej to velja za osnutke sporazumov za gospodarstvo. Tu je bilo treba seveda poprej izvesti zelo zahtevno in naporno usklajevalno delo. To nenamerno zavlačenje je zopet ustvarjalo določeno napetost in nestrpnost v delovnih organizacijah in med kolektivi. Dokaz za takšno razpoloženje je bil pritisk na sindikate v občinah in na druge družbeno-politične organizacije. Medtem ko so republiški odbori pristojnih sindikatov delali zelo intenzivno in seveda tudi komisije delovnih organizacij za pripravo sporazumov, je bilo na terenu občutiti nekakšen zastoj, dokler sporazumov še ni bilo, mimo tega se je začela tudi sezona dopustov v juliju in v avgustu. Ta čas tudi strokovni odbori občinskih sindikatov pobude niso imeli dovolj v rokah, prav tako tudi ne občinski sindikalni sveti. Preslabo so bile organizirane tudi inštruktaže za tehnično-računovodske kadre delovnih organizacij. Zato najbrž tudi dokumentacijsko gradivo ni pravočasno prihajalo na pristojne komisije. To je nedvomno nekoliko zavrlo postopek verifikacije in dajanja soglasij k sporazumom.

Kakšne vsebinske dileme ter nejasnosti so se v razpravah največkrat pojavljale v delovnih organizacijah? Nedvomno so kolektive in njihove samoupravne organe največ angažirale razprave o pogojih in vrednotenju delovnih mest in razvrščanje zaposlenih v značilne kvalifikacijske skupine. Dalje faktor stimulacije in ne nazadnje oblikovanje kriterijev za razširjanje materialne osnove dela. Prav tako je bila v razpravah pogosto tudi prisotna težnja, kako vključiti v merila sporazumov tudi elemente minulega dela. Pri razčiščevanju vseh teh vprašanj je bilo dovolj nejasnosti in dilem in tudi različnih gledanj in stališč. Pri vrednotenju ter oblikovanju pogojev dela je za različna delovna mesta prevladovala težnja, da pogoje dela določajo podpisnice s sporazumom skupnih komisij, kar je seveda tudi prav. V mnogih primerih so to zahtevno delo dokaj dobro opravili in ovrednotili pogoje dela glede na njihovo specifično

naravo in težo ter zahtevnost dela, težavnost in škodljivost za zdravje in delovne okoliščine. So bili tudi primeri, ko delovne skupnosti za tako zahtevno nalogo niso bile dovolj pripravljene in je zato prišlo do zapletov in težav ter do zavlačevanja s podpisom sporazumov. Dogajalo se je tudi, da v nekaterih delovnih organizacijah niso postavili določanja pogojev dela na pravo osnovo, da bi ovrednotili naravo dela ter delovna mesta razvrstili po stopnji težavnosti in zahtevnosti, marveč so ocenjevali in razlikovali predvsem tehnično bolj opremljeno delovno mesto od manj opremljenega z manjšo storilnostjo. Pri tem so v delovnih organizacijah često prihajali do ugotovitev, kako skladneje vrednotiti delovna mesta in objektivno določiti pogoje in težavnost, če za to niso izdelana osnovna merila in ocene. Pri usklajevalnih postopkih je bila tudi močno prisotna zahteva, naj bi se osebni dohodki pri sorodnih skupinah zaposlenih čimbolj približevali in da bi razlike med njimi ostale predvsem kot izraz različnih pogojev dela in različnosti delovnega učinka. To je tudi cilj sporazumevanja in usklajevanja v prvi fazi znotraj stroke ali delovne organizacije in zatem tudi med strokami. Pomemben korak k temu cilju je že v tem, da smo se dogovorili za jasna in enotna merila in izhodišča za vrednotenje. Vendar bodo vsebinske dileme in pomanjkljivosti ostale tudi še po verifikaciji sporazumov. Treba jih bo razreševati in odpravljati, sporazume in njihova določila pa sproti izpopolnjevati ter bogatiti z novimi rešitvami. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala. Kdo še želi besedo? Besedo ima poslanka dr. Kornhauserjeva.

Dr. Aleksandra Kornhauser: Spoštovani predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Rada bi dala podporo vprašanju tovariša Hasla in sicer v tem smislu, da želimo odgovore predstavnikov izvršnega sveta in to čimprej. Gre za to, da ugotovimo, ali je v pripravi predloga za odmero sredstev za izobraževanje in vzgojo za leto 1972 upoštevana realizacija samoupravnih sporazumov. Smo namreč pred razpravo o sredstvih za leto 1972. Dobili bomo sicer predlog, vendar iz prakse vemo, da je v tem predlogu le težko kaj bistveno spremeniti. Če ne bo že v predlogu upoštevana realizacija samoupravnega sporazuma, potem ostaja za področje izobraževanja samoupravni sporazum problematičen dokument. Na področju izobraževanja in vzgoje v zadnjem času energično uveljavljamo ostre kriterije za opravljanje dela v skladu s pomenom izobraževanja za družbeni razvoj, kar nakazuje tudi načrt srednjeročnega in dolgoročnega razvoja Slovenije. Zato prosimo in terjamo jasen odgovor izvršnega sveta na postavljena vprašanja in seveda tudi realizacijo sprejetega družbenega dogovora. Predlagamo, da se za leto 1971 zagotovi kritje iz sredstev, ki so se stekla nad viškom realizacije finančnih načrtov samoupravnih skupnosti in so blokirana. Predlagamo, da z jasno računsko kalkulacijo prikažemo, kakšna sredstva so potrebna za leto 1972 in iz katerega vira jih je treba zagotoviti. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Prekinjam razpravo, ker prihajajo že poslanci republiškega zbora. Prekinjam torej sejo enotnega zbora in jo bomo nadaljevali takoj po končani skupni seji vseh zborov.

(Seja je bila prekinjena ob 13.05 in se je nadaljevala ob 13.10.)

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Nadaljujemo z delom enotnega zbora in sicer z razpravo k 2. točki dnevnega reda. Besedo ima poslanec Miro Repič.

Miro Repič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Verjetno moja debata prihaja iz drugačnega zornega kota kot razprava dosedanjih razpravljalcev. Sem namreč bolj skeptičen glede na celotno dogajanje okoli samoupravnega sporazumevanja in bom skušal prikazati probleme oziroma težave, s katerimi se srečujemo pri sporazumevanju v delovnih kolektivih proizvodnih organizacij, ki imajo že tako dovolj problemov s svojo proizvodnjo in s stanjem na tržišču. Mislim, da je to trenutek, ko v okviru sporazumov in višine osebnih dohodkov, ki jih predvidevajo sporazumi, ne moremo ostati ravnodušni. To zaradi tega, ker ne vem, kako bodo številke, ki se predvidevajo po sporazumih, dosežene. Dejansko se strinjam z oceno predstavnika izvršnega sveta, da so bila pri samem začetku dela uveljavljena splošna mišljenja, da bo šlo za neko zviševanje tistega limita, od katerega naprej se bo plačeval prispevek družbi. Zaradi tega je tudi prišlo do teh kalkulativnih osebnih dohodkov, kot so sedaj znani v samoupravnih sporazumih.

Druga stvar je seveda, kako jih bomo dosegali pri sedanjem stanju gospodarjenja. Izražam namreč bojazen, da vse izračune preveč apliciramo na leto 1970 in ugotavljamo dejanske rezultate leta 1970, ki po mnenju gospodarstvenikov ni bilo normalno gospodarsko leto. Ne vem namreč, koliko časa je še možna taka konjunktura. Vsi se zavzemamo za te sporazume in ugotavljamo, da predstavljajo zelo velik kvaliteten premik k izboljšanju naših družbenih odnosov. Ko pa pridemo do tiste točke, kjer se zavzemamo, da jih bomo dosledno izpolnjevali, nastajajo težave. Mislim, da jih bomo lahko izpolnjevali samo takrat, ko bodo strokovno pripravljene in strokovno tudi dokazane. Ne da bi šel v podrobnosti in strokovno obrazloženo teh stvari, mislim, da je v tem kratkem času to pomenilo le začetek in da stvari strokovno še niso razčiščene. Predvsem gledam na vrednotenje delovnih mest ter bi spomnil na leto 1957 in na enoletno akcijo o izvajanju analitične ocene delovnih mest v kolektivih. Ta akcija namreč tedaj ni uspela. Stvar je bila namreč take narave in tako težka, da ni mogla uspeti v enem letu. Sedaj pa naj bo to strokovno izpeljano v treh mesecih. Mislim, da tega ne bomo zmožni izpeljati.

Menim, da gremo preveč v podrobnosti vrednotenja delovnih mest, kar zadeva vprašanje kalkulativnih osebnih dohodkov. Sprašujem se, če se tu le preveč ne spuščamo v samoupravljanje z nekega širšega aspekta, da tu nek organ personificiramo, da potrdi njegovo mišljenje, medtem ko se že delovni kolektivi močno ukvarjajo s temi stvarmi. Delitev dohodka v kolektivu je namreč zelo občutljivo vprašanje in če to ni pravilno in ustrezno dokazano, potem nastane nejevolja in pojavijo se tudi slabi rezultati. Zato mislim, da bi podrobno ovrednotenje lahko prepustili podjetjem, da se samoupravno uveljavijo. Gre sicer le za okvirno kvoto, vendar se bojim, da bo človek, ki bo prišel s tem listkom papirja iz sporazuma, dejal: »Moje mesto je toliko vredno v samem sporazumu in taki so težavnostni pogoji in to tudi zahtevam.« Ne rečem, da je to nepravilno, izražam le bojazen, da se lahko marsikatera stvar zavrti popolnoma demagoško in v drugi smeri, kot je namen sporazuma.

Zato se zavzemam, da naj bodo te stvari v čim večji meri prepuščene kolektivom s pogojem spoštovanja določenih limitov.

Nadalje imam zelo velik pomislek glede načela družbenega sporazuma, ki govori, da morajo samoupravni sporazumi pospeševati razširjeno reprodukcijo. V informaciji, ki smo jo prejeli pa piše, da bi se po rezultatih in izvajanju teh samoupravnih sporazumov znižala akumulacija za polovico. Kolikor se akumulacija zniža na polovico, se zniža tudi razširjena reprodukcija in je potem tu nekaj narobe.

Mislím, da bi se to dalo nekako regulirati in sicer tako, da bi se predvideli za vsako stroko določeni minimalni odstotki akumulacije, ki bi se lahko — glede na tržno situacijo — tudi spreminjali vsako leto.

Nadaljnja stvar, ki me moti, je, da se preveč ustavljamo pri delovnih mestih in premalo pri dejansko vložnem delu.

Vrednotenje delovnih mest znaša v okviru sporazumov približno 85 %, medtem ko pomeni 15 % faktor stimulacije. Mislím, da je to premalo, saj so v svetu že ugotovili, da naj bo delovno mesto zapopadeno v samem osebnem dohodku v višini 50—60 %, ostalo je pa odraz individualnega zavzemanja posameznika. Mislím, da je ta stvar premalo zajeta v samoupravnih sporazumih in da bi jo bilo treba v tem smislu mnogo bolj upoštevati.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Kdo še želi besedo? Besedo dajem predsedniku republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, tovarišu Vinku Kastelicu.

Vinko Kastelic: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi samo nekaj besed o samoupravnem sporazumevanju v družbenih dejavnostih.

Dejstvo je, da je razprava o tem, kakšna naj bo bistvena vsebina samoupravnega sporazumevanja v družbenih dejavnostih, tekla že od takrat, ko je bil sprejet zakon in pozneje družbeni dogovor. Veste, da so bili takrat predlogi, da se za področje družbenih dejavnosti oziroma vsaj za nekatere sprejme namesto samoupravnih sporazumov neposredno družbeni dogovor.

Vendarle je potem prišlo do skupne odločitve, naj se tudi na področju vseh družbenih dejavnosti sklepajo samostojno samoupravni sporazumi in da je bistvena vsebina sporazumevanja enaka na vseh področjih družbenega dela.

To je praktično pomenilo ločitev odločitve o financiranju dejavnosti od odločitev o delitvi doseženega dohodka in osebnih dohodkov. To hkrati pomeni da ni pravne obveznosti tistih, ki zagotavljajo sredstva, ki so predvidena v samoupravnih sporazumih. Mi smo se te razlike zavedali, ker smo hoteli v tej fazi samoupravnega sporazumevanja doseči, da ugotovimo v komparativnem smislu, kakšna je družbena vrednost posameznega dela na posameznih področjih in v primerjavi z gospodarstvom in negospodarstvom, ne glede na to, kakšni so trenutno osebni dohodki in kakšen je način financiranja posameznih dejavnosti. Dejansko je položaj v družbenih dejavnostih tak, da so višji dohodki in višji osebni dohodki v tistih dejavnostih, ki so po imenu sicer družbene, vendar samostojno ustvarjajo svoj dohodek na tržišču. Delno je tako tudi v tistih dejavnostih, ki so v monopolnem položaju. Najnižje vrednotenje je v tistih družbenih dejavnostih, ki so proračunsko financirane: to so prosveta in izobraževanje, fundamentalna znanost in podobne dejavnosti. Na drugem vrhu lestvice so lekarne, banke, zavarovalnice in podobne dejavnosti.

Na našem kongresu pred nekaj dnevi smo ugotovili, da so številke in razmerja, zapisani v samoupravnih sporazumih, nedvomno javno in družbeno priznano izhodišče tudi za sklepanje pogodb o financiranju dejavnosti. To je nedvomno res tudi za področje vzgoje in izobraževanja.

Če sedaj preidem na neposredno financiranje, ugotavljamo pri gibanju osebnih dohodkov, da so se učinki sanacije, ki je bila izvedena v preteklosti in tudi letos, anulirali z inflacijo. Gre za to, da smo v ekonomski politiki predvidevali v letošnjem letu zaradi sanacije na področju vzgoje in izobraževanja bistveno večje gibanje osebnih dohodkov kot v drugih delih združenega dela. Vendar zadnji podatki kažejo, da so druge dejavnosti, za katere ni bila predvidena sanacija, bodisi da so to gospodarske ali negospodarske dejavnosti, napredovale hitreje kot področje vzgoje in izobraževanja.

Smo v stanju, ko so se zaradi inflacije razvrednotili vsi učinki sanacije na področju osebnih dohodkov in vrednotenja dela. Mislimo, da je to zelo resen pojav, ki kaže, da ugotovimo ob takih ali drugačnih gospodarskih težavah to dejstvo in da tudi pri financiranju za drugo leto sprejmemo na podlagi tega problema resne sklepe. Prosvetni delavci namreč pričakujejo, da se bodo njihovi nizki osebni dohodki gibal v prihodnje nekoliko hitreje kot se splošno giblje rast osebnih dohodkov. Če jih ponovno izneverimo z inflacijo ali s pomanjkljivim financiranjem, potem seveda na tem področju nismo dosegli ničesar.

Mi sami pa se v sindikatih tudi zavedamo, da čez noč ni mogoče realizirati tistih zneskov, ki so zapisani v samoupravnih sporazumih in da te neposredne zveze ne obstajajo. Prav tako se v sindikatih zavedamo, da bo samoupravno sporazumevanje doživelo svojo družbeno potrditev, če bodo stagnirali osebni dohodki in tistih dejavnostih, kjer so bili do sedaj najvišji. Torej, če bodo rasli počasneje kot osebni dohodki v tistih dejavnostih, ki so bile do sedaj najnižje na tej lestvici osebnih dohodkov. Če se bodo procesi nadaljevali v tej smeri, da bodo še naprej rasli osebni dohodki tistih, ki imajo največ denarja, ne glede na vse drugo, potem seveda cilja samoupravnega sporazumevanja tudi v začetni fazi nismo dosegli. Tako to sporazumevanje ne bo doživelo podpore. Mislim, da je ne samo od sklenjenih samoupravnih sporazumov, marveč tudi od njihovega objektivnega izvajanja, kontrole in udeležbe vseh dejavnikov odvisno, ali se bodo ti sporazumi izvajali tako, kot so zapisani, ali pa jih bomo obšli. Menim, da je razrešitev teh problemov sistemska in dolgoročna, predvsem v tem, da je v odnosu med družbo in financerji veljavno le dosledno in konkretno načelo dohodka. Proračun ni rešitev. Tisti, ki bo proračunsko financiran, bo tudi še vnaprej vedno zaostajal. Količina in kvaliteta dela ter cena in obračun opravljenega dela so osnove, na katerih lahko gradimo naprej. Menim, da je prav primer zdravstva oziroma nekaterih zdravstvenih institucij, ki so to načelo že uvedle, pokazal, da je to edina pot naprej. Pri tem bi omenil še en problem in sicer: samoupravni sporazumi so pokazali, da na področju družbenih dejavnosti tako vzgoje in izobraževanja kot tudi zdravstva obstajajo zelo velike razlike med posameznimi območji. Posamezna območja namreč niso sposobna financirati teh dejavnosti v taki višini kot druga. Samoupravni sporazumi, sklenjeni po vertikalnem načelu, so seveda te razlike še ostreje pokazali. Mislim, da bi morali delavci družbenih dejavnosti ob tem, ko ugotavljamo, kaj je socialno razlikovanje, kaj so njegove osnove in vzroki, postati tvorni faktor v odpravljanju teh razlik s konstruktivnimi predlogi in ne tako, da za vsako ceno zahtevamo večja sredstva, ne glede na to, v kakšni situaciji smo. Če neka komunalna skupnost ali neka temeljna izobraževalna skupnost ni

sposobna financirati svojega dela, potem taka skupnost ali ni sposobna za življenje, ali pa bi bilo treba sprožiti iniciativo za združevanje teh skladov širših območij. Morda tudi sprožiti iniciativo, da se uvede izravnava morda s pomočjo dopolnilnega financiranja. V tej smeri bi morali delavci teh dejavnosti to doseči, ker brez tega je zaman zahteva po izenačevanju potreb in storitev, ki jih nudijo te dejavnosti občanom. Te teritorialne razlike so prevelike, so nevzdržne in ponovno povzročajo, posebno na področju vzgoje in izobraževanja, veliko socialno diferenciacijo med mladimi ljudmi, saj je njihov start v življenje zelo neenak.

Mislím, da moramo tako gledati na samoupravno sporazumevanje. Moramo ga pojmovati kot začetek. Napredek je v tem, da je danes vendarle širši del družbe in kolektivov verificiral stvari, ugotovil, kaj so normalne družbene vrednosti nekega dela itd. Čas in roki so bili zelo kratki. Mislím, da smo bodisi iz objektivnih, bodisi iz drugih vzrokov prišli do tega, da o nekem zakonu diskutiramo dve leti, potem pa ga moramo v štirih, petih mesecih izvesti. To je naša stara napaka. Zato mora samoupravno sporazumevanje, ki ga gledamo kot začetni proces, dajati v perspektivi z dopolnjevanjem itd. rezultate.

Samoupravni sporazumi v večini družbenih dejavnosti določajo, da so posamezne njihove določbe obvezne tudi za notranjo delitev. Gre torej za to, da v sedanjem trenutku realiziramo take odnose osebnih dohodkov znotraj delovnih organizacij, kot so zapisani v samoupravnih sporazumih in v taki meri, kot je to obvezno v smislu teh sporazumov. Tu torej ne sme biti odstopanja, ker je javna razprava pokazala, kakšno mora biti medsebojno vrednotenje dela. Posamezne poklicne skupine se morajo pač sprijazniti s tem, da je treba uveljavljati take odnose, za katere večina delavcev meni, da so za posamezne dejavnosti normalni; razlike so mogoče le po merilih za učinek, zahtevnost dela ipd.

Predsedujoči dr. Srečko K o r e n : Hvala. Želi še kdo besedo? Besedo ima član izvršnega sveta, Boris Vadnjal, ki bo odgovoril na postavljena vprašanja.

B o r i s V a d n j a l : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Najbrž sem dolžan, poleg izčrpne obrazložitve tovariša Kastelica, konkretnije odgovoriti na vprašanje tovariša Hasla in tovarišice Kornhauserjeve.

Ves čas je bilo znano načelo, da samoupravni sporazumi določajo okvire za medsebojne odnose v delitvi, ne pa že avtomatično vnaprej zagotovljeno maso za osebne dohodke. Tako ne za področje gospodarstva kot tudi ne za področje družbenih dejavnosti. Mislím, da je nujno, da se to osnovno načelo ponovi. Pri tem menim, da bo lahko predvsem za področje družbenih dejavnosti, ko bodo postali samoupravni dogovori javni dokument, vsakdo dajal svoje pripombe in mnenja in celo sprožil obnovitev postopka za izdelavo, oziroma dopolnitev samoupravnega sporazuma. Takrat bo lahko prišlo do še večjih in popolnejših kvalitét, kot jih vsebuje danes samoupravni sporazum. Zato moramo biti pri zahtevah v družbenih dejavnostih za realizacijo danes postavljenih določenih samoupravnih sporazumov realni. Menimo, da za leto 1971 ne moremo pričakovati več sredstev, kot so jih opredelili finacerji in proračuni za te namene. Vprašanje viškov, ki jih omenja tovarišica Kornhauserjeva, sodi v pristojnost skupščine, da v proračunu odloči, kakšno usodo naj imajo ti viški. Pri tem najbrž moramo upoštevati vse tisto, kar smo v skupščini govorili pred

14 dnevi v zvezi s stabilizacijo našega gospodarstva. Reči moramo tudi ostalim zunaj družbene dejavnosti, da stabilizacije najbrž ne morejo prevzeti nase samo dejavnosti družbenih sfer oziroma negospodarstva. Nadalje menim, da moramo za leto 1972 upoštevati samoupravne sporazume, ker se sicer lahko izrodijo samo v krpo papirja. Takega razvrednotenja samoupravnih sporazumov ne bi smeli dovoliti. Zato smo pri prvih obravnavah za pripravo proračuna za leto 1972 v izvršnem svetu dejali, da naj bodo izhodiščna osnova za sestavo proračunov za družbene dejavnosti v letu 1972 tudi samoupravni sporazumi s teh področij. S tem seveda še ni rečeno, da se bodo v celoti realizirali, ker je končno vse skupaj odvisno od gospodarskih gibanj, od stabilnosti, od gibanj osebnih dohodkov v gospodarstvu in od možnosti gospodarstva za financiranje teh dejavnosti. Strinjam se, da ne smemo razvrednotiti samoupravnih sporazumov tudi za področje družbenih dejavnosti, če se ne upoštevajo določila, ki jih upoštevajo ti sporazumi. Mislim, da je s tem dovolj jasno odgovorjeno, kakšen odnos ima izvršni svet do realizacije samoupravnih sporazumov. Konkreten odnos bo morala opredeliti skupščina sama in predvsem opredeliti tudi vse tiste faktorje, ki delujejo. Torej tisti, ki se za sredstva borijo in tiste, ki morajo dati sredstva.

Glede na razpravo tovariša Repiča moram še enkrat poudariti, da niso samoupravni sporazumi neka pravica in da se samoupravni sporazum ne sme in ne more preleviti v tako imenovani tarifni pravilnik. Če so pri sestavi samoupravnih sporazumov težile nekatere delovne organizacije k čim večji opredelitvi mase osebnih dohodkov, so težile zaradi tega, da ne bi prišle eventualno pod udar člena, s katerim se določa davek. Taka opredelitev je lahko tudi bumerang, kot je to že v nekaterih podjetjih. Danes ponekod namreč pravijo: »Sedaj nam uresničite to, kar ste se dogovorili s samoupravnim sporazumom, ne glede na to, kakšen dohodek ustavarjamo v gospodarski organizaciji.« Zato smo že doživeli nekaj konfliktov in celo prekinitev dela v Sloveniji prav zaradi nerazumevanja realizacije samoupravnih sporazumov, da je odvisna realizacija samoupravnega sporazuma samo od uspehov in rezultatov dela in dohodka, ki ga ustvari delovna organizacija. Mislim, da bi bilo zelo napačno postavljati zahteve, naj se na nekem družbenem nivoju določi minimalna stopnja akumulacije. To smo poskušali in smo skušali vzeti kot minimalni kriterij vrednost kapitala oziroma obrestno mero. Ugotovili smo, da tudi ta kriterij ne bi bil primeren in da je bolje prepustiti, da se v okviru dejavnosti delovne organizacije med seboj dogovorijo, kakšna naj bo ta minimalna stopnja akumulacije.

Strinjam se končno, da bomo morali družbene dogovore in samoupravne sporazume sproti prilagajati rezultatom naše ekonomske politike in predvsem — na žalost — tudi inflacijskim težnjam in s tem v zvezi tudi z življenjskim stroškom. Zato tudi menimo, da je družbeni dogovor kot samoupravni sporazum permanentna naloga vseh tistih, ki na tem področju delajo. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala. Želi še kdo besedo? Besedo ima poslanka dr. Aleksandra Kornhauser.

Dr. Aleksandra Kornhauser: Zahvaljujem se tovarišu Vadnjalu za zelo jasen odgovor, vendar menim, da je treba dodati zaradi večje jasnosti še tole: točno je, kar je dejal, da določajo samoupravni sporazumi razmerja v odnosih delitve, ne pa realizacijo, vendar moramo to tolmačenje razširiti na odnose delitve ne samo v eni sferi, marveč tudi v odnosu delitve med sferami.

Ne govorim samo za področje izobraževanja in vzgoje, marveč tudi za področje zdravstva, sociale, kulture in podobno. Nobeno od teh področij se ne želi okoriščati in se doslej niti ni v večji meri z dobrinami, ki jih ustvarja naša družba, kot to velja za področje gospodarstva in javne uprave. Gre samo za urejena razmerja. Če bo odstotek realizacije nižji, naj bo ta odstotek nižji tudi na vseh področjih. Vsi bomo pripravljeni stisniti pest, vendar na vseh področjih in v enakem merilu.

Kar zadeva možnosti za letošnjo sanacijo, menim takole: kot je prejšnji govornik dejal, so učinki sanacije zvoedeneli zaradi inflacije. Na področju izobraževanja in vzgoje smo ponovno pred problemi kot tedaj, ko je izvršni svet predlagal sanacijske ukrepe. Zaradi tega bo treba nujno razpravljati tudi o viških, ki sodijo v pristožnost skupščine. Ne pozabimo, da je bil predlagatelj izvršni svet in upamo, da bo načelom, ki jih je takrat sprejel, sledil tudi sedaj. Hvala lepa.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala. Želi še kdo besedo? (Ne.) Če ne, končam razpravo in mi dovolite, da povzamem na kratko, kar je bilo izraženo v poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Poročilo komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in verifikacijske komisije ter današnja razprava kažejo, da prihajajo do izraza osnovne intencije zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov pri sprejemanju samoupravnih sporazumov.

Gre za trajen proces in za novo bistveno sestavino nadaljnega razvoja našega samoupravnega sistema, ki dobiva ustrezno mesto z ustavnimi dopolnili tudi v ustavnem sistemu. Zato bo treba še bolj organizirano, zlasti še z bolj izoblikovanimi samoupravnimi postopki v duhu ustavnih dopolnil, uveljavljati načelo, da interesi delovnih organizacij pri nastajanju in delitvi dohodka niso več zgolj notranji interesi in samo njihov notranji problem. Dosedanje često, dokaj izolirano obravnavanje elementov o uspešnosti ali neuspešnosti gospodarjenja postaja vse bolj javno. Podpisniki samoupravnih sporazumov oziroma delovne organizacije bodo odslej kot sestavni del oblikovanja svoje politike dohodka in osebnih dohodkov iskale z gospodarskega, družbenega in socialno-političnega gledišča ustrezne rešitve v medsebojnem usklajevanju po načelih samoupravnega sporazumevanja. Premagan je začetni odpor zoper usklajeno in primerno vrednotenje osnov za priznavanje nekaterih pravic iz dela in v zvezi z delom. S tem je dan začetni pogoj, ki zagotavlja, da se bo samoupravno sporazumevanje uveljavilo kot poglobljena oblika in metoda za večjo smotrno skladnost osebnih dohodkov v strokah in tudi med strokami. To hkrati zagotavlja, da se na ta način ustvari najučinkovitejše sredstvo zoper ekscese v delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Razprava je med drugim opozorila na problem zagotovitve sredstev za realizacijo sprejetih samoupravnih sporazumov v družbenih dejavnostih. Nekateri menijo, da bodo že samo sprejeti samoupravni sporazumi zavezovali tudi plačnike za posamezne dejavnosti. V tej zvezi velja opozoriti na določbo, sprejeto v samoupravnih sporazumih, da si bodo podpisniki sporazuma prizadevali,

da bi čimprej dosegli dohodek, ki bi omogočal ovrednotenje dela na ravni osnov in meril samoupravnih sporazumov.

Glede na to predlagam, da sprejmemo predložena poročila in pozitivno ocenimo dosedanje delo vseh organov, ki sodelujejo v procesu sprejemanja družbenih in samoupravnih dogovorov. Podpisnike družbenih dogovorov pa zavežemo, da še nadalje skrbno spremljajo izvajanje zakona ter ob tem oblikujejo in predlagajo skupščini nove rešitve, ki bodo zagotavljale nadaljnji razvoj samoupravnega sporazumevanja. Te rešitve morajo predvsem zagotoviti dosledno in poglobljeno izpopolnjevanje temeljnih načel zakona in sicer, da delovni ljudje v organizacijah združenega dela s samoupravnimi sporazumi določajo in usklajujejo osnove ob upoštevanju, da je delitev dohodka funkcionalni del in element nacionalnega dohodka sploh in da posledice delitve odsevajo v gospodarskem in družbenem razvoju in da izvajanje zakona ni enkratni intervencijski ukrep, marveč trajen in bistveni sestavni del našega družbeno-ekonomskega sistema..

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na sklepanje o soglasju k predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« Piran, k predlogu zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, št. 282, ki se nanaša na turistični projekt »Babin Kuk«, in k predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, ki se nanaša na uresničitev petega projekta cest.

K tej točki ste prejeli predloge zakonov v zvezi z vsemi tremi pogodbami, danes pa ste dobili na klopi tudi poročilo začasne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR Slovenije za proučitev vprašanja s področja družbeno-ekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti. Kasneje so dali svoja poročila k tej točki dnevnega reda še izvršni svet, republiški sekretariat za finance in zakonodajno-pravna komisija. Ta poročila ste prav tako dobili danes na klop.

Sklepanje pogodb in dajanje garancij za mednarodna posojila je v pristojnosti federacije. Po 4. točki ustavnega amandmaja XXXIV pa federacija lahko prevzame tako obveznost, če se s tem strinjajo republiške in pokrajinske skupščine.

Zvezni izvršni svet je na svoji seji dne 1. 5. 1971 odločil, da zaprosi republiške in pokrajinske skupščine za soglasje k ratifikaciji pogodb, ki so predmet predloženih zakonov.

Zeli morda besedo predstavnik izvršnega sveta? (Da.) Besedo ima član izvršnega sveta, tovariš Franc Razdevšek!

F r a n c R a z d e v š e k : Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci.

Dovolite mi, da vas nekoliko obširneje in podrobno seznanim s projektom »Bernardin«, ker se mi zdi, da so poslanci o njem najbrž res premalo obveščeni. Zato bom posegel za dve leti nazaj, ko so se začeli razgovori z Mednarodno banko za obnovo in razvoj.

V slovenski javnosti se predvsem v zadnjem času pojavljajo nekatere nejasnosti in tudi netočne razlage o gradnji turističnega kompleksa »Bernardin« ter podpisanega posojila Mednarodne banke za obnovo in razvoj za to turi-

stično naselje. Zato mislim, da vas moram, tovarišice in tovariši poslanci, pred današnjo razpravo o predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za izgradnjo turističnega projekta »Bernardin« v Piranu vsaj na kratko seznaniti z nekaterimi dejstvi, ki so prispevala k temu, da danes lahko razpravljamo o predlogu tega zakona.

Pred dvema letoma je bilo v organih zveznega izvršnega sveta postavljeno republikam vprašanje, katere turistične objekte bi predlagali zveznemu izvršnemu svetu in Mednarodni banki za obnovo in razvoj v kreditiranje in v kakšnem obsegu. Posebna komisija zveznega izvršnega sveta je bila dolžna napraviti selekcijo predlogov, ker je bila Mednarodna banka za obnovo in razvoj mnenja, da lahko kreditira le dva do tri večje turistične objekte, in to na obalnih področjih. Vsaka republika je nastopila z več predlogi. Le Slovenija se ni natančneje opredelila, ampak je predlagala tako imenovano alpsko obalno cono, ki obsega slovensko obalo, Kras ter Soško in Gornjesavsko dolino. Na seji te komisije je bil v prisotnosti predstavnikov republik po dolgem razpravljanju sprejet sklep, naj gre prvi obrok kredita Mednarodne banke za obnovo in razvoj za projekte ob morju in sicer za »Babin Kuk« pri Dubrovniku, »Jaz« pri Budvi ter za projekte na slovenski obali. Hkrati je komisija pod pritiskom drugih republik sprejela tudi sklep, da se mora Jugoslavija potruditi in vztrajati, da bo drugi obrok kreditov za turistično kreditiranje s strani Mednarodne banke za obnovo in razvoj namenjen objektom kontinentalnega dela turizma.

Kmalu zatem je prišla v Jugoslavijo prva komisija Mednarodne banke z nalogo, da predvsem pregleda dokumentacijo za projekt »Babin Kuk« in »Jaz« ter ugotovi, če bi morda prišel v poštev tudi kakšen objekt na slovenski obali. Moram poudariti, da je bil očiten pritisk, da se v tej fazi kreditirajo predvsem projekti iz sklopa južnega Jadrana, to je »Jaz« in »Babin Kuk«, in da je komisija prišla v Slovenijo zlasti zaradi sklepa zveznega izvršnega sveta, da se lahko za kredite potegujejo tudi objekti na slovenski obali. Med večdnevnim bivanjem v Piranu je komisija ugotovila, da za kreditiranje ni mogoče predlagati več različnih in med seboj dislociranih objektov ter da je treba iz programa turističnega razvoja slovenske obale izločiti en večji objekt. Mednarodna banka za obnovo in razvoj se je zanimala predvsem za kreditiranje večjih objektov. »Jaz« pri Budvi naj bi imel 5000 turističnih postelj in prav toliko restavracijskih sedežev, enako tudi »Babin Kuk«. Mi pa smo po posvetu s predstavniki občinske skupščine Piran in s potencialnimi investitorji, predstavniki Ljubljanske banke in republiške uprave izbrali samo projekt »Bernardin« kot dovolj velik, da bi lahko konkuriral za kredit Mednarodne banke. Hkrati je bilo ugotovljeno, da zahtevam Mednarodne banke od potencialnih investitorjev za »Bernardin« najbolj ustreza ljubljansko trgovsko podjetje »Prehrana«, sedaj »Emona«. Predstavniki Mednarodne banke so tudi ugotovili, da ima projekt »Bernardin« že v tej fazi boljše pripravljeno projektno dokumentacijo kot »Babin Kuk« in »Jaz« in da se zato, pa tudi zaradi turistično izredno ugodne geografske lege, lahko uspešno poteguje za mednarodni kredit. Ko so videli še močan promet na naših mejah in obisk turistov ne samo v sezoni, ampak tudi v posezoni, je to takoj pripomoglo k temu, da so se odločili za naš, slovenski projekt. Zagotavljali so, da je projekt v tej fazi eden izmed najboljših, kar jih na področju turizma v Jugoslaviji kreditira Mednarodna banka.

Na podlagi navedenih ugotovitev se je potem odvijal skoraj dve leti trajajoč postopek, v katerem so predstavniki Mednarodne banke skupno s slovenskimi eksperti vsestransko proučevali projekt »Bernardin«, posebno skrb pa so posvetili ekonomskemu delu projekta. Celotno delo so končali v več kot 120 dnevih bivanja samo v Sloveniji. Ob tem ne računamo zelo obsežne študije, ki je bila narejena in poslana centrali v Washington. Pri tem je bil do dokajšnjih nadrobnosti pregledan tudi gospodarski položaj »Emone« Ljubljana kot investitorja in tudi Ljubljanske banke kot sokreditorja. Oba partnerja je Mednarodna banka sprejela. Moram poudariti, da se je prvič v zgodovini mednarodne banke dogodilo, da sta gospodarska organizacija in banka sklenili pogodbo neposredno z Mednarodno banko. Doslej je vse kreditne aranžmaje sklepala država in je bila ne le porok, ampak tudi kreditojemalec. Zdaj pa je Mednarodna banka na podlagi temeljite študije odločila, da sklene neposredno pogodbo z »Emono« Ljubljana in Ljubljansko banko, država, federacija in za njo tudi Slovenija pa nastopi le kot porok.

Končne sporazumne ugotovitve dajejo o projektu »Bernardin« tole sliko:

Skupna vrednost investicije znaša 383,6 milijona dinarjev. Od tega je kredit Mednarodne banke v višini 39 % ali 10 milijonov dolarjev, kar zneso 150 milijonov dinarjev. Kredit Ljubljanske banke je 39 % ali 151,1 milijona dinarjev. in udeležba »Emone« s svojim ekvikapitalom 22 % ali 83,5 milijona dinarjev. S temi sredstvi naj bi bili zgrajeni objekti »Bernardina«, ki naj bi imel 2500 hotelskih ležišč visoke kategorije B in okrog 600 restavracijskih sedežev. Pri tem se računa na 45 % letno izkoriščenost zmogljivosti in na 80 % udeležbo inozemskih nočnin. V ilustracijo bi rad povedal, da je to število najbrž mogoče doseči, saj danes dosegamo v Sloveniji poprečno 64 % letno izkoriščenost naših hotelskih kapacitet. To zdaj dosega Bled, prav tako tudi Portorož.

Devizni priliv »Bernardina« je predviden na okrog 7 milijonov dolarjev letno. Tako naj bi Bernardin dal v 20 letih najmanj 122 milijonov dolarjev deviznega priliva. Ob tem pa ne računamo deviznega priliva, ki bi bil ustvarjen izven turističnega naselja Bernardin. Mi pa si močno prizadevamo, da bi to izvenpenzijsko potrošnjo povečali. Potrošnjo v trgovinah naj bi organizirali tako, da bomo imeli čimveč ustreznih trgovin in bodo tako izdatki tujcev za izvenpenzijske storitve dosti večji kot doslej.

Po predvidevanjih bi torej dal Bernardin v 20 letih, po odbitku odplačila deviznega kredita Mednarodni banki, okrog 100 milijonov dolarjev, in to predvsem naši skupnosti. Moram poudariti, da je nekaj nad 7 milijonov dolarjev, kolikor je računani letni devizni priliv Bernardina, potrebno odšteti 900 tisoč dolarjev za obveznosti do posojila Mednarodne banke, okrog 350 tisoč dolarjev potrebuje hotel za svoje potrebe, preostalo pa lahko potem daje na razpolago drugim gospodarskim področjem, torej naši družbi. Ves ekonomski izračun za »Bernardin« je bil narejen po cenah iz leta 1970, vendar s 30 % rezervo pri gradbenih stroških, pri tem pa upošteva stimulativen mehanizem federacije in republike pri beneficiranih obrestih, ki je veljal v letu 1970.

Sedaj se v razpravi močno poudarja tudi vprašanje posledic in vpliva te investicije. Sicer mislim, da sem delno že odgovoril s podatkom, da je v 20 letih upravičeno pričakovati od Bernardina — po odplačilu kredita — okrog 100 milijonov dolarjev deviznega priliva. Mislim, da je ta podatek najvažnejši in da so iz njega tudi najbolj razvidne ugodne posledice izvedbe tega projekta za več panog slovenskega gospodarstva.

Kako bo ta investicija vplivala na gradnjo drugih turističnih objektov v Sloveniji, pa je najbrž težje predvideti. Če pa računamo na udeležbo slovenskih poslovnih bank in tudi drugih bank, ki bodo ob primerni stimulaciji hotele investirali v turistične objekte v Sloveniji, bomo lahko letno pridobili nekaj nad 200 milijonov dinarjev za turistične investicije. Bernardin sam pa bi v petih letih izrabljanja domačega in tujega kredita predstavljal eno petino sredstev, razpoložljivih za investicije v turizmu. Seveda je za pet let vnaprej težko predvidevati bančno sposobnost za investiranje, vendar moram pojasniti, da v predlogu zakona o beneficiranju obrestne mere za gradnjo turističnih kapacitet predvidevamo, da bo za pogodbe, ki so bile sklenjene v letu 1970 in niso bile potem v celoti realizirane, veljal isti režim beneficiranja kot v letu 1970 s stimulativnimi posegi federacije. Z gotovostjo pa lahko trdim, da po naših in mednarodnih ugotovitvah dajejo največji devizni priliv iz turizma koncentrirani primarni turistični objekti, ker se v njih lahko doseže višje penzijske cene in tudi višjo izvenpenzijsko potrošnjo ob sorazmerno manjših stroških poslovanja in manjših stroških gradnje ter vzdrževanja sekundarnih turističnih objektov na enoto. Kdor je potoval po turističnih deželah, se je lahko sam prepričal, kako tudi v alpskih centrih ali na morju gradijo turistične komplekse, kajti danes moderen turist ne zahteva samo postelje, žlice in stola, ampak mnogo več, tako imenovano turistično infrastrukturo, tako imenovane sekundarne turistične objekte. Takšni pa so rentabilni le, če je ob njih določena koncentracija primarnih turističnih objektov. Iz tega razloga tudi mislimo, da je za skupnost in gospodarstvo ugodneje naložiti večja sredstva v koncentrirano gradnjo turističnih zmogljivosti ob upoštevanju ugodnih naravnih pogojev. Pri tem pa ne mislimo, da izven take koncentracije turistični objekti niso potrebni, ampak le, da so dislocirani in praviloma manjši turistični objekti brez večvrstne turistične infrastrukture lahko samo dopolnilo in morebiti tudi začetek kasnejše koncentracije gradnje turističnih objektov. Podobna načela upoštevamo pri gradnji različnih industrijskih in drugih gospodarskih objektov, kjer tudi ne dajemo prednosti gradnji manjših obrtnih delavnic.

Dovolite mi, tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci, da omenim še nekaj zadev v zvezi s projektom Bernardin, ki jih moramo upoštevati v razpravi o primernosti graditve tega objekta.

V prvi vrsti želim poudariti, da smo se pred dvema letoma morali odločiti, ali naj sprejmemo gradnjo Bernardina ali pa se odrečemo zelo ugodnemu kreditu Mednarodne banke za obnovo in razvoj po 7,25% obrestni meri za dobo 25 let. Kakor je znano, so to v mednarodnem merilu vendarle najcenejši in najdaljoročnejši krediti, saj jih na primer za industrijo dajejo na mnogo krajši rok, da o običajnih komercialnih mednarodnih kreditih niti ne govorimo. Dosegli smo prav tako ugoden kredit kot za infrastrukturo, konkretno za ceste. Hkrati je bila Sloveniji dana možnost, da zaradi dobro pripravljene osnovne dokumentacije pride do tega kredita že v prvi tranši, ker drugi projekti še niso bili dokumentacijsko izdelani. Podobno je veljalo izkoristiti tudi možnosti pri Mednarodni banki, kjer je bila direkcija za turistično kreditiranje popolnoma na novo osnovana in je lahko prišla Jugoslavija takoj na vrsto s svojimi predlogi, preden so se s svojimi predlogi pojavile tudi druge države. Moram poudariti, da so to prvi turistični krediti, ki jih daje Mednarodna banka. Dolej je Mednarodna banka sicer dala kredit za turistično gradnjo tudi Maroku, vendar ne čistega, ampak v sklopu drugih angažmajev.

Dvoletno sodelovanje s predstavniki Mednarodne banke je bilo za naše sodelavce pri Ljubljanski banki in nekaterih drugih institucijah, ki so med tem časom z Mednarodno banko sodelovali, tudi dobra šola.

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je podpis pogodbe za »Bernardin« in »Babin Kuk« objavila v svojih publikacijah, ki jih pošilja 115 državam, članicam banke. S tem je bila poleg informacije opravljena tudi močna propagandna poteza za turizem v Jugoslaviji, ki je tudi po svoje učinkovala. Za naš turizem in za možnosti investiranja pri nas so se že začele resno zanimati nekatere svetovno znane turistične firme. Zelo znana firma Sheraton se že dogovarja z »Emono« Ljubljana kot investitorjem, da bi prevzela enega izmed teh hotelskih objektov v Bernardinu in vanj pošiljala goste. Prav tako se sedaj zanimajo za nas tudi druge znane močne korporacije, kot so Hollyday, ITT in tako dalje. Prav pri Bernardinu smo tudi uspeli preusmeriti dosedanjo prakso Mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki je bila doslej pripravljena delati samo z zveznim izvršnim svetom in z Jugoslovansko investicijsko banko; tokrat je prvič sklenila pogodbo z investitorjem in s poslovno banko, federacija pa daje samo garancijo. Tudi ta poteza ima svoje ugodne posledice, saj se bo del kredita Mednarodne banke pojavil v slovenski banki in bo koristil tudi drugim gospodarskim panogam. Poleg tega je s tem dobila Ljubljanska banka tudi svetovni ugled, saj se na primer državni banki Italije in Zahodne Nemčije že pripravljata, da bi Ljubljansko banko priznali za poslovnega partnerja. Zaradi kreditiranja projekta Bernardin pa je Mednarodna banka pokazala tudi več razumevanja za razprave o kreditiranju gradnje slovenskih cest, ker je oboje v določeni medsebojni vzročni povezavi. Ugodne posledice gradnje Bernardina se bodo javljale tudi drugod. Tako zbiramo dinarska sredstva za gradnjo elektrogospodarskih objektov; ta sredstva bo potrebno naložiti v objekte, ki nam bodo dajali najvišji neto devizni učinek, da bomo potem z devizami lahko kupili opremo za elektrogospodarske objekte. Podobne pozitivne posledice bo čutili tudi v drugih gospodarskih panogah. Ker dajejo turistični objekti pač največji devizni dohodek, je ekonomsko utemeljeno, da vanje vlagamo ter s pomočjo deviz in drugih multiplikativnih učinkov turizma oživljajoče vplivamo na gospodarstvo. Zato se je tudi Mednarodna banka odločila, da na tak način pomaga našemu gospodarstvu, ki je nenehno v težavah s svojim zunanjetrgovinskim deficitom. Z našim dohodkom od turizma pokrivamo nekako tretjino zunanjetrgovinskega deficita. Če se bomo dobro organizirali, bomo lahko prispevali še več. Tudi v slovenskem merilu je tako. Računamo, da bo slovensko turistično gospodarstvo v letošnjem letu prigospodarilo okrog 100 milijonov dolarjev, kar je približno tretjina našega zunanjetrgovinskega deficita. Ker letno prestopi naše meje čez 30 milijonov tujih turistov, je naša dolžnost, da jih skušamo čimveč zadržati tudi pri nas, da ne bomo tranzitna turistična dežela, ampak bomo svoje naravne pogoje izrabili tudi v korist stacionarnega turizma.

Morebiten odstop od projekta Bernardin bi lahko imel za Slovenijo številne in dokaj usodne posledice, med katerimi naj naštejemo vsaj nekatere. Gotovo bi odstop izzval negotovanja nekaterih drugih republik, ker bi menile, da bi s svojimi projekti morda uspele dobiti kredit Mednarodne banke, če ne bi bilo našega predloga. Konkretno mislim na »Jaz« pri Budvi. V neprijeten položaj bi s tem postavili tudi novoustanovljeno direkcijo za turizem pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj, ki bi dobila od upravnega odbora, katerega sestavljajo vse članice, nezaupnico, ker ni dovolj vestno in strokovno proučila položaja v Sloveniji.

Ob taki nezaupnici bi naši morebitni prihodnji predlogi za kreditiranje turističnih objektov naleteli na težko premagljive težave in bi verjetno tudi drugi slovenski predlogi ne bili deležni take pozornosti, kakršne so danes. Našemu odstopu bi ne glede na utemeljitve sledila informacija vsem 115 državam članicam Mednarodne banke, kar bi postavilo Slovenijo in Jugoslavijo v čudno luč neresnih partnerjev.

Po približnih računih bi Bernardin absorbiral nekako petino bančnih sredstev, namenjenih v 5 letih turizmu v Sloveniji. Če bi od Bernardina odstopili, je verjetno, da bi bil pritek kreditov v turistično sfero nekoliko manjši in bi bilo manj sredstev za vrhunsko in koncentrirano turistično gradnjo, s čimer bi bili tudi znatno zmanjšani devizni učinki naložb, s tem pa tudi nacionalne koristi, ki se kažejo predvsem v čimvečjem deviznem dohodku. Zaradi vseh teh dejstev je komite izvršnega sveta za turizem menil, naj bo to vseslovenska turistična investicija. Tudi izvršni svet je ob likvidaciji izvenproračunske bilance v federaciji, ki je hkrati pomenila prenehanje beneficiranih obrestí za zvezna turistična vlaganja, sprejel sklep, da se bo pri skupščini zavzemal za to, da bi turističnemu kompleksu Bernardin in vsem projektom, za katere so bile pogodbe sklenjene v letu 1970, torej takrat, ko je ta režim še veljal, zagotovili enake pogoje, kot so bili doslej. To izhodišče smo upoštevali tudi v predlogu za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za vlaganja v turizem, ki sta ga republiški in gospodarski zbor naše skupščine že sprejela, konkretno izvedbo pa bo vseboval predlog tega zakona, ki je že izdelan in je trenutno v razpravi v organih izvršnega sveta in bo prav kmalu predložen naši skupščini.

O čem naj torej danes odločimo? Danes razpravljamo o obveznostih, ki naj bi jih republika prevzela na podlagi sporazuma o garanciji za Bernardin s posebno pogodbo med federacijo in SR Slovenijo. Republika bi morala regresirati vsa izplačila federaciji, če bi le-ta kot garant-intervenient morala plačati kakšne obveznosti po sporazumu o kreditu med Mednarodno banko in Emono. Da povem po domače: Kot sem že prej povedal, je pogodba sklenjena med Emono in Ljubljansko banko in Bernardin sam prevzema obveznosti do Mednarodne banke, to je 900 000 dolarjev letno. Če Bernardin te vsote ne more plačati, jo mora plačati Emona, če ta tega ne stori, je na vrsti Ljubljanska banka; če še ta odpove, nastopi obveznost federacije, ki bi v takem primeru refundirala ta sredstva od SR Slovenije. Vendar je Emona pripravljena skleniti z republiško skupščino posebno pogodbo, s katero se obvezuje, da bo v primeru, če Bernardin sam ne bi dosegel zadostnih dohodkov, plačala obveznosti do Mednarodne banke iz drugih svojih sredstev. Republika se bo subsidiarno zavezala v odnosu do federacije, da se ne bo lotevala ukrepov, ki bi kreditojemalca in njenega garanta — Ljubljansko banko — ovirali pri izvrševanju njihovih obveznosti po kreditnem sporazumu. Končno naj republika zagotovi, da bo do 30. junija 1975. leta, ko naj bi bil Bernardin dograjen in dan v uporabo, urejena razširitev in izboljšava glavne dostopne ceste od Škofij do Portoroža.

Mislím, da danes marsikdo to povezuje in nam očita, češ, sedaj morate zaradi Bernardina graditi še novo cesto. Vendar to ne drži. Res so predstavniki Mednarodne banke v začetku zahtevali novo cesto od meje do Portoroža, vendar mi te zahteve nismo sprejeli in so tako prišli med pogoje le poboljšanja in odprave nekaterih kritičnih točk. Vendar bi morali cesto v tem času izboljšati tudi, če ne bi gradili Bernardina, kajti to terjajo že potrebe sedanjega prometa. Zato mora priti cesta v program našega cestnega sklada in se morajo v petletnem obdobju zagotoviti sredstva za izboljšanje omenjene cestne povezave.

Nadalje smo dolžni zagotoviti tudi kompletiranje in razrešitev kanalizacijskega sistema na področju Portoroža tako, da bo sistem zadovoljeval potrebe kompleksa Bernardin in onemogočil onesnaženje obale med Portorožem in Piranom z odplakami in fekalijami iz Bernardina. Moram povedati, da je ta kanalizacijska mreža že zgrajena. Vodovod in kanalizacija sta že sedaj zgrajena tako, da bosta lahko služila tudi zahtevam Bernardina. Vodovod in kanalizacijo si je ogledala posebna komisija Mednarodne banke za obnovo in razvoj in je bila s sedanjim stanjem skoraj popolnoma zadovoljna. S tem pa seveda ne mislim, da je vprašanje onesnaženja morja, ki je bilo obravnavano v naši komisiji in ga je tudi dr. Hodalič danes nekajkrat postavil, že rešeno. Problem onesnaženja morja je širšega značaja in ga bomo morali rešiti, če bomo hoteli naše Jadransko morje sploh še izrabljati v turistične namene. To vprašanje bomo morali reševati skupno z italijanskimi oblastmi, ker je treba ukrepati tudi na vsem tržaškem področju, s katerega prihaja v morje največ nesnage. Moram poudariti, da v tej smeri že deluje posebna postaja našega biološkega inštituta, ki vodi raziskave; tak inštitut je tudi v Trstu. Na medsebojnem koordinacijskem odboru štirih dežel za turizem in urbanizem, to je Italije z Julijsko Krajino, Furlanijo, Benečijo, Koroške, Hrvatske in Slovenije, smo se dogovorili, da bomo začeli resno skupno akcijo v zvezi s tem nujnim problemom.

Končno je postavljen tudi pogoj, da se od Bernardina zagotovi dostop do Pirana. Mislim, da s tem ne bo težav, ker lahko tak dostop zagotovimo bodisi z določenim prometnim režimom, bodisi z ureditvijo ustreznih peš poti.

Po teh pogojih se je treba lotiti tudi izdelave študije o možnosti parkiranja v samem Piranu. Najprej so zahtevali razširitev parkirišč v Piranu, mi pa smo to odklonili kot nemogoče. Oni so bili tudi tokrat pripravljeni pomagati s kreditom Mednarodne banke, vendar se je to v tej fazi zapletlo, ker občinska skupščina ne more vračati anuitet v devizah. Občinska skupščina po sedANJI zakonodaji ne razpolaga z lastnimi deviznimi sredstvi. Taka študija je že narejena in je bila že poslana Mednarodni banki, mislim pa, da jo bo treba še nekoliko dopolniti.

Izvršni svet si bo pred podpisom pogodbe s federacijo o prevzemu obveznosti, izhajajočih iz sporazuma o garanciji z Mednarodno banko, z ustreznimi pogodbami zagotovil regresne pravice pri Emoni in Ljubljanski banki ter prevzem obveznosti za te infrastrukturne datavte, o katerih sem govoril, od občinske skupščine in cestnega sklada Socialistične republike Slovenije.

Tudi sam se ne strinjam z metodo, da vas tako »post festum« in tik pred sejo seznanjamo s temi odprtimi problemi. Vendar smo se sedaj znašli v določenem, rekel bi, prehodnem obdobju, ko so začeli veljati naši ustavni amandmaji in ko prehajajo vse te obveznosti na republike. Zato bo izvršni svet v prihodnje ravnal tako, da bo skupščino pravočasno obvestil že med snovanjem projektov, ki bodo predloženi Mednarodni banki in bo skupščina spremljala vse dogajanje. Zato smo opozarjali zvezni izvršni svet in zvezni sekretariat za finance, da nam čimprej pošlje gradivo, da bomo lahko res pravočasno začeli s to razpravo v naši skupščini. Dobili pa smo ga pred tednom dni.

Kot vidite, je pravna služba v federaciji dolgo časa nihala glede določitve, ali je potrebno, da po ustavnem amandmaju dajo soglasje k tej zadolžitvi federacije vse republiške in pokrajinske skupščine, ali samo tiste, ki so prizadete. Kot vidite, se je zvezni izvršni svet opredelil tako, kot nam je bilo sporočeno. Zato seveda nismo vsega sami krivi. Strinjam pa se s tem, da bi najbrž tudi

mi lahko več storili in po sredstvih javnega obveščanja bolje informirali naše občane glede projekta Bernardin v Portorožu.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala! Ali želi besedo predstavnik začasne komisije enotnega zbora? (Ne želi.) Začenjam razpravo! Kdo želi besedo?

Besedo ima poslanec Boris Filli.

Boris Filli: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Zelo sem seveda vesel, da prihaja ta denar v Jugoslavijo in še posebej, da prihaja k nam. Mislim pa, da je pri vsej zadevi luknja, o kateri nisem še čisto nič slišal. O luknjah se običajno ne govori in bojim se, da je tudi tokrat tako.

V teh dveh letih, kar tečejo pogovori z Mednarodno banko zaradi Bernardina, v naši bolnišnici nisem videl še nikogar od Mednarodne banke niti nikogar od naših ljudi, ki se s tem ukvarjajo. Če imamo pri nas turizem, če sedaj odpiramo 2500 postelj in vse drugo, moram pristaviti lončke k tej zadevi. Drugače ne gre! Kajti zavedajmo se, da je treba ob Bernardinu poskrbeti tudi za druge objekte, med katerimi je vsekakor tudi bolnišnica in ne samo cesta, peš pot in kanalizacija. Kajti če bo tuji turist moral iz elegantnega Bernardina v našo bolnišnico, kakršna je, ga ne bo več k nam in ne bo tistih deviznih milijonov, ki jih pričakujemo. Seveda je nemogoče, da bi bolnišnico razširili in uredili z lastnimi sredstvi; prav zato pa danes opozarjam na to vprašanje.

Ce gremo v tako mogočno razširitev turizma, upoštevajmo pri tem, da k infrastrukturi ne sodi samo cesta in tisto, kar lahko gost dobi še na kegljišču, temveč tudi mogočna bolnišnica. Hvala.

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala! Besedo ima Vladimir Mušič.

Vladimir Mušič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Projekt Bernardin ima zame samo kratko in razmeroma megleno zgodovino. Zanj sem zvedel v okoliščinah, ki so že same po sebi v veliki meri onemogočale širšo in kvalificirano razpravo v strokovnih krogih. O tem vprašanju imamo priložnost razpravljati šele danes, in to pod pritiskom potencialne nevarnosti, da se Socialistična federativna republika Jugoslavija, Socialistična republika Slovenija in Socialistična republika Hrvatska diskreditirajo pri tako pomembnem partnerju, kot je Mednarodna banka za obnovo in razvoj. Sprejemam ta pogoj, ker domnevam, da so odgovorni tovariši in pobudniki akcije bili tudi do konca prepričani, da se pred to banko ne smemo postaviti s projektom, ki bi nas v kakršnem koli pogledu diskreditiral, še manj pa s projektom, ki bi nas gospodarsko prizadel.

Zaradi pripomb in pomislekov strokovnih društev in združenj, ki so bile javno izražene, ter posameznikov in nekaterih odborov v tej skupščini, in zaradi nepopolnih javnih pojasnil, še posebej pa zaradi nepopolnosti gradiva, ki nam je danes predloženo, v veliki meri tudi zaradi nepopolnosti pojasnila tovariša Razdevška, pa si dovoljujem postaviti troje sklopov vprašanj:

1. a) Koliko bodo veljala tako imenovana dodatna dela v infrastrukturi, ki jih zahteva Mednarodna banka, kar je očitno razvidno iz dokumentov, ki smo jih dobili danes; to, prosim, izrazite v finančnih sredstvih, in kdo je odgovoren nosilec teh del?

b) S kakšno gradbeno ceno za kvadratni meter etažne površine računa investicijski program?

2. Zakaj niso bile v pripravo projekta v vseh fazah v večji meri vključene naše raziskovalno-razvojne in projektantske organizacije, ki se danes v primerjavi z akreditiranimi konzultanti Mednarodne banke pojavljajo v izrazito podrejenem položaju?

3. Kako je mogoče, da diplomatski predstavnik Socialistične federativne republike Jugoslavije v Washingtonu, tovariš Crnobrnja, v istem dopisu, v katerem daje Mednarodni banki pojasnilo o izrazito finančno-tehničnih problemih, nastopa tudi kot predstavnik nekega našega podjetja? Dokaz je v gradivu, ki smo ga danes dobili.

Tovarišice in tovariši! Rekel sem, da sprejemam to diskusijo in sem tudi pripravljen biti kot poslanec skrajno konstruktiven, da se ne bi naša država v resnici diskreditirala. Vendar mislim, da kljub vsemu sprejemamo s temi dokumenti precej velike obveznosti, mnogo večje, kot jih v imenu republike sprejemamo v mnogih naših dolгих razpravah glede odločitve o financiranju centralne kurjave v nekaterih šolah in podobnih vprašanjih. Mislim, da se zaradi tega vsa opravičila o tem in vsa zagotovila, da bo odslej drugače, postavljajo v neki posebni luči.

Kljub temu, da se zavedam, kar ponovno pravim, da se v primeru, če ne potrdimo garancije in bi projekt propadel, lahko diskreditiramo pred Mednarodno banko, morda kaže prav ob tem razpravljati, kaj tako diskreditiranje lahko pomeni. Zavedam pa se tega, da tudi v primeru, če potrdimo to garancijo in gre projekt svojo pot na podoben način, kot je šel do sedaj, oziroma kot je načrtana, nevarnost tega diskreditiranja po mojem mnenju in mnenju nekaterih drugih še ni odstranjena. Zaradi tega bi kazalo dodatno slišati pojasnilo tudi o tem, kakšne so možnosti, da se v času, ki nam še preostane v fazi projektiranja nadaljnega programiranja tega projekta, proučijo vsa tehnična in ekonomska vprašanja o tej nadrobnosti, da bi morebiti lahko prišlo do revizije programa, revizije kapacitet, investicijskih elementov in podobno.

Rad bi na koncu izrazil dve skromni želji, in sicer prvič, naj bi se v prihodnje naša državna uprava v republiki angažirala pri konkretnih projektih šele takrat, ko bo šlo za strokovno vsestransko neoporečne predloge. Naš položaj bistveno otežuje dejstvo, da se državna uprava v preveliki meri že identificira z določenim gospodarskim projektom. Poznamo pa, na žalost, nekaj primerov tudi iz naše nedavne preteklosti, ko podobne odločitve niso imele koristnih gospodarskih posledic. Moja druga želja pa je, da bi z vsemi sredstvi poskušali doseči, da se naša slovenska projektantska in raziskovalna razvojna dejavnost modernizira in usposobi za nastop v inozemstvu, kar je povezano tudi z registracijo pri Mednarodni banki in podobnih ustanovah. Menim, da se ta želja ujema s predlogom resolucije o dolgoročnem razvoju Slovenije, prva želja pa z izgradnjo našega samoupravnega sistema. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Želi še kdo besedo? Besedo ima poslanec dr. Dušan Mis.

Dr. Dušan Mis: Tovariš predsednik, kolegi poslanci! Ker smo bili doslej o projektu Bernardin informirani iz sredstev javnih občil, mi ne zamerite, da kot motiv za svojo razpravo povzamem tudi podatek iz naših časopisov.

Znani oceanografi trdijo, da bo Jadransko morje v 20 letih mrtvo morje, pred njim pa Baltik. Sledijo še drugi predeli Sredozemskega morja. Pri tem seveda ne gre za take vrste zastrupljevalcev, kot so fekalne odplake iz Bernardina, Portoroža ali Pirana. Iskra je lansko leto izdala čudovit koledar, na katerem je bil zračni posnetek Pirana z liso fekalnega izliva, ki je segala daleč v morje. Izredno nazorno! Vendar onesnažujejo naše morje predvsem Pad s svojimi odplakami, ki jih prinaša iz Severne Italije, na našem območju pa tržaška industrija in koprška luka kot potencialni onesnaževalec. Z majhnim izlivom nafte v koprski luki in koprskem zalivu smo že doživeli nekaj takega, kar bi perspektivno lahko ogrožalo tudi projekt Bernardin. Čeprav je to stvar ekonomske in tudi politične presoje naših in mednarodnih forumov, smo vendarle dolžni to upoštevati. Podpiram zahtevo naše skupne komisije, da je treba pripraviti študije o onesnaževanju morja in o potrebni sanaciji, ki pa ni preprosta. Na ta problem opozarjam kljub temu, da je ing. Razdevšek že opozoril na mednarodno-pravni in strokovno-znanstveni aspekt tega problema, ki se v zvezi z ugotavljanjem stopnje onesnaženosti Jadranskega morja že obravnava v sodelovanju med Jugoslavijo in Italijo.

Ugotovitve, da sedanji obalni vodovod in kanalizacijski sistem zadostujeta tudi za potrebe Bernardina, se mi zdijo nekoliko neprepričljive, čeprav vanje sicer ne dvomim. Menim, da bi bilo treba v zvezi s tem širše in bolj kompleksno proučiti vprašanje oskrbe s pitno vodo ne le obalnega območja, ampak vsega zaledja, od koder ta voda prihaja, kajti naš slovenski in hrvaški Kras, Istra in obalno območje so glede zalog in distribucije vode v kritičnem položaju. To vprašanje se z delnimi posameznimi ukrepi sicer rešuje, vendar utegne problem, ki je morda v letošnjem letu zaradi suše še nekoliko bolj akuten, vplivati tudi na možnosti za oskrbovanje obalnega območja in Bernardina.

Glede zdravstvenih kapacitet, o katerih je kolega Filli že govoril, naj povem, da sem mislil na to opozoriti tudi jaz; opozoriti ne samo zaradi oskrbe in zdravljenja stacionarnih turistov, ki naj bi prihajali v Bernardin, temveč — če bo cesta izboljšana ali na novo zgrajena — tudi zaradi tipičnega značaja prehodnega, začasnega, večernega ali ponočnega turizma, ki se na tem območju odvija.

Gostje pogosto vozijo pod vplivom našega turističnega ambienta, ki se kaže tudi v cenejših močnih alkoholnih pijačah. Poškodbeni epidemiji na današnji cesti ob obali je zdravstveno osebje v koprski bolnišnici le s težavo kos. Ta travmatska epidemija bo seveda obstajala tudi v prihodnje, zlasti ker bo Bernardin najbrž privlačen tudi za prehodne inčasne goste, saj se ta tendenca in želja kažeta že v razmerju med številom postelj in številom restavracijskih sedežev. Zato podpiram kategorično zahtevo kolega Fillija, da je treba vzporedno reševati tudi vprašanje koprške bolnišnice. Naša dolžnost je, da partnerje, ki sodelujejo pri financiranju in gradnji Bernardina, tako ali drugače opozorimo na ta problem. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala lepa! Želi še kdo besedo? Besedo ima poslanec Lojze Antončič!

Lojze Antončič: Na poslansko vprašanje, ki sem ga postavil v gospodarskem zboru, sem dobil približno tako pojasnilo, kot ga je danes dal predstavnik izvršnega sveta, tovariš Razdevšek.

Pridružujem se prejšnjim diskutantom in bom skušal v tej razpravi opozoriti tudi na nekatere posledice, ki jih bodo za nas imele obveznosti v zvezi z gradnjo turističnega kompleksa Bernardin.

Po poročilu oziroma pojasnilu republiškega sekretariata za gospodarstvo bo po približnih računih Bernardin absorbiral petino sredstev, namenjenih za turizem v Sloveniji v prihodnjih 5 letih. Seveda, če bodo naše gospodarstvo, banke in tuje gospodarstvo voljni vlagati sredstva v razvoj našega turističnega gospodarstva.

Ob tem ocenjujem, da je Bernardin velika investicija z veliko obveznostjo za našo republiko, ki pa ji seveda ni oporekati tudi zaradi številnih prednosti in koristi, zlasti pa možnosti za večji devizni dohodek, ki nam je zlasti v Sloveniji ob neugodni zunanjetrgovinski bilanci nujno potreben. Naložili smo si obveznosti, ki jih moramo devizno vračati; to dejstvo pa nas sili, da predlagamo takšno investicijo.

Ni oporekati navedbam, da bi odklonitev najetja posojila imela tudi druge posledice za nadaljnje odnose z Mednarodno banko. Bolj pa me pri vsem tem moti dejstvo, da smo primorani glasovati o tem brez gradiva in sprejetega dokumenta o razvoju in vlaganju sredstev v turistično gospodarstvo v Sloveniji. Zato mislim, da je prav za nas v skupščini in za posamezna skupščinska telesa taka odločitev nekoliko preuranjena, saj nismo pripravili vsega, kar bi morali, zlasti glede na velike zahteve in želje turističnega gospodarstva v Sloveniji.

Vprašujem, ali se bomo tudi pri drugi tranši turističnih kreditov Mednarodne banke za obnovo in razvoj za objekte kontinentalnega turizma pojavili brez takšnega dokumenta? Menim, da je treba ohraniti in razvijati kontinentalni turizem in se odločiti za manjša, rentabilnejša vlaganja, ki ne bodo predstavljala takšne obremenitve za slovensko gospodarstvo. Žal naša znana turistična kontinentalna središča vedno bolj zaostajajo, zato ker jih ne moremo komplementirati; z obveznostjo, ki si jo nalagamo z Bernardinom, pa še bolj zmanjšujemo sredstva za rešitev perečih problemov v slovenskem kontinentalnem turizmu.

Končno naj poudarim, da predlagatelji investicije Bernardin prevzemajo pred javnostjo veliko odgovornost zlasti ob dejstvu, da se pojavljajo tudi skeptična gledanja in kritike glede vrednosti, rentabilnosti in posledic, ki so jih navedli tudi nekateri prejšnji diskutanti, zlasti pa glede obveznosti, ki se v zvezi s to investicijo nanašajo na infrastrukturne objekte.

Pridružujem se vprašanju tovariša ing. Mušiča o tem, kakšni bodo stroški infrastrukturnih investicij. Kakšne so te finančne posledice oziroma obveznosti, mi poslanci ne vemo!

Na koncu še vprašujem, ali bo potrebno zagotoviti tudi sredstva za udeležbo Emone v višini 22 %? Dnevnik Delo je namreč pisal, da udeležba Emone ni zagotovljena!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Hvala! Besedo ima poslanec Ferdo Papič!

Ferdo Papič: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Moja dolžnost je, da povem nekaj besed v zvezi z današnjo razpravo, predvsem pa o samem objektu Bernardin.

V tem zboru sem že postavljaj vprašanja v zvezi s pospeševanjem turizma. Tudi naš projekt alpsko-turističnega centra na Tolminskem je bil v izbiri za natečaj Mednarodne banke. Tovariš Razdevšek je jasno povedal, da je bil zvezni izvršni svet tisti, ki je glede prve tranše odločil, naj gredo sredstva na morje. Mi smo ob teh razgovorih naše načrte razširili in investirali samo v projekte skromnih 140 milijonov starih dinarjev. Moram reči, da je končno ta investicija, in sicer prva A faza, odobrena, in da so zagotovljena sredstva Investicijske banke in Ljubljanske banke. Vendar se še pojavlja nekaj problemov. Kakor veste, je vmes prišla sprememba sistema anticipiranja in beneficiranja obrestne mere. Po pogodbi z Investicijsko banko mora investitor plačati 8% obresti, če ne bodo odobrene beneficirane in anticipirane obresti. Kolikor gre pri tem za tako investicijo, ki jo načrtujemo na Bovškem, v kateri gre več kot 50% investicije v infrastrukturo, se seveda dostikrat zastavlja vprašanje, ali taka investicija lahko prenese tako obrestno mero.

Prej sem nameraval zastaviti nekaj vprašanj v zvezi z obrazložitvijo, pa so jih med tem zastavili že drugi poslanci. Menim, da je verjetno nekaj objektivnih in subjektivnih razlogov, ki so vplivali na ravnanje izvršnega sveta v tem primeru. Očitno je, da nimamo na razpolago bilance sredstev in zato ne vemo, kakšno obveznost sprejemamo. Podpiram sam predlog, čeprav se zavedam, da bodo zato nekateri drugi objekti kasneje zgrajeni. V tej zvezi pa me zanima, kaj je z beneficirano in anticipirano obrestno mero in ali so za te objekte, ki jih tovariš Razdevšek verjetno pozna, zagotovljena sredstva v letih 1972 in 1973.

Poleg Bernardina je potrebno precej infrastrukture, ki resnično ni jasno prikazana. Ne vemo, kolikšna je dimenzija omenjene ceste, čeprav je jasno, da jo bo treba rekonstruirati, ker že današnjemu prometu več ne ustreza, predvsem na relaciji Skofije—Portorož, niti ne vemo, kdo bo to financiral. Moram reči, da v štiriletnem planu, ki smo ga poslanci obravnavali samo v odborih, te ceste ni bilo in zanjo tudi ni bil predviden denar. Prav tako bi morali biti vsaj grobo prikazani stroški zaradi kanalizacije in pešpoti. Nekateri zlobni jeziki govorijo, da bo investicija Bernardin zahtevala 100 milijard; če to drži, pa verjetno nihče od nas ne ve. Zaradi tega je nujno, da nam tovariš Razdevšek odgovori tudi na ta vprašanja.

Mislím, da je zelo pomembno tudi vprašanje, kaj je z ladjedelnico. Slišal sem namreč, da si želi ladjedelnica pri tem zagotoviti dobiček in zahteva odškodnino v znesku okrog 4 milijarde starih dinarjev. Ali je to res? Verjetno bodo Emona in vsi drugi partnerji ravnali kot najboljši gospodarji in bodo to vprašanje rešili na najugodnejši način.

Mislím, da bo v prihodnje le potrebna širša obravnava, predvsem pa bo potrebna bilanca sredstev. V tem zboru smo že večkrat sprejeli marsikakšno odločitev, ki kasneje ni bila uresničena zato, ker so se pojavili še drugi objekti, denarja za vse pa ni bilo. Predvsem želim opozoriti, da bi bil celoten projekt usodno prizadet, če ne bi bila zagotovljena beneficirana in anticipirana obrestna mera, kot je predvidena v zakonu, ki se pripravlja. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Ali želi še kdo besedo?

Prosim! Besedo ima poslanec Viktor Korenčan.

Viktor Korenčan: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Čeprav sem z obalnega območja, nimam namena vplivati na odločanje o tem

projektu, vendar pa menim, da sem dolžan pojasniti nekaj dejstev v zvezi z zastavljenimi vprašanji glede ceste, bolnice, ladjedelnice in drugega.

Kar zadeva oskrbo to vodo, lahko pogumno in s polno zavestjo odgovornosti trdim, da smo to vprašanje na obali letos končno rešili. Seveda ga nismo začeli reševati šele letos, pač pa že pred petimi leti in so se takrat predvideni stroški tudi dvanajstkrat ali celo petnajstkrat povečali. Težko smo zbrali denar za to investicijo in končno smo zgradili vodovod skupaj s Hrvati.

Glede bolnice podpiram tovariša Fillija, saj je očitno, da jo je treba povečati, vendar je treba na ta problem gledati nekoliko širše in ne le z gledišča potreb tujih turistov, ki bodo obiskovali Bernardin. Že sedaj gravitira k tej bolnici okrog 100 tisoč ljudi, v poletnem času pa s turisti vred 200 tisoč. Torej ne gre le za 250 novih ležišč, temveč tudi za sedanjih 200 tisoč ljudi, ki v poletnem času gravitirajo k tej bolnici.

Zmogljivost obalne ceste je že v sedanjih razmerah velik problem. Ne bom ponavljal števil, saj je znano, da že danes po tej cesti poleti na nekaterih območjih ne gre več kot 10 km na uro. Eno uro in še več potrebujemo včasih za vožnjo iz Kopra v Portorož. Zato tudi modernizacija ceste ni le problem Bernardina, temveč znatno širši, saj cesta služi celotni Istri in Slovenskemu primorju, kjer je okrog 120 tisoč turističnih ležišč, in vsemu domačemu prebivalstvu na tem območju ter tranzitnemu prometu. Zato se mi zdi, da vse take razsežnosti potreb predstavljajo velike probleme in ne gre le za pristavljanje svojega lončka, kot je to prej označil tovariš Filli. To, kar naj bi bil lonček, prihaja v poštev v vsakem primeru.

V zvezi s projektantskimi institucijami in organizacijami se strinjam s tovaršem Mušičem, da bi v tem primeru morali tisti, ki se dogovarjajo, nekoliko bolj upoštevati domače organizacije in institucije. Vendar smo bili na našem območju drugače obveščeni, namreč, da naše domače projektantske organizacije nimajo postranske vloge; vendar natančnejših podatkov nimam. Po mojem mnenju glede tega še ni nič zamujenega, poleg tega pa lahko o tem reče kakšno besedo tudi ta zbor in vpliva na morebitno korekcijo programa. Vsekakor pa zaradi tega ne bi smelo priti do poslabšanja kvalitete teh objektov ali do zmanjšanja števila predvidenih ležišč, temveč bi si morali prav vsi prizadevati za boljše kvaliteto in večje število ležišč. Če k temu pripomorejo naše projektantske organizacije in druge institucije, je njihovo sodelovanje zaželeno. Če pa ne morejo pripomoči, je bolje, da smo tiho!

Smu pred usodno odločitvijo glede uresničenja enega največjih načrtov v sodelovanju s strokovnjaki Mednarodne banke. Sam nimam pomislekov in se ne bojim, da bi investicijo morala vračati družba, pač pa trdim, da bo ta investicija, če bo uresničena, prav gotovo pomagala celotnemu slovenskemu gospodarstvu pri izboljšanju negativne zunanjetrgovinske bilance. Naše današnje glasovanje ali verificiranje pa še ne zagotavlja sprejema tistih kasnejših konkretnih aranžmajev, ki bodo odvisni od naših možnosti. Ko bomo v skupščini obravnavali predlog zakona o beneficiranju dodatnih obresti za kreditiranje investicij na področju turizma, se bomo lahko temeljiteje dogovarjali o tem, kaj zmoremo in česa ne zmoremo, kakšen delež prispeva neposredno delovna organizacija, kakšen delež združeno podjetje, kakšen delež odgovornosti nosi banka, ne nazadnje tudi občinska skupščina v zvezi z določenim objektom; končno pa pride na vrsto republiška skupščina. Zdi se mi, da pri tem še nismo nič zamudili; v nadaljnjem postopku imamo že kot poslanci možnost, da vplivamo na končne odločitve. Zato mislim, da ne bomo imeli slabe vesti zaradi današnje

odločitve; današnje odločanje je zgolj prestižnega značaja za Slovenijo in za Jugoslavijo, kajti negativen rezultat glasovanja bi lahko imel za posledico neresno obravnavanje bodočih naših predlogov pri Mednarodni banki. Zaradi tega zadnjega razloga bom danes glasoval za predloženi odlok, o vseh dodatnih elementih in možnostih pa naj bi razpravljali v tem zboru takrat, ko bomo konkretno odločali o posameznih zadevah. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Za nekaj minut moram prekiniti sejo, ker me predsednik skupščine kliče na zelo nujen razgovor. Odrejam 10 minut odmora!

(Seja je bila prekinjena ob 14.55 in se je nadaljevala ob 15.30.)

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Nadaljujemo razpravo o 3. točki dnevnega reda. Kdo želi besedo?

Besedo ima tovariš Žokalj!

Alojz Žokalj: Najprej želim opozoriti, da danes tu nisem opazil predstavnika investitorja.

Danes razpravljamo o tej gospodarski investiciji zaradi specifičnega razloga. Če ne bi bila partner Mednarodna banka za obnovo in razvoj, o tej investiciji v skupščini ne bi razpravljali, ker bi se investitor sam pogajal s svojimi kreditorji in partnerji. Kadar pa daje kredit Mednarodna banka, stopa v odnos do države in želi imeti finančno ali politično garancijo tiste države, v kateri vlaga svoj kapital. Sedaj je prvič prišlo do tega, da je Mednarodna banka za obnovo in razvoj pripravljena sofinancirati turističen projekt v Sloveniji in ob tem zahteva od države tudi supergarancijo.

O projektu samem ne nameravam razpravljati na tak način kot poslanci pred menoj, ker pa mora skupščina oziroma republika dati supergarancijo, bi rad dobil od investitorja pojasnila o osnovnih kazalcih investicijskega elaborata, namreč o tem, kdo stoji za investicijo, katera banka nosi investicijo, kakšna je profitna stopnja investicije, rentabilnost investicije in sposobnost za vračanje mednarodnega kredita. Mednarodni kredit predstavlja samo 39 % potrebnih sredstev, druga sredstva pa morata dati Ljubljanska banka in investitor sam. Če bi investitor obrazložil celotno zamisel, utemeljil rentabilnost investicije in dokazal, da so sredstva zanj zagotovljena, bi skupščina lahko brez vsakršnih pomislekov dala svoje poročstvo za mednarodni kredit. Prav o tem bi morali danes razpravljati in o ničemer drugem!

Nekateri posojilo omalovažujejo, češ da gre le za milijon dolarjev, vendar vam lahko povem iz svojih izkušenj, saj sedaj na tem področju delam, da je danes v Evropi skoraj nemogoče dobiti milijon dolarjev posojila! Se pa zgodi. Z drugimi besedami, reči hočem, da bi bilo res škoda, če ne bi izkoristili te možnosti, saj gre za mednarodno posojilo pod izredno ugodnimi pogoji. Danes je obrestna mera finančnega kapitala v svetu 10 %, ali 10,5 % s krajšo dobo vračanja. Tu pa greza dobo 25 let in 7,5 %! To je fantastično posojilo in bi bilo res škoda, če bi ga izpustili iz rok! Na drugi strani pa je v tem programu pomembno vprašanje beneficiranih obresti. Kolikor sem osebno informiran, tudi Ljubljanska banka svojo udeležbo v tej investiciji povezuje z beneficiranjem oziroma anticipiranjem obresti. Če ne bo deležna teh ugodnosti pri

obrestih, bo umaknila svojo udeležbo in bo tudi investitor, v sramoto obeh, pa tudi v našo, moral odpovedati posojilo, ki mu je tako rekoč že odobreno. Zato priporočam, da prosimo investitorja, naj nam da še potrebne podatke, na podlagi katerih bi se prepričali, če je projekt v redu. Prav tako je škoda, da ni tu nobenega predstavnika Ljubljanske banke, ki bi nam pojasnil stališča in ukrepe banke v zvezi s projektom. Če bi vse to imeli pred seboj, bi brez skrbi glasoval za supergarancijo. Kajti za svoje obveznosti najprej odgovarja sam investitor, za njim pa banka. Ljubljanski banki pa lahko zaupamo, ker je tako močna, da lahko prevzame svoje breme tudi v primeru, če bi šlo kaj narobe. To pomeni, da mi ne prevzemamo nobenega finančnega tveganja niti kot država niti kot proračun.

Toliko sem mislil povedati. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Besedo ima tovariš Ljubo Filipan, predstavnik Emone, ki je v tem primeru investitor.

Ljubo Filipan: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci!

Moja dolžnost je, da vam nekoliko bolj podrobno pojasnim nekatera vprašanja v zvezi s projektom Bernardin. Ne bom se zadrževal pri vprašanih, ki jih je že pojasnil član izvršnega sveta, tovariš Razdevšek. Želim pa odgovoriti na poslanska vprašanja, ki so bila zastavljena v razpravi. Prvo, kar je izrednega pomena in moram najprej poudariti, je to, da je kredit Mednarodne banke postal učinkovit že 30. 9. 1971. Ker pa še ni bila ratificirana pogodba med federacijo oziroma republiko in Mednarodno banko in ker Mednarodni banki še ni bilo mogoče predložiti vseh potrebnih listin o zemljišču v izmeri 26 ha, smo banko zaprosili za podaljšanje roka začetka koriščenja oziroma učinkovitosti pogodbe. Ta rok je podaljšán do 30. novembra. Če v tem roku pogojev ne izpolnimo, bo kredit več ali manj avtomatsko ugasnil oziroma bo Mednarodna banka morala o njem ponovo razpravljati.

Eno izmed vprašanj se je nanašalo na domače konzultantske oziroma projektantske organizacije, ki naj bi sodelovale pri izdelavi projekta. Emona kot investitor je bila v prvi vrsti zainteresirana, da bi bilo to delo zaupano slovenskim oziroma jugoslovanskim organizacijam. Na žalost pa je Mednarodna banka postavila med osnovnimi pogoji zahtevo, da mora biti projektantska oziroma konzultantska organizacija mednarodno priznana. Vendar niti ena slovenska projektantska organizacija nima mednarodnega priznanja, postopek testiranja za pridobitev takega priznanja pa bi trajal dve leti do tri leta. To z drugimi besedami pomeni, da bi nam prva tranša kredita ušla. Enak problem je imel tudi investitor Babin Kuka, ki je moral prav tako izbrati mednarodno priznano organizacijo.

V internem natečaju je konkuriralo 9 organizacij, od tega 6 mednarodnih in 3 domače. Med temi je Emona preliminarno sprejela najugodnejšo ponudbo, ki je znašala v celotnem znesku 1 300 000 dolarjev, in sicer organizacije TAK iz Bostona. V organizaciji TAK iz Bostona, ki bo delal predvsem arhitektonske in druge usluge, so še drugi kooperanti, in sicer firma Socotec iz Francije, inštitut za turizem iz Ženeve in ena angleška firma. Pri teh delih bodo sodelovali tudi projektanti in naše organizacije. To pomeni, da bodo pri projektu delale organizacije iz petih držav.

S to projektantsko organizacijo je bilo dogovorjeno, da je ponudba fiksna, se pravi, da ni nobenih podražitev ali več del. Ta ponudba praktično vsebuje

celotno projektiranje, kompletne načrte elektrike, vode, kanalizacije, kompletno zunanjo ureditev, kompletno statiko, kompleten inženiring same izvedbe in enoletno garancijo po končani investiciji. V sklop te usluge spada tudi izvedba mednarodne licitacije za oddajo posameznih del. Predpisi Mednarodne banke so namreč izredno rigorozni in postopek licitacije ni mogoče izvesti prej, dokler niso izdelani vsi projekti, od projektantskih, do najmanjših, tako imenovanih delavniških, izvedbenih načrtov. Tak postopek zagotavlja investitorju, da ne bo presežena programirana investicijska cena. Mi pa vemo, da v naši dosedANJI praksi pri gradnji posameznih objektov tega nismo mogli uresničiti.

Naslednje vprašanje, ki je bilo postavljeno, se nanaša na samo investicijo. Kot je bilo rečeno, velja celotna investicija 38 milijard 360 milijonov starih dinarjev. Od tega je predvidenih za gradbena in instalacijska dela 18 milijard 650 milijonov, za odkup zemljišča 1 milijarda 560 milijonov, za obratni kapital 690 milijonov, za opremo iz uvoza 2 milijardi 100 tisoč, za domačo opremo 900 milijonov, za vzgojo kadrov in vodstvo gradnje 750 milijonov, za stroške in usluge konzultantov ter druge usluge 2 milijardi 860 milijonov. Ta številka ne bo dosežena. Upoštewane so tako imenovane interkalarne obresti za kredit Mednarodne banke in za kredit Ljubljanske banke, kot rezerva je ostalo okrog 30 % nerazdeljenih sredstev v višini 8 milijard 330 milijonov dinarjev.

Mislimo, da je bil ta račun narejen dovolj natanko, upoštevajoč na eni strani stopnjo inflacije v Jugoslaviji in v svetu, na drugi strani pa podražitve raznih gradbenih in drugih uslug. Tako smo kot investitorji lahko prepričani, da bomo to investicijo uresničili s predvidenimi sredstvi.

Investicija predvideva 2500 postelj, in sicer okrog 400 postelj A kategorije, preostalih 2100 pa B kategorije. V tem projektu se hkrati predvideva ureditev obale, ureditev kopališča, ureditev oziroma gradnja zimskega bazena in ureditev drugih infrastrukturnih objektov, predvidenih na območju teh 26 ha. To pomeni, da gradnja infrastrukturnih objektov v kompleksu Bernardina ne gre na breme republiškega proračuna oziroma koga drugega.

Sama konstrukcija razmerij med Mednarodno banko in Emono je bila precej zapletena zaradi tega, ker ima Emona različne dejavnosti in je zato nadzorovanje njenega poslovanja težavno. V soglasju z zveznim in republiškim izvršnim svetom je bila nato postavljena nova konstrukcija, in sicer tako, da je Emona v svoji organizaciji formirala hotelsko organizacijo Bernardin s statusom organizacije združenega dela in svojstvom pravne osebe. Ta hotelska organizacija Bernardin je praktično nosilec kredita Mednarodne banke. V tem razmerju pa nastopa Emona kot porok za posojilo Mednarodne banke. Na drugi strani pa je bila sklenjena posojilna pogodba z Ljubljansko banko v višini 23 milijard 360 milijonov starih dinarjev.

Postavljeno je bilo vprašanje, kaj je s sredstvi Emone v višini 8 milijard 250 milijonov dinarjev. Emona mora iz svojih lastnih sredstev oziroma sredstev, ki jih najame kot kredit, nevračljivo dati hotelu Bernardin 8 milijard 250 milijonov starih dinarjev svojega kapitala oziroma svoje lastne udeležbe ali — kot to imenujejo Amerikanci — ekvitekaptala. Glede na nevračljivi delež lahko Emona uveljavlja svoj delež 40 % pri neto dohodku hotelskega kompleksa Bernardin, drugih obveznosti pa hotel Bernardin do Emone nima. V tem smislu je bil aprila spremenjen tudi temeljni zakon o podjetjih, ki določa, da organizacija združenega dela s svojstvom pravne osebe ni odgovorna za morebitno izgubo matične organizacije, kar pomeni, da je v tem primeru Mednarodna

banka v celoti zavarovana in bo hotel Bernardin v celoti izpolnil pogoje, predvidene v investicijski pogodbi in kasneje v pogodbi o poslovanju.

Delež stroškov za usluge projektantskih oziroma konzultantskih organizacij v ceni celotne investicije znaša pet in pol odstotka, kar je normalno oziroma celo pod normo, ki velja na jugoslovanskem projektantskem tržišču.

Na vprašanje, kolikšna je izračunana cena postelje, naj povem, da se v hotelskih objektih računajo na posteljo več ali manj tudi stroški infrastrukture in drugi stroški in je tako predviden znesek 15 in pol milijona starih dinarjev na ležišče.

Glede obveznosti, ki jih praktično sprejema vaša skupščina, naj dodam še eno pojasnilo.

Od 10 milijonov dolarjev, kolikor je kredita Mednarodne banke, bo največ tri do štiri milijone dolarjev potrošenih za nabavo opreme, konzultantske usluge in druge stvari v inozemstvu. Preostalih 6 milijonov dolarjev bo prišlo v Jugoslavijo in po veljavnem sistemu prevzame ta sredstva Narodna banka Jugoslavije. Narodna banka Jugoslavije je po tranšah, kakor zapadejo v plačilo, dolžna Mednarodni banki sredstva vračati. Če pa bi znesek v celoti dobil investitor oziroma Ljubljanska banka, bi seveda celotno obveznost v zvezi s kreditom nosila Emona oziroma Ljubljanska banka. Če upoštevamo veljavne predpise, bi dolarska obveznost za vračanje kredita Mednarodne banke glede na poroštvo republiške skupščine znašala okrog 300 000 dolarjev letno.

Rentabilnost investicije je izračunana praktično po dveh variantah: po varianti Mednarodne banke in po varianti našega podjetja. V prvem letu, to je v letu 1975, se predvideva bruto dohodek v višini 6 630 000 dolarjev, ki potem vsako leto narašča in sicer na 7 280 000 dolarjev v letu 1977, nato na 7 600 000 dolarjev in tako dalje. Neto dohodek po prvem letu poslovanja — če upoštevamo vse stroške obratovanja, amortizacijo, odplačila obresti in druge obveznosti — bi bil 180 000 dolarjev, v drugem letu 520 000 dolarjev, v tretjem letu 710 000 dolarjev in v 1980. letu 930 000 dolarjev, ki praktično ostanejo gospodarski organizaciji. Pri tem je upoštevana potrošnja v hotelih B kategorije — ne samo penzijske usluge, temveč tudi preostala potrošnja — v poprečju 11 dolarjev na osebo, v hotelu A kategorije pa 16 dolarjev na osebo ob upoštevanju 45% letne zasedenosti.

Vprašanje preselitve ladjedelnice bo rešeno v mesecu novembru, torej še pravočasno. Problem, ki teži investitorja in ladjedelnico, je v tem, da kljub temu, da vemo za ta projekt že dve leti, še danes ni znana lokacija za novo ladjedelnico oziroma novo remontno delavnico. Občinska skupščina Izola nam je zagotovila, da bo nova lokacija na izolskem območju. O tem vprašanju smo imeli vrsto raznih sestankov in razgovorov; na zadnjem sestanku, ki smo ga imeli v ponedeljek, pa je bilo dogovorjeno, da bo to vprašanje rešila občinska skupščina Piran z drugimi obalnimi občinami. Emona bo za preselitev dala ladjedelnici odškodnino v višini 1 milijarde starih dinarjev, nekaj sredstev pa ima tudi ladjedelnica. Tako bo lahko na novi lokaciji nadaljevala svojo dejavnost in glede tega ne bo nobenih posebnih težav.

Glede infrastrukturnih del lahko povem, da je bila v Mednarodni banki med pogajanjem precej žolčna diskusija zlasti o cesti. Kot je tovariš Razdevšek že povedal, je Mednarodna banka najprej zahtevala, da se zgradi nova cesta. Ker smo vztrajno dokazovali, da za zgraditev nove ceste nimamo možnosti, prav tako pa tudi Mednarodna banka ni mogla dati v ta namen dodatnega kre-

dita, je bilo potem sklenjeno, da se sedanja cesta samo delno popravi, na nekaterih mestih razširi in podobno. Glavni kanalizacijski vod za potrebe Pirana oziroma objektov v Portorožu je že zgrajen, občinska skupščina pa ima v svojem programu za prihodnjih 5 let potrebna finančna sredstva za dograditev kanalizacije za objekte Bernardina. Zato menim, da tudi tu ne bo imela republiška skupščina oziroma republiški proračun nobenih obveznosti.

Se enkrat želim poudariti, da je investitor vložil mnogo svojih naporov in prek 100 milijonov starih dinarjev, da je ta projekt prišel do današnje faze. Ni pa stvar investitorja in njegove odgovornosti, da republiška skupščina o tem problemu razpravlja pet minut pred dvanajsto. Vemo, kje so razlogi, da je do tega prišlo; vemo, da so bile vse priprave prej v okviru federacije; vemo, da je bilo letos to preneseno na republike in sedaj je prišlo do nekaterih novih problemov, nerazumevanja in seveda tudi nepotrebne polemike.

Naj še poudarim, da celoten projekt v finančnem smislu temelji na zakonskih predpisih, ki so v letu 1970 veljali glede vlaganja v turizem. Tako ta projekt upošteva dvainpolodstotno anticipativno obrestno mero, 3% dodatno obrestno mero in še 2,5% dodatno obrestno mero po veljavnih republiških predpisih. Na teh osnovah so bili zasnovani tudi vsi drugi turistični projekti. Na drugi strani pa tudi vsi dobro vemo, da so bile vse naložbe v turizmu, ki so se izvajale bodisi v Sloveniji bodisi v Jugoslaviji, dosedaj praktično brez lastne udeležbe investitorjev in so banke dajale sredstva celo za energetiko, za garancijski polog in drugo, ker turistične organizacije niso imele potrebnih lastnih sredstev. Seveda je moral ob tem investitor banki zagotoviti, da ji bo nudil v odkup določen delež pridobljenih deviznih sredstev.

Upam, da sem dal vsa pojasnila, če pa je še kaj nejasnosti, bom še enkrat prošil za besedo. Hvala lepa!

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.)

Predlagam glasovanje o predlogih odlokov o soglasju k pogodbam oziroma k sporazumu o garanciji. Najprej dajem na glasovanje predlog odloka o soglasju k pogodbi o garanciji med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za graditev turističnega projekta Bernardin-Piran, ki se glasi:

»Daje se soglasje k pogodbi o garanciji med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za izgradnjo turističnega projekta Bernardin-Piran, ki je bila podpisana 18. julija 1971 v Washingtonu.«

Kdor je za ta predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (20 poslancev dvigne roko.)

Ugotavljam, da je zbor predlog odloka z večino glasov sprejel. Sedaj glasujemo o predlogu odloka o soglasju k sporazumu o garanciji med socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, ki se nanaša na turistični projekt Babin Kuk in se glasi:

»Daje se soglasje k sporazumu o garanciji med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, št. 782 (turistični projekt Babin Kuk), ki je bil podpisan 21. junija 1971 v Washingtonu.«

Kdor je za ta predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (18 poslancev dvigne roko.)

Ugotavljam, da je zbor predlog odloka z večino glasov sprejel.

Sedaj glasujemo še o predlogu odloka o soglasju k pogodbi o posojilu med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, ki se nanaša na izgradnjo petega projekta cest in se glasi:

»Daje se soglasje k pogodbi o posojilu med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (izgradnja petega projekta cest), ki je bila podpisana 18. junija 1971 v Washingtonu.«

Kdor je za ta predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zbor predlog odloka soglasno sprejel.

Obveščam enotni zbor, da je republiški zbor sprejel vse tri odloke v enakem besedilu kot naš zbor in je zato dano soglasje naše republike k ratifikaciji pogodb, ki so predmet danes sprejetih odlokov.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je odlok o razrešitvi in imenovanju predsednika začasne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR Slovenije za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti.

Predsednik navedene začasne komisije enotnega zbora, poslanec Janez Vidmar, mi je poslal pismo, v katerem prosi za razrešitev članstva v tej komisiji, v kateri je bil z odlokom, ki ga je sprejel zbor na svoji drugi seji, dne 19. novembra 1969, izvoljen za predsednika te komisije. Poslanec Janez Vidmar je član sedmih komisij in odborov naše skupščine ter je bil na 23. seji gospodarskega zbora, dne 4. maja 1971, izvoljen še za podpredsednika gospodarskega zbora. S tem so mu bile naložene še dolžnosti v skupščinskem delu in zaradi take obremenjenosti ne more hkrati opravljati še posle predsednika komisije našega zbora. Gospodarski zbor, ki ima kot vsi zbori delovnih skupnosti tri svoje poslance v začasni komisiji enotnega zbora delovnih skupnosti za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti, soglaša z razrešitvijo poslanca Vidmarja iz omenjenih razlogov ter predlaga kot svojega tretjega člana v tej komisiji poslanca Antona Zimška, ki naj bi prevzel mesto poslanca Janeza Vidmarja v tej komisiji. Kot me je obvestil predsednik gospodarskega zbora, se poslanec Anton Zimšek s tem predlogom strinja.

Predlog odloka ste prejeli. Ali želi kdo besedo? (Nihče.) Dajem na glasovanje odlok o razrešitvi in imenovanju predsednika začasne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR Slovenije za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti.

Kdor je za ta predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je zbor predlog odloka soglasno sprejel! Za novega predsednika začasne komisije je s tem izvoljen Anton Zimšek, poslanec gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije. Ob tej priložnosti se zahvaljujem poslancu Janezu Vidmarju za njegovo dveletno uspešno delo v komisiji enotnega zbora, ki jo je kot predsednik ves čas uspešno vodil. Prav tako želim uspešno delo novemu predsedniku komisije.

Ker je s tem dnevni red današnje seje izčrpan, končujem sejo. Vendar prošim navzoče poslance, da nekaj minut počakajo v tej dvorani, ker bomo prejeli obvestilo predsednika skupščine o danes opravljenem volilnem postopku na skupni seji vseh zborov.

(Seja je bila prekinjena ob 16.05 in se je nadaljevala ob 16.25.)

Predsedujoči dr. Srečko Koren: Spoštovani poslanci enotnega zbora! Predsedstvo skupščine daje v zvezi z današnjimi nadomestnimi volitvami dveh poslancev zbora narodov Zvezne skupščine naslednje pojasnilo:

Predsedstvo Skupščine SR Slovenije je na podlagi 108. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije, po katerem razlaga določbe tega poslovnika in zavzema stališča glede vprašanj skupnega pomena za delo zborov, na svoji seji dne 27. 10. 1971 v zvezi z nadomestnimi volitvami dveh poslancev v zbor narodov zvezne skupščine, ki so bile opravljene na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije istega dne, ugotovilo: volitve so potekale na podlagi določil poslovnika Skupščine SR Slovenije, sprejetega leta 1967, izhajajoč pri tem iz posebne določbe 174. člena zakona o volitvah zveznih poslancev iz leta 1969, ki določa, da poslance v zbor narodov zvezne skupščine voli republiška skupščina na skupni seji vseh zborov na način in po postopku, kot to sama določi.

Poslovník Skupščine SR Slovenije v 366. členu določa, da so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili večino glasov vseh poslancev Skupščine SR Slovenije. Zakon o volitvah zveznih poslancev (Ur. l. SFRJ št. 3/69) pa v svojih temeljnih določbah, in sicer v 3. odstavku 20. člena nedvoumno določa: »Poslanec zbora narodov postane vsak kandidat, za katerega je glasovala večina vseh članov republiške oziroma pokrajinske skupščine, če je bilo kandidatov več, kot se skupaj voli poslancev, pa vsak kandidat, ki je dobil največ glasov.«

Glede na to, da je bilo kandidatov več, kot se skupaj voli poslancev, je predsedstvo ugotovilo, da so v tem primeru obvezne te določbe zveznega zakona. Pri volitvah, opravljenih na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije, so dobili predlagani kandidati naslednje število glasov:

Niko Belopavlovič . . .	118 glasov
Majda Gaspari . . .	109 glasov
Marko Kržišnik . . .	126 glasov
Franc Rogelj . . .	60 glasov
Mihaela Verbič . . .	41 glasov

V skladu z določilom 20. člena zakona o volitvah zveznih poslancev sta bila izvoljena v zbor narodov zvezne skupščine Marko Kržišnik in Niko Belopavlovič, ker sta dobila največ glasov, kot je bilo ugotovljeno in objavljeno na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije.

Do uporabljenega postopka je prišlo zaradi neskladnosti omenjenih določil poslovnika, ki se nanašajo na volitve članov delegacije SR Slovenije v zbor narodov, z ustreznimi določbami zakona o volitvah zveznih poslancev.

S tem ponovno končujem sejo enotnega zbora.

(Seja je bila končana ob 16.30.)

ZASEDANJE DELEGATOV OBČIN

15. zasedanje

(30. septembra 1971)

Predsedoval: Marjan Orožen,
podpredsednik Skupščine SR Slovenije

Začetek seje ob 9.15.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovarišice in tovariši delegati. Na podlagi 11. člena odloka o začasni ureditvi sklica in dela zasedanja delegatov začentjam 15. zasedanje delegatov občin v Skupščini SR Slovenije, ki je bilo sklicano na podlagi določil 3. točke 7. ustavnega amandmaja in 7. člena omenjenega odloka. Dnevni red za današnje zasedanje je bil določen s sklicem in obsega naslednje točke:

1. osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva;
2. osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj;
3. osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu;
4. osnutek zakona o inšpekcijskih službah.

Obveščam vas, da so bili poleg delegatov občin in mesta Ljubljane na današnje zasedanje povabljeni tudi predstavniki predlagateljev gradiva za današnjo razpravo, izvršnega sveta ter republiškega sekretariata za pravosodje in občo upravo, predstavniki matičnih odborov pristojnih zborov in člani predsedstva naše skupščine. Na sejo smo povabili tudi predstavnika poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije.

V smislu 12. člena omenjenega odloka predlagam, da izmed sebe izvolite dva overitelja zapisnika. Ima morda kdo kakšen konkreten predlog? (Ne javi se nihče.)

Če ni predloga, potem predlagam, da izvolimo za overitelje zapisnika delegata kar po abecednem redu občin kot običajno, torej delegata občin Ljutomer in Logatec tovariša Vlada Ferenc in tovariša Vinka Haložana. Se s tem predlogom strinjate? (Da.)

Ugotavljam, da sta za overitelja zapisnika 15. zasedanja delegatov občin soglasno izvoljena tovariša Vlado Ferenc in Vinko Haložan.

Preden preidemo na dnevni red zasedanja delegatov občin, prosim sekretarja zasedanja, da prebere obvestilo o navzočnosti.

Savin Jogan: Iz pooblastil, ki smo jih dobili do začetka zasedanja, izhaja, da so na zasedanju navzoči delegati vseh občin in mesta Ljubljane, ra-

Po družbenih funkcijah v občinski skupščini je sestava delegatov naslednja: 21 delegatov je izvoljenih iz vrst predsednikov, podpredsednikov občinskih skupščin in predsednikov zborov občinskih skupščin. 20 delegatov je po svojem položaju v občinski skupščini predsednikov oziroma članov svetov ali odbornikov občinske skupščine, 14 delegatov je izvoljenih iz vrst predstavnikov delovnih organizacij oziroma organov upravljanja delovnih organizacij, pretežno s področja stanovanjskega gospodarstva, 12 delegatov je izvoljenih iz vrst tajnikov in delavcev v občinski upravi, en delegat pa je predstavnik družbeno-politične organizacije v občini.

Predsedujoči Marjan Orožen: Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavao osnutka resolucije o nadaljnjem razvoju zen delegatov občin Lendave in Litije. Če bi kasneje prišla, bomo to sporočili. stanovanjskega gospodarstva.

Gradivo za to točko smo vam poslali dne 16. julija 1971, danes pa ste poleg osnutkov aktov za prve tri točke dnevnega reda dobili na klop še mnenje in stališča oziroma predloge k tem aktom s posveta, ki ga je organizirala skupnost slovenskih občin in predloge poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije.

Predlagatelj osnutka resolucije je izvršni svet. Predstavniki izvršnega sveta na današnjem zasedanju pri tej in naslednjih dveh točkah dnevnega reda so: član izvršnega sveta Boris Vadnjal, republiški sekretar za urbanizem Boris Mikoš ter dr. Miro Saje in Marjan Gaspari, pomočnika republiškega sekretarja za urbanizem. Uvodno besedo k tej točki bo imel tovariš Boris Mikoš.

Boris Mikoš: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Predloženi osnutek resolucije je izdelan na osnovi izhodišč, ki jih je v tej skupščini pripravila posebna delovna skupina. Ta izhodišča so bila pred letom dni v zelo široki in obsežni javni razpravi. Osnutek resolucije, ki je danes pred nami, je prav tako od julija v javni razpravi. Ker predstavlja današnji pogovor v tem zboru o osnutku resolucije in obeh zakonov del javne razprave, mi dovolite, da na kratko povzamem le nekatere značilnosti predlaganih dokumentov in nekatere pripombe, ki smo jih doslej že dobili v javni razpravi.

Ko je leta 1965 zvezna skupščina sprejela resolucijo o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, so bile z njo dane tudi družbeno-politične osnove za to, da se postopoma tudi stanovanjsko gospodarstvo začne obravnavati kot del narodnega gospodarstva, saj vemo da stanovanjski fond predstavlja pomemben del našega družbenega imetja. Ta odločitev je hkrati tudi ena od prvih značilnosti bodoče stanovanjske politike.

V okviru širokega procesa, v katerem se vedno bolj uveljavlja podružbljanje politike in neposredno prevzemanje obveznosti ter odgovornosti delovnih ljudi v raznih oblikah samoupravljanja, samoupravne organiziranosti ter medsebojnega povezovanja, dogovarjanja in sporazumevanja, smo v središče bodoče stanovanjske politike postavili nalogo, da moramo graditi več, da moramo graditi hitreje in da moramo graditi relativno ceneje. To je druga pomembna značilnost politike, ki jo predlagamo za nadaljnji razvoj stanovanjskega gospodarstva. Zaradi pomena namreč, ki ga ima stnovanje za dejansko enakopravnost in za socialno varnost človeka v družbi in glede na velik stano-

vanjski primanjkljaj, ki ga imamo, je po našem globokem prepričanju takšna orientacija edino mogoča in tudi edino pravilna.

Skrb za stanovanje je predvsem skrb občana. To je tretja temeljna misel naše, če jo tako imenujemo, male stanovanjske reforme. Pri tem imamo pred očmi ne le občana kot posameznika, ampak kot občana-samoupravljalca tako v organizaciji združenega dela kot v samoupravni družbeno-politični skupnosti in njegovo odločujočo vlogo v razpolaganju s pogoji in rezultati dela.

Ob takem izhodišču v resoluciji in v obeh zakonih predlagamo takšno stanovanjsko politiko, ki bo mobilizirala družbena in zasebna sredstva za stanovanjsko gradnjo v prihodnjih letih, ki bo uveljavila samostojnost temeljnih organizacij združenega dela v razpolaganju z dohodkom, uveljavila in okrepila načela družbenega dogovarjanja ter okrepila vlogo občin kot družbeno-političnih, samoupravnih skupnosti pri snovanju in uresničevanju stanovanjske politike.

Zato stanovanjsko politiko prihodnjih let snujemo na naslednjih izhodiščih: na načelu, da je treba uresničiti možnosti, da pridejo do stanovanja tisti, ki ga nimajo, pa ga potrebujejo. Sistem in nadaljnji razvoj stanovanjskega gospodarstva mora biti takšen, da bo lahko vsak na osnovi lastnega dohodka ter pravic in možnosti, ki izhajajo iz samoupravnega položaja delavcev, iz medsebojnega povezovanja v organizaciji združenega dela in iz povezovanja v kraju, kjer delavec živi, aktivno reševal svoje stanovanjsko vprašanje.

Zasebna in družbena-najemna gradnja nista antitezi v stanovanjski politiki, ampak sta enakopravni sestavini družbenega prizadevanja za razširitev stanovanjske gradnje. Stanovanjsko gospodarstvo mora kot del celotnega gospodarstva dobiti osnoven vir svojega dohodka v stanarini. Zato je treba realno vrednotiti stanovanjski fond in postopoma oblikovati ustrezne najemnine.

Tiste probleme v stanovanjskem gospodarstvu, ki jih ni mogoče reševati v okviru tržnih odnosov, je treba reševati po načelu vzajemnosti in družbenega dogovarjanja. Da bi lahko uveljavili stanovanje kot dolgoročno potrošno dobro, je treba po načelu vzajemne solidarnosti oblikovati sklad, ki bo omogočil uvajanje družbene pomoči občanom z manjšimi oziroma z nizkimi osebnimi dohodki, za stare ljudi in za mlade družine ipd. Z uveljavljanjem ekonomskih značilnosti stanovanja ob uvedbi družbene zaščite je treba zmanjšati socialne razlike, ki nastajajo v sedanjem sistemu neupravičeno in neutemeljeno nizkih stanarin. Na področju stanovanjske graditve je treba uvesti sistem programiranja, sporazumevanja in družbenega dogovarjanja.

V predlagani stanovanjski politiki ostaja temeljni organizaciji združenega dela skrb za reševanje stanovanjskih problemov delavcev imanentna in neokrnjena. Zato organizacija sama odloča o višini sredstev, ki jih iz svojega dohodka namenja za stanovanjsko graditev.

Občinskim skupščinam so naložena nova pooblastila in nove naloge. Občinska skupščina mora ob sodelovanju s temeljnimi organizacijami združenega dela pripraviti program stanovanjske graditve. Na temelju tega programa predpiše odstotek sredstev, ki jih organizacije združenega dela obvezno izločajo iz dohodka za stanovanjsko izgradnjo. Občinska skupščina organizira postopek za revalorizacijo stanovanjskega fonda ter določi elemente stanarine in na tej osnovi vodi politiko postopnega zvišanja stanarin. S tem pa tudi odreja sposobnosti družbenega najemnega fonda, da gradi nova najemna stanovanja in tako širi število družbenih najemnih stanovanj.

Občinska skupščina tudi pripravi pregled potrebnih sredstev za družbeno pomoč in za najemno družbeno gradnjo za socialno šibke družine, za mlade družine itd. Z odlokom predpiše odstotek sredstev, ki ga morajo združevati organizacije združenega dela v vzajemnem skladu. Ta je občinski ali medobčinski. Občinska skupščina določi z odlokom organe upravljanja tega sklada, njihov delokrog in način, kako se oblikujejo. Občinska skupščina tudi samostojno predpiše pogoje, ki jih morajo izpolnjevati upravičenci, da bi dobili družbeno pomoč iz vzajemnega sklada. Republika določi z zakonom le nekatere okvirne meje. V javni razpravi so bila mnenja o tem, ali naj republika predpiše take splošne okvire ali ne, različna in deljena.

Občinska skupščina je ne le pomemben činitelj pri pripravi, pri sklepanju in izvajanju družbenega dogovora o tem, da organizacije združenega dela del za stanovanjsko graditev namenjenih sredstev združujejo in oročajo pri banki, ampak mora postati po intencijah resolucije tudi osnovni koordinator pri oblikovanju in usmerjanju celotne stanovanjske graditve na svojem področju. Da bi občinska skupščina uspešno opravljala naloge, je verjetno poleg tega, kar smo določili v zakonih in resoluciji, nujno še dvoje. Dovoliti bi morali, da bi za stanovanjsko gradnjo namenjena sredstva lahko uporabljali tudi za komunalno opremljanje sosesk, kadar gre za usmerjeno gradnjo. Hkrati bi morala občina postati odločujoč dejavnik v zemljiški politiki in v prometu z zemljišči.

V javni razpravi so dobila osnovna načela, na katerih je grajena resolucija, nedvoumno in odločno podporo. Podporo je dobilo tudi stališče, naj republiški zakoni dajejo le tiste nujne okvire, ki so potrebni, da se izrazi enotnost pogledov in hotenj glede bodočega razvoja stanovanjskega gospodarstva. Tako naj bi občina ne le programirala obseg in strukturo stanovanjske graditve, ampak naj bi odločilno oblikovala tudi elemente stanarine, natančnejša merila in obseg družbene pomoči za določene kategorije državljanov. V javni razpravi je prevladovalo mnenje, naj republika z zakonom določi le minimalni odstotek sredstev, ki ga za stanovanjsko graditev morajo obvezno izločati organizacije združenega dela, sicer pa naj višino prispevka za stanovanjsko graditev določajo občinske skupščine same po dogovoru s temeljnimi organizacijami združenega dela.

V dosedanjih razpravah je tudi prevladovalo mnenje, da je treba v 18. členu zakona o programiranju in financiranju stanovanjske graditve uveljaviti drugo varianto kot pravično do občin, kjer delavec dela, in pravično do občin, kjer živi njegova družina. To načelo pa bi dejansko ustrezalo tudi potrebam urbanizacije Slovenije in to v času, ko industrija ni več mestotvorna, ampak so to že postale terciarne dejavnosti.

Komisija za življenjske in delovne pogoje pri republiškem svetu zveze sindikatov Slovenije je predlagala, da se v resoluciji širše obdela zamisel o samoupravni interesni skupnosti v stanovanjskem gospodarstvu. Gre za drugačno interesno skupnost od teh, kakršne so že organizirane. Širok in zelo pisan krog interesentov, različnost interesov, ki vladajo na tem področju, kakor tudi nujnost, da je organiziran družbeni vpliv bolj prisoten v stanovanjski izgradnji, kakor je bil doslej, v celoti podpira zamisel sindikatov in resolucijo bomo dopolnili tako, kot je predlagano.

Ob pripravi teksta resolucije in zakonov smo razpravljali tudi o tem, ali naj v resolucijo vnesemo nekatera določila, ki naj bi dopolnila predlagani sistem stanovanjskega gospodarstva tudi glede uveljavljanja pravic iz naslova preteklega dela. Ker pa je to vprašanje še premalo razčiščeno in ker so odprta

tudi še vprašanja praktičnega izvajanja načela o udeležbi delavca v preteklem delu, v tekst resolucije, kot ste opazili, nismo vključili določil, ki bi bila vezana na uvajanje in izvajanje načela o udeležbi na preteklem delu. Resolucija pa taka kot je, ne ovira neposrednega vpliva načela o pravicah iz preteklega dela na razvoj stanovanjskega gospodarstva v mejah in oblikah, kot jih bomo razvili.

Posebej so v javni razpravi dobila podporo načela o vzpostavitvi družbene pomoči in s tem v zvezi vzpostavitev skladov v občinah, načela o uvajanju diferencirane pomoči v stanovanjskem gospodarstvu v nasprotju s sedanjo linearno pomočjo, načela o izenačenju pogojev za stanovanjske kredite pri organizacijah združenega dela s pogoji za te kredite pri poslovnih bankah, kakor tudi načelo, naj bo v prihodnje občina ponovno pomemben dejavnik v stanovanjskem gospodarstvu. Prav tako je bilo v javni razpravi potrjeno načelo, da ni razlogov, da bi forsirali družbeno najemno gradnjo na račun zasebne in nasprotno in načelo, da je glede na današnje materialne možnosti treba podpirati in pomagati zasebnim graditeljem, kadar rešujejo stanovanjska vprašanja za sebe. V javni razpravi je bila dobro sprejeta tudi zamisel o oblikovanju družbenega dogovora, na podlagi katerega naj bi organizacije združenega dela v skrbi za stanovanja delavcev in zaradi večje koncentracije in bolj smotrne uporabe denarnih sredstev izločale iz svojega dohodka tudi del sredstev za stanovanjsko graditev in ta sredstva oročale pri poslovnih bankah. V tem smislu je v javnosti dobilo podporo tudi tisto določilo resolucije, ki govori o tem, da je treba glede na ekonomske in socialne značilnosti družbenega najemnega stanovanjskega fonda ter glede na njegov vpliv na večjo mobilnost delovne sile še nadalje razvijati graditev družbenih najemnih stanovanj. Perspektivo v tem smislu odpira večanje reprodukcijske moči obstoječega družbenega stanovanjskega sklada s postopnim povečanjem stanarin in na drugi strani predvideno združevanje sredstev za stanovanjsko graditev na temelju družbenih dogovorov po občinah.

V javni razpravi so predvsem občinske skupščine vztrajale na tem, naj se sredstva za reševanje stanovanjskih problemov upokojujencev zbirajo v občinskem vzajemnem skladu in ne v posebnem skladu pri skupnostih socialnega zavarovanja. Nasprotno mnenje od tega pa imata skupnost pokojninsko-invalidskega zavarovanja in socialno-zdravstveni zbor naše skupščine, ki se zavzemata za takšno rešitev, kot je predlagana v resoluciji oziroma zakonih.

Prav tako je v javni razpravi dobil podporo predlog, da se v vzajemnem skladu občine zbirajo tudi sredstva za gradnjo stanovanj za borce in da se sem stekajo tudi anuitete od že danih kreditov za gradnjo stanovanj za borce. Mnenje komisije za vprašanja borcev NOV pri skupščini je drugačno. Komisija meni, naj bi se ta sredstva še v prihodnje posebej izločala. Neporabljeni del sredstev, ki smo ga v preteklih letih izločali za subvencijo stanarin, naj bi po predlogih, danih v javni razpravi, prav tako prenesli v vzajemni sklad v občini. Anuitete kreditov iz bivših občinskih stanovanjskih skladov naj tudi v bodoče ostanejo del sredstev poslovnih bank, vendar za stanovanjsko gradnjo. Anuitete nekdanjega republiškega stanovanjskega sklada naj se v skladu z zakonom še naprej uporabljajo za komunalne naprave regionalnega pomena. V javni razpravi pa je bilo opozorjeno na to, da je treba na novo urediti upravljanje s sredstvi nekdanjega stanovanjskega sklada republike, pri čemer gre za skupno vrednost teh sredstev v višini 330 milijonov dinarjev.

Posebno vprašanje predstavlja združevanje sredstev za stanovanjsko graditev na temelju odloka občinske skupščine oziroma po načelu majorizacije. Gre

za to, da ocenimo, ali je stanje na področju stanovanjske graditve dejansko tako kritično, da je treba omejiti razpolagalno pravico delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela z delom sredstev družbene reprodukcije ali ne. Ustavna dopolnila govorijo v 21. poglavju točka 7 o pogojih, pod katerimi je možen sprejem zakona, s katerim je ta pravica delavcev omejena. Ugotoviti moramo, da je stanje glede stanovanjske gradnje dejansko v nasprotju z vsemi našimi družbenimi intencijami. Res pa je na drugi strani tudi, da organizacije združenega dela izločajo za stanovanjsko graditev več, kakor pa predpisuje sedaj veljaven zakon, saj so izločale v preteklem letu 6,8 % namesto predpisanih 4 %. Prav zaradi tega in zaradi takega razpoloženja v delovnih organizacijah predlagamo, da se združevanje sredstev opravi z družbenim dogovorom. V javni razpravi pa smo se večkrat srečali z zahtevo, da dobi na osnovi pooblastila in zakona občinska skupščina pravico, da lahko pod določenimi pogoji razširi družbeni dogovor kot obvezen za vse zaposlene na svojem teritoriju, če ga sprejme več kot polovica delovnih organizacij, oziroma več kot polovica zaposlenih.

S spremembo zvezne ustave je za vsa vprašanja na področju stanovanjskega gospodarstva odgovorna republika. Z osnutkom resolucije in z obema osnutkoma zakonov se zavzemamo za to, da bi bile poglaviten dejavnik v normiranju stanovanjske politike organizacije združenega dela in občine. Poudariti moramo, da v javni razpravi to stališče dobiva odločno podporo. V sedanji ustavni razpravi pa bi morali proučiti tudi vprašanje, ali ne bi bilo primerno, da nekatera temeljna izhodišča, na katerih je grajen osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, na ustrezen način povzamemo in jih zapišemo med dopolnila naše republiške ustave. S stališča enakopravnosti delovnega človeka v družbi in njegove socialne varnosti bi imela takšna določila, zapisana v ustavi, prav poseben pomen. Reči moramo, da smo za republiško ustavno komisijo pripravili predlog amandmaja v tem smislu.

Resolucija in oba zakona slonijo na izhodiščih, ki so bila lansko leto obravnavana tudi v tem zboru in v njih so že vsebovana mnoga stališča, ki so bila izražena v dosedanji javni razpravi. Poudariti pa je treba, da so bili vsi osnutki pripravljene še pred objavo osnutka amandmajev k ustavi naše republike in da bodo zato sestavljenci upoštevali pri sestavi predloga resolucije in predlogov zakonov tudi določila novih ustavnih amandmajev. Hvala lepa.

Predsedujoči Marjan Orožen: Dovolite mi, tovariši in tovarišice delegati, da pred začetkom razprave opozorim na nekaj stvari, ki se mi zdijo v zvezi z obravnavo prvih treh točk dnevnega reda današnjega zasedanja delegatov občin potrebne posebnega poudarka.

Ugotavljam, da predlog dnevnega reda oziroma tematika današnjega zasedanja pomeni poskus realizacije številnih sugestij delegatov občin in posameznih občinskih skupščin, pa tudi dosedanjih spoznanj v zvezi z delom zasedanja delegatov občin, da kaže združevati v dnevnem redu zasedanja delegatov po vsebini take točke, ki so vezane na isto področje družbene dejavnosti in s katerimi se praviloma v občinah ukvarjajo isti ljudje oziroma isti organi. Prepričan sem, da tak vsebinsko zaokrožen dnevni red že sam po sebi lahko precej prispeva h kvaliteti razprave in pripomb, ker nudi boljše možnosti za pripravo oziroma oblikovanje stališč k predloženim dokumentom.

Drugič se mi zdi vredno poudariti, da po teh neposrednih pripravah in predhodnih razpravah v občinah predstavlja današnje zasedanje pomemben

korak naprej v smeri razvijanja njegove vloge in s tem neposrednega vplivanja občinskih skupščin na graditev republiške zakonodaje. Kot je že bilo v uvodnem ekspoziciji poudarjeno, je bilo v času pred zasedanjem organiziranih več regionalnih posvetov o teh vprašanjih. Sklicano je bilo posebno posvetovanje predstavnikov večjih mest v okviru skupnosti slovenskih občin. Vsi trije akti so bili obravnavani na sekciji za družbenoekonomske odnose republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, v sindikatih in drugih zainteresiranih organih in organizacij.

V teh razpravah so bili nakazani novi vidiki samoupravnega urejanja odnosov in povezovanja interesov na tem pomembnem področju družbene aktivnosti, ki morda v dosedanjih osnutkih niso bili dovolj poudarjeni. Tak pristop vsekakor omogoča, da se ne samo izrazijo konkretne pripombe, predlogi in interesi občin, temveč da se v potrebi meri tudi širše preveri vsebina teh predlogov in da se le-ti po potrebi med seboj uskladijo. Vse to lahko samo prispeva k vsebini in delovni učinkovitosti današnjega zasedanja, lahko prispeva k uspešnemu medsebojnemu usklajevanju stališč in s tem tudi k teži mnenj in stališč današnjega zasedanja v pristojnih skupščinskih zborih. Zato verjetno izražam naše skupno mnenje, če rečem, da bi bilo koristno v dnevnih redih zasedanj takšno prakso združevanja sorodne problematike prakticirati tudi vnaprej.

Pred začetkom razprave prosim delegate, da vsak, ki želi razpravljati, napiše na listek, ki je na klopi, svoje ime in katero občino zastopa, ali pa to pred razpravo pove. To je nujno, da bomo lahko uredili predloge, pripombe in stališča, ki jih boste v razpravi predlagali.

Pričenjam razpravo o tej točki dnevnega reda. Kdo želi besedo? Besedo ima tovariš Ivo Miklavčič, delegat občine Kranj.

Ivo Miklavčič: Tovarišice in tovariši! Dovolite, da obrazložim nekatera stališča, ki so se izoblikovala v naši občini in še posebej stališča, sprejeta na posvetovanju v okviru skupnosti slovenskih občin. Ta material in stališča smo za današnjo sejo dobili na mizi. Mislim, da je predvideno, da obravnavamo celotno gradivo in ne samo pripombe k resoluciji.

Na posvetovanju v občini in na posvetovanju slovenskih občin smo podprli pobudo sindikatov, da se proučuje in išče oblika organiziranosti na področju stanovanjske graditve in zato predlagamo, naj se v resoluciji nakaže možnost in potreba po ustanavljanju posebnih interesnih skupnosti, ki bodo organizirane in ki bodo pozitivno vplivale na razvoj stanovanjske gradnje in stanovanjskega gospodarstva na področju občin.

Predlagamo, naj se pri nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva prouči večkrat poudarjena potreba, da se stanovanjsko in komunalno področje obravnavata kot celota, ker sta ti dve področji med seboj dejansko povezani. Moram pojasniti, da ne težimo za tem, da bi resoluciji tekstualno združili, ampak mislim, da bi bilo treba delovati v tem smislu, da zagotovimo enotno izvajanje resolucije, o kateri razpravljamo in ki bo sprejeta, in resolucije o razvoju komunalnega gospodarstva, ki je že sprejeta.

Glede stanarine, ki je omenjena v resoluciji v šesti točki I. poglavja, predlagam in se zavzemam za to, naj se formulacija stanarine glasi: »Stanarina zagotavlja realno amortizacijo v odvisnosti od realne vrednosti hiš, stroške tehničnega vzdrževanja in upravljanja ter eventualno del za razširjeno repro-

dukcijo. Stanovalci plačujejo poleg stanarine tudi stroške obratovanja v odvisnosti od dejanskih stroškov hiše.«

Naj kratko pojasnim, za kakšen problem gre. V Sloveniji imamo te stvari zelo različno urejene z občinskimi odloki. Nekatera stanovanjska podjetja oziroma organizacije za gospodarjenje s stanovanjskimi hišami v skladu z občinskimi odloki plačujejo čiščenje skupnih prostorov, porabo električne energije v skupnih prostorih, celo odvoz smeti itd. iz stanarine. V drugih občinah je to že danes v celoti preneseno na stanovalce in pomeni dodatne stroške stanovalca pri vzdrževanju in uporabi hiše. Potem so še drugi stroški obratovanja kot ogrevanje in tako naprej. Za stališče, naj se ti stroški ločeno obravnavajo, se zavzema tudi poslovno združenje stanovanjskih podjetij, ker meni, da bi bil interes stanovalcev za zmanjševanje teh stroškov neprimerno večji, če bi bili z njimi neposredno obremenjeni. Menimo, da sta tu dve stvari. Eno je stanarina kot nadomestilo za uporabo hiše in stanovanja, za amortizacijo stanovanj in hiš in za vzdrževanje, drugo pa so tisti stroški, ki jih stanovalci dejansko povzročimo in na višino katerih lahko vplivamo.

Predlagamo tudi, naj se v resoluciji ponovno poudari potreba po usmerjeni stanovanjski gradnji, ker bomo pereče probleme v stanovanjskem gospodarstvu le tako uspešno reševali. Mislim, da dosedanja praksa in dosedanje izkušnje na področju stanovanjske graditve, kjer je dominirala gradnja za trg, niso dale uspešnih rezultatov. Če bomo šli po tej poti naprej, si ne moremo obetati, da bomo v prihodnje uspešnejši pri reševanju socialnih problemov na področju stanovanjske problematike. Zato predlagamo, da se da večji poudarek določilo, da bomo stanovanjsko gradnjo usmerjali, jo podpirali in na ta način zagotovili večje učinke.

Zavzemamo se za to, da bi bili nekateri kriteriji predvsem na področju družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu v republiki čimbolj enotni. Zato predlagamo, da se v resoluciji, kjer so na strani 6 navedene naloge republike, dopolni besedilo tako, da bo republika predpisala enotne normative v standardu stanovanj in enotne kriterije za upravičenost prejemanja družbene pomoči.

V občini Kranj in na posvetu v Kranju je bilo tudi predlagano, da bi morali zagotoviti, da bodo delovne organizacije, ki imajo dislocirane enote v drugih občinah, izdelale za te enote programe reševanja stanovanjskih vprašanj, ne samo v okviru podjetja kot celote, ampak v tem smislu, da je stanovanjske probleme v takih delovnih enotah treba reševati v občini, kjer so te enote locirane. Programe naj dostavijo občinski skupščini, v kateri je sedež enote. Ta program upošteva občina pri sestavi svojega programa stanovanjske gradnje. V tem smislu naj se dopolni tekst resolucije.

V zakonu o programiranju in financiranju graditve stanovanj predlagamo pripombe k drugemu odstavku 4. člena. Tu pojem rekonstrukcije ni točno opredeljen; treba bi bilo zagotoviti, da se lahko rekonstrukcija izvaja iz različnih virov sredstev, delno eventualno iz amortizacije. Take primere smo že imeli, ko smo rekonstruirali kako stavbo in jo tudi prekonstruirali v breme sredstev investicijskega vzdrževanja. Ko smo uredili ogrevanje in smo namesto peči vgradili sodobnejše ogrevanje, smo prišli do spoznanja, da to ni več investicijsko vzdrževanje, ampak investicija in da se mora obravnavati kot investicijski vložek iz amortizacije. Zato predlagamo, naj se za rekonstrukcijo v 4. členu štejejo vsa dela, s katerimi se poveča stanovanjska površina ali število stanovanjskih prostorov. Podrobne določbe o tem, kaj se šteje za rekonstrukcijo stanovanj, pa naj predpišejo občinske skupščine.

V 6. členu predlagamo, da se zadnji odstavek, ki govori o programu stanovanjske graditve in o postopku za sprejemanje programa, spremeni tako, da program stanovanjske graditve sprejme občinska skupščina po postopku, ki ga sama predpiše, oziroma po postopku, ki je za sprejemanje takih aktov določen v statutu ali pa v drugih aktih občinske skupščine. Nepotrebno je naštevati, da mora biti program obravnavan na zborih volivcev in zborih delovnih ljudi, ker je tak že postopek za sprejemanje srednjeročnih ali dolgoročnih programov in letnih resolucij v občini.

V 7. členu ni potrebno podrobno naštevati, kaj naj vsebuje program stanovanjske graditve. Treba je le določiti, naj bo obvezni del programa izdelan po enotni metodologiji in naj zajema vse tiste elemente, ki bi jih potem v republiškem merilu ugotavljali in statistično spremljali ter obdelovali.

Pripombe predlagamo tudi k vsem tistim členom, ki določajo, kako se formirajo in razdeljujejo sredstva za stanovanjsko gradnjo iz pokojnin in invalidnin. Mislim, da se bodo tudi drugi delegati občin zavzemali za to, da se ta sredstva v celoti odvedejo v vzajemni sklad občine, kjer upokojeanci stanujejo. Če je občina odgovorna za reševanje stanovanjskih problemov starih ljudi, upokojeencev itd., je nemogoče, da se ta sredstva še vedno koncentrirajo v republiškem centru. Tu naj se le evidentirajo in tekoče izločajo v vzajemne sklade v občinah. V samoupravnih organih teh skladov bodo zastopani tudi upokojeanci in invalidi in tako bo zagotovljeno namensko trošenje teh sredstev in uspešnejše reševanje stanovanjskih problemov te kategorije občanov. Zato se zavzemamo, da se 8. člen črta in v zvezi s tem tudi korigira 15. člen ter preostali člani.

V 13. členu je določeno, da občinska skupščina v določenih primerih lahko oprosti delovno organizacijo izločanja tudi minimalnega prispevka za stanovanjsko gradnjo. Menimo, da je določilo treba dopolniti tako, da bi morala delovna organizacija, ko preide na normalno poslovanje po izvršenem sanacijskem načrtu, nadomestiti tista sredstva, za katera je bila v času izvajanja sanacijskega načrta oproščena. Vemo, da se sanacijski načrt ne izvaja samo takrat, kadar je organizacija na robu propada, ampak da delovne organizacije izdelajo sanacijske načrte tudi v primeru preusmeritve svojega razvoja kljub temu, da v času, ko sanacijski načrt sprejmejo, niso finančno ogrožene. Po določilu tega zakona bi to že bilo opravičilo, da jih lahko občinska skupščina oprosti. Zato predlagamo tako določbo, da jih lahko oprosti za tisti čas, če so za to objektivni razlogi, vendar da potem delovna organizacija ta sredstva nadomesti.

V zvezi s tem se postavlja vprašanje načina določitve najnižjega odstotka za izločanje sredstev za stanovanjsko gradnjo. Predlagamo, naj se najnižja stopnja predpiše z zakonom in sicer v višini 4 %. Skoraj vsi samoupravni sporazumi o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki jih podpisujemo v okviru delovnih organizacij na zahtevo sindikatov, vsebujejo določilo, da bodo delovne organizacije izločale najmanj 4 % za stanovanjsko izgradnjo. Ker menimo, da se samoupravni sporazumi lahko pogosteje menjajo kot pa zakonsko določilo, predlagamo, naj se najnižji odstotek predpiše.

V ilustracijo, kaj pomeni 4 % sredstev od bruto osebnih dohodkov, naj povem, da smo v občini Kranj izdelali ob koncu leta 1970 program stanovanjske gradnje na podlagi anketiranja delovnih organizacij. Če bi hoteli ta program realizirati v 5 letih, bi morali izločiti 11,5 % sredstev od bruto osebnih dohodkov za stanovanjsko gradnjo. Potem smo ta program zmanjševali, ker smo razpolagali le s 4 % prispevkom. V lanskem letu smo realizirali le 40 %

programa za to leto. Ko smo letos preračunali program na nove cene, smo videli, da bi za 40% realizacijo programa, za kar je lansko leto zadoščalo 4%, poleg vseh drugih virov, ki jih uporabljamo za financiranje stanovanjske gradnje, potrebovali še 6,5%. Potrebe so velike in realni programi bodo zahtevali, da se bodo v občinah dogovarjali o večjem odstotku kot je 4, kolikor bodo za to obstajale ekonomske možnosti v delovnih organizacijah.

V 14. členu predlagamo, naj se določi, da družbeni dogovor velja, če ga sklenejo delovne organizacije, ki zaposlujejo več kot polovico zaposlenih, ne pa če ga sklene več kot polovica delovnih organizacij. S tem bi poenostavili postopek, zagotovili večinsko odločanje ter na ta način demokratično odločitev na tem področju.

Predlagamo, da se 14. členu doda nov odstavek, v katerem naj se določi, da morajo dajati poslovne banke posojila po pogojih, določenih v družbenem dogovoru iz prvega odstavka tega člena, v mejah sredstev, zbranih na podlagi tega družbenega dogovora. To je obveznost za banke, da ne bodo mogle dajati posojil iz tega naslova pod ugodnejšimi pogoji na daljše roke kot jih bodo v obliki oročanja dobile.

V 15. členu naj se za besedilom, ki govori, da republiška skupnost invalidsko-pokojninskega zavarovanja izloča sredstva za stanovanjsko gradnjo, drugi odstavek črta in nadomesti z določbo, da ta skupnost izloča sredstva v občinske vzajemne stanovanjske sklade po stopnji iz 13. člena tega zakona.

O tem bi bilo treba razpravljati. Predlog pomeni, da bi bil v 13. členu predpisan minimalni obvezni prispevek 4% in da bi minimalni obvezni prispevek veljal tudi za sredstva pokojnin in invalidnin. Menili smo, da pokojnin in invalidnin ne bi mogli obremenjevati z večjimi obveznostmi kot 4% in zato ne bi bilo tu dodatnega pogajanja, koliko se iz pokojnin lahko izloča več, kot pa bi bila minimalna obvezna stopnja izločanja.

O 18. členu in variantah, ki so tu predlagane, je bilo povsod veliko razprav. Večinsko mnenje pa je, da je najbolj sprejemljiva druga varianta, v kateri je določeno, naj se v primeru, če je delavec zaposlen v drugi občini, izloča del sredstev v višini družbene pomoči za delno nadomestitev stanarine v tisto občino, kjer stanuje. Načelno je ta varianta sprejemljiva, vendar pa v Kranju predlagamo, da se ji doda še drugi odstavek, ki se glasi: »Delovne organizacije, katerih delavci delajo v drugih občinah zunaj sedeža podjetja, odvajajo sredstva v vzajemni stanovanjski sklad občine, kjer delavci delajo, po stopnji, ki jo predpiše ta občina.«

Gre torej za dislocirane obrate, kjer naj bi se ves stanovanjski prispevek zaposlenih zbiral tam, kjer je enota locirana in kjer delavci delajo. Če delavec take enote stanuje v sosednji občini, ima ta pravico do vračila za subvencijo stanarin od občine, kjer je sedež tega obrata. Ker taki primeri obstajajo, so se nekatere občine zavemale za tako rešitev, čeprav prevladuje pri nekaterih stališče, naj bi se vsa sredstva za vzajemni sklad zbirala v občini, kjer delavec stanuje. Tako stališče v Kranju in gorenjski regiji odklanjamo.

19. člen je treba uskladiti s spremembami 8. in 15. člena, ker se tu spet govori o sredstvih iz pokojnin in kako skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja to ureja.

V 22. členu predlagamo dopolnitve tretjega odstavka tako, da republiški sekretariat za urbanizem v nekem roku določi merila o tem, kaj se šteje za stanovanjski standard. Kriteriji najbrž ne morejo biti različni, zato predlagamo, naj se to doda.

V 23. členu se govori o sredstvih iz odpravljenega republiškega stanovanjskega sklada in o tem, za kaj smejo poslovne banke ta sredstva uporabljati. Ker gre le za eno in to za Ljubljansko banko, naj se besedi »poslovne banke« nadozmeni s »poslovna banka«.

V 27. členu so naštetih viri sredstev vzajemnega stanovanjskega sklada. Zazvemamo se za to, da se ti viri razširijo z viri, ki jih je že prej omenil tovariš sekretar Mikoš, in sicer tako, da ostanejo sredstva, izločena po določbah tega zakona, sredstva družbeno-političnih skupnosti, neporabljena sredstva za financiranje gradnje stanovanj udeležencev NOB, vojaških vojnih invalidov in upokojevcev, neporabljena na dan ustanovitve sklada ter anuitete in obresti od danih posojil iz navedenih skladov, druga sredstva, ki jih za namene sklada prostovoljno vložijo organizacije in občani in pa hišnina, ki je tudi pred sedanjo stanovanjsko reformo bila dohodek oziroma se je stekala v stanovanjski sklad v občini. Menimo, da je ob tem, ko ustanavljamo vzajemne stanovanjske sklade pri občinah, ki bodo morali enotno skrbeti za reševanje stanovanjskih problemov določenih kategorij občanov, nevzdržno, da bi obstajali še naprej posebni skladi za upokojevce in za udeležence NOV. Ta sredstva so koncentrirana v republiki in občine imajo k njihovem razdeljevanju veliko pripomb. Menimo, da je najbolj pravilno, da se stanovanjske probleme vseh teh kategorij občanov rešuje enotno v okviru vzajemnih stanovanjskih skladov. V samoupravnih telesih skladov naj se zagotovi sodelovanje vseh, ki so zainteresirani za pravilno porabo teh sredstev. Če bo obstajalo v občini več skladov, bomo od delovnih organizacij za vsakega pobirali nekaj in za vse bo 4% premalo. Zato bo le enoten sklad pri reševanju stanovanjske problematike lahko uspešen.

V 29. členu je rečeno, da določbe tega zakona ne veljajo za JLA. Mislim, da je treba JLA opozoriti, naj pravočasno uredi načine subvencioniranja stanarin, da ne bi prišlo do zahtev, naj se iz sredstev, izločenih po tem zakonu, dajejo tudi subvencije pripadnikom JLA.

Besedilo 31. člena je treba delno popraviti tam, kjer je ponovno govor o skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Predsedujoči Marjan Orožen: Prosim, da se v razpravi držite dnevnega reda. Menim, da bi se morali pogovoriti, kako bomo na današnjem zasedanju razpravljali. Predlagam, da se dogovorimo tako, da načelno razpravljamo tudi o drugi in tretji točki, pri podrobnih pripombah k posameznim dokumentom pa se držimo, če je to le mogoče, dnevnega reda!

Kdo želi še razpravljati? Prosim!

Mirko Kocjan — Maribor (iz klopi): Tovariš predsednik, mislim, da je vsebina tako povezana, da bi o vseh treh dokumentih, to je o resoluciji in obeh zakonih, lahko razpravljali skupaj.

Predsedujoči Marjan Orožen: Kakšno je mnenje predlagateljev?

Boris Mikoš: Predlog tovariša Kocjana je sprejemljiv.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovariš Vadnjal želi besedo!

Boris Vadnjal: Tovariš podpredsednik! Mislim, da je predlog tovariša Kocjana za razpravo praktične vrednosti, ker je nemogoče razpravljati samo o resoluciji, ne da bi se hkrati dotaknili tudi konkretizacije resolucije.

Predlagam pa, da ne razpravljamo konkretno o posameznih členih osnutkov zakonov, ker konkretne pripombe lahko posredujemo predlagatelju zakonov pismeno. Na zasedanju delegatov občin želimo dobiti predvsem jasno opredelitev do politike v stanovanjskem gospodarstvu, ki je nakazana v resoluciji in do glavnih izhodišč izvajanja te politike, ki so nakazana v obeh zakonih.

Predlagatelj pa je dolžan, da v fazi razprav o osnutku sprejema in analize diskusijo, ki jo konkretizira v naslednji, to je v zadnji fazi, ko se predloži predlog zakona. Šele takrat so primerni amandmaji k posameznim členom.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! Mislim, da ti predlogi niso v nasprotju s tem, kar sem tudi sam predlagal. Torej diskutiramo o vseh treh točkah dnevega reda skupaj.

Prosim, tovariš Miklavčič, nadaljujte razpravo!

Ivo Miklavčič: K zakonu o družbeni pomoči smo na posvetovanjih predlagali predvsem pripombo, naj bi bila družbena pomoč v prvi vrsti namenjena za financiranje in kreditiranje stanovanjske gradnje ter za delno nadomestitev stanarine. Za financiranje najemne gradnje je treba uvesti družbeno pomoč, saj v primeru, če dopustimo le kreditiranje investitorjev, ki so po tem zakonu lahko le občine ali stanovanjska podjetja, nastane vprašanje, kako bodo ti kredite vračali. Stanovanjska podjetja naj bi jih vračala iz amortizacije, kar pa je glede na višino stanarin vprašljivo. Vračanje kreditov bi bil tudi za občine velik problem.

Kot fakultativna oblika družbene pomoči bi morebiti lahko ostalo premiranje namenskega varčevanja, nikakor pa se ne strinjamo s tem, da bi se sredstva vzajemnih stanovanjskih skladov uporabljala kot pomoč pri odplačevanju posojil, saj že inflacija vpliva v dobro posojilojemalcev.

V zakonu je določeno, da se najemna stanovanja v družbeni lastnini s pomočjo sredstev iz vzajemnega stanovanjskega sklada smejo graditi za družine in občane z nižjimi dohodki, za mlade družine in za stare ljudi. Ne strinjamo se s tem, da se mlade družine vključijo v to kategorijo, temveč predlagamo, da se taka stanovanja grade le za občane z nižjimi dohodki.

Da v zvezi s poslovanjem vzajemnih stanovanjskih skladov ne bo prišlo do nejasnosti, predlagamo, da se z zakonom določi, iz katerih virov se financira poslovanje teh skladov, ki so pravne osebe.

K osnutkom vseh treh aktov sem navedel pripombe, s katerimi se je strinjala večina udeležencev na naših posvetovanjih. Seveda pa obstajajo glede ureditve posameznih vprašanj tudi posamezna mnenja.

Na koncu poudarjam, da se strinjamo s stanovanjsko politiko, kot je začrtana v resoluciji in obeh priloženih zakonih, ob tem pa menimo, da je korekcija stanarin za realizacijo zastavljene politike v najbližji prihodnosti nujno potrebna.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! Kdo še želi razpravljati? Besedo ima tovariš Marjan Marinšek, občina Velenje.

Marjan Marinšek: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Čeprav je delegat občine Kranj že omenil akcijo glede sredstev za stanovanja upokoencev, pa moram glede na to, da je bila pobudnik te akcije naša občina, povedati še nekaj besed.

Že sredi junija 1971, torej še pred sprejetjem vseh treh osnutkov, je skupščina občine Velenje dala iniciativo izvršnemu svetu, da bi se omenjena zakonodaja čimprej sprejela, ker je čutila potrebo, da se zadeve uredijo. Že takrat smo predlagali, naj se sredstva, namenjena za stanovanjske potrebe upokojenecev in invalidov, sicer evidentirajo pri skupnosti invalidskega in pokojninskega zavarovanja, vendar pa naj se izločajo v posebne sklade za stanovanjsko graditev, ki bi se ustanovili pri občinskih skupščinah. Znano je namreč, da so se zaradi težav na področju socialnega zavarovanja ta sredstva v glavnem nenamensko uporabljala, v občine pa so se vračala največ v obliki kreditov pod strogimi pogoji, ki so jih po navodilu republiškega zavoda za socialno zavarovanje postavljale banke.

Že v sklepu in priporočilih o ukrepih za nadaljnji razvoj stanovanjskega gospodarstva in stanovanjske reforme, ki jih je sprejela Skupščina SR Slovenije in so bila objavljena v Uradnem listu SRS št. 40/67, je bilo ugotovljeno, da se ta sorazmerno velika sredstva nenamensko uporabljajo. Republiški sekretariat za delo pa bi moral poskrbeti, da bi se sredstva, ki se zbirajo v posebnem skladu republiške skupnosti socialnega zavarovanja, prepustila občinskim skupščinam. Nerazumljivo je, kako to, da se sredstva, ki so last upokojenecev, vračajo v občino največ v obliki kreditov, o kriterijih za njihovo odobranje pa se odloča v republiki. Pogoji za odobritev kreditov so strogi. Po navodilu, ki ga je prejela Ljubljanska banka, se odobrava kredit le za tiste adaptacije, s katerimi se pridobi nove stanovanjske površine, sicer pa le izjemamo takrat, če živi upokojenec v zdravju zelo škodljivem in nevarnem stanovanju.

V tej zvezi odločno podpiramo pripombe poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije z dne 29. 9. 1971, v katerih je postavljena zahteva, da se v drugem odstavku 4. člena osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj doda besedilo: »s katerimi se izboljšajo stanovanjske razmere«. Tudi po našem mišljenju, naj se vsa dela, ki izboljšujejo stanovanjske razmere, obravnavajo kot rekonstrukcije. Ob dosedanjem načinu zbiranja sredstev upokojenci niso dobili kredita za takšne izboljšave v stanovanju, kot da je zanje vsako stanovanje dobro, samo da ni smrtno nevarno.

O sredstvih za stanovanjsko gradnjo od pokojnin in invalidnin bi morali odločati upokojenci in invalidi sami v svoji občini. Če lahko danes mlad delavec, ki je morda komaj začel delati, v samoupravnih organih povsem svobodno odloča o vseh sredstvih, ki jih delovna organizacija izloča za stanovanjsko gradnjo, zakaj potem ne bi imel enake pravice upokojenec, ki je še do včeraj aktivno ustvarjal in odločal morda o velikih investicijskih ali poslovnih naložbah, kar je neprimerno bolj odgovorno, kot pa odločanje o stanovanjskih sredstvih, ki se naberejo iz pokojnin in invalidnin. Ko je bil upokojenec aktiven, je lahko odločal o vseh sredstvih, sedaj pa mu čez noč kratimo pravico do njegovih lastnih sredstev, s katerimi bi si morda lahko rešil stanovanjsko vprašanje, ki ga v dolgih letih službovanja ni mogel. Dejstvo je, da je danes nerešenih stanovanjskih vprašanj upokojenecev še veliko in da bi se z decentralizacijo sredstev ti problemi hitreje reševali.

Skupščina občine Velenje se ne strinja z odgovorom, ki ga je na našo akcijo za decentralizacijo teh sredstev poslal predsednik skupščine skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ko je dejal, da ni smotrno odstopati ta sredstva občinam, ker ni nobenega zagotovila, da bi se sredstva, če bi bila dejansko odstopljena občinam, uporabila izključno za upokojence in invalide. Tak odgovor na našo akcijo je, milo rečeno, žaljiv. Pričakovati bi bilo, da se bo

republiška skupnost rade volje znebila tega sklada in odstopila odvečno delo občini kot se to dogaja v drugih primerih. Če ne bo prepustila teh sredstev občinam, naj republiška skupnost prevzame tudi celotno skrb za upokojence in invalide ter razreši občino vseh obveznosti do njih. Podobno stališče sta zavzela tudi poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije in skupnost slovenskih občin v pripombah k besedilu 8. člena osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj, s čimer se strinjamo.

Drugo vprašanje, na katerega želim opozoriti, je višina najnižjega odstotka sredstev, ki naj se obvezno izločajo za stanovanjsko graditev. Ker skupščina občine Velenje meni, da je zagotovitev sredstev za stanovanjsko gradnjo tako pomemben ukrep in tako pomembna pravica, kot je samo še pravica do delitve osebnega dohodka, odločno zahtevamo, da mora biti najnižji odstotek v zakonu predpisan. To je tudi preprosteje, kot da ga predpisuje vsaka občinska skupščina posebej. Če bi bilo tako, bi bil odstotek tudi neprimerno višji, kot pa je predviden v osnutku po drugi varianti.

Izračunali smo, da bi se v naši občini pri 7% obveznem izločanju zbralo letno okoli 30 milijonov din, s katerimi bi lahko zgradili letno približno 200 stanovanj s 60 m² površine in pri sedanji ceni 2500 din za m². Od leta 1966, ko je začel veljati zakon o izločanju sredstev za stanovanjsko izgradnjo po enotni stopnji 4%, se je gradbena cena stanovanj vsako leto povečala za okoli 25%, tako da je povečanje v letu 1971 glede na leto 1966 doseglo 150%. Upoštevaajoč to dejstvo, bi se moral povečati tudi procent izločanja sredstev, sicer pride nujno do upadanja obsega stanovanjske gradnje. Povečanje plačilnega sklada pri delovnih organizacijah in večje število zaposlenih še daleč ne more dohiteti skoka gradbenih cen in iz dneva v dan večjih potreb po stanovanjih. Mogoč in sprejemljiv je tak procent obveznega izločanja, ki bo zagotovil dovolj sredstev za stanovanja, če jih seveda obravnavamo kot osnoven artikel osebnega in družbenega standarda. V občini Velenje bi s 7% zasilno rešili stanovanjske probleme.

Podpiramo besedilo 18. člena osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj, po katerem se od obvezno izločenih sredstev plačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima delavec stalno delovno mesto in sicer v višini, kot jo je predpisala ta občina. Občina, v kateri delavec dela, skrbi za to, da bo delavec čimprej prišel do stanovanja. Zato naj ji pripadajo tudi vsa sredstva za družbeno pomoč. Občina mora z gradnjo stanovanj doseči, da se bo število tistih, ki so oddaljeni od delovnega mesta po več ur, zmanjšalo na minimum, kar bo gotovo pozitivno vplivalo na delovno storilnost, po drugi strani pa se bodo prihranila velikanska sredstva za prevozne stroške.

V občini Velenje je od skupno 12 000 zaposlenih okoli 3500 takih, ki se vozijo na delo iz sosednjih občin. Nekateri morajo vstajati celo ob 2. uri zjutraj, da bi lahko ob 6. uri kopali v jami. Letno se porabi za prevoze na delo okoli 1,5 milijona dinarjev, kar je vrednost najmanj 10 stanovanj. Prav je, da se v času, ko se delavec še vozi iz sosednje občine, vplačujejo sredstva za družbeno pomoč tja, kjer dela in kjer bo dobil stanovanje, da tako prispeva k povečanju stanovanjskega sklada tiste občine, v katero se bo za stalno preselil in ki ga bo obremenil. Za tiste delavce, ki pridejo na delo iz drugih republik, pa je tudi razumljivo, da prispevajo k povečanju stanovanjskega sklada v občini, kjer delajo, kjer s svojo prisotnostjo in iskanjem stanovanja povečujejo stanovanjske

probleme. Na ta način se uveljavlja načelo, da delavec uveljavlja svoje pravice tam, kjer ustvarja oziroma odvaja sredstva v solidarnostni sklad.

Sicer pa podpiramo pripombe oziroma predloge, ki jih je predlagal upravni odbor poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije na včerajšnji seji. Hvala lepa.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala. Obveščam vas, da je navzoč tudi delegat občine Litija.

Kdo želi besedo? Prosim, tovariš Lasnik, občina Radlje.

Silvo Lasnik: Tovariši in tovarišice delegati! Misli in predloge iz javne razprave o osnutku resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva v Sloveniji in o drugih predpisih posredujem v imenu samoupravne skupnosti občine Radlje ob Dravi. Javna razprava o osnutkih je bila organizirana v sindikalnih organizacijah, pri skupščini stanovalcev stanovanjskega podjetja in končno v občinskem svetu za gradbene in komunalne ter stanovanjske zadeve.

Osnutek resolucije načelno sprejemamo, predlagamo pa, da se resolucija dopolni v 9. točki prvega poglavja v tem smislu, da se na območju občine pomeni samoupravljanje v okviru stanovanjskih podjetij, in sicer, da se ustanovi skupščina stanovanjskih skupnosti. Doslej je bil ta samoupravni organ razdrobljen in so vanj delegirale različne predstavnike posamezne delovne organizacije.

K zakonskemu osnutku o programiranju in financiranju stanovanjske graditve predlagamo in osvajamo predlog, ki ga je predložila občina Velenje, da se izločena sredstva od pokojnin in invalidnin plačujejo v občinske vzajemne stanovanjske sklade. Nobene nevarnosti ni, da občinske skupnosti ne bi znale teh sredstev smotrno in namensko uporabiti. Vprašanje upokojujencev in invalidov je iz dneva v dan bolj kritično in vedno bolj prisotno v občinskih skupnostih, kajti njihove stanovanjske razmere so dokaj kritične.

Mnogo je bilo polemike okrog 18. člena osnutka zakona. V načelu podpiramo tisto varianto v 18. členu, po kateri se sredstva obvezno izločajo in zbirajo v tistih občinah, kjer ima prejemnik osebnega dohodka svoje bivališče. V naselju, kjer občan živi in stanuje, se ne rešujejo samo stanovanjski problemi, marveč tudi komunalni, socialni in kulturni. Kolikor bi se sredstva vplačevala v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima sedež izplačevalec osebnega dohodka, bi bile občine, kjer so locirane delovne enote, ponovno osiromašene v perspektivnem razvoju stanovanjskega in komunalnega gospodarstva. Izhajamo s stališča, da bi v tem primeru izplačevalec osebnega dohodka v organizaciji združenega dela z obvezno izločenimi sredstvi ponovno okrepil materialno bazo že razvitih občin, medtem ko bi bile po tem principu nerazvite občine ponovno prizadete, ker ne bi mogle reševati stanovanjskega vprašanja za tiste kategorije občanov, za katere ga po tem zakonu morajo. V mestih in industrijskih središčih so običajno delovne organizacije bolj akumulativne in s sredstvi skladov lažje pomagajo občini reševati socialne stanovanjske probleme, medtem ko so v manj razvitih občinah te možnosti omejene. Poleg tega je dejstvo, da delavci samoupravljalci, ki živijo v zdravem okolju in se ne zastrupljajo z raznimi plini, dosegajo večjo produktivnost.

Predlagamo pripombo k 19. členu zakona glede prostih sredstev nekdanjega republiškega stanovanjskega sklada. Menimo, da naj bi se ta sredstva v prihod-

nje uporabljala za komunalno opremljanje in gradnjo komunalnih objektov širšega regionalnega, pa tudi občinskega pomena. Denarna sredstva občinskih stanovanjskih skladov, ki so bila leta 1965 prenesena v poslovne banke, pa naj se vrnejo v novo ustanovljene vzajemne sklade občine za kreditiranje primarnih in sekundarnih komunalnih objektov in naprav ter za financiranje urejanja in opremljanja stavbnih zemljišč.

Občinske skupščine so zakonsko pooblašene za programiranje in vodenje urbanistične in zemljiške politike v občini. V zazidalnih okoliših bi občine morale oddajati stavbna zemljišča urejena in opremljena, za pripravo zemljišč pa so potrebna denarna sredstva. Ker ni zagotovljenega vira sredstev, se stalno pojavljajo težave in pogosto se stavbna zemljišča oddajajo delno opremljena. To povzroča probleme stanovanjskim investitorjem, ko je potrebno stanovanjski objekt priključiti na vodo, kanalizacijo, cestno in električno omrežje.

Republiškemu sekretariatu za urbanizem predlagam, naj pripravi z uveljavitvijo resolucije in zakonskih predpisov s področja stanovanjskega gospodarstva osnutke predpisov, s katerimi bi enotno urejali osnovna vprašanja normativne zakonodaje v občinah.

Cimprej je treba tudi pripraviti zakon o upravljanju in gospodarjenju s skladom stanovanjskih hiš in stanovanj v družbeni lastnini. Predlagamo, da bi republiški zakon o gospodarjenju s stanovanjskimi hišami in stanovanji v družbeni lastnini določil tudi kriterije o ustanavljanju in poslovanju stanovanjskih podjetij in stanovanjskih enot. V Sloveniji posluje precej stanovanjskih podjetij in enot, ki imajo v upravljanju in gospodarjenju majhno število stanovanjskih hiš in stanovanj, za svojo režijo pa trošijo precejšnja denarna sredstva, ki gredo na škodo vzdrževanja stanovanj. Integracijski procesi doslej niso bili uspešni. Zaradi tega bi bilo treba predpisati pogoje, ob katerih se lahko ustanavljajo stanovanjska podjetja in enote. Če je stanovanjsko gospodarstvo dejavnost posebnega družbenega pomena, potem bi zakon moral neposredno regulirati tudi to vprašanje. Hvala lepa.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovariš Franc Skok, delegat občine Tolmin.

Franc Skok: Povedal bom samo nekaj pripomb k osnutku zakona o programiranju in financiranju stanovanjske graditve.

V 9. členu je okvirno povedano, kaj naj bi dosegal občinski program stanovanjske graditve. Mnenja smo, da bi bilo prav, če bi bilo pristojnemu sekretariatu naloženo, da izdela enotno metodologijo za izdelavo občinskih programov. Če bo vsaka občina po svoje izdelovala program, najbrž pristojen republiški organ ne bo dobil potrebnega pregleda stanovanjskih problemov in predvidevanj za reševanje stanovanjskih vprašanj.

8. člen obravnava programiranje sredstev za reševanje stanovanjskih problemov upokojenecv in invalidov. Glede reševanja teh problemov tudi mi predlagamo, da se sprejme tako besedilo, kot ga predlaga v svojih pripombah poslovno združenje stanovanjskih podjetij, to je, da se zbirajo ta sredstva v solidarnostnem skladu občine.

18. člen osnutka zakona o programiranju in financiranju kot člen ni sprejemljiv. V naši občini je nekaj nad 20 % delavcev, konkretno 1200, ki so zaposleni v obratih in enotah, sedež samostojne organizacije združenega dela pa je zunaj naše občine. Skoraj 20 % delavcev, konkretno 800, ki imajo v naši občini

stalno bivališče, pa se prevaža na delo v druge občine. Če bi bil sprejet predlagani 18. člen, bi občina lahko predpisala prispevke za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad le na dohodke tistih 60 % zaposlenih delavcev, ki delajo v organizacijah združenega dela, ki imajo sedeže v naši občini. Še posebej je nesprejemljivo to, da bi delavci, ki stanujejo v naši občini in imajo delovno mesto tudi v tej občini v obratih ali enotah, odvajali svoja sredstva za družbeno pomoč v solidarnostni sklad tiste občine, kjer je sedež matičnega podjetja oziroma izplačevalca osebnih dohodkov.

V programih našega nadaljnega ekonomskega razvoja se zavzemamo za integracijske procese in za gospodarsko odprtost komun. Zato bi prihajali v naspromptje s tem, če bi obrate obravnavali drugače kot matična podjetja. Zaradi tega predlagam, naj se 18. člen tega osnutka zakona glasi tako, kot predlaga poslovno združenje stanovanjskih podjetij in sicer: »Od obvezno izločenih sredstev po določbah tega zakona se izplačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima delavec stalno delovno mesto in sicer v višini, kot jo je predpisala ta občina. Delavec uveljavlja pravico do subvencije pri solidarnostnem skladu občine, kjer se odvajajo ta sredstva in sicer po kriterijih te občine.«

Pri 13. členu osnutka tega zakona se zavzemamo za varianto, to je, da se z zakonom določi, da najnižji odstotek obveznega izločanja sredstev ne more biti manjši od 4 %. Glede sredstev za reševanje stanovanjskih problemov borcev se zavzemamo za to, naj se vključujejo v občinski solidarnostni sklad.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovariš Branko Šavle, Nova Gorica!

Branko Šavle: Tovariš predsednik! Skupščina občine Nova Gorica je na svoji seji včeraj razpravljala o osnutku resolucije in o obeh osnutkih zakonov s področja stanovanjskega gospodarstva in v razpravi sprejela naslednja stališča:

V glavnem se strinja z osnutkom resolucije in obeh zakonov in potrjuje predloge za dopolnitev vseh treh aktov, tako kot jih je pisмено sporočila pristojnim organom republiške uprave. Posebej pa poudarja, da bi bilo treba v osnutkih teh predpisov posebej rešiti vprašanje učinkovitega družbenega nadzora nad podjetji, ki grade stanovanja in nad cenami take gradnje. Ti dve vprašanji sta v preteklem obdobju ostali nerešeni in njuna rešitev bi pomenila kvaliteten korak k uspešnejšemu in učinkovitejšemu reševanju problemov na področju stanovanjskega gospodarstva.

Zlasti v resoluciji bi bilo potrebno rešiti vprašanje vseh možnih, tudi individualnih sredstev za stanovanjsko gradnjo. Pri tem mislimo zlasti na vprašanje posamezno sicer skromnih, v skupnem znesku pa verjetno pomembnih sredstev tistih občanov, ki še nimajo rešenega stanovanjskega vprašanja in ki pričakujejo pridobitev stanovanjske pravice. Predlagamo, da resolucija vsaj načelno zastavi rešitev vprašanja predplačila na stanovanjsko pravico in eventualno še drugih možnih načinov zbiranja sredstev, ker bi na ta način lahko v naslednjem obdobju koncentrirali znatna sredstva za obsežnejšo stanovanjsko graditev.

V zvezi s formiranjem sredstev za reševanje stanovanjskih vprašanj upokoencev in invalidov ter udeležencev NOB bi bilo treba v skladu s temeljnimi načeli resolucije namenska sredstva za reševanje teh vprašanj združevati v okviru občinskega solidarnostnega sklada. Občina je namreč poklicana, da rešuje tudi te stanovanjske probleme in bo verjetno znala ta sredstva najbolj

racionalno in učinkovito usmeriti ter hkrati zagotoviti namensko porabo takih sredstev.

Glede določb in variant v 18. členu predlagamo, da se izločijo sredstva za družbeno pomoč v občinski vzajemni sklad tiste občine, kjer delavec dela in sicer po stopnji, ki jo predpiše tista občina, kjer delavec dela. Delavec pa naj pomoč pri plačevanju stanarine uveljavi posredno ali neposredno pri vzajemnem skladu tiste občine, kjer dela.

Posebej želimo poudariti, da je v osnutkih obravnavanih aktov premalo poudarjena vloga občine pri upravljanju z namenskimi sredstvi za stanovanjsko gradnjo v okviru posamezne banke ali njene organizacijske enote. Mnenja smo, da bi morala občina dobiti odločilno mesto v upravnih organih banke, ker je občina kot osnovna asociacija uporabnikov družbenih dobrin lahko predstavnik velike večine interesentov za namenska sredstva za stanovanjsko gradnjo.

Občinska skupščina in njeni sveti so sicer o predlaganih osnutkih podrobno razpravljali in sprejeli še druge predloge in pripombe, ki pa so v glavnem skoraj istovetni s predlogi in pripombami poslovnega združevanja stanovanjskih podjetij Slovenije, zato v celoti podpiramo predloge prej omenjenega združenja in se pridružujemo njegovim stališčem. Hvala!

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala, tovariš Vasa — Slovenska Bistrica!

Branko Vasa: Tovarišice in tovariši delegati! Skupščina občine in delovne organizacije so me zadolžile, da vas seznanim z našimi stališči do zakonskih osnutkov, ki jih danes obravnavamo.

Z resolucijo o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva se v celoti strinjamo v besedilu, kot je predloženo. Da ne bi ponavljal predhodne razprave, naj že uvodoma povem, da smo na naših razpravah skoraj v celoti osvojili pripombe in predloge, ki jih je za dopolnitev teh zakonskih osnutkov posredovalo poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije.

Zastopamo pa drugačno mnenje o 18. členu zakona o programiranju in financiranju, v katerem se rešuje vprašanje, po kakšnem principu naj se obračunavajo sredstva za družbeno pomoč, ki se stekajo v vzajemni sklad pri občini. Opredelitev glede tega člena je zelo odvisna od razmer in pogojev v posameznih občinah. Povsem normalno je, da se bodo vse tiste občine, v katerih je koncentrirana industrija, zavzele za stališče, naj se sredstva za družbeno pomoč stekajo v tisti vzajemni sklad, kjer imajo delavci svoje stalno delovno mesto. S tem bodo taka industrijska središča koncentrirala velik kapital vseh tistih delavcev, ki stanujejo sicer v drugih občinah, so pa pri njih zaposleni. To pa so navadno ljudje, ki za pomoč ne prosijo, ker imajo svoje stanovanjske probleme že rešene v tisti občini, kjer stanujejo, bodisi da imajo svoja stanovanja ali da stanujejo v družbenih. Delovne organizacije navadno tem ljudem ne pomagajo pri reševanju stanovanjskih problemov zaradi splošno znanih stališč, da stanovanjske gradnje ne financirajo ali kreditirajo, če je le-ta oddaljena od delovnega mesta več kot 10 km. To pomeni, da bo še naprej kot doslej ostal problem zagotavljanja stanovanj in reševanja stanovanjskih vprašanj tem ljudem v tisti občini, kjer imajo stalno prebivališče. Če je temu tako in tako tudi je, potem večina industrijsko perifernih občin, kakršnih je v naši republiki veliko, upravičeno postavlja zahtevo, da se osvoji prva varianta v 18. členu, ki določa, naj se plačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad

tiste občine, na območju katere imajo prejemniki osebnih dohodkov svoje stalno prebivališče.

Tudi mi se strinjamo s to varianto, vendar pa predlagamo spremembo tako, da bi višine izločanja za družbeno pomoč ne predpisala občina, kjer ima sedež izplačevalec osebnega dohodka, temveč tista občina, v kateri imajo delavci stalno prebivališče. Ta predlog je izenačen s principom zajemanja proračunskih dohodkov. Tekst 18. člena bi se torej glasil: »Od obvezno izločenih sredstev po določbah tega zakona se vplačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnega dohodka stalno prebivališče, v višini, kot jo je predpisala tista občina, v kateri ima upravičenec stalno prebivališče.«

Ce bi bil osvojen princip plačevanja po delovnem mestu, potem bo okoli 1800 naših delavcev, zaposlenih v glavnem v občini Maribor, plačevalo sredstva v vzajemni stanovanjski sklad mariborske občine. Iz tega sklada bodo sicer lahko zahtevali subvencijo za stanarino. Ker pa že vnaprej vemo, da bo le malokateri od teh upravičen do nadomestila za stanarino, pomeni, da bodo skoraj vsa ta sredstva, ki jih bo plačevalo 1800 ljudi, ostala v Mariboru, čeprav dajemo vsem tem mi stanovanje in vse druge družbene dobrine, potrebne za vsakdanje življenje. Izhajajoč iz takega stanja, menim, da smo upravičeni zahtevati, da se ta sredstva vplačujejo po principu stalnega prebivališča, ker se tako občinam, ki dajejo industrijskim središčem pridne in zdrave delavce, delno povrne kapital, vloženi v stanovanja za delavce, ki danes pri njih ustvarjajo akumulacijo.

Odločno podpiramo stališče občine Velenje glede stanovanjskih sredstev upokoencev in invalidov. Menimo, da je skrajni čas, da se ta sredstva prenesejo na občine. Enako velja za sredstva, namenjena za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev. Kratko malo ne moremo razumeti, zakaj je težnja po koncentraciji teh sredstev, ko pa vemo, da v tem ni bilo nobene koristi, temveč prav nasprotno. Vemo, da se ta sredstva niso smela prelivati, da tudi po pol leta in več niso bila likvidna, ker so se uporabljala v druge namene, da se je tako zavlačevalo reševanje stanovanjskih problemov in so se zaradi tega tudi razvrednotila, da ne govorimo o načinu pridobivanja teh sredstev, ki je bilo več kot birokratsko. Sedanji način poslovanja ne govori v prid koncentracije. Ali ne pomeni ta tudi nezaupnice občinam? Zakaj se nam daje nezaupnico, ni jasno, saj je vendar neizpodbitno, da so občine ves čas uspešno reševale stanovanjske probleme upokoencev in borcev tudi takrat, ko ni bilo za to namenskega denarja. Kako ga ne bi reševali sedaj, ko so za to na razpolago namenska sredstva in prav gotovo bi se dalo veliko hitreje in uspešneje reševati njihove stanovanjske probleme, če bi bila ta sredstva v občinah.

Predlagamo torej, da se 8. člen spremeni tako, kot to predlaga poslovno združenje v svojih materialih na 6. strani, točka 4, in da se zakon o programiranju in financiranju spremeni tako, kot predlaga poslovno združenje na strani 11, točka 16, ter da se iz tega zakona zбриšejo določila v 15. in 19. členu.

Naše delovne organizacije in skupščina predlaga, naj bi se dopolnil tudi 8. člen zakona o družbeni pomoči in sicer tako, da bi se glasil: »Investitorjem najemnih stanovanj v družbeni lastnini za določene kategorije občanov pomaga vzajemni stanovanjski sklad s financiranjem in posojili; pogoje za pridobitev sredstev in vračilo posojila določa vzajemni stanovanjski sklad s svojim splošnim aktom. Investitorja omenjenih stanovanj sta občina in stanovanjsko podjetje, ki ima tudi status investitorja za gradnjo stanovanj za trg.«

Vzajemni stanovanjski sklad naj po našem mnenju ne bi samo kreditiral, ampak tudi direktno financiral gradnjo najemnih stanovanj. To seveda izključno za socialne kategorije občanov, za katere mora občina tako ali tako skrbeti. S tem bi dosegli solidarnost pri reševanju socialnih stanovanjskih problemov. Taki primeri naj bodo uzakonjeni v splošnem aktu, po katerem bo vzajemni stanovanjski sklad posloval.

Drugo dopolnitev argumentiramo s tem, da so stanovanjska podjetja pridobivala kredite za gradnjo stanovanj pod popolnoma enakimi pogoji kot posamezni varčevalci. To pa je nevdržno, zlasti še v manjših občinah. V našem primeru, in verjetno je takih veliko, bi morale stanovanjsko podjetje zaradi majhnih sredstev amortizacije za 30-stanovanjski blok varčevati 3 leta. Ali je ob taki kreditni politiki uresničljiva deklaracija v resoluciji, ki pravi, naj bodo stanovanjska podjetja nosilci razširjene reprodukcije stanovanjskega fonda? Verjetno ni.

Nasproti temu pa smo omogočili gradbenim podjetjem, da lahko dobijo pri banki kredit za dobo dveh let za gradnjo stanovanj za trg brez oročanja. To bi bilo seveda prav, če bi se gradbena podjetja ob tem vedla bolj poslovno. Vemo pa, da je ravno tu vzrok za tako podražitev stanovanj. Oni se namreč ne vprašajo, koliko je vredno zemljišče. Plačajo ga po vsaki ceni, ne razmišljajo, kakšna akumulacija bi bila primerna, ker je kupec neznan, torej ni kontrole, določijo akumulacijo, kot se jim zdi, včasih tudi po potrebi. Z njihovim dobrim partnerjem — banko se pomenijo za primerne obresti, vsi pa vemo, da so obresti od kreditov dohodek bank. Vse to in še marsikaj vračunajo v dokončno ceno stanovanj. Potem ni čudno, če so se delovne organizacije raje obrnile k individualni gradnji, ker so družbena najemna stanovanja predraga in tako zanje nedosegljiva. Primeri so, da so bila enaka stanovanja, ki so jih zgradila stanovanjska podjetja, za 30 % cenejša od stanovanj, ki so jih gradila gradbena podjetja. Da ob tem ne govorimo še o kvaliteti itd., ker gradbeno podjetje pri gradnji za trg ni prisiljeno voditi niti gradbene knjige niti ni potreben gradbeno-tehnični nadzor.

Predlagamo, naj bi poleg gradbenih podjetij pridobila tudi stanovanjska podjetja status investitorja za gradnjo stanovanj za trg, ker bi s tem stanovanjsko gradnjo znatno pocenili in povečali obseg, saj bodo stanovanjska podjetja dela razpisala in poiskala najugodnejšega ponudnika. Pri nas bi s 30% pocenitvijo pridobili letno še dodatnih 9 stanovanj. Dosegli bomo primernejši standard, ker se s to problematiko stanovanjska podjetja bolj kvalificirano ukvarjajo, dosegli drugačno kvaliteto in vsaj delno preprečili špekulacije gradbenim podjetjem in bankam in s tem seveda bolj zainteresirali delovne organizacije za nakup in gradnjo najemnih stanovanj, kar v končni fazi pomeni hitrejšo razreševanje stanovanjskih problemov, kar je naš osnovni cilj. Hvala lepa.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala. Tovariš Pucelj — skupščina občine Trbovlje.

Janko Pucelj: V naši občini smo zelo obširno razpravljali o predlagani problematiki in prišli do sklepov, da je razprava o tej problematiki zakasnila, ker raziskava javnega mnenja in posebno raziskave v naših organizacijah kažejo, da je faktor stanovanje, ki v industrijskih državah ne pride niti v poštev pri nas, kot je povedal delegat občine Velenje, prav tako pomemben kot osebni

dohodek. Iz teh razlogov smo prišli do zaključka, da je za reševanje celotne problematike treba čim hitreje realizirati stališča, ki so navedena v resoluciji, katero v celoti podpiramo.

Nekatere stvari pa je treba spremeniti. Posebno v mestih so zbori volivcev zelo slabo obiskani oziroma nimajo tistega pomena, ki jim ga daje zakon oziroma ustava. Udeležba je tako minimalna, da iz zborov volivcev ne dobimo mnenja in tistih stališč, ki jih potrebujemo, da lahko samoupravnim organom na eni strani, pa tudi občinskim forumom, predlagamo takšna stališča, ki so kvalificirana pri sprejemanju tako pomembnih stvari, kot je tudi zakon o stanovanjski izgradnji itd.

Zaradi tega predlagamo, da bi se predlagal kakšen drug način obravnave te problematike. Pri nas v zadnjem času posvečamo več pozornosti delu s krajevno skupnostjo. Pokazalo se je, da nam razprave v krajevni skupnosti dajejo boljše informacije, ki so nam potrebne za delo, kot slabo obiskani zbori volivcev.

Menimo tudi, da bi morale tiste delovne organizacije, ki delajo z izgubo, slabo poslujejo, oziroma ki izvajajo sanacijske načrte, tudi če ti ne izhajajo iz slabega poslovanja, ampak iz preusmeritve poslovanja organizacij, prav tako plačevati prispevek. 4 % je tako nizek odstotek, da ne zadošča za ureditev vseh problemov, ki se pojavljajo pri graditvi stanovanj.

Prav tako podpiramo akcijo občine Velenje glede reševanja stanovanjskih vprašanj upokojencev in invalidov.

Glede višine obrestne mere za stanovanjske kredite, ki jih dajejo poslovne banke, menimo, da bi bilo treba postaviti zgornjo mejo, ker bi bila takšna ureditev nedvomno boljša, posebno s stališča zakona o družbeni pomoči.

Mnenja smo tudi, da je treba vzajemnim stanovanjskim skladom ustvariti startno osnovo in za dobro funkcioniranje teh skladov zagotoviti sredstva. V ta sklad naj se na vsak način prenesejo sredstva nekdanjih stanovanjskih skladov, če to ni mogoče, pa vsaj anuitete, ki se plačujejo iz tega naslova.

Pri zakonu o družbeni pomoči menimo, da bi morala biti merila za vso Slovenijo enotna, prav tako pa definicije, kaj so mlade družine, družine z nižjimi dohodki itd., saj je Slovenija le enotna regija. Premiranje namenskega varčevanja naj bo po našem mnenju ob ustrezni zakonski ureditvi predvsem domena bank, ker dvomimo, da bi lahko vzajemni stanovanjski sklad glede na sredstva, s katerimi bo razpolagal, lahko zagotavljal realno vrednost vlog.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovariš Mirko Kocjan — skupščina občine Maribor.

Mirko Kocjan: Tovarišice in tovariši! Tako kot v drugih občinah je bila tudi v Mariboru obširna razprava o predloženih osnutkih, to je o resoluciji in o obeh zakonih. Naše pripombe k resoluciji in k obema zakonoma so enake oziroma podobne, kot jih je povedal predstavnik Kranja tovariš Miklavčič. Predlagamo pa še nekaj manjših sprememb, ki jih bomo predlagatelju posredovali pismeno.

4 % stanovanjski prispevek, ki je koncentriran pri republiški skupnosti pokojninskega zavarovanja in vložen pri Ljubljanski banki, predstavlja okoli 240 milijonov dinarjev oziroma 60 milijonov likvidnih, kvalitetnih sredstev te kreditne banke. Povedati moram, da je to samo slovenska specialiteta, da imamo sredstva koncentrirana in da imajo druge republike v Jugoslaviji ta sredstva

decentralizirana po komunalnih skupnostih oziroma po občinah. Ker sem član skupščine pokojninske skupnosti, lahko povem, da smo že pred leti nekateri predlagali v skupščini, da bi se ta sredstva prenesla na sedeže skupnosti takratnih skupnosti socialnega zavarovanja. Pojasnjeno nam je bilo, da je to praktično nemogoče zaradi razdrobljenosti.

Ta sredstva se bodo evidenčno vodila in se bodo morala voditi po posameznih občinah zaradi izločevanja sredstev za subvencioniranje stanarin in tu ni tehničnega zadržka, da se ne bi tudi dajala občinam. Če je občina tista, ki je odgovorna za stanovanjsko gospodarstvo in za reševanje stanovanjske problematike, potem je tudi prav gotovo upravičena do teh sredstev. Stanovanjski problemi upokojenecv pa naj se potem rešujejo enotno v okviru vzajemnega stanovanjskega sklada. O tem bo še razpravljala naša občinska skupščina in bo verjetno sprejela enako stališče, kot ga je sprejela skupščina občine Velenje.

Tovariš sekretar za urbanizem je povedal, da je sredstev odpravljenega republiškega stanovanjskega sklada 330 milijonov in da so v Ljubljanski kreditni banki, ki je naslednica bivše splošne gospodarske banke Slovenije. Prav je, da se ta sredstva tudi namensko trošijo in da se uporabljajo za regionalno komunalno urejanje, vendar res za regionalno komunalno urejanje v slovenskem prostoru. Doslej se vsaj na našem območju nismo uspeli znatneje angažirati, da bi ta sredstva pridobili. Mislim, da so to sredstva slovenske družbene skupnosti, da je potrebno voditi glede njih pošteno politiko in jih enakomerno plasirati.

Menimo, da je dosednji način stanovanjske gradnje za trg nemogoč in da je treba tej stihiji napraviti konec, saj je danes v Mariboru po najnovejši ponudbi cena za povprečno kvalitetno stanovanje klasičnega tipa 3800 dinarjev za kvadratni meter. Nekaj je treba urediti, da se nemoralno vedenje izvajalcev ali operative do cen stanovanj uredi, oziroma da tudi gradnja stanovanj preide pod družbeno kontrolo cen, ker je nemogoče popustiti stihiji, da bi šla svojo pot kot doslej, ker nam sicer nobeni instrumenti za izločanje sredstev ne bodo pomagali, da bi zbrali dovolj sredstev.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala lepa! Besedo ima tovariš Saša Skulj, delegat mestnega sveta Ljubljana.

Saša Skulj: Tovarišice in tovariši! Na podlagi razprav v občinah mesta Ljubljane sklepam, da te občine podpirajo v osnutku resolucije začrtano politiko na področju stanovanjskega gospodarstva. Sklepi s posvetovanja predstavnikov občin slovenskih mest, ki jih je povedal tovariš Miklavčič, predstavljajo večinsko mnenje občin mesta Ljubljane.

Predstavniki mest, ki niso bili enotnega mnenja glede reševanja stanovanjske problematike udeležencev NOV, imajo pripombe k dopolnitvi 27. člena osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj. Znano je, da delovne in druge organizacije prispevajo od sredstev za stanovanjsko graditev 20 % sredstev za udeležence NOV. Ta prispevek se plačuje od julija 1968 na skupen račun pri službi družbenega knjigovodstva. Priznati je treba, da so doslej zbrana sredstva mnogo prispevala k reševanju pereče stanovanjske problematike udeležencev NOV. Vendar je bilo na tem posvetovanju opozorjeno, da zlasti v večjih mestih zaradi občutnega povečanja cen vseh problemov ne bo moč rešiti. Spričo tega predlaga Ljubljana dodatni člen v zakonu o programiranju in financiranju graditve stanovanj, ki naj bi se glasil približno takole:

Občina, ki na dan, ko začne veljati ta zakon, še ni rešila stanovanjske problematike udeležencev NOV iz sredstev prispevka, lahko predpiše način zbiranja sredstev za te namene. Sredstva za namene iz 1. odstavka tega člena oblikujejo občine v okviru vzajemnega stanovanjskega sklada iz sredstev prispevka, ki ostanejo na dan ustanovitve vzajemnega stanovanjskega sklada, anuitet od danih posojih, ki se bodo vračale v sklad ter dela sredstev iz vzajemnega stanovanjskega sklada. Hvala lepa!

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! Besedo ima tovariš Rečnik, delegat skupščine občine Šentjur pri Celju.

Ernest Rečnik: Imam pripombo samo k 18. členu. Tu je namreč neko nasprotje. Na eni strani so občine, ki so izvozniki delovne sile, na drugi strani pa občine, ki so uvozniki te delovne sile. Interesi teh občin so popolnoma nasprotni. Jasno je, da se občine, ki delovno silo izvažajo, zavzemajo za prvo varianto, druge pa za drugo varianto. Menim, da bi morali doseči kompromis. V naši občini je veliko delavcev stanovanjski in komunalni problem že rešilo in ni razloga, da bi ti delavci še enkrat odvajali 100 % sredstev v občine, kjer so zaposleni. Mislim, da bo treba o teh zadevah resno razmišljati. Tu sta dve različni grupaciji, ki pa bosta le morali najti enotno rešitev. Variante k 18. členu je ne zagotavljata! Hvala lepa!

Predsedujoči Marjan Orožen: Besedo ima tovariš Muršec, delegat skupščine občine Lenart.

Franjo Muršec: Tovarišice in tovariši! Tudi pri nas v občini Lenart smo razpravljali o predloženem osnutku resolucije in o osnutkih obeh zakonov s področja stanovanjskega gospodarstva. O njih je razpravljal na razširjeni seji svet za komunalno gospodarstvo. Na seji so bili navzoči predstavniki delovnih organizacij, nekateri predsedniki hišnih svetov in predstavniki družbeno-političnih organizacij. O osnutkih je razpravljala tudi občinska skupščina in zavzela določena stališča. Moram reči, da smo tem pomembnim dokumentom posvetili precej pozornosti. Malo pred zasedanjem delegatov smo prejeli tudi predloge poslovnega združenja stanovanjskih podjetij Slovenije, danes na mizi pa tudi predloge skupnosti slovenskih občin. Malo se čudim izvršnemu odboru skupnosti slovenskih občin, da ni organiziral nekoliko širše razprave in da ni o tem konzultiral vseh občin. Tako bi lahko temu forumu predložil mnenje vseh občin Slovenije. Njegova stališča se sicer bistveno ne razlikujejo od naših, vendar vseeno mislim, da bi bila razprava lahko organizirana na nekoliko širšem nivoju.

K osnutku resolucije nimamo bistvenih načelnih pripomb in jo podpiramo.

Zadržal bi se pri predlogih za dopolnitev osnutka resolucije in obeh zakonov, ki jih je poslalo združenje stanovanjskih podjetij Slovenije. Z vsemi temi predlogi se ne strinjamo.

V drugi alineji drugega odstavka prvega poglavja je govora o enotnih pogojih in o enakem položaju najemnikov in lastnikov stanovanj. Menimo, da bi bilo potrebno ti načeli v resoluciji natančneje utemeljiti. Podpiramo namreč predlog poslovnega združenja, po katerem ima lastninska pravica določeno prednost v primerjavi z najemno pravico. To bi bilo potrebno v besedilu resolucije upoštevati. Podpiramo tudi drugi predlog poslovnega združenja, naj bi načelo vzajemnosti reševali na nivoju občine kot temeljne samoupravne politične

skupnosti. Menimo, da je to vprašanje bistveno pri razreševanju stanovanjske problematike in ni vseeno, na kakšnem nivoju in v okviru kakšne organizacije se to načelo realizira.

V zadnji alineji prvega poglavja je načelo o samoupravnem organiziranju stanovanjskega gospodarstva. Strinjamo se s temi stališči in načeli. Ob tem pa ne moremo v celoti podpreti predloga poslovnega združenja, naj bi se na področju stanovanjskega gospodarstva organizirala samoupravna interesna skupnost na nivoju občine in republike. Če bi sprejeli predlog poslovnega združenja o formiranju samoupravnih interesnih skupnosti, bi morali marsikaj spremeniti v sami resoluciji, v obeh zakonih in morda še v drugih zakonih, ki so predvideni za področje stanovanjskega gospodarstva. Osnutek ustavnih amandmajev namreč predvideva, naj bi bile samoupravne interesne skupnosti pravne osebe, s tem v zvezi je tudi vprašanje, kakšne naj bi bile pristojnosti teh samoupravnih interesnih skupnosti in kakšna njihova materialna podlaga za samoupravno delovanje in gospodarjenje. Seveda bi po našem skromnem mnenju taka formulacija in formiranje take skupnosti zahtevalo širšo in popolnejšo proučitev celotnega stanovanjskega gospodarstva, zlasti spričo dejstva, da je odprto vprašanje hitrejše gradnje stanovanj. Zato v tej fazi podpiramo določbo osnutka resolucije kot prvo fazo priprav za formiranje samoupravnih interesnih skupnosti tudi na področju stanovanjskega gospodarstva. Nadalje se strinjamo s 4. in 5. predlogom poslovnega združenja v zvezi z zbiranjem namenskih sredstev za komunalno urejanje zemljišč. Ne strinjamo se s 6. predlogom poslovnega združenja k 6. točki prvega poglavja resolucije o konstantnem in variabilnem delu stanarine. Podpiramo v osnutku predloženo besedilo, da stanarina zagotavlja kritje amortizacije, tekoče in investicijsko vzdrževanje in stroške upravljanja ter obratovanja. Toliko o osnutku resolucije.

Še nekaj besed o osnutku zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj. Načelnih pripomb k osnutku zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj nimamo. K posameznim členom pa imamo naslednje pripombe. K drugemu odstavku 4. člena pripominjamo, da se strinjamo s predlogom poslovnega združenja Slovenije, ki predlaga, da se v stavku za podpičjem doda besedilo: »s katerim se izboljšajo stanovanjske razmere.« Menimo, da je treba pospešiti sanacijo sedanjega stanovanjskega fonda. Nadalje se strinjamo tudi s predlogom poslovnega združenja, da program stanovanjske graditve izdela in sprejme občinska skupščina za dobo, ki ne sme biti krajša od 5 let. Prav tako se strinjamo z ugotovitvami poslovnega združenja k 7. členu, da so predvidene postavke za sestavo programa prezahtevne; zato podpiramo njegov predlog, naj bi bile sestavine programa manj zahtevne in preprostejše. Besedilo 8. člena osnutka zakona odločno odklanjamo in ga ne sprejemamo. Menimo, naj organizacije in skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja sredstva stanovanjskega prispevka za upokojence in invalide nakazujejo po občinah. To je bilo danes v razpravi že večkrat poudarjeno. Zato se strinjamo s predlogi poslovnega združenja, občine Velenje in nekaterih današnjih razpravljalcev. Kajti le na ta način bodo občine lahko sprejele in prevzele skrb in odgovornost za reševanje stanovanjskih problemov občanov.

Predlog poslovnega združenja k 10. členu, naj se doda nov odstavek glede kriterijev, po katerih občan ne more dobiti posojila, ni povsem razumljiv. Menimo, da posojila ne bi mogel dobiti občan, ki je že lastnik stanovanja ali stanovanjske hiše.

Po širši razpravi smo prišli do zaključka, da ni sprejemljivo besedilo 2. odstavka 13. člena glede oprostitve izločevanja stanovanjskega prispevka tistim delovnim organizacijam, ki izvajajo sanacijski program. Menimo, da določbe v osnutku omogočajo izigravanja in špekulacije. Zato podpiramo novo besedilo, ki ga je predlagalo poslovno združenje.

Glede določitve najnižjega odstotka za obvezno izločanje sredstev za stanovanjsko izgradnjo predlagamo, da se sprejme predlagana varianta 4^{0/0}. Menimo namreč, da je v okviru republike neobhodno potrebno določiti vsaj minimalni odstotek. S tem bi bila konkretizirana usmerjevalna vloga republike kot širše družbeno-politične skupnosti.

Strinjam se s predlogom poslovnega združenja za dopolnitev 14. člena. Dogovor za območje občine naj velja, če ga sprejmejo delovne organizacije, ki zaposlujejo več kot polovico zaposlenih v občini.

K 18. členu zakona pripominjamo, da besedilo tega člena, po katerem se izločena sredstva za stanovanjsko gradnjo plačujejo v sklad tiste občine, kjer ima sedež izplačevalec osebnih dohodkov, ni sprejemljivo. Strinjamo se in podpiramo besedilo prve variante; to je, da se izločena sredstva plačujejo v sklad tiste občine, kjer ima delavec stalno bivališče in to po predpisih in stopnjah, ki jih določi občina, kjer je sedež delovne organizacije. Tudi druga in tretja varianta nista sprejemljivi.

Vprašanje je, ali sta druga in tretja varianta ter tudi varianta, ki jo predlaga poslovno združenje, v skladu z načeli, ki so bila prisotna pri sprejemanju 5. točke 35. amandmaja osnutka slovenske ustave. Menim, da predloženo besedilo ni v skladu z intencijami, ki so bile prisotne v delu ustavne komisije. Če hočemo pomagati ljudem, ki potrebujejo stanovanja, potem je primerna prva varianta osnutka zakona. Mislim, da ni upravičena prevelika črnogledost glede prelivanja sredstev iz ene republike v drugo, ker je naš skupen interes v skladu z razvojem vsega jugoslovanskega območja.

K 21. členu pripominjamo, da bi moral zagotoviti, da tudi občine izvolijo svojega predstavnika v organ poslovne banke, ki bo odločal o stanovanjskih sredstvih. Menim, da je zelo dobra ugotovitev poslovnega združenja, da so imele občine že prej vpliv na nekdanje stanovanjske sklade. Ko so bili leta 1965 ukinjeni, so bila njihova sredstva prenesena v banke. Da pa bi lahko imela občina pravico in možnost vplivati na ta sredstva, bi bilo primerno, da bi občina izvolila svojega predstavnika tudi v ta organ banke.

V zvezi z 22. členom pripominjamo, da bi moral zakon določiti okvirne normative o velikosti in opremljenosti stanovanj, za katerega lahko graditelj ali kupec dobi družbena sredstva kot posojilo. Če bomo to prepustili občinam, bo toliko kriterijev, kolikor je občin. Poznamo pa razvite in manj razvite občine ter bodo zato občani v neenakopravnem položaju.

Toliko o zakonu o programiranju.

O zakonu o družbeni pomoči bi hotel povedati samo to, da se v načelu strinjamo s predloženim besedilom in nanj nimamo posebnih pripomb. Strinjamo se s pripombami, ki jih je predlagalo poslovno združenje stanovanjskih podjetij Slovenije, razen z njegovim devetim in desetim predlogom o plačevanju subvencioniranih stanarin iz solidarnostnega sklada. Drugih pripomb k temu zakonu nimamo. Hvala.

Predsedujoči Marjan Orožen: Besedo ima tovariš Rudi Benko, delegat občinske skupščine Piran.

Rudi Benko: Pripombe k obema zakonoma in k resoluciji bom dal pisмено. V glavnem bi osvetlil nekatere posebnosti, ki zadevajo piransko občino. Že uvodoma je bilo rečeno, da moramo hitro zgraditi čimveč čimcenejših stanovanj. To je zelo lepo. Lahko rečem, da je našo občino zadnji dve leti tako zajela ekspanzija individualnih gradenj, da se je približala tempu, ki ga resolucija nakazuje.

Obalno območje je zelo zanimivo za individualno gradnjo, povzroča pa tudi nevšečnosti. Pri domačinih je takšna gradnja eden glavnih kamnov spotike, saj vidijo, da je pozimi veliko hiš praznih, medtem ko sami stanovanj nimajo. Zato je občina sprejela politiko, da se zgradi čimveč individualnih hiš, ki bi ustrezale prebivalstvu oziroma občanom. Javilo se je veliko interesentov in da ne bi bilo diskriminacij in izjem, je občina določila kriterije.

Pri programiranju in tudi financiranju je posebno vprašanje zemljišče, ki ga občina ima za gradnjo. Ni vseeno, ali izdamo gradbeno dovoljenje na zemljišču, ki ni urejeno, kjer ni še zazidalnih in širših urbanističnih načrtov, kjer se pozneje pokažejo težave in zelo težki finančni problemi. Piranska občina ima v programu gradnjo stanovanj, ki bi služila predvsem za reševanje stanovanjskih problemov občanov in delovnih ljudi, ki delajo na tem območju, ker ugotavlja, da še vedno ni rešila vseh stanovanjskih problemov. Ker piranska občina za reševanje stanovanjskih problemov nima dovolj primernih zemljišč, ne more dovoliti nereda in dajati lokacije tudi tam, kjer gradnja ni predvidena. Črne gradnje so povzročile nekaj preglavic in onemogočile izvajanje začrtanega program. Za obalne občine je najhujši problem 90% iztrošenost stanovanjskega fonda. Zato je toliko bolj potrebno, da se sedanja ekspanzija stanovanjske gradnje nadaljuje.

Na območju občine ni industrije, ki bi prispevala sredstva k hitrejšemu reševanju stanovanjskih problemov. Zato moramo iskati druga sredstva in jih združevati v močnem stanovanjskem fondu.

Turizem in gostinstvo, ki se razvijata na tem območju, sta tako finančno obremenjena, da ne moreta prispevati toliko sredstev, kolikor industrija. Zato bomo morali biti zelo previdni pri oblikovanju finančnih programov, da bomo zadovoljili vsaj minimalne stopnje, ki jih bo zakon predpisal, in da bomo probleme reševali v okviru naših možnosti. Hvala lepa!

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! Besedo ima tovariš Vlado Crešnik, delegat občinske skupščine Celje.

Vlado Crešnik: Tovarišice in tovariši delegati! Resolucijo podpiramo s pripombami, ki jih je dala skupnost slovenskih občin.

Pomislek imam k obveznemu ustanavljanju posebnih interesnih skupnosti na področju stanovanjskega gospodarstva. Resolucija naj nakaže samo možnosti za njihovo ustanavljanje in nič več, zlasti spričo sedanjega že razvejanega sistema samoupravljanja na tem področju. Menim, da je treba ugotoviti vzroke sedanjih napak v samoupravljanju in ga izboljšati z aktivno vključitvijo krajevnih skupnosti. Razvejeni sistem samoupravljanja na stanovanjskem področju, krajevne skupnosti in bodoči vzajemni skladi pri občinskih skupščinah kot samoupravnimi organi ne kažejo potrebe po obveznem ustanavljanju interesnih skupnosti.

Kar zadeva sredstva upokojujencev, odločno podpiramo predlog ObS Velenje oziroma predlog skupnosti slovenskih občin, da se ta sredstva decentralizirajo

na nivo občin oziroma se stekajo v solidarnostne sklade, ki bodo formirani pri Obs. Kar zadeva variante k 18. členu, smo mnenja, da naj ostane druga varianta, dopolnjena morebiti s predlogom, ki ga je dal tovariš Miklavčič iz Kranja.

O komunalnem skladu pri republiki menimo, naj bi še ostal. Tu gre predvsem za vprašanja upravljanja s sredstvi. Javnost dela je zagotovljena z licitacijami, vendar naj se razširi vpliv občin pri določitvi namembnosti in potrebnosti kreditov. Hvala!

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! Naprej, prosim! Kdo želi? Prosim, tovariš Škraban, delegat skupščine občine Ljubljana-Bežigrad.

Lado Škraban: Tovarišice in tovariši delegati! V osnutku resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, ki ga danes obravnavamo, je izraženo tudi prizadevanje za realizacijo načel v stanovanjskem gospodarstvu, ki so bila sprejeta že leta 1965. Zato občina Ljubljana-Bežigrad v načelu podpira stremljenja, ki so izražena v osnutku resolucije. Resolucija iz leta 1965 je postavila take družbenoekonomske osnove stanovanjskega gospodarstva, po katerih so postali nosilci financiranja stanovanjske gradnje delovne in druge organizacije, občinskim skupščinam pa je naložila, da skrbe za pripravo in opremljanje stavbnih zemljišč. V osnutku resolucije navedeno ugotovitev, da občinske skupščine niso izpolnile pričakovanja glede urejanja stavbnih zemljišč, sprejemam s pridržkom. Za uspešno izpolnjevanje te dolžnosti so namreč potrebna sredstva.

Žal zakon teh sredstev ni zagotovil. Glede na akutne potrebe na drugih področjih občini ni ostalo sredstev, da bi urejala stavbna zemljišča, kot si je to zamislil zakonodajalec.

Poleg tega tudi nepopolna zakonodaja s področja urejanja otežuje načrtno urejanje stavbnih zemljišč.

Glede na to, da sta komunalno in stanovanjsko gospodarstvo povezana in ju je treba izražati načrtno, sodimo, da se pri tem moramo posluževati takih inštitutov, ki bodo onemogočali špekulacije v prometu s stavbnimi zemljišči ter omogočili racionalno in načrtno urejanje. Predvsem pa bo treba stanovanjskemu gospodarstvu omogočiti oziroma zagotoviti pogoje za izvajanje ustrezne zemljiške politike. Sodelovanje občin pri snovanju in obravnavi ustreznih predpisov s tega področja bi bilo zaželeno in koristno.

Pri reševanju perečih vprašanj stanovanjskega gospodarstva naj bi poleg drugih dejavnikov sodelovale tudi krajevne skupnosti. Občina Ljubljana-Bežigrad razume prizadevanja, naj bi se skladi stanovanjskih hiš šteli kot združena sredstva, zlasti zaradi možnosti večje koncentracije sredstev, ki izvirajo iz stanarin. Imamo pa pomisleke, ker ne vemo, kako bo taka »nacionalizacija« vplivala na bodoče odločitve delovnih organizacij pri vlaganju sredstev za gradnjo najemnih stanovanj in kako bo z odplačevanjem posojil, ki so bila najeta za gradnjo stanovanj. Drugo pa je vprašanje, ali se lahko sredstva delovnih organizacij z zakonom razglasijo za združena sredstva, posebno če upoštevamo, kako se združujejo sredstva delovnih organizacij.

Naša občina v načelu podpira tudi osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj. Zakon naj določi najnižji odstotek obveznega izločanja sredstev. Zato podpiramo sprejem variante k 13. členu. Skupščina občine podpira kot kompleksno rešitev drugo varianto k 18. členu. Določbe te

variante zagotavljajo sredstva in omogočajo gradnjo stanovanj v kraju, kjer je delovno mesto delavca. S tem bodo odpadli tudi prevozi.

Glede sredstev, ki jih bo izločal sklad pokojninskega zavarovanja, predlagamo, da se upoštevajo določbe, ki so navedene v osnutku zakona. Skupščina občine sodi, da je treba zagotoviti, da se bodo ta sredstva tudi v bodoče uporabljala za reševanje stanovanjskih vprašanj starejših ljudi. Odstopanje od teh načel bi lahko privedlo do tega, da bi se namesto za upokoјence gradila stanovanja za njihove potomce. Če toliko poudarjamo, da domov in stanovanj za starejše ljudi nimamo, potem ne preostane drugo, kot da dosedanjo prakso obogatimo s sodelovanjem najširšega kroga zainteresiranih dejavnikov. Drugi razlogi, predvsem pa bilančni, po našem mnenju niso dovolj tehtni. Ti lahko govore le v prid v zakonu postavljeni tezi. Sredstva vzajemnih skladov naj služijo razvoju stanovanjskega gospodarstva oziroma graditvi stanovanj za starejše ljudi. Predlog, naj bo dohodek vzajemnega sklada tudi hišnina, pomeni poskus zakonskega usmerjanja proračunskih dohodkov občine v druge namene. Zato bi kazalo o njem posebej razmisliti. Sodimo, da to ne bi bilo primerno, ker občina sama lahko zagotovi iz proračuna sredstva vzajemnemu skladu; sicer pa ta ne predstavljajo pomembnejšega zneska. Pridružujem se tistim predlogom in pripombam, ki jih je povedal tovariš Miklavčič. Nasprotujem le tistim, na katere sem posebej opozoril. Hvala.

Predsedujoči Marjan Orožen: Besedo ima tovariš Avgust Avbar, delegat skupščine občine Novo mesto.

Avgust Avbar: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati. Na posvetu dolenjskih občin smo 23. septembra razpravljali o odprtih vprašanjih stanovanjske politike in gospodarstva ter v zvezi z objavljenim gradivom v 16. številki Občana sprejeli nekatera skupna stališča, ki jih po zadolžitvi tega povelja moram povedati na današnjem zboru delegatov občin.

Pozdravljam prizadevanja predlagatelja osnutkov predpisov s področja stanovanjske politike in stanovanjskega gospodarstva za ureditev tako pomembnega področja, kot je to. Hkrati pa želimo, da bi s svojimi predlogi prispevali k boljši ureditvi nekaterih vprašanj.

K 6. členu osnutka zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj predlagamo, da se le ta spremeni tako, da zaveže občinske skupščine, naj predpišejo postopek za sprejem programa stanovanjske graditve. Način sprejemanja programa, ki ga določa 6. člen osnutka zakona, je preveč tog in neracionalen. Ni sprejemljiv zlasti za občine, ki že imajo s statutom določen postopek. K 13. členu predlagamo, da se določi v samem zakonu minimalna 4% obvezna stopnja izločanja sredstev za stanovanjsko graditev. Nadalje predlagamo, da se 15. člen spremeni tako, da se sredstva za stanovanjsko gradnjo iz pokojnin in invalidnin zbirajo v občinskih vzajemnih skladih, kajti stanovanjske probleme upokoјencev in invalidov moramo in moremo reševati po realnem programu le na nivoju občine, ne pa na nivoju republiške skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Predlagamo tudi, naj republika po izteku zakona preneha zbirati sredstva za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev, sredstva in anuitete pa prenese v občinske vzajemne sklade. Nadalje predlagamo, da se 18. člen glasi približno takole: »Od obvezno izločenih sredstev po določbah tega zakona vplačujejo sredstva za družbeno pomoč v vzajemni stanovanjski sklad tiste občine, kjer ima sedež delovna ali druga organizacija

oziroma dislocirana delovna enota.« Tega predloga ne podpira le občina Trebnje. K 27. členu naj se doda stavek, da so sredstva vzajemnega stanovanjskega sklada tudi anuitete in neuporabljena sredstva za financiranje gradnje stanovanj borcev in upokojenцев.

K osnutku zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu imamo le naslednje pripombe. 20. člen osnutka naj bi se spremenil tako, da ne bi občinska skupščina predpisovala pogojev, pod katerimi bi se nosilec stanovanjske pravice priznavala delna nadomestitev za stanarino, temveč naj bi se tabela o pogojih vključila v sam zakon. K 31. členu naj se doda besedilo: »da vrne celoten znesek z obrestmi vred«. Občina podpira predloge, ki jih daje skupnost slovenskih občin. Hvala lepa.

Predsedujoči Marjan Orožen: Tovariš Zidar, delegat skupščine občine Trebnje.

Franc Zidar: Naj osvetlim posebnosti v občini Trebnje, zaradi katerih se ne strinjamo z 18. členom. V občini prebiva 3620 zaposlenih občanov. Od teh ima zaposlitev v občini le 1255, 965 pa je zaposlenih v obratih podjetij, ki imajo sedež izven občine, 1400 delavcev pa se vsak dan vozi na delo v druge občine.

Zato je razumljivo, da ima občina k temu členu enake pripombe kot občine s podobnimi problemi. Svoje stališče utemeljujemo z dejstvom, da občinski vzajemni stanovanjski sklad zagotavlja solidarnost zaposlenih občanov z vsemi tistimi občani, ki sami niso sposobni rešiti svojih stanovanjskih problemov. Torej gre za solidarnost občanov. Pri tem verjetno ni in ne more biti nobenega dvoma, katera občina daje delavcu ali upokojencu status občana. Zato tudi menimo, da ne bi smelo biti dilem, v katero občino naj delavec ali upokojenec prispeva svoj delež za reševanje teh problemov. Odgovor se ponuja sam, da delavec vplačuje v vzajemni sklad tiste občine, v kateri prebiva in v kateri se kot občan vsakodnevno sooča s problemi, pri katerih reševanju mora biti tudi sam aktivno angažiran.

Glede na različna stališča smo že danes zjutraj sklenili, da v primeru, če naš predlog ne bo sprejet, podpremo predlog, o katerem smo se dogovorili na regionalnem posvetu v Novem mestu, vendar s pristavkom, da delavec uveljavlja vse pravice do družbene pomoči pri solidarnostnem skladu tiste občine, kamor se odvajajo njegovi prispevki. Hvala lepa!

Predsedujoči Marjan Orožen: Kdo še želi razpravljati? Se nihče več ne javlja k besedi? Želi besedo predstavnik predlagatelja? Besedo ima tovariš Boris Vadnjal.

Boris Vadnjal: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši! Mislim, da so današnja razprava in vse druge razprave o resoluciji in predlaganih osnutkih zakonov v zadnjih mesecih izredno poživile našo javnost. To tudi dokazuje izreden interes za oblikovanje prihodnje politike stanovanjskega gospodarstva. Pri tem moramo ugotoviti, da je bil javni interes izražen predvsem v razpravah in na sestankih, na katerih so bolj sodelovali predstavniki občinskih skupščin in predstavniki stanovanjskih podjetij, žal pa manj intenzivno in z manj predlogi predstavniki organizacij združenega dela in navsezadnje tudi tisti, kateri so in bodo morali ustvarjati sredstva za to, da bomo lahko gradili stanovanja.

Mislím, da je v temle še izraženo staro prepričanje, naj skrbi za stanovanje in pri tem tudi za oblikovanje stanovanjske politike nekdo zunaj ustvarjalcev sredstev. Najbrž pa bo večje zanimanje tedaj, ko bodo občinske skupščine začele uresničevati zakon o programiranju in financiranju stanovanjske graditve. Tedaj bodo morale predložiti ne samo krajevnim skupnostim ali zborom volivcev, marveč predvsem delovnim organizacijam srednjeročne programe stanovanjske graditve. Ti ne bodo nakazovali samo potreb po stanovanjski graditvi v posamezni občini, temveč hkrati tudi predloge, koliko in kje naj se zberejo sredstva za kritje potreb. Delovne organizacije bodo najbrž takrat mnogo bolj temeljiteje razpravljale tudi o poglavitnih intencijah stanovanjske graditve, ki jih vsebuje predvsem resolucija.

Mislím, da to ne bo lahka naloga občinskih skupščin. Tudi ne bo lahka naloga za strokovne službe, še manj pa za predstavnike občinskih skupščin, ki bodo morali utemeljevati programe pred delovnimi organizacijami. Zato razumem, ko je nekdo dejal, da je potrebno vztrajati pri tem, da republika predpiše najnižji stanovanjskih prispevek 4 %, ker je to mnogo bolj preprosto. Res je, da smo samo v celotnem kreiranju prihodnje stanovanjske politike postavili občinsko skupščino oziroma občino skupaj z organizacijami združenega dela in občani za temeljnega nosilca prihodnje stanovanjske politike. In menim, če bi z vso resnostjo in odgovornostjo tako politiko sprejeli in uresničevali v občinskih skupščinah, potem najbrž ne bi tako vehementno, da ne rečem nepolitično in v nasprotju z ustavnimi amandmaji, zagovarjali, naj republika predpiše vse tisto, kar je morda sedaj v tej fazi pretežno storiti v občini. Prepričan sem, da bomo prej ali slej prišli do tega, ko se bodo občinske skupščine morale zavedati, da je to njihova osnovna pravica in osnovna dolžnost, da pa republika predvsem vodi globalno načelno usmerjanje stanovanjskega gospodarstva in stanovanjske politike v republiki. Zato menim, da bi morali pri snovanju programov nadaljnjega razvoja stanovanjskega gospodarstva v občinah mnogo bolj aktivirati organizacije združenega dela, kot je to primer sedaj.

Osnovni cilj obeh osnutkov zakonov, predvsem osnutka resolucije, je povečanje obsega stanovanjske graditve in postopno uvajanje ekonomskih odnosov v stanovanjsko gospodarstvo. Menimo, da lahko samo na ta način zadovoljivo odgovorimo na zelo jasne zahteve občanov, predvsem tistih, ki pričakujejo stanovanja. Zal razpravljajo o stanovanjski politiki in o stanovanjskem gospodarstvu predvsem tisti, ki imajo, tako ali drugače, več ali manj ugodno, svoj stanovanjski problem že rešen. Zanimiva bi bila razprava tudi tistih, ki že leta čakajo na stanovanje in bodo čakali tudi še jutri. Zato menimo, da moramo v tem obdobju predvsem stremeti za tem ciljem, in to ne samo zaradi tega, ker smo ta cilj postavili v izhodiščih dolgoročnega razvoja Slovenije. V poglavju o stanovanjskem gospodarstvu smo dejali, naj bi v prihodnjih 15 letih občutno povečali stanovanjsko površino, kar pomeni, da bi morali poprečno letno graditi približno 12 500 stanovanj, kar je 25 % več, kot jih gradimo danes. Če ne bomo aktivneje pritegnili k reševanju te naloge predvsem občane, za katere je stanovanje življenjskega pomena, delovne organizacije, katere čutijo dolžnost, da sodelujejo pri reševanju tega problema, ves sistem bančnega kreditiranja in občine, potem cilja najbrž ne bomo dosegli. Če smo pred leti govorili o nujnem povezovanju investorjev, projektantov in proizvajalcev, pa je danes aktualno povezovanje vseh zainteresiranih za realizacijo stanovanjskega programa. To so delovne organizacije, banke, predvsem pa občine.

Zadnje 6-letno obdobje nam je pokazalo, da brez intenzivnega razvijanja kreditnega sistema ne bi zgradili toliko stanovanj, kot smo jih zgradili. Realizirali smo program, ki je bil postavljen s srednjeročnim razvojem Slovenije. Mislim, da smo lahko samo na ta način dosegli spremembe v strukturi lastništva. Danes je razmerje približno 60 : 40 v korist zasebnega fonda, medtem ko je bilo razmerje leta 1965 obratno.

Najbrž je bilo veliko pomanjkljivosti na tem področju. Zlasti je bila zanemarjena socialna kategorija naših občanov. Ti občani niso imeli lastnih sredstev in ker niso dobili kreditov od bank in delovnih organizacij, niso mogli rešiti stanovanjskega problema. Zato smo menili, da z zakonom o družbeni pomoči zagotovimo za to kategorijo občanov prednost pri gradnji stanovanj. Mislim, da bomo lahko samo na ta način zadovoljivo in v primernem roku rešili probleme te kategorije občanov. Zato je treba zasnovati to politiko tudi v občinskih programih. Marsikdo bo dejal, če bomo večino sredstev porabili za te potrebe, kako bomo potem lahko subvencionirali stanarine, zlasti če naj bi bila stanarina že jutri višja. Vsi vemo, da današnja stanarina pogojuje socialno diferenciacijo in da je privilegij predvsem tiste kategorije občanov, ki bi lahko s svojimi sredstvi več prispevala povečanju obsega stanovanjske graditve. Najbrž bomo morali na tem področju storiti nekaj premikov. Ne bi pa jih kazalo izvajati parcialno in dolgoročno. Opredeliti se moramo za politiko stanarin, ki bodo pomemben strošek v družinskem proračunu.

Danes v Sloveniji približno 30 % zaposlenih delavcev stanuje v najemnem stanovanjskem fondu. Računi in tudi gradiva združenja stanovanjskih podjetij kažejo, da bi morali že sedaj povečati stanarino za najmanj 100 %. Tega ne bi mogli realizirati brez povečanja osebnih dohodkov. Ker pa je mogoče povečati osebne dohodke samo vsem zaposlenim, ne pa samo tistim, ki stanujejo v najemnem stanovanjskem fondu, bi vseh 70 % zaposlenih delavcev potrošilo ta sredstva za druge namene. S tem bi se še bolj vznemirala neuravnotežena situacija ponudbe in popraševanja. Zato menim, da bi morali obenem z večjimi premiki pri stanarinah spremeniti tudi davčno politiko do zasebnega fonda stanovanj. Prizadevati si moramo, da bo strošek stanovanja ne glede na vrsto lastništva približno enak. Zato se v okviru izvršnega sveta oziroma sekretariata za urbanizem intenzivno pripravljajo predpisi, ki naj bi omogočili uresničitev teh intencij resolucije.

Predvsem menimo, da je čimprej potrebno predložiti skupščini zakon o stanarinah, v katerem bomo dolgoročno konkretizirali politiko do stanarin. Tedaj bomo morali temeljito proučiti vse ekonomske in socialne ter makro- in mikro-ekonomske posledice, ki sledijo iz dolgoročne programirane politike stanarin. Kmalu bomo predložili skupščini zakon o upravljanju s stanovanjskim fondom. V njem bomo morali opredeliti pravice in dolžnosti stanovanjskega podjetja in določiti pogoje za ustanavljanje samostojnih stanovanjskih enot. Mislim, da je bila diskusija o teh pogojih dovolj glasna že leta 1965. Po sprejetju ustavnih amandmajev je popolnoma jasno, da nihče ne more razpolagati z osnovnimi sredstvi organizacij združenega dela. In najbrž nihče nima iluzij, da bi bilo najprimerneje nacionalizirati današnji stanovanjski fond in ga predati v upravljanje stanovanjskim podjetjem.

Mislim, da kdor tako razmišlja, razmišlja protiustavno. Treba pa je postaviti stanovanjska podjetja v tak položaj, da bodo lahko s stanovanjskim fondom, ki ga dobijo v upravljanje, v redu gospodarila. Delovna organizacija, ki je vložila sredstva v stanovanjski fond, pa mora imeti pravico soodločanja v okviru

stanovanjskega podjetja. Zato mislim, da moramo najti v novem zakonu ustrezne relacije in določiti odgovornosti enega in drugega partnerja v sklopu upravljanja s stanovanjskim fondom. S tem bomo odprli kopico novih vprašanj, ki jih bomo morali v razmeroma kratkem času rešiti v naši skupščini in seveda predvsem v občinskih. Lahko rečem, da je leto 1972 tisto, v katerem bomo šele lahko predložili praktične predloge za uresničitev načel, ki jih postavlja resolucija v stanovanjski graditvi.

Komentiral bi še nekatere predloge, ki so bili dani v razpravi. Predvsem je bilo veliko govora o sredstvih pokojninskega sklada in o sredstvih odpravljenega republiškega stanovanjskega sklada. Menim, da sklada nista potrebna. Ta nova opredelitev izhaja iz ustavnih amandmajev in navsezadnje iz dolžnosti republike pri kreiranju stanovanjskega gospodarstva. Probleme bomo morali reševati po drugi poti in sicer tako, da se bodo sredstva prepustila občinam; s tem bo zagotovljena materialna podlaga za dogovarjanje, združevanje sredstev in za realizacijo skupnih programov. Mnenje skupščine pokojninskega zavarovanja, da z decentraliziranimi sredstvi ne bo več mogoče graditi domov za stare ljudi, ni utemeljeno in mislim, da jih bomo prav tako lahko gradili. Če se bodo občine dogovorile, da tak dom potrebujejo, bodo zanj zagotovile tudi sredstva. Zakaj bi se morali vedno zaradi razmeroma majhnih republiških sredstev izpostavljati velikim kritikam in velikim razpravam? Mislim, da je najbolje, da o teh sredstvih odločajo občine same.

Pogrešal sem nekoliko jasnejše zahteve za zagotovitev sredstev za komunalno izgradnjo. Mislim, da je ta problem v občinah še vedno zelo pereč, saj izdatki za komunalno izgradnjo precej povečujejo ceno stanovanj.

Analize so pokazale, da so imele v zadnjih dveh letih največji vpliv na povečanje cen stanovanj cene zemljišč in komunalnih uslug. V strukturi cene sta se ta dva stroška najbolj povečala in to za celih 35 %, medtem ko se je cena gradbenega materiala povečala približno za 30 %. Povečanje osebnih dohodkov v gradbeništvu pa je povzročilo povečanje cene stanovanja samo za 5 %. To se pravi, da je v zemljiški in komunalni politiki nek defekt, ki ga je treba proučiti.

Znano vam je najbrž, da nekatere republike predvidevajo v novih zakonih rešitev »štiri plus ena«. Ne rečem, da je to najboljša rešitev. Verjetno pa bo treba z zakonom omogočiti občinskim skupščinam, da lahko del sredstev za stanovanjsko gradnjo namenijo tudi za komunalno opremljanje. Razmerje je lahko različno.

Pri 18. členu je bilo osnovno vodilo pri izbiri variant to, da se sredstva zbirajo v občini, v kateri delavec stanuje, le do zneska subvencionalnih stanarin, ki jo določi občina, kjer je delavec zaposlen. Najbrž ne moremo sprejeti rešitve, da bi se vsa sredstva zbirala v vzajemnem stanovanjskem fondu občine, kjer delavec stanuje. Navsezadnje moramo občinam, kjer delavec dela, tudi omogočiti, da bodo razširile svoj stanovanjski prostor in s tem omogočile, da bo delavec stanoval v kraju zaposlitve. O predlogih k samoupravljanju, zlasti k samoupravnim interesnim skupnostim, menim, da jih je treba strpno proučiti. Stanovanjske samouprave namreč ne moremo istovetiti z interesnimi samoupravnimi skupnostmi na področju šolstva, področju kulture in drugje. To je posebno ekonomsko področje, na katerem morajo delovati ekonomski kriteriji. Zato menim, da je treba v resoluciji predvsem odpreti možnost za konkretizacijo idejnih rešitev, ne pa že v tej fazi dokončno opredeliti oblike samouprave.

Menim, da moramo interes do stanovanja in stanovanjskega gospodarstva graditi na dveh osnovnih elementih, to je na krajevni skupnosti in temeljni

organizaciji združenega dela. Na teh dveh osnovnih nosilcih naj se potem dalje gradi celotna organizacija samoupravljanja na tem področju. Pri tem menim, da moramo tudi na tem področju razvijati višjo obliko samoupravnih odnosov s samoupravnim sporazumevanjem. Predvideni družbeni dogovor s tega gledišča ni najbolj primerna rešitev. Bolj je treba utrjevati sistem samoupravnega sporazumevanja, da se delovne organizacije same med seboj dogovorijo, koliko sredstev bodo — poleg obveznih — še združevale ali vročale v banke in kako bodo z njimi gospodarile. Mislim, da je to primernejša rešitev za delovne organizacije kot majorizacija s preglasovanjem. V resoluciji in v obeh zakonih bomo morali ta naša nova spoznanja, ki nam jih nakazujejo zvezni in slovenski ustavni amandmaji, še posebej utrditi. Hvala!

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala! S tem končujem razpravo o osnutku resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva, osnutku zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj in o osnutku zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu. Morali bi se dogovoriti še o načinu oblikovanja stališč in mnenj ter predlogov, ki so bili izraženi na današnjem zasedanju ter o njihovem posredovanju pristojnim zborom.

Ker je bilo v razpravi precejšnje število mnenj, tehtnih pripomb in predlogov, prihaja v poštev predvsem možnost, ki jo predvideva 14. člen odloka o sklicu in delu zasedanja delegatov. To je, da zasedanje izvoli skupino delegatov in jo pooblasti, da strne stališče, mnenja in predloge delegatov občin in jih predloži pristojnim zborom. Dajem predlog o ustanovitvi delovne skupine, ki bo opravila ta posel, v razpravo.

Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ugotavljam, da se s predlogom strinjate.

Dalje predlagam, da izvolimo v skupino naslednjih pet delegatov občin: tovariša Iva Miklavčiča iz Kranja, ki je tu govoril tudi v imenu več slovenskih mest, tovariša Franca Skoka iz Tolmina, tovariša Branka Vasa iz Slovenske Bistrice, tovariša Janka Puclja iz Trbovelj in tovariša Avgusta Auberja iz Novega mesta.

Ali želi kdo o tem predlogu razpravljati? (Ne želi.) Ugotavljam, da so predlagani delegati izvoljeni v delovno skupino za oblikovanje stališč, pripomb in predlogov današnjega zasedanja delegatov.

Predlagam še, da priporočimo skupini, da oblikuje stališča, pripombe in predloge k posameznim dokumentom, kot so bili predloženi zasedanju delegatov občin.

Poročilo naj oblikuje tako, da bo iz njega čimbolj jasno razvidno, za kakšne rešitve so se delegati zavzemali oziroma za kakšne rešitve se je zavzemala večina delegatov. Razvidna naj bodo tudi izločena stališča posameznih občin. Menim, da bi bilo koristno, da poročilo opozori na precejšnje razlike v stališčih med posameznimi občinami. S tem v zvezi bo treba posvetiti posebno pozornost rešitvam k 18. členu. Mislim, da niso odveč tudi opozorila, da bi morali biti elementi solidarnosti vsebovani tudi v vseh zakonih, ki zadevajo stanovanjsko gospodarstvo.

Kar zadeva nadaljnje razprave, pa menim, da se bomo morali dalj časa zadrževati pri tistih določenih resolucije in zakonov, ki urejajo samoupravna razmerja na področju stanovanjskega gospodarstva in položaj delovnega človeka na tem področju. To poudarjam zato, ker se mi zdi, da smo danes večji del diskusije posvetili tistim določilom, ki zadevajo sredstva, način njihovega

zbiranja in podobno. Mislim, da je potrebno zelo podčrtati opozorila, da je treba v nadaljnji diskusiji bolj upoštevati ustavna dopolnila, zlasti tista, da delavci v temeljni organizaciji združenega dela sami razporejajo dohodek in da je le pod določenimi pogoji ta njihova pravica lahko z zakonom omejena. To velja tudi za opozorilo, da je tudi na področju stanovanjskega gospodarstva potrebno uveljavljati načelo družbenega in samoupravnega dogovarjanja, o čemer je govoril v svoji zaključni besedi tovariš Vadnjal.

Iz današnje diskusije je izvenelo določeno protislovje, ki je v tem, da smo pri reševanju materialnih vprašanj bolj nagnjeni k decentralizaciji, pri urejanju razmerij med ljudmi pa k centraliziranemu reševanju v republiki, in to kljub temu, da obenem ugotavljamo, da so med občinami in območji precejšnje razlike. Mislim, da bi bilo dobro, da občine svoja stališča v zvezi s temi vprašanji do prihodnje razprave znova proučijo.

Če se strinjate s takšnim napotilom za delo delovne skupine, potem bi lahko to točko dnevnega reda končali. Ali želi še kdo razpravljati?

Boris Vadnjal (iz klopi): Tovariš predsednik! Predlagam, da sprejmemo rok, do katerega naj bi skupina predložila pripombe, ker moramo predloge teh aktov predložiti skupščini do 20. oktobra 1971. Gospodarski zbor ima sejo 6. oktobra, republiški zbor pa je osnutke že obravnaval.

Predsedujoči Marjan Orožen: Mislim, da mora delovna skupina oblikovati pripombe do seje zborov, to se pravi do seje republiškega in gospodarskega zbora.

Zeli še kdo razpravljati? (Ne želi.) Hvala lepa!

Predlagam 20 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 12.25. in se je nadaljevala ob 12.55.)

Predsedujoči Marjan Orožen: Prehajamo na obravnavo 4. točke dnevnega reda, to je osnutek zakona o inšpekcijskih službah, ki ga je predložil skupščini v obravnavo republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo.

Gradivo k tej točki smo vam poslali 13. julija 1971. Predstavnika predlagatelja k tej točki sta Bojan Škrk, republiški sekretar za pravosodje in Marjan Prijatelj, pomočnik republiškega sekretarja za pravosodje in občo upravo.

Uvodno obrazložitev k predlogu zakona bo imel tov. Bojan Škrk, republiški sekretar za pravosodje in občo upravo. Prosim.

Bojan Škrk: Tovarišice in tovariši! Iz gradiva je razvidno, da je sekretariat osnutek zakona o inšpekcijskih službah pripravil po naročilu predsednika odbora republiškega zbora za družbeno-politični sistem in notranjo politiko. To je že drugi osnutek. Prvi je bil pripravljen leta 1970 na podlagi sklepa organizacijsko-političnega zbora skupščine. V razpravah o tem osnutku je prišlo do razhajajočih se mnenj, ali je ta zakon sploh potreben ali ne. Menim, da je v tem času nastopilo nekaj novih okoliščin, ki vprašanje o primernosti zakona osvetljujejo drugače. Po sprejetju ustavnih amandmajev k zvezni ustavi bo namreč potrebno na področju inšpekcijskih služb spremeniti večino sedanjih zakonov, ki organizacijsko urejajo delo posameznih inšpekcij. Novi republiški

zakon o javnih cestah in o prevozu bo urejal tudi delo prometnega inšpektorata. Zakon o tržnem inšpektoratu bo potrebno uskladiti z ustavnimi amandmaji in upoštevati tudi nov zakon o zvezni tržni inšpekciji. Novi zakoni se pripravljajo tudi za inšpektorat dela, sanitarni inšpektorat, gozdarski in kmetijski inšpektorat. Poleg tega bo treba nujno proučiti, ali bodo spremembe v teh republiških predpisih potrebne tudi zaradi ustavnih amandmajev k republiški ustavi.

Naslednja okoliščina je ta, da izvršni svet pripravlja poleg zakona o izvršnem svetu tudi zakon o organizaciji republiške uprave. V tem zakonu bo potrebno določiti vlogo republiških inšpekcijskih služb. Ob tem zakonu bo obravnavana tudi varianta, ali naj se inšpekcijske službe v republiki organizirajo v enotnem republiškem inšpektoratu ali v okviru matičnih upravnih organov. Zavzemamo se za rešitev, da se inšpekcijske službe organizirajo v okviru upravnih organov, s tem da ne bodo v sekretariatu, ampak pri sekretariatu in da bo tako zagotovljena njihova večja samostojnost.

Republiške inšpektorje naj imenuje in razrešuje izvršni svet, za delo republiških inšpekcij naj se posebej zagotovijo sredstva po utrjenem programu dela, sami naj si določijo notranjo organizacijo in izbirajo kadre, bodisi popolnoma samostojno ali pa po predhodnem mnenju republiškega sekretarja za ustrezno upravno področje.

Zavzemamo se tudi, da bi inšpektorji za svoje delo odgovarjali neposredno izvršnemu svetu. Izvršnemu svetu naj bi pošiljali poročila, analize in vse drugo.

Nadaljnja okoliščina, katero bi morali upoštevati v zvezi z drugo fazo ustavnih sprememb, je določitev nove vloge in funkcije uprave v našem političnem in samoupravnem sistemu. V tem okviru se bodo morale obravnavati tudi inšpekcijske službe, ki so sestavni del upravnega delovanja. Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo že pripravlja teze za nov zakon o upravi, ki bo v okviru novih političnih načel dal novo fiziognomijo celotne uprave, tako občinske kot republiške. Tu bodo jasno rešena vprašanja sredstev, samoupravljanja, organizacije, funkcije, vloge itd. in v zvezi s tem tudi mesto in vloga ter funkcija inšpekcij.

V zvezi z današnjo razpravo bi opozoril še na eno vprašanje. Precejšen del inšpekcij, na primer gozdarska inšpekcija, prometni inšpektorat, elektroenergetska inšpekcija, ki so v občinski pristojnosti, zahtevajo za območje vse republike samo nekaj inšpektorjev. Poseben elaborat, katerega so dobile vse občine, je pokazal, da je v republiki za elektroenergetsko inšpekcijo dovolj 12 inšpektorjev, za cestno inšpekcijo 12 inšpektorjev, za inšpekcijo prometa 8 inšpektorjev. Za gozdarsko inšpekcijo imamo sedaj 17 inšpektorjev. Osnovni problem, ki se pojavlja v zvezi s tem, je določitev regij, katera opravičuje delovno mesto enega inšpektorja. Težava ni samo v tem, kako dobiti človeka, ki bi opravljal ta posel, in kako ga nagraditi, marveč tudi v tem, kako zagotoviti stalnost tega delovnega mesta, polno zaposlenost in stimulacijo za delo na tem delovnem mestu. Naj navedem primer, da imata Škofja Loka in Slovenska Bistrica svojega gozdarskega inšpektorja. Vprašanje je, ali bosta inšpektorja kljub ustreznim osebnim dohodkom ostala v službi. Nista namreč dovolj zaposlena; zato pa ju zaposlujejo z delom, za katero nista usposobljena. Iz leta v leto se ponavljajo problemi financiranja. Ali bodo vse občine, ki so letos sofinancirale skupno medobčinsko inšpekcijo, tudi v prihodnjem letu istega mišljenja, ali se jih ne bo polovica odločila drugače?

Vse to slabi trdnost delovnega mesta inšpektorja. Z organizacijskimi zakoni, ki bodo določali delovno področje posameznih inšpekcij, bi morali doseči čvrst dogovor občin o predvidenih regijah, o sistemizaciji delovnih mest in o sedežu inšpekcij. Družbeni dogovor naj zagotovi, da bodo občine redno prispevale ustrezen delež sredstev za kvalitetno delo inšpekcij. Vsi ti problemi so sedaj zelo pereči, saj na primer v elektroenergetski inšpekciji delajo samo 4 inšpektorji, ki pokrivajo samo 25 občin v republiki.

Predsedujoči Marjan Orožen: Hvala. Slišali ste uvodno besedo sekretarja tovariša Škrka in njegova mnenja o dilemah v zvezi s predlogom zakona. Začenjam razpravo. Kdo želi besedo, prosim? Tovariš Pucelj, delegat skupščine občine Trbovlje.

Janko Pucelj: O osnutku zakona smo razpravljali s prepričanjem, da naša samoupravna struktura ne odklanja inšpekcijskih služb. Nasprotno, ona sprejema inšpekcije, ki prispevajo k redu in k izvajanju predpisov. Mislim pa, da v občinah obstajajo določeni problemi v zvezi z organizacijo oziroma ustanavljanjem inšpekcij na takšni podlagi, da bodo ustrezno delovale oziroma koristile splošnim interesom in končno tudi našim ljudem.

K 8. členu: Menimo, da ni potrebno določilo, da bi k izvolitvi občinskega inšpektorja dal mnenje predstojnik republiškega inšpektorata. To bi bil verjetno formalizem, kajti potrebne lastnosti najbolj pozna občinska volilna komisija. Ta pregleda in preveri vse sposobnosti kandidatov, šolske in druge. Izbere kandidata, ki bo najboljše opravljal naloge inšpektorja v občini.

K 10. členu: Tretji odstavek naj se spremeni tako, da se glasi: »Če so inšpekcije organizirane kot medobčinski inšpekcijski organ, njegovi delavci uresničujejo samoupravne pravice kot samostojna delovna skupnost. To formulacijo predlagamo predvsem zaradi tega, ker je na našem območju že dolgoletna praksa pokazala, da ti delavci samostojno uresničujejo samoupravne pravice, zlasti kar se tiče financiranja in oblikovanja osebnih dohodkov.«

K 15. členu: Strinjamo se v celoti s formulacijo 15. člena, ker bo omogočila inšpektorjem učinkovitejše ukrepanje. Zaradi tega varianto odklanjamo. Ta bi namreč povzročala dvotirnost v delu in zmanjševala vlogo, ki naj jo inšpekcija ima.

K 16. členu: Predlagamo, da se k temu členu doda predvideni variantni dodatek glede nujenja moči organov za notranje zadeve, posebno v tistih primerih, pri katerih so potrebne dodatne preiskave ali pa kakršnikoli drugi ukrepi.

K 24. členu: Predlagamo, da se varianta ne upošteva, saj je povsem umestno, da je nadzorstvo nad inšpekcijami v pristojnosti občin z izjemo tistih zadev, ki so z zakonom dane v pristojnost republiškim inšpekcijam. Menimo, da je to najbolj smotno.

K 26. členu: Predlagamo, da se v tretji alineji za besedami »iz občinske pristojnosti« dodaja še besedilo »če nadzorstva ni opravil občinski inšpektorat«.

V 4. alineji predlagamo, da se za besedami »in odredi« dodaja besedilo »v sporazumu s predstojnikom občinskega inšpektorata«.

Menimo, da je treba vzpostaviti čim boljše sodelovanje med občinskim in republiškim inšpektorjem, posebno o vprašanih, ki jih ugotovi občinski inšpektorat, sodijo pa v pristojnost republiškega inšpektorata.

Poleg tega menimo, da bi bilo nujno potrebno dodati alineo, ki naj bi se glasila: »Republiški inšpektorat mora najmanj enkrat letno poročati občinski

skupščini o pojavih in ukrepih, ki jih je republiški inšpektor ugotovil oziroma izvedel pri svojem delu na območju občine.« Takšen način obveščanja občinske skupščine smo že uvedli na področju pravosodja. Sodišča so dolžna vsaj enkrat na leto poročati občinskim skupščinam o njihovem delu.

K 30. členu: Predlagamo, da se v drugem odstavku tega člena predvidi tudi možnost kandidatov s srednjo izobrazbo, kadar bi to opravičevale posebne razmere na določenih območjih. Ugotavljamo namreč veliko pomanjkanje kandidatov z višjo oziroma visoko izobrazbo. S tem ne bi odstopili od načela, da morajo v inšpekcijskih službah delati ljudje z višjo oziroma visoko strokovno izobrazbo, oziroma ljudje, ki dobro poznajo ustrezna področja gospodarstva oziroma javno upravo.

K 32. členu: Glede na zelo milo kaznovalno politiko za pogoste kršitve predpisov, s čimer so inšpekcije omalovažene, je treba kazenske sankcije povišati tako, da bi bila najnižja kazen 500 dinarjev, najvišja pa približno 2000 dinarjev.

Predsedujoči Marjan Orožen: Naprej, prosim. Kdo želi besedo? Besedo ima tovariš Franjo Muršec, delegat skupščine občine Lenart.

Franjo Muršec: Tovarišice in tovariši! K osnutku zakona o inšpekcijskih službah dajemo nekatere sugestije in predloge.

Dopolnitev političnega sistema v vezi z ustavnimi amandmaji bo na novo opredelila tudi vlogo organov državne in javne uprave. To bo zahtevalo tudi spremembe v sedanjem zakonu o upravnih organih v Socialistični republiki Sloveniji ter bo materijo potrebno urediti v skladu s spremembami oziroma z dopolnitvami v političnem sistemu in nalogami, ki jih organi državne uprave v tem sistemu morajo izpolnjevati. V zvezi s tem se postavlja vprašanje, ali ne bi kazalo počakati s posebnim zakonom o inšpekcijskih službah v SR Sloveniji. Inšpekcijske službe so namreč v povezavi z drugimi upravnimi službami sestavni del javne uprave. Zato bi predpise o organizaciji inšpekcijskih služb kazalo vključiti v zakon o upravi v Socialistični republiki Sloveniji, ki ga bo treba sprejeti po sprejetju ustavnih amandmajev.

Ne vidimo potrebe po posebnih organizacijskih zakonih za posamezne upravne službe. Vse to se namreč lahko uredi v enem zakonu za vse upravne službe. Enoten organizacijski predpis za vse upravne službe bi odpravil sedanjo dvotirnost. Materialni predpisi za opravljanje posamezne veje upravne inšpekcijske službe se namreč prepletajo tudi z organizacijskimi predpisi. Inšpekcijskih služb ne bomo utrdili in jim olajšali delo s predpisi o organizaciji inšpekcijskih služb, temveč s spremembami materialnih predpisov, ki urejajo posamezne inšpekcijske službe.

Ne glede na te načelne pomisleke k zakonu imamo k posameznim členom nekatere pripombe. K 3. in 4. členu: Inšpektorati naj bi delovali v sestavi upravnega organa določenega področja dela. Inšpekcijski nadzor je ena izmed oblik in sestavin upravnega delovanja in po ustavi sodi med temeljne funkcije upravnega delovanja. Zato naj inšpekcije ne bi prerasle v posebno kategorijo uprave ali se organizirale celo izven uprave. V sestavu uprave pa je inšpekcijam potrebno zagotoviti ustrezno mesto in samostojnost. Zato podpiramo variantni predlog k 3. in 4. členu, ki je priložen kot prva priloga.

K 6. členu: Postavljeno naj bi bilo načelo, da inšpektor ne bi smel opravljati druge samostojne dejavnosti. Če pa bi zakon omogočal, da lahko inšpektor

opravlja poleg redne zaposlitve tudi drugo delo, naj bi o tem odločal tisti, ki inšpektorja imenuje, ne pa predstojnik republiškega inšpektorata.

K 8. členu: Menimo, da so za predstojnika republiškega inšpektorata predvidena prevelika pooblastila in bo predstavniški organ podrejen predstojniku upravnega organa. Mislimo, da je s tem okrnjena samostojnost občine.

Organizacijski predpisi naj bi podrobno določali, kakšno stopnjo izobrazbe mora imeti kandidat za inšpektorja in kakšne pogoje mora izpolnjevati. Izbor kandidata za občinskega inšpektorja pa naj bo izključna pristojnost občinske skupščine.

K 9. členu: Legitimacijo inšpektorjev izda predstojnik inšpektorata. Po 5. členu pa je predstojnik občinskega inšpektorata lahko tudi vodja ene izmed inšpekcijskih služb. Kdo izda njemu legitimacijo? Zakaj je ne bi izdal organ, ki ga je imenoval?

K 14. in 15. členu: Na eni strani govorimo, da je inšpekcijskim službam potrebno dati večje pristojnosti in jih v večji meri uveljaviti. V varianti k temu členu pa se predlaga, da bi inšpektor le ugotovil kršitev predpisa. nato pa predlagal pristojnemu upravnemu organu, da odredi odpravo nepravilnosti. To pomeni, da bo nekdo drug, ki ni inšpektor, odločal o odpravi nepravilnosti. Taka rešitev po našem mnenju ni najboljša, ker bi zavlačevala postopek. Ugotovitvam ne bi sledili takojšnji ukrepi inšpekcije, ker bi zagotavljalo njeno večjo učinkovitost. Na drugi strani pa bi predložena organizacijska ureditev terjala povečanje števila delavcev v upravnih organih.

Če bi bil sprejet variantni predlog k temu členu, bi bilo treba rešitev uskladiti z 21. členom osnutka.

K 24., 25. in 26. členu: Menimo, da variantni predlog tretjega poglavja ni dovolj proučen. Učinkovitost inšpekcijskih služb je odvisna tudi od pristojnosti teh služb v kraju, kjer naj se inšpekcija opravlja. Ni logično, da bi republiški inšpektor ugotavljal, občinski upravni organ zadevnega delovnega področja pa ukrepal. Verjetno predlagatelj take variante ni dovolj seznanjen s težavami, ki jih povzročata izvajanje inšpekcije na tistih področjih, ki so že sedaj v pristojnosti republiške inšpekcije.

Mislimo, da je inšpekcijo potrebno postaviti v osnovno družbeno-politično skupnost, to je v občino.

V 4. poglavju bi kazalo nekoliko bolj določno in bolj trdno postaviti medobčinsko sodelovanje, zlasti na področju medobčinskih inšpekcijskih služb.

K 30. členu: Menimo, da bi za opravljanje inšpekcijskega nadzorstva moral imeti inšpektor najmanj višjo strokovno izobrazbo. Izjeme naj bi bile le tisti inšpektorji s srednjo izobrazbo, ki imajo več kot 20 let delovne dobe, od tega vsaj 10 let kot inšpektorji. Tisti, ki take izobrazbe nimajo, si jo morajo pridobiti v določenem času, npr. do leta 1975.

K osnutku je še načelno vprašanje, ali bi se sedanje davčne inšpekcije, ki delujejo v sestavi davčnih uprav, iz teh izločile in prešle v sestavi inšpektoratov, zlasti glede na določila 33. člena osnutka. V osnutku zakona manjkajo tudi določila o odgovornosti inšpektorja in inšpektoratov za njihovo delo. Razen v variantnem predlogu k 26. členu v osnutku zakona ni določila, kdo naj bo pristojen za reševanje inšpekcijskih zadev na drugi stopnji: ali ustrezni upravni organ republike ali inšpekcijski organ republike. Hvala lepa!

Predsedujoči Marjan Orožen: Naprej, prosim, kdo želi besedo? Besedo ima Milutin Mužič, delegat skupščine mesta Ljubljane.

Milutin Mužič: Naš svet za splošne in notranje zadeve je razpravljajal o osnutku zakona in ima nekaj manjših pripomb. Četrty odstavek 6. členu naj se dopolni: »Pogodbe za izvajanje posameznih strokovno in tehničnih inšpekcijskih opravil naj bi sklepal pristojni organ družbeno-politične skupnosti.« Pri teh opravilih gre za finančne obveznosti in menimo, da bi bilo bolj primerno, da o tem ne bi odločala inšpekcija sama. V četrtem odstavku 6. členu naj se črta beseda »republiškega«. 8. člen naj bi se glasil: »Pred imenovanjem predstojnika občinskega inšpektorata oziroma vodje posameznih inšpekcijskih služb priskrbi občinska skupščina meje predstojnika republiškega inšpektorata.« S tem modificiramo predloženo rešitev.

K drugemu odstavku 14. členu predlagamo, da se beseda »naznanja« nedomesti z besedama »vlaga ovadbe«. 19. členu predlagamo, da bi med posebne stroške inšpekcijskega nadzorstva navedli tudi stroške za opravljanje različnih preizkusov in meritev. Teh ima precej npr. sanitarna inšpekcija.

K 23. členu: Besedi »oziroma inšpektor« naj se črtata. Le inšpektorat naj komunicira z javnostjo.

V 24. in 30. členu naj bi se varianta »srednješolska izobrazba« črtala. Samo za komunalnega inšpektorja ni potrebna višja izobrazba, vendar se ta predpiše z občinskim predpisom.

Predsedujoči Marjan Orožen: Kdo še želi besedo? (Ne javi se nihče.) Želi morda razpravljati predstavnik predlagatelja? (Ne želi.)

Če nihče več ne želi besedo, končujem razpravo o tej točki dnevnega reda in predlagam, da pooblastimo oba overitelja zapisnika, izvoljena na začetku današnjega zasedanja, da o tem zakonskem predlogu strneta mnenja, stališča in predloge iz razprave in jih posredujejo republiškem zboru skupščine in vsem občinskim skupščinam ter skupščini mesta Ljubljane.

Želi kdo razpravljati o tem predlogu? (Ne želi.) Ugotavljam, da se s takim predlogom strinjate.

Preden končam zasedanje, bi prosil, da bi izvoljena overitelja in člani delovne skupine, ki so bili poprej imenovani, po končani seji počakali v dvorani. S tem končujem 15. zasedanje delegatov občine in se vam zahvaljujem za sodelovanje.

(Seja je bila končana ob 13.25.)

SKUPNE SEJE

3. seja

(27. oktobra 1971)

Predsedoval: **Sergej Kraigher**,
predsednik Skupščine SR Slovenije

Začetek seje ob 9.05.

Predsednik **Sergej Kraigher**: Tovarišice in tovariši poslanci! Na podlagi 330. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije pričenjam 3. skupno sejo vseh zborov Skupščine SR Slovenije.

Obveščam vas, da so za današnjo sejo opravičili svojo odsotnost poslanci republiškega zbora: Jože Deberšek, Maks Jamšek, Bojan Lubej, Roman Pirjevec, Zdenko Roter, Ela Ulrih-Atena, Janez Verbič; gospodarskega zbora: Tone Bole, Janez Eržen, Dimitrij Furlan, Jože Knez, Viktor Korenčan, Stefan Nemeč, Franc Puterle, Peter Vujčić, Žarko Žigon, Mara Žlebnik; prosvetno-kulturnega zbora: Janez Kerčmar, Niko Kralj, Tone Kramar, Miloš Poljanšek, Viktor Turnšek, Jože Vild; socialno-zdravstvenega zbora: dr. Lidija Andoljšek, dr. Vida Gerbec, dr. Jožko Majhen, dr. Jože Marolt.

Ugotavljam, da je navzočih večina članov vsakega zbora in da je skupna seja sklepčna.

Predlog dnevnega reda za današnjo sejo vam je bil poslan s sklicem seje, in sicer:

1. odobritev zapisnika 2. skupne seje vseh zborov Skupščine SR Slovenije;
2. predlog odloka o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja;
3. predlog odloka o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije skupščine SR Slovenije za varstvo okolja;
4. nadomestne volitve dveh poslancev v zbor narodov zvezne skupščine.

Se strinjate s predlaganim dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Ima kdo kako pripombo k dnevnemu redu? (Nima.)

Ugotavljam, da je dnevni red sprejet in prehajamo na 1. točko dnevnega reda. Zapisnik 2. skupne seje ste prejeli skupaj z vabilom. Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Nihče.) Ugotavljam, da nima nihče pripombe k zapisniku in s tem hkrati ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga odloka o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja.

Predlog odloka je predložila komisija za volitve in imenovanja in vam je bil poslan obenem s sklicem seje.

Pobudo za ustanovitev skupščinske komisije za varstvo okolja sta dala skupnost za varstvo okolja v Sloveniji in Planinska zveza Slovenije. O tej pobudi je razpravljalo tudi predsedstvo Skupščine SR Slovenije in se strinjalo, da se predlagana komisija ustanovi.

Predlog odloka je bil v smislu 316. člena v zvezi z 271. členom poslovnika Skupščine SR Slovenije poslan izvršnemu svetu. Izvršni svet je predlog obravnaval na svoji seji in sporočil, da se s predlogom odloka strinja.

Na sejo sta bila vabljeni predstavnik Skupnosti za varstvo okolja v Sloveniji in predstavnik Planinske zveze Slovenije. Ali želi predstavnik predlagatelja, to je predstavnik komisije za volitve in imenovanja, predlog še ustno obrazložiti? (Ne želi.)

Mogoče želi kdo od povabljenih predstavnikov Skupnosti za varstvo okolja in predstavnikov Planinske zveze Slovenije obrazložiti predlog, ki je bil sicer že sprejet na predsedstvu na podlagi njihovih obrazložitev? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Prehajamo na glasovanje o predlogu odloka. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je odlok o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja soglasno sprejet.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja.

Tudi ta odlok je predložila komisija za volitve in imenovanja in vam je bil poslan obenem s sklicem seje. Predlog odloka je bil v smislu 316. člena v zvezi z 271. členom poslovnika Skupščine SR Slovenije poslan izvršnemu svetu. Izvršni svet je predlog obravnaval na svoji seji in sporočil, da se s predlogom odloka strinja.

Ali želi predstavnik predlagatelja predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne želi.)

Pričenjam razpravo. Želi kdo besedo k predlaganemu sestavu komisije? Prosim. Besedo ima dr. Igor Veter.

Dr. Igor Veter: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Mislim, da nima smisla izgubljati besed o pomembnosti varstva našega okolja, o zaščiti narave pred onesnaženjem, o skrbi za zrak, ki ga dihamo, o vodi, ki jo pijemo, da jih ne bi zastrupljali z odpadnimi snovmi naše civilizacije. Srečo imamo, da zaostajamo za drugimi industrijsko razvitimi državami, kjer je okolje človeka že toliko onesnaženo, da postajo nevarno za zdravje in celo za življenje človeka. Za sanacijo takega stanja bodo potrebna ogromna sredstva, ki jih zmorejo samo zelo bogate države. Zato je tako pomembno, da se že sedaj, ko imamo še čiste predele Slovenije, odločimo preprečiti onesnažetje le-teh in saniramo stanje v tistih industrijskih centrih, kjer do sedaj ni bilo nič storjenega. Za sanacijo okolja — kolikor ne bi preventivno uspeli — nikoli ne bomo imeli dovolj sredstev in namesto da bi bila Slovenija park Evrope, ne bo imela primerne okolja niti za naše potomce.

Ker je zdravo človekovo okolje pogoj za njegovo zdravje in delovno sposobnost, mislim, da je prav naš zbor, to je socialno-zdravstveni zbor, najbolj zainteresiran, da komisija, o kateri govorimo, zaživi in uspešno opravi svojo funkcijo. Ker se nevarnosti, ki jo prinaša onesnaženje okolja, zavedamo v največji meri prav zdravstveni delavci, mislim, da bi v predlagani komisiji moralo biti nekoliko večje zastopstvo našega zbora. Zavedam se, da so za varstvo okolja potrebna sredstva in da taka akcija pomeni obremenitev gospodarskih organizacij, saj bi v vsakem investicijskem programu moralo biti predvideno nekaj sredstev za čistilne naprave vode, filtri za zrak itd., kar bi seveda zmanjševalo investicijsko sposobnost za pridobitveni del gradnje. Zato lahko računamo z razumljivim odporom gospodarstvenikov, češ da ni tako hudo in morda bi bilo potrebno manj itd. Da pomeni škoda, ki jo napravimo svojemu okolju, tudi škodo gospodarstvu, pa se v glavnem zavedamo samo mi.

Iz navedenih razlogov predlagam, da bi v komisiji moralo biti enako število tistih, ki bi se za varstvo okolja borili brez direktnih materialnih zadržkov, in tistih, ki bi zagovarjali materialne zmogljivosti investitorja. Politik pa naj bi bil arbiter med njima. Predlagam, da bi naš zbor zahteval dva poslanca v komisiji in konkretno predlagam poslanca našega zbora dr. Dušana Misa, ki se s tako problematiko tudi profesionalno ukvarja. Hvala lepa.

Predsednik *Sergej Kraigher*: Slišali ste predlog. Želi še kdo sodelovati v razpravi? Se želi javiti predstavnik predlagatelja glede na predlog, ki ga je dal poslanec dr. Igor Veter.

Lojzka Stropnik: Menim, da lahko v imenu komisije za volitve in imenovanja sprejemem ta predlog, samo ne vem, če je to proceduralno v skladu s poslovníkom. Z odlokom je število članov določeno in zato ne bi mogla tega dodatnega predloga sprejeti, ali pa moramo iz komisije črtati nekega drugega člana, ker je sprejeti odlok točno določil število članov komisije. Prosim, če predlagatelj vztraja pri svojem predlogu, potem se moramo vrniti na prvo točko in najprej spremeniti odlok.

Predsednik *Sergej Kraigher*: Če dovolite, se tretja točka odloka, ki smo ga pravkar sprejeli brez diskusije in brez obrazložitve predlagatelja, glasi: Komisija za varstvo okolja ima predsednika, podpredsednika in devet članov, ki so izvoljeni iz vrst poslancev in občanov.

Lojzka Stropnik: Prosim tovariša poslanca, ki je predlagal še enega člana v komisijo, da se znova izjavi.

Dr. *Igor Veter* (iz klopi): Moj predlog je bil, da bi bilo zastopstvo socialno-zdravstvenega zbora večje. Morala bi se sestati komisija za volitve in imenovanja in razpravljati o mojem predlogu.

Lojzka Stropnik: Komisija za volitve in imenovanja je iz vsakega zbora predlagala enako število poslancev. Razen tega bo komisija za varstvo okolja pritegovala k delu najrazličnejše faktorje, ki na tem področju v SR Sloveniji delajo. Če pa bi bila komisija po številu preobsežna, bi tudi njeno delo ne moglo biti dovolj učinkovito, in ko smo obravnavali ta predlog, nam je to bilo pred očmi.

Predsednik Sergej Kraigher: Želi še kdo besedo? Prosim, tovariš Orožen.

Marjan Orožen: Dovolite, tovarišice in tovariši poslanci, samo kratko pojasnilo. Ko je komisija za volitve in imenovanja obravnavala predloge za pripravo predloga odloka o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja, se je držala pri tem že ustaljenih kriterijev, in sicer da se predlog za sestav komisije oblikuje tako, da bi v komisiji najmanj polovica članov bili poslanci. Po tem predlogu je od 11 članov komisije predlaganih šest poslancev posameznih zborov.

Ko smo razpravljali o tem, iz katerih zborov in kako predlagati poslance, je prevladovalo mnenje, naj bi uporabili ista načela, kot veljajo za sestav drugih skupščinskih komisij. Zaradi tega je komisija predlagala dva poslanca iz republiškega zbora, dva iz gospodarskega zbora in po enega iz kulturno-prosvetnega ter socialno-zdravstvenega zbora.

Mislím, da vprašanje navzočnosti socialno-zdravstvenega zbora še z enim članom stvari bistveno ne spremeni, kajti o predlogih, ki jih bo pripravljala ta komisija, bo tako ali tako razpravljaj tudi socialno-zdravstveni zbor kot celota enako kot vsi drugi pristojni zbori.

Predsednik Sergej Kraigher: Tovariš Veter, še vedno vztrajate pri svojem predlogu? (Dr. Veter: Ne.) Hvala lepa. To se pravi, da predlog umikate? (Da.)

Ker ni drugega predloga, lahko preidemo na glasovanje. Kdor je za predlog, ki ga je dala komisija za volitve in imenovanja, naj prosim dvigne roko. (Večina poslancev dvigne roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se kdo vzdržuje glasovanja? (Pet poslancev dvigne roko.)

Ugotavljam, da je bil odlok o ustanovitve komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja sprejet z večino glasov.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na nadomestne volitve dveh poslancev, članov delegacije SR Slovenije v zboru narodov zvezne skupščine.

Z izvolitvijo tovarišev Marka Bulca in Mitje Ribičiča za člana predsedstva SFRJ je imenovanima tovarišema po 15. točki XXVI. amandmaja k ustavi Socialistične federativne republike Jugoslavije prenehal mandat v zboru narodov Zvezne skupščine. Zato je predsednik zvezne skupščine razpisal nadomestne volitve.

Po odloku o razpisu nadomestnih volitev 13 poslancev v zvezno skupščino, izdaním 30. julija 1971, mora Skupščina SR Slovenije izvoliti v zboru narodov zvezne skupščine dva poslanca in to najkasneje do 29. oktobra 1971. leta.

Predlog liste kandidatov za nadomestne volitve dveh poslancev, članov delegacije Socialistične republike Slovenije v zboru narodov Zvezne skupščine, predlaga po 81. do 89. členu zakona o volitvah zveznih poslancev republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je poslala predlog liste kandidatov v potrditev republiški volilni komisiji. Ta je ugotovila, da je predlog liste kandidatov predlagalo potrebno število kandidacijskih konferenc na območju SR Slovenije in da predlog republiške konference Socialistične zveze

delovnega ljudstva v vsem ustreza zakonskim predlogom, ter je predlog liste kandidatov potrdila. Odločbo republiške volilne komisije o potrditvi predloga liste kandidatov za izpraznjeni poslanski mesti v zboru narodov Zvezne skupščine ter poročilo volilne komisije republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva ste prejeli.

Postopek za volitve poslancev v zboru narodov Zvezne skupščine predpisujeta poslovnik Skupščine SR Slovenije ter zakon o volitvah zveznih poslancev.

Po uporabi teh določb je volilni postopek takle:

Volitve vodi predsednik skupščine ob sodelovanju tajnika skupščine in dveh poslancev, ki jih določi skupna seja.

Za odločanje na skupni seji vseh zborov je potrebna navzočnost večine poslancev vsakega zbora.

Voli se tajno z glasovnicami, na katerih so po vrstnem redu vpisana imena vseh kandidatov tako, kakor jih vsebuje potrjena lista kandidatov za poslance zbora narodov zvezne skupščine. Pred imenom vsakega kandidata mora biti zaporedna številka.

Voli se tako, da poslanec obkroži zaporedne številke pred tistimi kandidati, ki jih voli.

Predlaganih je pet kandidatov. Od tega moramo izvoliti dva poslanca. Izvoljeni so tisti kandidati, ki so dobili večino glasov vseh zborov Skupščine SR Slovenije.

Če pri glasovanju o predlaganih kandidatih dva kandidata ne dobita potrebne večine, se za neoddana poslanska mesta volitve ponovijo med tistimi kandidati, ki niso dobili več kot polovico glasov vseh poslancev. Če sta dva ali več kandidatov dobila enako zadostno število glasov za zadnje poslansko mesto, se ponovi glasovanje med njima. Če niti pri ponovnem glasovanju ne bi dobila potrebne večine dva kandidata, se mora ves volilni postopek za neoddana poslanska mesta ponoviti. To se pravi, da je treba ponoviti tudi ves kandidacijski postopek. Ponovno se morajo sestati republiška konferenca in občinske kandidacijske konference. Predlog kandidature je treba nato predložiti republiški volilni komisiji, da ga ta potrdi in se šele nato lahko ponovno izvede volitve na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije.

Če niti na teh ponovnih volitvah nista izvoljena kandidata, ki jih je predlagala republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva, lahko na isti seji predlaga kandidate za nezasedena mesta najmanj 30 poslancev, s tem da mora biti med predlagatelji vsaj po pet poslancev iz vsakega zbora republiške skupščine.

To je postopek za volitve v zboru narodov, kot ga predpisujeta poslovnik Skupščine SR Slovenije ter zakon o volitvah zveznih poslancev.

Prehajamo torej na volitve. Predlagam, da mi pri volilnem postopku pomagata poleg tajnika skupščine poslanca Janko Česnik in Marjan Jenko. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.) Oba poslanca prosim, da prideta k predsedniški mizi.

Predlog kandidatov za poslance v zbor narodov Zvezne skupščine ste prejeli. Za izvedbo volitev je tehnično vse pripravljeno, zato prosim, da ostanete na svojih mestih, da prinesejo glasovnice in volilne spiske. Poslanca Janko Česnik in Marjan Jenko naj prosim pregledata, ali je vse pripravljeno za izvedbo volitev.

Nadaljujemo sejo. Poslance obveščam, da glasujejo tako, da na glasovnicah obkrožijo številke pred imeni kandidatov, ki jih volijo. Obkrožiti morate zaporedno številko največ dveh kandidatov, sicer je glasovnica neveljavna. Poslanci vsakega zbora naj brez posebnega poimenskega poziva pridejo vsak k tisti mizi tu spredaj, ki je označena z naslovom njihovega zbora in tam prevzamejo glasovnico. Ko bo poslanec glasovnico izpolnil, naj jo odda v eno izmed volilnih skrinjic, ki so v dvorani.

Začenjamo z volitvami in prosim poslance, da prihajajo posamič po glasovnice. Odrejam glasovanje. Sejo bomo ponovno nadaljevali po končanem glasovanju, ko bomo ugotovili rezultate volitev. Sejo bomo nadaljevali čez eno uro, to se pravi ob pol 11.

(Seja je bila prekinjena ob 9.30 in se je nadaljevala ob 10.45.)

Predsednik Sergej Kraigher: Tovarišice in tovariši! Nadaljujemo z delom. Najprej moram prečitati poročilo o izidu volitev poslancev v zbor narodov Zvezne skupščine.

Na 3. skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije dne 27. oktobra 1971 je na nadomestnih volitvah dveh poslancev v zbor narodov Zvezne skupščine volilo od 89 poslancev republiškega zbora 73 poslancev; od 74 poslancev gospodarskega zbora 52 poslancev; od 60 poslancev prosvetno-kulturnega zbora 53 poslancev; od 60 poslancev socialno-zdravstvenega zbora 52 poslancev. Navzočih je bila torej večina poslancev vsakega zbora. Skupno je glasovalo 230 poslancev.

V glasovalne skrinjice je bilo oddanih 230 glasovnic. Neveljavni sta bili dve glasovnici. Kandidati za poslance zbora narodov Zvezne skupščine so prejeli:

Niko Belopavlovič 118 glasov, Majda Gaspari 109 glasov, Marko Kržišnik 126 glasov, Franc Rogelj 60 glasov, Mihaela Verbič 41 glasov.

Število vseh poslancev znaša 283, glede na to, da sta trenutno dve poslanski mesti izpraznjeni. Po drugem odstavku 366. člena poslovnika Skupščine Socialistične republike Slovenije je izvoljen kandidat, ki dobi večino glasov vseh poslancev. To število znaša 142 glasov.

Glede na to, da nihče od predlaganih kandidatov ni dobil potrebne večine glasov, je treba na podlagi 175. člena zakona o volitvah zveznih poslancev volitve ponoviti med vsemi predlaganimi kandidati.

Da vas ponovno spomnim na celoten postopek. Nove glasovnice so pripravljene. Pri ponovnih volitvah mi bodo pomagali tajnik skupščine in poslanca, ki ste ju že prej izvolili.

Poslance obveščam, da glasujejo tako, da na glasovnici obkrožijo številko pred imenom kandidata, ki ga volijo. Obkrožiti morajo zaporedni številki največ dveh kandidatov, to je toliko, kolikor poslancev moramo izvoliti. Glasovnica, na kateri je obkroženo več zaporednih števil, je neveljavna. Poslanci vsakega zbora naj brez posebnega poimenskega poziva pridejo k tisti mizi tu spredaj, ki je označena z naslovom zbora in tam prevzamejo glasovnice. Ko poslanec glasovnico izpolni, naj jo odda v eno izmed volilnih skrinjic, ki so v dvorani.

Začenjamo z volitvami in prosim poslance, da prihajajo posamič po glasovnice. Odrejam glasovanje. Sejo bomo ponovno nadaljevali čez 30 minut.

(Seja je bila prekinjena ob 10.50 in se je nadaljevala ob 11.50.)

Predsednik Sergej Kraigher: Nadaljujemo z delom k 4. točki dnevnega reda: poročilo o izidu volitev poslancev v zbor narodov Zvezne skupščine.

Na 3. skupni seji je bilo pri nadomestnih volitvah dveh poslancev v zbor narodov zvezne skupščine navzočih od 89 poslancev republiškega zbora 73 poslancev; od 74 poslancev gospodarskega zbora 54 poslancev; od 60 poslancev prosvetno-kulturnega zbora 52 poslancev; od 60 poslancev socialno-zdravstvenega zbora 53 poslancev. Navzočih je bila torej večina poslancev vsakega zbora.

Skupno je glasovalo 232 poslancev. V glasovalne skrinjice je bilo oddanih 232 glasovic, neveljavni sta bili dve glasovnici.

Kandidati za poslance zbora narodov Zvezne skupščine so prejeli: Niko Belopavlovič 139 glasov, Majda Gaspari 91 glasov, Marko Kržišnik 164 glasov, Franc Rogelj 39 glasov, Mihaela Verbič 27 glasov.

Na podlagi izida glasovanja ugotavljam, da je bil v zbor narodov Zvezne skupščine izvoljen Marko Kržišnik. Drugi kandidati pa niso dobili potrebnega števila glasov.

Nastala je situacija, ki se ureja na podlagi 3. odstavka 366. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije na ta način, da se za neoddano poslansko mesto glasovanje ponovi med kandidati, ki niso bili izvoljeni.

Glasovnice so pripravljene. Pri tem glasovanju je treba obkrožiti številko le pred enim kandidatom, ker moramo izvoliti le še enega poslanca. Glasovnica, na kateri je obkroženih več zaporednih števil, je neveljavna. V primeru, če sedaj glasovanje ne uspe, se smatra, da za te štiri poslance volitve niso veljavne in se ponovi celoten postopek, kot sem ga na uvodu za to točko dnevnega reda prebral.

Pozivam poslance, da pristopijo k volitvam. Sejo bomo nadaljevali čez trideset minut.

(Seja je bila prekinjena ob 11.52 in se je nadaljevala ob 13.07.)

Predsednik Sergej Kraigher: Nadaljujemo z delom k 4. točki dnevnega reda: poročilo o izidu volitev poslancev v zbor narodov Zvezne skupščine.

Na 3. skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije je pri nadomestnih volitvah dveh poslancev pri drugem ponovnem glasovanju volilo od 89 poslancev republiškega zbora 71 poslancev; od 74 poslancev gospodarskega zbora 54 poslancev; od 60 poslancev prosvetno-kulturnega zbora 52 poslancev; od 60 poslancev socialno-zdravstvenega zbora 52 poslancev. Navzočih je bilo torej večina poslancev vsakega zbora.

Skupno je glasovalo 229 poslancev. V skrinjice je bilo oddanih 229 glasovnic. Neveljavnih je bilo 5 glasovnic.

Kandidati za poslance zbora narodov Zvezne skupščine so prejeli: Niko Belopavlovič 120 glasov, Majda Gaspari 74 glasov, Franc Rogelj 15 glasov, Mihaela Verbič 15 glasov.

Na podlagi izida ponovnega glasovanja ugotavljam, da nihče od preostalih kandidatov ni dobil potrebne večine glasov.

Glede na tak izid glasovanja ugotavljam, da je bil danes izvoljen v zbor narodov Zvezne skupščine Marko Kržišnik, medtem ko od preostalih kandidatov nihče pri ponovnem glasovanju ni dobil večine glasov vseh poslancev Skupščine SR Slovenije, kot to določa drugi odstavek 360. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije v skladu s 174. členom zakona o volitvah poslancev.

Za preostalo nezasedeno poslansko mesto v zboru narodov Zvezne skupščine je treba torej ponoviti celotni volilni postopek. Poslancu Marku Kržišniku bom izdal potrdilo o izvolitvi.

S tem je dnevni red seje izčrpan in končujem sejo.

(Seja je bila končana ob 13.10.)

POJASNILO PREDSEDSTVA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

v zvezi z nadomestnimi volitvami dveh poslancev zbora narodov
Zvezne skupščine

Predsedstvo Skupščine SR Slovenije je na podlagi 108. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije, po katerem razlaga določbe tega poslovnika in zavzema stališča glede vprašanj skupnega pomena za delo zborov, na svoji seji dne 27. 10. 1971 v zvezi z nadomestnimi volitvami dveh poslancev v zbor narodov Zvezne skupščine, ki so bile opravljene na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije istega dne, ugotovilo: volitve so potekale na podlagi določil poslovnika Skupščine SR Slovenije, sprejetega leta 1967, izhajajoč pri tem iz posebne določbe 174. člena zakona o volitvah zveznih poslancev iz leta 1969, ki določa, da poslance v zbor narodov Zvezne skupščine voli republiška skupščina na skupni seji vseh zborov na način in po postopku, kot to sama določi.

Poslovník Skupščine SR Slovenije v 366. členu določa, da so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili večino glasov vseh poslancev Skupščine SR Slovenije. Zakon o volitvah zveznih poslancev (Ur. l. SFRJ št. 3/69) pa v svojih temeljnih določbah in sicer v 3. odstavku 20. člena nedvoumno določa: »Poslanec zbora narodov postane vsak kandidat, za katerega je glasovala večina vseh članov republiške oziroma pokrajinske skupščine, če je bilo kandidatov več, kot se skupaj voli poslancev, pa vsak kandidat, ki je dobil največ glasov.«

Glede na to, da je bilo kandidatov več, kot se skupaj voli poslancev, je predsedstvo ugotovilo, da so v tem primeru obvezne te določbe zveznega zakona. Pri volitvah, opravljenih na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije, so dobili predlagani kandidati naslednje število glasov:

Niko Belopavlovič	118 glasov
Majda Gaspari	109 glasov
Marko Kržišnik	126 glasov
Franc Rogelj	60 glasov
Mihaela Verbič	41 glasov

V skladu z določilom 20. člena zakona o volitvah zveznih poslancev sta bila izvoljena v zbor narodov Zvezne skupščine Marko Kržišnik in Niko Belopavlovič, ker sta dobila največ glasov, kot je bilo ugotovljeno in objavljeno na skupni seji vseh zborov Skupščine SR Slovenije.

Do uporabljenega postopka je prišlo zaradi neskladnosti omenjenih določil poslovnika, ki se nanašajo na volitve članov delegacije SR Slovenije v zbor narodov, z ustreznimi določbami zakona o volitvah zveznih poslancev.

PRILOGE

Poročila odborov in komisij, ki k temeljnemu aktu ne predlagajo sprememb ali dopolnitev in ki v svoji obrazložitvi ne navajajo vsebinsko novih argumentov, so v prilogah označene samo z navedbo odbora ali komisije, ki je poročilo pripravil, ter z datumom in opravilno številko poročila

PISMENA VPRAŠANJA POSLANCEV

Jože Deberšek,
poslanec republiškega zbora

Skupščina občine Mozirje je na seji 6. 9. 1971 razpravljala o polletnem gibanju gospodarstva v občini in med drugim ugotovila, da je problem zamrznjenih osebnih dohodkov zaposlenih izredno pereč in nevzdržen, prihaja pa že do akutnih političnih zapletov. Prek informacijskih sredstev smo obveščeni, da pred verifikacijsko komisijo leži že nekaj samoupravnih sporazumov, ki jih pa le-ta ne verificira.

Prosim vas, tovariš predsednik, da v zvezi s tem posredujete izvršnemu svetu naslednja vprašanja:

1. Kateri so vzroki, da komisija ne verificira sporazumov, ki so že predloženi?

2. Prosim za izčrpnjšo informacijo, kako daleč je celotno delo na samoupravnih sporazumih, do kdaj se računa, da bo delo opravljeno?

3. Kako bo z veljavnostjo sporazumov, ki ne bodo do roka verificirani?

Ker je zadeva občutljiva, v posameznih kolektivih pa se že zapleta okrog osebnih dohodkov, prosim za odgovor že na seji dne 9. septembra 1971.

Dušan Horjak,
poslanec republiškega zbora

Iz poročila republiškega sekretariata za gospodarstvo o gibanju gospodarstva v prvih petih mesecih letošnjega leta je razvidno, da se blagovna menjava SFRJ kot tudi SR Slovenije s tujino ne razvija v okviru programiranih proporcev. Predvideno je, da bo v letu 1971 izvoz naraščal hitreje od proizvodnje, stopnja porasta izvoza pa bo mirnejša od izvozne rasti. Namesto programiranega 9% do 11% porasta izvoz stagnira ter je v letošnjem letu v petih mesecih v SR Sloveniji dosegel komaj lanskoletno raven, v SFRJ pa je celo za 2% manjši kot v istem obdobju lani. Hkrati se je uvoz povečal za 33%, v SFRJ pa za 36%. Zaradi takšnih gibanj je bil tekoči deficit trgovinske bilance v SFRJ v prvih petih mesecih letošnjega leta v primerjavi z istim ob-

dobjem lani še enkrat večji in je znašal 10 184 milijonov dinarjev oziroma 679 milijonov dolarjev.

Največje neskladje med izvozno-uvozno rastjo je bilo v januarju, ko so gospodarske organizacije v razmerah stopnjujoče se nestabilnosti pod vplivom pričakovane devalvacije zadrževale izvoz, hkrati pa s povečanjem uvoza nakopičile zaloge. Podatki kažejo, da devalvacija dinarja januarja letos ni dala pričakovanih rezultatov. Nismo namreč uspeli povečati izvoza in zaostri prehitre uvozne rasti.

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta tovariš Grivčev pa je celo dal izjavo, da je bil ves postopek devalvacije dinarja nestrokovno pripravljen. V zadnjem času se ponovno širijo vesti o drugi devalvaciji dinarja. Postavljen je že rok za drugo devalvacijo dinarja — september 1971.

Ker imamo bridke izkušnje iz devalvacije februarja letos in se bojim, da se ne bodo ponovile iste napake, o katerih sem že uvodoma govoril, postavljam republiškem sekretariatu za gospodarstvo zahtevo, da se mora problem eventualne prihodnje devalvacije dinarja vsekakor obravnavati v najožjem krogu pristojnih gospodarskih forumov. O tem problemu ne sme biti vođena neka javna razprava, ali smo za ponovno devalvacijo ali nismo in v kakšni smeri mora biti. Zanesljivo se bodo v takem primeru vse špekulativne tendence iz začetka letošnjega leta pokazale v še ostrejši obliki v naslednjih mesecih.

Iz poročila je tudi razvidno nazadovanje izvoznih gibanj v prvem polletju letošnjega leta. Posebno zaskrbljujoče je dejstvo, da tudi industrija v Sloveniji nazaduje v izvozu, saj je bil izvoz v tej veji v petih mesecih dosežen komaj z 99,6 % doseženega izvoza v letu 1970. Glavni vzrok nazadovanja izvoza so neurejeni izvozni instrumenti, saj je poznano, da po devalvaciji v februarju v letošnjem letu izgubljam izvozniki pri vsakem izvoženem dolarju okoli 90 starih dinarjev glede na doseženo vrednost v letu 1970. Ker je razlika med izvozom in uvozom v SR Sloveniji skoraj za 100 %, je SR Slovenija vsekakor zainteresirana za povečanje izvoza in za zmanjšanje zunanjetrgovinskega primanjkljaja.

Prosim republiški sekretariat za gospodarstvo SR Slovenije, da mi odgovori na naslednje vprašanje:

Ali je predvideno, da se bodo izvozni instrumenti spremenili še v tekočem letu, ker pravočasna sprememba izvoznega instrumentarija lahko še bistveno vpliva na izvoz v letu 1971, predvsem pa na predviden izvoz v letu 1972, ker se preliminarni zaključki za prihodnje leto že pripravljajo in so podjetja zaradi tega nerešenega problema previdna pri določevanju izvozne politike za naslednje leto?

M a k s J a m š e k ,
poslanec republiškega zbora

Splošno je znano, da odpadki in izpušni plini vseh vrst vplivajo na človekovo zdravje.

Zadnja leta se v gospodinjstvih in gostinstvu veliko uporabljajo detergenti (pralni praški) tako za pranje kot za pomivanje posode. Le-ti pa niso povsem nedolžni, predvsem ne tisti, ki se v vodi popolnoma ne razkrojijo. Njihova pena plava na površinah jezer, rek in potokov in uničuje živali in rastline v vodi. Mislim, da imamo tudi v Sloveniji že nekaj takih primerov.

V sosednji Italiji so letos sprejeli zakon, ki dovoljuje proizvajati in prodajati le detergente, ki se v vodi popolnoma raztope. Tako lahko pričakujemo, da bodo ob naši meji na prodaji veliko cenejši detergentski izdelki iz enostavnega razloga, ker se v Italiji ne bodo smeli več prodajati. Naš zakon pa določa le, da pralni praški ne smejo vsebovati zdravju škodljivih snovi.

Zato vprašujem:

— Ali so že, ali bodo v kratkem sprejeti ukrepi, da bo tudi pri nas možno proizvajati, uvažati in prodajati le detergente, ki se v vodi popolnoma raztope.

Martin Košir,
poslanec republiškega zbora

Na podlagi 23. in 24. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije prosim, da posredujete izvršnemu svetu naslednje poslansko vprašanje:

Skupščina občine Kranj je razpravljala o problematiki razvoja srednjega šolstva v občini ter me s svojim sklepom zadolžila, da postavim izvršnemu svetu poslansko vprašanje.

Znano je, da je srednje šolstvo v SR Sloveniji v razmeroma neugodnem položaju, zlasti kar se tiče možnosti gradnje in modernizacije. Znano je tudi, da ni dovolj jasno opredeljeno, kdo je direktno odgovoren za sistematično skrb glede investicijske dejavnosti in moderniziranja v srednjih šolah, ali občinska skupščina kot ustanoviteljica, delovne organizacije oziroma njihove asociacije ali temeljna izobraževalna skupnost. Ker te šole zaostajajo za našim razvojem in potrebami po kadrih s srednješolsko izobrazbo, postavljam izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije naslednje poslansko vprašanje:

1. Ali je izvršni svet dovolj seznanjen s problematiko in stanjem v srednjem šolstvu in kako se zamišlja pristopiti k sistematičnemu reševanju financiranja gradnje in modernizacije srednjega šolstva v SR Sloveniji?

2. Ali v tej smeri že obstaja kakšen program in kdaj bi bil tak program zrel za razpravo v slovenski javnosti?

Obrazložitev

Leta 1969 je financiranje osnovne dejavnosti srednjih šol prevzela izobraževalna skupnost SR Slovenije. Ustanovitelji, to je praviloma občinske skupščine, se srečujejo z vedno bolj perečimi vprašanji v zvezi z investicijskimi vlaganji v šole II. stopnje. Do omenjenega leta se je problematika v občinah reševala v okviru možnosti pri medobčinskih skladih za financiranje srednjih šol. S prehodom financiranja na republiko — s tem je praktično prevzela samo del obveznosti — pa je financiranje investicij v srednje šolstvo usahnilo in zanj še danes nihče ne skrbi. Občina je primarno zainteresirana za osnovno šolstvo in varstvo, ni pa v stanju zagotoviti potrebnih sredstev za gradnjo srednjih šol, za njihovo modernizacijo ter povečanje kapacitet. Ker pa problem ni samo kranjski, pač pa se v enaki ali podobni obliki pojavlja verjetno tudi v drugih občinah, mislim, da ga je treba reševati v okviru republike, ki mora končno najti sistemsko rešitev za nadaljnji pospešeni razvoj srednjega šolstva. Vprašanje usode šol II. stopnje se pojavlja vse bolj kot zahteva ob razpravah o srednjeročnem in dolgoročnem razvoju republike. Predvidevanja o razvoju

gospodarstva postajajo zelo vprašljiva brez ustreznega kadra. Kot najbolj interesanten pa se pojavlja prav srednješolski kader iz tehničnih in poklicnih šol. Sicer pa tudi dolgoročna orientacija o zajetju 70 % mladine med 15. in 19. letom v organiziran srednješolski sistem postaja nerealna glede na sedanje kapacitete šol II. stopnje, ki ne zadostujejo niti za tekoči vsakoletni priliv iz osnovnih šol. Nemogoče delovne razmere teh šol — brez zadostnega števila učilnic, kabinetov, telovadnic itd. — narekujejo takojšnje učinkovite ukrepe za sanacijo srednjega šolstva. Občine kot ustanoviteljice ne morejo ostati neprizadete spričo posledic, ki jih bo prinesla neurejenost na tem področju, saj bo v bližnji prihodnosti zaskrbljujoče pomanjkanje kadra za gospodarstvo.

Vsekakor je skrajni čas najti najbolj ustrezne sistemske rešitve za vse šole II. stopnje, in sicer v širšem republiškem merilu. Dosedanji odnos do te stopnje vzgoje in izobraževanja, ki je bil v bistvu »prijateljsko prepričevanje« med republiško izobraževalno skupnostjo in ustanovitelji o pravicah in dolžnostih do srednjega šolstva, ne more prispevati k reševanju osnovnih elementov kadrovske politike v naši družbi.

Ivan Kreft,
poslanec republiškega zbora

Prvo vprašanje

Ce seštejemo terjatve jugoslovanskega gospodarstva v zadnjih treh letih in pol, ugotovimo, da so znašale le-te leta 1968 46,3 milijarde din, nasprotno pa obveznosti v znesku 4,2 milijarde din ni bilo mogoče poravnati.

Ob letošnjih polletnih periodičnih obračunih pa se je pokazalo, da so terjatve dosegle vsoto 101 milijardo dinarjev, nasprotnih obveznosti v znesku 79 milijard dinarjev pa ni bilo mogoče poravnati. Razlika med nastalimi terjatvami in obveznostmi znaša kar 22 milijard din in je torej petkrat večja, kot je bila leta 1968.

Ceprav navedeni podatki niso sporni, vse republike zatrjujejo, da dolgujejo zunaj mej svoje republike manj, kot dolgujejo njim iz drugih republik.

Da bi prišli do čistih računov, prosim republiški sekretariat za gospodarstvo, da odgovori na vprašanje: Kolikšne so obveznosti gospodarskih organizacij naše republike do gospodarstva drugih republik in narobe — ter da hkrati skuša oceniti, kako vplivajo neporavnane terjatve na likvidnost slovenskega gospodarstva in bank.

In drugo vprašanje: Ali je republiški sekretariat za gospodarstvo že kaj ukrenil glede terjatev, ki jih ima Ljubljanska banka do zveze za neporavnane beneficirane obresti od kreditov za turistične objekte?

Drugo vprašanje

Vljudno prosim, da posredujete republiškem sekretariatu za gospodarstvo naslednje poslansko vprašanje:

»Politika« je pred kratkim poročala o tem, da so na sestanku poslovnega združenja Koprodukt v Novem Sadu ugotavljali, da ponujajo kupci iz Slovenije za kilogram koruze v storžu kar cel dinar in da plačajo polovico kupnine vnaprej. V tej zvezi »Politika« ugotavlja, da vojvodinski živinorejci ne morejo

toliko plačati, še zlasti pa ne morejo plačati vnaprej, zato je resna nevarnost, da bo treba izprazniti hleve in poklati živino.

Slovenski živinorejci, ki se že dolgo pritožujejo zaradi navijanja cene koruzi — kot izhaja iz mojega prejšnjega poslanskega vprašanja o tem — navedene očitke zanikajo in pravijo, da se hoče s takimi očitki le prikriti špekulantsko politiko s ceno za koruzo.

Vprašujem:

1. Ali se hoče na ta način prikriti izguba, ki je lani nastala zaradi prevelikega izvoza koruze po nižji ceni, kot je bila cena pozneje uvožene koruze slabše kvalitete?

2. Ali ne bi kazalo glede na to, da je cena koruze na svetovnem trgu dosti nižja od cene na domačem, uvoziti koruze za 25 milijonov dolarjev, kar bi omogočilo izvoz mesa in živine v vrednosti okoli 180 milijonov dolarjev?

3. Ali bomo regiji, ki prodaja koruzo po pretiranih cenah, prisiljeni priznati še kompenzacije za živino oziroma meso, ki bo sicer tako drago, da si ga večina delovnih ljudi ne bo mogla privoščiti, ali pa bomo morali uvažati celo meso, ker bo na svetovnem trgu cenejše?

R a d o P u š e n j a k ,
poslanec republiškega zbora

Vedno večja ponudba goveje živine in prašičev zlasti v krajih, ki jih je močno prizadela letošnja suša — na primer v Pomurju — grozi, da bo stalež zelo padel, zaradi česar se bo stanje kmetijstva v prihodnje občutneje poslabšalo.

Glavni vzroki so pomanjkanje krme, posebno pa skrajno nenaravno visoka cena koruze na domačem trgu.

Prosim izvršni svet, da mi odgovori na naslednja poslanska vprašanja:

1. če in kaj namerava ukreniti, da bi prišlo čimprej do znosne cene koruze, da bi se obdržal sedanji stalež živine in prašičev ter da bi se preprečilo čezmerno trošenje pšenice za živinsko krmo,

2. ali obstajajo kake možnosti, da bi se pomagalo kmetijskim organizacijam ter kmetom-živinorejcem, ki jih je letošnja suša močno prizadela, da bi lažje prebrodili težave v zvezi s pomanjkanjem krme do spomladanskih mesecev.

P a v l e K o v i č ,
poslanec gospodarskega zbora

V dnevnem časopisju čestokrat čitamo, da je zadnji čas, da države sveta sprejmejo korenite zaščitne ukrepe, če želimo, da v bližnji prihodnosti Zemlja ne postane planet mrtvih morij in oceanov.

Naša država pa žal še do danes ni ratificirala mednarodne konvencije o zaščiti proti onesnaženju morij iz leta 1954 in dopolnil iz leta 1962.

Vse večji razvoj trgovinske mornarice in še posebej tankerske flote je čedalje bolj občutiti tudi v Jadranskem morju. Prav tako tudi številna industrija proizvaja razne strupene preparate in odlaga strupene substance direktno v tekoče vode, kmetijstvo pa uporablja čedalje več strupenih kemičnih preparatov. In končno velja omeniti vse večjo in splošno porabo detergentov. Vse

te velikanske količine različnih strupenih kemičnih substanc prihajajo direktno ali indirektno iz kopnega v morje, kar ogroža zdravje ljudi in preti uničiti vso morsko favno in floro.

Dnevno preti nevarnost mnogim vejam našega gospodarstva, še posebej turizmu, ladjarstvu in ribištvu.

Tudi ni težko predvidevati, da bo škoda, ki jo že sedaj imajo naše obalne občine, vsak dan vse večja.

Združeni narodi so na temelju resolucije Generalne skupščine OZN na sestanku medvladnih delovnih skupin ZN (katerih članica je tudi naša država), ki je bil v Londonu od 14.—18. junija t. l., sprejeli sklep, da bo leta 1972 v Stockholmu mednarodna konferenca za zaščitno ljudskih množic proti onesnaženju zraka, kopnega in vode, na kateri je nujno kompleksno rešiti vprašanje zaščite morij.

Na istem sestanku v Londonu so na pobudo Italije, Francije in Malte izdelali »Beležko o koristnosti sklepanja regionalnih sporazumov proti onesnaženju Sredozemskega morja, v katerega so vključene tudi podregije (Jadransko, Crno, Kaspijsko morje idr.)«. Tej iniciativi se je pridružila tudi naša država.

ZSSR je medtem že sklenila z Iranom sporazum glede zaščite Kaspijskega morja.

Tudi države Severnega morja so že objavile temeljne točke, na katerih bo slonel njihov prihodnji regionalni sporazum.

Največ so pri tem napravile ZDA, ki so že predložile načrt »Konvencije za reguliranje odlaganja strupenih substanc, ki prehajajo iz kopnega v morje.«

Iz navedenega je razvidno, da se problem proti onesnaženju morij v svetu obsežno in resno rešuje, pri nas pa prevladuje pesimistično razpoloženje zaradi nezadostne skrbi in konkretnih ukrepov za zaščito Jadranskega morja. Edino v SR Hrvatski nameravajo že do konca tega leta sprejeti nacionalni zakon proti onesnaženju morja.

V zvezi s tem postavljam republiškemur izvršnemu svetu naslednja vprašanja:

1. Kdaj bo naša država ratificirala mednarodno konvencijo o zaščiti proti onesnaženju morij, s čimer bi bilo Jadransko morje praktično zaprto za čiščenje ladij na odprtem morju?

2. Zakaž še do danes niso izpolnjeni pogoji za ratifikacijo omenjene konvencije in kaj vse je v zvezi s tem še potrebno opraviti?

3. Ali izvršni svet SR Slovenije sodeluje z izvršnim svetom SR Hrvatske, ki pripravlja in namerava predložiti nacionalni zakon proti onesnaženju morja svoji skupščini še v tem letu?

Ferdo Papič,
poslanec gospodarskega zbora

Republiški zakon o varnosti cestnega prometa določa v svojem 35. členu, da dela kandidat za voznika motornega vozila izpit pred komisijo, ki jo ustanovi republiški sekretar za notranje zadeve.

Dalje je določeno, da opravlja kandidat izpit iz vožnje motornega vozila v kraju, ki ima sodobno cestno signalizacijo, prometno urejena križišča in cestne površine z gostim prometom, ki zahtevajo od kandidata potrebno spretnost.

Ker so nekatere izpitne komisije na lastno roko prenehale opravljati izpite iz vožnje motornega vozila v nekaterih krajih, kjer so se doslej izpiti opravljali, vprašujem:

1. kdo in po kakšnem postopku bo določil natančnejše pogoje iz tretjega odstavka 35. člena zakona o varnosti cestnega prometa (Uradni list SRS), ter odločil, kateri kraji v Sloveniji izpolnjujejo te pogoje, in

2. kdo je odredil, da se v posameznih dosedanjih krajih ne opravljajo izpiti iz vožnje motornega vozila in po kakšnem zakonskem pooblastilu — ne da bi bile rešene zadeve iz prejšnjih dveh točk?

Ta vprašanja namreč v zakonu niso definirana, pa tudi pooblastil za izdajo podzakonskih predpisov za podrobnejšo ureditev teh zadev ni, razen pooblastil v 31. členu, ki pa se nanašajo le na avtošole in na pouk kandidatov.

Boris Feldin,
poslanec prosvetno-kulturnega zbora

Prvo vprašanje

Prosim za pojasnila v zvezi s sprejetjem zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji (Ur. l. SRS, št. 28/71) in sicer glede postopka sprejemanja in glede določil tega zakona.

Iz vabila za sklic seje republiškega zbora 21. julija 1971 ni razvidno, da bi bila ta točka na dnevnem redu, pač pa je razvidno iz zapisnika 30. seje tega zbora (21. julija 1971), da je bila dodana nova točka dnevnega reda, predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji, in sicer kot 7. točka dnevnega reda. Sklepam torej, da je bil predlog zakona predložen zboru na sam dan zasedanja, po zapisniku pa je razvidno, da je bil tudi sprejet. Iz zapisnika 30. seje tudi povzemam, da sta predlog zakona obravnavala odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko in zakonodajno-pravna komisija, nisem pa zasledil, da bi ga obravnaval tudi odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora. Zaradi domnevne časovne stiske k predlogu zakona nista dala mnenje niti prosvetno-kulturni zbor niti njegov odbor za vzgojo in izobraževanje.

Iz navedenih dokumentov nisem zasledil, da bi odbor, komisija ali zbor predlagali drugačnejše rešitve, kakršne je vseboval predlog za izdajo zakona. Prav tako nisem nikjer zasledil, da bi bistveno različen predlog zakona (različen od predloga za izdajo) obravnavali pristojni odbori, četudi mi je znano, da omenjeni zakon lahko samostojno sprejme republiški zbor.

V zvezi s tem sprašujem:

— kakšni razlogi so vodili predlagatelja, da je v predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o petdnevnem delovnem tednu v SR Sloveniji uredil učno obveznost učiteljev drugače, kot je bilo to v predlogu za izdajo zakona;

— kakšne so bile strokovne in druge utemeljitve za tako spremembo in kdo jih je dal;

— ali sta k predlogu zakona dala svoje mnenje zavod za šolstvo SR Slovenije in izobraževalna skupnost SR Slovenije in kakšno je bilo;

— kakšna je pravna ocena 2. člena tega zakona, ki anulira določbo 70. in 100. člena (ne vse) zakona o osnovni šoli in deloma določbe 15. ter 45. člena

zakona o srednjem šolstvu, torej dveh zakonov, ki sta ju sprejela republiški in prosvetno-kulturni zbor? Ali je mogoče z zakonom, ki ga je sprejel le republiški zbor, anulirati določbe dvodomno sprejetih zakonov;

— kakšni so bili razlogi, da je izvršni svet predložil predlog zakona na sam dan zasedanja republiškega zbora, čeprav mu je znana določba 279. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije, po kateri morajo dobiti člani pristojnih zborov poročila pristojnega odbora in zakonodajno-pravne komisije, tako da preteče najmanj 15 dni od dneva, določenega za sejo, na kateri bo zbor zakonski predlog obravnaval?

Drugo vprašanje

Zvezna skupščina je 28. julija 1971 sprejela zakon o polaganju depozita pri investicijskih vlaganjih v nove negospodarske in neproizvodnje investicije.

Po tem zakonu se mora polagati pred začetkom novih investicij (v negospodarstvu, neproizvodnji) depozit v 30% vrednosti investicije. Ta se bo začel vračati (v rokih in na način, ki ga predpiše republika) investitorju po dveh letih po deponiranju sredstev, vrnjena sredstva pa se ne smejo uporabljati za investicijska vlaganja v negospodarske in neproizvodnje investicije. Ta depozit velja za vse navedene investicije v času od 31. 7. 1971 do 31. 12. 1972. Depozit pa ni potrebno polagati takrat, kadar se take investicije izvajajo z najmanj 50 % samopriskpevka.

Cetudi je tak generalen predpis vprašljiv predvsem za področje osnovnega šolstva (ki je obvezno in zato nekoliko manj razumem, da se mora za neko stvar, ki je po ustavi obvezna in jo je družba dolžna zagotoviti, potrebno dajati še depozit, ko je vendar znano, da širša družba k temu bolj malo prispeva in zato leži glavno breme na občinah in občanih ter redko dosega čisti samopriskpevek nad 50 % vednosti investicij), posebej zato, ker je pri teh investicijah bolj malo udeležen čisti bančni kapital, prav tako pa je znano, da je otroško varstvo na takem nivoju, da dosegamo prvenstvo v nerazvitosti in je zato tak predpis vprašljiv tudi v tem primeru, me vendarle zanimajo tudi posledice, ki bodo zato nastale, predvsem seveda v SRS. Dvomim namreč, da bi investitorji (predvsem občine) lahko zbrali tak depozit, in če ga ima sploh smisel zbirati, saj ga tudi potem, ko se začne vračati (verjetno v daljšem roku) investitor prav tako ne sme uporabiti za taka vlaganja. To pomeni, da se mora investitor že vnaprej zavedati, da je to zanj veliko breme in da so to zelo negospodarno vložena sredstva. In to pri stvareh, ki so predpisane in obvezne.

Zato bi vendarle želel imeti pojasnila in odgovore na naslednja vprašanja (od pristojnih organov):

1. Ali je znano, kakšna sredstva bi bila v SRS potrebna, da bi se za novogradnje na področju šolstva in otroškega varstva zagotovil v tem in naslednjem letu potreben depozit?

2. Ali je mogoče predvideti posledice še večjega zaostanka na tem področju zaradi tega, in ali so predstavniki SRS to pojasnili zveznim organom ob sprejemanju tega predpisa?

3. Ali je bilo organom v SRS znano, da bo sprejet tak predpis, in kakšno stališče ter kdo ga je ob tem zavzel?

4. Kakšno stališče do tega predpisa imajo izvršni svet, izobraževalna skupnost in skupnost otroškega varstva?

5. Ali in kdo razmišlja o predlogu ali pripravlja predlog, da bi se predpis dopolnil tako, da bi moral upoštevati tudi nekatere specifičnosti?

6. Kakšna sredstva (višina) so bila v letošnjem letu vložena na področju osnovnega šolstva in iz katerih virov (prispevki gospodarstva, samoprispevki, bančna sredstva, privarčevana sredstva investitorjev, druga)?

Predvsem zato, da ne bi bilo tolmačenj v tem smislu, da je treba razumeti omejitve v zvezi z gospodarskim položajem, in ker se z ukrepi, ki omejujejo preveliko potrošnjo, vendarle strinjam, pojasnujem, da bi po mojem mnenju vendarle moral vsak tak ukrep imeti pred očmi tudi posledice, ki so nepopravljive. Po mojem mnenju bi bilo mogoče dobro ločiti na primer gradnjo upravne stavbe in šole ali vrtca ali na primer gradnjo bara. Tudi dvomim o tem, da so investicijska vlaganja na področju šolstva in otroškega varstva bila tako velika in s takimi sredstvi, ker je znano, da smo že doslej znali kar dobro omejevati investicije na tem področju in smo jih že tako nalagali na ramena samih uporabnikov. Prav tako nisem čisto prepričan, da bi zato, ker na vlaganja, kjer je udeležba samoprispevka najmanj 50 %, ni potrebno polagati depozita, na tem področju s kaj večjim navdušenjem odločalo za samoprispevke in to za stvar, ki ni luksuz, temveč potreba in celo obveznost. Zato tudi nisem prepričan, da se je ob sprejemanju tega predpisa mislilo dovolj tudi na take stvari.

Prosim za odgovor na naslednji seji prosvetno-kulturnega zbora.

Miran Hasl,
poslanec prosvetno-kulturnega zbora

Prvo vprašanje

Samoupravni sporazumi bodo kmalu sprejeti. Naj bodo mnenja pri sprejemanju teh sporazumov še tako različna, tu in tam tudi odklonilna, so le-ta tudi tokrat, kot vedno, predvsem podoba subjektivnega oziroma objektivnega položaja določene dejavnosti v okviru s sporazumom sprejetih obveznosti. Od tod zavlačevanja, nasprotovanja, iskanje specifičnosti znotraj in zunaj določene grupacije, od tod tudi nesporazumi in nejasnosti.

Po sprejemu sporazumov bo poglobitna in tudi edina naloga predvsem ta, da se bodo le-ti res dosledno uveljavili in izvedli. In to v vseh dejavnostih gospodarskega področja, negospodarstva ter tudi v družbenih službah.

V gospodarstvu in nekaterih dejavnostih negospodarske smeri bodo samoupravni sporazumi predstavljali hkrati že teoretično in praktično oziroma dejansko realizacijo notranjih delitvenih razmerij in višino osebnih dohodkov v okviru sprejetih pravilnikov o notranji delitvi. Na področju vzgoje in izobraževanja prevladuje splošno mnenje, da je samoupravni sporazum eno, financiranje samo pa drugo, oziroma da bo finančna izvedba na primer kalkulativnih poprečij osebnih dohodkov močno problematična. Na obalnem območju je bil osebni dohodek pedagoškega delavca s srednjo izobrazbo v osnovni šoli, za redno delo v I. polletju 1971 v poprečju 1584 din, kar je samo 78 % poprečja po samoupravnem sporazumu, ki znaša 2024 din oziroma je bil poprečni osebni dohodek skupaj za vse tri izobrazbene kategorije glede na samoupravni sporazum le 82,6 %.

V zvezi s temi finančnimi posledicami sprejetih sporazumov so nekatere nejasnosti, zato vprašujem:

1. Ali bodo na področju vzgoje in izobraževanja samoupravni sporazumi uveljavljeni v celoti že v letu 1971 — tako glede delitvenih razmerij po značilnih skupinah delovnih mest kot glede finančnega efekta — ali pa bodo, zaradi nižje vrednosti točke, nekatere bistvene določbe teh sporazumov ostale le perspektiva na papirju?

2. Koliko finančnih sredstev bodo potrebovale temeljne izobraževalne skupnosti in republiška izobraževalna skupnost v letu 1972, da bodo v celoti izpeljale določbe sprejetih samoupravnih sporazumov?

3. Se ne bodo razlike v osebnih dohodkih med posameznimi dejavnostmi še povečale in bo področje vzgoje in izobraževanja ponovno zaostalo, če bodo eni 100 %, drugi pa le 90 ali še manj odstotno realizirali sicer točkovno izenačene kalkulativne osebne dohodke?

Bolj ali manj je znano, da so — statistično — osebni dohodki sicer ostali v mnogih dejavnostih ob zamrznjenju na isti ravni oziroma so se povečali le za to dovoljeno mero, dejansko pa je govora o dvigu celo za 15 in več odstotkov in to še pred sprejemom samoupravnih sporazumov.

4. So govorice o dvigu osebnih dohodkov v delovnih organizacijah nad dovoljene meje kljub zamrznjenju resnične? Če so, kako je do tega prišlo? Ali so izplačani osebni prejemki, ki se obračunavajo v breme materialnih stroškov, v gospodarstvu in v nekaterih dejavnostih negospodarstva, letos res presegli že več milijard S din? Bi bilo možno ugotoviti, ali so bili pri tem poravnani le dejanski stroški ali pa je šlo le za poseben način dvigovanja osebnega dohodka? So bile pri tem soudeležene vse kategorije zaposlenih v delovnih organizacijah?

Bi lahko objavili imena 10 delovnih organizacij v SR Sloveniji, ki so v tem smislu med »najboljšimi«?

5. Bomo pri uveljavljanju samoupravnih sporazumov res tako dosledni, da bomo samovoljno in nespoštovanje predpisov, dogovorov, zakonskih določil na področju delitve dohodka in osebnega dohodka dokončno odpravili? Kako, s kakšnimi sredstvi bomo dosegli, da se bodo delovne organizacije ob sprejetju določenega zakona predvsem ukvarjale z vprašanjem izvedbe, spoštovanja in ne z vprašanjem, kako obiti določila sprejetih zakonov ali samoupravnih dogovorov?

6. Kako so se gibal osebni dohodki po izobrazbeni strukturi v prvih šestih mesecih letošnjega leta? Se je razlika med področjem vzgoje in izobraževanja ter preostalimi dejavnostmi zmanjšala, povečala ali ostala na isti ravni?

Drugo vprašanje

Investicije, porast investicij kljub ukrepom, »zainvestiranje«, »megalomanske« investicije, potrebna in nepotrebna investicijska vlaganja, nezadržan porast investicij na področju negospodarstva itd.

Zopet so investicije v ospredju problemov pri izvajanju naše stabilizacijske politike in zopet bodo le-te eden glavnih razlogov neuspeha naših reformskih prizadevanj.

Vprašujem:

1. Koliko finančnih sredstev je za investicije vložilo gospodarstvo, koliko negospodarstvo v SR Sloveniji, koliko v drugih republikah?

2. Kje je porast investicij večji, v gospodarstvu ali negospodarstvu? Za kakšne investicije gre?

3. Bi k ugotovitvi, da so se investicije na primer na področju negospodarstva čezmerno dvignile, lahko dodali še konkretne podatke o posameznih področjih, panogah, družbenih službah? Če je presoja o upravičeni ali neupravičeni investicijski dejavnosti možna, zakaj ne objavimo z imeni in številkami podprta dokazila in se enkrat za vselej odrečemo pavšalnih ugotovitev in mnenj?

K poslanskemu vprašanju tov. Borisa Feldina v zvezi z depozitom dodajam še svoje:

Iz zakona o sredstvih iz 30 % depozita je razvidno, da se bodo navedena sredstva smela uporabljati šele po dveh letih po deponiranju oziroma da se ne smejo uporabljati za investicijska vlaganja v negospodarske in neproizvodne investicije in da bodo uporabo predpisale republike.

Je to SR Slovenija že predpisala? Če še ni, kdaj bo? Koliko sredstev bi se na ta način v republiki zbralo? Zakaj se bodo tako zbrana sredstva pravzaprav uporabljala?

Jernej Lenič,
poslanec prosvetno-kulturnega zbora

V letošnjem šolskem letu 1971/72 se je v naši republiki osnovnošolski pouk začel v vrsti novozgrajenih ali adaptiranih šolskih poslopij.

V zvezi s tem vprašujem:

— koliko šolskih poslopij za potrebe osnovnih šol je bilo letos zgrajenih in koliko adaptiranih;

— kaj to pomeni glede na republiško akcijo »za stoletnico šolstva sto šol«;

— kolikšna sredstva so pri tem vložili republika, banka, prizadete občine in občani (prek samoprispjevka)?

Dušan Šinigoj,
poslanec prosvetno-kulturnega zbora

Član odbora prosvetno-kulturnega zbora za vzgojo in izobraževanje je bil ob obravnavi osipa v osnovni šoli opozorjen na težave, ki jih ima zavod za šolstvo SR Slovenije pri organiziranju seminarjev v okviru z zakonom predpisanega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev osnovnih in srednjih šol. Fakultetni učitelji namreč odklanjajo sodelovanje na seminarjih, če so le-ti v času šolskih počitnic. To naj bi bil med drugim tudi vzrok, da so bili obvezni seminarji za učitelje nekaterih predmetov pripravljeni šele v prvih dneh meseca septembra, ko je večina šol že začela redni pouk. Odsotnost učiteljev je seveda negativno vplivala na šolsko delo že v samem začetku.

V zvezi s tem vprašujem:

— kako ocenjujejo republiški upravni organi in pedagoško-znanstveni svet univerze v Ljubljani omenjeni odnos fakultetnih učiteljev do sodelovanja pri obveznem strokovnem izpopolnjevanju učiteljev osnovnih in srednjih šol?

Janez Švajncer,
poslanec prosvetno-kulturnega zbora

Odlikovanja so vidna simbolična priznanja, ki jih običajno država podeljuje vsem, ki se jim hoče oddolžiti za njihov prispevek na tem ali onem področju rasti družbe. Skozi devetnajsto in še posebej naše stoletje so postala eden glavnih simbolov vsake države. Sam z odlikovanjem ne mislim toliko na generalske in ministrske okraske, temveč na tista resnična zaslužena drobna simbolična priznanja posameznikom v množici, ki postanejo s kakšnim dejanjem za hip opaženi ali pa za svoje dolgoletno in vestno delo ne pričakujejo drugega kot vsaj simbolično priznanje družbe. S slovenskimi ustavnimi amandmaji dobiva Slovenija vse značilnosti države. Domnevam, da določilo v XLV. amandmaju kaže na to, da predlagatelji že razmišljajo o odlikovanjih slovenske republike. Potrebo po tovrstnih priznanjih kaže že podeljevanje značke OF SZDL, ki bi lahko prerasla iz značke organizacije v odlikovanje slovenske države.

Misel o republiških odlikovanjih ni nič nenavadnega. Po prvi svetovni vojni so bila na ozemju dveh sistemov odlikovanj (avstrijskega in srbskega) v Jugoslaviji uvedena izključno srbska odlikovanja. Poskus jugoslovanskega je bil red jugoslovanske krone iz leta 1929, krone, ki je bila v bistvu srbska. NOV je pometla tudi s temi ostanki starega. Organiziranost odpora je že 14. junija 1942 narekovala IO OF, da je izdal odlok o odlikovanjih, s katerim je slovenski narod dobil prva tri odlikovanja v svoji zgodovini. Primerki so ohranjeni v ljubljanskem muzeju revolucije. Žal pa niso postala resnično živi del naše vojaške zgodovine. Razen ljudskega junaka je bodoča socialistična Jugoslavija dobila prvih pet odlikovanj 15. avgusta 1943. To so tudi odlikovanja naših borcev in s pozneje uvedenimi naša današnja odlikovanja. Dolžni smo jim vsega spoštovanja in taka kot so, naj tudi ostanejo. Za dosežke v zveznem merilu in JLA zvezna, za vse drugo pa republiška odlikovanja in značke. S tem bomo slovensko državo izenačili s sistemom, ki velja med gasilskimi, lovskimi in še kakšnimi odlikovanji, kjer nikogar ne moti, da imajo tudi po republikah svoja odlikovanja. Pa tudi v svetovnem merilu ni to nič posebnega. V ZDA obstajajo razen zveznih odličij prav tako dodelani sistemi odlikovanj v vsaki državi zase. V prvih letih rasti je v SZ vsaka republika imela oblikovno svoj red rdeče zastave, pa tudi danes imajo po republikah svoja odličja. Nemčija do prve svetovne vojne, razen nekaj medalj, sploh ni imela zveznih odlikovanj. Prav tako pa lahko s svojimi odličji omilimo glavne pomanjkljivosti zveznih, ki so (po mojem mnenju na podlagi ukvarjanja s to snovjo) preveč oddaljena, preveč splošna in v veliki večini s preohlavnimi merili za podeljevanje.

Glede na vse prej omenjeno postavljam naslednje vprašanje:

— kako daleč smo s pripravami za uvedbo odlikovanj SRS?

Dr. Tone Košir,
poslanec socialno-zdravstvenega zbora

Z uvedbo obveznega 30% pologa za investicije in nabave dražjih osnovnih sredstev je zavrta zamenjava starih in že amortiziranih osnovnih sredstev z novimi, ki so pa dražja, in zbrana amortizacija že sedaj ni zadoščala. Uporaba zakrpanih naprav (in primer rentgenski aparat, reševalni avto) pa je nevarna.

Ob uvedbi obveznega pologa je bilo slišati, da bodo možne nekatere izjeme. Vprašanje:

Ali je moč pričakovati, da bi bila nabava osnovnih sredstev — kadar je le-ta strokovno utemeljena in so se zanje zbirala sredstva iz redne amortizacije — oproščena omenjenega obveznega pologa?

BESEDILO OSNUTKA

ustavnih amandmajev od XXV do XLVII k ustavi SR Slovenije

USTAVNI AMANDMAJI OD XXV DO XLVII

Ti ustavni amandmaji so sestavni del ustave SR Slovenije in začenjajo veljati z dnem njihove razglasitve.

AMANDMA XXV

1. Socialistična republika Slovenija je država, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, in socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov, slovenskega naroda ter italijanske in madžarske narodnosti.

Socialistična republika Slovenija je v sestavu Socialistične federativne republike Jugoslavije.

2. V Socialistični republiki Sloveniji delovni ljudje in občani zagotavljajo in uresničujejo suverenost, enakopravnost in narodno svobodo; zagotavljajo neodvisnost in ozemeljsko neokrnjenost republike ter obrambo socialistične ureditve; razvijajo samoupravne socialistične družbenoekonomske in politične odnose; zagotavljajo svoboščine in pravice človeka in občana; zagotavljajo in uresničujejo enakopravnost ter pospešujejo vsestranski napredek italijanske in madžarske narodnosti; gospodarijo s sredstvi dela in razpolagajo z rezultati svojega dela; ustvarjajo pogoje za družbeni in gospodarski razvoj in ga usmerjajo; zagotavljajo enotnost jugoslovanskega tržišča; zagotavljajo ustavnost in zakonitost, varstvo z ustavo določenega reda, javno varnost in družbeno samozaščito, solidarnost in socialno varnost delovnih ljudi; uresničujejo mednarodne odnose SR Slovenije na politične, ekonomskem, kulturnem in drugih področjih v okviru zunanje politike Socialistične federativne republike Jugoslavije in mednarodnih pogodb; izpolnjujejo dolžno skrb za Slovence v zamejstvu in tujini; urejajo družbene odnose in opravljajo vse druge družbene zadeve, ki so pomembne za politično, gospodarsko in kulturno življenje, obrambo in socialistični samoupravni demokratični družbeni razvoj SR Slovenije.

V Socialistični federativni republiki Jugoslaviji delovni ljudje in občani Slovenije uresničujejo tiste svoje suverene pravice, glede katerih je v skupnem interesu delovnih ljudi in občanov ter narodov in narodnosti na podlagi sporazuma socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin tako določeno z ustavo SFRJ.

3. V Socialistični republiki Sloveniji uresničujejo delovni ljudje in občani skupne interese:

— v temeljnih organizacijah združenega dela in vseh oblikah njihovega združevanja, samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih in občinah;

— z neposrednim sodelovanjem krajevnih skupnosti in občin ter v skupnih medobčinskih organih samoupravljanja;

— s samoupravnim sporazumevanjem ter z družbenim dogovarjanjem;

— po organih in organizacijah republike;

— dejavnostjo družbeno-političnih organizacij in drugih organizacij in društev;

— s svojimi svobodnimi in vsestranskimi aktivnostmi.

Skupni interesi, ki se v Socialistični republiki Sloveniji uresničujejo po njenih organih in organizacijah, so določeni s to ustavo.

4. Samoupravni položaj in pravice delovnega človeka in občana v organizacijah združenega dela, interesnih in krajevnih skupnostih, samoupravni položaj občana v občini in republiki, svobodno samoupravno združevanje, dejavnost in ustvarjalnost delovnih ljudi in občanov, uresničevanje enakopravnosti narodov in narodnosti ter temeljne svoboščine in pravice človeka in občana, ki so določene z ustavo, so temelj, meja in smer uresničevanja pravic in dolžnosti družbeno-političnih skupnosti pri opravljanju funkcij oblasti.

5. S tem amandmajem se nadomestita 1. in 2. člen ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXVI

1. Temelj socialističnih samoupravnih odnosov je družbenoekonomski položaj delovnega človeka v družbeni reprodukciji, ki mu zagotavlja, da s svojim delom s sredstvi reprodukcije v družbeni lastnini ter s tem, da neposredno in enakopravno z drugimi delovnimi ljudmi v združenem delu odloča o vseh zadevah družbene reprodukcije v pogojih in odnosih medsebojne odvisnosti, odgovornosti in solidarnosti, uresničuje svoj osebni materialni in moralni interes in pravico, da uživa uspehe svojega dela in pridobitve splošnega materialnega in družbenega napredka, da na tej podlagi čim popolneje zadovoljuje svoje osebne in družbene potrebe in da razvija svoje delovne in druge ustvarjalne sposobnosti.

Za zagotovitev takšnega družbenoekonomskega položaja delovnega človeka je delavcem zajamčeno, kot njihova neodtujljiva pravica, da na podlagi svojega dela v temeljnih organizacijah združenega dela, v katerih se združujejo in v njih delajo, ter v vseh oblikah združevanja in poslovnega sodelovanja teh organizacij pridobivajo dohodek in upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije ter odločajo o dohodku, ki ga kot del skupnega družbenega dohodka ustvarijo v različnih oblikah združenega dela in združevanja sredstev.

Dohodek, ki ga ustvarijo v katerikoli obliki združenega dela in združevanja sredstev, pripada v celoti temeljnim organizacijam združenega dela.

Od dohodka, ki ga temeljne organizacije združenega dela skupaj ustvarijo z združevanjem in poslovnim sodelovanjem, pripada vsaki teh organizacij del, ki ustreza njenemu prispevku pri njegovem ustvarjanju in je sestavni del dohodka, ki ga temeljna organizacija združenega dela ustvari s svojim celotnim poslovanjem in o katerem delavci v njej neposredno odločajo na podlagi svojega dela.

Skupen dohodek, ustvarjen v temeljni organizaciji združenega dela, je materialna podlaga delavčeve pravice, da odloča o svojih delovnih pogojih in o delitvi dohodka ter pridobiva osebni dohodek v skladu z načelom delitve po delu in s povečanjem produktivnosti njegovega in skupnega družbenega dela.

2. Temeljna organizacija združenega dela je temeljna oblika združenega dela, v kateri delavci na podlagi svojega dela neposredno in enakopravno urejajo medsebojna razmerja pri delu, upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije, odločajo o dohodku in o drugih vprašanih svojega družbeno-ekonomskega položaja.

Vsak del delovne organizacije (podjetja, zavodi ipd.), ki pomeni delovno celoto, v kateri se uspeh skupnega dela delavcev lahko potrdi kot vrednost na trgu ali v delovni organizaciji in je lahko na tej podlagi samostojno izražen, imajo delavci pravico organizirati kot temeljno organizacijo združenega dela.

Delavci temeljne organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije imajo pravico svojo temeljno organizacijo združenega dela izločiti in jo konstituirati kot samostojno organizacijo na način, ki ga določa zakon.

Z organiziranjem temeljne organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije ali z njeno izločitvijo iz sestave delovne organizacije se ne smejo kršiti pravice delovnih ljudi v drugih delih omenjene organizacije niti interesi in pravice te organizacije kot celote, ki izhajajo iz medsebojne odvisnosti pri delu ali iz skupnega dela z združenimi sredstvi, in ne enostransko spreminjati medsebojne obveznosti.

3. Dohodek razporejajo delavci v temeljni organizaciji združenega dela za svoje osebne in skupne potrebe ter za razširitev materialne osnove združenega dela in dvig njihove delovne sposobnosti. Od dohodka kot uspeha njihovega skupnega dela v organizaciji in skupnega družbenega dela, ki ga ustvarijo na trgu in v vseh medsebojnih odnosih in zvezah v različnih oblikah delovnega sodelovanja in skupnega poslovanja, pripada delavcem za zadovoljevanje njihovih osebnih in skupnih potreb del v sorazmerju z njihovim delom in s prispevkom k uspehu in razvoju organizacije, ki so ga dali s svojim delom.

Vsakemu delavcu v organizaciji združenega dela gre v skladu z načelom delitve po delu osebni dohodek, ki je sorazmeren z uspehom njegovega dela in njegovemu osebni prispevku k uspehu in razvoju organizacije, ki ga je dal s svojim skupnim živim in minulim delom v njej.

Delovni uspeh in osebni prispevek delavcev k uspehu in razvoju organizacije združenega dela sta, poleg drugih osnov in meril, določenih po načelih vzajemnosti in solidarnosti, osnova in merilo tudi pri določanju o uporabi sredstev, izločenih v organizacijah združenega dela za njihove skupne potrebe.

4. Delavci v temeljni organizaciji združenega dela določajo osnove in merila za razporeditev dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke v skladu z osnovami in merili, ki jih določajo samoupravni sporazumi in družbeni dogovori.

Če se delavci ne ravnavajo po osnovah in merilih, ki jih določajo samoupravni sporazumi ali družbeni dogovori, oziroma če takšnih sporazumov ali dogovorov ni, z razporeditvijo oziroma delitvijo pa se kršita načelo delitve po delu ali normalen potek družbene reprodukcije, se lahko z zakonom določijo ukrepi, s katerimi se zagotovijo odnosi, ki ustrezajo omenjenim sporazumom ali dogovorom, oziroma ukrepi, s katerimi se zagotavlja enakopravnost delavcev pri uporabi načela delitve po delu.

5. Vsakemu delavcu v združenem delu z družbenimi sredstvi je zajamčeno, da uresniči s svojim delom vsaj tolikšen osebni dohodek in vsaj toliko drugih pravic, da sta zagotovljeni njegova socialna varnost in stabilnost. Višina osebnega dohodka in obseg teh pravic ter način njihovega uresničevanja se določijo s samoupravnim sporazumom oziroma družbenim dogovorom ali z zakonom, odvisno od splošne stopnje produktivnosti skupnega družbenega dela in od splošnih razmer okolja, v katerem delavec dela in živi.

6. S svobodno menjavo svojega dela z delom delavcev v organizacijah na področju izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva in drugih družbenih dejavnosti kot delu enotnega procesa družbenega dela zagotavljajo ljudje svoje osebne in skupne potrebe na teh področjih. S takšnimi odnosi se zagotavlja delavcem v omenjenih dejavnostih enak družbenoekonomski položaj, kot ga imajo delavci v drugih organizacijah združenega dela.

Delavci v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti in uporabniki njihovih storitev ustanavljajo samoupravne interesne skupnosti in določajo s samoupravnimi sporazumi in pogodbami medsebojna razmerja, pravice in obveznosti.

Samoupravne interesne skupnosti lahko ustanavljajo delovni ljudje kot uporabniki tudi za zadovoljevanje določenih osebnih in skupnih potreb in za uresničevanje svojih interesov na podlagi vzajemnosti in solidarnosti, pri čemer določajo na samoupravni podlagi svoje skupne in posamične obveznosti do omenjenih skupnosti ter svoje skupne in posamične pravice, ki jih v njih uresničujejo.

Zakon lahko določa obvezno ustanavljanje interesnih skupnosti, načela za njihovo organizacijo in za medsebojna razmerja delavcev zainteresiranih področij dela ter obvezno plačevanje prispevka interesnim skupnostim za financiranje njihove dejavnosti po načelih solidarnosti in sorazmernosti prispevka z osebnimi dohodki delavcev oziroma ekonomsko močjo drugih zavezancev.

Samoupravna interesna skupnost je pravna oseba.

7. Sredstva, ki jih delavci v temeljni organizaciji združenega dela razporedijo za razširitev materialne osnove dela, so kot del skupnih sredstev družbene reprodukcije namenjena za razširitev materialne osnove dela v njej in v družbi kot celoti v skladu z njihovim interesom, da jih uporabljajo v njej ali da jih združujejo s sredstvi drugih organizacij za skupno delo in poslovanje.

Z zakonom se lahko začasno omeji razpolaganje delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela z delom sredstev družbene reprodukcije, če je to neobhodno potrebno zaradi preprečevanja ali odprave večjih motenj na tržišču, zaradi bistvenega odstopanja od temeljnih ciljev sprejete gospodarske politike ali če to terjajo interesi narodne obrambe.

Z zakonom se lahko določi obvezno združevanje dela sredstev družbene reprodukcije za financiranje tistih potreb družbene reprodukcije, za katere je to določeno z družbenim planom SR Slovenije. Z zakonom se določijo tudi pravice in obveznosti organizacij združenega dela pri gospodarjenju s tako združenimi sredstvi ter način njihovega vračanja.

Zakoni iz prejšnjih dveh odstavkov se sprejemajo z večino glasov vseh poslancev v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije.

8. Organizacije združenega dela so v okviru samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, družbeno-politične skupnosti pa v okviru svojih z ustavo določenih pravic in dolžnosti dolžne, v skladu z načelom vzajemnosti in solidarnosti poskrbeti za ekonomsko in drugo pomoč organizacijam združenega dela,

ki zaidejo v izredne ekonomske težave, in nastopiti z ukrepi za njihovo sanacijo, kadar je to v družbenem interesu.

Organizacije združenega dela zagotavljajo samo ali v okviru samoupravnih sporazumov po načelih vzajemnosti in solidarnosti sredstva za zaposlovanje, prekvalifikacijo in uresničevanje drugih pridobljenih pravic delavcev, kadar zaradi tehnoloških ali ekonomskih razlogov njihovo delo v organizaciji ni več potrebno.

Zakon lahko nalaga organizacijam združenega dela določene materialne obveznosti za ustvarjanje skupnih sredstev, da se izpolnijo naloge iz prejšnjih odstavkov in lahko določi pogoje glede uporabe teh sredstev, če se s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori ne dosežejo cilji iz prejšnjih odstavkov.

9. Za zadovoljevanje tistih splošnih družbenih potreb, ki se po ustavi financirajo iz proračunov družbeno-političnih skupnosti, plačujejo delavci iz dohodka temeljne organizacije združenega dela ali iz svojih osebnih dohodkov na podlagi zakona določene davke.

Obveznosti delavcev in organizacij združenega dela po družbeno-političnih skupnosti se določajo odvisno od sposobnosti gospodarstva, da v skladu z doseženo stopnjo produktivnosti skupnega družbenega dela in s potrebami materialnega in družbenega razvoja, ki ustrezajo možnostim gospodarstva in dolgoročnim interesom razvoja produkcijskih sil družbe, zagotovi zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi in potreb razširjene reprodukcije, ter odvisno od sposobnosti organizacije združenega dela, da v skladu s splošnimi obveznostmi gospodarstva ter z uspehi dela in doseženim uspehom zagotovi delavcem v ustavi določene pravice.

To načelo se uporablja tudi v vseh drugih primerih, kadar družbeno-politične skupnosti v okviru svojih, v ustavi določenih pravic in dolžnosti s svojimi akti začasno omejijo razpolaganje s sredstvi, ki jih upravljajo organizacije združenega dela, ali jim naložijo, da jih morajo združiti.

10. Zoper organizacijo združenega dela, ki ne izpolnjuje svojih, z zakonom določenih obveznosti, ali ki s svojim poslovanjem huje oškoduje družbene interese, ali je v njej bistveno moteno uresničevanje samoupravnih pravic delavcev, se sme ob pogojih in ob postopku, kot to določa zakon, nastopiti s posebnimi, v zakonu določenimi začasnimi ukrepi.

11. S tem amandmajem se nadomestijo 18. in 19. člen, določbe tretjega odstavka 21. člena in drugega odstavka 22. člena ustave SR Slovenije ter amandma XV.

AMANDMA XXVII

1. Da se zavarujejo splošni družbeni interesi, pravice občanov v krajevni skupnosti in občini in pravice delovnih ljudi v organizacijah združenega dela do storitev, s katerimi se neposredno zadovoljujejo njihove življenjske potrebe, se lahko z zakonom oziroma odlokom občinske skupščine na podlagi zakona določijo zadeve ali dejavnosti organizacij združenega dela, ki so posebnega družbenega pomena.

Z zakonom oziroma odlokom občinske skupščine na podlagi zakona se lahko določijo temeljni pogoji za delo in način upravljanja ter poslovanja organizacij združenega dela, ki opravljajo zadeve ali dejavnosti posebnega družbenega pomena. S pogodbo, sklenjeno med organizacijo združenega dela, ki opravlja zadeve ali dejavnosti posebnega družbenega pomena, in družbeno-

politično skupnostjo, krajevno skupnostjo oziroma interesno skupnostjo, se uredijo razmerja, pomembna za uporabnike storitev in delovne ljudi v organizaciji združenega dela.

2. Pri organiziranju temeljne organizacije združenega dela v sestavi delovne organizacije, katere dejavnost je posebnega družbenega pomena, ali pri izločitvi temeljne organizacije združenega dela iz sestava take delovne organizacije, morajo biti v skladu z zakonom zavarovani tudi interesi občanov na območju krajevnne skupnosti oziroma občine.

3. Zakon lahko predpiše obvezno ustanavljanje interesnih skupnosti ali drugih oblik povezovanja na področju dejavnosti posebnega družbenega pomena ter določi načela za njihovo organizacijo in delovanje.

4. Za financiranje dejavnosti posebnega družbenega pomena se lahko z zakonom ali s predpisom občinske skupščine predpiše obvezen prispevek uporabnikov in drugih zavezancev. Zakon oziroma predpis občinske skupščine določi način soodločanja uporabnikov in drugih zavezancev o uporabi tako zbranih sredstev ter zagotovi določene njihove pravice glede odločanja o zadevah, za katere se uporabljajo tako zbrana sredstva.

5. S tem amandmajem se nadomestita 25. člen in drugi odstavek 79. člena ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXVIII

1. Svoje delo in sredstva družbene reprodukcije v temeljnih organizacijah združenega dela delavci prosto združujejo v podjetjih, zavodih in drugih delovnih organizacijah ali drugih oblikah združenega dela, všteti tiste, ki opravljajo kreditne in bančne ter zavarovalne posle, da povečajo dohodek v temeljni organizaciji združenega dela, izboljšajo lastno in skupno delo in razvijajo lastno in skupno poslovanje ter dvignejo produktivnost skupnega družbenega dela.

Medsebojna razmerja v teh organizacijah urejajo delavci s samoupravnim sporazumom o združevanju na podlagi enakopravnosti, zagotavljajoč v vseh teh razmerjih neodtujljivo pravico delavca, da na podlagi svojega dela upravlja zadeve in sredstva družbene reprodukcije ter odloča o dohodku, ki ga ustvari temeljna organizacija združenega dela, v kateri dela.

Statut in drugi splošni akti organizacije, v kateri so združene temeljne organizacije združenega dela, ne smejo biti v nasprotju s samoupravnim sporazumom o združevanju.

Temeljne in druge organizacije združenega dela so nosilci pravic in obveznosti, ki jim pripadajo po ustavi, zakonu in samoupravnem sporazumu o združevanju.

O razvoju in poslovanju organizacije združenega dela odločajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela neposredno na zborih delavcev in z referendumom ali po organih upravljanja, ki jih sami izvolijo in jim poverijo določene funkcije upravljanja.

2. Dohodek, ki ga temeljne organizacije združenega dela z združevanjem dela in sredstev ter s poslovnim sodelovanjem z drugimi organizacijami skupaj ustvarijo v obliki obresti od kredita ali v kakšni drugi obliki, je sestavni del njihovega dohodka, ki ga ustvarijo s svojim celotnim poslovanjem in jim pripada sorazmerno z njihovim prispevkom k ustvarjanju omejenega dohodka.

3. Organizaciji združenega dela, ki uporablja pri svojem poslovanju združena sredstva drugih organizacij združenega dela, ki imajo po tem naslovu

pravico do deleža v njenem dohodku, morajo biti v doseženem dohodku zagotovljena sredstva za osebno in skupno porabo delavcev ter sredstva za razširitev materialne osnove dela glede na njen prispevek k skupnim delovnim uspehom.

Merila za ugotavljanje sredstev za osebno in skupno porabo delavcev ter prispevka k skupnim delovnim uspehom se določajo s pogodbo v skladu z enotnimi načeli o združevanju sredstev, ki jih določa zvezni zakon, in s samoupravnimi sporazumi ter družbenim dogovorom o teh merilih.

Z združevanjem sredstev ni mogoče pridobiti nobenih lastninskih ali drugih trajnih pravic. Pravica do deleža pri dohodku druge organizacije iz naslova združevanja sredstev ugasne s tem, da se skladno z enotnimi načeli o združevanju sredstev in skladno s pogodbo vrnejo oziroma amortizirajo sredstva, z združitvijo katerih je bila ta pravica pridobljena, druge vzajemne pravice in obveznosti iz naslova združevanja sredstev se uresničujejo v skladu s pogodbo.

4. Organizacije združenega dela smejo vlagati sredstva družbene reprodukcije v tujini in uporabljati sredstva tujih oseb ob pogojih in v mejah, ki jih določa zvezni zakon.

Pravic tuje osebe do sredstev, ki jih vlaga v organizacijo združenega dela v državi, ni mogoče po sklenitvi pogodbe zmanjšati z zakonom ali drugim aktom.

5. Da razširijo materialno osnovo dela, lahko organizacije združenega dela zbirajo denarna sredstva občanov in jim poleg vračila teh sredstev zagotovijo tudi nadomestilo za vložena sredstva v obliki obresti ali še drugih ugodnosti.

6. Medsebojna kreditna razmerja organizacij združenega dela in njihova razmerja z drugimi osebami v okviru kreditnega sistema se urejajo skladno z enotnimi načeli, ki jih določa zvezni zakon.

S pogodbami o medsebojnih kreditnih razmerjih med organizacijami združenega dela in o njihovih razmerjih z drugimi osebami v okviru kreditnega sistema ni mogoče izven meja obveznosti, ki jih določa zakon glede pogojev uporabe in vračanja kreditov, določati še drugih obveznosti, s katerimi bi bile omejene v ustavi določene pravice delavcev.

7. Da bi uresničile skupne interese pri zagotavljanju denarnih sredstev za opravljanje in širjenje svoje dejavnosti, lahko organizacije združenega dela, interesne skupnosti in družbeno-politične skupnosti s pogodbo ustanavljajo banke kot posebne organizacije združenega dela za opravljanje kreditnih in drugih bančnih poslov.

Organizacije združenega dela, interesne skupnosti in družbeno-politične skupnosti ter druge družbeno-pravne osebe, ki združijo svoja sredstva v banki, upravljajo njene posle v skladu s pogodbo o njeni ustanovitvi in njenim statutom, ki ga sprejme v skladu z omenjeno pogodbo.

Sredstva, ki jih ustvari s svojim poslovanjem, razdeli banka, po izločitvi dela za osebne in skupne potrebe delavcev, ki delajo v njej, in za izboljšanje materialne osnove njihovega dela, v skladu s svojim statutom med družbene pravne osebe, ki so v njej združile svoja sredstva.

Iz dela sredstev, ki so združena pri njej in iz dela razdeljenih sredstev, ki jih je ustvarila s svojim poslovanjem, oblikuje banka rezervni sklad.

Sredstva, ki se razdelijo iz dohodka banke, smejo biti obdavčena le kot dohodek oseb, na katere so bila razporejena, in le po predpisih v prid družbeno-politične skupnosti, kateri se plačuje davek od njihovega dohodka.

Poslovanje bank, ki se nanaša na zbiranje hranilnih vlog občanov, pravice in obveznosti bank v zvezi s tem poslovanjem ter pravice občanov, da pridobijo iz naslova svojih hranilnih vlog poleg dogovorjenih obresti še druge pravice, ureja zakon skladno z enotnimi načeli kreditnega sistema.

8. Organizacije združenega dela, interesne skupnosti, družbeno-politične skupnosti in druge družbene pravne osebe, ki svoja sredstva združujejo v zavarovalnih in drugih denarnih organizacijah, imajo glede upravljanja omenjenih organizacij in glede delitve načeloma enake pravice, kot jih imajo družbene pravne osebe, ki svoja sredstva združujejo v banki.

Pravice občanov-zavarovancev do udeležbe pri upravljanju in druge njihove pravice določa statut skladno z zakonom.

Organizacije združenega dela, interesne skupnosti, družbeno-politične skupnosti in druge družbene pravne osebe imajo v organizacijah združenega dela, ki se poleg drugih dejavnosti ukvarjajo tudi z bančnim ali podobnim poslovanjem, da pridobivajo dohodek, načeloma enake pravice kot družbene pravne osebe, ki združujejo sredstva v banki, in sicer v delu, ki se nanaša na omenjeno poslovanje.

Ustanavljanje in poslovanje organizacij združenega dela, ki se ukvarjajo s prometom blaga in storitev, se urejata skladno z načeli združenega dela in samoupravljanja, medsebojnega vpliva na poslovno politiko v okviru njihovega sodelovanja s proizvajalnimi in drugimi organizacijami, skupnega prevzemanja rizika in skupne odgovornosti za razširjanje materialne osnovne in povečanje produktivnosti dela v produkciji in blagovnem prometu ter ustreznega deleža v dohodku, ustvarjenem s tem sodelovanjem.

9. Da bi razvijale medsebojno sodelovanje, usklajevale svoje načrte in razvojne programe, pospeševale produktivnost dela in organizirano uveljavljanje interesov ter opravljale druge skupne naloge, se organizacije združenega dela lahko združujejo v zbornice. Z zakonom se lahko določijo pogoji za ustanavljanje zbornice ter načela za njihovo organizacijo.

Z zakonom se lahko predpiše obvezno združevanje organizacij združenega dela v zbornice.

10. S tem amandmajem se nadomestita četrti in peti odstavek 23. člena ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXIX

1. S samoupravnim sporazumom usklajujejo delavci temeljnih in drugih organizacij združenega dela in interesne skupnosti medsebojne interese pri družbeni delitvi dela in družbeni reprodukciji, določajo osnove in merila, po katerih usklajujejo svoje posebne interese in odgovornosti ter ukrepe za njihovo uresničevanje.

Samoupravni sporazum zavezuje organizacijo združenega dela in interesno skupnost, ki ga skleneta ali h kateremu pristopita.

Temeljne in druge organizacije združenega dela ter interesne skupnosti, ki menijo, da so s samoupravnim sporazumom drugih organizacij združenega dela prizadeti njihovi interesi, lahko sprožijo postopek za ponovni preizkus samoupravnega sporazuma na način, ki ga določa zakon.

2. Z družbenim dogovorom organizacije združenega dela in njihove splošne asociacije, interesne skupnosti, družbeno-politične skupnosti, sindikati in druge družbeno-politične organizacije ter druge samoupravne in družbene organi-

zacije zagotavljajo in uresničujejo samoupravno usklajevanje in urejanje družbenoekonomskih in drugih odnosov, ki so skupnega ali splošnega pomena.

Družbeni dogovor zavezuje organizacije in skupnosti, ki ga sprejmejo.

V okviru svojih pravic in dolžnosti lahko družbeno-politične skupnosti z zakonom ali drugim splošnim aktom določijo, da je družbeni dogovor splošno obvezen.

3. Postopek pri sklepanju in izvajanju samoupravnega sporazuma in družbenega dogovora temelji na načelih javnosti in enakopravnosti udeležencev sporazumevanja in dogovarjanja.

Samoupravni sporazum in družbeni dogovor določata ukrepe za njuno izvajanje ter materialno in družbeno odgovornost udeležencev sporazumevanja in dogovarjanja.

4. Zakon lahko predpiše obveznost, da se začne postopek za sklenitev samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov ter načela tega postopka.

AMANDMA XXX

1. Zajamčena je svoboda samostojnega osebnega dela občanov z delovnimi sredstvi v njihovi lastnini, ki opravljajo kmetijsko, obrtno, gostinsko ali turistično dejavnost in z zakonom določeno drugo gospodarsko ali negospodarsko dejavnost, kadar opravljanje dejavnosti ustreza načinu, materialni podlagi in možnostim osebnega dela.

Delovni ljudje, ki opravljajo takšno dejavnost, imajo načeloma enak družbenoekonomski položaj in v osnovi enake pravice ter obveznosti, kot jih imajo delovni ljudje v organizacijah združenega dela.

Delovnim ljudem, ki z osebnim delom samostojno poklicno opravljajo umetniško ali drugo kulturno, raziskovalno, športno ali drugo podobno dejavnost, se zagotavlja na način, ki ga določi zakon, soodločanje pri ustvarjanju pogojev za delo ter razpolaganje z rezultati njihovega dela.

Zakon ureja pogoje za opravljanje dejavnosti s samostojnim osebnim delom s sredstvi v lastnini občanov in lastninske pravice na delovnih sredstvih in poslovnih prostorih, ki ustrezajo opravljanju dejavnosti s samostojnim osebnim delom.

2. Delovni ljudje, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom, lahko skladno s pogodbo in zakonom medsebojno združujejo svoje delo in svoja delovna sredstva v zadrugah in podobnih organizacijah in v njih skupaj razpolagajo z dohodkom iz skupnega dela.

Delovni ljudje, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom, lahko skladno s pogodbo in zakonom združujejo svoje delo in delovna sredstva z organizacijami združenega dela v različne oblike kooperacije in druge oblike poslovnega sodelovanja in v okviru tega sodelovanja sodelujejo pri upravljanju skupnih zadev in pri delitvi dohodka, ki ga ustvarijo s tem sodelovanjem.

3. Delovni ljudje, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom, smejo na podlagi pogodbe zaposlovati v omejenem obsegu druge osebe, kadar je za takšno dejavnost potrebno dopolnilno delo drugih oseb.

Delovni ljudje, ki zaposlujejo delavce, in ti delavci sklenejo pogodbo o zaposlitvi skladno s kolektivno pogodbo, ki jo skleneta sindikalna organizacija in ustrezna gospodarska zbornica oziroma druga splošna asociacija, katera predstavlja delovne ljudi, ki samostojno opravljajo dejavnost z osebnim delom.

S to kolektivno pogodbo se tem delavcem zagotavljajo pravice v skladu z drugim in tretjim odstavkom 3. točke in 5. točke amandmaja XXVI.

4. Delovni človek, ki samostojno opravlja dejavnost z osebnim delom, lahko svoje delo in delovna sredstva združuje z delom drugih oseb v posebnih organizacijah združenega dela, ki jih določa zakon.

Delovni človek, ki združi svoje delo in delovna sredstva z delom drugih oseb, sme na podlagi lastninske pravice samostojno razpolagati le s tistim delom v posebni organizaciji združenega dela ustvarjenega dohodka, ki mu pripada po naslovu v to organizacijo vloženi sredstev, na katerih ima lastninsko pravico, skladno z načeli, ki veljajo za združevanje dela in družbenih sredstev v organizacijah združenega dela.

Preostali del dohodka po izločitvi osebnih dohodkov, ki pripadajo po delu združenim delavcem in delovnemu človeku, ki je z njimi združil svoje delo in delovna sredstva, je družbena lastnina in oni upravljajo z njim skladno z ustavnimi načeli o samoupravljanju.

Delovnemu človeku, ki svoje delo in delovna sredstva združi z delom drugih oseb v posebno organizacijo združenega dela, sta zajamčeni lastninska pravica na sredstvih, ki jih je vložil v organizacijo, ter pravica, voditi skladno s pogodbo in zakonom njeno poslovanje in biti udeležen pri dohodku na podlagi uspehov svojega dela in po naslovu vanjo vloženi sredstev, na katerih ima lastninsko pravico.

5. Zakon določa, kdaj mora biti samostojno opravljanje dejavnosti z osebnim delom ob uporabi dopolnilnega dela drugih oseb iz 3. točke tega amandmaja, ki presega meje z zakonom dovoljenega dopolnilnega dela drugih oseb, organizirano kot posebna organizacija združenega dela po načelih iz 4. točke tega amandmaja.

6. Kmetje, ki svoje delo in svoja delovna sredstva združujejo v zadrugi ali podobni organizaciji, upravljajo zadrugo, oziroma podobno organizacijo in razpolagajo s skupno ustvarjenim dohodkom.

Kmetje, ki svoje delo in delovna sredstva združujejo z organizacijo združenega dela, zadrugo ali podobno organizacijo v različnih oblikah kooperacije, ali s temi organizacijami poslovno sodelujejo, v okviru tega sodelovanja enakopravno s člani delovne skupnosti take organizacije sodelujejo pri upravljanju skupnih zadev in soodločajo o delitvi skupno ustvarjenega dohodka.

Delavcem, ki delajo v organizacijah iz prejšnjih odstavkov, pripadajo na podlagi pogodbe, v skladu z ustavo in zakonom, pri upravljanju organizacije in razpolaganju z dohodkom, ki je v njej ustvarjen, pravice na podlagi njihovega dela.

Zadruge in druge podobne organizacije, v katerih kmetje združujejo svoje delo in delovna sredstva z delom drugih oseb, se organizirajo kot posebne organizacije združenega dela v skladu s 5. točko tega amandmaja.

Na sredstvih, ki jih kmetje združujejo v zadrugo ali drugo podobno organizacijo, obdržijo lastninsko pravico, če ni s pogodbo drugače določeno.

Za odtujitev sredstev, ustvarjenih s skupnim delom kmetov, za združitve v zadrugo in podobno organizacijo ali njeno pripojitev k drugi organizaciji ter za prenehanje take organizacije je potrebno soglasje združenih kmetov.

Kmetom je zajamčena lastninska pravica na obdelovalnem kmetijskem zemljišču v izmeri največ 10 ha na gospodarstvo, v gorskih, hribovitih in hribovitih kraških krajih pa v večji izmeri, ki jo določa zakon.

Z zakonom se urejajo razmerja, ki nastanejo pri izkoriščanju zemljišč na podlagi zakupa.

7. S tem amandmajem se nadomestijo 27. člen in določbe drugega odstavka 30. člena ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXXI

1. Da bi uresničila svojo odgovornost pri zagotovitvi enotnosti jugoslovanskega trga, SR Slovenija na svojem območju zagotavlja:

— vsem organizacijam združenega dela in njihovim združenjem ter delovnim ljudem enakopravne pogoje za opravljanje njihovih dejavnosti, za ustvarjanje dohodka ter za njihovo ustanavljanje in združevanje;

— svobodno gibanje in združevanje dela in sredstev reprodukcije ter svobodno menjavo blaga in storitev, znanstvenih dosežkov in strokovnih izkušenj;

— svobodno tekmovanje na trgu, samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje o pospeševanju družbene proizvodnje in integriranju družbenega dela;

— preprečevanje pridobivanja prednosti na podlagi monopola na trgu ter drugih družbeno in ekonomsko neupravičenih prednosti;

— svobodno zaposlovanje občanov ob enakih pogojih, ki veljajo v kraju zaposlitve in pravice na podlagi dela ne glede na to, kje v SFRJ so bile pridobljene.

2. Skupaj z drugimi republikami in avtonomnima pokrajinama SR Slovenija prek organov federacije določa naslednje temelje enotnega trga:

— enoten denar, enoten monetarni sistem, enotno monetarno politiko in skupne osnove kreditne politike;

— enoten sistem in skupno politiko ekonomskih odnosov s tujino;

— način in obliko kompenzacije;

— planiranje gospodarskega in družbenega razvoja.

3. Z medsebojnimi dogovori z drugimi republikami in avtonomnima pokrajinama SR Slovenija usklajuje temelje davčne politike in davčni sistem, kadar je to nujno za zagotovitev enotnosti in stabilnosti jugoslovanskega trga.

4. Kadar organ družbeno-politične skupnosti z akti, s katerimi se določa skupna ekonomska politika, določi pogoje poslovanja, ki trajneje in v večjem obsegu zmanjšujejo dohodek organizacij združenega dela in onemogočajo normalno reprodukcijo, je hkrati dolžan določiti in zagotoviti ustrezno nadomestilo.

AMANDMA XXXII

1. Družbeni plan Slovenije temelji na družbenem dogovoru delovnih ljudi, organizacij združenega dela, interesnih in drugih samoupravnih skupnosti ter občin o politiki ekonomskega in družbenega razvoja Slovenije.

Z družbenim planom Slovenije se na podlagi skupno ocenjenih možnosti in pogojev razvoja ter načrtov in programov razvoja organizacij združenega dela, interesnih in drugih samoupravnih skupnosti ter občin določajo temeljni cilji in naloge skladnega ekonomskega in družbenega razvoja SR Slovenije.

Družbeni plan Slovenije določa tudi smernice in okvire za ustrezne ekonomske in druge ukrepe pristojnih republiških organov, ki so potrebni za uresničevanje v planu začrtane razvojne politike.

2. S tem amandmajem se nadomesti 124. člen ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXXIII

1. Narodna banka Slovenije, kot ustanova enotnega monetarnega sistema, sodeluje z narodno banko Jugoslavije, narodnimi bankami drugih republik in narodnima bankama avtonomnih pokrajin pri uresničevanju skupne emisijske politike ter skupaj z njimi odgovarja, v okviru svojih pravic in dolžnosti, za stabilnost valute, splošno plačilno likvidnost in za uresničevanje skupno določene monetarne politike.

2. Narodna banka Slovenije določa v okviru skupne emisijske politike pogoje in način za uporabo denarnih sredstev v SR Sloveniji in sprejema druge ukrepe, s katerimi se uresničuje kreditna politika, ki jo s svojimi akti določa Skupščina SR Slovenije.

Narodna banka Slovenije je za izvajanje nalog iz prejšnjega odstavka odgovorna Skupščini SR Slovenije.

3. Narodna banka Slovenije ne more opravljati dejavnosti poslovnih bank niti imeti statusa teh bank.

Narodna banka Slovenije v skladu z republiškim zakonom izvršuje določena finančno-tehnična opravila za družbeno-politične skupnosti.

4. Narodno banko Slovenije upravljata guverner narodne banke in svet narodne banke.

AMANDMA XXXIV

Služba družbenega knjigovodstva zagotavlja v skladu z zakonom evidenco o ustvarjanju, delitvi in uporabi družbenih sredstev; nadzoruje zakonitost ustvarjanja, delitve in uporabe družbenih sredstev ter zagotavlja izvrševanje obveznosti, ki jih zakon in na podlagi zakona izdani predpisi, samoupravni sporazumi ali družbeni dogovori nalagajo uporabnikom družbenih sredstev.

Služba družbenega knjigovodstva je dolžna spremljati gospodarjenje z družbenimi sredstvi in izpolnjevanje družbenih obveznosti ter obveščati organizacije združenega dela, organe republike, občin in druge uporabnike družbenih sredstev o svojih ugotovitvah in opozarjati na potrebo ukrepanja.

Plačilni promet v republiki opravlja služba družbenega knjigovodstva v skladu z zveznim zakonom.

Z zakonom se lahko naložijo službi družbenega knjigovodstva tudi druge naloge, ki jih glede na svojo organizacijo in usposobljenost lahko opravi.

Služba družbenega knjigovodstva posluje po zakonu in je pri svojem delu samostojna.

AMANDMA XXXV

1. Za zadovoljitev tistih splošnih družbenih potreb, ki se financirajo iz proračunov družbeno-političnih skupnosti, plačujejo delavci iz dohodka temeljne organizacije združenega dela ali iz svojih osebnih dohodkov davke, občani pa iz svojih osebnih dohodkov, drugih dohodkov ter premoženja pa davke, takse in druge davščine.

Sistem, vire in vrste davkov, taks ter drugih davščin določa zakon.

Delovni ljudje, občani in temeljne organizacije združenega dela prispevajo za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb po načelu, da sorazmerno več prispeva tisti, ki dosega večji dohodek.

2. Družbeno-politične skupnosti samostojno določajo višino davkov, taks in drugih davščin, ki so v skladu z zakonom njihov dohodek ter z njim samostojno razpolagajo.

Zaradi izenačevanja pogojev gospodarjenja in skladnega razvoja SR Slovenije usklajujejo republika, občine in samoupravne interesne skupnosti obveznosti temeljnih organizacij združenega dela, delovnih ljudi in občanov.

3. Če je to neobhodno potrebno zaradi preprečevanja ali odprave večjih motenj na tržišču, zaradi bistvenega odstopanja od temeljnih ciljev sprejete gospodarske politike ali če to terjajo interesi narodne obrambe ali druge izredne potrebe, se lahko z zakonom določijo meje, v katerih smejo občine in samoupravne interesne skupnosti določati stopnje davkov, prispevkov in drugih obveznosti, začasno omeji trošenje določenih družbenih sredstev ali naloži obveznost, da ustvarjajo rezervna družbena sredstva.

4. Sredstva za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb zagotavljajo republika in občine v svojih proračunih.

Sredstva republiškega proračuna se uporabljajo za financiranje republiških organov in organizacij, za pomoč nerazvitim območjem v SR Sloveniji ob pogojih in merilih, določenih z zakonom, za intervencije v gospodarstvu, za zaščito borcev in za druge obveznosti republike, ki se posebej določijo z zakonom.

Za uresničevanje nalog federacije zagotavlja SR Slovenija v dogovoru z drugimi republikami in pokrajinama svoj prispevek na način, ki ga določa zvezni zakon.

5. Davki in prispevki, razen davka na premoženje in na dohodke od premoženja, pripadajo družbeno-politični oziroma interesni skupnosti, ki zagotavlja zadovoljevanje potreb oziroma storitve delavcu in občanu ali njegovim družinskim članom.

6. Kadar je to nujno za zagotovitev enotnosti in stabilnosti jugoslovanskega trga, SR Slovenija sodeluje z drugimi republikami in avtonomnima pokrajinama in usklajuje z medsebojnimi dogovori temelje davčne politike in davčni sistem.

7. S tem amandmajem se nadomestijo določbe prvega odstavka 91. člena, drugega odstavka 125. člena ustave SR Slovenije ter določbe XVI. amandmaja k ustavi SR Slovenije.

AMANDMA XXXVI

1. Svoje neposredne potrebe v krajevni skupnosti (113. člen ustave SR Slovenije) delovni ljudje in občani zadovoljujejo:

— s sredstvi, ki jih sami neposredno prispevajo s samoprispevkom ali na drug način;

— z delom dohodka, ki ga za zadovoljevanje skupnih potreb namenijo krajevni skupnosti delavci temeljnih organizacij združenega dela z območja krajevnih skupnosti in delavci temeljnih organizacij združenega dela, katerih delavci živijo na območju te krajevnih skupnosti;

— z delom davkov, taks in drugih davščin, zbranih na območju krajevne skupnosti, ki jih občina odstopi krajevni skupnosti za uresničevanje njenih nalog v skladu s programi razvoja krajevne skupnosti in občine;

— z dopolnilnimi sredstvi iz proračuna občine in z drugimi sredstvi.

2. S tem amandmajem se nadomestijo določbe tretjega odstavka 114. člena ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXXVII

1. Socialistično republiko Slovenijo predstavljajo z ustavo SR Slovenije določeni organi republike.

2. V okviru svojih, z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti, republika po republiških organih in organizacijah:

1) zagotavlja pogoje za uresničevanje in razvoj samoupravnih socialističnih družbenih odnosov;

2) zagotavlja uresničevanje in varstvo svoboščin in pravic človeka in občana;

3) določa splošno politiko skladnega gospodarskega in družbenega razvoja republike in skrbi za izvajanje te politike;

4) ureja zadeve, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane v republiki;

5) skrbi za skladnost pravnega sistema;

6) zagotavlja ustavnost in zakonitost;

7) ureja in zagotavlja položaj in pravice italijanske in madžarske narodnosti in skrbi za njun vsestranski razvoj ter skrbi za varstvo z ustavo določenih pravic drugih narodnosti, ki živijo na območju republike;

8) uresničuje različne oblike sodelovanja in odgovornost republike v organih in samoupravnih skupnostih za območje Socialistične federativne republike Jugoslavije pri določanju in izvajanju politike federacije;

9) sodeluje z organi in organizacijami drugih socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin;

10) sodeluje z organi in organizacijami drugih držav in mednarodnimi organizacijami in skrbi za uresničevanje interesov SR Slovenije na področju odnosov s tujino in mednarodnega sodelovanja v okviru določene zunanje politike SFRJ in mednarodnih pogodb;

11) skrbi za izvrševanje republiških in zveznih zakonov in drugih predpisov na območju republike ter jih, kolikor je z zakonom za to pooblaščen, neposredno izvršuje;

12) varuje ustavno ureditev, ureja in organizira službo državne varnosti in usmerja njeno delo;

13) ureja službo javne varnosti v republiki in usklajuje delo organov javne varnosti v občinah;

14) izvršuje naloge sodstva; ureja in organizira sodstvo v republiki;

15) skrbi za delovanje družbene samozaščite;

16) organizira in pripravlja splošni ljudski odpor;

17) ureja in zagotavlja varstvo vojaških vojnih in mirovnih invalidov, borcev za severno mejo, delovnih in drugih invalidov, žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in vojnega materiala;

18) skrbi za smotrno gospodarjenje s prostorom, urbanistično urejanje v republiki in za varstvo okolja;

19) pospešuje in podpira razvoj znanosti in raziskovalnega dela ter določa splošne pogoje za njen razvoj;

20) skrbi za enotnost sistema šolstva in izobraževanja v republiki, za napredek šolstva in za izenačevanje pogojev izobraževanja v republiki; pospešuje in podpira razvoj visokega šolstva, šolstva narodnosti in posebnega šolstva;

21) pospešuje in podpira razvoj kulture ter kulturna prizadevanja slovenskega naroda;

22) pospešuje in podpira razvoj telesne kulture;

23) določa splošne pogoje razvoja zdravstva in zdravstvenega varstva ter pospešuje in podpira ta razvoj; izvaja zdravstvene ukrepe, ki so splošnega pomena za republiko;

24) določa splošne pogoje razvoja vzgojnovarstvene dejavnosti in otroškega varstva ter pospešuje in podpira ta razvoj;

25) določa temelje socialne politike;

26) pospešuje in podpira razvoj sredstev informacij;

27) ustanavlja republiške organe in organizacije, ki so pomembne za opravljanje in uresničevanje nalog teh organov;

28) opravlja druge, z ustavo in zakoni določene zadeve.

3. S tem amandmajem se nadomesti 123. člen ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXXVIII

1. Za urejanje zadev, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane, sprejema Skupščina SR Slovenije v okviru pravic in dolžnosti republike zakone, ki se nanašajo na:

1) družbeno načrtovanje v republiki in ukrepe za uresničevanje politike družbenega razvoja republike; pospeševanje razvoja dejavnosti splošnega pomena; pospeševanje razvoja manj razvitih območij v republiki; usmerjanje delitve dohodka v organizacijah združenega dela; delovna razmerja in varstvo pri delu; osebno delo z zasebnimi sredstvi; združevanje v republiško gospodarsko zbornico in obvezno združevanje organizacij združenega dela v poslovne skupnosti, kadar to terja tehnološka enotnost sistema na posameznih področjih in kadar ima to pomen za vso republiko; republiška nadomestila; republiške blagovne rezerve;

2) izkoriščanje zemljišč, gozdov in voda ter naravnih bogastev in drugih naravnih sil; lov in ribolov; varstvo narave in okolja; rudarstvo in elektrogospodarstvo; promet in zveze; izkoriščanje luk in pristanišč; ceste in prevoz z motornimi vozili, morsko in rečno plovbo; gradnjo investicijskih objektov in nadzorstvo nad njo; gostinstvo in obrtne dejavnosti;

3) narodno obrambo in pripravo splošnega ljudskega odpora; državno in javno varnost in družbeno samozaščito;

4) republiško državljanstvo; republiške praznike; republiška odlikovanja; amnestijo in pomilostitev;

5) volitve in odpoklic poslancev Skupščine SR Slovenije ter odbornikov občinskih skupščin; organizacijo republiških organov in strokovnih služb; ustanovitev ali odpravo občine ter določitev in spremembo območja občine; referendum;

6) financiranje družbeno-političnih skupnosti v republiki; prispevke, davke, takse in druge davščine; sistem proračunov ter javna posojila; narodno

banko republike in hranilno-kreditne organizacije; službo družbenega knjigovodstva v republiki;

7) lastninska in druga stvarnopravna, pogodbeni in druga obligacijska razmerja, stanovanjsko pravico in stanovanjska razmerja, dedovanje, razlastitev in promet z nepremičninami, obvezno zavarovanje oseb in premoženja, premoženjska in druga materialno-pravna razmerja na področju pomorstva in zračnega prometa;

8) sodstvo; arbitraže, poravnalne svete in druge oblike poravnavanja sporov; odvetništvo, pravno zastopanje in drugo pravno pomoč;

9) kazensko odgovornost, določanje kaznivih dejanj, gospodarskih prestopkov in prekrškov ter kazni zanje; izvrševanje kazenskih sankcij in vzgojnih ukrepov;

10) sistem pouka in izobraževanja; urejanje učnih razmerij; strokovne naslove in akademske stopnje ter nostrifikacijo v tujini pridobljenih spričeval; sistemsko ureditev kulturne, telesno-kulturne in raziskovalne dejavnosti; varnost kulturnih spomenikov in arhivskega gradiva; založniško dejavnost; film, tisk, radiodifuzijo in druge oblike informativnih dejavnosti;

11) sistem zdravstvenega varstva, organizacijo zdravstvene dejavnosti in službo socialnega varstva; sistem zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja; varstvo vojaških vojnih in mirovnih invalidov ter delovnih in drugih invalidov, varstvo borcev NOV, borcev za severno mejo ter žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in vojnega materiala; zakonsko zvezo, družino, posvojitve, skrbništvo in rejništvo;

12) združevanje občanov, zbere in zavne prireditve; svobodo gibanja in nastanitve;

13) pravni položaj verskih skupnosti;

14) varnost cestnega, železniškega, rečnega in pomorskega prometa; prevoz vnetljivih tekočin in razstreliva;

15) varstvo pred požari in drugimi naravnimi nesrečami;

16) matične knjige, osebna imena, osebne izkaznice;

17) nabavljanje, posest in nošenje ter preizkušanje in zaznamovanje orožja in streliva;

18) igre na srečo.

Skupščina SR Slovenije lahko uredi z zakonom tudi druge zadeve, ki so skupnega pomena za delovne ljudi in občane v SR Sloveniji. Pred obravnavo in odločanjem o zakonu v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije dajo o zakonu mnenje delegati občin, zbrani na zasedanju v Skupščini SR Slovenije. Zakon je sprejet, če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije.

2. Skupščina SR Slovenije sprejema zakone tudi o drugih vprašanih, za katere določata ustavi SFRJ in SR Slovenije, da se uredijo z zakonom ter na področjih, ki se na podlagi ustave SFRJ urejajo z zveznim zakonom, če zveznega zakona ni oziroma niso v njem urejena.

Odnose, za katere je v posameznih določbah ustave SR Slovenije določeno, da se urejajo z zveznim zakonom, ureja Skupščina SR Slovenije z zakonom, kolikor po ustavi SFRJ niso v pristojnosti organov federacije.

Zakon iz 1. in 2. točke tega amandmaja lahko pooblasti občine, da s svojim predpisom uredijo posamezna vprašanja, ali da jih uredijo drugače, kot so urejena z zakonom.

3. Zakon lahko določi splošna načela na naslednjih področjih, ki jih delovni ljudje in občani samostojno urejajo v občini, krajevni skupnosti, v samoupravnih interesnih skupnostih in organizacijah združenega dela:

1) organizacija družbenega samoupravljanja v občini in krajevni skupnosti;

2) organizacija samoupravnih interesnih skupnosti na področju izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva, otroškega varstva in drugih družbenih dejavnosti;

3) delovanje in organizacija zavodov in služb na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstvenega in socialnega varstva ter otroškega varstva;

4) prispevki, davki, takse in druge davščine, ki so dohodek občine;

5) samofinanciranje skupnih potreb v krajevni skupnosti in občini;

6) urbanistično urejanje naselij;

7) pridobivanje, urejanje in uporaba gradbenih zemljišč;

8) urejanje in izkoriščanje zemljišč in stvari v splošni rabi;

9) delovanje in upravljanje komunalnih delovnih organizacij;

10) upravljanje in vzdrževanje občinskih cest in krajevnih poti ter mestnih ulic in urejanje prometa na njih;

11) stanovanjska graditev ter njeno financiranje; gospodarjenje s stanovanji;

12) organizacija občinskih upravnih služb;

13) referendum v občini, krajevni skupnosti, samoupravnih interesnih skupnostih in organizacijah združenega dela;

14) organizacija in delovanje poravnalnih svetov.

Skupščina SR Slovenije lahko z zakonom določi splošna načela tudi v drugih zadevah, ki jih delovni ljudje in občani samostojno urejajo v občini, krajevni skupnosti, v samoupravnih interesnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Zakon je sprejet, če s tem soglaša zasedanje delegatov občin v Skupščini SR Slovenije in če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije.

Zakon, s katerim se določajo le splošna načela, se ne uporablja neposredno.

4. Odloki in drugi splošni akti, ki jih pristojni organi občin, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela sprejemajo za ureditev zadev iz 3. točke tega amandmaja, morajo biti v skladu s splošnimi načeli, določenimi z zakonom.

5. S tem amandmajem se nadomestiteta 126. in 127. člen ustave SR Slovenije.

AMANDMA XXXIX

1. Socialistična republika Slovenija sodeluje pri uresničevanju svojih nalog z drugimi socialističnimi republikami oziroma avtonomnimi pokrajinama zaradi obravnave in urejanja vprašanj skupnega pomena ter izmenjave izkušenj.

To sodelovanje uresničujejo Skupščina SR Slovenije in skupščine občin ter tudi drugi republiški in občinski organi, organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije, družbenopolitične organizacije ter strokovna in druga združenja v okviru svojih pristojnosti oziroma dejavnosti.

Zaradi zagotovitve takšnega sodelovanja lahko republiški organi v dogovoru s pristojnimi organi drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin ustanavljajo skupne organe, organizacije in druga telesa.

Sklepi medrepubliških teles zavezujejo organe in organizacije v republiki samo, če jih sprejme pristojni republiški organ in o tem izda ustrezen akt.

2. S tem amandmajem se nadomesti 6. člen ustave SR Slovenije.

AMANDMA XL

1. Socialistična republika Slovenija sodeluje z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama pri opravljanju določenih funkcij federacije v postopku dajanja soglasja o temeljih družbenega plana Jugoslavije in o aktih o določitvi politike ter zakonov, ki se nanašajo na:

- monetarni sistem in emisijo denarja;
- devizni sistem, zunanjetrgovinski promet in kreditne odnose s tujino;
- carinsko in necarinsko zaščito;
- družbeno kontrolo nad cenami za proizvode in storitve;
- kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko nezadostno razvitih republik in avtonomnih pokrajin;
- določanje dohodkov družbeno-političnih skupnosti, ki se ustvarjajo z obdavčenjem proizvodov in storitev v prometu (2. točka amandmaja XXVIII k ustavi SFRJ);
- sistem, vire in skupni obseg sredstev za financiranje federacije (3. točka amandmaja XXXIV k ustavi SFRJ);
- ukrepe za omejitev trga iz prostega prometa blaga in storitev;
- ukrepe, ki so podlaga za kompenzacijo, ter način in obliko kompenzacije;
- združevanje gospodarskih organizacij v gospodarsko zbornico za vso Socialistično federativno republiko Jugoslavijo, in
- obvezno združevanje delovnih organizacij v poslovne skupnosti (2. točka amandmaja XXX k ustavi SFRJ).

2. Skupščina SR Slovenije daje soglasje v zadevah, o katerih odloča zvezna skupščina na podlagi soglasja skupščin republike in avtonomnih pokrajin.

3. Glede vprašanj, o katerih odločajo zvezni organi na podlagi usklajenih stališč z republiški organi, daje soglasje izvršni svet Skupščine SR Slovenije v skladu s splošno politiko, ki jo določi Skupščina SR Slovenije.

Kadar je določeno, da o posameznem vprašanju odloča zvezni upravni organ na podlagi soglasja pristojnih republiških organov, posreduje zveznemu upravnemu organu tako soglasje pristojni republiški upravni organ v skladu s stališči in sklepi izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije.

4. Zaradi udeležbe SR Slovenije v postopku za usklajevanje stališč o vprašanjih iz XXXIII. amandmaja k ustavi SFRJ in da bi se spremljalo izvajanje politike in izvrševanje predpisov s področij iz 1. točke tega amandmaja, se lahko izvršni svet Skupščine SR Slovenije sporazume z zveznim izvršnim svetom in izvršnimi sveti drugih socialističnih republik in avtonomnih pokrajin o ustanovitvi medrepubliških komitejev za posamezna področja.

Člane medrepubliškega komiteja iz SR Slovenije delegira izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

Ce posamezno vprašanje, o katerem odločajo zvezni organi na podlagi usklajenih stališč z republiški organi, spada v področje, za katero je ustanovljen medrepubliški komitej, podajo o takem vprašanju stališče predstavniki republike v takšnem komiteju.

AMANDMA XLI

1. Dva člana predsedstva SFRJ iz SR Slovenije voli Skupščina SR Slovenije na skupni seji vseh zborov.

Kandidate za člana predsedstva SFRJ predlaga Skupščini SR Slovenije Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije po poprej opravljenem postopku kandidiranja.

Predsednik Skupščine SR Slovenije je po svojem položaju član predsedstva SFRJ.

2. Člani predsedstva SFRJ iz SR Slovenije so za svoje delo v predsedstvu SFRJ odgovorni Skupščini SR Slovenije, ki jih lahko v primerih, določenih z zakonom, odpokliče.

3. Načela kandidacijskega postopka ter postopek izvolitve in odpoklica članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije ureja zakon. Zakon je sprejet, če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih zbiorih Skupščine SR Slovenije.

AMANDMA XLII

1. Neodtujljiva pravica in dolžnost slovenskega naroda, italijanske in madžarske narodnosti in pripadnikov drugih narodov in narodnosti Jugoslavije, delovnih ljudi in občanov v SR Slovenije je, varovati in braniti neodvisnost, suverenost, teritorialno neokrnjenost in z ustavo SFRJ določeno družbeno in politično ureditev Socialistične federativne republike Jugoslavije.

2. Nihče nima pravice podpisati ali priznati kapitulacije ali okupacije Socialistične republike Slovenije ali njenega dela. Nihče nima pravice preprečiti delovnim ljudem in občanom SR Slovenije, da se borijo proti sovražniku, ki je napadel državo.

3. Socialistična republika Slovenija organizira splošni ljudski odpor na svojem ozemlju v okviru enotnega jugoslovanskega sistema obrambe države, pripravlja organizacijo in delo v vojnih razmerah za udeležbo v oboroženem boju in v drugih oblikah odpora, organizira in vodi partizanske enote, službe teritorialne obrambe in civilno zaščito ter med vojno vodi oboroženi splošni ljudski odpor.

4. Občina ureja in organizira splošni ljudski odpor na svojem območju, usmerja priprave krajevnih skupnosti in drugih samoupravnih organizacij na tem področju in zagotavlja izvajanje drugih nalog, določenih z zakonom, ter med vojno vodi oborožen splošni ljudski odpor.

5. Organizacije združenega dela in druge organizacije izvršujejo pravice in dolžnosti obrambe države v skladu z zakonom, z načrti in sklepi družbenopolitičnih skupnosti, zagotavljajo sredstva za splošni ljudski odpor in opravljajo druge naloge, ki imajo pomen za splošni ljudski odpor. Organizacije združenega dela in druge organizacije so odgovorne za izvršitev teh nalog.

6. Partizanske enote, ki jih ustanavljajo republika, občine, organizacije združenega dela in druge organizacije so osnovna in najširša oblika oboroženega ljudskega odpora in sestavni del oboroženih sil Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Partizanske enote v republiki v miru in vojni vodi glavni štab SR Slovenije za splošni ljudski odpor.

7. S tem amandmajem se nadomestijo prvi odstavek 4. člena ustave SR Slovenije in določbe XXII. amandmaja k ustavi SR Slovenije.

AMANDMA XLIII

1. Socialistična republika Slovenija sodeluje v skladu z ustavo SFRJ z organi federacije in z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama pri določanju in izvajanju zunanje politike Socialistične federativne republike Jugoslavije in njenih odnosov z drugimi državami in meddržavnimi organizacijami.

Socialistična republika Slovenija sodeluje ter vzpostavlja, vzdržuje in razvija odnose z organi in organizacijami drugih držav ter z mednarodnimi organi in organizacijami v skladu z določeno zunanjo politiko Socialistične federativne republike Jugoslavije in mednarodnimi pogodbami.

2. Socialistična republika Slovenija razvija politične, ekonomske, kulturne in druge odnose z drugimi državami in mednarodnimi organi in organizacijami, ki imajo pomen za republiko ali za pravice in interese njenih delovnih ljudi ter občanov, ter skrbi za delovne ljudi na začasnem delu v tujini in za izseljence s svojega območja.

3. Občine, organizacije združenega dela in druge organizacije sodelujejo z ustreznimi tujimi in mednarodnimi organi in organizacijami ter teritorialnimi enotami tujih držav v okviru določene zunanje politike SFRJ in mednarodnih pogodb.

AMANDMA XLIV

1. Varstvo s to ustavo določene ureditve in zagotavljanje osebne in premoženjske varnosti občanov sta pravica in dolžnost občanov, organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij ter družbeno-političnih skupnosti.

2. Socialistična republika Slovenije je v okviru svojih z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti odgovorna za varstvo s to ustavo določene ureditve (državna varnost).

3. S tem amandmajem se nadomesti III. amandma k ustavi SR Slovenije.

AMANDMA XLV

1. Skupščina SR Slovenije ima predsedstvo, ki opravlja z ustavo določene pravice in dolžnosti.

2. Predsedstvo Skupščine SR Slovenije:

— predstavlja Socialistično republiko Slovenijo;

— obravnava vprašanja splošnega političnega pomena, zlasti temeljna vprašanja gospodarskega in družbenega razvoja, splošnega ljudskega odpora, mednarodnih odnosov, varstva z ustavo določenega reda, kadrovske politike in druga vprašanja, ki so splošnega pomena za republiko, usklajuje stališča o vprašanjih, ki jih obravnava, in daje pobudo za njihovo obravnavo v skupščini, v izvršnem svetu, v družbeno-političnih in samoupravnih skupnostih ter organizacijah;

— predlaga Skupščini SR Slovenije programsko osnovo za njeno delo ter usklajuje izvajanje delovnih programov zborov Skupščine SR Slovenije in izvršnega sveta;

— skrbi za sodelovanje Skupščine SR Slovenije z občinskimi skupščinami, družbeno-političnimi organizacijami, samoupravnimi interesnimi skupnostmi in drugimi organizacijami;

- skrbi za sodelovanje Skupščine SR Slovenije s federacijo, drugimi republikami in avtonomnima pokrajinama;
- razglaša republiške zakone z ukazom;
- daje pomilostitve v skladu z zakonom;
- podeljuje odlikovanja Socialistične republike Slovenije;
- razpisuje volitve poslancev Skupščine SR Slovenije;
- predlaga Skupščini SR Slovenije mandatorja za sestavo izvršnega sveta in razglaša odlok o izvolitvi izvršnega sveta;
- predlaga Skupščini SR Slovenije izvolitev ali razrešitev predsednika in sodnikov ustavnega sodišča SR Slovenije;
- razlaga določbe poslovnikov Skupščine SR Slovenije in njenih zborov glede pristojnosti zborov in drugih teles Skupščine SR Slovenije ter sprejema stališča o drugih, s poslovníkom Skupščine SR Slovenije določenih vprašanjih, ki so skupnega pomena za delo zborov.

3. Predsedstvo skupščine lahko zahteva od izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, da mu poroča o vprašanjih iz svoje pristojnosti, daje izvršnemu svetu mnenja in stališča o izvajanju politike, zakonov in drugih splošnih aktov Skupščine SR Slovenije ter predlaga ukrepe za njihovo izvajanje.

Predsedstvo skupščine lahko postavi v Skupščini SR Slovenije vprašanje zaupnice izvršnemu svetu.

4. Za svoje delo je predsedstvo odgovorno Skupščini SR Slovenije.

Predsedstvo skupščine je dolžno poročati Skupščini SR Slovenije o svojem delu ter o stališčih, ki jih je sprejelo v zvezi z vprašanji, ki se obravnavajo v predsedstvu SFRJ in drugih organih federacije in o vprašanjih v zvezi s sodelovanjem z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama ter o drugih vprašanjih, ki jih je obravnavalo.

Najmanj deset poslancev kateregakoli zbora Skupščine SR Slovenije lahko v svojem zboru sproži interpelacijo, naj se obravnavajo posamezna politična vprašanja v zvezi z delom predsedstva skupščine.

5. Predsedstvo skupščine sestavljajo: predsednik in podpredsedniki skupščine, predsedniki zborov in en član iz vrst poslancev, ki ga izvoli Skupščina SR Slovenije izmed kandidatov, ki jih v kandidacijskem postopku predlaga zasedanje delegatov občin v Skupščini SR Slovenije.

Predsednik Skupščine SR Slovenije je predsednik predsedstva skupščine.

6. Predsedstvo skupščine ostane po prenehanju mandata v svoji funkciji do izvolitve novega predsedstva skupščine.

7. Predsednik Skupščine SR Slovenije:

- predstavlja v imenu predsedstva skupščine Socialistično republiko Slovenijo;

- sklicuje in vodi seje predsedstva skupščine in skrbi za usklajevanje njegovega dela;

- podpisuje akte predsedstva Skupščine SR Slovenije;

- opravlja druge naloge, ki so mu dane s to ustavo in poslovníkom Skupščine SR Slovenije.

8. Družbeno-politične in samoupravne organizacije lahko na svojo pobudo ali na zahtevo predsedstva skupščine povedo predsedstvu svoja mnenja in stališča o vprašanjih iz njegove pristojnosti.

9. Predsedstvo Skupščine SR Slovenije, s predsednikom izvršnega sveta, predsedniki republiških vodstev Zveze komunistov Slovenije, Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Zveze sindikatov in Zveze mladine Slovenije:

— je najvišji organ SR Slovenije, ki v vojni vodi splošni ljudski odpor;
 — lahko med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti izdaja uredbe z zakonsko močjo o vprašanih iz pristojnosti Skupščine SR Slovenije, če se skupščina ne more sestati. Te uredbe predloži predsedstvo v potrditev skupščini, brž ko se ta lahko sestane;

— opravlja med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti, če se pristojni zbori ne morejo sestati, vse zadeve v zvezi z volitvami in razrešitvami predsednika in članov izvršnega sveta, z imenovanji in razrešitvami republiških sekretarjev in drugih republiških funkcionarjev, ki jih voli oziroma imenuje in razrešuje Skupščina SR Slovenije ter zadeve v zvezi s poslanskim mandatom in imuniteto poslancev.

10. S tem amandmajem se nadomestijo določbe prvega odstavka 144. člena, četrtega odstavka 167. člena ustave SR Slovenije in XXIV. amandmaja k ustavi SR Slovenije.

AMANDMA XLVI

1. Izvršni svet sestavljajo predsednik in določeno število članov.

Ob izvolitvi članov izvršnega sveta imenuje Skupščina SR Slovenije predlog predsednika sveta izmed članov sveta republiške sekretarije, ki bodo vodili posamezne republiške sekretariate.

Predsednika izvršnega sveta voli Skupščina SR Slovenije na predlog predsedstva skupščine, člane sveta pa na predlog kandidata, ki ga je predsedstvo skupščine predlagalo za predsednika sveta, in na podlagi mnenja komisije za volitve in imenovanja.

Ce je predsednik ali član sveta izvoljen izmed poslancev Skupščine SR Slovenije, mu preneha poslanski mandat.

2. Člani izvršnega sveta uživajo imuniteto.

Glede imunitete člana izvršnega sveta se smiselno uporabljajo določbe 182. člena ustave SR Slovenije. O vprašanju imunitete svojega člana odloča izvršni svet.

3. Izvršni svet je odgovoren Skupščini SR Slovenije za izvajanje politike in zakonov ter drugih splošnih aktov Skupščine SR Slovenije in v ta namen usmerja in usklajuje delo republiških upravnih organov ter sprejema druge ukrepe v okviru svojih pravic in dolžnosti.

4. Izvršni svet izdaja uredbe in druge predpise za izvrševanje republiških zakonov, splošnih aktov Skupščine SR Slovenije ter zveznih zakonov v okviru republiške pristojnosti.

5. Samoupravne organizacije lahko na svojo pobudo ali na zahtevo izvršnega sveta povedo svetu svoja mnenja in stališča o vprašanih iz njegove pristojnosti.

6. Izvršni svet poroča predsedstvu skupščine na lastno pobudo ali na njegovo zahtevo o vprašanih iz svoje pristojnosti.

7. Če izvršni svet meni, da ne bo mogel zagotoviti izvajanja določene politike ali izvrševanja zakona ali drugega splošnega akta Skupščine SR Slovenije, katerega izdaja se predlaga, ali da ne more prevzeti odgovornosti za opravljanje svoje funkcije, če ne bo sprejet predlagani zakon ali drug splošni akt, katerega izdajo predlaga, lahko postavi vprašanje zaupnice.

Vsak zbor Skupščine SR Slovenije lahko postavi na predlog najmanj deset poslancev, članov zbora, vprašanje zaupnice izvršnemu svetu.

Vprašanje zaupnice izvršnemu svetu mora Skupščina SR Slovenije obravnavati.

Če pristojna zbornica izglasujeta nezaupnico izvršnemu svetu, je ta dolžan odstopiti.

Najmanj deset poslancev kateregakoli zbornice Skupščine SR Slovenije lahko v svojem zboru sproži interpelacijo, naj se obravnavajo posamezna politična vprašanja v zvezi z delom izvršnega sveta.

8. Če izvršni svet kolektivno odstopi ali če mu je izglasovana nezaupnica, ostane izvršni svet v svoji funkciji do izvolitve novega izvršnega sveta.

9. S tem amandmajem se nadomestijo določbe 184. člena, 4. alineje 186. člena, drugega odstavka 189. člena in prvega odstavka 196. člena ter razveljavi tretji odstavek 191. člena ustave SR Slovenije.

AMANDMA XLVII

1. Za izvedbo ustavnih amandmajev XXV do XLVI in za zagotovitev prehoda k njihovi uporabi se sprejme ustavni zakon.

Predlog ustavnega zakona se sprejme smiselno po določbah šestega, sedmega in osmega odstavka 2. točke amandmaja X, ki veljajo za sprejemanje sprememb ustave SR Slovenije.

2. Določbe ustave SR Slovenije, ki niso nadomeščene oziroma razveljavljene z ustavnimi amandmaji XXV do XLVI, se razlagajo in uporabljajo v skladu s temi amandmaji.

OBRAZLOŽITEV

I.

Skupna komisija vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja je na svoji 6. seji dne 26. in 27. julija 1971 sprejela besedilo osnutka ustavnih amandmajev od XXV do XLVII k ustavi SR Slovenije.

Glede karakterja te obrazložitve navajamo, da so izhodišča za pripravo sprememb republiške ustave vsebovana v pobudi, da se začne postopek za spremembo ustave SR Slovenije, ki so jo zbori skupščine sprejeli in v ekspoziciji predsednika skupne komisije vseh zborov Skupščine SR Slovenije za ustavna vprašanja Sergeja Kraigherja k pobudi, da se začne postopek za spremembo ustave SR Slovenije. Obrazložitev, kot sledi, ima značaj delovnega gradiva, ki naj olajša razumevanje predloženega besedila osnutka ustavnih amandmajev. Obrazložitev je pripravila strokovna služba ustavne komisije v smislu predlogov in sugestij, ki so bili dani na seji ustavne komisije.

S predložitvijo besedila osnutka ustavnih sprememb republiškem zboru ustavna komisija izpolnjuje svoje obveznosti v okviru prve faze ustavnih sprememb v republiki. Amandmaji so pripravljani v skladu z načelnimi stališči in usmeritvijo v pobudi. Predloženi amandmaji izražajo spremembe, ki so nastale v družbenoekonomskih odnosih, spremenjen položaj in vlogo republike v federaciji in spremenjeno vlogo federacije. Spremembe v republiški ustavi so v skladu z nedavno sprejetimi ustavnimi amandmaji k zvezni ustavi in naj prispevajo k njihovemu doslednemu uresničevanju.

Predložene spremembe ustave v sedanji prvi fazi naj olajšajo delo v prihodnjem obdobju, ko bo treba napraviti spremembe ustave na področju družbeno-političnega sistema in še posebej skupščinskega, delegatskega in volilnega sistema, komunalnega sistema in v tem okviru zlasti vloge in položaja samoupravne občine in krajevnih skupnosti na področju pravosodnega sistema, na področju varstva ustavnosti in zakonitosti, na področju nadaljnega razvoja samoupravnih odnosov in še posebej razvoja odnosov med republiko, občino in samoupravnimi interesnimi skupnostmi in ko bo treba na podlagi sprejetih sklepov zborov pripraviti novo ustavo SR Slovenije v celoti.

II.

A. V pobudi za začetek postopka za spremembo ustave SR Slovenije je bilo ugotovljeno, da spremembe v družbenem razvoju, ki zahtevajo spremenjeno vlogo federacije ter spremenjen položaj in vlogo republike v federaciji (kar je bilo med tem uresničeno v sprejetih amandmajih k zvezni ustavi), terjajo tudi novo opredelitev SR Slovenije kot države, ki temelji na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, in kot socialistične samoupravne demokratične skupnosti delovnih ljudi in občanov, slovenskega naroda in enakopravnih pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti in enakopravnih pripadnikov drugih narodov Jugoslavije in narodnosti.

Ustavni amandma XXV podrobno opredeljuje vse bistvene značilnosti SR Slovenije kot države in kot socialistične samoupravne demokratične skupnosti. Po predlagani definiciji temelji slovenska državnost na suverenosti slovenskega naroda in na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi. Tako je poleg polne afirmacije suverenosti slovenskega naroda kot konstitutivnega elementa državnosti hkrati izraženo razredno bistvo te države, neločljivo povezano s prvim konstitutivnim elementom, v oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi ne glede na to, kateremu narodu ali narodnosti pripadajo, in v njeni samoupravni vsebini. Obenem je republika opredeljena najširše kot socialistična samoupravna demokratična skupnost vseh delovnih ljudi in občanov ne glede na pripadnost narodu ali narodnosti. Hkrati pa se v predlagani opredelitvi Socialistične republike Slovenije kot socialistične samoupravne demokratične skupnosti izraža osnovno dejstvo družbenega razvoja kot njegova osnovna tendenca, da slovenski narod interese svojega socialističnega družbenega razvoja in svoje nacionalne interese uresničuje s povezovanjem in združevanjem njegovih delov na vseh področjih družbenega dela in življenja na samoupravnih družbeno-ekonomskih in političnih osnovah. Taka opredelitev pa izraža obenem tudi popolno enakopravnost narodov in narodnosti tako, da so kot konstitutivni element te skupnosti enakopravno opredeljeni slovenski narod ter italijanska in madžarska narodnost. S tem je hkrati upoštevana specifična nacionalna struktura v SR Sloveniji, na katere območju živita omenjeni avtohtoni narodnosti, ki imata sicer tudi že v sedanji ustavi zagotovljen enakopraven položaj.

V pobudi za spremembo ustave, ki jo je sprejel republiški zbor, kakor tudi v razpravi, je bilo sicer rečeno, da se v tem smislu opredeli tudi enakopraven položaj pripadnikov drugih narodov Jugoslavije in narodnosti; vendar je prevladalo mnenje, da tega ni potrebno posebej omenjati, ker so pripadniki teh

narodov in narodnosti po svojih pravicah in dolžnostih neposredno vključeni kot enakopravni delovni ljudje in občani; ker pa ne nastopajo kot celovite in strnjeno naseljene avtohtone narodnostne skupine na ozemlju naše republike, kot je to primer pri italijanski in madžarski narodnosti, ni razloga, da jih v tem amandmaju obravnavamo posebej. Sicer so pa njihove pravice podrobneje določene v drugih členih ustave, npr. glede izobraževanja in uporabe jezika, ki ostanejo v veljavi.

Predložena opredelitev SR Slovenije, dana v 1. točki amandmaja XXV, se je izoblikovala po soočenju in razreševanju različnih stališč in predlogov ter po vsestranskih temeljiti razpravah v ustrezni delovni skupini in v ustavni komisiji. Temeljna dilema je bila predvsem glede vprašanja, ali naj se SR Slovenija najprej opredeli kot država in za tem kot samoupravna demokratična skupnost ali narobe.

Po enem mnenju, ki je imelo precej pristašev, so bistveni odnosi, ki SR Slovenijo opredeljujejo kot socialistično samoupravno demokratično skupnost, ne pa predvsem elementi državnosti, čeprav so tudi ti pomembni. Zato bi vsebini družbene ureditev v republiki, za katero je temeljni odnos samoupravljanje, bolj ustrezalo, če bi bilo na prvem mestu povedano, da je SR Slovenija socialistična samoupravna demokratična skupnost delovnih ljudi in občanov, v okviru katere se določene družbene naloge uresničujejo prek oblasti, se pravi, prek države kot elementa oziroma mehanizma samoupravne družbe. Definicija republike naj bi poudarjala samoupravno družbeno vsebino republike kot skupnosti, ki izhaja iz delovnega človeka in njegove politične in ekonomske suverenosti — v taki samoupravni družbeni skupnosti pa je država le en element.

Vendar je prevladalo mnenje, da se SR Slovenija v ustavnem amandmaju opredeli smiselno in po zaporedju elementov na način, ki je bil v skupnem dogovoru sprejet v 3. točki amandmaja XX k zvezni ustavi. Ta definicija, smiselno prilagojena nekaterim slovenskim specifičnostim (položaj in vloga italijanske in madžarske narodnosti), odseva bistvene premike v položaju in vlogi republike, ki postaja kot suverena narodna država hkrati tudi konstitutivni element jugoslovanske federacije. Pri tem pa je v polni meri in z enako pomembnostjo poudarjen razredni značaj oblasti in samoupravno družbeno bistvo republike kot socialistične samoupravne demokratične skupnosti. Sicer pa je nujno vse te elemente obravnavati in pojmovati kot dialektično enoto, pri čemer bi bilo vsako podčrtavanje enega v škodo drugega pravzaprav razdvajanje celote. Tudi na »državo« kot pojem v tej celoviti strukturi ni mogoče več gledati na star način; ne gre več za državo klasičnega tipa, temveč za državo, v kateri je delavski razred organiziran kot država, ki temelji na oblasti in samoupravljanju delavskega razreda in vseh delovnih ljudi ter odseva novo bistvo socialističnih samoupravnih družbenih odnosov.

Tako država izraža na sedanji stopnji družbenega razvoja specifično obliko zgodovinskega procesa transformacije državnih funkcij v družbene funkcije. Ta proces poteka seveda zelo neenakomerno v različnih družbenih dejavnostih in področjih družbenega življenja, odvisno od narave njihovih družbenih funkcij.

Ustavna komisija je po večinskem stališču sprejela definicijo, kakršna je podana v 1. točki osnutka amandmaja XXV ter pričakuje, da bo javna razprava še prispevala k vsebinskemu razčiščenju omenjenih vprašanj oziroma dilem,

nakar bo mogoče natančno pretehtati vse razloge za tako ali drugačno stališče in v končnem predlogu amandmaja oblikovati najustreznejšo definicijo.

V nadaljnjih točkah amandmaja XXV je navedeno, katere družbene zadeve in skupne interese delovni ljudje in občani zagotavljajo in uresničujejo v SR Sloveniji ter na kakšen način. Pri tem izhaja iz načela, da delovni ljudje in občani uresničujejo svoje suverene pravice v republiki, v SFRJ pa le tedaj, kadar je to v skupnem interesu po sporazumu vseh republik in pokrajin tako določeno z ustavo SFRJ.

Ko amandma na splošno določa način uresničevanja skupnih interesov v SR Sloveniji, izhaja iz načela, da delovni ljudje zagotavljajo svoje interese predvsem v temeljnih organizacijah združenega dela in vseh oblikah njihovega združevanja, v samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih in v občinah. Samoupravno sporazumevanje organizacij združenega dela in njihovih asociacij ter družbeno dogovarjanje postajata novi kategoriji našega ustavnega sistema ter način urejanja in uresničevanja skupnih interesov. Zato imata ustrezno mesto med navajanjem načinov uresničevanja skupnih interesov. Celotna struktura uresničevanja skupnih interesov seveda zajema tudi organe in organizacije republike; skupni interesi pa se uresničujejo tudi z dejavnostjo družbeno-političnih organizacij, drugih organizacij in društev ter s svobodnimi in vsestranskimi aktivnostmi delovnih ljudi in občanov.

Ker so samoupravni položaj in pravice delovnega človeka in občana bistven element in podlaga za konstituiranje vseh družbeno-političnih skupnosti (od federacije do občine) se v tem amandmaju hkrati omejuje regulativna funkcija družbeno-političnih skupnosti kot organov oblasti z določbo, po kateri samoupravni položaj in pravice delovnega človeka in občana v organizacijah združenega dela, interesnih in krajevnih skupnostih, samoupravni položaj občana v občini, svobodno samoupravno združevanje, dejavnost in ustvarjalnost delovnih ljudi in občanov, uresničevanje enakopravnosti narodov in narodnosti ter temeljne svoboščine in pravice človeka in občana, ki so določene z ustavo, predstavljajo temelj, mejo in smer uresničevanja pravic in dolžnosti družbeno-političnih skupnosti pri opravljanju funkcij oblasti.

V razpravah v delovni skupini in ustavni komisiji so bila izražena nekatera mnenja, da v ta amandma, ki opredeljuje republiko, sodi tudi določba o republiški himni. Ustavna komisija določbe o himni v besedilo ni vključila, ker je bilo sprejeto mnenje, da bi bilo treba to vprašanje še posebej proučiti ter po ustreznem organu pripraviti kriterije za izbiro himne ter opraviti njen izbor. Poleg tega za to fazo ustavnih sprememb določitev republiške himne ni nujno potrebna in se lahko rešitev tega vprašanja prepusti drugi fazi ustavnih sprememb.

B. V političnih ocenah, vsebovanih v stališčih ZKS in SZDL, Zveze sindikatov, kongresa samoupravljalcev ter v stališčih drugih, ki so bila ustrezno izražena v predlogu Skupščine SR Slovenije z dne 4. 5. 1971, da se začne postopek za spremembo ustave SR Slovenije, je ugotovljeno, da se je družbeno-ekonomski sistem po ustavi iz leta 1963 razvijal v smeri vedno bolj okrepljene vloge delovnih ljudi v delovnih organizacijah in občanov v družbeno-političnih skupnostih, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih in drugih skupnostih, v smeri dokončne uveljavitve samoupravljanja. Omenjene spremembe družbeno-ekonomskih odnosov so tako pomembne, da bi lahko postalo usodno za nadaljnji razvoj našega družbenega sistema, če spremembam v temeljnem produkcijskem odnosu ne bi sledil tudi naš ustavnopravni sistem, skupaj s

sistemom samoupravnega normiranja in postavil na samoupravno podlago ne samo razmerja med delovnimi ljudmi in organizacijami združenega dela, temveč tudi ekonomska razmerja med samimi družbeno-političnimi skupnostmi, kot tudi ekonomska razmerja med družbeno-političnimi skupnostmi na eni in organizacijami združenega dela, interesnimi in drugimi samoupravnimi skupnostmi na drugi strani.

Omenjene spremembe na ekonomskem področju, ki zadevajo vse občane in narode Jugoslavije, so že izražene v pravkar uveljavljenih ustavnih amandmajih k zvezni ustavi, vendar so v skladu s predlogom Skupščine SR Slovenije za spremembe republiške ustave, zaradi pomena za vsakega posameznika, za vsako celico in vse strukture ter dejavnosti v naši družbi, izražene ustrezno položaju občanov in delovnih ljudi v naši republici tudi v predloženem osnutku. Zvezni amandmaji, ki pomenijo spremembe ustavnih določb o temeljnem produkcijskem odnosu, o položaju delovnega človeka v združenem delu, o položaju organizacij združenega dela, o združevanju dela in delovnih sredstev ter o osebnem delu; ki skušajo čimbolj odstraniti etatiistične omejitve na področju teh odnosov, popolneje zajamčiti pravice delovnih ljudi v združenem delu, svobodno samoupravno združevanje in integriranje združenega dela in samoupravljanje; ki težijo k preprečevanju koncentracije ekonomske, družbene in politične moči nad delovnimi ljudmi in proizvodom njihovega dela in ki onemogočajo razvoj državnolastninskih, skupinskolastninskih ali zasebnolastninskih elementov ter zagotavljajo enakopravnost narodov tudi na področju družbenoekonomskih odnosov, so tako dalekosežnega pomena za razvoj družbenih odnosov, da je republiška ustavna komisija besedilo omenjenih zveznih ustavnih načel prevzela v predloženi predosnutek nespremenjeno, čeprav je bilo prisotno tudi drugačno mnenje, ki naj bi zvezno besedilo spreminjali in prilagajali specifičnim potrebam naše republike in v skladu s položajem republike kot suverene države.

S posameznimi amandmaji oziroma posameznimi določbami amandmajev v predloženem predosnutku pa se prevzeta zvezna načela dopolnjujejo ali pa urejajo posamezna področja in vprašanja povsem izvorno v skladu z novimi ustavnimi pristojnostmi republike. Dopolnitve se nanašajo predvsem na temeljna načela, prevzeta iz zveznih amandmajev v amandmaje XXVI, XXVIII, XXIX ter deloma XXX in XXXI; predloženi amandmaji XXVII ter XXXII do XXXVI pa predstavljajo pretežno izvorne ustavnopravne norme naše republike.

1. **XXVI. amandma** v glavnem prevzema določbe zveznega XXI. amandmaja, s katerimi se na nov način opredeljuje družbenoekonomski položaj delovnega človeka v družbeni reprodukciji, s katerim mu je zajamčena njegova neodtujljiva pravica, da na podlagi svojega dela neposredno upravlja zadeve in sredstva družbene reprodukcije in odloča o dohodku, ki ga ustvarja temeljna organizacija združenega dela, v kateri dela. Temeljna organizacija združenega dela je definirana kot temeljna oblika združenega dela, v kateri oziroma prek katere delovni ljudje neposredno uresničujejo vse temeljne pravice, od katerih je odvisen njihov družbenoekonomski položaj. S tem amandmajem so postavljena tudi razmerja v delitvi ustvarjenega dohodka in podane določene osnove in merila za pridobivanje osebnih dohodkov v skladu s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori. Osebni dohodki delovnih ljudi se povezujejo z delom oziroma uspehi njihovega živega in minulega dela, delu pa se pripisuje neposrednejši družbeni značaj.

Nadalje se jasneje določa razmerje med različnimi sferami družbene reprodukcije, opredeljuje pa se tudi značaj in pomen interesnih skupnosti in vloga, ki jo imajo na tem področju družbeno-politične skupnosti.

Določena so tudi načela o pomoči organizacijam združenega dela, ki zabredejo v gospodarske težave in končno sta v okviru odnosov, ki določajo družbeno-ekonomski položaj delovnega človeka, dana tudi odnos delovnih ljudi v temeljnih organizacijah združenega dela do financiranja splošnih družbenih potreb.

V celoti omenjenih odnosov je dana odločilna vloga delovnim ljudem v združenem delu, njihovem samoupravnem odločanju in sporazumevanju, vloga družbeno-političnih skupnosti pa je utesnjena v objektivno nujne okvire, v katerih te ne posegajo v odnose, ki so rezervirani združenemu delu.

Predloženi amandma dopolnjuje oziroma konkretizira prevzeto besedilo z naslednjimi določbami:

— z določbo, da je samoupravna interesna skupnost pravna oseba, se želi odpraviti dosedanja vrzel, ko je nekaterim samoupravnim interesnim skupnostim z zakoni priznana pravna sposobnost, drugim, ki prav tako gospodarijo in razpolagajo z obsežnimi družbeni sredstvi, pa ne. Nekateri člani ustavne komisije pa so se zavzemali za dosedanje prakso, to je, da se priznavanje pravne sposobnosti samoupravnim interesnim skupnostim tudi v prihodnje ureja z republiškim zakonom;

— z določbama, ki določata, kdaj je mogoče z zakonom začasno omejiti razpolagalno pravico delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela z delom njihovih sredstev oziroma predpisati obvezno združevanje teh sredstev za financiranje nujnih potreb družbene reprodukcije. Gre praktično za to, da se z ustavo določijo razumni okviri zakonodajalcu in da se odtegotvanje delavčevih sredstev že z ustavo omeji le na financiranje najnujnejših družbenih potreb. Ker gre za združena sredstva delavcev in ne za davke, je nadalje določeno, da je treba omenjena sredstva delavcem vrniti ter jim omogočiti vpliv na uporabo tako združenih sredstev. Pomembna je tudi določba, da je take zakone mogoče sprejemati le s kvalificirano večino v republiški skupščini;

— pomembna je tudi nadaljnja dopolnitev, da so davki namenjeni le za financiranje potreb prek proračuna družbeno-političnih skupnosti, s tem pa je storjena potrebna in jasna razmejitev med davki kot dohodki družbeno-političnih skupnosti in prispevki kot obliko financiranja drugih skupnih potreb.

V republiški ustavni komisiji je bil deležen precejšnje podpore predlog, naj bi prvi odstavek 2. točke dopolnili s tem, da so delavci v temeljni organizaciji združenega dela tudi nosilci pravic in obveznosti, ki izvirajo iz njihovega položaja v tej organizaciji. Predlagatelji so dopolnitev utemeljevali s tem, da ne gre za spreminjanje vsebine prevzetega besedila, temveč le za konkretizacijo, s katero se želi delavcem omogočiti realizacija s tem amandmajem sicer deklariranih delavčevih pravic in obveznosti. Večina predloga ni sprejela predvsem zato, ker bi se tako dopolnilo dalo razumeti tako, da se delovnim organizacijam jemlje lastnost pravne osebe. S sprejetjem predloga bi lahko ustvarili s tako formulacijo zmedo v pravnem prometu in menjali smisel zveznih ustavnih načel.

V zvezi s 6. točko obravnavanega amandmaja je bilo izraženo mnenje, naj bi samoupravne interesne skupnosti v republiški ustavi podrobneje obdelali, kot je to storjeno z zveznimi amandmaji, posebno še, ker v naši republici razpolagamo z dokaj izdelanimi stališči. Vendar je v ustavni komisiji prevladalo mnenje, da za sedanjo fazo ustavnih sprememb zvezno besedilo povsem zadošča,

da pa bi omenjenemu vprašanju kazalo posvetiti več pozornosti v naslednji fazi ustavnih sprememb in tedaj sprejeti ustrezne dopolnitve republiške ustave.

2. S **XXVII. amandmajem** se v skladu z novimi pristojnostmi republike opredeljujejo tiste dejavnosti, ki so še posebej pomembne za občane in delovne ljudi in zagotavlja družbeno-političnim skupnostim ter porabnikom določen vpliv na te dejavnosti. Gre predvsem za dejavnosti, s katerimi se neposredno zadovoljuje življenjske potrebe delovnih ljudi in občanov, za dejavnosti, ki so nujno potrebne za obstanek posameznika in družbenih skupnosti, in se morajo zato trajno opravljati in ne smejo biti povsem odvisne od stihijnosti tržišča ali trenutnega interesa delovne skupnosti oziroma organizacije. Sem spadajo predvsem dejavnosti, ki jih opravljajo komunalne, stanovanjske in podobne delovne organizacije, pa tudi cestna podjetja, vodnogospodarske organizacije in veliki tehnični sistemi s področja energetike, prometa, informacij, zvez in podobno. S tem v zvezi sta še posebej pomembni določbi, da je treba ob statusnih spremembah delovnih organizacij dejavnosti posebnega družbenega pomena upoštevati tudi interese občanov ter družbeno-političnih skupnosti; ter da je mogoče predpisati obvezno ustanavljanje interesnih skupnosti oziroma drugih podobnih oblik tudi za dejavnosti posebnega družbenega pomena, s čimer se odpira ustavna možnost za vpliv uporabnikov tudi na nekatere gospodarske dejavnosti, kot so gospodarjenje s cestami, vodno gospodarstvo, energetika in podobno.

3. **Amandma XXVIII** prevzema načela **XXII.** zveznega amandmaja, s katerimi so določena temeljna razmerja med različnimi organizacijami združenega dela, ki nastajajo z združevanjem dela in sredstev, posebej se določajo razmerja, ki nastajajo z združevanjem sredstev v obliki kreditov ali skupnih vlaganj s pravico, da na tej podlagi sodelujejo ene organizacije pri dohodku drugih. Vsa omenjena temeljna razmerja pa so določena v skladu z družbeno-ekonomskim položajem delovnega človeka, določenim v **XXVI.** amandmaju. Amandma prevzema tudi določbe o bankah in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z bančnimi posli; o pravicah na podlagi združevanja sredstev v zavarovalnice in o ustanavljanju in poslovanju delovnih organizacij, ki se ukvarjajo s prometom blaga in storitev. Predloženi amandma pa dopolnjuje prevzeto besedilo z določbo o neposrednem in posrednem odločanju delavcev temeljne organizacije združenega dela o razvoju in položaju te organizacije; ter z določbo o združevanju organizacij združenega dela v zbornice.

4. **XXIX. amandma** v celoti prevzema zvezna ustavna načela, ki so namenjena izključno samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom. Prevzeto zvezno besedilo upošteva stališča naše republike do omenjenega vprašanja, zato glede prevzemanja ni bilo pomislekov. Dopolnitev predstavlja le 4. točka, katere namen je razširiti uporabo obeh institucij tudi na področja, ki so bila do sedaj več ali manj pridržana zakonskemu urejanju.

5. **XXX. amandma** deloma prevzema, deloma pa konkretizira zvezna ustavna načela o samostojnem opravljanju osebnega dela. V zvezi s tem amandmajem je bila republiška ustavna komisija pred dilemo, kaj od tega, kar spada v republiško pristojnost, urediti že v republiški ustavi in kaj prepustiti zakonu.

Prevzeta so vsa načela zveznega amandmaja, s katerimi se daje osebnemu delu ustrezno mesto v celotni družbeni reprodukciji; s katerimi je zajamčena svoboda samostojnega opravljanja osebnega dela v dejavnostih, ki ustrezajo naravi osebnega dela; je določen enak družbeno-ekonomski položaj, kakršnega

imajo delovni ljudje v združenem delu z družbenimi sredstvi; so določena načela o združevanju osebnega dela v različnih oblikah sodelovanja občanov med seboj in z organizacijami združenega dela in načela o uporabi dopolnilnega dela drugih oseb ter oblike preraščanja združevanja dela in sredstev občanov v združeno delo.

Ker so pristojnosti federacije na tem področju izčrpane v ustavnih načelih, imajo republike vse možnosti za nadaljnje reguliranje osebnega dela. Predloženi osnutek v glavnem prepušča nadaljnje urejanje osebnega dela republiškem zakonu. Vendar je republiška ustavna komisija menila, da je treba v republiški ustavi vendarle naštetih dejavnosti, glede katerih ni dvoma, da ustrezajo načinu, materialni podlagi in možnostim osebnega dela ter s posebno točko o kmetijstvu še posebej poudariti pomembnost osebnega dela na področju kmetijstva. Nadaljnji namen omenjenih ustavnih določb je, že z ustavo jamčiti pravno varnost za samostojno opravljanje osebnega dela na področjih, ki so še posebej prikladna za zasebno dejavnost in pomembna za gospodarski razvoj.

V zvezi z obravnavanim amandmajem velja omeniti predlog, naj bi v prvi točki tega amandmaja naštetih tudi dejavnosti, v katerih je samostojno opravljanje osebnega dela prepovedano. V okviru republiške ustavne komisije je bila izdelana zadevna ustavna določba, s katero je bilo prepovedano osebno delo v šolstvu in vzgojnovarstveni dejavnosti, v javnem informiranju, bančništvu, trgovini na debelo, založništvu, tiskarstvu, posredništvu in izkoriščanju rudnega bogastva. Slednje negativne opredelitve dejavnosti samostojnega osebnega dela pa ustavna komisija ni sprejela z ozirom na to, ker je ugotovila, da se k vsaki od prepovedanih dejavnosti lahko stavi pridržke, ki bi zahtevali za ustavo nesprejemljivejše specifikacije. Zato se omejevanje osebnega dela v posameznih dejavnostih prepušča zakonu.

6. XXXI. amandma opredeljuje odgovornost SR Slovenije za zagotavljanje enotnega jugoslovanskega trga na njenem območju v skladu z načeli zveznega amandmaja o odgovornosti družbeno-političnih skupnosti za enotnost jugoslovanskega tržišča ter iz zveznega amandmaja povzema tiste elemente enotnega trga, ki jih SR Slovenija skupaj z drugimi republikami določa prek organov federacije. V tem, ko gre pri omenjenih določbah, vsebovanih v prvi in drugi točki obravnavanega amandmaja za ustavne določbe, izvedene iz zveznega ustavnega amandmaja, pa sta pomembnejši določbi, navedeni v 3. in 4. točki predloženega amandmaja. S prvo se kot pomemben element enotnosti in stabilnosti jugoslovanskega trga uvaja medrepubliško usklajevanje temeljev davčne politike in davčnega sistema. Z drugo pa se tudi za območje SR Slovenije uvaja sistem kompenzacij na načelih, za katera se je republiška ustavna komisija zavzemala pri zveznih kompenzacijah. V zvezi s kompenzacijami na območju SR Slovenije sta se v okviru republiške ustavne komisije izoblikovala dva predloga. Po prvem naj bi se kompenzacije priznale le za administrativno določanje cene proizvoda ali storitve, ki bi bila nižja od tržne cene, določba o tem pa naj bi dobila svoje mesto v XXVI. amandmaju glede na to, da se z administrativnim določanjem nižje cene od tržne omejuje pravica delavcev temeljne organizacije združenega dela, če odločajo o pogojih svojega dela in delijo dohodek. Po drugem, ki je bil dokončno sprejet, pa so kompenzacije predvsem sestavina enotnega tržišča, omejiti pa jih ni mogoče le na cene.

Nadalje je bil v okviru ustavne komisije izražen tudi predlog, ki prav tako ni bil sprejet, naj bi poseben republiški amandma o enotnem tržišču odpadel z ozirom na to, da republika na tem področju nima izvirnih pristojnosti.

Končno je bil dan še predlog, naj bi s posebno ustavno določbo predvideli poseben republiški organ za preprečevanje monopolov in pridobivanja neupravičenih koristi in privilegijev na tržišču. Tudi tega predloga ustavna komisija ni sprejela z utemeljitvijo, da je tak organ vedno mogoče ustanoviti z zakonom, če je potreben, kar pa po njenem mnenju ni z ozirom na obstoječe organe.

7. V zvezi z **XXXII. amandmajem** je treba povedati to, da se omejuje na družbeni plan Slovenije, ne spušča pa se v sistem planiranja.

8. **XXXIII. amandma** pomeni izvirno ustavno določbo, s katero se najprej določajo mesto in vlogo narodne banke Slovenije v enotnem jugoslovanskem monetarnem sistemu, nato mesto te banke v uresničevanju kreditne politike SR Slovenije, ter končno organi banke. Pomembna je tudi določba, da narodna banka Slovenije v skladu z republiškim zakonom opravlja določena finančno-tehnična opravila ne samo za republiko, temveč tudi za občine.

9. Zaradi pomembnosti in samostojnosti službe je vprašanjem službe družbenega knjigovodstva namenjen poseben **XXXIV. amandma**, v katerem velja opozoriti predvsem na določbo drugega odstavka, s katero je še posebej poudarjena tako imenovana preventivna vloga te službe.

10. **XXXV. amandma** je namenjen financiranju splošnih družbenih potreb iz proračunskih sredstev in predstavlja izvirno ustavno materijo v skladu s pristojnostmi republike na tem področju. Pomembna so predvsem tale načela:

- družbeno-politične skupnosti zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb le prek svojih proračunov;
- dohodki proračunov so davščine;
- sistem, vire in vrste davščin določa zakon.

Pomembna je tudi podrobna opredelitev namenov, za katere se uporabljajo sredstva republiškega proračuna.

11. Namen **XXXVI. amandmaja** je dati občanom v krajevni skupnosti in občini ter delovnim ljudem v temeljnih organizacijah združenega dela več možnosti za pokrivanje njihovih neposrednih potreb po samoupravni poti. Pomemben korak v tej smeri predstavlja izločitev samoprispevka iz davčnega sistema.

S tem in prejšnjim amandmajem se na novo urejajo le tista vprašanja krajevnih skupnosti in komunalnega sistema, ki so materialne narave. Obširne spremembe komunalnega sistema bodo namreč predmet naslednje faze ustavnih sprememb.

C. 1. **Amandma XXXVII:** V tem amandmaju so navedene družbene funkcije na posameznih področjih, ki jih republika zagotavlja oziroma izvršuje po republiških organih in organizacijah. Tako se glede na nova širša pooblastila republike na novo opredeljujejo funkcije republiških organov in organizacij za razliko od dosedanjega 123. člena ustave SR Slovenije, ki je v ožjem obsegu in zgolj na splošno opredeljeval izvrševanje pristojnosti oziroma opravljanje funkcij po Socialistični republiki Sloveniji.

2. **Amandma XXXVIII:** Novosti in spremembe v opredelitvi zakonodajne funkcije republike izhajajo iz novega položaja republike, v katerem se na splošno razširjajo njena zakonodajna pooblastila hkrati z zmanjševanjem obsega zvezne zakonodaje in iz položaja delovnih ljudi in občanov, ki uresničujejo svoje interese in urejajo skupne zadeve primarno v organizacijah združenega dela, v samoupravnih interesnih skupnostih, v krajevni skupnosti in občini.

Amandma z naštevanjem zadev oziroma področij, ki se urejajo z republiškim zakonom, sledi zahtevi, da se zakonodajna pooblastila republike čim natančneje opredelijo in dimenzionirajo, pri čemer naj se republiška zakonodaja omejuje le na zadeve, ki jih je treba zaradi evidentnega skupnega pomena enotno urejati v republiki in ne sodijo v pristojnost federacije. Navajanje zadev naj bi bilo torej hkrati izčrpno in restriktivno.

Ker gre tako za nov pristop in bo treba v prihodnjem obdobju opraviti še vse potrebne konzultacije v zvezi z dimenzioniranjem in konkretno opredelitvijo posameznih zadev, ki naj bi se urejale z republiškim zakonom, je treba obravnavati predloženi seznam zadev le kot začetno gradivo, kot primeroma pripravljeni seznam, ki naj se dokončno in izčrpno oblikuje kot politični dogovor delovnih ljudi in občanov po vsestranski politični in strokovno pridobljeni razpravi.

Ker ob takem opredeljevanju zakonodajnih pooblastil republike še ni v enakem smislu opredeljen in izdelan sistem urejanja zadev v krajevni skupnosti, občini in drugih temeljnih samoupravnih skupnostih in organizacijah, je realno predvideti možnost, da se bo kljub izčrpnemu naštevanju vendarle pojavila družbena potreba, da se z zakonom enotno uredi še kakšno vprašanje, ki ni bilo vnaprej predvideno, oziroma ki ga je v skupnem interesu potrebno urediti zaradi nastalih nepredvidenih okoliščin. Zato ustavni amandma odpira tudi tako možnost, vendar ne brez rezerv: za sprejem takega zakona je potrebna večina vseh poslancev v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije, svoje mnenje pa mora dati tudi zasedanje delegatov občin.

V pripravi amandmaja o zakonodajni funkciji so bile močne tudi težnje, da se opusti taksativno naštevanje zadev in se nasprotno zakonodajno pooblastilo republike opredeli le s splošno klavzulo v tem smislu, da republiška skupščina izdaja zakone za urejanje zadev skupnega pomena za delovne ljudi in občane v SR Sloveniji. Vendar je prevladalo stališče, da zgolj splošno pooblastilo ne ustreza, ker ni pobliže opredeljeno in ne izraža vsebinskih premikov v zakonodajni funkciji. Poleg tega na ta način ne bi bila na tem področju v nobeni smeri opredeljena spremenjena in bistveno povečana vloga republike v urejanju zadev splošnega družbenega pomena.

Premik k podpiranju večjih normativnih pooblastil občin predstavlja določba ustavnega amandmaja, da se z republiškim zakonom lahko pooblasti občine, da s svojim predpisom uredijo posamezna vprašanja iz republiške zakonodajne pristojnosti ali da jih uredijo drugače, kot so urejena z zakonom.

Novost v razmerju republiške zakonodajne funkcije do občin, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela predstavlja določba 3. točke tega amandmaja, po kateri sme republika z zakonom urejati le splošna načela na nekaterih področjih, ki jih delovni ljudje in občani sicer samostojno urejajo v občini, krajevni skupnosti, v samoupravnih interesnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Gre za nov odnos zakona do samoupravne baze in hkrati za nov tip republiškega zakona; to je splošni zakon, ki določa le načelne rešitve. Tak zakon se neposredno ne uporablja, temveč se uresničuje prek normativnih in drugih splošnih aktov občin, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela.

Zadeve, ki so naštete v 3. točki amandmaja, so podane primeroma in jih je treba dokončno opredeliti po temeljitem preverjanju v strokovnem in političnem smislu.

Tudi na koncu te točke je dana generalna rezervna klavzula, po kateri lahko republika s splošnim zakonom intervenira še v drugih vprašanjih iz samostojnega področja občin, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, vendar le ob pogoju, da z zakonom soglaša zasedanje delegatov občin in če zanj glasuje večina poslancev v pristojnih zborih.

3. Amandma XXXIX: V tem amandmaju so določena načela za sodelovanje SR Slovenije z drugimi socialističnimi republikami oziroma avtonomnima pokrajinama, način tega sodelovanja in učinkovanje sklepov, sprejetih v medrepubliških telesih.

Razlog oziroma namen sodelovanja z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama je omenjen v uvodnem odstavku in sicer: zaradi obravnave in urejanja vprašanj skupnega pomena ter izmenjave izkušenj.

Sodelovanje v tem amandmaju pa se ne nanaša le na organe SR Slovenije, temveč tudi na skupščine občin in občinske organe, organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije, družbeno-politične organizacije ter strokovna in druga združenja v okviru lastnih pristojnosti oziroma dejavnosti. S tem je dana potrebna široka podlaga sodelovanja z ustreznimi organi in organizacijami v drugih socialističnih republikah in avtonomnih pokrajinah.

Predvideno je tudi ustanavljanje skupnih organov, organizacij in drugih teles zaradi organiziranega sodelovanja v navedenem smislu. Sklepi takih organov in organizacij in drugih teles pa niso neposredno obvezni ter zavezujejo organe in organizacije v republiki samo, če jih sprejme pristojni republiški organ in o tem izda ustrezen akt.

4. Amandma XL: Ta amandma postavlja ustavno podlago za sodelovanje Socialistične republike Slovenije z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama, ki je še posebej pomembno, in sicer pri opravljanju določenih funkcij federacije v postopku dajanja soglasja v zadevah, ki se skupno urejajo v federaciji po določbah XXXIII. amandmaja k zvezni ustavi.

V amandmaju so povzete iste zadeve kot v XXXIII. amandmaju k zvezni ustavi in tako predstavljajo hkrati ustavno materijo ustave SR Slovenije.

V nadaljnjih določbah amandmaja je povedano, kateri organi nastopajo v imenu SR Slovenije pri postopku za dajanje soglasja v posameznih zadevah. Na ta način je opredeljena vloga in odgovornost Skupščine SR Slovenije, izvršnega sveta, republiških upravnih organov in predstavnikov republike v medrepubliških komitejih za posamezna področja.

5. Amandma XLI: Amandma ureja vprašanja, ki jih je treba v republiški ustavi urediti v zvezi z izvolitvijo članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije in odgovornostjo članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije.

Skladno z določbo amandmaja XXXVI k zvezni ustavi je v tem amandmaju najprej določeno, da dva člana predsedstva SFRJ iz SR Slovenije voli Skupščina SR Slovenije na skupni seji vseh zborov.

Da bi bilo zagotovljeno kandidiranje na najširši osnovi in na bazi demokratičnega ugotavljanja možnih kandidatov, amandma določa, da kandidate za člana predsedstva, ki ju voli Skupščina SR Slovenije, predlaga Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije po poprej opravljenem postopku kandidiranja. Tak način kandidiranja in predlaganja kandidatov terja tudi sam pomen funkcije, kajti člani predsedstva neposredno predstavljajo republiko v predsedstvu SFRJ in je zato potrebno, da se predlogi za kandidate verificirajo prek Socialistične zveze na najširši politični podlagi; v predsedstvo SFRJ je

lahko izvoljen samo tisti, ki ima najširšo podporo delovnega ljudstva Slovenije, organiziranega v Socialistični zvezi.

V pripravljanju amandmaja je bil v ustavni komisiji izražen tudi predlog, da bi kandidata za člana predsedstva poleg Socialistične zveze delovnega ljudstva lahko predlagala tudi skupina 20 poslancev. Ta predlog pa je bil v ustavni komisiji z veliko večino zavrnjen predvsem iz razloga, ker za tako pomembne funkcije lahko zagotovi najširše demokratično kandidiranje in predlaganje kandidatov le Socialistična zveza delovnega ljudstva v skladu z njeno vlogo, ki ji daje že v uvodnem delu ustava SR Slovenije značaj »najvažnejšega oporišča družbeno-politične dejavnosti in oblike družbenega samoupravljanja delovnih ljudi.«

Amandma o določbah o kandidiranju, predlaganju in volitvah dveh članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije opredeljuje tudi celotno predstavništvo SR Slovenije v predsedstvu SFRJ na ta način, da hkrati ugotavlja, da je predsednik Skupščine SR Slovenije po svojem položaju član predsedstva SFRJ.

Za tem je urejena odgovornost vseh članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije. Določeno je, da so odgovorni Skupščini SR Slovenije, ki jih lahko v primerih, določenih z zakonom, tudi odpokliče.

V zaključni določbi je povedano, da načela kandidacijskega postopka ter postopek izvolitve in odpoklica članov predsedstva SFRJ iz SR Slovenije ureja zakon. Zaradi njegove pomembnosti je za sprejem takega zakona predvidena kvalificirana večina; zakon je sprejet le, če zanj glasuje večina vseh poslancev v pristojnih zborih Skupščine SR Slovenije.

6. Amandma XLII: V tem amandmaju so dani ustavno-pravni temelji in okviri za organiziranje in vodenje splošnega ljudskega odpora na območju SR Slovenije.

Amandma izhaja iz v ustavi SFRJ skupno določene neodtujljive pravice in dolžnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, delovnih ljudi in občanov, da varujejo in branijo neodvisnost, suverenost, teritorialno neokrnjenost in z ustavo SFRJ določeno družbeno in politično ureditev SFRJ. To je hkrati neodtujljiva pravica in dolžnost slovenskega naroda, italijanske in madžarske narodnosti in vseh delovnih ljudi in občanov v SR Sloveniji. Iz skupno v ustavi SFRJ dogovorjenih in določenih odgovornosti izhaja tudi naslednja določba ustavnega amandmaja, ki prepoveduje privolitev v kapitulacijo ali okupacijo SR Slovenije oziroma njenega dela.

Nadaljnje določbe amandmaja dajejo ustavno podlago za delovanje SR Slovenije, občin in organizacij združenega dela ter drugih organizacij pri organiziranju, pripravljanju in vodenju splošnega ljudskega odpora.

Posebna določba opredeljuje status in značilnosti partizanskih enot, ki jih ustanavljajo republika, občine, organizacije združenega dela in druge organizacije. Partizanske enote so po tej določbi osnova in najširša oblika oboroženega ljudskega odpora ter sestavni del oboroženih sil Socialistične federativne republike Jugoslavije.

7. Amandma XLIII: Ta amandma vsebuje načela o sodelovanju Socialistične republike Slovenije z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnimi pokrajinama ter z organi federacije pri določanju in izvajanju zunanje politike SFRJ in njenih odnosov z drugimi državami in meddržavnimi organizacijami. To sodelovanje se razvija v skladu z določbami ustave SFRJ. Hkrati je dana v tem amandmaju ustavna podlaga za sodelovanje ter vzpostavljanje, vzdrževanje in razvijanje odnosov SR Slovenije z organi in organizacijami drugih

držav ter z mednarodnimi organi in organizacijami. To delovanje na mednarodnem področju razvija SR Slovenija v skladu z določeno zunanjo politiko SFRJ in mednarodnimi pogodbami.

V amandmaju sta dana tudi okvir ter usmeritev SR Slovenije pri razvijanju odnosov z drugimi državami in mednarodnimi organi in organizacijami; in sicer razvija politične, ekonomske, kulturne in druge odnose, ki imajo pomen za republiko ali za pravice in interese njenih delovnih ljudi ter občanov ter skrbi za delovne ljudi na začasnem delu v tujini in za izseljence s svojega območja.

V končnem delu besedila amandmaja je dana ustavna podlaga za sodelovanje občin, organizacij združenega dela in drugih organizacij z ustreznimi tujimi in mednarodnimi organi in organizacijami ter teritorialnimi enotami tujih držav.

8. Amandma XLIV: V amandmaju je ustavno določena odgovornost za varstvo ustavne ureditve in zagotavljanje osebne in premoženjske varnosti občanov. Postavljeno je načelo, da je to pravica in dolžnost občanov, organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij ter družbeno-političnih skupnosti.

Posebna določba tega amandmaja določa odgovornost republike na področju državne varnosti. Za razliko od sedanjega III. amandmaja k ustavi SR Slovenije, ki le določa, da pravico in dolžnost varovati ustavno ureditev (državna varnost) izvršuje SR Slovenija v skladu z zakonom, amandma določa originalno odgovornost SR Slovenije in sicer v tem smislu, da je odgovorna za varstvo s to ustavo določene ureditve v okviru svojih z ustavo in zakoni določenih pravic in dolžnosti.

9. Amandma XLV: Amandma o predsedstvu Skupščine SR Slovenije izhaja predvsem iz potrebe, da se v republiki v okviru ustavnega sistema oblikuje odgovoren organ, ki bo imel potrebna pooblastila in celotno odgovornost za zavzemanje in usklajevanje političnih stališč glede posameznih vprašanj splošnega političnega pomena. Že doslej je bilo čutiti pomanjkljivost, ker takega organa v republiki nismo imeli, še posebej pa je tak organ v strukturi republiške organizacije potreben sedaj, ko se po sprejetju zveznih ustavnih amandmajev povečuje neposredna odgovornost republik tudi za delovanje federacije in ko je republika prevzela vrsto novih odgovornosti za lastni razvoj. Zaradi te odgovornosti je treba v ustavi povsem določeno opredeliti organ v strukturi republiške organizacije, ki naj bi ugotavljal in usklajeval stališča o posameznih pomembnih političnih vprašanjih, o katerih se skupno odloča v federaciji, še posebej v predsedstvu SFRJ. Glede na povečano odgovornost za razvoj republike pa je izrednega pomena tudi usklajevanje interesov, stališč in politike v zadevah, ki se rešujejo oziroma samostojno urejajo v republiki. Ta organ naj bi bil tudi pobudnik in koordinator sodelovanja z drugimi republikami in avtonomnimi pokrajinami. Poleg te najbolj aktualne in urgentne potrebe naj bi nov organ v republiki prevzel še nekatere splošne družbene funkcije, ki so povezane z novo vlogo in položajem republike kot države; in sicer predvsem določene funkcije »šefa države« in politično pobudo za obravnavo vprašanj splošnega političnega pomena. Tudi vloga, ki jo prevzame predsedstvo v razširjeni sestavi med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti, zahteva, da bo predsedstvo tako po svoji sestavi kot po usmerjenosti svojega dela pripravljeno za tako nalogo.

O tem republiškem organu in obsegu njegovih pooblastil je bilo v delovni skupini in ustavni komisiji mnogo razprav in različnih mnenj. Možnost, da se ustanovi posebno predsedstvo republike, ni bila sprejeta in v tej smeri ni bila predlagana konkretna organizacijska rešitev; bila pa je po vrsti razprav izoblikovana predložena rešitev, po kateri naj bi omenjene odgovorne funkcije zaupali predsedstvu Skupščine SR Slovenije kot za to najprimernejšemu organu v veljavni strukturi republiških organov in organizacij.

V amandmaju XLV je v omenjenem smislu ustavnopravno opredeljeno predsedstvo Skupščine SR Slovenije kot organ, ki opravlja z ustavo določene pravice in dolžnosti. S tem hkrati postaja predsedstvo Skupščine SR Slovenije ustavni organ z določenimi pravicami in dolžnostmi, kajti doslej je bilo predsedstvo kot organ skupščine opredeljeno le v skupščinskem poslovniku z nalogami, ki so bile povezane z delovanjem skupščinskih teles. V prihodnje naj bi predsedstvo skupščine sicer obdržalo tudi dosedanje naloge v zvezi s funkcioniranjem skupščine in njenih teles, vendar bi bile primarne prej omenjene splošne naloge, ki se na novo opredeljujejo v ustavi in dajejo predsedstvu skupščine širši družbeni pomen in odgovornejšo vlogo.

Pri obravnavanju pobud in predlogov, da se v navedenem smislu povečajo odgovornosti predsedstva skupščine, je bila med drugim izražena bojazen, da bi se predsedstvo v novi vlogi osamosvojilo in postalo organ nad skupščino s posebnimi pooblastili. Vendar je ta bojazen odklonjena s tem, da je predsedstvo tudi poslej vključeno v skupščino, je njen organ, od nje izvoljen in njej neposredno odgovoren. Pri tem je še posebej pomembna ustavna dolžnost, da predsedstvo skupščine poroča skupščini o svojem delu ter o stališčih, ki jih je sprejelo v zvezi z vprašanji, ki se obravnavajo v predsedstvu SFRJ in drugih organih federacije in o vprašanjih v zvezi s sodelovanjem z drugimi socialističnimi republikami in avtonomnima pokrajinama ter o drugih vprašanjih, ki jih je obravnavalo. Najmanj deset poslancev kateregakoli zbora skupščine pa lahko v svojem zboru sproži interpelacijo, naj se obravnavajo posamezna politična vprašanja v zvezi z delom predsedstva skupščine. Tako je predsedstvo pod politično kontrolo skupščine in ne narobe. Na ta način postavljena razmerja in funkcije lahko le krepijo obstoječi skupščinski sistem in povečujejo njegovo učinkovitost.

Glede sestave predsedstva skupščine, ki bi moral omogočati njegovo uspešno delo, so bili v pripravah osnutka amandmaja obravnavani različni predlogi, pri čemer je bila očitna predvsem zavzetost, da struktura predsedstva zagotovi čimbolj avtentično usklajevanje interesov vseh družbenopomembnih dejavnikov v republiki. Prevladalo je mnenje, da se le v najnujnejšem obsegu prilagodi sedanja struktura predsedstva skupščine, ki naj bi bilo v prihodnje sestavljeno iz predsednika in (verjetno več kot dveh) podpredsednikov skupščine, predsednikov zborov in enega člana iz vrst poslancev, ki ga izvoli Skupščina SR Slovenije izmed kandidatov, ki jih v kandidacijskem postopku predlaga zasedanje delegatov občin. S tako rešitvijo se zasedanje delegatov občin v skupščini postavlja v enakopraven položaj z drugimi skupščinskimi zbori glede formiranja sestave predsedstva skupščine.

Iz predložene sestave izhaja, da predsednik izvršnega sveta ne bi bil član predsedstva skupščine. Taka odločitev je posledica novega položaja izvršnega sveta, ki v prihodnje ne bi bil več sestavljen iz poslancev in bi neposredno vključeval republiške sekretarje. Prav tako se v tem amandmaju postavljajo neposredna razmerja odgovornosti med predsedstvom skupščine in izvršnim

svetom. Predsedstvo skupščine daje med drugim izvršnemu svetu mnenja in stališča o izvajanju politike, zakonov in drugih splošnih aktov Skupščine SR Slovenije ter predlaga ukrepe za njihovo izvajanje. Predsedstvo skupščine lahko zahteva od izvršnega sveta, da mu poroča o vprašanih iz svoje pristojnosti; predsedstvo skupščine lahko postavi v skupščini vprašanje zaupnice izvršnemu svetu. Tako postavljena razmerja logično terjajo, da je predsednik izvršnega sveta izven sestave predsedstva. Tak položaj mu hkrati ohranja in zagotavlja večjo samostojnost pri izvrševanju nalog izvršnega sveta in omogoča potrebno prožnost in operativnost pri ukrepanju v lastni pristojnosti. Na ta način so vzpostavljena čista razmerja, v katerih so odgovornosti in naloge natančneje razdeljene. Seveda pa bo nujno praktično stalno sodelovanje med skupščino in izvršnim svetom — zlasti še zaradi pomembne vloge izvršnega sveta v pripravljanju in sprejemanju odločitev v zveznem izvršnem svetu in drugih zveznih organih.

Značilnost tega amandmaja je tudi posebna, razširjena sestava in posebna pooblastila predsedstva med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti. Takrat se namreč redna sestava predsedstva razširi s predsednikom izvršnega sveta, predsedniki republiških vodstev zveze komunistov Slovenije, Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Zveze sindikatov in Zveze mladine Slovenije. V razširjeni sestavi predsedstvo v vojni vodi splošni ljudski odpor; med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti — če se skupščina ne more sestati — pa izdaja uredbe z zakonsko močjo in opravlja vse zadeve v zvezi z volitvami in razrešitvami predsednika in članov izvršnega sveta, z imenovanji in razrešitvami republiških sekretarjev in drugih republiških funkcionarjev, ki jih sicer voli oziroma imenuje in razrešuje republiška skupščina ter zadeve v zvezi s poslanskim mandatom in imuniteto poslancev.

10. Amandma XLVI: Izvršni svet Skupščine SR Slovenije še nadalje ostane njen politično-izvršilni organ s svojimi dosedanjimi funkcijami. Pač pa naj bi prišlo do sprememb glede načina formiranja izvršnega sveta, njegove sestave, razmerij do republiške uprave, glede pooblastil za izdajanje izvršilnih predpisov ter glede odgovornosti izvršnega sveta v zvezi z vprašanjem nezaupnice ter sproženjem interpelacije. Na novo se postavljajo razmerja do predsedstva skupščine, ki so sicer izčrpnije urejena v amandmaju o predsedstvu Skupščine SR Slovenije.

Po predloženem amandmaju naj bi predsednika izvršnega sveta volila Skupščina SR Slovenije na predlog predsedstva skupščine, člane izvršnega sveta pa na predlog kandidata, ki ga je predsedstvo skupščine predlagalo za predsednika sveta (mandatarja), pri čemer mora dati svoje mnenje še komisija za volitve in imenovanja. Ob izvolitvi izvršnega sveta imenuje skupščina na predlog predsednika izvršnega sveta izmed članov sveta republiške sekretarje, ki bodo vodili posamezne republiške sekretariate.

Neposredno določanje članov izvršnega sveta za republiške sekretarje daje izvršnemu svetu poudarjen izvršilni in politično strokovni značaj, hkrati pa taka sestava zagotavlja večjo učinkovitost in operativnost izvršnega sveta pri izvajanju politike in zakonov. S tem je izvršni svet hkrati odgovoren in usposobljen za neposredno usmerjanje in usklajevanje dela republiških upravnih organov.

Da bi izvršni svet lahko učinkovito opravljal svoje funkcije, se mu daje v osnutku tega amandmaja tudi generalno pooblastilo, da lahko izdaja uredbe in druge predpise za izvrševanje republiških zakonov, splošnih aktov Skup-

ščine SR Slovenije ter zveznih zakonov v okviru republiške pristojnosti. Doslej je izvršni svet lahko izdajal izvršilne predpise le, če je bil za to izrecno pooblaščen z zakonom.

Vse navedene spremembe naj bi izvršnemu svetu omogočile, da bi odgovorno, kvalificirano in učinkovito opravljal svoje naloge.

Zaradi omenjenih sprememb v sestavi izvršnega sveta z neposredno vključitvijo vodstva republiške uprave v izvršni svet in s tem ustvarjenimi neposrednejšimi odnosi odgovornosti se odstopa od dosedanjega ustavnega načela, da so člani izvršnega sveta izvoljeni izmed poslancev Skupščine SR Slovenije. Po predlagani določbi v tem amandmaju funkcija člana izvršnega sveta ni združljiva s poslanskim mandatom.

Amandma tudi celovito ureja vprašanje zaupnice izvršnemu svetu in sicer glede vseh možnih pobud; tako za primer, da izvršni svet sam postavi vprašanje zaupnice, kakor tudi za primer, če vprašanje zaupnice postavi zbor skupščine. Na novo se uvaja v ustavo interpelacija, ki jo v zvezi z delom izvršnega sveta lahko sproži najmanj 10 poslancev kateregakoli zbora skupščine.

POROČILA

o obravnavi gradiva: »Nekatere značilnosti gospodarskih gibanj od 1. 1. 1971 do 30. 9. 1971 in najaktualnejši problemi slovenskega gospodarstva«

Odbor za proizvodnjo in blagovni promet republiškega zbora je na seji dne 15. oktobra 1971 obravnaval gradivo »Nekatere značilnosti gospodarskih gibanj od 1. 1. 1971 do 30. 9. 1971 in najaktualnejši problemi slovenskega gospodarstva«, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil izvršni svet.

Iz gradiva izhaja, da se tudi letos, in to stopnjevano, ponavlja neskladje, ki je posledica porabe, katera presega ustvarjalno delo. Poslanci so ugotovili, da so odstopanja od zdrave poslovne aktivnosti in od z republiško resolucijo zasnovane usmeritve proizvodnje in porabe taka, da se upravičeno postavlja vprašanje odgovornosti organov, ki bi morali skrbeti za uresničevanje sprejetih ukrepov.

Poslanci so iz danih kazalcev ugotovili, da je bila v naši državi vseh 9 mesecev pregreta proizvodna dejavnost spremljana s še višjo rastjo porabe, visoko stopnjo inflacije, rastjo nelikvidnosti, neadekvatnim uvozom in skromnim izvozom. Slovenija pri tem veliko ne odstopa od jugoslovanskega poprečja, na določenih področjih pa so gibanja še bolj neugodna. Medtem ko se je v SR Sloveniji industrijska proizvodnja povišala za 10,2 %, kmetijska pa stagnirala, se je proti istemu obdobju leta 1971 uvoz povišal kar za 20 %. Poleg preobsežne porabe na vseh področjih se je poslabšala tudi struktura tako porabe uvoženega blaga kakor investicijskih naložb. Medtem ko je uvoz reprodukcijskega materiala porasel za 15 %, je bilo blaga za osebno porabo uvoženega 31 % več. Investicije so v Sloveniji rastle več kot dvakrat hitreje od povprečne rasti v celi državi in so kar za 26,6 % nad ravniyo 8 mesecev 1970. Kar je še posebno neugodno, je dejstvo, da so investicije v gospodarstvu v relativnem padanju, rastejo pa negospodarske investicije, ki so kar za 65 % višje od predhodnega leta in predstavljajo skoraj tretjino vseh naložb. Gospodarstvo je bilo

po realizaciji in dohodku uspešno, saj sta za 32 % oziroma 29 % višja, pri tem pa so porastle terjatve pri kupcih skoraj za 50 %.

Poslanci so izrazili svoje nezadovoljstvo, ker se ob tako zapletenem in neugodnem položaju premalo resno in odločno iščejo rešitve za ureditev gospodarstva. Prav bi bilo, da bi vso pozornost usmerili na naše resnične probleme in na podlagi diagnoze sproti predpisovali ukrepe za korekturo našega gibanja na zasnovano usmeritev. Odbor je nasprotoval gradivu, ki ni vsebovalo nobenih predlogov in ukrepov za izhod iz takega položaja. Poslanci se niso strinjali s tolažbo, da se ne da nič napraviti, ker so na področju gospodarstva regulativi v rokah federacije, ter menili, da Slovenija mora z lastnim vzorom, posredovanjem receptov in progresivnim vplivom v medrepubliških komitejih dati svoj prispevek za splošno izboljševanje gospodarstva.

V republiki Slovenije se moramo zavedati zastarelosti sredstev za delo, zato bi morali z usmerjanjem denarnih sredstev prednostno skrbeti za posodobljenje opreme in tehnologije, posebno pozornost pa posvetiti izvozu. Povečevanje izvoza, za katerega je Slovenija predisponirana že z geografskim položajem, bo neposredno vplivalo tudi na druge komponente gospodarskega gibanja, zniževanja porabe, izboljšanje rentabilnosti in doseganje prave mednarodne konkurenčnosti. Poleg zveznih privilegijev, ki jih moramo doseči v medrepubliškem sporazumu, bi morali vpeljati tudi dodatno republiško izvozno stimulacijo.

Zavedati se moramo, da bosta naslednji leti 1972 in 1973 obdobje preizkušenj, kjer demagogija ne bo smela imeti svojega mesta. Zato bi morali čimprej imeti regulative in smernice gospodarskega gibanja vsaj za naslednje leto 1972.

Ob dilemi, ali je sedanji pesimizem upravičen, so si bili poslanci edini, da sredstva in moč za urejevanje našega gospodarstva imamo, le da teh do sedaj nismo uspeli mobilizirati, kar povzroča nezaupanje. Le s prikazom stanja, kakršno je, in z dobro zasnovano akcijo bomo razvili zaupanje v lastne sile in tak realen optimizem, ki bo pogojeval zdravo poslovnost in socialno varnost zaposlenih. Brez večje organiziranosti in neposredne odgovornosti za izvrševanje načrtov, programov in resolucij ne bomo uspeli.

Na informacijo o predvidenih ukrepih zoper nelikvidnost odbor ni imel pripomb.

Za svojega poročevalca na seji republiškega zbora je odbor določil poslanca Dušana Horjaka.

Št.: 30-12/71

Ljubljana, 18. 10. 1971

Odbori gospodarskega zbora za družbenoekonomske odnose, za proizvodnjo in blagovni promet in za finance so na skupni seji dne 14. oktobra 1971 obravnavali gradivo »Nekatere značilnosti gospodarskih gibanj od 1. 1. 1971 do 30. 9. 1971 in najaktualnejši problemi slovenskega gospodarstva«, ki ga je pripravil republiški sekretariat za gospodarstvo in Skupščini SR Slovenije predložil izvršni svet s posebnim pismom.

Glede predloženega gradiva so si bili člani odborov kakor tudi predstavniki predlagateljev edini v tem, da predstavlja gradivo skupek faktografskih podatkov in naštevanje problemov, kar je posledica tega, da je snov

zbrana od raznih institucij in da republiški sekretariat za gospodarstvo še vedno nima ustrezne organizacije in kadrov, ki bi bila odgovorna za spremljanje gospodarskih gibanj, kot je to urejeno v zveznem izvršnem svetu. Kljub temu pa so gradivo sprejeli kot trenutni pogled v gospodarsko situacijo v republiki Sloveniji in v SFRJ ob enotni oceni, da sedanja razmerja nikakor niso v skladu s predvidevanji resolucije o ekonomski politiki za leto 1971.

Čeprav so od predstavnikov predlagatelja člani odborov sprejeli zagotovilo, da bo v ekspoziciji, ki ga bo na zasedanju zbora dal podpredsednik izvršnega sveta, izvršni svet Skupščine SR Slovenije obrazložil svoja stališča in predloge za sestavo in izvedbo kompleksnega programa za odpravo vzrokov nekaterih negativnih tendenc v našem gospodarstvu (protiinflacijski ukrepi, zmanjšanje deficita plačilne bilance, ukrepi zoper nelikvidnost in pospešeno reševanje sistemskih vprašanj), se kljub takim zagotovitvam niso mogli strinjati s tem, da bi na podlagi predloženega gradiva lahko pripravili svoja stališča za odpravo negativnih tendenc. Tako na primer sploh niso bili informirani o tako imenovanem likvidnem paketu, ki ga pripravlja zvezni izvršni svet, le v grobih obrisih brez vpogleda v konkretno predlagane ukrepe.

Kljub taki situaciji in dejstvu, da prvi začenjajo z razpravo o gospodarskih gibanjih v okviru republiških skupščin, pa se člani odborov niso mogli sprijazniti s tem, da bi svoja stališča in predloge ukrepov oblikovali šele na podlagi ekspozicije podpredsednika izvršnega sveta, oziroma ko bodo znani ukrepi na ravni federacije.

Poslanci so si bili edini v tem, da gospodarska situacija v republiki in zvezi v prvih devetih mesecih 1971 demantira skoraj vsa najpomembnejša izhodišča in postavke v resoluciji o ekonomski politiki za leto 1971, ki jo je naša republika sprejela kot minimalni stabilizacijski program za leto 1971. Glede na to, da bo leto 1972 zaradi nedoseženih postavk stabilizacijskega programa v letu 1971 še bolj občutljivo, je po mnenju poslancev nujno potrebno poleg drugega razčistiti tudi vprašanje obsega in konkretne odgovornosti za neizvršitev stabilizacijskega programa.

Čeprav poslanci niso bili podrobneje seznanjeni s predvidenimi zveznimi ukrepi za odpravo nelikvidnosti, je bilo na dlani, da predstavljajo tipične administrativne ukrepe, ki so glede na to, da sistem tržnega gospodarstva pri nas ne deluje v tej smeri, v sedanji situaciji nujni. S tem v zvezi pa se je postavilo vprašanje, ali ne bo moral biti prav gospodarski zbor tisti, ki bo javno opozoril vse dejavnike, da bodo v tako nestabilni gospodarski situaciji nastopile težave s poglobljanjem samoupravnih procesov, ki so bili sproženi s sprejemom ustavnih amandmajev k zvezni ustavi.

Člani odbora so izrazili zaskrbljenost glede splošne situacije, v kateri je naše gospodarstvo, še posebej pa zaradi občutka nemoči, da se karkoli lahko ukrene. V mnogih gospodarskih organizacijah je čutiti že apatijo namesto dinamičnega delovanja, poslovna aktivnost nevarno upada, poslovni ukrepi so čedalje bolj kratkoročnega pomena, neobrazloženo se umikajo zelo realni projekti modernizacije podjetij, naraščajo pa nerealne ambicije za investiranje. Vse to je po mnenju članov odbora posledica dejstva, da se tudi v letošnjem letu ponavlja situacija, kakršna je bila konec leta 1970, da se obljubljeni sistemski zakoni in ukrepi niso sprejeli in da bomo v letu 1972 bržkone gospodarili po starem sistemu, saj je pred nami konec leta, sistemskih rešitev pa še ni. Poslanci so menili, da bi vprašanje odgovornosti morali začeti postavljati ravno pri nerešenih sistemskih rešitvah, saj ni razumljivo, zakaj nobena od

sistemskih rešitev doslej ni bila sprejeta. Glede na to, da je z ustavnimi amandmaji povečana vloga temeljnih organizacij združenega dela, lahko nerešena sistemska vprašanja kažejo le na podcenjevanje gospodarstva nasploh.

Vendar so člani odborov načelno podprli predvidene ukrepe, ki so po svojem pristopu sicer radikalni, vendar taki, da bo njihovo dosledno izvajanje prispevalo k osnovnemu cilju, to je k odpravi nelikvidnosti. Ukrepi imajo svojo podlago v kvalitetnih sredstvih in zato je upanje, da bodo v relativno kratkem času z njimi doseženi določeni rezultati, kar je za naše gospodarstvo še toliko bolj pomembno, saj je jasno, da je odprava nelikvidnosti eden od bistvenih elementov stabilizacije gospodarstva. V zvezi s predlogi ukrepov, ki jih pripravlja zvezni izvršni svet za odpravo nelikvidnosti, se poslanci sicer niso popolnoma opredelili zoper izvedbo splošnega kliringa, vendar ga glede na dosedanje izkušnje tudi niso podprli.

Poslanci so tudi podprli napore republiškega izvršnega sveta za sprejem ukrepov na področju zunanje trgovine:

- sistem linearnih davčnih olajšav naj nadomesti selektivne, ki bi zlasti spodbudile družbeno najbolj perspektivne izvozne sektorje;

- sistem povračil carin naj bi se preuredil tako, da bo upošteval dejansko obremenitev gospodarstva s carinami in drugimi uvoznimi obremenitvami, kajti sedanja višina povračila carin je prenizka, med posameznimi panogami gospodarstva pa ni ustrezno razporejena;

- ponovno naj se uvede kreditiranje priprave proizvodnje za izvoz;

- v politiko reeskontov naj se uvedejo spremembe, da bi se izvoz lahko kratkoročno kreditiral tudi dalj od 3 mesecev, to je na 4 do 6 mesecev;

- da naj se ponovno uvede beneficirana obrestna mera za kreditiranje izvoza, ki je prenehala veljati konec junija 1971, ali pa naj se sprejmejo vsaj kreditne olajšave.

- da naj se omogoči predvsem razširjena reprodukcija in modernizacija proizvodnji, ki je dokazala, da je sposobna, da se vključi v mednarodno tržišče. To bi se lahko doseglo s povečanjem progresivne stopnje retencijske kvote;

- glede na ukrep vlade Združenih držav Amerike o 10% taksi za izvoz v ZDA pa naj bi se za naše izvoznike uvedle dodatne olajšave.

Kljub temu, da omenjeni ukrepi sodijo na področje medrepubliškega dogovarjanja in da so v zvezni pristojnosti, so člani odborov menili, da bi bilo nujno sprejeti tudi ustrezne republiške ukrepe in to ne le pri selektivnem usmerjanju reeskontnih kreditov prek republiške narodne banke, kot je bilo to že izvedeno v letu 1971, ko je šlo 95% od okoli 138 milijonov din teh sredstev v SR Sloveniji za pospeševanje izvoza, temveč se je treba zavzemati tudi za to, da se beneficirana obrestna mera za kreditiranje izvoza prepusti republiškemu odločanju in za to odstopijo republikam ustrezná sredstva, ki se do sedaj zbirajo na nivoju zveze.

Poslanci so izrazili svojo zaskrbljenost zaradi tega, ker je republika bila sicer uspešna v akciji za prenos zveznih pristojnosti na republiko, vendar pa gre akcija za konkretizacijo teh pristojnosti prepočasi. Tako konkretno na področju zakonov, ki urejajo financiranje družbeno-političnih skupnosti in sistem prispevkov ter davkov, republiko čakajo številne naloge, vendar doslej skupščinski organi sploh niso bili informirani, kaj je glede tega storjenega v republici, še manj pa jim je bilo predloženega gradiva, to je tez ali predlogov za izdajo zakonov s tega področja, ki bi morali biti sprejeti 1. 1. 1972.

Postavljeno je bilo tudi vprašanje, zakaj občinski odbori nimajo pregleda nad dohodki in izdatki skladov in proračunov, saj niti te ne moremo obvladati in je tudi tu finančna nedisciplina, odborom in drugim organom skupščine pa ni znano, kakšno je stanje, čeprav bi morali vsak čas imeti pregled nad njihovim poslovanjem.

Na račun zelo velikega porasta osebnih dohodkov v letošnjem letu je bila izrečena ostra kritika. Postavljeno je bilo vprašanje, kako je kljub veljavnim omejitvam mogoče, da so osebni dohodki porasli za okoli 20 %. V zvezi s tem je bilo tudi postavljeno vprašanje, kaj je z delom verifikacijske komisije, predvidene z zakonom o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov. Poslanci so bili s strani člana odbora, ki je obenem tudi član komisije za dogovarjanje, ki jo sestavljajo udeleženci splošnega družbenega dogovora, informirani o tem, da bo zbor do konca oktobra dobil poročilo in politično oceno te komisije o realizaciji določb omenjenega zakona in družbenih dogovorov.

Glede na to, da je naša republika prva začela z izvajanjem zakona o samoupravnem sporazumevanju delitve dohodka in osebnih dohodkov, je bilo poslancem razumljivo, da so bili člani komisije dostikrat predmet ostrih kritik. Poslanci so dobili vtis, da je sicer velika večina gospodarskih organizacij za to, da se naredi na tem področju red, da pa je nekaterim dejavnikom uspelo razvrednotiti to splošno pripravljenost gospodarstva, da uredi delitev dohodka in osebnih dohodkov. Ta manjšina poskuša na vsak način dokazati, da nismo v stanju, da na tem področju naredimo red. Zato je nujno potrebno, da se bolj kot doslej aktivirajo in angažirajo pri izvajanju tega zakona vsi družbeni dejavniki, sicer se bo njegovo izvajanje izrodilo in bo tako dejansko lahko postalo instrument za zidanje osebnih dohodkov.

Poslanci so zahtevali, da se čimprej sprejmejo sistemski zakoni in da se dosledno izvaja samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje glede delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki je potrdilo mnoge sicer znane dileme o tem, kaj je še realna in kaj fiktivna rentabilnost v gospodarstvu.

Poslanci so izrazili mnenje, da bi morala republika sprejeti vrsto ukrepov, ki ne bodo vplivali samo obrobno, kot je bilo to v letu 1971, zlasti to nalagajo republiko nove pristojnosti, ki jih je dobila s sprejemom ustavnih amandmajev k zvezni ustavi. Posebej se to nanaša na področje razbremenitve gospodarstva z družbenimi dajatvami, na stimulacijo izvoza in na nekatera systemska vprašanja davčnega sistema in financiranja družbeno-političnih skupnosti. Po mnenju poslancev bi izvršni svet moral čimprej nakazati rešitve, ki jih bi sprejeli v republiko, kot so to storili v sosednji republiko Hrvaški.

Poslanci so bili sicer enotni v tem, da je položaj v gospodarstvu resen ter da je nujno, da predstavniki iz Slovenije v zvezni skupščini in drugih zveznih organih zahtevajo odločno in koordinirano akcijo za rešitev nerešenih sistemskih in drugih vprašanj, ki se tičejo izvajanja stabilizacijskega programa, hkrati pa so bili odločno za to, da se situacija oceni realno, da se ne sprejemajo ekstremne ocene gospodarskih gibanj od dramatičnih do nerealno optimističnih. Poslanci so obenem menili, da je v skladu z določili ustavnih amandmajev potrebno doseči izboljšanje in večjo učinkovitost medrepubliškega dogovarjanja in sporazumevanja, saj so od tega odvisni gospodarski tokovi in usmerjenost v prihodnost.

Hkrati so se odbori zavzeli za to, da bi v ekspezeju izvršnega sveta bili zajeti konkretni predlogi ukrepov, ki so v pristojnosti republike.

Odbori so sklenili predlagati gospodarskemu zboru, da se na podlagi predloženega gradiva, razprave na odborih, ekspozicija podpredsednika izvršnega sveta in razprave na zboru oblikujejo stališča gospodarskega zbora do gospodarskih gibanj, kar naj bi opravila posebna komisija, ki bi bila imenovana na zboru.

Odbori so za svojega poročevalca na zboru imenovali poslanca Jožeta Eržena.

St.: 30-12/71

Ljubljana, 15. 10. 1971

PREDLOG ZAKONA

o slovenski akademiji znanosti in umetnosti

1. Splošne določbe

1. člen

Slovenska akademija znanosti in umetnosti (v nadaljnjem besedilu: SAZU) je nacionalna znanstvena in umetnostna ustanova, ki ima dvojno nalogo: da združuje najzaslužnejše znanstvenike in umetnike in obenem goji znanstveno misel in umetniško ustvarjanje, organizira raziskovalno delo in zlasti razvija tiste vede, ki so pomembne za slovenski narod, njegovo zavest, kulturo in umetnost.

2. člen

SAZU je pravna oseba.

Sedež SAZU je v Ljubljani.

3. člen

SAZU ima predvsem naslednje naloge:

- goji znanost in pospešuje umetnost;
- posebej razvija znanstveno dejavnost na področjih, ki so pomembna za poznavanje preteklosti in sedanjosti slovenskega naroda, za razvoj njegovega jezika in kulture, za poznavanje in izkoriščanje narave in zemlje, na kateri živi, v skladu s programi družbenoekonomskega razvoja SR Slovenije in programi raziskovalnega dela SR Slovenije; goji in razvija slovensko ustvarjalnost;
- zbira, ureja, opremlja in proučuje vire, dokumentarno gradivo, znanstvene informacije in umetnostne stvaritve za posamezna znanstvena in kulturna področja oziroma za uresničevanje znanstvenega in znanstveno-organizatornega programa SAZU in njene kulturne politike;
- skrbi, da bi bili dosežki v znanosti in umetnosti javnosti dostopni zlasti z objavljanjem znanstvenih in umetnostnih del;
- skrbi za razvoj znanstvenega osebja ter za znanstveno izpopolnjevanje sodelavcev SAZU;
- sodeluje z univerzami, drugimi visokošolskimi zavodi in združenji, s samostojnimi znanstvenimi in umetnostnimi institucijami, z mednarodnimi organizacijami, posebno pa še z akademijami znanosti in umetnosti doma in v svetu;
- sodeluje pri oblikovanju politike znanstvenega delovanja in umetnostnega ustvarjanja ter pri reševanju temeljnih vprašanj znanosti in umetnosti v

naši družbi in v prizadevanjih, da najpomembnejši znanstveni in umetniški dosežki dobe ustrezno družbeno priznanje in uveljavitev;

— po potrebi zagotavlja članom SAZU delovne pogoje za njihovo znanstveno ustvarjanje.

4. člen

Za uresničevanje teh nalog razvija SAZU predvsem naslednje oblike dela in zagotavlja potrebna delovna sredstva:

— ustanavlja organizacijske in delovne enote (v nadaljnjem besedilu: enote) za ustrezna področja znanosti, predvsem razrede in oddelke, kakor tudi raziskovalne institucije za posamezne naloge ali področja: inštitute, komisije, sekcije ali druge delovne enote;

— organizira znanstvena posvetovanja, zborovanja in predavanja znanstvenikov in umetnikov;

— ustvarja možnosti za delovanje znanstvenih in strokovnih sodelavcev;

— omogoča svojim članom in sodelavcem, da sodelujejo pri znanstvenih zborovanjih in mednarodnih znanstvenih raziskovanjih in jim omogoča predavanja in druge načine sodelovanja, kakor tudi dopolnilni študij ali raziskovalno prakso doma in v tujini;

— ima knjižnico, razvija dokumentacijsko in informacijsko službo, izdaja periodiko, zbornike in samostojna znanstvena in umetniška dela in skrbi za menjavo svojih publikacij in dosežkov s podobnimi doma in v tujini.

5. člen

Delo SAZU je javno. Način javnosti dela in dostopnosti dosežkov SAZU za javnost podrobneje predpisuje statut SAZU.

6. člen

SAZU posluje po načelih samoupravljanja.

Najvišji samoupravni organ SAZU je skupščina SAZU.

Člani delovne skupnosti SAZU uresničujejo svoje samoupravne pravice neposredno na svojem zboru ali po organih upravljanja, ki jih sami volijo. Podrobno se določijo njihove pravice in dolžnosti s statutom SAZU.

Znanstveno raziskovalne enote SAZU imajo svoje organe samoupravljanja; njihove pravice in dolžnosti določa statut SAZU.

7. člen

SAZU ima statut.

Statut sprejme skupščina SAZU, potrdi ga pa Skupščina SR Slovenije.

Določbe statuta, ki se nanašajo na samoupravne pravice članov delovne skupnosti SAZU, se sprejemajo v sporazumu z delovno skupnostjo SAZU.

II. Člani in znanstveni svetovalci SAZU

8. člen

SAZU ima redne člane — akademike, dopisne člane, zunanje dopisne člane in častne člane.

Izvolitev za člana SAZU je najvišje nacionalno priznanje za ustvarjalno delo in dosežke na področju znanosti in umetnosti.
SAZU ima tudi znanstvene svetovalce SAZU.

9. člen

Za rednega člana SAZU — akademika — je lahko izvoljen znanstvenik ali umetnik, ki živi v SR Sloveniji in je ustvaril posebno pomembna dela na področju znanosti ali umetnosti; izjemoma je lahko izvoljen tudi znanstvenik ali umetnik slovenskega rodu, ki živi v zamejstvu in je dejavno povezan z domovino.

10. člen

Za dopisnega člana SAZU je lahko izvoljen znanstvenik ali umetnik, ki je ustvaril pomembna dela na področju znanosti ali umetnosti in ki živi in deluje v SR Sloveniji.

Za zunanjega dopisnega člana je lahko izvoljen znanstvenik ali umetnik, ki živi in deluje zunaj SR Slovenije in je ustvaril zlasti za slovensko kulturo pomembna znanstvena ali umetniška dela ali ima posebne zasluge za slovensko kulturo.

11. člen

Za častnega člana SAZU je lahko izvoljen, kdor je posebno zaslužen za slovensko kulturo, za obči razvoj znanosti ali umetnosti, za socialistični razvoj naše ožje ali širše družbene skupnosti ali za krepitev mednarodnega sodelovanja in miru v svetu.

12. člen

SAZU lahko iz vrst priznanih znanstvenih delavcev v slovenskem kulturnem prostoru izvoli znanstvenega svetovalca SAZU.

13. člen

Clane SAZU voli skupščina SAZU.

Pobudo za izvolitev rednih, dopisnih in zunanjih dopisnih članov lahko dajo najmanj trije člani SAZU, razred SAZU, visokošolski zavod, univerza ali združenje visokošolskih zavodov, raziskovalni zavod ali umetnostna organizacija ter znanstveno, strokovno ali umetniško društvo.

Postopek za izvolitev članov SAZU določi statut.

Razred je dolžan uvesti za znanstvenega svetovalca SAZU pet let po izvolitvi postopek za ponovno izvolitev.

14. člen

Članstvo rednih, dopisnih, zunanjih dopisnih in častnih članov SAZU preneha s smrtjo in v primerih, ki jih določi statut SAZU. Pogoje in postopek za izključitev in za prenehanje članstva v SAZU in statuta znanstvenega svetovalca SAZU določi statut SAZU.

15. člen

Clani SAZU in znanstveni svetovalci SAZU se vključujejo v znanstveno in drugo dejavnost SAZU.

III. Znanstveni delavci in raziskovalci z drugimi naslovi SAZU

16. člen

Znanstveno dejavnost v okviru enot SAZU opravljajo raziskovalci, ki so lahko znanstveni delavci ali raziskovalni z drugimi naslovi.

Znanstveni delavci SAZU so znanstveni svetnik, višji znanstveni sodelavec in znanstveni sodelavec. Naslove raziskovalcev z drugimi naslovi določa statut SAZU.

17. člen

Znanstveni delavci in raziskovalci z drugimi naslovi se sprejmejo na delo v SAZU na podlagi javnega razpisa.

V naslove znanstvenih delavcev in raziskovalcev z drugimi naslovi lahko SAZU izvoli le osebo, ki hkrati kandidira za sprejem na ustrezno delovno mesto v SAZU.

18. člen

Izvolitev v naslov znanstvenega delavca dobi javno veljavo, ko se kandidat postavi na ustrezno delovno mesto v SAZU. Naslov znanstvenega delavca obdrži javno veljavo do poteka elekcijske dobe tudi, če v tem času znanstvenemu delavcu preneha delovno razmerje v SAZU.

Naslovi raziskovalcev z drugimi naslovi imajo veljavo le v SAZU.

19. člen

Za znanstvenega delavca SAZU je lahko izvoljen, kdor ima doktorat znanosti in izpolnjuje posebne pogoje, ki jih statut SAZU določi za posamezen naslov znanstvenega delavca.

Za raziskovalca z drugim naslovom je lahko izvoljen, kdor ima visoko izobrazbo in izpolnjuje vse druge pogoje, ki jih statut SAZU določi za posamezen naslov te vrste.

Znanstvene delavce in raziskovalce z drugimi naslovi SAZU volijo redni in dopisni člani SAZU ustreznega razreda.

20. člen

Za raziskovalce z drugimi naslovi so lahko izvoljene tudi osebe, ki nimajo visoke izobrazbe, če so se izkazale z raziskovalnimi uspehi. Postopek določa statut SAZU.

21. člen

Znanstveni svetniki se volijo za sedem let, višji znanstveni sodelavci in znanstveni sodelavci pa za pet let in so po preteku te dobe lahko znova izvoljeni.

Raziskovalci z drugimi naslovi se volijo za pet let in so po preteku te dobe lahko znova izvoljeni.

22. člen

Za znanstvene delavce in za raziskovalce z drugimi naslovi, ki dosežejo starost 60 let, se določbe o ponovni izvolitvi ne uporabljajo.

23. člen

S splošnim aktom SAZU se določi, na katerih delovnih mestih delajo znanstveni delavci z naslovi po 2. odstavku 16. člena in na katerih delovnih mestih delajo raziskovalci z drugimi naslovi.

IV. Organizacija znanstvenega in umetniškega dela

24. člen

Znanstvena in umetnostna dejavnost SAZU je organizirana v okviru razredov in njihovih oddelkov.

Razrede SAZU in področja, za katere se ustanavljajo, določa skupščina SAZU.

Za pomoč pri opravljanju znanstvenega in umetnostnega dela ima SAZU ustrezne službe, ki jih ustanavlja predsedstvo SAZU.

25. člen

Razred sestavljajo redni in dopisni člani SAZU.

Vsak redni in dopisni član SAZU je član vsaj enega razreda.

Razred opravlja glavne naloge SAZU na področju svojih strok in je v reševanju znanstvenih in umetniških vprašanj samostojen.

Razredi omogočajo z dejavnostjo svojih enot tudi interdisciplinarno znanstveno raziskovalno dejavnost.

Delo razreda vodi tajnik razreda, ki ga izvolijo redni in dopisni člani praviloma izmed rednih članov SAZU. Tajnik razreda ima lahko namestnika, ki ga izvoli razred na predlog tajnika razreda izmed svojih članov.

Statut SAZU podrobneje ureja organizacijo in delovanje razredov.

26. člen

Razred ima znanstveno skupnost.

V znanstveni skupnosti razreda sodelujejo člani SAZU in znanstveni svetovalci SAZU, ki pripadajo razredu, ter znanstveni delavci enot SAZU s področja razreda.

Delo znanstvene skupnosti vodi tajnik razreda, ki ima pomočnika.

27. člen

Naloge znanstvene skupnosti razreda so naslednje:

- sprejema razvojni program in delovne načrte za znanstveno delo in druge oblike delovanja s področja disciplin, za katere je razred ustanovljen;
- obravnava znanstvene probleme ustreznih disciplin, načrte in oblike sodelovanja z drugimi znanstvenimi organizacijami, programe in izvedbo interdisciplinarnih akcij in vprašanja razvoja ustreznih znanstvenih ved ter daje predsedstvu SAZU ustrezne predloge;
- obravnava poročila o uresničevanju delovnih nalog razreda in predlaga ustrezne finančne načrte;
- voli pomočnika tajnika razreda izmed znanstvenih delavcev znanstveno raziskovalnih enot SAZU s področja ustreznega razreda;
- daje pobudo za izvolitev znanstvenih svetovalcev SAZU.

28. člen

Za uresničevanje nalog s posameznih področij znanosti in umetnosti ustanavlja SAZU inštitute in druge enote.

Samoupravne pravice inštitutov in drugih enot SAZU določa v soglasju z zakonskimi predpisi statut SAZU.

29. člen

Predsedstvo SAZU lahko po potrebi za člane SAZU ustanavlja kabinete za njihovo individualno znanstveno ali umetniško delo.

V. Organi SAZU in njihova pristojnost

30. člen

Organi SAZU so: skupščina, predsedstvo in predsednik.

31. člen

Skupščina SAZU kot najvišji organ opravlja naslednje naloge:

- sprejema statut SAZU;
- usmerja politiko znanstvenega delovanja SAZU;
- skrbi za uveljavljanje perspektivne razvojne in kadrovske politike SAZU;
- sprejema sklepe o delovanju in razvoju SAZU za naslednje poslovno leto, pri čemer obravnava predloge delovnih načrtov vseh enot SAZU;
- razpravlja o priporočilih znanstvenih skupnosti razredov in sprejema ustrezne sklepe;
- obravnava in sprejema finančni načrt ter poročilo in sklepni račun o delovanju SAZU v preteklem letu;
- voli redne, dopisne, zunanje dopisne in častne člane SAZU in odloča o prenehanju članstva SAZU;
- voli in razrešuje predsednika, podpredsednika in glavnega tajnika SAZU;
- potrjuje splošne akte organizacijskih enot SAZU;
- ustanavlja razrede SAZU in oddelke in določa njihove pristojnosti;
- odloča o ustanovitvi in prenehanju delovanja zavodov, katerih ustanovitelj je SAZU;
- sprejema načela sodelovanja s sorodnimi institucijami;
- skrbi, da so dosežki znanosti dostopni javnosti;
- opravlja še druge naloge, ki jih določa statut SAZU.

32. člen

Skupščino SAZU sestavljajo redni, dopisni in častni člani.

Pri delu skupščine lahko sodelujejo tudi zunanji dopisni člani.

V delu skupščine SAZU sodelujeta tudi najmanj dva predstavnik delovne skupnosti SAZU, ki ju izvoli delovna skupnost SAZU in od katerih mora biti vsaj polovica izbrana izmed raziskovalcev. Predstavniki delovne skupnosti SAZU sodelujejo s posvetovalno pravico, s pravico glasovanja pa v zadevah, ki se nanašajo na pravice in dolžnosti delavcev SAZU.

33. člen

Predsedstvo SAZU je izvršilni organ skupščine in je odgovorno za izvajanje odločitev in smernic skupščine.

Predsedstvo SAZU opravlja tudi naslednje naloge:

- sklicuje skupščino SAZU in predlaga dnevni red za njeno delo;
- daje skupščini predloge za volitve članov SAZU;
- daje skupščini predloge dokumentov o delovanju in razvoju SAZU, finančnega načrta in sklepnega računa, investicijskega programa, ustanovitelj-skih določb itd.;
- izvaja kadrovsko politiko SAZU po načelih, ki jih sprejema skupščina SAZU;
- odloča o sprejemanju delavcev v delovno razmerje in o prenehanju delovnega razmerja;
- skrbi za koordinacijo znanstvene dejavnosti med razredi in inštituti;
- ustanavlja inštitute v okviru razredov in druge enote SAZU ter kabine-te za akademike;
- sprejema program publikacij, ki jih izdaja SAZU;
- opravlja druge naloge, ki so določene v statutu SAZU.

34. člen

Predsedstvo SAZU sestavljajo predsednik, podpredsednik, glavni tajnik, tajniki razredov in načelniki oddelkov SAZU.

35. člen

Predsednik predstavlja in zastopa SAZU.

Predsednika SAZU voli skupščina izmed rednih članov SAZU za štiriletno obdobje in ga lahko ponovno voli. Izvolitev je veljavna, če ji Skupščina SR Slovenije v enem mesecu ne ugovarja.

Predsednik SAZU je za svoje delo odgovoren predsedstvu in skupščini SAZU.

36. člen

Predsednik SAZU sme zadržati sklep predsedstva in skupščine SAZU ali sklep delovne skupnosti SAZU, če sodi, da sklep ni v soglasju s statutom SAZU in zakonskimi predpisi. O zadržanju sklepa je dolžan obvestiti organ, katerega sklep je zadržal, da ga ta v roku ne daljšem od dveh mesecev znova pretrese in uskladi z zakoni. Če ustrezeni organ v določenem roku svojega sklepa ne prilagodi zakonskim predpisom ali statutu SAZU, obvesti predsednik SAZU o tem skupščino SAZU oziroma če gre za sklep skupščine SAZU, obvesti o tem Skupščino SR Slovenije.

37. člen

Delovno skupnost SAZU sestavljajo delavci, ki so v delovnem razmerju pri SAZU.

Delovna skupnost izvoli svet delovne skupnosti SAZU. Statut SAZU določi število članov in naloge sveta delovne skupnosti SAZU.

38. člen

Delovna skupnost zlasti skrbi za uresničevanje samoupravnih pravic delavcev, daje soglasje k osnutkom samoupravnih aktov SAZU, sprejema pravilnik o delitvi osebnega dohodka v soglasju s predsedstvom SAZU, razpravlja o delovnih in finančnih načrtih ter poročilih SAZU in daje svoje mnenje in predloge.

VI. Financiranje SAZU

39. člen

SAZU dobiva sredstva za svoje redno delovanje, za nagrade članov SAZU, za opravljanje osnovnih znanstvenih nalog in za investicije iz proračuna SR Slovenije.

SAZU pridobiva sredstva za znanstveno delo tudi od skladov za financiranje znanstvenega in raziskovalnega dela, od naročnikov za določene raziskovalne naloge, iz volil in iz drugih virov.

40. člen

SAZU ima sklade, ki ustrezajo naravi njenega dela in potrebam.

Statut SAZU določa, katere sklade ima SAZU, način pridobivanja sredstev in namen porabe.

VII. Končne določbe

41. člen

SAZU sprejme statut v enem letu po uveljavitvi tega zakona.

42. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, preneha veljati zakon o SAZU (Uradni list SRS, št. 16/49 in 11/65).

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

OBRAZLOŽITEV

Sedaj veljavni zakon o SAZU datira še iz leta 1949 (Uradni list LRS, št. 16/49) in je bil leta 1965 le formalno usklajen z ustavo SR Slovenije z zakonom o spremembah zakona o SAZU (Uradni list SRS, št. 11/65). Zato je Skupščina SR Slovenije v svojih »Sklepih za nadaljnji razvoj znanstvenega, aplikativnega raziskovalnega in razvojnega dela v SR Sloveniji« (Uradni list SRS, št. 18/1967) naročila pristojnim republiškim organom, naj začno s pripravami za spremembo zakona o SAZU.

V aprilu 1968 je Skupščina SR Slovenije sprejela sklep o predlogu za izdajo zakona o raziskovalni dejavnosti, v katerem je v drugem odstavku 9. točke rečeno: »Ob tem, ko naj zakon o raziskovalni dejavnosti urejuje odnose na celotnem področju raziskovalnega dela, je potrebno s posebnim zakonom urejati organizacijo in naloge Slovenske akademije znanosti in umetnosti.«

Na seji dne 14. 7. 1969 je izvršni svet Skupščine SRS sprejel predlog za izdajo zakona o SAZU. Po obravnavi predloga zakona o SAZU na seji odbora prosvetno-kulturnega zbora za znanstveno-raziskovalno delo dne 16. 9. 1969, na seji zakonodajno-pravne komisije Skupščine SR Slovenije dne 18. 9. 1969 in na seji odbora za prosveto in kulturo republiškega zbora dne 22. 9. 1969 sta predlog za izdajo zakona sprejela republiški zbor dne 1. 10. 1969 in prosvetno-kulturni zbor dne 2. 10. 1969. Republiški zbor je naročil, da naj izvršni svet Skupščine SR Slovenije pripravi osnutek zakona o SAZU in da naj pri tem upošteva načela predloga za izdajo zakona, pripombe odbora za prosveto in kulturo, zakonodajno-pravne komisije in pripombe, dane v razpravi na seji zbora. Osnutek zakona je upošteval pripombe v skupščinskih razpravah, upošteval pa je tudi predloge SAZU. Osnutek so obravnavali odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora, zakonodajno-pravna komisija in odbor za znanstveno-raziskovalno delo prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije, dne 31. 5. 1971 pa je bil sprejet na republiškem zboru in 1. 6. 1971 na prosvetno-kulturnem zboru Skupščine SR Slovenije. Zbora Skupščine sta postavila rok 31. 7. 1971 za predložitev predloga zakona Skupščini SR Slovenije. Predlog smiselno upošteva pripombe in predloge skupščinskih teles in zborov k osnutku zakona ter je bil izdelan v sodelovanju in soglasju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti.

I. Temeljne značilnosti osnutka so:

1. Dosedanji zakon o SAZU je bil sprejet, ko se je raziskovalna dejavnost pri nas šele začela razvijati in organizirati, da bi ustrezala potrebam gospodarskega in vsega družbenega razvoja. Temu primerno je bila opredeljena vloga SAZU, ki naj bi kot najvišja znanstvena in umetnostna ustanova delovala na vseh področjih znanosti in umetnosti. Od takrat so se zmogljivosti mreže raziskovalnih organizacij bistveno povečale.

Z novim zakonom o raziskovalni dejavnosti pa se uzakonuje nova organizacija raziskovalcev v republiki na samoupravni podlagi. V takih okoliščinah je potrebno nameniti SAZU novo vlogo in ji na novo in določneje začrtati naloge, kar je določeno s skupščinskimi sklepi iz aprila 1967.

2. SAZU ima dvojni značaj. Združuje najzaslužnejše znanstvenike in umetnike, hkrati pa je pomembna znanstvena institucija, ki goji in razvija znanosti in umetnosti, zlasti pa razvija znanstveno delo na področjih, ki so pomembna za poznavanje preteklosti in sedanjosti slovenskega naroda, za razvoj njegovega jezika in kulture, za poznavanje zemlje, na kateri živi. Razen tega sodeluje pri oblikovanju politike znanstvenega delovanja in pri reševanju temeljnih vprašanj znanstvene in umetniške dejavnosti.

3. Osnutek izraža težnjo odpiranja SAZU navzven, ko izjavlja, da je delo SAZU dostopno javnosti; poleg tega močno razširja krog potencialnih pobudnikov za izvolitev članov SAZU.

4. Zaradi narave in zahtevnosti vloge SAZU kot znanstvene organizacije se večji del zakonskih določb nanaša na SAZU kot ustvarjalno znanstveno organizacijo.

5. Medtem ko veljavni zakon nima določb o samoupravljanju delavcev, ki so v delovnem razmerju pri SAZU, in prepušča urejanje samoupravnih odnosov v celoti statutu SAZU, osnutek novega zakona določa samoupravne pravice teh delavcev.

6. Dejavnosti SAZU, ki izvirajo iz njenega dvojnega značaja, se bodo tudi po osnutku zakona financirale pretežno iz družbenih sredstev.

Zakon skuša razrešiti načela financiranja SAZU kot eno osnovnih vprašanj, pri čemer osnovni del sredstev zagotavlja proračun SR Slovenije. Poleg virov navaja izrecno, da dobiva SAZU iz republiškega proračuna sredstva tudi za opravljanje osnovnih znanstvenih nalog, za drugo znanstveno delo od skladov za financiranje znanstvenega in raziskovalnega dela ter za določene raziskovalne naloge od naročnikov.

II. Podrobnejša pojasnila določb osnutka zakona

SAZU je nacionalna znanstvena in umetnostna organizacija; s tem je poudarjena njena pomembnost za slovenski narod. SAZU združuje najzaslužnejše znanstvenike in umetnike, goji znanstveno misel in umetniško ustvarjanje ter organizira raziskovalno delo predvsem v tistih vedah, ki so pomembne za slovenski narod, za njegovo zavest, kulturo in umetnost (1. člen).

V zakonu ni potrebno navajati, da je ustanovitelj SAZU SR Slovenija, kar je predlagala SAZU, ker iz naslova ustanoviteljstva ne izvirajo nobene pravice ali obveznosti SR Slovenije; s poudarjanjem državnega ustanoviteljstva, ki je samo formalni začetek SAZU, bi se zakrila druga, funkcionalna plat izvora SAZU iz družbenih potreb slovenskega naroda.

SAZU se daje pravica in dolžnost, da sodeluje pri oblikovanju politike znanstvenega in umetnostnega ustvarjanja ter pri reševanju temeljnih vprašanj znanosti in umetnosti (7. alineja 3. člena).

Statut SAZU potrjuje Skupščina SR Slovenije (2. odstavek 7. člena). Predsednika SAZU voli skupščina SAZU; izvolitev je veljavna, če ji Skupščina SRS v enem mesecu ne ugovarja (2. odstavek 35. člena). To so vse pristojnosti zunanjih dejavnikov glede na SAZU.

Članstvo SAZU predstavlja najvišje nacionalno priznanje za znanstvene in umetniške dosežke (2. odstavek 8. člena). SAZU ima redne člane, dopisne člane, zunanje dopisne člane in častne člane (1. odstavek 8. člena). Za vsako vrsto članstva SAZU predpisuje zakon pogoje za dosego, sam postopek pa sodi v statut SAZU (9., 10., 11. člen in 3. odstavek 13. člena). Člane voli skupščina SAZU, pobudo za izvolitev pa lahko dajo trije člani SAZU ali razred SAZU, visokošolske organizacije, raziskovalni zavod ali umetnostna organizacija in znanstveno strokovno ali umetniško društvo, s čimer se močno razširja dosežki krog pobudnikov, kar je treba v zakonu jasno deklarirati (1. in 2. odstavek 13. člena).

Osnutek uvaja novo obliko zunanjih sodelavcev, tj. znanstvene svetovalce, ki se ponovno volijo vsakih pet let (3. odstavek 8. člena in 4. odstavek 13. člena).

V enotah SAZU opravljajo znanstveno raziskovalno delo znanstveni delavci in raziskovalci z drugimi naslovi, ki so v delovnem razmerju s SAZU (1. odstavek 16. člena, 17. člen). V znanstvenem delu SAZU sodelujejo tudi člani SAZU in znanstveni svetovalci SAZU (15. člen), s čimer se izraža njihova znanstvena aktivnost.

SAZU podeljuje torej tudi znanstvene naslove delavcem, ki so z njo v stalnem osnovnem delovnem razmerju. Menimo, da poleg univerze, ki podeljuje znanstvene naslove s splošno veljavo, lahko zaupamo tudi SAZU, da podeljuje te naslove delavcem, ki so z njo v delovnem razmerju. Glede pogojev za izvolitev in

za ponovno izvolitev se zakon pri znanstvenih naslovih naslanja na zakon o visokem šolstvu, pri drugih naslovih pa na zakon o raziskovalni dejavnosti. Obveznost reelekcije preneha, ko dopolnijo raziskovalci 60 let (22. člen). SAZU določi s splošnim aktom, da morajo imeti kandidati za zasedbo določenega delovnega mesta znanstveni ali drug raziskovalni naslov (23. člen). Na delo se sprejemajo znanstveni delavci in raziskovalci na podlagi javnega razpisa, izvolijo pa se v naslove znanstvenih delavcev in raziskovalcev z drugimi naslovi le, če hkrati kandidirajo za sprejem na razpisano ustrezno delovno mesto (17. člen). Ker mora kandidat za delovno mesto znanstvenega delavca in raziskovalca z drugim naslovom izpolnjevati pogoj naslova že pred sprejemom na delovno mesto, se kandidat izvoli v naslov pred sprejemom na delovno mesto s tem, da postane izvolitev veljavna s sprejemom na delovno mesto, sicer pa nična. Obrnjen postopek bi bil nesmotern.

Pridobitev javne veljave izvolitve v naslov znanstvenega delavca je vezana na delovno razmerje v SAZU, traja pa do poteka elekcijske dobe, ne glede na to, ali je znanstvenemu delavcu medtem prenehalo delovno razmerje (1. odstavek 18. člena). Naslovi raziskovalcev z drugimi naslovi veljajo le v času, ko je raziskovalec v delovnem razmerju v SAZU (2. odstavek 18. člena).

Osnovna organizacijska oblika, v kateri se začrtujejo delovni načrti za znanstveno raziskovalno delo in obravnavajo znanstvene zadeve na določenem znanstvenem področju, so razredi in njihove znanstvene skupnosti (1. odstavek 24. člena, 3. odstavek 25. člena, 1. in 2. alineja 27. člena).

Razred sestavljajo člani SAZU, v njegovi znanstveni skupnosti pa sodelujejo tudi znanstveni svetovalci SAZU ter znanstveni delavci raziskovalnih enot SAZU (1. odstavek 25. člena, 2. odstavek 26. člena), kar omogoča zlasti zelo potrebno sodelovanje članov SAZU in znanstvenih delavcev in raziskovalnih inštitutov SAZU na področju znanosti posameznih razredov. Medtem ko sestavljajo svet raziskovalcev (znanstveni svet) v raziskovalnih zavodih raziskovalci obeh vrst naslovov, tj. znanstvenih in drugih (1. odstavek 17. člena zakona o raziskovalni dejavnosti), sodelujejo v znanstveni skupnosti razreda, katera ima podobne naloge, člani SAZU, znanstveni svetovalci SAZU in znanstveni delavci, kateri zadnji so v delovnem razmerju s SAZU, kar predstavlja specifično rešitev glede na dvojni značaj in funkcijo SAZU. K tesni povezavi pripomore tudi institucija pomočnika tajnika razreda, ki ga voli znanstvena skupnost razreda izmed znanstvenih delavcev znanstveno raziskovalnih enot SAZU s področja ustreznega razreda (3. odstavek 26. člena in 4. alineja 27. člena); tajnik razreda in njegov namestnik se namreč volita izmed članov SAZU (5. odstavek 25. člena).

Da bi omogočilo članom SAZU individualno znanstveno ali umetniško delo, lahko ustanavlja predsedstvo SAZU zanje kabinete (29. člen).

Organi SAZU so: skupščina, predsedstvo in predsednik (30. člen). Skupščino sestavljajo člani SAZU in najmanj dva predstavnik delovne skupnosti SAZU, ki ju izvoli delovna skupnost SAZU in od katerih mora biti vsaj polovica izbrana izmed raziskovalcev (1., 2. in 3. odstavek 32. člena). Predstavniki delovne skupnosti imajo v skupščini pravico glasovanja le v zadevah, ki se nanašajo na pravice in dolžnosti delavcev SAZU (3. odstavek 32. člena).

Izvršilni organ skupščine je predsedstvo, ki ga sestavljajo predsednik, podpredsednik, glavni tajnik in tajniki razredov ter načelniki oddelkov (1. odstavek 33. člena, 34. člen). Skupščina SAZU je najvišji organ samoupravljanja SAZU, ki zlasti usmerja politiko znanstvenega delovanja SAZU, sprejema sklepe

o letnem delovnem načrtu na podlagi predlogov, sprejema sklep o priporočilih znanstvenih skupnosti razredov, sprejema finančni načrt ter poročilo in sklepni račun za preteklo leto, voli člane SAZU ter predsednika, podpredsednika in glavnega tajnika, sprejema statut in potrjuje splošne akte organizacijskih enot (31. člen). Izvolitev predsednika SAZU je veljavna, če Skupščina SR Slovenije v enem mesecu ne ugovarja (2. odstavek 35. člena). Postaviti smo želeli čim krajši rok, ker menimo, da bi dolg rok lahko ustvarjal neugodno vzdušje.

Delovna skupnost voli svoj svet (2. odstavek 37. člena). Znanstveno raziskovalne enote SAZU imajo svoje organe samoupravljanja (4. odstavek 6. člena). Podrobno določa pravice in dolžnosti sveta delovne skupnosti sveta delovne skupnosti in organov znanstveno-raziskovalnih enot statut SAZU. To je treba v zakonu omeniti zaradi tega, ker gre za statut SAZU in ne za statute delovne skupnosti oziroma znanstveno raziskovalnih enot (3. in 4. odstavek 6. člena).

Delovna skupnost zlasti daje mnenje k osnutkom samoupravnih aktov SAZU, ki zadevajo delovne pogoje članov delovne skupnosti, sprejema pravilnik o delitvi osebnega dohodka v soglasju s predsedstvom SAZU in opravlja druge s statutom SAZU določene naloge (38. člen).

Zakon ureja le ključna razmerja, ki jih je treba z ozirom na specifičnost (dvojni značaj) institucije urediti z zakonom in splošna zakonodaja ne ustreza, vse drugo pa prepušča statutu SAZU.

Pripomba k terminologiji, uporabljeni v osnutku zakona:

V osnutku zakona se uporablja za raziskovalno delo, h katerega upravljanju je SAZU pretežno usmerjena, termin »znanstveno delo« in za raziskovalce, ki ga opravljajo, termin »znanstveni delavci«. Tako poimenovanje je v skladu z zakonom o raziskovalni dejavnosti iz leta 1970, ki v svojem prvem členu navaja, da obsega raziskovalna dejavnost po tem zakonu znanstveno (temeljno raziskovalno), aplikativno raziskovalno in razvojno delo.

POROČILA

Odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora je na seji 14. septembra 1971 obravnaval predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil v obravnavo izvršni svet.

V načelni razpravi je odbor ugotovil, da je izvršni svet v predlogu zakona upošteval pripombe, ki jih je dal odbor k osnutku zakona.

Pri podrobni obravnavi je odbor sprejel naslednji amandma:

K 35. členu: Besedilo tretjega odstavka naj se spremeni tako, da se glasi:

»Predsednik SAZU je za svoje delo odgovoren skupščini SAZU, v okviru nalog, ki jih opravlja predsedstvo, pa tudi predsedstvu.«

Odbor je predlagal to spremembo zaradi nejasno formulirane odgovornosti predsednika SAZU predsedstvu in skupščini SAZU.

Odbor je za poročevalca na seji republiškega zbora določil predsednico odbora Elo Ulrih.

Št.: 022-67/71

Ljubljana, 15. 9. 1971

Odbor za finance in proračun republiškega zbora — mnenje z dne 16. 9. 1971, št. 022-67/71.

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za znanstveno-raziskovalno delo je na seji dne 12. oktobra 1971 obravnaval predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil njen izvršni svet.

V načelni razpravi je odbor ocenil, da daje predloženi zakon dovolj možnosti za nadaljnjo rast Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ureditev, kakršna je predvidena, pomeni izpeljavo dogovorjenega koncepta Slovenske akademije znanosti in umetnosti in v tem trenutku optimalne rešitve; prek pristojnega republiškega organa kaže dosledno vztrajati in spremljati njeno uresničevanje. Ker zakon, ki je le del možnosti za urejevanje, ne more rešiti nekaterih specifičnosti delovanja in notranjih odnosov akademije, so člani odbora poudarili pomembnost statuta in drugih notranjih aktov, ki jih je treba pripraviti takoj po sprejemu tega zakona. Hkrati s tem naj se oblikuje tudi širši razvojni program akademije, v vseh teh dokumentih pa natančno uredi specifika delovanja akademije in zagotovijo raziskovalcem vse pravice in delovni pogoji, ki jim grede kot članom delovne skupnosti. Ena od oblik za nova razmerja in enakopravno sodelovanje so prav s tem zakonom predvidene znanstvene skupnosti razredov in jim pri pripravi statuta in drugih aktov velja posvetiti posebno pozornost ter zagotoviti njihov polnovreden sestav. K uresničitvi novih metod in prvin v delovanju Slovenske akademije znanosti in umetnosti naj bi pomembno prispevalo njeno aktivno vključevanje v raziskovalne dejavnosti v Sloveniji, kjer naj bi se dejavno pojavljala tudi akademija. Če bodo tako pri oblikovanju statuta širšega razvojnega programa kot vključevanja akademije v raziskovalno skupnost Slovenije tvorno sodelovali tudi delavci akademije, predvsem tisti, ki nosijo glavni delež raziskovalnega dela na tej instituciji, bosta odpadli še vedno prisotni bojazen in skrb, da delavcem akademije ne bodo v celoti zagotovljene samoupravne pravice, ki jim grede kot vsem drugim samoupravljalcem oziroma da ne bo doseženo ustrezno delovno razmerje in sodelovanje med člani akademije in delavci-raziskovalci na tej instituciji.

V podrobni razpravi je odbor k predlogu zakona sprejel naslednji amandma:

k 19. členu: Besedilo tretjega odstavka se za izrazom »dopisni člani SAZU« dopolni z besedilom »in znanstveni delavci ter raziskovalci«.

Pri volitvah znanstvenih delavcev in raziskovalcev z drugimi naslovi SAZU bi poleg članov SAZU morali sodelovati tudi znanstveni delavci in raziskovalci ustreznega razreda.

Predstavniki predlagatelja si je pridržal pravico izjave do amandmaja k predlogu zakona.

k 31. in 38. členu: V šesti alineji 31. člena kot tudi v celotnem besedilu 38. člena ni razvidno, da predsednik delovne skupnosti SAZU podpisuje sklepni račun o delovanju SAZU v preteklem letu. Ker mu je ta dolžnost naložena po drugih zakonih, bi veljalo te določbe med seboj uskladiti.

Odbor se ni strinjal z amandmajem odbora republiškega zbora za prosveto in kulturo k 35. členu in z amandmajem zakonodajno-pravne komisije k 40. členu.

Odbor se ni strinjal z amandmajem zakonodajno-pravne komisije k 1. in 6. členu predloga zakona. Opredelitev dvojne naloge SAZU mora vsekakor biti razvidna že v 1. členu, nekatere specifičnosti notranjega delovanja akademije pa terjajo tudi tisti del besedila 6. člena, za katerega zakonodajno-pravna komisija predlaga, da se črta.

Odbor predlaga prosvetno-kulturnemu zboru, da predlog zakona s predloženimi amandmaji sprejme.

Za poročevalca na seji prosvetno-kulturnega zbora je odbor določil svojega podpredsednika dr. Vlada Benka.

Št.: 022-67/71

Ljubljana, 13. 10. 1971

Zakonodajno-pravna komisija je na svoji seji dne 16. septembra 1971 obravnavala predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil izvršni svet.

V načelni razpravi je komisija ponovno opozorila, da zakonski osnutek prepodrobno ureja posamezna vprašanja, ki sodijo v statut in druge splošne akte SAZU.

Pri podrobni obravnavi besedila predloga zakona je komisija sprejela naslednje amandmaje:

K 1. členu: V tretji vrsti se črta besedilo »ima dvojno nalogo: da«.

Sprememba je redakcijskega značaja.

K 6. členu: V tretjem odstavku naj se črta zadnji stavek. V četrtem odstavku se za besedo »samoupravljanja« postavi pika in črta preostalo besedilo.

Sprememba je v skladu s splošno pripombo.

K 40. členu: Ta člen se kot nepotreben črta.

Komisija se je strinjala z amandmajem odbora republiškega zbora za prosveto in kulturo k tretjemu odstavku 35. člena.

Na seji navzoči predstavnik predlagatelja zakonskega predloga se je strinjal z amandmaji komisije.

Št.: 022-67/71

Ljubljana, 16. 9. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je na svoji seji dne 6. oktobra 1971 obravnavala amandma k predlogu zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki ga je skupščini predložil odbor republiškega zbora za prosveto in kulturo.

Komisija se je strinjala z amandmajem odbora k 35. členu predloga zakona, ki je razviden iz poročila odbora.

Št.: 022-67/71

Ljubljana, 6. 10. 1971

PREDLOG ZA IZDAJO ZAKONA
o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah
z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom
in o dvojezičnih šolah v Socialistični republiki Sloveniji

I.

Razlogi za izdajo zakona

Občani Lendave in okolice, 681 po številu, so vložili pri ustavnem sodišču SR Slovenije pobudo za uvedbo postopka, v katerem naj se ugotovi neskladnost zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v Socialistični republiki Sloveniji (Uradni list SRS, št. 7-44/65) z ustavo SR Slovenije. Osnovna misel pobude je bila, da cit. zakon jemlje ustavne pravice prebivalstvu, zlasti staršem in otrokom slovenske narodnosti, ker so prikrajšani za osnovnošolsko izobrazbo v materinem jeziku s tem, da cit. zakon določa na narodnostno mešanem območju obvezno šolanje v dvojezični šoli.

Ustavno sodišče SR Slovenije je z odločbo št. U 31/69 z dne 30. junija 1970 ugotovilo, da cit. zakon ne nasprotuje ustavi SR Slovenije in odločilo, da se postopek za oceno skladnosti cit. zakona z ustavo SR Slovenije ustavi.

Občani so v pobudi navedli tudi razloge, ki se nanašajo na nepravilno izvajanje cit. zakona, kakor tudi nekatere predloge za drugačno ureditev šolstva na narodnostno mešanem območju v Prekmurju. V zvezi s tem je ustavno sodišče SR Slovenije poslalo Skupščini SR Sloveniji svoje mnenje in predloge glede dvojezičnega šolstva. Ustavno sodišče SR Slovenije predlaga Skupščini SR Slovenije:

- da naj bi bilo narodnostno mešano območje določeno z zakonom,
- da je treba na narodnostno mešanem območju zagotoviti dosledno enakopravnost jezika narodnosti s slovenskim jezikom v javnem in družbenem življenju,
- da naj se z zakonom v dvojezičnih šolah zagotovi predvsem poprečna izobrazbena raven ter enakovredno znanje narodnega jezika, kulture in zgodovine z drugim šolami v republiki,
- da je treba ukreniti vse potrebno za dosledno izvrševanje določb cit. zakona, ki zahteva posebno usposobljenost učiteljev in vzgojiteljev v dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih zavodih,
- da bi bilo treba zagotoviti kadrovske, materialne, finančne in strokovne izvajanje modela dvojezične šole, ki bi slonel na načelih sodobne didaktike in pedagogike,
- da je treba vztrajati pri naporih, da bi na narodnostno mešanem območju zajeli v razširjeno mrežo vzgojnovarstvenih organizacij in malih šol vse otroke,
- da naj se preučijo možnosti ustanovitve ustreznih dvojezičnih srednjih šol oziroma oddelkov in
- da naj se uvede na narodnostno mešanem območju v slovenskih srednjih šolah madžarski jezik kot obvezni učni predmet.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo je v juliju 1970 predložil izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije poročilo o proučevanju položaja dvo-

jezičnega slovensko-madžarskega osnovnega šolstva v Pomurju (št. 61-139/69) z dne 8. julija 1970. V poročilu so navedene prednosti in pomanjkljivosti dvojezičnega šolstva v primerjavi s šolstvom z učnim jezikom narodnosti.

Dvojezično šolstvo ima zlasti naslednje prednosti:

— za vpis v dvojezične šole se ne zahteva ugotavljanje narodnostne pripadnosti,

— skupni pouk za učence dveh narodnosti omogoča zблиževanje otrok obeh narodnosti,

— dvojezični pouk omogoča, da se učenci naučijo oba jezika, ki se uporabljata na narodnostno mešanem ozemlju. Seznanijo se s kulturama obeh narodov in tako postanejo pomemben dejavnik dobrih odnosov med sosedi.

V poročilu je tudi poudarjeno, da vprašanja skladnosti cit. zakona z ustavo SR Slovenije ni mogoče tolmačiti formalistično s sklicevanjem na pravice, ki jih ni mogoče enako izvajati na narodnostno homogenih in narodnostno heterogenih območjih. V primeru dvojezičnega šolstva gre za uresničevanje načel, ki najbolj rešujejo probleme sožitja nacionalnih manjšin z večinskim narodom pod določenimi pogoji.

V poročilu, ki vsebuje tudi predloge za izboljšanje stanja slovensko-madžarskega dvojezičnega šolstva v Pomurju, je zlasti poudarjeno, da dvojezičnega šolstva ne kaže ukinjati, temveč ga je treba notranje izpopolniti in zagotoviti ustrezne kadrovske in materialne pogoje. Republiški sekretariat za prosveto in kulturo je v poročilu navedel nekatera načelna izhodišča, ki jih je potrebno sprejeti pred spreminjanjem in dopolnjevanjem sistema dvojezičnega šolstva. Glede nezadovoljstva staršev z dvojezično šolo je v poročilu rečeno, da dosedanje izkušnje kažejo, da je to nezadovoljstvo posledica neustreznega izvajanja cit. zakona, raznih pomanjkljivosti materialnega značaja in pomanjkanja ustrezno usposobljenih učiteljev.

Poročilo so obravnavali naslednji organi:

— odbor IS za znanost, kulturo in prosveto na 40. seji dne 8. septembra leta 1970,

— izvršni svet Skupščine SR Slovenije na 42. seji dne 17. septembra 1970,

— odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora Skupščine SRS na seji dne 7. oktobra 1970,

— odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije na seji dne 12. oktobra 1970,

— prosvetno-kulturni zbor Skupščine SRS na 15. seji dne 9. 11. 1970.

V navedenih organih so se izoblikovala naslednja stališča:

— predloge in sklepe, ki jih je dalo ustavno sodišče SR Slovenije Skupščini SR Slovenije, je treba upoštevati in poskrbeti, da se ti sklepi in predlogi izvršijo,

— dvojezično šolstvo je v preteklosti sicer pokazalo nekatere pomanjkljivosti, vendar naj tudi v prihodnosti ostane temeljni kamen družbene politike na slovensko-madžarskem dvojezičnem območju,

— strokovne službe naj formulirajo predloge za dopolnitev modela dvojezičnega šolstva na narodnostno mešanem območju v Pomurju,

— potrebna je kompleksna revizija cit. zakona, podlaga za njegove spremembe in dopolnitve naj bo akcijski program sanacije dvojezičnega šolstva, ki naj vsebuje tudi materialne obveznosti republike,

— pri pripravi osnutka zakona naj poleg predstavnikov prizadetih občinskih skupščin sodelujejo tudi predstavniki madžarske in italijanske narodnosti,

— republiški strokovni organi naj v prihodnje temeljito spremljajo in nadzorujejo izvajanje dvojezičnega pouka, obveščajo o rezultatih in pravočasno opozarjajo na morebitne težave, ki bi nastale ob uveljavljanju predlaganih sprememb.

Sedanji zakon je vsebinsko in formalno pomanjkljiv. Vsebinske pomanjkljivosti so zlasti naslednje:

— čeprav se s cit. zakonom ureja tudi vzgoja in izobraževanje pripadnikov slovenskega naroda, je v 1. členu določeno, da se v teh šolah vzgajajo in izobražujejo pripadniki italijanske oziroma madžarske narodnosti,

— v cit. zakonu se uporablja izraz: »učni jezik«, čeprav zakon ne ureja samo šole, temveč tudi vzgojnovarstvene organizacije, zato bi bilo bolj dosledno, da se v ustreznih določbah uporablja izraz: »v jeziku narodnosti«,

— glede na nekatere že izvedene dopolnitve in spremembe pri mreži dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacij je potrebno 10. člen cit. zakona spremeniti in dopolniti,

— v 13. členu cit. zakona se uporablja izraz: »enakovredno znanje obeh jezikov« in: »enakovredno seznanijo z glavnimi pridobitvami zgodovine in kulture obeh narodov«, ter izraz: »se poučuje hkrati v obeh jezikih«, kar je praktično nemogoče.

Formalne pomanjkljivosti zakona so zlasti naslednje:

— uporabljajo se izrazi, ki niso več v skladu z razvojem vzgojnoizobraževalnega sistema, npr. zavodi za predšolsko vzgojo (4. in 10. člen), predstavniki javnosti (8. in 14. člen), tehnično in pomožno osebje (tretji odstavek 9. člena), učno osebje (prvi odstavek 9. člena in 15. člen),

— posamezne določbe se ponavljajo, npr.: 5. in 11. člen, 8. in 14. člen.

Iz navedenih razlogov je izvršni svet Skupščine SR Slovenije mnenja, da je treba cit. zakon spremeniti in dopolniti.

II.

Vsebina predloga

Zakon o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji naj se izda v prečiščenem besedilu in naj temelji na naslednjih načelih:

1. Naslov zakona naj bi bil usklajen z izrazi, ki se uporabljajo v praksi, in z dejansko vsebino zakona ter naj bi se glasil: »Zakon o vzgojnoizobraževalnih organizacijah z italijanskim oziroma madžarskim jezikom in o dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacijah v SR Sloveniji«.

2. Pripadnikom italijanske in madžarske narodnosti naj bo zagotovljen enak položaj glede izbire oblike vzgojnoizobraževalnih organizacij. Da bi bila olajšana izbira oblik posameznih vrst vzgojnoizobraževalnih organizacij, naj se namesto besede: »zavodi« uporablja beseda: »organizacije«, ki ima širši pomen.

3. Na narodnostno mešanih območjih so dvojezične vzgojnoizobraževalne organizacije najbolj primerne oblike vzgoje in izobraževanja za uresničevanje sožitja posamezne narodnosti s slovenskim narodom, zato naj bodo glede tega pripadniki slovenskega naroda in pripadniki posamezne narodnosti v enakem pravnem položaju.

4. Nazivi vzgojnoizobraževalnih organizacij za pripadnike italijanske narodnosti naj se prilagodijo sedanjim nazivom. V skladu z mednarodnim sporazumom so te organizacije naslednje:

- vzgojnovarstvene organizacije v Kopru, Izoli, Piranu in v Sečovljah,
- osnovna šola v Ankaranu, Bertokih, Izoli, Kopru, Luciji, Piranu, Sečovljah, Semedeli in Strunjanu,
- poklicna šola za kovinarsko in oblačilno stroko v Izoli, ekonomska šola v Izoli in gimnaziji v Kopru in Piranu.

5. Za slovensko-madžarsko narodnostno mešano območje v občinah Lendava in Murska Sobota naj se določijo z zakonom vzgojnoizobraževalne organizacije, v katerih se bo opravljalo vzgojnoizobraževalno delo v slovenskem in madžarskem jeziku. Te organizacije naj ne bodo ustanovljene v povsem slovenskih krajih (npr. Kobilje). Mreža dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij naj se izpopolni tako, da se bodo v predšolsko vzgojo lahko vključili vsi otroci tega območja. K obstoječim vzgojnovarstvenim organizacijam naj se priključijo še vzgojnovarstvene organizacije v Kapci, Motvarjevcih in Prosenjakovcih. Na novo naj se ustanovi tudi posebna osnovna šola v Lendavi, v katero naj bi se vključevali prizadeti otroci s celotnega narodnostno mešanega območja. V interesu teh prizadetih otrok bo potrebno tudi v posebni osnovni šoli uporabljati metode dvojezičnega pouka, ki naj bodo z učnimi načrti prilagojene potrebam za usposabljanje teh otrok.

Dvojezične vzgojnoizobraževalne organizacije za pripadnike slovenskega naroda in za pripadnike madžarske narodnosti, v katerih se opravlja vzgojnoizobraževalno delo v slovenskem in madžarskem jeziku, naj bi bile:

— vzgojnovarstvene organizacije: Domanjševci, Hodoš, Lendava z dislociranimi oddelki v Čentibi, Dobrovniku, Dolini, Gaberju, Genterovcih, Kapci, Lendavi-Nafti in v Petišovcih, Motvarjevci in Prosenjakovci,

— osnovne šole: Domanjševci, Dobrovnik, Genterovci, Hodoš, Lendava z dislociranimi oddelki v Čentibi, Dolini, Gaberju, Petišovcih in v Pince Marofu, Motvarjevci in Prosenjakovci.

6. Vzgojnoizobraževalne organizacije, v katerih se vzgajajo in izobražujejo pripadniki italijanske oziroma madžarske narodnosti, naj bi se ustanovljale in prenehale samo z zakonom.

7. Dvojezične vzgojnoizobraževalne organizacije naj bi učencem omogočile, da bi se predvsem naučili materinega jezika in pridobili ustrezno znanje jezika druge narodnosti.

8. Zagotoviti je treba izobraževanje učiteljev, vzgojiteljev in pedagoških svetovalcev za vzgojnoizobraževalne organizacije za posamezne narodnosti in za dvojezične vzgojnoizobraževalne organizacije.

9. Zagotovi naj se sodelovanje predstavnikov posamezne narodnosti pri upravljanju vzgojnoizobraževalnih organizacij za posamezne narodnosti in pri upravljanju dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacij.

10. Iz sredstev SR Slovenije naj bi se zagotavljala polovica sredstev za financiranje vzgojnovarstvene dejavnosti dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij, ki naj se organizira za otroke dve leti pred vstopom v osnovno šolo, sredstva za financiranje dejavnosti srednjih šol za posamezne narodnosti in morebitnih dvojezičnih srednjih šol ter sredstva za kritje razlike pri financiranju dejavnosti vzgojnovarstvenih organizacij in osnovnih šol za posamezne na-

rodnosti ter dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij in dvojezičnih osnovnih šol, kolikor stroški izobraževanja v teh organizacijah presegajo stroške izobraževanja v vzgojnovarstvenih organizacijah in osnovnih šolah s slovenskim jezikom.

III

Finančne posledice zakona

Financiranje dejavnosti vzgojnoizobraževalnih organizacij za posamezne narodnosti in dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacij ostane nespremenjeno, razen financiranja vzgojnovarstvene dejavnosti dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij za otroke v 5. in 6. letu starosti (tj. dve leti pred vstopom v dvojezično osnovno šolo!), kjer naj bi SR Slovenija prispevala 50 % vseh sredstev in ne samo razlike v stroških za predšolsko vzgojo v dvojezični vzgojnovarstveni organizaciji.

V letu 1970 je k stroškom vzgojnovarstvene dejavnosti dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij prispevala izobraževalna skupnost SR Slovenije 273 116 din ali 41 % vseh potrebnih sredstev. Skupni stroški dejavnosti dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij so v letu 1970 znašali 665 157 din.

V letu 1971 bodo znašali skupni stroški dejavnosti dvojezičnih vzgojnovarstvenih organizacij 859 936 din. Prispevek izobraževalne skupnosti SRS pa bi v skladu z načeli predloga za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim in madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SRS znašal 402 928 din ali 50 369 din več, kot je razlika med stroški v dvojezični vzgojnovarstveni in slovenski vzgojnovarstveni organizaciji. Pri gornjem izračunu smo upoštevali, da je v letošnjem letu vključenih v dvojezične vzgojnovarstvene organizacije dve leti pred vstopom v dvojezično osnovno šolo 61,6 % vseh otrok v 5. in 6. letu starosti. Kolikor se bo v naslednjih letih vključilo v dvojezične vzgojnovarstvene organizacije dve leti pred vstopom v dvojezično osnovno šolo več otrok, se bodo stroški sorazmerno zvišali.

POROČILA

Odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora je na seji 14. 9. 1971 obravnaval predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji, ki ga je predložil Skupščini SR Slovenije izvršni svet.

V načelni razpravi se je odbor strinjal z razlogi za izdajo zakona in z načeli, na katerih naj temelji zakon.

Odbor je o problematiki dvojezičnega šolstva razpravljal dvakrat, in sicer 7. 10. 1970 o poročilu zavoda za šolstvo SR Slovenije o proučevanju položaja dvojezičnega slovensko-madžarskega osnovnega šolstva v Pomurju, 16. 4. 1971 pa o akcijskem programu nalog za dopolnitve in spremembe dvojezičnega šolstva, ki si ga je na pobudo odbora pripravil republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Glede na politično in strokovno zaostrenost problematike dvojezičnega šolstva je odbor menil, da bo moč s konkretnim programom nalog najhitreje odpraviti materialne, pedagoške, kadrovske in druge pomanjkljivosti,

ki so ovirale normalen razvoj dvojezičnega šolstva in povzročile nezaupanje dela staršev vanj. Pri tem odbor opozarja, da je sprememba zakona samo ena izmed pomembnih nalog akcijskega programa, ki bo imela za republiko tudi določene dodatne materialne obveznosti, zlasti v zvezi s sofinanciranjem vzgojnovarstvenih organizacij na dvojezičnem območju. Strokovne analize dvojezičnega šolstva so namreč pokazale, da more biti dvojezično osnovno šolstvo uspešno le, če bodo vsi otroci tega območja vsaj dve leti obiskovali dvojezične vzgojnovarstvene zavode. Zato so vzgojnovarstveni zavodi na tem območju sestavni del dopoljenega in spremenjenega sistema dvojezičnega šolstva. S tem v zvezi odbor meni, da predlog za izdajo zakona primerno razporeja materialne obveznosti za financiranje vzgojnovarstvenih zavodov med republiko in občinami.

Odbor je za poročevalca na seji republiškega zbora določil poslanca Ivana Krefta.

Št.: 61-14/71

Ljubljana, 15. 9. 1971

Odbor za finance in proračun republiškega zbora — poročilo z dne 16. 9. 1971, št. 61-14/71.

Odbor za vzgojo in izobraževanje prosvetno-kulturnega zbora — poročilo z dne 21. 9. 1971, št. 61-14/71.

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 14. 7. 1971, št. 61-14/71.

PREDLOG ZA IZDAJO ZAKONA

o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji

I.

RAZLOGI ZA IZDAJO ZAKONA

Na področju telesne kulture sta bila sprejeta dva akta: prosvetno-kulturni zbor Skupščine SR Slovenije je leta 1964 sprejel priporočilo o nadaljnjem razvoju telesne kulture v SR Sloveniji (Uradni list SRS, št. 10-61/64), Zvezna skupščina pa je leta 1968 sprejela resolucijo o telesni kulturi (Uradni list SFRJ, št. 27-336/68). Skupščinska akta ugotavljata, da so prizadevanja naše družbene skupnosti za ustrežnejši razvoj telesne kulture sicer rodila nekatere uspehe, vendar pa to področje kljub doseženim uspehom še vedno zaostaja tako za razvojem drugih družbenih področij kakor tudi za možnostmi in potrebami družbenega razvoja v celoti.

V priporočilu prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije je zlasti poudarjena nujnost tistih izhodišč, odnosov in politike o vrednotenju telesne

kulture pri nas, ki izhajajo iz dejstva, da je telesna kultura sestavni del celotnega družbenega razvoja in splošna potreba sodobnega človeka, predvsem mladine. Njen namen in naloga je, da bogati človekovo osebnost, njegovo življenje in delo. Telesna kultura prispeva k zdravju, skladni rasti in telesni krepitvi ljudi ter je prvi pogoj za delovno sposobnost in večjo delovno storilnost, oblikuje pa tudi pozitivne moralne vrednote članov socialistične družbe.

Kot vzroke zaostajanja telesne kulture za drugimi družbenimi področji ugotavljata skupščinska akta zlasti neuspešno reševanje finančnih in kadrovskih vprašanj; nepovezanost z drugimi družbenimi področji, kot so vzgoja in izobraževanje, zdravstvo, turizem, urbanizem in gospodarstvo; ozko pojmovanje vloge telesne vzgoje v celovitem učnovzgojnem procesu, za katerega morajo skrbeti vsi vzgojnoizobraževalni organi; pogosto zasledovanje zgolj tekmovalnih ciljev in vrhunskih dosežkov; slabša skrb za množičnost v telesni kulturi; še vedno ne dovolj jasno izdelan nacionalni koncept telesne kulture in nerazvito znanstveno-raziskovalno delo na tem področju. Kljub temu, da sta skupščinska akta delno prispevala k razreševanju nekaterih problemov, zlasti na področju telesne vzgoje v šolah, pa se stanje telesne kulture v celoti ni bistveno izboljšalo. Takšno stanje terja, da se tako kot druga področja družbenih dejavnosti tudi področje telesne kulture uredi z zakonom.

Razlogi za izdajo takega zakona so zlasti:

1. Nezadovoljivo stanje

Telesna kultura se je v preteklosti razvijala na svojski način in pod različnimi vplivi, saj je pogostokrat služila predvsem kot sredstvo za združevanje ljudi zaradi doseganja različnih političnih ciljev. Čedalje bolj pa telesna kultura postaja za sodobnega človeka tudi nepogrešljivo področje zadovoljevanja bioloških, psiholoških in socioloških potreb in zatorej dobiva novo in širšo funkcijo. V težnji po oblikovanju svobodne in ustvarjalne osebnosti ima lahko telesna kultura pomemben delež, vendar le taka, ki bo resnično samoupravna, svobodna in ustvarjalna in ki bo resnično last vseh članov naše družbene skupnosti ter dejansko vsakomur dosegljiva.

Seveda pa v prihodnje ne bo mogoče uresničiti take vloge telesne kulture v naši družbi brez korenitega zavestnega spreminjanja odnosa do nje. Da odnos družbe do telesne kulture do sedaj iz različnih razlogov ni bil zadovoljiv, prepričljivo ponazorujejo naslednji zgoščeni podatki iz raziskav zavoda za telesno kulturo v Beogradu, podatki zvezne komisije za telesno kulturo, analiz zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo in republiškega sekretariata za prosveto in kulturo

a) Pri testiranju učencev, starih od 8 do 19 let, so ugotovili, da njihove telesne sposobnosti zaostajajo za vrednostmi, ki so jih ugotovili v drugih državah, in za rezultati, ki so jih pokazala predhodna preverjanja telesnih sposobnosti iste populacije pri nas. V Sloveniji ima 51,2 odstotka učencev telesne okvare: slabo držo, deformirano hrbtenico ali stopala itd.

Moški v starosti od 20 do 25 let na primer pretečejo razdaljo 800 m v poprečju z enakim rezultatom kot dvanajstletni otroci, moški v starosti od 35 do 40 let pa pretečejo razdaljo 500 m v enakem času kot desetletne deklice. Več kot 40 odstotkov delavcev v starosti nad 40 let pa razdalje 500 m sploh ne preteče. Delavci v starosti od 30 do 40 let vržejo žogico v daljavo komaj tako daleč kot petnajstletni dečki.

V zadnjih letih so izjemno močno narasla obolenja srca in ožilja ter psihična in psihonevrotična obolenja. Leta 1965 je bilo na vsakih 100 prebivalcev SFR Jugoslavije ugotovljenih kar 142 različnih obolenj, telesnih okvar ali poškodb. Razen tega je bilo ugotovljeno, da znaša vitalna kapaciteta pljuč pri 22 let starih moških 4,5 l, pri 32-letnih samo še 3 l in pri 42-letnih moških le še 2 l.

Naborne komisije ugotavljajo, da število nesposobnih za služenje vojaškega roka nepretrgoma narašča. Okrog 20 odstotkov vojaških obveznikov ne izpolnjuje pogojev za služenje vojaškega roka.

b) Po podatkih popisa telesnovzgojnih objektov v letu 1971 pride v SR Sloveniji 1,45 m² koristne površine na prebivalca, kar pomeni izredno velik zaostanek za sprejetimi sklepi, ki predvidevajo 3 m² koristne površine na prebivalca, in doseženimi rezultati v nekaterih drugih državah kot npr.: Poljski 5 m², ČSSR 8 m², Veliki Britaniji 15 m² itd. 90 odstotkov občin v Sloveniji ima 2 m² ali manj koristne površine, 43,34 odstotkov občin pa celo 1 m² ali manj koristne površine na prebivalca. Obenem ugotavljamo, da zgradimo letno v Sloveniji le en objekt za telesno kulturo v občini. Pomembna je tudi ugotovitev, da imamo zelo majhno število pokritih objektov, da imamo le 0,05 m² pokrite površine na prebivalca, kar predstavlja še večji zaostanek za sprejeto normo 0,25 m² pokrite površine na prebivalca.

Leta 1963 smo imeli v SR Sloveniji 1299 telesnokulturnih organizacij s 139 958 člani, leta 1968 pa le še 955 organizacij (344 manj) s 115 517 aktivnimi člani (21 441 manj).

c) V letu 1969 smo za republiške namene vložili 0,60 odstotka sredstev iz republiškega proračuna. V istem letu je BiH namenila 1,5 odstotka, Makedonija pa 0,97 odstotkov sredstev iz republiškega proračuna.

V Sloveniji smo leta 1965 vložili v izvenšolsko telesno kulturo 19,14 N din, v letu 1968 pa 27,75 N din na prebivalca. V istih letih pa so v Vojvodini vložili 12,69 N din oziroma 32,29 N din na prebivalca. Ugotovimo lahko, da je Vojvodina leta 1965 znatno zaostajala, leta 1968 pa je, kljub porastu sredstev v Sloveniji, prehitela našo republiko za 5,54 N din na prebivalca.

Mimo le delno orisanega nezadovoljivega stanja pa so za izdajo zakona pomembni še naslednji razlogi:

2. Razdrobljena dejavnost in dosedanja nepovezanost nosilcev telesne kulture

Telesna vzgoja, šport in športna rekreacija je dejavnost, ki se izvaja v telesnovzgojnih in športnih organizacijah, delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih, vzgojnoizobraževalnih zavodih, gostinsko-turističnih organizacijah, JLA itd. Med temi organizacijami ni vedno prave povezanosti niti v okviru občin niti v republici. Vsaka od teh organizacij po svoje planira telesnokulturno dejavnost, zato ni enotnih programov razvoja in sistematičnosti. Različni nosilci, ki se na tak ali drugačen način ukvarjajo z vprašanji telesne kulture, so bolj ali manj zaprti v svoj krog delovanja in zato na področju telesne kulture ni dovolj razvito samoupravno dogovarjanje in programiranje razvoja. Zaradi te razdrobljenosti se tudi sredstva, ki so namenjena za telesno kulturo, večkrat neracionalno trošijo. Viri in uporaba sredstev so največkrat odvisni od naklonjenosti delovnih in drugih organizacij ter posameznikov do določenih športnih panog oziroma dejavnosti.

3. Neurejenost financiranja telesne kulture

Telesnokulturna dejavnost se financira iz neobveznih virov, ki so predvsem naslednji:

Proračunska sredstva občin in republike, dohodki od športnih prireditvev, prispevki delovnih organizacij v reklamne namene, sredstva športne stave in lota ter sredstva, pridobljena z različnimi nabiralnimi akcijami itd. Vendar vsa sredstva, ki se stekajo iz omenjenih virov, ne zadostujejo za normalno delovanje organizacij in organov za telesno kulturo. Viri niso obvezni niti stalni, pač pa so odvisni od prostega preudarka in naklonjenosti posameznih organov in organizacij in zato ni mogoče načrtovati in uresničevati na kratkoročnih in ne dolgoročnih programov razvoja telesnokulturne dejavnosti.

Nesistemsko financiranje je eden izmed temeljnih vzrokov zaostajanja telesne kulture za drugimi področji družbenega življenja. Ker proračunska sredstva predstavljajo manjši del skupnih sredstev, namenjenih za telesno kulturo v občinah, je dejavnost organizacij odvisna v veliki meri od drugih že naštetih nestalnih virov. Tak način zbiranja sredstev onemogoča poglobljeno strokovno in organizacijsko delo. Posledica takega načina financiranja pa je tudi vse večje odtujevanje organizacijskih in strokovnih kadrov družbenih organizacij za telesno kulturo.

4. Večja in odgovornejša vloga republik na področju telesne kulture

Po spremembah, predvidenih v osnutku amandmajev k zvezni ustavi naj bi občine in republike prevzele naloge in obveznosti, ki so bile doslej v pristojnosti zveze. Telesna kultura je integralni del splošne kulture naroda, zato morajo biti republike še posebej odgovorne za njen nadaljnji razvoj. Prevzem dosedanjih nalog federacije tudi na področju telesne kulture terjaja trdnejšo pravno ureditev te dejavnosti, zlasti pa ureditev načina njenega financiranja.

S podobnimi problemi se srečujejo tudi v drugih republikah in pokrajinah, zato si le-te prizadevajo smotno urediti telesnokulturno dejavnost in zagotoviti sistemske vire financiranja. Ta prizadevanja v drugih republikah in pokrajinah so v fazi predlogov za izdajo zakonov in osnutkov zakonov, medtem ko je SAP Vojvodina osnutek zakona o telesni kulturi že sprejela, predlog zakona pa bo sprejela predvidoma v juliju 1971.

II.

NAČELA, NA KATERIH NAJ TEMELJI ZAKON

1. *Temeljno načelo, ki naj ga uveljavlja zakon, je načelo samoupravljanja in samoupravnega združevanja na področju telesne kulture.* O položaju in razvoju telesnokulturne dejavnosti v družbi naj odločajo aktivni člani telesnokulturnih organizacij, družbeni in strokovni delavci, občani ter druge organizacije, ki so zainteresirane za nadaljnji razvoj telesne kulture in odgovorne za njeno stanje. Ustanovijo naj se *temeljne telesnokulturne skupnosti* v občinah in *republiška telesnokulturna skupnost*. Le-te naj samoupravno povezujejo vse nosilce telesne kulture: družbeno-politične skupnosti, občane in organizacije z namenom usklajevanja družbenih interesov ter oblikovanja in uresničevanja

delovnih programov na področju telesne kulture. S predlaganim samoupravnim povezovanjem nosilcev telesne kulture in ustvarjanjem ugodnejših materialnih pogojev za njen razmah pa bodo dani tudi dejanski pogoji za bolj organsko razvijanje, enakopravno vrednotenje ter čvrstejše sožitje vseh treh vidikov telesne kulture: telesne vzgoje, športa in športne rekreacije.

Najvišji organ skupnosti naj bo skupščina telesnokulturne skupnosti.

Republiško skupščino telesnokulturne skupnosti naj bi sestavljali voljeni ali imenovani člani temeljnih telesnokulturnih skupnosti, republiških strokovnih organizacij in združenj, visoke šole za telesno kulturo, družbeno-političnih organizacij in drugih samoupravnih interesnih skupnosti, delovnih organizacij s področja gospodarstva in družbenih dejavnosti ter Skupščine SR Slovenije.

Skupščino temeljne telesnokulturne skupnosti naj bi sestavljali predstavniki telesnovzgojnih, športnih, delovnih in družbeno-političnih organizacij ter združenj in predstavniki drugih interesnih samoupravnih skupnosti.

Temeljno telesnokulturno skupnost lahko ustanovi tudi več občin skupaj (medobčinska, regionalna temeljna telesnokulturna skupnost).

Telesnokulturne skupnosti naj opravljajo predvsem naslednje naloge: spremljajo in proučujejo stanje telesne vzgoje, športa in športne rekreacije z vseh vidikov, programirajo telesnokulturni razvoj v okviru načrtovanja družbenega razvoja ter pripravljajo letne in večletne programe in skrbijo za njihovo izvedbo, zagotavljajo sredstva za izpolnjevanje sprejetih programov, upravljajo s sredstvi in določajo pogoje za njihovo uporabo, skrbijo za šolanje in izpopolnjevanje kadrov ter za propagandno in založniško dejavnost, skrbijo za razmah telesne kulture in zavestno vključevanje občanov v različne aktivnosti, spodbujajo in podpirajo kakovostne dosežke na tem področju in sodelujejo z družbeno-političnimi, delovnimi ter drugimi organizacijami in občani z namenom, da rešujejo vprašanja, ki so pomembna za razvoj telesne kulture.

Z zakonom naj se določijo le splošne naloge telesnokulturnih skupnosti, podrobne naloge pa naj določijo statuti teh skupnosti. Zakon naj predpiše tudi postopek ustanavljanja telesnokulturnih skupnosti.

2. Zakon naj uveljavi *načelo programiranja in družbenega dogovarjanja*. Dejavnost telesnokulturnih skupnosti naj temelji na programih, usklajenih z družbenimi razvojnimi načrti v občinah in republiki. Skupnosti naj skrbijo za načrtni razvoj telesne kulture ter ustvarjajo pogoje za enakopravno udeležbo občanov v različnih oblikah telesnokulturnih dejavnosti z namenom zadovoljevanja njihovih potreb in interesov. Telesnokulturna skupnost, družbeno-politična skupnost ter delovne in druge organizacije naj sklenejo družbeni dogovor o urušničevanju programa, ki naj obsega zlasti sprejeti program telesnokulturne dejavnosti, potrebna finančna sredstva za realizacijo programa, načelo za delitev sredstev in obveznosti udeležencev družbenega dogovora.

3. Zakon naj uveljavi *načelo zagotovitve zadostnih in relativno stabilnih finančnih sredstev* za financiranje telesnokulturne dejavnosti na podlagi sprejetega programa temeljnih in republiške telesnokulturne skupnosti.

Telesnokulturno dejavnost v republiki in občinah bi lahko financirali na primer iz naslednjih virov:

- del prispevkov iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja,
- del prometnega davka od prometa blaga na drobno,
- del proračunskih sredstev družbeno-političnih skupnosti,
- dohodki športne stave in lota,
- dohodki od športnih prireditev,

- del sredstev iz skladov skupne porabe delovnih organizacij,
- sredstva, ki jih občani prostovoljno namenijo za telesnokulturne dejavnosti,
- lastna ustvarjena sredstva telesnokulturnih skupnosti in osnovnih organizacij,
- drugi viri.

V osnutku zakona je treba navesti najustreznejše sistemske rešitve financiranja telesnokulturnih skupnosti, in sicer na osnovi razprave o predlogu za izdajo zakona in razprav ob pripravi osnutka zakona. Najustreznejši sistemski vir financiranja bi bil del prispevka iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja, in sicer zato, ker postaja telesna kultura čedalje večja nuja in zategadelj dolžnost in pravica vsakega človeka, da skrbi za svoje zdravje in telesno sposobnost. Telesna kultura neposredno prispeva k nadaljnji rasti družbenega in osebne standarda ter plemeniti človekovo osebnost in medsebojne odnose. Povečevanje družbenih sredstev za telesnokulturno dejavnost naj bo odvisno od programov razvoja telesne kulture in porasta družbenega proizvoda.

Telesnokulturnim skupnostim bi za sprejeti program dela lahko namenili del stalnih sredstev iz dohodka družbeno-političnih skupnosti in drugih naštetih virov, za razširjeni delovni program pa bi zagotavljali ustrezni del finančnih sredstev tudi drugi udeleženci družbenega dogovora ali posamezni pogodbeni partnerji.

Telesnokulturnim skupnostim naj bodo na predlagani način zagotovljena le sredstva za njihovo funkcionalno dejavnost, investicijska sredstva za gradnjo telesnokulturnih objektov in investicijsko vzdrževanje teh objektov pa naj ustrezne družbeno-politične skupnosti predvidijo v svojih proračunih med sredstvi za negospodarske investicije.

III.

FINANČNE POSLEDICE ZAKONA

Skupščina SR Slovenije je v letu 1971 iz svojega proračuna namenila za dejavnost republiških telesnokulturnih organizacij in za druge naloge republiškega značaja 4 752 100 din, pri čemer niso upoštevana sredstva za investicije. Iz gradiva »Naloge in obveznosti republike do telesnokulturne dejavnosti«, ki ga je izdelal republiški sekretariat za prosveto in kulturo, obravnavali pa komite IS za telesno kulturo, odbor IS za znanost, prosveto in kulturo ter odbor za telesno kulturo prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije izhaja, da bi bilo potrebno za realizacijo republiškega programa na področju telesne kulture zagotoviti 9 000 000 N din.

S sprejemom ustavnih amandmajev k zvezni ustavi pa se bodo bistveno povišali stroški za izvedbo republiških nalog na področju telesne kulture, prevzetih od federacije. Za izvedbo teh nalog bi bilo potrebno dodatnih 5 do 7 000 000 din.

Za izvedbo dosedanjih nalog in prevzetih obveznosti od federacije po sprejemu ustavnih amandmajev bi bilo potrebno zagotoviti na republiški ravni približno 15 000 000 din.

Pregled dosedanjega načina financiranja telesnokulturne dejavnosti s kvantifikacijo sredstev na ravni občin, republike in federacije pripravlja republiški

sekretariat za prosveto in kulturo in bo predložen Skupščini SR Slovenije hkrati z osnutkom zakona, ki se sedaj pošilja kot predlog za izdajo zakona o telesno-kulturnih skupnostih in financiranju telesnokulturnih dejavnosti.

POROČILA

Odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora je na svoji seji 14. septembra 1971 obravnaval predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil izvršni svet.

V načelni razpravi je odbor ocenil, da je zakon nujno potreben, vendar v predlogu za izdajo zakona vsi razlogi oziroma načela, na katerih naj temelji zakon, niso ustrezno analizirani oziroma argumentirani.

Nezadostna množičnost telesne kulture in celo njeno nazadovanje, kar ima za posledico slabšanje telesne sposobnosti in zdravja mladine ter odraslih, na drugi strani pa nezdrave razmere v kvalitetnem in profesionalnem športu, zahtevajo družbeno intervencijo tudi na tem področju. Po mnenju nekaterih članov odbora je nezadovoljivo stanje posledica neizdelanega nacionalnega programa telesne kulture, ki bi bil usmerjen predvsem k množičnosti telesne kulture in k njeni vsestranosti. Ponekod so se porušila normalna razmerja med množično telesno kulturo in tekmovalnimi prireditvami. Zasedovanje zgolj tekmovalnih ciljev in vrhunskih dosežkov je povzročilo umetno vzdrževanje profesionalnega in kvalitetnega športa, za katerega se porabijo precej velika družbena sredstva. Marsikatera tekmovalna in druga vzdrževanja tekmovalnih ekip so že prešla v zabavno potrošniško sfero ali v prestižni provincializem, kar nima nič skupnega s telesno kulturo oziroma z zdravim tekmovalnim duhom, ki stvarno spodbuja množičnost telesne kulture.

Odbor je razpravljal tudi o materialnih problemih telesne kulture in ocenil, da nezadovoljivega reševanja finančnih vprašanj na tem področju ni mogoče posploševati. Očitno je profesionalni šport dokaj dobro financiran, najslabše pa množična telesna kultura. Odbor je zavzel stališče, naj se profesionalni šport izvzame iz financiranja po tem zakonu.

Bile so tudi pripombe k zamisli o ustanavljanju telesnokulturnih skupnosti kot samoupravnih interesnih skupnosti. Telesna kultura namreč ni posebno področje družbene dejavnosti; zanjo je značilna velika heterogenost ljubiteljskih in poklicnih interesov ter oblik in vsebin aktivnosti. Zato bi lahko z zakonom vnaprej določena struktura in delovno področje te skupnosti oviralo oziroma zapiralo uveljavljanje različnih interesov in pobud na tem širokem področju. S tega gledišča se zastavlja vprašanje, če je obstoječ model samoupravnih interesnih skupnosti najprimernejši in ali ne bi bilo bolj smotno prepustiti oblikovanje samoupravne organizacije, njeno vsebino in metode dela neposredno zainteresiranim dejavnikom v delovnih in drugih organizacijah, občinah in krajevnih skupnostih. Hkrati pa je seveda nujno zagotoviti telesni kulturi permanentno moralno in materialno družbeno pomoč.

Odbor je za poročevalko na seji republiškega zbora določil poslanko Vido Kastrin.

Št.: 66-4/71

Ljubljana, 15. 9. 1971

Odbor za finance in proračun republiškega zbora je na 46. seji 14. septembra 1971 obravnaval predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji, ki ga je predložil Skupščini SR Slovenije izvršni svet.

Odbor se strinja s predlagateljem, da je področje telesne kulture ne samo organizacijsko, pač pa predvsem glede financiranja neurejeno in da je to pomembno področje družbene dejavnosti treba čimprej urediti.

Med načeli, na katerih naj temelji zakon, je tudi navedeno, naj telesnokulturne skupnosti pripravljajo letne in večletne programe in skrbijo za njihovo izvedbo in zagotavljajo sredstva za izpolnjevanje sprejetih programov. Po mnenju odbora telesnokulturne skupnosti ne morejo same zagotavljati sredstev, ker nimajo primarnih virov sredstev. Sredstva je torej treba zagotoviti, vendar je vprašanje, od kje in na kakšen način ter poleg tega v kolikšni višini. Odbor meni, da ta naloga ne bo lahka, vendar bo treba tudi to vprašanje rešiti z zakonom.

Po mnenju odbora bo treba glede financiranja ločiti sredstva za financiranje množičnega vključevanja mladine v telesnokulturno dejavnost od sredstev, potrebnih za vrhunsko kvaliteto športnikov, za njihove treninge in nastope na državnih ter mednarodnih tekmovanjih in prireditvah. Profesionalni šport je seveda posebno poglavje, mimo katerega pa tudi ne moremo, saj ti športniki nujno izhajajo prek množičnega športa iz vrst vrhunskih športnikov.

Financiranje telesnokulturne dejavnosti je treba še posebej podrobno obdelati, kajti sicer programa ne bo možno izpeljati. Treba bo zagotoviti stalne vire sredstev, ki se po določenem ključu delijo na posamezne zvrsti telesne kulture. Stalni viri morajo zagotoviti tolikšna sredstva, da je zagotovljeno vsaj izvajanje minimalnega programa, sicer se bodo aktivni športni delavci morali preveč ukvarjati z iskanjem dodatnih sredstev.

Odbor tudi meni, da telesnokulturnih skupnosti brez zagotovljenih minimalnih stalnih sredstev ni mogoče začeti ustanavljati.

Odbor predlaga, da se sprejme predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture, vendar mora predlagatelj v osnutku zakona že rešiti osnovna vprašanja organizacije in financiranja telesne kulture. Navedeni morajo biti še stalni viri sredstev z oceno višine in biti morajo v realnem odnosu do sredstev, ki se sedaj dajejo iz proračunov DPS.

Za poročevalca na seji zbora je odbor določil poslanca Jožeta Lojena.

St.: 66-4/71

Ljubljana, 16. 9. 1971

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za telesno kulturo je na seji dne 12. julija 1971 obravnaval predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji, ki ga je skupščini predložil njen izvršni svet.

Odbor se je v načelu strinjal s predlogom za izdajo zakona za področje telesne kulture, katero je doslej ostajalo zunaj samoupravne sistemske ureditve. Takšno stališče je hkrati v skladu z že sprejetimi amandmaji k zvezni ustavi, ki telesno kulturo v celoti prepuščajo v pristojnost republik in pokrajin. Odbor je menil, da je povsem ustrezno, da se ustanavljanje telesnokulturnih skupnosti in financiranje telesne kulture uredita z enim zakonskim predpisom.

Člani odbora so podprli razloge za izdajo zakona; hkrati pa predlagali, da se pri tem posebej opozori na pomen in vrednost telesne kulture v okviru priprav za splošni ljudski odpor, kar v gradivu v celoti manjka.

Iz predloženega gradiva razvidna načela, na katerih naj zakon temelji, zagotavljajo samoupravno urejanje celotnega telesnokulturnega področja. S samoupravnim združevanjem, programiranjem in družbenim dogovarjanjem na področju telesne kulture so dane dovolj široke možnosti za sodelovanje vseh zainteresiranih dejavnikov, od družbeno-političnih skupnosti in delovnih organizacij do občanov, kot tudi pogoji za povezovanje vseh vidikov telesne kulture. Med načeli bi bilo potrebno v zakonu omeniti tudi medrepubliško sodelovanje pri reševanju in urejevanju tistih vprašanj v telesni kulturi, ki so skupne tudi drugim republikam.

Člani odbora so bili enotnega mišljenja, naj zakon zajame telesnokulturno področje v celoti, ne glede na način financiranja posameznih dejavnosti telesne kulture. Nekatera temeljna vprašanja naj ureja podrobneje, konkretno in točno naj določi pravice in dolžnosti republike in občin, zdravstveno službo v telesni kulturi, druga pa le načelno, ker so zajeta že v drugih predpisih, kot so npr. zakoni s področja šolstva. Ker se področje telesne kulture prepleta z vrsto drugih področij, bi bilo prav ob sprejemu tega zakona dati pobudo za koristne in nujne spremembe ter dopolnitve nekaterih drugih zakonov, tako zakona o urbanističnem planiranju glede zagotovitve prostorov za telesno kulturo, zakona o podjetjih glede skrbi za šport in rekreacijo delavcev.

Za financiranje telesnokulturne dejavnosti v republiki in občinah se je potrebno v zakonu opredeliti za najsprejemljivejše sistemske rešitve, pri čemer velja postaviti vsaj del stalnih virov. Premalo precizne določbe o financiranju bi že v samem začetku povzročale vrsto težav pri ustanavljanju in uveljavljanju telesnokulturnih skupnosti. Odbor je podprl mnenje predlagatelja, da bi bil najustreznejši sistemski vir financiranja telesne kulture del prispevka iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja, predlagal pa je, da zakon upošteva poleg drugih sredstev še sklade za vseljidsko obrambo kot sredstva, ki jih delovne organizacije namenjajo za rekreacijo svojih delavcev.

V predlogu za izdajo zakona nakazano rešitev glede zbiranja investicijskih sredstev za gradnjo in vzdrževanje telesnokulturnih objektov naj predlagatelj še podrobneje obdela in pri tem oceni, če ne bi bilo ustrežneje prepustiti zbiranje in odločanje o investicijskih sredstvih telesnokulturnim skupnostim.

Poglavje o finančnih posledicah zakona je presplošno; hkrati z zakonskim osnutkom naj zato predlagatelj pripravi temeljitejši prikaz sedanjega načina financiranja in izračun sredstev za telesno kulturo na vseh ravneh ter natančnejšo kvantifikacijo sredstev, ki jih bo potrebno v prihodnje zagotoviti na republiški ravni.

Za poročevalca na seji prosvetno-kulturnega zbora je odbor določil svojega predsednika Franceta Zupana.

Št.: 66-4/71

Ljubljana, 15. 7. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 6. 7. 1971, št. 66-4/71.

PREDLOG ZAKONA

o odvetništvu in drugi pravni pomoči

I. Splošne določbe o pravni pomoči

1. člen

Družbena skupnost zagotavlja občanom in organizacijam zaradi uveljavitve in varstva njihovih zakonitih pravic in koristi pravno pomoč z odvetništvom in z drugimi oblikami pravne pomoči po določbah tega zakona.

2. člen

Pravna pomoč po tem zakonu obsega:

- pravne nasvete;
- zastopanje in zagovor strank pred sodišči, drugimi državnimi organi in organizacijami ter pred samoupravnimi organi delovnih in drugih organizacij;
- zastopanje strank v njihovih pravnih poslih in razmerjih z drugimi strankami;
- sestavljanje listin o pravnih poslih in razmerjih;
- sestavljanje vlog v vseh pravnih postopkih;
- opravljanje vseh pomožnih pravnih storitev v zastopanju ali obrambi strank;
- opravljanje vseh drugih pravnih storitev.

3. člen

Odvetniki smejo opravljati vse zadeve pravne pomoči iz 2. člena tega zakona, druge osebe v službah pravne pomoči, ki imajo strokovno izobrazbo za dajanje pravne pomoči pa le tiste, za katere so pooblaščen s tem zakonom.

Pravno pomoč, ki jo izkazujejo uradne osebe v zvezi z opravljanjem svoje službe, urejajo posebni predpisi.

II. Splošno o odvetništvu

4. člen

Odvetništvo je samostojna družbena služba za dajanje pravne pomoči, ki jo izvršujejo odvetniki kot posamezniki ali združeni v delovni skupnosti.

Odvetnik je pri svojem delu neodvisen.

Odvetnik ne more biti v delovnem razmerju.

5. člen

Odvetniki so dolžni pri dajanju pravne pomoči iz 2. člena tega zakona skrbeti za ustavnost in zakonitost, se ravnati po načelih poklicne etike in vestno opravljati svoj poklic.

6. člen

Odvetnik ima lahko tudi zunaj kraja svojega sedeža poslovno mesto pisarne pod pogoji, ki jih za to določi statut odvetniške zbornice.

7. člen

Odvetniki imajo načeloma enak družbenoekonomski položaj in v osnovi enake pravice ter obveznosti, kot jih imajo delovni ljudje v organizacijah združenega dela.

8. člen

Odvetnik je dolžan dati stranki pravno pomoč, odreče jo lahko le iz opravičenih razlogov, ki jih določa zakon, statut odvetniške zbornice ali kodeks poklicne etike.

Odvetnik ima pravico in dolžnost v mejah zakona, kodeksa odvetniške poklicne etike in sprejetega pooblastila storiti vse, kar meni, da lahko koristi stranki, ki jo zastopa.

9. člen

Odvetnik je dolžan varovati kot tajnost, kar mu je zaupala stranka.

Odvetnik ni dolžan pričati o tistem, kar mu je zaupala stranka, ki se je obrnila nanj za pravno pomoč in ne more biti zaslišan kot priča o tistem, kar mu je zaupal obdolženec kot svojemu zagovorniku.

10. člen

Odvetnik je dolžan odkloniti pravno pomoč, če je v isti stvari zastopal nasprotno stranko, ji dal pravni nasvet ali od nje sprejel informacijo on sam ali drug odvetnik v isti pisarni ali če je kot odvetniški pripravnik delal pri odvetniku, ki je zastopal nasprotno stranko, ali če je v isti stvari delal kot sodnik, javni tožilec, javni pravobranilec, preiskovalni ali poizvedovalni organ ali kot uradna oseba v upravnem postopku.

V stvareh, v katerih je odvetnik že dajal pravno pomoč istočasno dvema ali več strankam, ne more sprejeti zastopanja v sporu med temi strankami.

V primerih, določenih v statutu odvetniške zbornice oziroma v kodeksu odvetniške poklicne etike, ima odvetnik pravico odreči pravno pomoč.

11. člen

Odvetnik ne sme biti priprt v postopku, ki je sprožen proti njemu zaradi suma kaznivega dejanja, storjenega pri opravljanju pravne pomoči, brez poprejšnjega dovoljenja senata sodišča, pri katerem teče postopek za tako kaznivo dejanje.

12. člen

Preiskava arhiva odvetniške pisarne je dovoljena samo glede vpisov in predmetov, ki so izrečno navedeni v odredbi v preiskavi. Pri preiskavi v odvetniški pisarni ne sme biti prizadeta tajnost drugih listin in predmetov.

13. člen

Družbeno-politične skupnosti ustvarjajo materialne pogoje za opravljanje odvetništva.

Družbeno-politične skupnosti, družbene organizacije in delovne organizacije lahko dajejo družbena sredstva za opravljanje odvetništva odvetnikom neposredno ali prek odvetniške zbornice.

14. člen

Odvetniki imajo pravico do nagrade za svoje delo in do povračila stroškov v zvezi z opravljenim delom.

Predpise o nagrajevanju sprejema odvetniška zbornica s pravilnikom in tarifo v soglasju z izvršnim svetom Skupščine SR Slovenije oziroma v soglasju z drugim organom, ki ga izvršni svet za to pooblasti.

Če opravi odvetnik z območja druge odvetniške zbornice posamezna dejanja v postopku pred sodiščem ali pred kakšnim drugim organom na območju SR Slovenije, se nagrada in povračilo stroškov za njegovo delo odmerja po tarifi odvetniške zbornice Slovenije, razen če se ni s stranko sporazumel za tarifo odvetniške zbornice, na območju katere ima svojo pisarno.

Kadar odmeri sodišče ali drug organ na območju SR Slovenije stranki, ki jo zastopa odvetnik, povračilo stroškov, uporabi vselej tarifo odvetniške zbornice Slovenije.

Kadar odmerjajo povračilo stroškov postopka sodišča in drugi organi federacije, uporabljajo tarifo odvetniške zbornice vselej, kadar se je reševala zadeva na prvi stopnji oziroma v predhodnem postopku pred sodiščem ali drugim organom na območju SR Slovenije.

2. Organizacija odvetništva

15. člen

Odvetniki z območja SR Slovenije se združujejo v odvetniško zbornico Slovenije, ki posluje po načelih samoupravljanja.

Odvetniška zbornica je obvezna organizacija odvetnikov, ki spremlja in proučuje razmerja in pojave v odvetništvu in pri pravni pomoči, ki imajo pomen za varstvo pravic občanov in organizacij ter skrbi za odvetništvo in njegov napredek.

Statut odvetniške zbornice lahko določi oblike združevanja odvetnikov za območje ene ali več občin.

16. člen

Odvetniška zbornica obvešča skupščinske organe družbeno-političnih skupnosti (republiško skupščino in občinsko skupščino) na svojo pobudo ali na pobudo skupščin o svojih ugotovitvah, o stanju pravne pomoči in o potrebah za pospeševanje odvetništva.

17. člen

Odvetniška zbornica sprejema statut in kodeks odvetniške poklicne etike ter druge splošne akte v skladu s tem zakonom.

Kodeks odvetniške poklicne etike je zapis načel in pravil, po katerih se ravna odvetniki pri opravljanju svojega poklica.

18. člen

Odvetniška zbornica vodi imenik odvetnikov in imenik odvetniških pripravnikov.

Odločba odvetniške zbornice o vpisu ali izbrisu ima lastnost dokončnega upravnega akta. Proti odločbam o vpisu ali izbrisu je mogoč upravni spor.

19. člen

Republiški upravni organ, pristojen za zadeve pravosodja, spremlja in proučuje delo odvetništva in pogoje za opravljanje odvetništva. V ta namen sodeluje z organi odvetniške zbornice.

3. Pridobitev in izguba pravice do odvetništva

20. člen

Splošne pogoje za pridobitev pravice do odvetništva izpolnjuje jugoslovanski državljan, ki je poslovno in zdravstveno sposoben, ki je po diplomu na pravni fakulteti opravil triletno pripravniško prakso, od tega najmanj 1 leto v odvetniški pisarni, ki je opravil pravosodni izpit, ki je sposoben poslovati v slovenskem jeziku ter je vreden zaupanja za opravljanje odvetništva.

Ni vreden zaupanja za opravljanje odvetništva, kdor je bil obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega je postal moralno neprimeren za odvetnika, ali če so bili njegovi prejšnji postopki takšni, da ne bi mogel biti sprejet med odvetnike brez škode za ugled odvetništva.

21. člen

Prakso v odvetniški pisarni nadomešča ustrezno samostojno delo v pravosodnih organih po opravljenem pravosodnem izpitu.

Sodniki vrhovnih sodišč, sodniki višjih gospodarskih sodišč, zvezni in republiški javni tožilec in njihovi namestniki, zvezni in republiški javni pravobranilec in njihovi namestniki ter profesorji pravnih znanosti na univerzi lahko postanejo odvetniki tudi brez pripravniške prakse in pravosodnega izpita.

22. člen

Odvetnik, vpisan v imenik odvetnikov druge odvetniške zbornice na območju SFRJ, lahko na območju SR Slovenije zastopa in zagovarja stranke pred sodišči, drugimi državnimi organi ali organizacijami ter samoupravnimi organi delovnih in drugih organizacij ter opravlja vse druge posle pravne pomoči po 2. členu tega zakona, ki niso vezani na sedež njegove pisarne.

Odvetnik, vpisan v imenik druge odvetniške zbornice na območju SFRJ, se lahko vpiše v imenik Odvetniške zbornice na območju SR Slovenije brez preizkušanja, ali izpolnjuje pogoje za sprejem v odvetništvo po tem zakonu.

23. člen

Če se po dovolitvi vpisa izve, da predlagatelj ni izpolnjeval pogojev za opravljanje odvetništva, obnovi odvetniška zbornica postopek za vpis v imenik na svojo pobudo, ali na predlog republiškega upravnega organa, pristojnega za pravosodje.

24. člen

Odvetnik, ki ima v določeni pravni panogi posebne strokovne kvalifikacije ali znanje, sme zahtevati, da mu odvetniška zbornica prizna specialnost v določeni pravni panogi, če izpolnjuje pogoje, predpisane s posebnim pravilnikom odvetniške zbornice.

Pravilnik iz prejšnjega odstavka izda odvetniška zbornica v soglasju z izvršnim svetom Skupščine SR Slovenije oziroma v soglasju z organom, ki ga izvršni svet za to pooblasti. Pravilnik mora obsegati določbe o panogah specializacije, vsebini in načinu preizkusa znanja, načinu prilagoditve, sestavi organa, ki preizkuša specialistično znanje in o načinu izdaje listine o priznanju specialnosti.

25. člen

Odvetniku preneha pravica do opravljanja odvetništva, ko je izbrisan iz imenika odvetnikov.

Odvetnik je izbršiše iz imenika odvetnikov:

- če izgubi jugoslovansko državljanstvo;
- če izgubi poslovno sposobnost;
- če je zoper njega izrečen varnostni ukrep prepovedi opravljanja odvetništva ali disciplinski ukrep izgube pravice do opravljanja odvetništva;
- če se sam odreče odvetništva;
- če odvetništva ne opravlja več kot eno leto brez upravičljivega razloga;
- če postane trajno zdravstveno nesposoben za opravljanje odvetništva;
- če je stopil v delovno razmerje.

4. Delovne skupnosti odvetnikov

26. člen

Odvetniki združujejo svoje delo in sredstva tako, da lahko opravljajo odvetništvo združeno v delovnih skupnostih, ki imajo praviloma enak položaj, kot organizacije na področju združenih služb.

Odvetniki, ki združujejo svoje delo in sredstva v delovni skupnosti, urejajo medsebojna razmerja s pogodbo, v skladu z določbami zakona in pravilnika o poslovanju delovnih skupnosti odvetnikov, ki ga sprejme odvetniška zbornica.

V združenem delu odvetnikov se ne smejo vzpostavljati taka razmerja, ki bi bila v nasprotju z načeli o samostojnosti odvetništva in neodvisnosti odvetnikov pri opravljanju odvetniškega dela.

27. člen

Delovna skupnost odvetnikov uporablja sredstva, ki so lastnina odvetnikov ali družbena lastnina.

Delovna skupnost odvetnikov upravlja družbena sredstva po načelih, ki veljajo za upravljanje sredstev delovnih organizacij, ki opravljajo družbene službe.

Stroške za vzdrževanje odvetniške pisarne delovne skupnosti in dohodke od opravljanja odvetništva v delovni skupnosti si delijo odvetniki v skupnosti v skladu s pogodbo.

5. Odvetniški pripravniki

28. člen

Odvetniški pripravniki se z delom v odvetniških pisarnah in v pravosodnih organih usposabljujejo za odvetniški poklic.

Odvetnik mora odvetniškega pripravnika seznaniti z vsemi opravili v zvezi z opravljanjem odvetništva.

29. člen

Pripravniška doba traja 3 leta.

Odvetniški pripravnik sme polagati pravosodni izpit po dveletni praksi. Po opravljenem pravosodnem izpitu opravlja odvetniški pripravnik v sporazumu in pod strokovnim vodstvom odvetnika, pri katerem je v praksi, določene vrste zadev pravne pomoči samostojno, kot to ureja statut odvetniške zbornice in pravilnik o pripravniški praksi v skladu s tem zakonom in zakoni o postopkih.

30. člen

Odvetniški pripravniki se združujejo v posebni sekciji odvetniških pripravnikov pri odvetniški zbornici, kakor to določa statut zbornice.

6. Odgovornost za kršitve odvetniških dolžnosti

31. člen

Odvetniki in odvetniški pripravniki so za hujše in lažje kršitve odvetniških oziroma pripravniških dolžnosti odgovorni pred disciplinskimi organi, ki jih določa statut odvetniške zbornice.

Hujša kršitev je vsaka kršitev dolžnosti, ugleda ali etike odvetništva, ki ima težji značaj glede na pomembnost ogrožene dobrine, naravo prekršene dolžnosti, večje materialne ali drugačne posledice ali glede na okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno ali opuščeno.

Statut odvetniške zbornice opredeli hujše kršitve.

Druge kršitve dolžnosti, ugleda ali etike odvetništva so lažje kršitve.

32. člen

V disciplinskih postopkih proti odvetnikom se izrekajo kot disciplinski ukrepi, opomin, ukor, denarna kazen in izbris iz imenika odvetnikov.

V disciplinskem postopku proti odvetniškim pripravnikom se izrekajo kot disciplinski ukrepi opomin, ukor in izbris iz imenika odvetniških pripravnikov.

Denarne kazni se smejo izreči v razponu, ki ga določa odvetniška zbornica s splošnim aktom.

Izbris iz imenika odvetnikov se kot disciplinski ukrep lahko izreče za dobo 6 mesecev do 5 let, izbris iz imenika odvetniških pripravnikov pa za dobo 6 mesecev do 3 let.

33. člen

V disciplinskih postopkih proti odvetnikom in odvetniškim pripravnikom se uporabljajo določbe o kazenskem postopku in določbe splošnega dela kazenskega zakonika, če ni drugače določeno s statutom odvetniške zbornice in s pravilnikom o disciplinskem postopku, ki ga sprejema odvetniška zbornica v skladu s tem zakonom in s statutom.

Disciplinske organe in njihovo sestavo določa statut odvetniške zbornice.

Odločbe disciplinskih organov odvetniške zbornice so izvršljive.

Sredstva od vplačanih denarnih kazni se uporabljajo za namene, ki jih določa statut odvetniške zbornice.

34. člen

Zoper odločbe disciplinskih organov prve stopnje je dopustna pritožba na višji disciplinski organ odvetniške zbornice.

Zoper odločbo, s katero se izreče disciplinski ukrep izbrisa iz imenika odvetniških pripravnikov, je dopustna pritožba na poseben senat vrhovnega sodišča SR Slovenije. Ta senat sestavljajo trije sodniki vrhovnega sodišča SR Slovenije in dva odvetnika, ki ju izvoli odvetniška zbornica.

III. Druge oblike pravne pomoči**35. člen**

Družbeno-politične skupnosti, organizacije združenega dela in druge organizacije lahko ustanavljajo službe pravne pomoči kot pravne posvetovalnice za dajanje pravnih nasvetov, za sestavljanje listin o pravnih poslih in razmerjih ter za sestavljanje vlog.

Službe pravne pomoči, ki jih ustanavljajo družbeno-politične skupnosti, dajejo pravno pomoč vsem občanom, službe pravne pomoči, ki jih ustanavljajo druge organizacije, pa samo članom svoje organizacije.

36. člen

Pravilnik o poslovanju službe pravne pomoči sprejme ustanovitelj v skladu s tem zakonom in v soglasju z republiškim upravnim organom, pristojnim za zadeve pravosodja.

S pravilnikom se lahko določijo način financiranja službe, pogoji in višina zaračunavanja pravnih storitev, ki ne sme biti višja od veljavne odvetniške tarife.

Za zatsopanje strank lahko službe pravne pomoči sklenejo pogodbe z odvetniki.

37. člen

Delavci, ki dajejo pravno pomoč v službah pravne pomoči, morajo imeti pravniško izobrazbo in pravosodni izpit.

Določbe glede varovanja tajnosti strank in prepovedi zastopanja nasprotnih interesov so obvezne tudi za te delavce.

IV. Prehodne in končne določbe

38. člen

Službe pravne pomoči so dolžne najpozneje v 6 mesecih po uveljavitvi tega zakona prilagoditi organizacijo in obseg poslovanja z določbami tega zakona.

39. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

OBRAZLOŽITEV

Zvezna ustava določa v 2. odst. 67. člena: »Družbena skupnost ustvarja pogoje za pravno pomoč z odvetništvom kot samostojno družbeno službo in z drugimi oblikami pravne pomoči.« V 2. točki 161. člena zvezne ustave je med področji, ki jih ureja temeljna zakonodaja, naštet tudi odvetništvo.

Zvezna skupščina je ob koncu marca 1970 glede na določbo 120. člena zvezne ustave področje odvetništva in druge pravne pomoči uredila s splošnim zakonom o odvetništvu in drugi pravni pomoči (Uradni list SFRJ, št. 15/70). S tem je omogočeno to področje urediti z republiškimi zakoni skladno s potrebami in razmerami v posameznih republikah in pokrajinah ob upoštevanju načel splošnega zakona.

Skupščina SR Slovenije je na seji republiškega zbora dne 23. 9. 1970 sprejela predlog izvršnega sveta za izdajo zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči s priloženimi tezami. Skupščina SRS je na seji republiškega zbora 24. 5. 1971 sprejela osnutek zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči z naročilom, da predlagatelj ob upoštevanju pripomb in predlogov komisije za pravosodje, zakonodajno-pravne komisije in odbora za samoupravljanje in družbeno-politični sistem pripravi predlog zakona.

Splošni zakon določa, da morajo socialistične republike in pokrajine izdati svoje zakone do konca leta 1971. Do tega datuma se uporablja zakon o odvetništvu iz leta 1957 z novelo glede določb o nagrajevanju odvetnikov iz leta 1965 in glede pogojev za pridobitev pravice do odvetništva po temeljnem zakonu o pravosodnem izpitu iz leta 1971.

Glede na priprave ustavnih amandmajev je opozoriti na osnutek ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev, iz katerega je razvidno, da ureditev odvetništva ni več predmet zvezne zakonodaje in da bo splošni zakon o odvetništvu in drugi pravni pomoči z uveljavitvijo ustavnih amandmajev prenehal veljati. Ker predlog zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči, ki se predlaga v sprejem, temelji na načelih splošnega zakona, je treba pojasniti, da so načela sedaj veljavnega splošnega zakona v celoti ustrezna osnova za ureditev pravne pomoči v skladu z razmerami in potrebami na območju SR Slovenije. Splošni zakon je bil namreč rezultat zlasti tudi slovenskih prizadevanj za ustrezno ureditev področja pravne pomoči, pri čemer so bila naša stališča v celoti osvojena.

Na dan 5. 1. 1971 je bilo vpisanih v imenik odvetnikov pri odvetniški zbornici Slovenije 242 odvetnikov, v imeniku odvetniških pripravnikov pa 11 pripravnikov. Odvetniki opravljajo odvetništvo praviloma v individualnih

pisarnah ali v režijski skupnosti, nekateri odvetniki pa so vključeni v službe pravne pomoči, katere so ustanovile bodisi občine bodisi družbene ali društvene organizacije. Poleg odvetnikov dajejo pravno pomoč strankam tudi službe pravne pomoči, organizirane kot samostojni zavodi ali kot organizacijske enote ustanoviteljev. Po sedanjih predpisih delavci v teh službah ne morejo prevzeti kazenske obrambe.

— — —

Predlog zakona je grajen na naslednjih načelih splošnega zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči:

— družbena skupnost ustvarja pogoje za pravno pomoč občanom in organizacijam z odvetništvom in z drugimi oblikami pravne pomoči;

— odvetniki smejo opravljati vse zadeve pravne pomoči, druge osebe, ki imajo strokovno izobrazbo, pa le tiste zadeve, za katere so pooblaščen z zakonom;

— odvetništvo je samostojna družbena služba, katere samostojnost se uresničuje s samoupravnim organiziranjem odvetnikov v odvetniško zbornico;

— odvetniki morajo dajati pravno pomoč vestno in pri tem skrbeti za ustavnost in zakonitost. Pri svojem delu so neodvisni, kar se kaže v tem, da imajo pravico in dolžnost storiti v mejah zakona in dovoljenih pooblastil vse, kar je po njihovem mnenju lahko koristno za stranko, kateri dajejo pravno pomoč;

— pri svojem delu odvetnik ne sme biti vezan na pogoje, ki so značilni za delovno razmerje;

— odvetnik uživa pri svojem delu imuniteto, ki se nanaša na prepoved odreditve pripora in na preiskave njegove pisarne;

— odvetnik je dolžan varovati kot tajnost, kar mu je zaupala stranka, in v kazenskem postopku ne more biti zaslišan o tem, kar mu je zaupala stranka kot svojemu zagovorniku;

— odvetnik je stranki, ki se nanj obrne, dolžan dati pravno pomoč, če njegovo delo ne bi škodovalo interesom stranke;

— pogoj za pridobitev odvetništva je diploma pravne fakultete, pravosodni izpit, splošni pogoji za zaupanje;

— dopustna je uvedba specializacije v odvetništvu;

— ni omejitve za preselitev odvetniške pisarne;

— disciplinska odgovornost v odvetništvu se zagotavlja v okviru organov odvetniške zbornice;

— odvzem pravice do odvetništva je prepuščen le odvetniški zbornici in sodnim organom;

— odvetniki opravljajo svoje delo individualno ali združeno v delovni skupnosti;

— odvetniki imajo v načelu enak družbenoekonomski položaj in v osnovi enake pravice in obveznosti do družbene skupnosti, kot jih imajo delovni ljudje v delovnih organizacijah;

— odvetniški pripravniki imajo iste pravice in dolžnosti kot odvetniki glede varovanja tajnosti in pričevanja na sodišču;

— nagrajevanje odvetnikov za njihovo delo se ureja s tarifo, ki jo sprejema odvetniška zbornica, če ni z zakonom drugače določeno;

— odvetniške zbornice samostojno sprejemajo svoje statute in kodekse odvetniške etike. Dolžne so sprejemati in proučevati pojave na področju pravne

pomoči in obveščati skupščine ustreznih družbeno-političnih skupnosti na svojo pobudo ali njihovo zahtevo;

— druga pravna pomoč se organizira kot služba za pravno pomoč pri družbeno-političnih skupnostih in pri delovnih in drugih organizacijah za dajanje nasvetov, za sestavljanje listin o pravnih zadevah in za sestavljanje vlog občanom oziroma članom;

— pravna pomoč z nastopanjem stranke po delovnih službah pravne pomoči oziroma po osebah, ki imajo iste strokovne kvalifikacije kot odvetniki, je izjema in je dopustna le na območjih, ki jih določa republika in če je z zakonom tako določeno;

— samoupravno združevanje odvetniških zbornic je v celoti prepuščeno odvetniškim zbornicam;

— republiški zakon o odvetništvu in drugi pravni pomoči mora biti izdan najpozneje do 31. decembra 1971.

Ob upoštevanju gornjih načel ima predlog zakona naslednje specifičnosti:

Po predlogu zakona dajejo odvetniki strankam pravno pomoč v celotnem obsegu, druge službe pravne pomoči pa imajo status pravnih posvetovalnic brez pravice zastopanja in obrambe strank v postopku pred sodišči in drugimi državnimi organi ter organizacijami ter samoupravnimi organi delovnih ter drugih organizacij.

Kritiki predlagane ureditve so zahtevali, da je treba delavcem v drugih službah pravne pomoči priznati pravico do zastopanja strank. Splošni zakon sicer tako možnost dopušča, vendar predlagatelj ocenjuje v skladu s stališči komisije za pravosodje in odbora za samoupravljanje in družbeno-politični sistem, da na območju SR Slovenije ni potrebe poleg odvetništva pooblaščati za zastopanje še kako drugo službo pravne pomoči. V Sloveniji je pokrita potreba po zastopanju samo z zastopanjem po odvetnikih, če upoštevamo razvitost komunikacij ali gostoto odvetništva.

Pogoji za sprejem v odvetništvo so poostreni v primerjavi s splošnim zakonom. Predlog zahteva 3-letno pripravniško prakso. Praksa, ki nadomešča obvezno enoletno prakso v odvetniški pisarni, je zožena na ustrezno samostojno delo v pravosodnih organih. Ni sprejemljivo stališče, ki zahteva, da se kot ustrezna praksa upošteva tudi samostojno pravniško delo v upravnih organih in delovnih organizacijah. Večjo zahtevnost glede strokovnih pogojev in usmerjenost prakse za pridobitev pravice do odvetništva opravičujemo s potrebo večjega strokovnega znanja, ki je pogoj za kvalitetno delo odvetnika. Predlog zakona zahteva, da mora odvetnik toliko obvladati slovenski jezik, da je sposoben poslovati v slovenskem jeziku, kar je nedvomno potrebno za dajanje pravne pomoči v Sloveniji.

Spregled pravosodnega izpita kot pogoja za pridobitev odvetništva je priznan samo diplomiranim pravnikom, ki odpravljajo v republiških pravosodnih organih strokovno najvišje funkcije. Ni sprejeto stališče, da bi se spregled pravosodnega izpita priznal vsem profesorjem prava na katerih koli visokošolskih zavodih.

Specijalizacija odvetnikov se ureja izključno v tem zakonu in sicer v okviru samoupravnega urejanja, pri čemer je javni interes varovan s soglasjem IS k pravilniku.

O delovnih skupnostih odvetnikov obsega predlog zakona le najnujnejše določbe. Zvezna ustava v 14. členu napoveduje, da bo delovanje delovnih skupnosti urejeno z zakonom. Tega zakona še ni. Na tem mestu je treba opozoriti,

da se predlagani ustavni amandmaji, kolikor se nanašajo na združeno delo občanov, bili pri sestavi predloga upoštevani.

Dislocirano poslovno mesto izven sedeža odvetniške pisarne iz 6. člena predloga naj zagotovi v naših razmerah večjo dostopnost pravne pomoči z odvetništvom.

Status odvetništva kot samostojne družbene službe se zagotavlja z družbeno-ekonomskim položajem, ki naj bi bil načeloma enak položaju delovnih ljudi v delovnih organizacijah. V predlog zakona niso bila sprejeta načela o plačevanju družbenih obveznosti odvetnikov, ker se bo to vprašanje reševalo ob noveliranju zakona o prispevkih in dohodkih občanov.

Sprejeto je načelo, da je odvetnik dolžan dati stranki pravno pomoč, če se ta nanj obrne. Zakon odloča, v katerih primerih sme odvetnik odkloniti pravno pomoč.

Določbe o imuniteti odvetnika, o preiskavi odvetniške pisarne, o možnosti za odklonitev pravne pomoči imajo namen zavarovati pravno varnost strank. Določbe o imuniteti in preiskavi so usklajene z zakonikom o kazenskem postopku.

V predlog zakona so v pričakovanju ustavnih sprememb vnesene kolizijske določbe glede nastopanja odvetnikov, vpisanih v različne odvetniške zbornice, pred sodišči v SRS. Obenem je obdržano načelo prehoda odvetnikov iz območja ene odvetniške zbornice na območju druge brez preizkušanja pogojev za vpis po tem zakonu.

Določbe o odgovornosti odvetnikov za kršitve odvetniških dolžnosti so okvirne narave in bo to področje precizneje urejeno v statutu odvetniške zbornice in v drugih njenih splošnih aktih. Med predpisanimi kaznimi je omeniti denarno kazen, ki jo temeljni zakon o delovnih razmerjih ne pozna, vendar ocenjuje predlagatelj, da je ta ukrep, kot to menijo odvetniki sami, ustrezno učinkovito sredstvo za zagotavljanje discipline.

Tarifa za pravno pomoč odvetnikov naj bi bila vezana kot doslej na ustrezno soglasje.

Ob koncu je omeniti, da je Skupščina SR Slovenije že v stališčih dne 28. 3. 1964 sprejela izhodišča, ki so tudi temelj predloga tega zakona.

Sprejetje predlaganega zakona ne bo povzročilo neposrednih finančnih obveznosti za republiški proračun.

Omeniti je treba, da ta zakon v načelu sicer zavezuje družbeno-politične skupnosti za skrb za ustrezne pogoje za delo odvetništva in drugih oblik pravne pomoči, ne nalaga pa neposrednih obveznosti.

Pri sestavi predloga zakona sta sodelovala odvetniška zbornica Slovenije in republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo.

POROČILA

Odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko republiškega zbora je na svoji 30. seji dne 16. septembra 1971 obravnaval predlog za izdajo zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil v obravnavo republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo.

V načelni razpravi je odbor ugotovil, da so bili njegovi predlogi in stališča, ki jih je dal k osnutku, upoštevani.

Odbor je nadalje ugotovil, da bo prenehal veljati splošni zakon, na osnovi katerega je izdelan ta zakon. Ker je splošni zakon upošteval v celoti stališča Slovenije, predloženi predlog zaradi tega ne zahteva nobenih sprememb in pomeni dokončno zakonsko ureditev te materije na področju SR Slovenije.

Odbor daje amandma k prvemu odstavku 20. člena, in sicer, da se v predzadnji vrstici prvega odstavka 20. člena črta stavek: »ki je sposoben poslovati v slovenskem jeziku.«

Odbor je ugotovil, da je bilo o tem problemu že veliko govora ob osnutku zakona, ter da je pomenila sedanja dikcija dobronamerno in kompromisno rešitev. V sedanji razpravi pa je odbor soglasno ugotovil, da bi zahteva, da mora odvetnik poleg drugih splošnih pogojev za opravljanje odvetniškega poklica izpolnjevati tudi pogoj, da je sposoben poslovati v slovenskem jeziku, iz političnih razlogov ne bi bila v redu. Odvetništvo bi bilo tudi edini poklic, ki bi mu zakonsko predpisoval tak pogoj. Razen tega so jezikovna vprašanja že urejena kot ustavna materija.

Če bi ostali pri sedanji dikciji prvega odstavka 20. člena, bi prišli tudi v nasprotje z 22. členom, ki odvetniku, vpisanemu v imenik odvetnikov druge odvetniške zbornice na območju SFRJ, dovoljuje vpis v imenik odvetniške zbornice SR Slovenije brez preizkušanja, ali izpolnjuje pogoje za sprejem v odvetništvo po tem zakonu.

Opozorjeno je bilo tudi na to, da se je Zveza odvetniških zbornic Jugoslavije zavzela za nekatera enotno urejena vprašanja odvetništva v republiških zakonodajah, med drugim tudi za vprašanje splošnih pogojev za pridobitev pravice do opravljanja odvetništva. Pri tem ta institucija nasprotuje ureditvi, ki bi zahtevala, da mora biti odvetnik sposoben poslovati v določenem jeziku jugoslovanskih narodov.

Pred obravnavo na tem odboru je predlog zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči obravnavala že zakonodajno-pravna komisija, ki je sprejela več stilnih izboljšav in dala tudi nekatere pripombe materialnopravne narave, s katerimi se je predlagatelj strinjal. Z njimi se strinja tudi odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko republiškega zbora.

Za svojega poročevalca je odbor določil predsednika odbora Martina Koširja.

St.: 75/2-71

Ljubljana, 20. 9. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je na svoji seji dne 14. 7. 1971 obravnavala predlog zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil izvršni svet.

V načelni razpravi komisija k predlogu zakona ni imela pripomb.

Pri podrobni obravnavi besedila predloga zakona je komisija sprejela naslednje amandmaje:

K 2. členu: V šesti alinei naj se črka »v« nadomesti z besedo »pri«.
Sprememba je redakcijskega značaja.

K 3. členu: V drugem odstavku naj se beseda »izkazujejo« nadomesti z besedo »dajejo«.

Sprememba je redakcijskega značaja.

K II. poglavju : Naslov poglavja naj se spremeni tako, da se glasi: »II. Odvetništvo«. Doda naj se podnaslov, ki naj se glasi: »1. Splošne določbe«. Sprememba oziroma dopolnitev je redakcijskega značaja.

K 4. členu : Beseda »izvršujejo« v prvem odstavku naj se nadomesti z besedo »opravljajo«.

Sprememba je redakcijskega značaja.

K 7. členu : Komisija se ni strinjala s stališčem predstavnika odvetniške zbornice, da bi morali načelo, navedeno v tem členu, konkretizirati že v tem zakonu in sicer z določbo, da odvetniki plačujejo družbene obveznosti v skladu z veljavnimi predpisi, ki veljajo za družbene obveznosti oseb v delovnem razmerju. Komisija se je strinjala s stališčem predstavnika predlagatelja zakonskega predloga, da bo treba to ustavno načelo konkretizirati v novem republiškem zakonu o prispevkih in davkih občanov ter v drugih zakonih.

K 12. členu : V drugi vrsti naj se beseda »vpisov« nadomesti z besedo »spisov«, v tretji vrsti pa črka »v« s črko »o«.

Spremembi sta redakcijskega značaja.

K 13. členu : V drugi vrsti drugega odstavka naj se besedi »delovne organizacije« nadomestita z besedami »organizacije združenega dela«.

Sprememba je potrebna zaradi uporabe enotne terminologije, ki je v skladu s terminologijo, ki jo uporabljajo amandmaji k ustavi SFRJ.

K 14. členu : Zadnji odstavek naj se kot nepotreben črta. Ureditev tega vprašanja spada v pristojnost federacije.

K 16. členu : V prvi vrsti naj se besedi »skupščinske organe« nadomestita z besedo »skupščine« in v drugi in tretji vrsti črta besedilo v oklepaju.

Sprememba je redakcijskega značaja.

K 3. točki podnaslova II. poglavja : Podnaslov naj se spremeni tako, da se glasi: »Pridobitev in izguba pravice do opravljanja odvetništva«.

Dopolnitev je potrebna zato, ker gre za pravico do opravljanja odvetništva, kar je pravilno poudarjeno v 25. členu predloga zakona.

K 20. členu : V prvi vrsti prvega odstavka se med besedo »do« in »odvetništva« vstavi beseda »opravljanja«.

Dopolnitev je utemeljena iz razlogov, navedenih k 3. točki podnaslova II. poglavja.

V peti in šesti vrsti prvega odstavka naj se črta besedilo »ki je sposoben poslovati v slovenskem jeziku«.

V tem členu predlagani pogoj »ki je sposoben poslovati v slovenskem jeziku« je v nasprotju z načelom, izraženim v 76. členu ustave SR Slovenije, ki določa, da je vsaki narodnosti, ki je narodna manjšina, zagotovljena pravica, da svobodno uporablja svoj jezik. Nadalje je treba upoštevati memorandum o soglasju (Londonski sporazum). Po mnenju komisije tudi ni treba posebej poudarjati, da posluje odvetniška pisarna v slovenskem jeziku. Zadošča ustavna določba (74. člen ustave SRS), da se poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbeno službo na območju SR Slovenije, vodi v slovenskem jeziku. Odvetništvo pa je, kot to določa 4. člen predloga zakona, samostojna družbena služba za dajanje pravne pomoči. Komisija je nadalje opozorila, da bi vztrajanje na omenjenem pogoju imelo za posledico, da bi bilo določilo prvega odstavka 20. člena v nasprotju z drugim odstavkom 22. člena.

Po mnenju komisije tudi sicer ni sprejemljivo, da bi sposobnost poslovati v slovenskem jeziku določili kot pogoj za pridobitev pravice do opravljanja odvetništva, ker lahko odvetnik na drug način zagotovi poslovanje svoje pisarne v slovenskem jeziku.

K 21. členu: Prvi odstavek naj se spremeni tako, da se glasi: »prakso v odvetniški pisarni nadomešča ustrezno samostojno delo v državnih organih in delovnih organizacijah po opravljenem pravosodnem izpitu«.

Komisija je že ob obravnavi osnutka zakona poudarila, da ni sprejemljiva rešitev, da prakso v odvetniški pisarni nadomešča ustrezno samostojno delo *le v pravosodnih organih* po opravljenem pravosodnem izpitu. Sprejetje take rešitve bi namreč imelo za posledico, da po uveljavitvi tega zakona številni pravniki s pravosodnim izpitom ne bi mogli pridobiti pravice do odvetništva. Gre za pravnike, ki so se po pravosodnem izpitu zaposlili v upravnih ter delovnih in drugih organizacijah. Med temi pravniki je nedvomno nekaj takih, ki bi bili lahko dobri odvetniki. Pri tem ni prezreti, da predlog zakona omogoča (24. člen), da odvetnik, ki ima po določeni pravni panogi posebne strokovne kvalifikacije ali znanje, sme zahtevati, da mu odvetniška zbornica prizna *specialnost* v določeni pravni panogi. Komisija je nadalje poudarila, da je treba pravnikom omogočiti prehajanje z enega delovnega področja na drugo. Rešitev, ki jo predlaga komisija pa bi nedvomno tudi prispevala k hitrejšemu razvoju odvetništva in njegovi kadrovski strukturi.

K 22. členu: V tretji vrsti drugega odstavka, naj se kot nepotrebno črta besedilo »na območju SR Slovenije«.

K 23. členu: Na koncu stavka se pika nadomesti z vejico in doda besedilo »ne glede na rok, ki je potekel od vpisa v imenik odvetniške zbornice«.

Dopolnitev je potrebna, ker bi bila sicer odvetniška zbornica glede obnove postopka vezana na roke upravnega postopka in po petih letih ne bi mogla obnoviti postopka, čeprav predlagatelj ne bi izpolnjeval pogojev za opravljanje odvetništva.

K 24. členu: V peti vrsti drugega odstavka naj se beseda »prilagoditve« nadomesti z besedo »priglasitve«.

Sprememba je utemeljena, da se odpravi očitna tiskovna napaka.

K 25. členu: V četrti alineji se med besedama »odreče« in »odvetništva« vstavi beseda »opravljanju«.

V sedmi alineji naj se besedi »je stopil« nadomestita z besedo »stopi«.

Dopolnitev oziroma sprememba je redakcijskega značaja.

K 26. členu: V prvi vrsti se med besedama »Odvetniki« in »združujejo« vstavi beseda »lahko« in črta ista beseda v drugi vrsti. V četrti vrsti naj se beseda »združenih« nadomesti z besedo »družbenih«.

Sprememba je redakcijskega značaja.

K 28. členu: V prvem odstavku se besede »za odvetniški poklic« nadomestijo z besedami »za opravljanje odvetništva«.

Sprememba je utemeljena zaradi uporabe enotne terminologije.

K 34. členu: V drugem odstavku se za besedo »odločbo« v prvi vrsti dodata besedi »prve stopnje«.

Dopolnitev je potrebna zaradi večje jasnosti. V primeru izreka disciplinskega ukrepa izbrisa iz imenika odvetnikov oziroma odvetniških pripravnikov je dopustna pritožba zoper odločbo disciplinskega organa prve stopnje neposredno na poseben senat vrhovnega sodišča SR Slovenije, ne pa na višji disciplinski organ odvetniške zbornice, kot to določa prvi odstavek tega člena.

K 37. členu : V prvi vrsti drugega odstavka naj se kot nepotrebna črta beseda »strank«, ker gre za tajnost, o kateri je govora v 9. členu predloga zakona.

Št.: 75-2/71

Ljubljana, 15. 7. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je na svoji seji 6. oktobra 1971 obravnavala amandma k predlogu zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči, ki ga je skupščini predložil odbor republiškega zbora za družbeno-politični sistem in notranjo politiko.

Komisija se je strinjala z amandmajem odbora k prvemu odstavku 20. člena, ki je razviden iz poročila tega odbora.

Št.: 75-2/71

Ljubljana, 6. 10. 1971

PREDLOG ZAKONA

o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir

1. člen

V zakonu o prekrških zoper javni red in mir (Uradni list LRS, št. 38-194/59) se črta 6. člen.

2. člen

7. člen se črta.

3. člen

Uvodno besedilo prvega odstavka 13. člena: »Lastnik, upravitelj zgradbe, predsednik hišnega sveta ali druga odgovorna oseba...« se spremeni in glasi: »Lastnik, najemnik ali oseba, ki je v poslovni stavbi oziroma stanovanjski hiši v družbeni lastnini odgovorna za red in čistočo...«.

4. člen

16. člen se spremeni in glasi:

»Z zaporom do dveh mesecev se kaznuje:

1. Kdor se pretepa ali vede na posebno nesramen, žaljiv ali surov način na javnem kraju ali na prostoru, kjer vzdržuje red delovna ali druga organizacija ali državni organ;

2. kdor izreka ali razširja vznemirljive vesti ali trditve in s tem neupravičeno povzroča zaskrbljenost ljudi;

3. kdor se klati, potepa ali berači;

4. kdor se vdaja prostituciji, pri tem sodeluje, jo dovoljuje ali podpira;

5. kdor organizira, pripravlja ali podpira dejanja spolne nemorale ali kdor dovoli, da se v njegovih prostorih opravljajo taka dejanja, kdor sodeluje pri takih dejanjih.

Pravna oseba se kaznuje za prekršek iz 2., 4. in 5. točke prejšnjega odstavka tega člena z denarno kaznijo do 5000 dinarjev.

Poleg pravne osebe se kaznuje tudi njena odgovorna oseba z denarno kaznijo do 500 dinarjev.«

5. člen

17. člen se spremeni in glasi:

»Z denarno kaznijo do 500 dinarjev ali z zaporom do trideset dni se kaznuje:

1. kdor se prepira, vpije ali kako drugače nespodobno vede na javnem kraju ali prostoru, kjer vzdržuje red delovna ali druga organizacija ali državni organ;

2. kdor se nedostojno vede proti uradni osebi pri uradnem poslovanju ali zaradi uradnega poslovanja ali ne upošteva na kraju samem odrejenega zakonitega ukrepa uradne osebe;

3. kdor je na javnem kraju pijan in vznemirja ljudi, ovira promet ali krši javno moralo;

4. kdor občutno moti okolico s hrupom, ropotom ali z razgrajanjem ali kdor kakorkoli moti nočni mir in počitek;

5. kdor brez potrebe strelja tako, da ogroža ljudi ali premoženje;

6. kdor primerno ne zavaruje nevarnih živali;

7. kdor igra z namenom, da si pridobi materialno korist, hazardne ali druge podobne igre; kdor podpira ali dovoljuje taka dejanja;

8. kdor muči živali, jih preobremenjuje ali ravna z njimi na surov način;

9. kdor lovi ali pobija ptice pevke in druge za kmetijstvo in gozdarstvo koristne živali, pobira njihova jajca, odnaša njihova gnezda ali legla;

10. kdor v nasprotju z omejitvijo oziroma prepovedjo po drugem odstavku 3. člena tega zakona uporablja zvočnike, radijske aparate, gramofone, glasbila ali druge podobne naprave;

11. kdor brez dovoljenja vžiga rakete, priredi baklado, ognjemet ali podobno prireditvev ali kdor ne upošteva ukrepov za varnost pred požarom, ki so določeni v dovoljenju iz 4. člena tega zakona;

12. kdor sramoti zastavo, grb ali drugo znamenje družbeno-politične skupnosti, njenih organov, narodnosti ali zastavo oziroma drugo znamenje družbeno-politične organizacije;

13. kdor poškoduje napis ali oznako državnega organa, delovne ali druge organizacije ali kdor raztrga, zamaže ali na drug način poškoduje ali odstrani javno nabit oglas državnega organa, delovne ali druge organizacije, v času, ko ima oglas svoj pomen;

14. kdor brez dovoljenja ali brez splošnega poziva državnega organa izobesi zastavo tuje države;

15. kdor dovoli, da je v njegovih prostorih ali na njegovem zemljišču nepriglašen ali prepovedan javen shod;

16. kdor priredi nastop ali obratuje z napravami iz 10. člena tega zakona brez dovoljenja ali nadaljuje s takimi nastopi ali obratovanjem tudi potem, ko je bilo dovoljenje preklicano; prireditelj, ki ne izvrši ukrepov, določenih v dovoljenju iz 10. člena tega zakona;

17. kdor priredi, vodi ali podpira prirejanje ali nadaljevanje nepriglašene prireditve ali prepozno priglašene ali po 8. členu tega zakona prepovedane prireditve;

18. kdor krši odredbo ali odločbo pristojnega državnega organa, s katero je prepovedan dostop ali zadrževanje na določenem kraju;

19. kdor da v javnem lokalu alkoholno pijačo mladoletniku, ki še ni star šestnajst let, pijani osebi ali skupini, v kateri je pijana oseba.

Pravna oseba se kaznuje za prekršek iz 4. do 11., 14. do 17. in 19. točke prvega odstavka tega člena z denarno kaznijo do 3000 dinarjev.

Poleg pravne osebe se kaznuje tudi njena odgovorna oseba z denarno kaznijo do 500 dinarjev.

6. člen

18. člen se spremeni in glasi:

»Z denarno kaznijo do 500 dinarjev se kaznuje:

1. kdor postavi pred zgradbo ali pred ograjo ali na zgradbo ali na ograjo kakšen predmet ali vrže ali izlije na ulico karkoli, kar bi lahko poškodovalo ljudi ali jim prizadejalo kakšno drugo škodo;

2. kdor v nasprotju s prvim odstavkom 3. člena tega zakona uporablja naprave, s katerimi se dela hrup;

3. lastnik, najemnik ali oseba, ki je v poslovni stavbi oziroma stanovanjski hiši v družbeni lastnini odgovorna za red in čistočo, če ne skrbi za čistočo hišnih tabel ali drugih napisov na zgradbi ali ki ne skrbi za to, da se odstranijo z zidov ali ograj nespodobni ali neprimerni napisi, izrazi, gesla, risbe in podobno, kar žali javno moralo ali narodno ali politično zavest občanov;

4. kdor izobesi raztrgano, zamazano ali sicer neprimerno zastavo ali ne odstrani zastave, transparentov ali drugih priložnostnih okraskov potem, ko mine razlog za izobešanje;

5. mladoletnik, ki obišče nočni lokal ali prireditve iz 15. člena tega zakona;

6. odgovorna oseba v lokalu ali na prireditvi, ki pusti mladoletniku, da v nasprotju s 15. členom tega zakona obišče lokal ali prireditve;

7. kdor nabira prostovoljne prispevke brez dovoljenja ali se ne drži omejitev in pogojev, ki so določeni v odločbi, s katero je dovoljeno nabiranje prispevkov;

Pravna oseba se kaznuje za prekršek iz 1. do 4. in 7. točke prvega odstavka tega člena z denarno kaznijo do 3000 dinarjev.

Poleg pravne osebe se kaznuje tudi njena odgovorna oseba z denarno kaznijo do 500 dinarjev.«

7. člen

V 19. členu se nadomesti beseda »10 000« z besedo »500«.

8. člen

V prvi in drugi vrsti 20. člena se nadomestijo besede »za prekršek iz 1. do 3., 5., 6. in 8. do 11. točke 16. člena ter 7., 12. do 15. in 17. točke 17. člena z besedami: »Za prekršek iz 1., 2., 4. in 5. točke 16. člena, 5., 7., 10., 11., 15., 16. in 17. točke 17. člena ter za prekršek iz 7. točke 18. člena...«.

9. člen

21. člen se črta.

10. člen

V drugem odstavku 3. člena, prvem odstavku 4. člena, tretjem odstavku 8. člena, prvem odstavku 10. člena, prvem odstavku 11. člena, v drugem od-

stavku 12. člena in v tretjem odstavku 14. člena tega zakona se nadomestijo besede »občinskega ljudskega odbora« z besedo »občine«.

V prvem odstavku 6. člena se besede »okrajnega ljudskega odbora« nadomestijo z besedo »občine«.

V drugem odstavku 20. člena se nadomestijo besede »uslužbenci ljudske milice« z besedami »delavci milice«.

11. člen

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je pooblaščen, da določi prečiščeno besedilo zakona o prekrških zoper javni red in mir.

12. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SRS«.

O B R A Z L O Ž I T E V

1. Zakon o prekrških zoper javni red in mir (Uradni list LRS, št. 38-194/59; v nadaljnjem besedilu: republiški zakon) še ni usklajen s temeljnim zakonom o prekrških (Ur. list FLRJ, št. 2/59 in Ur. list SFRJ, št. 13/65, 26/65 in št. 15/67). Novela tega zveznega zakona iz leta 1965 (Ur. list SFRJ, št. 13/65) je povečala redni maksimum denarne kazni za fizične osebe od 20 000 dinarjev na 50 000 dinarjev. Za hujše prekrške zoper varnost občanov in za druge hujše kršitve javnega reda kot tudi za hujše prekrške zoper prometno varnost se lahko predpiše kazen zopora do dveh mesecev.

Republiški zakon razvršča prekrške po teži dejanja in stopnji odgovornosti storilca v tri skupine. V prvi skupini znaša maksimum zagrožene denarne kazni 20 000 dinarjev, alternativno pa je predpisan tudi zapor do 30 dni. V drugi skupini prekrškov znaša maksimum denarne kazni 10 000 dinarjev, alternativno zagrožena zaporna kazen pa 15 dni. Za tretjo skupino prekrškov je predpisan maksimum denarne kazni v znesku 10 000 dinarjev.

Pri usklajevanju republiške zakonodaje z ustavo iz leta 1963, vprašanje zaostritve kazenskih sankcij ni bilo tako aktualno, zaradi česar predlagatelj še ni začel postopka za spremembo tega zakona, zlasti še zato ne, ker je bilo ugotovljeno, da zakon ni v nasprotju z ustavo. Leta 1965 je predlagatelj že pripravil osnutek z določenimi vsebinskimi spremembami. Ta osnutek ni bil realiziran zaradi hkratnih priprav za spremembo temeljnega zakona o prekrških, ki je bil noveliran leta 1965 in 1967. Nadaljnja priprava za spremembe in dopolnitve republiškega zakona je bila paralizirana zaradi ustavnih pooblastil, na podlagi katerih ima federacija v mejah sedanje pristojnosti pooblastila za urejanje vprašanj s področja javne varnosti, ki obsega med drugim tudi javni red in mir. Do urejanja zveznega javnega reda in miru v obliki posebnega zakona ni prišlo.

Pobuda občine Brežice je znova sprožila akcijo za noveliranje republiškega zakona.

Po mnenju predlagatelja bi morala novela urediti poleg predlaganih poviškov maksimumov denarnih kazni še nekatera vprašanja, ki so v zvezi s kaznovalno politiko (poostritev zaporne kazni za nekatere hujše kršitve),

eliminirati iz sedanjega besedila določbe, ki so jih razveljavili nekateri zvezni predpisi, in prilagoditi v manjšem obsegu znake nekaterih prekrškov obstoječi praksi, ki se je razvila pri izvajanju tega zakona. Nakazane spremembe niso takšnega obsega, da bi bil potreben nov zakon.

Predloženi predlog še ne pomeni realizacije novih ustavnih amandmajev. Novo fiziognomijo bo republiški zakon lahko dobil šele na podlagi načel o kaznovanju prekrškov oziroma na podlagi z amandmaji usklajenega temeljnega zakona o prekrških, od katerega bo republiški zakon še tudi v prihodnje odvisen.

Kazenske določbe v republiškem zakonu ne dovoljujejo učinkovitejših in strožjih ukrepov v smeri omejevanja hudih in hujših kršitev javnega reda in mira. Skupščina občine Brežice je iz teh razlogov predlagala samo povišanje maksimuma denarne kazni na znesek, ki ga dopušča novela temeljnega zakona o prekrških iz leta 1965 in v ta namen predložila Skupščini SR Slovenije predlog za izdajo novele republiškega zakona.

II. Po takem so osnovne značilnosti predloga novele republiškega zakona strožje sankcije, sprememba znakov nekaterih prekrškov, črtanje določb, ki so jih razveljavili drugi predpisi in terminološke uskladitve.

1. Za kršitve so predpisani maksimumi denarne in zaporne kazni, ki jih dopušča temeljni zakon o prekrških.

Predlog spreminja obstoječo klasifikacijo prekrškov. Za hude primere je zagrožena samo zaporna kazen do dveh mesecev. Za hujše primere sta alternativno predpisana denarna kazen do 500 dinarjev in zapor do 30 dni. Za lažje primere predvideva predlog denarno kazen do 500 dinarjev. Ta pregrupacija ima za posledico, da je uvrščenih pretežno število prekrškov iz sedanjega 16. člena v drugo skupino iz sedanjega 17. člena. Kršitve v novem 17. členu naj tvorijo jedro republiških ukrepov zoper kršitve javnega reda in miru.

Za hude primer veljajo pretepi ter drzno in nasilno vedenje na javnem kraju, razširjanje vznemirljivih vesti, klatenje in potepanje, prostitucija in dejanja spolne nemorale. Za te prekrške sta v veljavnem zakonu predpisana alternativno denarna in zaporna kazen.

Glede na določbo 32. člena temeljnega zakona o prekrških imajo organi kaznovanja prekrškov pri obravnavanju teh prekrškov težave. Zaporno kazen lahko izrečejo praviloma le tedaj, če je bil storilec za tak prekršek že kaznovan ali pa storilcu dokažejo, da je kršitev povzročila hujše posledice. Vprašanje hujše posledice je praviloma težko upoštevati kot razlog za izrek zaporne kazni. Hujše posledice imajo praviloma že znake kaznivega dejanja. To pomeni, da je uporaba strožje kazenske sankcije omejena na izredno majhno število primerov.

Prekrški, za katere predvideva predlog zaporno kazen, so po vsebini in načinu storitve družbeno negativna dejanja, ki opravičujejo ne glede na posledice oziroma storilčevo nagnjenost k prekršku uporabo strožjih kazenskih ukrepov. Praksa pozna pretepe in druge oblike surovega obnašanja, ki so vsega obsojanja vredne in kažejo na surovost ter brezobzirnost storilca do občanov in družbene skupnosti sploh (storilec na primer zruši partnerja na tla, ga brca ali hodi po njem). Pri takih dejanjih so lahko posledice neznatne (strgana ali zamazana obleka, neznatne poškodbe), zaradi česar spričo izrecne določbe temeljnega zakona o prekrških ni moč izreči predpisane kazni zopora.

Prekršek vdajanja prostituciji v posameznem primeru praviloma nima hujših posledic, le-te je v praksi tudi težko dokazati. Klot posamično dejanje je prostitucija del širše družbeno negativne dejavnosti, ki kot celota moti red in

mir v določenem družbenem okolju. Denarne kazni pri storilcih nimajo pričakovane vzgojne učinke.

Tudi pohajkovanje in potepanje v posameznem primeru praviloma nima hujših posledic. Po sedanjih predpisih storilca takega prekrška ni mogoče kaznovati z zaporno kaznijo. Potepuštvu predstavlja le prehodno stopnjo k širšemu družbeno negativnemu delovanju ali je samo ena od pojavnih oblik storilčevega širšega deliktnega ravnanja. Denarna kazen pri takih storilcih kaj malo zaleže.

Dejanja spolne nemorale so prav tako pomemben družbeno-negativen pojav, ki zahteva strožjo sankcijo.

V letu 1970 so organi za kaznovanje prekrškov obravnavali 22 408 prekrškov zoper javni red in mir. Za predrzno obnašanje je bilo kaznovanih 2943 oseb, za pretepe na javnem kraju 4140 oseb, za potepuštvu 1323 oseb, za prostitucijo pa 121 oseb. Poslednja številka obsega le dokazane primere prostitucije. Število oseb, ki se ukvarjajo s tem poslom, je dosti večje. Take osebe so upoštevane v številu, ki se nanaša na osebe kaznovane zaradi potepuštvu. V 24 primerih so bili storilci kaznovani zaradi širjenja lažnih vesti, s katerimi se kali mir in žalijo nacionalna čustva občanov (širjenja alarmantnih vesti in trditev). V 1740 primerih je bila izrečena zaporna kazen, in sicer za predrzno obnašanje, pretepanje, potepuštvu in pohajkovanje ter za prostitucijo.

Delegati občin imajo pomisleke zoper vpeljavo zaporne kazni kot edine kazni za hude prekrške, zlasti za pretepe. Dejstvo, da število pretepev raste in da jih spremljajo nasilje, surovost in brezobzirnost, pa zahteva vpeljavo ostrejšega ukrepa, ki bo pri storilcih tega prekrška dosegel večji vzgojni namen kot običajna denarna kazen. Pretepi na javnem kraju izpodkopavajo družbena prizadevanja za dvig kulturne ravni naroda in škodujejo tujskemu prometu.

Pripomba, da za lahke primere pretepev ne bo mogoče izrekati denarne kazni, ni utemeljena, ker ima sodnik za prekrške po 33. členu temeljnega zakona o prekrških možnost in pravico, da izreče namesto zopora denarno kazen, če spozna, da prekršek ni povzročil hujših posledic in obstajajo olajševalne okoliščine.

S predlogom je zvišan tudi maksimum denarne kazni, ki je predpisana za kaznovanje pravnih oseb. Maksimum denarne kazni znaša 5000 dinarjev za hude prekrške, 3000 dinarjev pa za druge primere.

V zvezi s pomisleki zakonodajno-pravne komisije, da ni mogoče v vseh primerih predpisati tudi odgovornost pravnih oseb, velja pripomniti, da je načelo objektivne odgovornosti pravne osebe izpeljano iz načela individualne odgovornosti. Storilec prekrška je vselej fizična oseba, ki je v določenem odnosu nasproti pravni osebi in pri opravljanju nalog z delovnega področja pravne osebe stori ali opusti nekaj, kar predpis opredeljuje kot prekršek. Odgovorna fizična oseba ob kršitvi predpisa ne dela v lastnem imenu, marveč v imenu pravne osebe in v lastnosti njenega pooblaščenca. Pri tem je brez pomena, ali je fizična oseba ravnala po izrecnem nalogu pravne osebe. Zaradi teh odnosov ni mogoče narediti odgovorno samo fizično osebo, ki je dejanski storilec prekrška. Temeljni zakon o prekrških določa, da je pravna oseba odgovorna, če je prišlo do prekrška z dejanjem ali opustitvijo dolžnega nadzorstva s strani organa upravljanja ali odgovorne osebe ali z dejanjem koga drugega, ki je bil upravičen ravnati v imenu pravne osebe (drugi odstavek 18. člena temeljnega zakona o prekrških).

V primerih, ko predlog predpisuje denarno kazen za pravno osebo, obstajajo zakoniti pogoji. Vznemirljiva vest se lahko razširja s tiskom, za kar je odgovorna delovna ali druga organizacija, ki izdaja časopis ali publikacijo. Prostitucijo lahko podpira gostinsko podjetje. Tudi v drugih primerih predvidene odgovornosti pravne osebe je značaj prekrška zaradi opisanih odnosov med pravno osebo in pooblaščen osebno tak, da je potrebno predpisati kazen za pravno osebo in fizično osebo.

Prekršek iz 5. točke 16. člena zakona (slepljenje ljudi, razlaganje sanj itd.) predlagatelj v zvezi s pripombo delegatov občin ni sprejet v predlog, zaradi česar odpade tudi možnost kaznovanja pravne osebe.

2. Predlog spreminja znake nekaterih prekrškov.

V prekršku iz 6. točke 16. člena zakona je treba črtati besede »kdor se izmika delu ali živi v brezdelju, čeprav je zmožen za delo«. Ta določba je v nasprotju s 36. členom ustave.

Prekršek iz 7. točke 16. člena zakona je treba uskladiti z veljavnimi predpisi in razširiti zaščito na grb in druga znamenja družbeno-političnih skupnosti, izločiti pa gospodarske organizacije. Znamenja gospodarskih organizacij doslej niso bila napadena ali ogrožena in tudi sicer ni razlogov za takšno zaščito.

Predlagatelj soglaša z mnenjem delegatov občin, da se stilistično popravi formulacija prekrška iz 6. točke 16. člena in prekrška iz 9. točke 17. člena zakona.

Predlog, po katerem naj bi se dopolnila 2. točka 17. člena z besedama »sostanovalec in« ni sprejemljiv, ker bi s tem bila prepoved motnje praktično omejena samo na stanovalce ene stanovanjske enote, prizadeti pa so po obstoječem besedilu vsaj najbližji sosedje oziroma sosednja stanovanja v bloku, če ostane znak »okolica«. Predlagatelj pa soglaša s tem, da se črtata besedi »zasebni prostor«.

Predlog za črtanje prekrška iz 3. točke 16. člena zakona ni razumljiv. Po svoji vsebini je ta prekršek dopolnitev temeljnega zakona o javnih shodih, ki je vsekakor potrebna.

V tem primeru je pomoč pri prekršku samostojno inkriminirana, uporaba prvega odstavka 24. člena temeljnega zakona o prekrških ni utemeljena. Razen tega pa določba 24. člena temeljnega zakona o prekrških nima sankcije.

Predlagatelj se strinja s predlogom zbora delegatov občin, naj se izločijo iz besedila 3. točke 18. člena zakona (odstranjevanje neprimernih napisov na zgradbah) besede »predsednik hišnega sveta«.

Upošteva je zakon o poslovnih stavbah (Ur. list SFRJ, št. 43/65), zakon o pravicah in dolžnostih stanovalcev pri upravljanju stanovanjskih hiš (Ur. list SRS, št. 36/65) in temeljni zakon o gospodarskem poslovanju s stanovanjskimi hišami v družbeni lastnini (Ur. list SFRJ, št. 35/65), predlaga predlagatelj v skladu z načelom individualne odgovornosti storilca prekrška, naj bi bili v tem primeru odgovorni lastnik, najemnik ali oseba, ki je v poslovni stavbi oziroma v stanovanjski hiši v družbeni lastnini odgovorna za red in čistočo. V tem smislu je treba spremeniti tudi 13. člen zakona o prekrških zoper javni red in mir.

Predlagatelj se strinja, da se prekršek iz 5. točke 18. člena prenese v 17. člen zakona, da bo inkriminirano dajanje alkoholnih pijač mladoletnikom strožje sankcionirano.

Pripombe delegatov občin k 5. točki 17. člena (streljanje brez potrebe na način, ki ogroža ljudi in premoženje) oziroma k 5. točki 18. člena (prepoved

dajanja alkoholnih pijač mladoletnikom) kolikor gre za problematiko, kako ugotoviti, ali je nekdo pijan, kako določiti starost mladoletnika ali uporabljati namesto izraza »nočni lokal« izraz »javni lokal« in podobne zadeve, so pobuda za morebitne drugačne rešitve v novem zakonu o republiškem javnem redu, v katerem bodo morali priti do izraza sodobnejši ukrepi za zatiranje alkoholiziranosti. Dosedanja praksa z izvajanjem teh določb v veljavnem zakonu ni imela problemov.

3. V predlog niso sprejete iz veljavnega zakona določbe 6. in 7. člena ter 14. in 15. točke 17. člena, ker so razveljavljene z zakonom o eksplozivnih snoveh (Ur. list SFRJ, št. 25/70). Zvezni zakon predpisuje dovoljenje za nabavo eksploziva, ki je po svoji vsebini tudi uporabno dovoljenje. Prav tako so z zveznim zakonom predpisani preventivni ukrepi, ki naj preprečijo zlorabe na tem področju. Tudi prekršek iz 17. točke 17. člena (kdor brez dovoljenja krošnjari) ni več aktualen in tudi sicer ne sodi v okvir javnega reda in mira. S temeljnim zakonom o blagovnem prometu (Ur. list SFRJ, št. 1/67) je ta dejavnost inkriminirana kot prekršek le, če se opravlja zunaj oblastno določenega prodajnega prostora.

Iz teh razlogov predlog delegata občine Kamnik, po katerem naj bi se obdržala prepoved krošjarjenja brez dovoljenja v zakonu o prekrških zoper javni red in mir, ni sprejemljiv.

Predlog odpravlja tudi 21. člen republiškega zakona, ki predpisuje varstveni ukrep izгона. Novela temeljnega zakona o prekrških iz leta 1965 je ta ukrep izločila iz sistema imensko navedenih varstvenih ukrepov. S tem je bilo potrjeno stališče, da varstveni ukrep izгона ni mogel uresničiti namena resocializacije storilcev prekrškov, zlasti povratnikov.

4. S predlogom je treba spremeniti tudi določene izraze (občinski ljudski odbor, okrajni ljudski odbor, uslužbenec ljudske milice), ki niso v skladu s pravnim sistemom.

POROČILO

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je na svoji 58. seji dne 16. septembra 1971 obravnavala predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir, ki ga je predložil odbor republiškega zbora za družbeno-politični sistem in notranjo politiko.

V načelni razpravi komisija k predlogu zakona ni imela pripomb.

V razpravi po členih pa je komisija sprejela naslednja predloga za spremembe in dopolnitve besedila predloga zakona:

K 10. členu: Drugi odstavek se črta.

Ta sprememba je potrebna, ker je v 10. členu tega predloga določba, da se črta 6. člen.

K 11. členu: Ta člen naj se črta.

Ta sprememba je utemeljena, ker bo treba v skladu z že veljavnimi zveznimi ustavnimi amandmaji čimprej sprejeti nov republiški zakon o prekrških in ni potrebno določati prečiščenega besedila.

Št.: 022-74/71

Ljubljana, 16. 9. 1971

OSNUTEK ZAKONA**o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov
časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani**

1. člen

SR Slovenija bo zagotovila iz svojih sredstev za izravnavanja v gospodarstvu in za pospeševanje nekaterih gospodarskih dejavnosti Časopisnemu in grafičnemu podjetju »Delo« v Ljubljani posojilo v znesku 16 000 000 din za konverzijo dela kreditov, ki jih je najelo to podjetje za modernizacijo in razširitev svojih grafičnih zmogljivosti.

2. člen

Posojilo bo dano s 5 % obrestmi in bo izplačano v štirih enakih obrokih po 4 000 000 din v letih 1972 do 1975; obresti se bodo pripisovale glavnici po enostavnem obrestnem računu.

3. člen

Casopisno in grafično podjetje »Delo« v Ljubljani mora vrniti posojilo v osmih enakih letnih anuitetah s priračunanimi interkalarnimi obrestmi; prva anuiteta dospe v plačilo 1. decembra 1976. leta.

4. člen

Za izvedbo tega zakona bo sklenjena pogodba med Socialistično republiko Slovenijo ter Časopisnim in grafičnim podjetjem »Delo« v Ljubljani; s to pogodbo bodo natančneje določeni namen uporabe posojila, ter način izplačila in način vračanja posojila.

Za Socialistično republiko Slovenijo bo sklenil pogodbo republiški sekretar za finance.

5. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SRS«.

O B R A Z L O Ž I T E V

Izvršni svet Skupščine SRS je na osnovi razprav v skupščinskih organih o predlogu za sprejetje zakona o konverziji investicijskih kreditov za ČGP »Delo« v Ljubljani in na osnovi stališča republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije (priloga št. 1) ter na osnovi gradiva ČGP »Delo« (priloga št. 2) ugotovil, da je v predlogu za sprejetje zakona nakazana konverzija dela anuitet po bančnih kreditih ČGP »Delo«, prispevek republike, ki ga je iz sredstev za izravnavanje v gospodarstvu utemeljeno izvršiti.

ČGP »Delo« republika s sprejetjem takega zakona, kot ga predlagamo v osnutku, daje le delno kompenzacijo za nekrite stroške, ki jih ima to podjetje z izdajo politično-informativnega tiska, še posebej pa z dnevnikom »Delo«.

S konverzijo se le delno znižujejo v naslednjih poslovnih letih pogodbene obveznosti ČGP »Dela«, zaradi razlike med bančno obrestno mero in predlagano

5 % obrestno mero za dolg, ki se konvertira. Konkretna višina tako zmanjšanih pogodbenih obveznosti je prikazana v prilogi ČGP »Dela« (priloga št. 2).

S predlagano konverzijo nadalje v skupnem znesku 16 000 000 dinarjev razbremenjujemo v likvidnostnem pogledu ČGP »Delo«, ki bo prejemale sredstva po štiri milijone letno v času od 1972. leta naprej, s 5 % letno obrestno mero. Podrobnejši podatki o črpanju sredstev republike in obveznostih ČGP »Dela« za vračanje kredita so razvidni iz naslednjih podatkov:

Leto	Obveznosti iz anuitet za kredite (glavnica in obresti)	Znesek v breme sredstev ZSIG	Interkalarnе obresti 5 %	Skupaj obveznosti »Dela« po konverziji	Obveznosti podjetja »Delo« po konverziji do SRS		
					skupaj anuiteta	glavnica	obresti
1	2	3	4	5	6	7	8
1971	14 983	—	—	—	—	—	—
1972	15 883	4 000	200	4 200	—	—	—
1973	14 445	4 000	410	8 610	—	—	—
1974	14 372	4 000	630	13 240	—	—	—
1975	14 300	4 000	862	18 102	—	—	—
1976					2 773	1 944	829
1977					2 773	1 965	808
1978					2 773	2 064	709
1979					2 773	2 167	606
1980					2 773	2 275	498
1981					2 773	2 389	384
1982					2 773	2 508	265
1983					2 773	2 791	—
		16 000	2102	18 102	22 202	18 103	4099

Izvršni svet SRS bo v predlogu finančnega načrta posebnega računa sredstev SR Slovenije za izravnavanje v gospodarstvu in pospeševanje nekaterih gospodarskih dejavnosti za leto 1972 bilanciral ta znesek v okviru porabe sredstev, namenjenih za izravnave in pospeševanje nekaterih gospodarskih dejavnosti in meni, da bodo viri sredstev tega finančnega načrta za naslednje leto glede na višino zneska to dopuščali.

POROČILA

Odbor za finance in proračun republiškega zbora je na 46. seji 14. septembra 1971 obravnaval osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani in gradivo o ekonomsko-finančni problematiki v časopisnih podjetjih, ki izdajajo dnevni tisk v SR Sloveniji, ki ju je predložil Skupščini SR Slovenije v obravnavo izvršni svet.

Odbor je obravnaval prvi osnutek zakona, ki ga je republiški zbor na 27. seji 16. junija 1971 sprejel kot predlog za izdajo zakona, na 42. seji 7. junija 1971.

Na seji je bilo ugotovljeno, da predlagatelj s predloženim osnutkom zakona zagotavlja podjetju »Delo« kredit v znesku 16 milijonov dinarjev, ki bo črpan v letnih obrokih po 4 milijone v letih 1972—1975, medtem ko je bilo po prejšnjem osnutku predvideno črpanje v letih 1971—1974. S to spremembo je

dana realna zagotovitev sredstev, medtem ko po prejšnjem osnutku sredstva za leto 1971 niso bila zagotovljena.

Iz priloženega osnutka pogodbe o kreditu SR Slovenije za delno konverzijo investicijskih kreditov, ki so bili najeti za modernizacijo in razširitev grafičnih zmogljivosti ČGP »Delo«, je iz 5. člena razvidno, da bo kredit uporabljen strogo namensko za odplačevanje investicijskih kreditov.

V razpravi je bilo poudarjeno, da predlagani zakon ni sistemski zakon, ker se z njim rešuje le eno od podjetij, ki izdajajo in tiskajo dnevni informativni tisk v Sloveniji. Verjetno bi obstajale tudi druge rešitve, kot na primer podražitev dnevnika »Delo«. Vendar bi to lahko povzročilo občutno zmanjšanje naklade časopisa, s čimer ne bi izboljšali finančnega položaja podjetja. V razpravi je bila predlagana tudi varianta kritja izgube pri dnevnem tisku, katero naj bi pokrila SZDL, katere organ je dnevnik »Delo«, ali republika SRS.

Kot varianta za zmanjšanje nepokritih stroškov je bila omenjena tudi možnost zmanjšanje obsega časopisa, saj dvakrat tedensko izhaja »Delo« kar na 24 straneh.

V podrobni razpravi je odbor opozoril le na napako v osnutku pogodbe. Letnico 1974 v tretjem odstavku 4. člena osnutka pogodbe je treba zamenjati z letnico 1975, v kateri mora biti črpanje kredita končano.

Po izčrpnih razpravi je odbor sklenil, da predlaga republiškem zboru, da sprejme osnutek zakona, kot je predložen.

Za poročevalca na seji zboru je odbor določil poslanca Poldeta Mačka.

Št.: 420-35/71

Ljubljana, 16. 9. 1971

Odbor za finance gospodarskega zboru je na seji dne 20. septembra 1971 obravnaval osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani kakor tudi gradivo o ekonomsko-finančni problematiki v časopisnih podjetjih, ki izdajajo dnevni tisk v SR Sloveniji, ki ju je Skupščini SR Slovenije predložil v obravnavo izvršni svet.

Odbor je obravnaval prvi osnutek zakona že na 28. seji odbora dne 14. junija 1971 in predložil zboru, da se le-ta obravnava kot predlog za izdajo zakona, kar je zbor na 26. seji dne 24. junija 1971 tudi sprejel.

Člani odbora so ugotovili, da je s predloženim osnutkom zakona zagotovljen podjetju »Delo« kredit v znesku 16 milijonov dinarjev, ki bo izplačan v štirih letnih obrokih po 4 milijone dinarjev v letih 1972—1975. Po prvem osnutku je bilo namreč predvideno, da bo kredit izplačan v letih 1971—1974. Z novim osnutkom zakona je zagotovljeno, da bodo vsa sredstva dejansko na razpolago, medtem ko po prejšnjem osnutku za letošnje leto niso bila zagotovljena.

Iz osnutka pogodbe so člani odbora tudi ugotovili, da bo kredit uporabljen strogo namensko za odplačevanje investicijskih kreditov (5. člen).

Kljub temu, da so se člani odbora sicer strinjali s predloženim osnutkom zakona, pa so hkrati tudi opozorili, da je to še en primer nesistemskega reševanja zahtevkov, saj se s tem rešuje le primer enega podjetja, ne pa problem celotnega političnega informativnega tiska v republiki. Postavljeno je bilo namreč vprašanje, ali je opravičljiva ravno taka rešitev problemov, ki obstajajo v našem političnem informativnem tisku.

Zato so člani odbora pozdravili izjavo predstavnika republiške konference SZDL, da le-ta pripravlja analizo, ki naj bi bila izhodišče za pripravo sistemskih rešitev na področju odprtih vprašanj politično-informativnega tiska v SR Sloveniji.

Člani odbora so obenem zahtevali, da naj se čimprej poda republiška bilanca sredstev in obveznosti vsaj za srednjeročno obdobje. Odbor ni dobil nobenega posebnega zagotovila, da ne bodo prekoračene obveznosti po predvidenem finančnem načrtu posebnega računa o sredstvih SR Slovenije za izravnavanje gospodarskih dejavnosti za leto 1971, kar je tudi posledica nesistemskih rešitev posameznih zahtevkov.

Odbor predlaga gospodarskemu zboru, da sprejme osnutek zakona v besedilu, kot ga je predložil izvršni svet.

Odbor je za poročevalca na zboru določil poslanca Karla Lutarja.

St.: 420-35/71

Ljubljana, 21. 9. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 16. 9. 1971, št. 420-35/71.

POROČILO

k informaciji o poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov

Odbor republiškega zbora za družbenoekonomske odnose je na seji dne 26. 10. 1971 razpravljal o poročilu komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim in družbenim dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, o informaciji o poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki jo je Skupščini SR Slovenije posredoval republiški sekretariat za delo in o informaciji o nekaterih ugotovitvah in spoznanjih sindikatov ob sprejemanju samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki jo je poslal republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

Potem ko so predstavniki predlagateljev v uvodni obrazložitvi opozorili na težave, s katerimi so se srečevale pri sklepanju družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov tako sindikalne organizacije kot tudi verifikacijska komisija, je odbor ugodno ocenil dosedanje delo vseh organov, ki so sodelovali pri realizaciji določil zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov. Odbor je menil, da so bila izhodišča, ki sta jih pri svojem delu zavzeli verifikacijska in skupna komisija, pravilna in da zasledujejo intencijo zakona in splošnih družbenih dogovorov.

Odbor se je strinjal z oceno problematike, ki je dana v vseh treh poročilih. Primanjkovali pa so mu podatki o tem, koliko se s sklenjenimi samoupravnimi sporazumi zmanjšujejo razlike v osebnih dohodkih med delavci enakih kategorij v različnih gospodarskih panogah in koliko je sklenitev samoupravnih sporazumov vplivala na splošen porast osebnih dohodkov. Ker je verifikacijska komisija izdala soglasje le za okoli 60 % samoupravnih sporazumov, je zato odbor

menil, da bi bilo treba po sprejemu vseh samoupravnih sporazumov (po podatkih iz zaključnih računov za leto 1971) izvršiti analizo le-teh. Taka analiza bo lahko šele predstavljala osnovo za nadaljevanje del v drugi fazi samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja, ko se bodo usklajevale razlike med posameznimi panogami. Pri usklajevanju razlik pa bo treba računati z različnimi nasprotovanji tako pri tistih delovnih organizacijah in panogah, ki so že zaradi svojega višjega položaja v privilegiranem položaju, kakor tudi pri onih, ki so podpisale samoupravne sporazume z namenom, da izplačajo višje osebne dohodke na račun nižje akumulativnosti.

Z navedbo teh primerov je odbor nameraval opozoriti verifikacijsko komisijo na probleme, ki se bodo pojavljali v naslednji fazi usmerjanja dohodka in delitve osebnih dohodkov. V fazi odpravljanja problemov, ki jih bo registrirala verifikacijska komisija, pa bo zato potrebno, da se nekatera določila zakona prilagodijo spremenjenim družbenim odnosom, ki se bodo pojavili, kajti na družbeno usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov moramo gledati kot na proces, ki se bo stalno izpopolnjeval.

Odbor se je tudi strinjal s stališčem verifikacijske komisije glede stališč do plačevanja nadurnega dela, nočnega dela, raznih nadomestil (dnevnic, stroški za službena potovanja), da bi se odpravile anomalije; ki so na tem področju.

Bilo je tudi izraženo mnenje, da je prav, da se faktor stimulacije limitira v primerih, ko posamezne delovne organizacije dosegajo nadpovprečne dohodke, neodvisno od svojega dela. Odbor pa se zaveda, da bo mogoče šele v fazi usklajevanja doseči, da bo faktor stimulacije res prikazal tako produktivnost dela in učinkovitost uporabe razpoložljivih sredstev v posameznih delovnih organizacijah ter vplival na višino osebnih dohodkov.

Poslanci so menili, da družbeno usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov vpliva na stabilizacijo gospodarskih in družbenih gibanj in so menili, da je treba zagotoviti, da tudi druge republike usmerjajo delitev dohodka na podoben način. To še toliko bolj, ker je na tem področju v naši republici doseženo največ, kljub temu, da predstavlja pri nas delež osebnih dohodkov v narodnem dohodku republike relativno najmanjši del.

Odbor republiškega zbora za družbenoekonomske odnose predlaga republiškemu zboru, da sprejme poročila predlagateljev kot osnovo za razpravo o poteku samoupravnega sprozumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in da jim s tem nudi vso podporo pri njihovem nadaljnjem delu.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanca Jožeta Florjančiča.

St.: 420-32/71

Ljubljana, 26. 10. 1971

Komisija za razvoj samoupravnega prava v delovnih organizacijah enotnega zbora delovnih skupnosti Skupščine SR Slovenije je na svoji 12. seji dne 25. oktobra 1971 razpravljala o poročilu komisije za pripravo osnutkov splošnih družbenih dogovorov v zvezi s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem o merilih za usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki ga je Skupščini SR Slovenije poslala ustrezna komisija, informaciji o poteku samoupravnega spo-

razumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki jo je Skupščini SR Slovenije posredoval republiški sekretariat za delo in o nekaterih ugotovitvah in spoznanjih sindikatov ob sprejemanju samoupravnih sporazumov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki jih je Skupščini SR Slovenije poslal republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

Potem ko so predstavniki predlagateljev v uvodni obrazložitvi podali preglede poteka družbenega in samoupravnega dogovarjanja in opozorili na težave, na katere so naleteli pri svojem delu, je komisija soglasno pozitivno ocenila dosedanje delo vseh organov, ki so se angažirali v procesu sprejemanja družbenih in samoupravnih dogovorov. Ob tem je ugotovila, da je bilo kljub razmeroma kratkemu času opravljeno pomembno delo, ki bo pomagalo razreševati ne samo določene socialne probleme, ampak bo imelo tudi pozitiven učinek na usmeritev gospodarskih gibanj. S tem v zvezi je komisija vsem, ki so pri tem delu sodelovali, izrekla svoje priznanje. Komisija tudi meni, da so izhodišča, ki sta jih imeli pri svojem dosedanjem delu tako revizijska in skupna komisija, sprejemljiva in da zasledujejo intencije zakona in splošnih družbenih dogovorov. Zaradi tega tem izhodiščem izreka podporo.

V razpravi je komisija ugotovila, da smo pri izvajanju zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o delitvi dohodka in osebnih dohodkov opravili šele prvo fazo in da bo naslednja naloga spreminjanje delovanja sklenjenih sporazumov ter na osnovi analiz tega delovanja avtentična revizija oziroma dopolnitve. Pri tem pa je posebej ugotovila, da samo skozi proces dogovarjanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov ne moremo rešiti vseh vprašanj, ki se nanašajo zlasti na primarno delitev dohodka. Razlike med posameznimi panogami, ki izhajajo predvsem iz njihovega položaja, bomo morali opraviti z drugimi spremembami v ekonomskem sistemu, ker skozi mehanizem dogovarjanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov tega ne moremo doseči.

Komisija je bila tudi mnenja, da je v načelu pravilno stališče, da se faktor stimulacije ne limitira. Bila pa je tudi mnenja, da se v posameznih primerih, ko posamezne delovne organizacije dosegajo nadpovprečne osebne dohodke neodvisno od svojega dela, vendar postavijo neke zgornje meje, da se tako izognemo večjim deformacijam. To je toliko bolj pomembno, dokler se z drugimi ukrepi ne izenačijo pogoji za pridobivanje dohodka.

Komisija je prav tako podprla vztrajanje sindikatov, da se v samoupravnih sporazumih določijo minimalna izločanja za težje pogoje dela, za izobraževanje, za stanovanjsko izgradnjo ipd.

Za svojega poročevalca je komisija določila poslanca dr. Franca Jurca.

St. 420-32/71

Ljubljana, 25. 10. 1971

PREDLOG ODLOKA

o soglasju k pogodbi o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« - Piran

Na podlagi 4. točke XXXIV. in 1. točke XXXV. amandmaja k ustavi SFRJ, in 2. točke VII. amandmaja k ustavi SR Slovenije ter v zvezi z določbo četrtega odstavka 241. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji republiškega zbora in na seji enotnega zbora delovnih skupnosti dne 27. oktobra 1971 sprejela

ODLOK

o soglasju k pogodbi o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« — Piran

Daje se soglasje k pogodbi o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za izgradnjo turističnega projekta »Bernardin« — Piran, ki je bila podpisana 18. junija 1971 v Washingtonu.

OBRAZLOŽITEV

S pogodbo z dne 18. junija 1971, podpisano med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, je SFRJ prevzela vlogo garanta k pogodbi, podpisani med hotelom »Bernardin« iz Pirana in Mednarodno banko za obnovo in razvoj. Pogodba je bila podpisana po odobritvi ZIS, in sicer potem, ko je ta dobil soglasje izvršnih svetov republik in pokrajin.

S to pogodbo se je federacija med drugim obvezala, da bodo dospele terjatve (glavnica, obresti in stroški) iz posojila, ki se odobrava v raznih valutah v protivrednosti 10 milijonov ameriških dolarjev, v redu plačevale. Glavni dolžnik v tem poslu je hotel »Bernardin«, ki posluje v sklopu podjetja Emona, prvi garant pa je Ljubljanska banka, ki daje tudi kredit v višini 61 % investicijske vsote. Kredit Mednarodne banke predstavlja 39 % predvidene investicije. Federacija kot garant garantira predvsem, da ne bo spreminjala pogojev poslovanja podjetja in mu tako omogočila redno plačevanje dospelih obveznosti, po drugi strani pa končno nastopa kot subsidiarni dolžnik.

Mednarodna banka je, preden je sklenila posojilno pogodbo, opravila običajno preverjanje finančne sposobnosti pogodbenega partnerja in analizo investicijske naložbe.

Po določitih XXXIV. in XXXV. amandmaja k ustavi SFRJ morajo republiške skupščine dati soglasje k mednarodnim pogodbam, iz katerih izvirajo posebne obveznosti za eno ali več republik ali avtonomnih pokrajin. S posebno subsidiarno pogodbo bo federacija prenesla svoje obveznosti do Mednarodne banke na ustrezne republike, SR Slovenija pa bo sklenila take pogodbe z občino Piran ter z investitorjem in Ljubljansko banko.

Glede na tak položaj je odbor po daljši razpravi sprejel sklep, s katerim predlaga republiškemu zboru, da sprejme odlok o soglasju v predlaganem besedilu.

POROČILA

Odbor za finance in proračun republiškega zbora je na 48. seji 26. oktobra 1971 obravnaval predlog zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za gradnjo turističnega projekta »Bernardin« — Piran, podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu, ki ga je predložil Skupščini SR Slovenije zvezni izvršni svet.

V načelni razpravi je odbor podprl napore, da se tudi v Sloveniji pristopa k čim intenzivnejši gradnji turističnih objektov in je v načelu soglašal, da se tudi slovenska obala na Jadranu ustrezno uredi in zazida.

V razpravi o gradivu, ki je bilo predloženo odboru, je bilo izrecno poudarjeno, da je sklepanje zelo oteženo, ker se s sprejetjem odloka o soglasju k zakonu sprejemajo tudi zelo velike obveznosti za republiko, ki izhajajo iz pogodbe z Mednarodno banko.

Izvršni svet SR Slovenije je razpravljal o gradnji »Bernardina« na 72. in 73. seji v maju in juniju letos, pogodba z Mednarodno banko je bila podpisana 18. junija, pogodba med Ljubljansko banko in hotelom »Bernardin« oziroma »Emona« je bila podpisana v začetku julija letos, vendar je predlog zveznega zakona o garanciji prvi dokument, ki ga je Skupščina SR Slovenije v tej zvezi prejela.

Odbor ponovno v tem primeru kritizira časovno stisko in ne dovolj dokumentiran predlog, ki mu je bil dan v obravnavo, zlasti pa še odsotnost predstavnika izvršnega sveta.

V podrobni obravnavi je odbor skušal ugotoviti, kakšne finančne posledice ima sprejetje soglasja za SR Slovenijo.

Iz ustnih pojasnil predstavnikov republiškega sekretariata za finance, republiškega sekretariata za gospodarstvo, Ljubljanske banke in podjetja »Emona« je odbor ugotovil, da bi morala republika Slovenija na podlagi predloženega zakona prevzeti naslednje obveznosti:

— plačilo anticipativnih obresti (2,5 ‰), plačljivih v času graditve hotela (ustrezen republiški zakon še ni sprejet, pač pa je v izdelavi osnutek zakona)	80,7 mio din
— beneficirane obresti (2,5 ‰), plačljive ob zapadlosti anuitet skozi celotno odplačilno dobo	80,7 mio din
— dodatne obresti (3 ‰), plačljive ob zapadlosti anuitet skozi celotno odplačilno dobo	96,6 mio din
	<hr/>
	258,0 mio din

SR Slovenija mora nadalje v skladu s točko 3.03 sporazuma o garanciji kot garant zgraditi, oziroma poskrbeti, da se zgradijo do 30. junija 1975 tudi naslednji infrastrukturni objekti:

- razširitev in izboljšanje glavne dostopne poti od Škofij do Portoroža;
- kompletirati in razširiti kanalizacijski sistem na področju Portoroža in Pirana;

— zagotoviti peš pot od »Bernardina« do Pirana;

— izdelati študijo za izboljšanje prometa in problema parkiranja v Piranu.

Odboru ni bilo pojasnjeno, kako in iz katerih virov bodo zagotovljena sredstva za financiranje omenjenih infrastrukturnih del in za prestavitev ladjedelnice. V razpravi je bilo omenjeno, da bo kanalizacijo zgradila občina Portorož, vendar pismenih zagotovil za to ni. Odboru je znano, da obstaja več variant modernizacije ceste od Škofij do Portoroža, ni pa bilo dano pojasnilo, kolikšen znesek bo terjala modernizacija ceste ob slovenski obali in kdo bo ta sredstva zagotovil.

Ker na seji ni bil navzoč predstavnik izvršnega sveta, ki bi na vsa odprta vprašanja lahko dal pojasnila, zlasti glede možnosti in plačil dosedanjih republiških obveznosti (prenos obveznosti s federacije, nelikvidnost itd.), odbor ni mogel zavzeti dokončnega stališča do predloga tega zakona. Dva člana odbora sta se zavzela, da se sprejme odlok o soglasju k predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji, šest prisotnih članov pa zaradi odprtih problemov ne more na podlagi predloženega gradiva in nepopolne dokumentacije zavzeti dokončnega stališča.

Za poročevalca na seji zbora je odbor določil poslanko Magdo Mihelič.

St.: 402-170/71

Ljubljana, 26. 10. 1971

Začasna komisija enotnega zbora za proučitev vprašanj s področja družbeno-ekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbeno-političnih in samoupravnih skupnosti je na seji dne 27. 10. 1971 obravnavala predlog zakona o soglasju k pogodbi o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« — Piran, ki ga je Skupščina SR Slovenije poslal v obravnavo zvezni izvršni svet.

Začasna komisija je v načelni razpravi ugotovila, da se je federacija s pogodbo z dne 18. 6. 1971 obvezala, da se bodo dospele terjatve iz posojila, ki jih daje Mednarodna banka za obnovo in razvoj, v redü plačevale. Glavni dolžnik pri tem poslu je hotel »Bernardin«, ki posluje v sklopu podjetja »Emona«, prvi garant pa je Ljubljanska banka. Federacija nastopa le kot subsidiaren dolžnik, kot garant pa se zavezuje, da ne bo spreminjala pogojev poslovanja podjetja, da ne bi mogel izpolnjevati svojih obveznosti. S subsidiarno pogodbo bo federacija svoje obveznosti do Mednarodne banke prenesla na ustrezne republike.

Po daljši razpravi je začasna komisija zavzela naslednja stališča:

— Pred začetkom realizacije projekta je treba izdelati študijo o onesnaženju morja. Ker se predvideva, da bo morje v piranskem zalivu v določenem času že tako onesnaženo, da bo prepovedano kohanje, se dvomi v predvideno rentabilnost turističnega objekta.

— Čeprav je izvršni svet že v maju in juniju letos razpravljajl o gradnji »Bernardina«, je predlog zveznega zakona o garanciji prvi dokument, ki ga je v tej zvezi prejela Skupščina SR Slovenije. S tem je skupščina postavljena pred dejstvo, da prevzame republika na podlagi predloženega zakona nove obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, sklenjene z Mednarodno banko ter med »Emono« in Ljubljansko banko (po dosedaj veljavnih predpisih).

Po daljši razpravi je začasna komisija sklenila predlagati enotnemu zboru delovnih skupnosti, da sprejme odlok o soglasju v predlaganem besedilu.

Za svojega poročevalca je začasna komisija določila poslanca Janeza Vidmarja.

St.: 402-170/71

Ljubljana, 27. 10. 1971

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 26. 10. 1971, št. 402-170/1.

PREDLOG ODLOKA

**o soglasju k sporazumu o garanciji med SFRJ Jugoslavijo
in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782
(turistični projekt »Babin Kuk«)**

Na podlagi 4. točke XXXIV. in 1. točke XXXV. amandmaja k ustavi SFRJ in 2. točke VII. amandmaja k ustavi SR Slovenije ter v zvezi z določbo četrtega odstavka 241. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji republiškega zbora in na seji enotnega zbora delovnih skupnosti dne 27. oktobra 1971 sprejela

ODLOK

**o soglasju k sporazumu o garanciji med SFRJ Jugoslavijo
in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782
(turistični projekt »Babin Kuk«)**

Daje se soglasje k sporazumu o garanciji med SFRJ Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj št. 782 (turistični projekt »Babin Kuk«), ki je bil podpisan 21. junija 1971 v Washingtonu.

OBRAZLOŽITEV

S pogodbo z dne 18. 6. 1971, podpisano med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj; je SFRJ prevzela vlogo garanta k pogodbi, podpisani med hotelom Babin Kuk, Dubrovnik in Mednarodno banko za obnovo in razvoj. Pogodba je bila podpisana po odobritvi zveznega izvršnega sveta in sicer potem, ko je ta dobil soglasje izvršnih svetov republik in pokrajin.

S to pogodbo se je federacija med drugim obvezala, da bodo dospele terjatve (glavnice, obresti in stroški), v raznih valutah v protivrednosti 20.000.000 ameriških dolarjev v redu plačevane. Glavni dolžnik v tem poslu je hotel Babin Kuk, federacija s tem nastopa kot garant in subsidiarni dolžnik.

Po določilih XXXIV. in XXXV. amandmaja k ustavi SFRJ morajo republiške skupščine dati soglasje k mednarodnim pogodbam, iz katerih izvirajo

posebne obveznosti za eno ali več republik ali avtonomnih pokrajin. S soglasjem prevzamejo tudi obveznosti, ki izhajajo iz takih sporazumov.

Skladno s tem bo federacija prenesla svoje obveznosti do mednarodne banke na SR Hrvatsko s posebno subsidiarno pogodbo.

Glede na to, da odbor k vsebini sklenjene pogodbe ni imel pripomb, predlagamo republiškem zboru, da v smislu citiranih amandmajev sprejme odlok k predloženemu besedilu.

POROČILO

Odbor za finance in proračun republiškega zbora — poročilo z dne 26. 10. 1971, št. 402-170/71.

Začasna komisija enotnega zbora delovnih skupnosti za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov — poročilo z dne 27. 10. 1971. št. 402-170/71.

Zakonodajno pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 26. 10. 1971, št. 402-170/71.

PREDLOG ODLOKA

**o soglasju k pogodbi o posojilu med SFR Jugoslavijo
in Mednarodno banko za obnovo in razvoj
(izgradnjo petega projekta cest)**

Na podlagi 4. točke XXXIV. in 1. točke XXXV. amandmaja k ustavi SFRJ in 2. točke VII. amandmaja k ustavi SR Slovenije ter v zvezi z določbo četrtega odstavka 241. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji republiškega zbora in na seji enotnega zbora delovnih skupnosti dne 27. oktobra 1971 sprejela

ODLOK

**o soglasju k pogodbi o posojilu med SFR Jugoslavijo
in Mednarodno banko za obnovo in razvoj
(izgradnja petega projekta cest)**

Daje se soglasje k pogodbi o posojilu med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (izgradnja petega projekta cest), ki je bila podpisana 18. junija 1971 v Washingtonu.

OBRAZLOŽITEV

Zvezni izvršni svet je junija 1971 odobril podpis pogodbe med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za finančno udeležbo Mednarodne banke v petem projektu za ceste.

Po tej pogodbi bo Mednarodna banka participirala v tem projektu s 35 milijoni dolarjev, ki se bodo uporabili za gradnjo cest Skopje—Tetovo, Kičevo—Sv. Razima, Postojna—Razdrto, Hoče—Levec in Kosovo polje—Priština, kakor tudi za nakup opreme in za stroške konzultacij o organizaciji cestnega prometa v vseh republikah v skupni višini ca. 1.850.000 ameriških dolarjev. Posojilo se daje na 25 let s 7,1% obrestno mero. S posebno pogodbo bo federacija prenesla obveznosti iz osnovne pogodbe na prizadete republike, ki morajo skrbeti za izpolnjevanje obveznosti iz tega posojila. Na odsek Postojna—Razdrto in Hoče—Levec odpade okoli 23 300 000 ameriških dolarjev.

Skupščina SR Slovenije je s sprejemom zakona o modernizaciji ceste državna meja pri Šentilju—Maribor—Celje—Ljubljana—Postojna—državna meja pri Novi Gorici (Uradni list SR Slovenije št. 9/69) sprejela program modernizacije cest v SR Sloveniji. Odbor je glede na to ugotovil, da pomeni podpis te pogodbe uresničevanje že sprejetih programov modernizacije, zato predlaga, da republiški zbor sprejme odlok o soglasju v predlaganem besedilu.

POROČILA

Odbor za finance in proračun republiškega zbora — poročilo z dne 26. 10. 1971, št. 402-170/71.

Začasna komisija enotnega zbora delovnih skupnosti za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov — poročilo z dne 27. 10. 1971, št. 402-170/71.

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije — poročilo z dne 26. 10. 1971, št. 402-170/71.

POROČILO

k pregledu realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora o telesni vzgoji v vzgojnoizobraževalnih zavodih in predlogu ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje v SR Sloveniji

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za telesno kulturo je na seji dne 16. septembra 1971 obravnaval pregled realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora o telesni vzgoji v vzgojnoizobraževalnih zavodih in predlog ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje, kar je v skladu z delovnim programom prosvetno-kulturnega zbora predložil v obravnavo republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Hkrati s tem je odbor obravnaval še poročilo zavoda za šolstvo SR Slovenije o šolski telesni vzgoji in poročilo visoke šole za telesno kulturo o organizaciji in poteku obvezne telesne vzgoje na visokoškolskih zavodih v SR Sloveniji.

Clani odbora so v razpravi ugotovili, da so sklepi o šolski telesni vzgoji, ki jih je prosvetno-kulturni zbor sprejel v letu 1967, odigrali pomembno vlogo pri izboljšanju stanja telesne vzgoje na vzgojnoizobraževalnih zavodih in prispevali k ustrežnejšemu vrednotenju vloge in pomena, ki ju ima šolska telesna vzgoja v vzgojnoizobraževalnem procesu. Iz gradiva je razvidno, da so sklepi v

precejšnji meri realizirani, oziroma da njihovo uresničevanje, kjer in kolikor to še ni popolno, prevzema vrsta ukrepov, ki jih predlagatelj gradiva daje zboru v presojo, da bi z njimi dosegli nov, kvalitetnejši premik pri ureditvi šolske telesne vzgoje.

Odbor je podprl predlagane ukrepe s tem, da je v podrobni obravnavi opozoril še na naslednja vprašanja:

— Spremenjen učni načrt in predmetnik za osnovne šole, ki se pripravlja, ostaja glede števila ur šolske telesne vzgoje pri starem; prav bi bilo v navodilih k spremenjenemu učnemu načrtu in predmetniku priporočiti, da se število učnih ur šolske telesne vzgoje jemlje kot obvezni minimum in da se tam, kjer so pogoji za to, lahko predpisano število ur tudi poveča. Pri tem bi bilo treba doseči, da taka povečanja po vzoru že nekaterih priznavajo tudi preostale temeljne izobraževalne skupnosti, ko odmerjajo sredstva za financiranje osnovne dejavnosti šol.

— Za postopno uvajanje pouka telesne vzgoje v 4. in 3. razred osnovne šole na predmetni stopnji je zaenkrat zagotovljenih le malo pogojev. Prav pa je, da se ta usmeritev skuša v sredjeročnem programu opredeliti kot naloga, za katere uresničitev bo potrebno zagotoviti tako materialne kot kadrovske pogoje. Šele tedaj bo mogoče tudi organizacijsko izpeljati postavljeni cilj.

— Pri uresničevanju učnega načrta, ki predpisuje, da se morajo učenci v osnovni šoli naučiti plavanja in smučanja, bi bilo treba nameniti največjo pozornost plavanju, in to tako zaradi učinkov, ki jih ima plavanje na razvoj mladega človeka, kot tudi zaradi manj zahtevnih pogojev, materialnih in organizacijskih, ki jih terja prirejanje plavalnih tečajev. Kljub temu pa bi bilo prav z izkušnjami, ki jih ima na tem področju organizacijska enota zavoda za šolstvo v Ljubljani, seznaniti vsa vodstva osnovnih šol in temeljne izobraževalne skupnosti.

— Nedvomno je potrebno izdelati in sprejeti indikatorje o oproščanju učencev od pouka telesne vzgoje, vendar bi morali ob tem oziroma celo pred tem vsa prizadevanja usmeriti predvsem v uresničenje osnovnega cilja, namreč da bodo vsi otroci v osnovnih šolah na ustrezen način deležni pouka telesne vzgoje, torej tudi tisti, ki so zaradi telesnih ali drugačnih hib oproščeni pouka telesne vzgoje.

— Vse ukrepe, ki naj izboljšajo kadrovske stanje na področju šolske telesne vzgoje, je odbor v celoti podprl, saj so ustrezno usposobljeni strokovnjaki pogoj, brez katerega ni mogoče uresničiti vseh preostalih ciljev na področju šolske telesne vzgoje. Poleg strokovnega izpopolnjevanja učiteljev telesne vzgoje bo treba poskrbeti predvsem za povečano število študentov za študij telesne vzgoje, saj sedanji primanjkljaj tovrstnih strokovnjakov onemogoča popolno uresničenje že obstoječih programov; naloge, ki jih postavlja srednjeročni družbeni razvoj na področju telesne vzgoje, pa bodo razumljivo terjale še več kvalificiranih telesnokulturnih delavcev.

— Pri reševanju perečih kadrovskih vprašanj je poleg zagotovitve ustreznega družbenega statusa pomemben dejavnik tudi ustrezna materialna stimulacija. Med drugim bi bilo treba pri reševanju tega vprašanja doseči enakopravno vrednotenje in stimuliranje dejavnosti telesnokulturnih strokovnjakov za njihovo delovanje v šolskih športnih društvih. Nagrajevanje te dejavnosti bi moralo biti enako kot za redni pouk telesne vzgoje v šolah.

— Med prizadevanja za izboljšanje materialne osnove za izvajanje obvezne telesne vzgoje bi po mnenju odbora morali uvrstiti tudi gradnjo inter-

nata pri visoki šoli za telesno kulturo. Pomanjkanje tega objekta pomeni namreč močno zavoro pri uresničevanju skrbi za povečan vpis študentov na to šolo.

— Odbor se je strinjal z vsemi ukrepi, ki naj povečajo in okrepijo dejavnost šolskih športnih društev. Po možnosti naj bi izpopolnjevala tiste vrzeli, ki nastajajo zaradi še neuresničenega načela, naj bi bil vsak učenec deležen vsak dan ene ure telesne vzgoje.

Za poročevalca na seji zborna je odbor določil svojega predsednika Franceta Zupana.

St.: 66-1/71

Ljubljana, 23. 9. 1971

POROČILO

k problematiki osipa v osnovni šoli

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 8. septembra 1971 obravnaval osip v osnovni šoli. Kot podlaga za razpravo je služilo gradivo zavoda za šolstvo SR Slovenije »Osip v osnovni šoli (stanje in predlogi ukrepov)«, pripravljeno v zvezi z revizijo predmetnika in učnega načrta v osnovni šoli. Poleg tega je bil odbor seznanjen še z informacijo o organizaciji in uspešnosti dopolnilnega pouka v osnovni šoli kot enega izmed ukrepov za zmanjšanje osipa. Tudi to gradivo je pripravil zavod za šolstvo SR Slovenije.

Prosvetno-kulturni zbor je leta 1968 ob obravnavi uspehov učencev v osnovni šoli resno opozoril na izredno visok osip in že takrat terjal posebno pozornost in skrb vseh za šolstvo odgovornih dejavnikov, da se odstotek neuspešnih učencev osnovne šole zniža na najnižji še opravičljivi nivo.

Podatki o osipu do šolskega leta 1969/70, razvidni iz predloženega gradiva, pa so, čeprav nepopolni, zadosten razlog za ponovno obravnavo tako na pristojnem odboru kot na prosvetno-kulturnem zboru.

V temeljiti razpravi so člani odbora uvodoma opozorili na neustrezno metodologijo obdelave podatkov o osipu v osnovni šoli. Ob izključno kvantitativnem prikazu so povsem izostali drugi, mnogo pomembnejši vidiki, kot so socializacijsko-humanizacijski osip, potencialni osip, torej osip generacije v višjih razredih osnovne šole zaradi pomanjkljivih delovnih navad in še nekateri drugi. Brez takšnih kvalitativnih vidikov je lahko prikazovanje osipa zelo neobjektivno in skaženo, ocenjevanje zapletene problematike neuspevanja učencev pa lahko zelo poenostavljeno.

Prikaz stanja o osipu v osnovni šoli bi bil realnejši, če bi bile nakazane tudi primerjave o osipu na osnovnih šolah z enoizmenskim in večizmenskim poukom, osip na šolah, kjer so že uveljavljene sodobne oblike pouka, kot so individualizacija pouka, kabinentni pouk in drugo. Posebej bi bilo treba obdelati osip v tistih šolskih okoliših, kjer je razvita mreža posebnih osnovnih šol oziroma obstajajo možnosti za vključitev kategoriziranih otrok v posebne osnovne šole in osip v šolah, kjer takih možnosti še ni.

Še vedno visok odstotek osipa v osnovni šoli — v šolskem letu 1969/70 je v osmih letih uspešno končalo osnovno šolo 61,4% učencev ene generacije, kar pomeni 38,6% osipa — kaže, da ne bo več mogoče reševati tega vprašanja tako kot doslej, to je z analizami, ugotavljanjem in parcialnimi ukrepi. Odbor se ni strinjal s stališčem, da osipa ni mogoče zmanjšati, češ da je že vrsto let

na več ali manj isti ravni. Odprave oziroma zmanjševanje osipa, ki je med najbolj perečimi problemi obvezne osnovne šole, se je potrebno lotiti temeljiteje, predvsem z ugotovitvijo bistvenih razlogov za tako stanje. Le-ti pa so po mnenju odbora ne le v gmotnem položaju šolstva in družbenoekonomski in socialno-kulturni razvitosti okolja, ampak tudi v samem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Delnih ukrepov, ki so sicer lahko napredne in sodobne novosti v pouku, ni mogoče uresničevati tako, da bodo delovali pozitivno in v prid zmanjšanju osipa, če hkrati ali celo pred tem ne bodo zastavljeni obrisi ustrežnejšega in z našim družbenim razvojem bolj usklajenega šolskega sistema. Razlogi za neuspešnost še vedno visokega odstotka učencev so torej globlji in resnejši, kot meni sam sestavljalec gradiva. Če ne bomo čimprej izoblikovali novih izhodišč vzgoje in izobraževanja in se na tej podlagi odločili za boljše sistemske rešitve, bomo tudi v prihodnje pričala le kratkoročnim in manj uspešnim ukrepom tudi pri zmanjšanju osipa v osnovni šoli. Med takšne ukrepe se uvršča npr. dopolnilni pouk, ki je sicer prinesel nekaj pozitivnih rezultatov, ni pa ga mogoče uvrščati med sistemske rešitve za zmanjševanje osipa. Dopolnilni pouk, kakor je zamišljen v večini osnovnih šol, je podaljševanje rednega osnovnošolskega dela, čeprav bi bil z lastno vsebino primerna oblika individualizacije pouka. Tudi dopolnilni pouk, ki je celo uzakonjen, kaže na neustreznost sistema vzgoje in izobraževanja. Vsekakor pa uvajanje kakršnihkoli novih oblik in metod proučevanja zahteva temeljito poprejšnjo strokovno pripravo učiteljev že na pedagoški akademiji.

Poleg subjektivnih in objektivnih razlogov za osip, ki so navedeni v samem gradivu, ter vzrokov, ki jih poraja sedanji izobraževalni sistem, kaže pri pripravi ukrepov za zmanjševanje osipa upoštevati tudi dejstvo, da osip ni specifičnost le našega osnovnega šolstva, ampak ga potreba za vse večjim znanjem poraja tudi v drugih deželah. Za njegovo zmanjševanje veljajo že priznani strokovni posegi, ki jih je potrebno uveljaviti prek strokovnih institucij tudi pri nas. Pri tem je bilo opozorjeno predvsem na pravočasno in strokovno vodeno predšolsko vzgojo kot odločujočo fazo v intelektualnem razvoju otrok.

Ob koncu razprave je odbor predlagal, naj predlagatelj ukrepe, ki jih našteva v gradivu, pripravi v obliki kratkoročnih in dolgoročnih akcijskih programov, pri čemer naj navede nosilce posameznih nalog in roke izdelave. V ta prizadevanja naj vključi tudi druge strokovne službe in ustrezne znanstveno-raziskovalne institucije, z akcijskim programom in njegovim uresničevanjem pa seznaniti odbor.

Za poročevalca na seji prosvetno-kulturnega zbora je odbor določil poslanko Lojzko Gostenčnik-Žmavc.

St.: 61-32/71

Ljubljana, 15. 9. 1971

POROČILO

k razvojni projekciji pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 16. septembra 1971 obravnaval razvojno projekcijo pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani, ki jo je hkrati z zbornikom inštituta za obdobje 1965—1970 na podlagi sklepa prosvetno-kulturnega zbora predložil v obravnavo pedagoški inštitut.

Uvodoma je odbor pozitivno ocenil dejstvo, da je bil sklep prosvetno-kulturnega zbora, naj pedagoški inštitut izdela in zboru predloži svojo dolgoročno usmeritev, v dokaj kratkem času izpolnjen. S predvideno dolgoročno razvojno projekcijo si je inštitut uspešno začrtal svoje delo za daljše obdobje, hkrati pa se vključil v širši razvoj znanstvene pedagoške misli in v splošna prizadevanja, da pristavimo celotni družbeni razvoj na trdnejše temelje.

Odbor je poudaril predvsem vidik odprtosti pedagoškega inštituta do družbe, ki naj bo dosežena na temelju samoupravnega povezovanja z vsemi drugimi institucijami s področja vzgoje in izobraževanja. Predložena razvojna projekcija je prav odraz prepričanja o neločljivosti pedagoške prakse in pedagoške znanosti. Takšna povezava bo zavrla prakso vplivanja nestrokovnih dejavnikov na delo inštituta in na nekatere odločitve na področju vzgoje in izobraževanja, ki smo jim bili priča v preteklih obdobjih. Poseganja nestrokovnih faktorjev v šolstvo v preteklih obdobjih so bila tudi posledica nerazvitosti znanstvenih in strokovnih služb in premajhne prisotnosti znanstvenih institucij pri razreševanju perečih vprašanj pedagoške prakse.

Odbor je v načelu podprl usmeritev pedagoškega inštituta za raziskovalni makroprojekt o sistemu vzgoje in izobraževanja. V nadaljnjih delovnih fazah naj inštitut podrobneje pripravi delitev dela na posamezne naloge. Pri tem naj zastavi delo tako, da bo dosežena čim tesnejša povezava z drugimi strokovnimi organi in institucijami. Zaostajanje znanstvenoraziskovalnega dela na področju vzgoje in izobraževanja, vrsta neraziskanih temeljnih problemov, čeprav so izhodišče za rešitev drugih pedagoških vprašanj, terja združeno, sinhronizirano in koordinirano delovanje vseh za takšno delo usposobljenih sil, pa tudi spremljanje in preudarno uporabo dosežkov in ugotovitev pedagoške znanosti v drugih republikah in v tujini.

V zvezi s predloženim makroprojektom pedagoškega inštituta je bilo posebej opozorjeno, da je oblikovanje temeljnega dokumenta o vzgoji in izobraževanju, ki je v pripravi, pomembna družbena naloga, pri kateri morajo učinkovito sodelovati vsi družbeni mehanizmi, pedagoški inštitut pa naj v okviru tega prevzame eno najodgovornejših dolžnosti, to je oblikovanje znanstvenih temeljev za pripravo republiške resolucije za to področje.

Iz dolgoročno zastavljenega raziskovalnega programa izhajajoča težnja pedagoškega inštituta k strokovni in siceršnji avtonomiji je sicer pozitivna, doseči pa jo bo mogoče prek tesne vsidranosti v zahteve našega časa in družbe. Pedagoški inštitut naj se zato vključi tudi v reševanje tekočih vprašanj, ki jih neprestano poraja pedagoška praksa, terjajo pa znanstvene proučitve in rešitve. Hkrati pa naj bi vse ustrezne institucije v obliki koordiniranega sodelovanja sproti ocenile, katere tekoče pedagoške probleme je mogoče rešiti takoj s strokovnimi posegi, katere pa terjajo daljše znanstveno proučevanje.

Odbor se je strinjal s predvideno kadrovske okrepitvijo pedagoškega inštituta in posebej z vzgojo znanstvenega naraščanja. Podprl je sodelovanje republiške izobraževalne skupnosti in oddelka za pedagogiko pri filozofski fakulteti, da bi s štipendiranjem oziroma z ugodnimi oblikami študija usposobili v najkrajšem času raziskovalce za področje pedagoške znanosti. Z ustreznim interdisciplinarnim študijem pa bi bilo možno doseči še večjo fleksibilnost pri njihovem oblikovanju.

Odbor je bil podrobneje seznanjen s trenutno rešitvijo prostorskega problema pedagoškega inštituta. Ocenil je, da so delovni prostori v Grobljah le

začasna rešitev, saj osrednja znanstvena institucija za področje vzgoje in izobraževanja terja razmišljanje o ustrežnejši lokaciji.

V razpravi je bila izražena tudi želja, naj bi pedagoški inštitut seznanjal tako odbor kot zbor z letnimi poročili o svojem delu.

Za poročevalca na seji zbora je odbor določil podpredsednika Emila Rojca.

St.: 022-64/71

Ljubljana, 21. 9. 1971

POROČILO

o obravnavi stanja in problematike varstva pri delu

Odbor za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 17. 9. 1971 obravnaval poročilo republiškega inšpektorata dela za leto 1970 o stanju in problematiki varstva pri delu v SR Sloveniji.

Uvodoma je bilo ugotovljeno, da obširno poročilo republiškega inšpektorata dela daje temeljit pregled nad izvajanjem zakona o varstvu pri delu in o ukrepih ter o učinkih ukrepov organov inšpekcije dela. Vestno pripravljeno in bogato dokumentirano gradivo nudi podlago za nadaljnje akcije vseh odgovornih družbenih dejavnikov na področju varstva pri delu v Sloveniji. S tega vidika omenjenega poročila republiškega inšpektorata dela ne gre jemati le kot formalno izpolnitev obveznosti inšpektorata, da letno poroča o svojem delu. Problemi, na katere opozarja poročilo, naravnost terjajo, da se posamezni problemi podrobneje obravnavajo in sprejmejo ukrepi za njihovo razrešitev. Pri tem bi se morali mnogo bolj kot doslej angažirati vsi družbeni dejavniki, zlasti pa družbeno-politične skupnosti in delovne organizacije ter njihove asociacije. Po eni strani gre za nujnost okrepitve služb za varstvo pri delu v delovnih organizacijah ter za kadrovske okrepitve službe inšpekcijskega dela, po drugi strani pa za zagotovitev boljših pogojev za varno delo, za preprečevanje nesreč pri delu, za vzgojo zaposlenih o varnem delu itd. Problem je toliko težji, ker se v pogojih nestabilnosti gospodarstva in njegove nelikvidnosti posveča premajhno pozornost zagotovitvi pogojev za varno delo. Številne pomanjkljivosti na tem področju se kaj rade opravičujejo z »objektivnimi« razlogi, čeprav bi ob večji zavzetosti odgovornih oseb v delovnih organizacijah za zagotovitev varnega dela in za dosledno spoštovanje obstoječih predpisov lahko rešili marsikateri sedaj odprti problem.

V razpravi je bilo ugotovljeno, da je skupno število nesreč pri delu v rahlem porastu (v družbenem sektorju za 3,8 %), pri čemer je večji porast števila nesreč ugotovljen pri zavarovankah. Razen v ladjedelništvu in v industriji gumija je bilo največ nesreč v gozdarstvu, gradbeništvu, grafični industriji in založništvu. Kot glavni razlogi za nesreče pri delu so bili navedeni: velika fluktuacija delovne sile, nepoznavanje predpisov o varstvu pri delu, neustreznost varnostnih naprav ter nedosledna uporaba osebnih sredstev za varno delo. Zanimivo je, da so nesreče v porastu predvsem v organizacijah, kjer ni službe varstva pri delu ali pa je ta služba premalo strokovna ali nedosledna.

Posebna pozornost je bila v razpravi posvečena nesrečam v železniškem prometu. V zadnjem času je teh nesreč vse več. Odbor se je strinjal s stališčem republiškega inšpektorata dela, da bi morale železniške organizacije poglobljeno obravnavati problem psihofizičnih lastnosti voznega osebja, zlasti strojevodij

in njihovih pomočnikov ter drugih oseb, ki opravljajo taka dela, pri katerih zaradi določenih hib s svojim ravnanjem lahko ogrožajo življenja drugih ljudi. Ob tem pa je bilo posebej poudarjeno, da je treba razen psihofizičnim lastnostim posameznikov posvetiti dosti večjo pozornost tudi njihovi strokovni usposobljenosti. Slab materialni položaj železnice in nestimulativni osebni dohodki delavcev na odgovornih delovnih mestih vsekakor vplivajo na slab priliv strokovno usposobljenih kadrov v to službo. Zato bi morali zagotoviti izboljšanje materialnega položaja železnice in povečati strokovno usposobljenost zaposlenih kadrov. Odbor se je strinjal s stališčem republiškega inšpektorata dela, da bi morali strokovni kadri v delovnih organizacijah železniškega prometa v tesnejšem sodelovanju s službo za varstvo pri delu podrobneje analizirati nesreče v železniškem prometu in sprejeti ukrepe trajnejše vrednosti.

Razprava je opozorila, da prometne nesreče zahtevajo v poprečju večji izpad delovnih dni kot nesreče na delu. Pri tem pa je bilo posebej opozorjeno, da so tudi v delovnih organizacijah najbolj pogost materialni povzročitelj smrtnih nesreč prometna oziroma transportna sredstva.

Odbor je pozitivno ocenil podatek, da se je v letu 1970 število poklicnih bolezni, ki so imele za posledico izostanek z dela, znižalo za 5,7 %. Več kot 60 % poklicnih bolezni v letu 1970 je bilo zabeleženih v industriji in rudarstvu (zastрупitev s svincem, živim srebrom in njihovimi spojinami, silikoza itd.). Razmeroma visoko je število (pa tudi porast glede na leto 1969) poklicnih bolezni osebja v zdravstvenih delovnih organizacijah. Ob tem je bilo opozorjeno, da je neprijavljenih zlasti veliko število poklicnih obolenj ter da je dinamika teh obolenj dosti večja, kot jo uradno izkazujemo. Prav na tem področju je stanje najbolj vznemirljivo.

Odbor je posebej poudaril, da bo treba v prihodnje dosti večjo pozornost posvetiti kvalitetni vzgoji zaposlenih o varnem delu. Ta vzgoja je pomanjkljiva ne le v delovnih organizacijah, pač pa tudi v našem šolskem sistemu. Čeprav temeljni zakon o varstvu pri delu to zahteva, še vedno ni urejeno izobraževanje iz varstva pri delu v strokovnih in poklicnih šolah. Odbor se je strinjal s predlogom republiškega inšpektorata dela, da bi bilo treba s predpisom nakazati vsaj okvirna določila in smernice za izdelavo čimbolj enotnega postopka in načina vzgoje in izobraževanja o varstvu pri delu. Te in druge predloge bi morali uveljavljati pri reviziji zakonodaje na tem področju.

V razpravi je bilo sproženo vprašanje, ali ne bi kazalo stimulirati delovnih organizacij za varnejše delo. Soglasno stališče odbora je bilo, da ne bi smeli nagrajevati tistih odgovornih oseb, ki so poskrbele za varno delo, pač pa uveljaviti strožjo kaznovalno politiko do tistih, ki so zanemarili svoje obveznosti, določene z zakonom in izvršilnimi predpisi. Po mnenju odbora bo treba zagotoviti doslednejše izvajanje sprejetih predpisov, zaostri odgovornost, povečati disciplino in izboljšati strokovne službe za varstvo pri delu ter okrečiti inšpekcijo. Dosledneje bi tudi morali izterjevati odškodnine.

Odbor je kritično ocenil dejstvo, da v trgovski mreži ni na razpolago tistih osebnih varstvenih sredstev in osebne varstvene opreme, kot jo določajo predpisi: Od 400 vrst varnostnih sredstev je le 45 vrst osebnih sredstev in osebne varstvene opreme izdanih jugoslovanskih standardov. Pristojni organi bi morali temu problemu posvetiti vso pozornost.

Odbor je izrazil zaskrbljenost spričo podatkov, da je še veliko primerov, da delavci delajo na nevarnih delovnih mestih, ne da bi bili prej zdravstveno pregledani. Velika pomanjkljivost je bila tudi v tem, da vse do pred kratkim

ni bilo posebnega predpisa o namenu, načinu, postopku in organizaciji preventivnih zdravstvenih pregledov. Tak izvršilni predpis je bil izdan šele 1. septembra letos (pravilnik o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev — Uradni list SRS, št. 33/71). Omenjeni pravilnik pomeni solidno osnovo za izboljšanje zdravstvenega varstva delavcev in za delo službe medicine dela. Odbor je pri tem ugotovil, da nas čakajo na področju zdravstvenega varstva delavcev še velike naloge, zaradi česar bo treba močno okrepiti službo za medicino dela. V tej službi so bili izvršeni že določeni premiki (utrditev dispanzerjev, ustanovitev inštituta za medicino dela), vendar je zaskrbljujoč podatek republiškega inšpektorata dela, da se redno ne opravljajo specialni zdravniški pregledi delavcev zaradi premajhnega števila strokovnjakov s področja medicine dela. Odbor se je zato zavzel, naj bi skupščina na sejah republiškega in gospodarskega zbora podrobneje razpravljala o zdravstvenem varstvu delavcev in službi medicine dela. Ustrezno gradivo naj bi pripravil inštitut za medicino dela Kliničnih bolnic Ljubljana. Predstavnik omenjenega inštituta je na seji odbora zagotovil, da bo inštitut v sodelovanju z drugimi zainteresiranimi institucijami pripravil gradivo, ki bo vsebovalo analizo stanja na področju medicine dela, opredelitev prioritetenih nalog in podrobneje izdelano strokovno doktrino na tem področju.

Razprava je opozorila, da imamo v Sloveniji zelo pomanjkljivo evidenco nesreč pri delu in poklicnih boleznih. Razlogi so v nedoslednem izvajanju predpisov, nedoslednem prijavljanju nesreč in obolenj, večirnem zbiranju podatkov itd.

Odbor je kritično ocenil dejstvo, da precejšnje število delovnih organizacij še vedno ni uskladilo svojih splošnih aktov s predpisi o varstvu pri delu. Delovne organizacije zlasti nimajo jasno definiranih kriterijev, na nekaterih delovnih mestih je povečana nevarnost za poškodbe in nimajo določenih takih delovnih mest, čeprav so bile po zakonu to dolžne storiti. Prav tako precej delovnih organizacij v svojih splošnih aktih še nima določenega obsega, načina in rokov za preglede in preizkuse priprav, naprav in orodja ter postopka za njihovo vzdrževanje. Te pomanjkljivosti so v veliki meri posledica dejstva, da službe za varstvo pri delu v delovnih organizacijah niso ustrezno organizirane oziroma jih v nekaterih organizacijah sploh nimajo.

Posebno pozornost je odbor posvetil delovnim pogojem v delovnih organizacijah. Zaskrbljujoči so podatki inšpekcije dela, da je največ pomanjkljivosti v delovnih prostorih glede njihovega zračenja, ter da skoraj nobeden od objektov in delovnih prostorov ni tako zgrajen, da bi ustrezno preprečeval škodljive vplive prevelikega ropota in vibracije. Odbor se je zavzel za čimprejšen sprejem že dolgo pričakovanega pravilnika o varstvenih ukrepih za preprečevanje prevelikega ropota.

Sirša razprava je bila posvečena nočnemu delu žensk. V letu 1970 je bil ugotovljen naraščajoč pritisk delovnih organizacij, da se poveča število delovnih mest, na katerih so ženske zaposlene v izmenah tudi v nočnem delu. Ob tem problemu se je odbor seznanil s pobudo konference za družbeno aktivnost žensk Slovenije, da se z večjo pozornostjo kot doslej proučijo vprašanja nočnega dela žensk ter da se pri izdaji soglasij za tako delo upošteva zakon o delovnih razmerjih in podpisane konvencije o nočnem delu žensk in mladine. Po podatkih omenjene konference je republiški sekretariat za delo v letu 1966 izdal soglasje za nočno delo žensk 132 delovnim organizacijam, v letu 1970 pa je tako soglasje imelo 120 delovnih organizacij. Nobena delovna organizacija,

ki je soglasje imela, ni bistveno zmanjšala števila žensk v tretji izmeni, nasprotno, več je bilo takšnih, ki so obseg nočnega dela še povečale. Odbor je bil obveščen, da republiški sekretariat za delo pripravlja na zahtevo gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije podrobnejšo informacijo o tej problematiki. Odbor je predlagal, naj bi o problematiki nočnega dela žensk posebej razpravljali tudi socialno-zdravstveni zbor.

Odbor je podprl stališče republiškega inšpektorata dela, da je nujna boljša strokovna povezanost med pooblaščenimi strokovnimi zavodi za varstvo pri delu in strokovnimi zavodi, ki se na ožjem specializiranem področju poleg drugega bavijo tudi z varstveno problematiko. Ti zavodi naj bi ustanovili skupno koordinacijsko telo za razreševanje spornih in nejasnih vprašanj ter za dogovore v smeri delitve in specializacije dela.

Odbor je predladal zboru, da sprejme naslednje

sklepe :

1. Poročilo republiškega inšpektorata za delo za leto 1970 se vzame na znanje.

2. Inštitut za medicino dela pri Kliničnih bolnicah Ljubljana naj do 20. novembra 1971 pripravi informacijo o zdravstvenem varstvu delavcev in službi medicine dela. Gradivo naj vsebuje analizo stanja ter opredelitev prioriternih nalog in ukrepov.

3. Socialno-zdravstveni zbor bo na eni svojih sej razen zdravstvenega varstva delavcev in službe medicine dela obravnaval tudi problematiko v zvezi z nočnim delom žensk in mladine.

4. Socialno-zdravstveni zbor predlaga gospodarskemu zboru Skupščine SR Slovenije, da se vključi v razpravo o stanju in problematiki varstva pri delu ter o zdravstvenem varstvu delavcev in službi medicine dela.

5. Pristojni republiški organi (republiški sekretariat za delo, republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo, republiški inšpektorat dela, zavod SR Slovenije za varstvo pri delu, republiški sanitarni inšpektorat ter inštitut za medicino dela) naj proučijo ustreznost obstoječe zakonodaje na področju varstva pri delu ter pripravijo konkretne predloge, ki bi jih bilo treba uveljaviti ob reviziji te zakonodaje na podlagi ustavnih amandmajev.

Za poročevalca na seji socialno-zdravstvenega zbora je odbor določil poslanca dr. Dušana Misa.

St.: 021-39/71

Ljubljana, 21. 9. 1971

POROČILO

k programu zdravstvenega varstva za leto 1972

Odbor za zdravstvo in zdravstveno zavarovanje socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 14. oktobra 1971 obravnaval program zdravstvenega varstva za leto 1972, ki ga je v skladu s sklepom zbora skupščini predložil republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Uvodoma je predstavnik zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo poudaril, da je predloženi program le povzetek obširnega gradiva, zato so v njem

le osnovne ugotovitve in konkretne naloge, ki bi jih morali uresničiti v prihodnjem letu. Med nalogami niso našteje tiste, ki se v praksi že izvajajo.

Odbor je bil obveščten, da je o programu zdravstvenega varstva v letu 1972 že razpravljala odbor izvršnega sveta za socialno politiko in komunalna vprašanja ter zavzel stališče; naj bi ta program ne bil sprejet v obliki družbenega dogovora. Kot razlog je bilo navedeno, da je program za eno leto neznačilen ter da je težko programirati za tako kratko časovno obdobje. Po načelih družbenega dogovora naj bi bil sprejet srednjeročni program zdravstvenega varstva. Iz predloženega programa za leto 1972 naj bi bil akcijski del vključen v družbeni dogovor o izvajanju in financiranju zdravstvenega varstva v letu 1972.

Člani odbora so predloženi program pozitivno ocenili. Poudarili so, da moramo stihijo zamenjati z usmerjanjem zdravstvenega varstva ter doseči optimum realizacije programa glede na naše zmogljivosti. Po mnenju odbora naj bi bil celoten program zdravstvenega varstva za leto 1972 sprejet po načelih družbenega dogovarjanja in bi se štel kot aneks k družbenemu dogovoru o izvajanju in financiranju zdravstvenega varstva za leto 1972.

Predstavniki Zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja je poudaril, da niti organi Zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja delavcev niti kmetov doslej o programu še niso razpravljali. Ker sami nimajo zdravstvenega strokovnega organa, bodo o strokovnih zadevah vezani na mnenje republiškega medicinskega sveta. Svoj odnos do programa bodo opredelili predvsem s stališča ekonomike. V tem pogledu je očitno, da je predloženi program v nasprotju s prizadevanji, da bi se stabilizirala udeležba zdravstvene potrošnje v družbenem proizvodu (1971: 4,51 %; 1972: 4,91).

Glede posameznih prioritarnih nalog so bila izražena naslednja stališča in pripombe:

K 3. 1. Zagotoviti je treba, da bo vsa specialistična ambulantna dejavnost organizirana v okviru bolnišnične službe in da se bo tudi v tej dejavnosti uveljavil dispanzerski način dela. Patronaža se v tej dejavnosti še ni uveljavila. Zaradi premajhne zavzetosti bolnišnic je bila izvenhospitalna služba na nekaterih območjih prisiljena organizirati specialistično ambulantno dejavnost.

Da bi izboljšali odnose med zdravstvenimi delavci in bolniki, bi bilo treba poskrbeti predvsem za vzgojo zdravstvenih delavcev. Največ pritožb bolnikov je namreč zaradi slabe nege. Zato je treba predvsem srednji kader boljše usposobiti za nego bolnikov, poskrbeti pa je treba tudi za zadostno število tega kadra, ki je sedaj preobremenjen.

K 3. 2. Prav je, da se začne z organiziranim delom pri urejanju ožjega in širšega okolja človeka. V zvezi s pripombo, da ni dovolj le evidentirati stanje, pač pa je treba probleme tudi reševati, je bilo poudarjeno, da ugotavljanje problemov pomeni prvo fazo, pri kateri lahko zdravstvena služba zelo uspešno sodeluje. Reševanje problemov pa ni stvar le zdravstvene službe, pač pa kompleksne intervencije družbe. V tej zvezi je bilo opozorjeno, da bo v prihodnjem obdobju posvečena varstvu okolja mnogo večja pozornost kot doslej. Formirana bo posebna skupščinska komisija za varstvo okolja, enaka komisija bo pri izvršnem svetu, medtem ko bo pri republiškem sekretariatu za urbanizem formiran močan oddelek strokovnjakov. Upravičeno torej lahko pričakujemo, da bomo v prihodnje nadoknadili zamujeno in poskrbeli za ustrezno varstvo okolja.

K 3. 3. Glede opremljenosti reševalne službe je bilo že izdano navodilo, ki je nakazalo strokovno najustreznejše rešitve. V celoti še ni bilo uresničeno,

čepprav je rok za njegovo realizacijo že potekel. Vztrajati je treba na izpeljavi začrtanih programov in za njihovo realizacijo zagotoviti potrebna sredstva.

K 3. 5. Odbor je že večkrat opozoril na nujnost formiranja oziroma usposobitve republiškega organa za programiranje zdravstvenega varstva in organizacijo zdravstvene službe. Če te naloge v letu 1972 ne bi bilo mogoče v celoti realizirati, je treba sprejeti vsaj odločitev, da se bo postopno izvedla v prihodnjih letih.

V zvezi z izredno pomanjkljivo kadrovsko zasedbo republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo je bila izražena zahteva, da je treba ta sekretariat kadrovsko okrepiti, zagotoviti pa mu bo potrebno tudi sredstva za delo zunanjih sodelavcev, ki sodelujejo pri realizaciji številnih konkretnih nalog tega sekretariata. Med temi nalogami je zlasti pomembno ovrednotenje investicijskih programov za gradnjo oziroma sanacijo bolnišnic, ki so jih predložile bolnišnice. V zvezi s tem pa je bilo sproženo tudi vprašanje, kakšna naj bi bila perspektivna vloga republiškega sekretariata. Poudarjeno je bilo, da povsod v svetu (tudi na vzhodu) ločujejo strokovno službo od upravnega organa, zaradi česar ne bi bilo prav, da bi republiški upravni organ prevzemal nase tudi strokovne naloge.

K 3. 9. Ker so bili doslej zaman vsi napor, da bi zdravstvena vzgoja postala del učnega programa na naših šolah, bi se morali usmeriti na sredstva množičnega obveščanja. Ob sodelovanju strokovnjakov bi morala sredstva množičnega obveščanja pripraviti dolgoročne in kratkoročne programe o zdravstvenem prosvetljevanju prebivalstva.

K 4. 4. Napovedi o kadrih so preveč optimistične. Razen stomatologov imamo velik deficit zdravstvenih kadrov. Izredna močna migracija zdravnikov je v osnovni zdravstveni službi. Zlasti na terenu je splošni zdravnik močno obremenjen. Mnogim zdravnikom je specializacija iz splošne medicine praktično onemogočena, ker se njihove obveznosti med specializacijo prav nič ne zmanjšajo.

Po mnenju odbora bi morali v program zdravstvenega varstva za leto 1972 zajeti tudi strokovno nadzorstvo. Doslej v tem pogledu še ni bilo nič storjeno. V prihodnjem letu bi morali začeti z organiziranim delom na tem področju.

Za poročevalca na seji zbora je odbor določil poslanca dr. Mitjo Mrgoleta.

St.: 54-3/71

Ljubljana, 18. 10. 1971

POROČILA

o obravnavi informacije o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter programa za razvoj zavodov za usposabljanje

Odbor za socialno in otroško varstvo socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 12. oktobra 1971 obravnaval informacijo o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter program za razvoj zavodov za usposabljanje, ki sta ju skupščini predložila republiški sekretariat za prosveto in kulturo ter republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Odbor je pozitivno ocenil strokovno skrbno pripravljeno informacijo o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Na podlagi

realne ocene stanja so podani tudi konkretni predlogi za odpravo pomanjkljivosti. Te se kažejo predvsem pri odkrivanju duševno in telesno prizadetih otrok. Odbor je bil obveščen, da sta predlagatelja gradiva v skladu s sklepi odbora izvršnega sveta za socialno politiko in komunalna vprašanja sprejela poseben program, ki ga že uresničujeta. Tako je republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo že poslal vsem komisijam za kategorizacijo okrožnico o obravnavi mejnih primerov in otrok s socialno indikacijo. Isti sekretariat je stalni konferenci za rehabilitacijo invalidov predložil osnutek revidiranega pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Oba sekretariata sta imenovala skupino, ki bo pripravila predlog za spremembo zakona o usposabljanju, ki bo omogočila, da bo pravilnik postal izvršilni predpis omenjenega zakona. Na podlagi pripomb konference za rehabilitacijo invalidov bo skupina izdelala končni predlog noveliziranega pravilnika.

Oba sekretariata bosta nadalje:

- predlagala skupščinam občin, temeljnim izobraževalnim skupnostim in skupnostim zdravstvenega zavarovanja, da v svojih samoupravnih listinah zagotovijo kategorizaciji primerno mesto;

- s posebno okrožnico ponovno opozorila vse osnovne šole in posebne osnovne šole, naj se dosledno ravnajo po načelih razvrščanja, tako da bodo posebne osnovne šole sprejemale le kategorizirane otroke, osnovne šole pa samo nekategorizirane;

- priporočila republiški izobraževalni skupnosti in temeljnim izobraževalnim skupnostim, da v prihodnjem šolskem letu zagotovijo sredstva za izvajanje preizkusa šolske zrelosti otrok povsod tam, kjer bodo izpolnjeni kadrovske pogoji;

- sodelovala pri prizadevanjih za izpopolnitev sistema »malih šol«, ki lahko prevzamejo tudi del detekcijskih nalog;

- priporočila zavodu za šolstvo SR Slovenije, naj prične s sistematičnim informiranjem učiteljev prvih razredov osnovnih šol o pojavnih oblikah vedenjske in intelektualne neuspešnosti v šoli, ki narekujejo kategorizacijski pregled;

- priporočila zavodu za šolstvo, naj njegova svetovalska služba posveti večjo pozornost neuspešnim učencem prvih razredov osnovnih šol ter ukrepa v skladu z veljavnimi predpisi in doktrino.

Odbor je v celoti podprl omenjeni program republiških sekretariatov in se zavzel, naj bi bili sistematični zdravstveni pregledi triletnih otrok vključeni v programe zdravstvenega varstva za leto 1972.

V zvezi s predloženim programom za razvoj zavodov za usposabljanje je bilo poudarjeno, da ta ni ustrezno finančno ovrednoten ter da ni nobenega jamstva, da bi bil v celoti lahko uresničen v srednjeročnem obdobju. Do programa doslej še ni zavzela stališč republiška izobraževalna skupnost, ki bo pomemben faktor pri njegovi realizaciji. Predstavniki republiške izobraževalne skupnosti je na seji odbora poudaril, da je program investicij izredno obsežen ter da ga spričo drugih nujnih potreb ne bo mogoče v celoti realizirati. Izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti bo svoja stališča do programa sprejel v novembru. Republiška izobraževalna skupnost se zavzema, naj bi se odpravilo ločevanje na A in B program, financiranje novega enotnega programa pa je seveda odvisno od tega, kolikšna sredstva bo družba v stanju zagotoviti v prihodnjem letu za področje vzgoje in izobraževanja.

Odbor je menil, da bi morali določiti prioriteto pri gradnji zavodov za usposabljanje, ker vseh predvidenih potreb ne bo mogoče pokriti do leta 1975. Najnujnejše potrebe na tem področju naj bi bile zajete tudi v srednjeročnem družbenem planu razvoja SR Slovenije. Odbor ni mogel opredeliti stališča, katerim zavodom za usposabljanje bo treba dati prioriteto. Predloženo gradivo namreč ne daje osnove za take odločitve. V skladu z že sprejetimi stališči socialno-zdravstvenega zbora, da je treba sanirati oziroma podpreti nadaljnji razvoj centra za rehabilitacijo in varstvo slepih v Škofji Loki, je odbor menil, da je med prioritetskimi treba upoštevati tudi to investicijo.

Kar zadeva razvoj zavodov, katerih ustanoviteljice so občine, bi morali upoštevati zadevne programe občinskih skupščin. O prioriteti teh posameznih objektov pa naj bi stališča zavzeli delegati občin, zbrani na zasedanju v Skupščini SR Slovenije.

V razpravi je bilo izraženo mnenje, da bi morali podpreti dozidavo bolnišnice za predšolsko invalidno mladino Stara gora, ker je to edina ustanova v Sloveniji, ki je specializirana za rehabilitacijo predšolskih otrok s kombiniranimi motnjami. V zvezi s tem je bilo pojasnjeno, da posebna komisija republiškega medicinskega sveta že proučuje koncept dejavnosti in perspektivni program te bolnišnice.

Za poročevalca na seji zbora je odbor določil poslanko dr. Ireno Kovačič.

St.: 560-2/71

Ljubljana, 15. 10. 1971

Odbor za invalidsko in pokojninsko zavarovanje ter invalidsko varstvo socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 11. oktobra 1971 obravnaval informacijo o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami ter program za razvoj zavodov za usposabljanje, ki sta ju Skupščini SR Slovenije predložila republiški sekretariat za prosveto in kulturo ter republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Odbor je predloženo informacijo pozitivno ocenil, ker realno ocenjuje stanje in probleme in nakazuje konkretne ukrepe za njihovo rešitev.

Odbor je podprl predlagane ukrepe, ki naj pripomorejo k pravočasnemu odkrivanju telesno in duševno prizadetih otrok. Detekcijski postopki so namreč še vedno nesistematični in nekontinuirani, zaradi česar bo treba prav temu problemu posvetiti v prihodnje največjo pozornost. Odbor je menil, da je treba v programu zdravstvenega varstva za leto 1972 uveljaviti sistematične zdravstvene preglede otrok v tretjem letu starosti. Zbrani podatki, ki naj bi se vodili centralno, bodo dali solidno osnovo za nadaljnje programiranje potrebnih institucij za usposabljanje duševno in telesno prizadetih otrok.

Posebno pozornost je odbor posvetil programu za razvoj zavodov za usposabljanje. Poudarjeno je bilo, da bi bila vsa prizadevanja družbe v zvezi z odkrivanjem in kategorizacijo prizadetih otrok zaman, če ne bi organizirali ustrezne mreže zavodov za usposabljanje. Predloženi program za razvoj zavodov za usposabljanje, ki temelji na 22. členu zakona o usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Uradni list SR Slovenije št. 5/68) je izdelan sicer kot predlog, vendar o njem še ni doseženo soglasje vseh zainteresiranih dejavnikov, zlasti izobraževalne skupnosti SR

Slovenije. Spričo tega je po oceni odbora predloženi program bolj izraz želja in potreb kot izraz usklajenih stališč o možnosti njegove realizacije. Kot tak ne more biti definiran za srednjeročno obdobje, saj je očitno, da vseh nakazanih investicijskih potreb spričo nujnosti stabilizacije gospodarstva ne bo mogoče realizirati do leta 1975. Po mnenju odbora bi morali za naloge iz tega programa določiti prioriteto. Pri tem bi bilo treba izločiti naloge, ki ne trpijo odlašanja in bi jih bilo treba realizirati v letu 1972. Nadalje bi bilo treba precizirati naloge, ki naj bi bile uresničene v srednjeročnem obdobju in ki bi bile vključene tudi v srednjeročni družbeni plan razvoja Slovenije. Izvršitev drugih nalog bi bilo treba predvideti za kasnejši termin.

Odbor se je zavzel, naj imajo v srednjeročnem obdobju prioriteto naslednje investicijske potrebe:

1. sanacija in gradnja centra za rehabilitacijo in varstvo slepih v Škofji Loki;
2. novogradnja vzgojnega zavoda za vedenjsko in osebnostno motene otroke v Ljubljani ter
3. dozidava vzgojnega zavoda Janka Premrla-Vojka v Vipavi.

Te investicije, ki naj bi jih financirala SR Slovenija, naj bi bile vključene v srednjeročni družbeni plan razvoja Slovenije.

Kar zadeva razvoj zavodov, katerih ustanovitelj so občine, odbor ni mogel zavzeti jasnega stališča. Stališča o tem delu programa naj bi dali predvsem delegati občin, zbrani na zasedanju v Skupščini SR Slovenije. Odbor se je zavedal, da občine same s svojimi sredstvi zastavljenih nalog ne bodo sposobne realizirati. Zato bo treba predvideti ustrezno pomoč občinam, zlasti onim na nerazvitih območjih.

Odbor se je zavzel, naj republiška izobraževalna skupnost čimprej zavzame stališče do predloženega programa in opredeli svojo udeležbo pri njegovi realizaciji.

Za poročevalca na seji zborna je odbor določil poslanko Frančiško Pelicon.

St.: 560-2/71

Ljubljana, 13. 10. 1971

Odbor prosvetno-kulturnega zbora za vzgojo in izobraževanje je na seji dne 13. oktobra 1971 obravnaval informacijo o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki sta jo pripravila in predložila v obravnavo, republiški sekretariat za prosveto in kulturo in republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo.

Strokovno skrbno pripravljena informacija prikazuje problematiko kategorizacije otrok in mladine z motnjami v telesnem in duševnem razvoju z vseh vidikov, tako socialno-zdravstvenih kot tudi pedagoških. Ugotovitve in predlogi, vsebovani v informaciji, so takšne narave, da obravnava na prosvetno-kulturnem zboru ni odveč, kljub temu da je zbor letos že razpravljal in zavzel stališče do programa za razvoj zavodov za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki ga je pripravil republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

V razpravi so člani odbora poudarili, da je izvajanje kategorizacije le široka prva stopnja pri obravnavi prizadetih otrok in mladine. Tej mora nujno

slediti širše družbeno angažiranje, da se z ustreznimi strokovnimi oblikami poskrbi za nadaljnji razvoj in preorientacijo prizadete mlade populacije. S tem nikakor ni zmanjšan, pomen pravočasnega ukrepa kategorizacije, ki mora v vsakem primeru biti rezultat visoko strokovnega in teamskega dela, kot to določata zakon in ustrezeni pravilnik. Ocene kategorizacijske komisije, ki so seveda subjektivne, so večkrat lahko strokovno tudi zmotne, posledice pa usodne za otrokov nadaljnji razvoj, kaže po določenem obdobju ponovno strokovno oceniti.

Ker posebne šole in šole za nadaljnje usposabljanje po kategorizacijskem ukrepu lahko največ pripomorejo k pravilnemu obravnavanju in vodenju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, je odbor posvetil tem vprašanjem posebno pozornost. Ugotovil je, da bi bila sedanja mreža posebnih osnovnih šol popolnejša, delo samih šol pa učinkovitejše, če bi poskrbeli za več dislociranih oddelkov, vezanih na posebne in ne na redne osnovne šole. Le v takšni povezavi bi se ti oddelki lahko razvijali v smislu določil zakona o usposabljanju. Vsa prizadevanja pa bodo zaman, če ne bo na eni strani večje pripravljenosti staršev za vključevanje prizadetih otrok v posebne šole, na drugi strani pa ne bo poskrbljeno za ustrezne zavode za nadaljnje usposabljanje prizadete mladine. Duševno in telesno prizadeti otroci z uspešno končano osnovnošolsko obveznostjo, pridobljeno v posebni osnovni šoli, namreč le s težavo ali pa sploh ne dobe mesta v poklicnih ali drugih šolah; dogaja se celo, da ima prizadeti otrok več možnosti za pridobitev poklica, če konča le šest razredov redne osnovne šole. Odbor je zato ponovno podprl in poudaril nujnost ustanovitve zavoda za usposabljanje zlasti vedenjsko motenih duševno prizadetih mladostnikov, kot je to predvideno v že obravnavanem programu za razvoj zavodov za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Člani odbora so v celoti podprli predloge sestavljalcev informacije, da se kompleksneje poveže nekatere prekategorizacijske postopke s samo kategorizacijo. Pri tem so menili, da bi pri pregledih vseh otrok ob tretjem starostnem letu morali ob sodelovanju potrebnih strokovnjakov ugotavljati njihovo zdravstveno in tudi siceršnje stanje. Ker je vpliv »malih šol« na intelektualni razvoj otrok pred vstopom v šolo že z dosedanjim delom potrjen, se odbor strinja s predlogom, da se v male šole, ki naj delajo po enotnem minimalnem programu, zajame kar največje število otrok. Prav tako velja nadaljevati s sistematičnim spremljanjem intelektualnih zmogljivosti učencev v prvem razredu osnovne šole, vendar pri tem poenotiti metode testiranja. Ker je pravočasno ugotavljanje motenj v duševnem in telesnem razvoju otrok prvenstvenega pomena, bi se morale osnovne šole tudi glede tega močneje povezovati z vzgojnovarstvenimi zavodi in upoštevati njihove ugotovitve. Kadrovske šole pa tudi zavod za šolstvo SR Slovenije naj bi v študijskih načrtih oziroma v okviru obveznega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev poskrbeli za poglobljeno strokovno znanje, potrebno za odkrivanje v razvoju duševno in telesno prizadetih otrok.

Za poročevalca na seji prosvetno-kulturnega zbora je odbor določil svojega člana Borisa Feldina.

Št.: 560-2/71

Ljubljana, 14. 10. 1971

PREDLOG ODLOKA

o določitvi števila in izvolitvi dveh članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije

Na podlagi 26. člena poslovnika gospodarskega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije in v zvezi z odlokom o ustanovitvi stalnih odborov gospodarskega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije (Uradni list SRS, št. 20-149/69) je gospodarski zbor Skupščine Socialistične republike Slovenije sprejel

ODLOK

o določitvi števila in izvolitvi dveh članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije

1.

V odboru za proizvodnjo in blagovni promet se število članov poveča od sedanjih 13 na 14 članov.

II.

Za člana odbora se izvolita:
Lojze Fortuna in
Ivan Kuder.

OBRAZLOŽITEV

Na nadomestnih volitvah sta bila izvoljena za poslanca gospodarskega zbora Lojze Fortuna, direktor poslovnega združenja za trgovino, Ljubljana in Ivan Kuder, zasebni kmetovalec.

S smrtjo poslanca gospodarskega zbora Ivana Kronovška, ki je bil član odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora, se je izpraznilo mesto v tem odboru. Da bi ohranili teritorialno zastopanost in strukturo odbora, komisija za volitve in imenovanja predlaga, da gospodarski zbor izvoli za člana odbora za proizvodnjo in blagovni promet poslanca gospodarskega zbora Ivana Kudra.

Nadalje komisija predlaga, da se število članov tega odbora poveča od sedanjih 13 na 14 članov in da se izvoli za člana odbora poslanca gospodarskega zbora Lojzeta Fortuno.

PREDLOG ODLOKA

o razrešitvi sodnika okrožnega sodišča v Mariboru

Na podlagi 16. alineje 135. člena in 4. alineje 152. člena ustave Socialistične republike Slovenije ter II. in XXIII. amandmaja k ustavi Socialistične republike Slovenije ter v zvezi z 12. in 19. členom zakona o sodiščih splošne pristojnosti (Uradni list SRS, št. 20-220/65) je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji republiškega zbora sprejela

ODLOK**o razrešitvi sodnika okrožnega sodišča v Mariboru**

Jernej Vrhunec se razreši dolžnosti sodnika okrožnega sodišča v Mariboru.

OBRAZLOŽITEV

Komisija Skupščine SR Slovenije za volitve in imenovanja je dne 15. 9. 1971 prejela vlogo Jerneja Vrhunca, v kateri prosi, da ga Skupščina SR Slovenije razreši dolžnosti sodnika okrožnega sodišča v Mariboru. Za razrešitev prosi zato, ker želi nastopiti dolžnost sekretarja odbora za družbeno-politični sistem in notranjo politiko republiškega zbora Skupščine SR Slovenije.

Po določbah XXIII. amandmaja k ustavi Socialistične republike Slovenije je komisija za volitve in imenovanja dne 21. 9. 1971 poslala vrhovnemu sodišču SR Slovenije v mnenje dopis o vsebini vloge sodnika okrožnega sodišča v Mariboru Jerneja Vrhunca, ki se z njegovo razrešitvijo strinja.

O vlogi Jerneja Vrhunca je komisija Skupščine SR Slovenije za volitve in imenovanja razpravljala na svoji seji dne 23. septembra 1971 in na podlagi razprave ter mnenja vrhovnega sodišča SR Slovenije predlaga, da republiški zbor Skupščine SR Slovenije razreši Jerneja Vrhunca dolžnosti sodnika okrožnega sodišča v Mariboru.

PREDLOG ODLOKA**o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja**

Na podlagi ustavnega amandmaja VIII in 114. člena poslovnika Skupščine Socialistične republike Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji republiškega zbora, gospodarskega zbora, na seji prosvetno-kulturnega zbora in na seji socialno-zdravstvenega zbora sprejela

ODLOK**o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja****I.**

Ustanovi se komisija za varstvo okolja kot stalna komisija Skupščine SR Slovenije z nalogo, da spremlja, obravnava in proučuje vprašanja in razvoj zakonodaje s področja varstva okolja ter usmerja in usklajuje prizadevanja samoupravnih organov, organizacij in raziskovalnih institucij na tem področju; komisija daje zborom skupščine poročila in mnenja o vprašanjih s področja varstva okolja ter predloge za zakonske in druge rešitve.

II.

Pri svojem delu komisija za varstvo okolja sodeluje z občinskimi skupščinami, delovnimi in drugimi organizacijami in skupnostjo za varstvo okolja SR Slovenije ter z ustreznimi telesi federacije in drugih republik.

III.

Komisija za varstvo okolja ima predsednika, podpredsednika in devet članov, ki so izvoljeni iz vrst poslancev in občanov.

OBRAZLOŽITEV

Pobudo za ustanovitev skupščinske komisije za varstvo okolja sta dala Skupnost za varstvo okolja v Sloveniji in Planinska zveza Slovenije. O tej problematiki je razpravljalo tudi predsedstvo Skupščine SR Slovenije na svoji seji dne 3. 7. 1971. Predsedstvo se strinja, da se pri Skupščini SR Slovenije ustanovi stalna komisija za varstvo okolja z nalogo, da obravnava vse zakonodajne in druge akte in odločitve Skupščine SR Slovenije v zvezi s tem, da sodeluje s skupnostjo za varstvo okolja in pridejo tako v delu te komisije do izraza vsi interesi samoupravne skupnosti in organizacij, ki se ukvarjajo s to problematiko in da koordinira to delo z ustreznimi telesi drugih republik iz federacije.

Zavedajoč se kvarnih posledic, ki jih ima čedalje intenzivnejši razvoj industrializacije v naši republici na človekovo okolje, ugotavlja potrebe, da se ustanovi stalna komisija za varstvo okolja, ki naj, upoštevajoč gospodarski razvoj, izhaja iz prizadevanj, da je treba varovati človekovo okolje v celoti in da se morajo pri tem upoštevati človekove biološke, kulturne, gospodarske in druge potrebe in da je treba prilagajati stopnjo varstva narave in okolja ustrezni stopnji družbenih koristi.

Resnost položaja je toliko večja, ker se kritične oblike degradacije človekovega okolja pojavljajo v vseh sferah, posebej pa še v industrijskih centrih ter večjih naseljih, kjer neurejeno okolje že vpliva na demografske spremembe.

Ob vedno hitrejšem gospodarskem razvoju pa ne bi smelo prihajati do zmanjševanja možnih sredstev, s katerimi bi preprečevali zanemarjanje človekovega okolja. Tudi zaradi tega ukrepi in zakoni, ki jih sprejemamo za varovanje okolja in zmanjševanje njegovega razvrednotenja, le s težavo zažive.

Ustanovitev komisije za varstvo okolja bi pomenila nadaljnjo fazo prizadevanj Skupščine SR Slovenije, da se zakonodajna politika na tem področju uskladi z doseženo stopnjo gospodarskega razvoja.

PREDLOG ODLOKA**o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije
Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja**

Na podlagi 3. točke odloka o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja so republiški zbor, gospodarski zbor, prosvetno-kulturni zbor in socialno-zdravstveni zbor na seji sprejeli

ODLOK**o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije
Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja**

V komisijo Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja se izvolijo:

- za predsednika: Miloš Polič, poslanec republiškega zbora Skupščine SR Slovenije,
- za podpredsednika: Martin Mlinar, poslanec gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije,
- za člane: Marjan Ašič, sekretar tovarne esenc in eteričnih olj Etol, Celje,
Niko Kralj, poslanec prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije,
Nada Majcen, član predsedstva republiške konference SZDL Slovenije,
Dušan Ogrin, dipl. inženir, docent biotehniške fakultete univerze v Ljubljani,
Ferdo Papič, poslanec gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije,
Vladimir Pavšič-Matej Bor, književnik,
dr. Albin Pečavar, poslanec socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije,
Stane Peterlin, profesor biologije, vodja oddelka za varstvo narave, republiški zavod za spomeniško varstvo,
Lojzka Stropnik, poslanec republiškega zbora Skupščine SR Slovenije.

OBRAZLOŽITEV

Komisija Skupščine SR Slovenije za volitve in imenovanja je na svoji seji dne 23. 9. 1971 razpravljala o sestavi in o kandidatih za komisijo Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja.

Na podlagi obrazložitve k odloku o ustanovitvi komisije Skupščine SR Slovenije za varstvo okolja predlaga komisija za volitve in imenovanja v predlogu odloka navedene kandidate zborom Skupščine SR Slovenije v obravnavo in izvolitev.

SEZNAM GOVORNIKOV

Republiški zbor

Bart Franc: 54	Mejak Miran: 102
Bračič Vladimir: 150	Majerič Avgust: 53
Brilej dr. Jože: 151	Markič Uroš: 46, 50
Česnik Janko: 59, 94	Mihelič Magda: 148
Dolenc Marjan: 104, 129	Miklič Rado: 139
Dolinšek Zdravko: 84	Orožen Marjan: 61
Florjančič Jože: 34, 98	Petrič dr. Ernest: 107, 113, 114
Forte Karel: 51	Pušenjak Rado: 19, 85, 125
Franko Ivan: 96	Razdevšek Franc: 143, 149
Furlan dr. Branko: 113	Remc Tone: 18, 30, 52, 128
Gerbec Franci: 100	Renko Ivan: 140, 141, 142
Goslar Miran: 55, 138	Roter Zdenko: 44, 100
Hočevar dr. France: 24	Rus dr. Vojan: 18, 38, 56, 61, 96, 118
Horjak Dušan: 49, 86, 88, 124	Svetelj Franc: 125, 139
Hren Tone: 91	Šnabl Bogdan: 149
Klančnik Gregor: 53, 93	Snuderl Borut: 48
Kokalj Janez: 48	Toth Štefan: 36
Komel Lojze: 122	Tribušon Tone: 64
Košir Martin: 121	Ulrih Ela: 41, 109
Kraigher Sergej: 4	Vadnjal Boris: 130
Kreft Ivan: 20, 24, 80, 128, 136, 141	Vižintin Milo: 37
Kuhar Franci: 88	Zlender Mirko: 120, 123, 141
Lah dr. Avguštin: 110	

Gospodarski zbor

Antončič Alojz: 215	Miklavc Janez: 176
Atelšek Ivan: 171, 187, 197	Mikoš Boris: 157, 164, 171, 173, 175
Cuznar Franc: 201, 219	Nemec Štefan: 161, 164, 178, 215
Eržen Jože: 195	Papič Ferdo: 159, 170
Fortuna Lojze: 183, 202	Petauer Franc: 161, 216
Gluhar Peter: 158	Pungerčar Stane: 176, 177
Gole Ivan: 218	Razdevšek Franc: 179
Kert Miro: 215	Repič Miro: 204
Klemenčič Ivo: 163	Rode Bernard: 210
Knez Jože: 187, 193, 205	Simšič Stane: 162, 174, 218
Kolarič Franc: 155	Slavič Jože: 189, 218
Korelc Franc: 169	Šter Janez: 153, 185
Kovič Pavle: 190	Valentinčič Jože: 212
Kučan Janez: 160	Vavpotič Rudi: 161
Lesar Jože: 160, 178, 183	Vrbančič Jože: 182
Levičnik Andrej: 156	Zupan Ivan: 162
Maček Polde: 173	Žigon Žarko: 159
Makovec Stojan: 221	Žlebnik Mara: 199
Markič Uroš: 217	

Prosvetno-kulturni zbor

Benko dr. Vladimir: 265	Meglič Janez: 232
Bohinc Jože: 239	Melanšek Jože: 230, 233
Brodar dr. Demetrij: 265	Oberlintner Roman: 227, 256
Dolar Jože: 247	Petrič dr. Ernest: 235, 263, 266
Feldin Boris: 229, 263	Plut Ciril: 231
Gostenčnik-Zmavc Lojzka: 250	Poljanšek Miloš: 230, 234, 240, 258
Komar Gojmir: 229	Šinigoj Dušan: 252
Habjan Vinko: 253	Troha Anton: 254
Hasl Miran: 234, 251, 262	Uršič Vlado: 241
Kornhauser dr. Aleksandra: 243, 263	Zupan France: 231
Lužnik Miro: 223, 258	

Socialno-zdravstveni zbor

Benigar dr. Jože: 274	Mikoš Boris: 287, 293, 299, 303
Draksler Zvonko: 313	Mis dr. Dušan: 283, 298
Gerbec dr. Vida: 293, 303	Mlakar Jernej: 277
Hodalič dr. Milan: 291, 298, 304	Modic dr. Samo: 283
Jurc dr. France: 280, 314	Mrgole dr. Mitja: 276, 313
Kastelic dr. Ivan: 311	Osredkar Slavko: 292
Kopač dr. Ivan: 284	Pečavar dr. Albin: 312
Kosmač Franc: 275	Pelicon Frančiška: 316
Košir dr. Tone: 313	Piano Jože: 272
Košuta dr. Srečko: 293, 297	Rus dr. Borut: 307, 311
Krapež Vilko: 285	Šuštar Emil: 275, 301
Lajevec dr. Stanko: 269, 270	Tomič Zora: 275, 276, 307
Likar dr. Miha: 277, 297	

Enotni zbor delovnih skupnosti

Antončič Lojze: 346	Mis dr. Dušan: 345
Bohinc Jože: 327	Mrgole dr. Mitja: 325
Filipan Ljubo: 351	Mušič Vladimir: 344
Filli Boris: 344	Papič Ferdo: 347
Hasl Miran: 326	Razdevšek Franc: 337
Kastelic Vinko: 332	Repič Miro: 331
Korenčan Viktor: 348	Vadnjal Boris: 318, 334
Kornhauser dr. Aleksandra: 330, 335	Žokalj Alojz: 350

Zasedanje delegatov občin

Avbar Avgust: 384	Orožen Marjan: 362, 389
Benko Rudi: 382	Pucelj Janko: 376, 392
Črešnik Vlado: 382	Rečnik Ernest: 379
Jogan Savin: 358	Skok Franc: 372
Kocjan Mirko: 367, 377	Skulj Saša: 378
Lasnik Silvo: 371	Šavle Branko: 373
Marinšek Marjan: 368	Škraban Lado: 383
Miklavčič Ivo: 363, 368	Škrk Bojan: 390
Mikoš Boris: 358, 367	Vadnjal Boris: 367, 385, 390
Muršec Franjo: 379, 393	Vasa Branko: 374
Mužič Milutin: 395	Zidar Franc: 385

Skupna seja vseh zborov

Orožen Marjan: 399	Veter dr. Igor: 397, 398
Stropnik Lojzka: 398	

VSEBINA

Republiški zbor

31. seja — 9. septembra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	3
2. Določitev dnevnega reda	3

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 30. seje republiškega zbora	3
2. Določitev osnutka sprememb ustave Socialistične republike Slovenije	3
Govorniki:	
Sergej Kraigher	4
dr. Vojan Rus	18
Tone Remc	18
Rado Pušenjak	19
Ivan Kreft	20
dr. France Hočevar	24
Tone Remc	30
Jože Florjančič	34
Štefan Toth	36
Milo Vižintin	37
dr. Vojan Rus	38
Ela Ulrih	41
Zdenko Roter	44
3. Poslanska vprašanja	46
Govorniki:	
Uroš Markič	46
Janez Kokalj	48

Borut Šnuderl	48
Dušan Horjak	49
Uroš Markič	50
4. Odstop poslanca Ceneta Matičiča	51
Govorniki:	
Karel Forte	51
Tone Remc	52
Gregor Klančnik	53
Avgust Majerič	53
Franc Bart	54
Miran Goslar	55
dr. Vojan Rus	56
Janko Česnik	59
Marjan Orožen	61
dr. Vojan Rus	61

32. seja — 19. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	63
2. Sporočilo pred določitvijo dnevnega reda	63
3. Določitev dnevnega reda	63

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 31. seje republiškega zbora	64
2. Problematika gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih 1972. leta	64
Govorniki:	
Tone Tribušon	64
Ivan Kreft	80
Zdravko Dolinšek	84
Rado Pušenjak	85
Dušan Horjak	86
Franci Kuhar	88
Dušan Horjak	88
Tone Hren	91
Gregor Klančnik	93
Janko Česnik	94
dr. Vojan Rus	96
Ivan Franko	96
Jože Florjančič	98

Zdenko Roter	100
Franci Gerbec	100
Miran Mejak	102
Marjan Dolenc	104
3. Predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti	107
Govorniki:	
dr. Ernest Petrič	107
Ela Ulrih	109
dr. Avguštin Lah	110
dr. Branko Furlan	113
dr. Ernest Petrič	113
4. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim in madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji	114
5. Predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o finan- ciranju telesne kulture v SR Sloveniji	114
Govorniki:	
dr. Ernest Petrič	114
dr. Vojan Rus	118
Mirko Zlender	120
6. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir	120
Govornik:	
Martin Košir	121
7. Osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani	121
8. Poslanska vprašanja	122
Govorniki:	
Lojze Komel	122
Mirko Zlender	123
Dušan Horjak	124
Rado Pušenjak	125
Franc Svetelj	125
9. Volitve in imenovanja	126
— predlog odloka o razrešitvi sodnika okrožnega sodišča v Mariboru . .	126

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	127
2. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	127
3. Določitev dnevnega reda	127

Dnevni red:

1. Poslanska vprašanja	128
Govorniki:	
Ivan Kreft	128
Tone Remc	128
Marjan Dolenc	129
2. Samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov	129
Govorniki:	
Boris Vadnjal	130
Ivan Kreft	136
Miran Goslar	138
Franc Svetelj	139
Rado Miklič	139
3. Družbeni dogovor o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem	140
Govorniki:	
Ivan Renko	140
Ivan Kreft	141
Ivan Renko	141
Mirko Zlender	141
Ivan Renko	142
4. Sklepanje o soglasju k:	
a) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za gradnjo turističnega projekta »Bernardin« — Piran, podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu;	
b) predloga zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj številka 782 YU (turistični projekt »Babin Kuk«) podpisanega 21. junija 1971 v Washingtonu;	
c) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFRJ in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (gradnja petega projekta cest), podpisane 18. junija 1971 v Washingtonu	142

Govorniki:	
Franc Razdevšek	143
Magda Mihelič	148
Bogdan Šnabl	149
Franc Razdevšek	149
5. Nadaljevanje poslanskih vprašanj	150
Govornika:	
Vladimir Bračič	150
dr. Jože Brilej	151

Gospodarski zbor

29. seja — 6. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	153
2. Določitev dnevnega reda	153
Govornik:	
Janez Šter	153

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 27. in 28. seje gospodarskega zbora	155
2. ☒ Obravnava izjave poslanca Draga Perca o vrnitvi mandata poslanca gospodarskega zbora skupščine SR Slovenije	155
Govornik:	
Franc Kolarič	155
3. Poslanska vprašanja	156
Govorniki:	
Andrej Levičnik	156
Boris Mikoš	157
Peter Gluhar	158
Ferdo Papič	159
Zarko Zigon	159
Jože Lesar	160
Janez Kučan	160
Rudi Vavpotič	161
Štefan Nemeč	161
Franc Petauer	161

Stane Simšič	162
Ivan Zupan	162
Ivo Klemenčič	163
Štefan Nemeč	164
4. Osnutek resolucije o nadaljnem razvoju stanovanjskega gospodarstva	164
Govorniki:	
Boris Mikoš	164
Franc Korelc	169
Ferdo Papič	170
Boris Mikoš	171
Ivan Atelšek	171
5. Osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj	172
6. Osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu . .	172
Govornik:	
Boris Mikoš	173
7. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju in oddajanju stavbnega zemljišča ter predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o ureditvi določenih vprašanj s področja graditve investicijskih objektov	173
Govorniki:	
Polde Maček	173
Stane Simšič	174
Boris Mikoš	175
Janez Miklavc	176
Stane Pungerčar	176
Štefan Nemeč	178
Jože Lesar	178
8. Predlog za izdajo zakona o dodatni obrestni meri za kredite na področju turizma	178
Govorniki:	
Franc Razdevšek	179
Jože Vrbančič	182
Lojze Fortuna	183
Jože Lesar	183
9. Osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani	184
10. Predlog odloka o izvolitvi članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora	184
11. Obravnava vprašanja spodbujanja izvoza s povračilom dela plačane voznine v pomorskem transportu s containerji pri izvozu blaga v čezmorske dežele za konvertibilno valuto	185

Govorniki:

Janez Šter	185
Ivan Atelšek	187
Jože Knez	188
Jože Slavič	189
Pavle Kovič	190
Jože Knez	193

30. seja — 19. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	194
2. Določitev dnevnega reda	194

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 29. seje gospodarskega zbora	194
✓ Problematika gospodarskih gibanj v prvih devetih mesecih 1971	194

Govorniki:

Jože Eržen	195
Ivan Atelšek	197
Mara Žlebnik	199
Franc Cuznar	201
Lojze Fortuna	202
Miro Repič	204
Jože Knez	205
Bernard Rode	210
Jože Valentinčič	212

3. Poslanska vprašanja	215
----------------------------------	-----

Govorniki:

Alojz Antončič	215
Štefan Nemeč	215
Miro Kert	215
Franc Petauer	216
Uroš Markič	217
Stane Simšič	218
Ivan Gole	218
Jože Slavič	218
Franc Cuznar	219
Stojan Makovec	221

Prosvetno-kulturni zbor

24. seja — 4. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev 222
2. Določitev dnevnega reda 222

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 23. seje prosvetno-kulturnega zbora 223
2. Poslanska vprašanja 223
Govorniki:
Miro Lužnik 223
Roman Oberlintner 227
Gojmir Komar 229
Boris Feldin 229
Miloš Poljanšek 230
Jože Melanšek 230
Ciril Plut 231
3. Pregled realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora v zvezi z telesno vzgojo v vzgojno-izobraževalnih zavodih v SR Sloveniji in predlogi ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje . 231
Govorniki:
France Zupan 231
Janez Meglič 232
Jože Melanšek 233
Miran Hasl 234
Miloš Poljanšek 234
4. Predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji 235
Govorniki:
dr. Ernest Petrič 235
Jože Bohinc 239
Miloš Poljanšek 240
5. Problematika osipa v osnovni šoli 241
Govorniki:
Vlado Uršič 241
dr. Aleksandra Kornhauser 243
Jože Dolar 247
Lojzka Gostenčnik 250

Miran Hasl	251
Dušan Šinigoj	252
Vinko Habjan	253
Anton Troha	254
Roman Oberlintner	256
Miro Lužnik	258
Miloš Poljanšek	258
6. Razvojna projekcija pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani . .	261
7. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim, učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v SR Sloveniji	261

25. seja — 27. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	262
2. Določitev dnevnega reda	262
Govorniki:	
Miran Hasl	262
Boris Feldin	263
dr. Aleksandra Kornhauser	263

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 24. seje prosvetno-kulturnega zbora	263
2. Predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti	263
Govorniki:	
dr. Ernest Petrič	263
dr. Vladimir Benko	265
dr. Demetrij Brodar	265
dr. Ernest Petrič	266
3. Predlog zakona o dopolnitvi zakona o višji pravni šoli v Mariboru	267

Socialno-zdravstveni zbor

23. seja — 29. septembra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev 268
2. Sporočilo pred določitvijo dnevnega reda 268
3. Določitev dnevnega reda 268

Dnevni red:

1. Odobritev 22. seje socialno-zdravstvenega zbora 269
2. Poslanska vprašanja 269

Govorniki:

- dr. Stanko Lajevec 269
Jože Piano 272
dr. Jože Benigar 274
Emil Šuštar 275
Zora Tomič 275
Franc Kosmač 275
Zora Tomič 276
dr. Mitja Mrgole 276
Zora Tomič 276
dr. Miha Lihar 277

3. Stanje in problematika varstva pri delu v SR Sloveniji 277

Govorniki:

- Jernej Mlakar 277
dr. France Jurc 280
dr. Dušan Mis 283
dr. Samo Modic 283
dr. Ivan Kopač 284
Vilko Krapež 285

4. Osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva 287

Govorniki:

- Boris Mikoš 287
dr. Milan Hodalič 291
Slavko Osredkar 292
dr. Srečko Košuta 293
dr. Vida Gerbec 293
Boris Mikoš 293
dr. Srečko Košuta 297

dr. Miha Likar	297
dr. Milan Hodalič	298
dr. Dušan Mis	298
Boris Mikoš	299
Emil Šuštar	301
6/ Osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj	301
6/ Osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu	302
Govorniki:	
dr. Vida Gerbec	303
Boris Mikoš	303
dr. Milan Hodalič	304
7. Osnutek programa dela socialno-zdravstvenega zbora za obdobje od septembra 1971 do julija 1972	305

24. seja — 27. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	306
2. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	306
3. Določitev dnevnega reda	306

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 23. seje socialno-zdravstvenega zbora	306
12/ Program zdravstvenega varstva za leto 1972	307
Govorniki:	
Zora Tomič	307
dr. Borut Rus	307
dr. Ivan Kastelic	311
dr. Albin Pečavar	312
dr. Tone Košir	313
dr. Mitja Mrgole	313
3. Poslanska vprašanja	313
Govornika:	
Zvonko Draksler	313
dr. France Jurc	314

✓ Kategorizacija otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter program zavodov za usposabljanje	315
Govornik:	
Franciška Pelicon	316

Enotni zbor delovnih skupnosti

12. seja — 27. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	317
2. Določitev dnevnega reda	317

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 11. seje enotnega zbora delovnih skupnosti . . .	318
✓ Samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodkov in osebnih dohodkov	318

Govorniki:

Boris Vadnjal	318
dr. Mitja Mrgole	325
Miran Hasl	326
Jože Bohinc	327
dr. Aleksandra Kornhauser	330
Miro Repič	331
Vinko Kastelic	332
Boris Vadnjal	334
dr. Aleksandra Kornhauser	335

✓ 13. Sklepanje o soglasju k:

a) predlog zakona o ratifikaciji pogodbe o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« — Piran;	
b) predloga zakona o ratifikaciji sporazuma o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, št. 782 (turistični projekt »Babin Kuk«);	
c) predlogu zakona o ratifikaciji pogodbe o posojilu med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (gradnja petega projekta cest)	337

Govorniki:

Franc Razdevšek	337
Boris Filli	334
Vladimir Mušič	344

dr. Dušan Mis	345
Lojze Antončič	346
Ferdo Papič	347
Viktor Korenčan	348
Alojz Zokalj	350
Ljubo Filipan	351

4. Odlok o razrešitvi in imenovanju predsednika začasne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti skupščine SR Slovenije za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbenopolitičnih in samoupravnih skupnosti	355
✓ 5. Pojasnilo predsedstva skupščine SR Slovenije o rezultatih nadomestnih volitev dveh poslancev zbora narodov zvezne skupščine	356

Zasedanje delegatov občin

15. zasedanje — 30. septembra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Določitev dnevnega reda	357
2. Volitev overiteljev zapisnika	357
3. Ugotovitev navzočnosti delegatov	358
Govornik:	
Savin Jogan	358

Dnevni red:

✓ Osnutek resolucije o nadaljnjem razvoju stanovanjskega gospodarstva	358
Govorniki:	
Boris Mikoš	358
Marjan Orožen	362
Ivo Miklavčič	363
Mirko Kocjan	367
Boris Mikoš	367
Boris Vadnjal	367
Ivo Miklavčič	368
Marjan Marinšek	368
Silvo Lasnik	371
Franc Skok	372
Branko Šavle	373
Branko Vasa	374

Janko Pucelj	376
Mirko Kocjan	377
Saša Skulj	378
Ernest Rečnik	379
Franjo Muršec	379
Rudi Benko	382
Vlado Črešnik	382
Lado Škraban	383
Avgust Avbar	384
Franc Zidar	385
Boris Vadnjal	385
Marjan Orožen	389
Boris Vadnjal	390
4. Osnutek zakona o inšpekcijskih službah	390
Govorniki:	
Bojan Škrk	390
Janko Pucelj	392
Franjo Muršec	393
Milutin Mužič	395

Skupna seja vseh zborov

3. seja — 27. oktobra 1971

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	396
2. Določitev dnevnega reda	396

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 2. skupne seje zborov skupščine SR Slovenije	396
2. Predlog odloka o ustanovitvi komisije skupščine SR Slovenije za varstvo okolja	397
3. Predlog odloka o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije skupščine SR Slovenije za varstvo okolja	397

Govorniki:

dr. Igor Veter	397
Lojzka Stropnik	398
dr. Igor Veter	398
Marjan Orožen	399

4. Nadomestne volitve dveh poslancev v zbor narodov zvezne skupščine	399
5. Pojasnilo predsedstva skupščine SR Slovenije v zvezi z nadomestnimi volitvami dveh poslancev zbora narodov zvezne skupščine	403

PRILOGE

1. Pismena vprašanja poslancev:

— Jože Deberšek, poslanec republiškega zbora	404
— Dušan Horjak, poslanec republiškega zbora	404
— Maks Jamšek, poslanec republiškega zbora	405
— Martin Košir, poslanec republiškega zbora	406
— Ivan Kreft, poslanec republiškega zbora	407
— Rado Pušenjak, poslanec republiškega zbora	408
— Pavle Kovič, poslanec gospodarskega zbora	408
— Ferdo Papič, poslanec gospodarskega zbora	409
— Boris Feldin, poslanec prosvetno-kulturnega zbora	410
— Miran Hasl, poslanec prosvetno-kulturnega zbora	412
— Jernej Lenič, poslanec prosvetno-kulturnega zbora	414
— Dušan Šinigoj, poslanec prosvetno-kulturnega zbora	414
— Janez Švajncer, poslanec prosvetno-kulturnega zbora	415
— dr. Tone Košir, poslanec socialno-zdravstvenega zbora	415

2. Besedilo osnutka ustavnih amandmajev od XXV do XLVII k ustavi SR Slovenije	416
Obrazložitev	438

3. Poročila o obravnavi gradiva: »Nekatere značilnosti gospodarskih gibanj od 1. 1. 1971 do 30. 9. 1971 in najaktualnejši problemi slovenskega gospodarstva	453
---	-----

4. Predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti	458
Obrazložitev	465

Poročila:

— odbora za prosveto in kulturo republiškega zbora	469
— odbora za finance in proračun republiškega zbora	470
— odbora prosvetno-kulturnega zbora za znanstveno raziskovalno delo	470
— zakonodajno-pravne komisije	471
— zakonodajno-pravne komisije — dodatno poročilo	471

5. Predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in o dvojezičnih šolah v Socialistični republiki Sloveniji	472
---	-----

Poročila:

— odbora za prosveto in kulturo republiškega zbora	476
— odbora za finance in proračun republiškega zbora	477
— odbora za vzgojo in izobraževanje prosvetno-kulturnega zbora	477
— zakonodajno-pravne komisije	477

6.	Predlog za izdajo zakona o telesnokulturnih skupnostih in o financiranju telesne kulture v SR Sloveniji	477
	Poročila:	
	— odbora za prosveto in kulturo republiškega zbora	483
	— odbora za finance in proračun republiškega zbora	484
	— odbora prosvetno-kulturnega zbora za telesno kulturo	484
	— zakonodajno-pravne komisije	485
7.	Predlog zakona o odvetništvu in drugi pravni pomoči	486
	Obrazložitev	493
	Poročila:	
	— odbora za družbenopolitični sistem in notranjo politiko republiškega zbora	496
	— zakonodajno-pravne komisije	497
	— zakonodajno-pravne komisije — dodatno poročilo	500
8.	Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir	500
	Obrazložitev	503
	Poročilo:	
	— zakonodajno-pravne komisije	507
9.	Osnutek zakona o posojilu SR Slovenije za konverzijo investicijskih kreditov časopisnega in grafičnega podjetja »Delo« v Ljubljani	508
	Obrazložitev	508
	Poročila:	
	— odbora za finance in proračun republiškega zbora	509
	— odbora za finance gospodarskega zbora	510
	— zakonodajno-pravne komisije	511
10.	Poročilo k informaciji k poteku samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov	511
11.	Predlog odloka o soglasju k pogodbi o garanciji med SFRJ Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj za zgraditev turističnega projekta »Bernardin« — Piran	514
	Obrazložitev	514
	Poročila:	
	— odbora za finance in proračun republiškega zbora	515
	— začasne komisije enotnega zbora za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov in vprašanj financiranja družbenopolitičnih in samoupravnih skupnosti	516
	— zakonodajno-pravne komisije	517
12.	Predlog odloka o soglasju k sporazumu o garanciji med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj, št. 782 (turistični projekt »Babin Kuk«)	517
	Obrazložitev	517

Poročila:

- odbora za finance in proračun republiškega zbora 518
- časne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov 518
- zakonodajno-pravne komisije 518

- 13. Predlog odloka o soglasju k pogodbi o posojilu med SFR Jugoslavijo in Mednarodno banko za obnovo in razvoj (gradnja petega projekta cest) 518
- Obrazložitev 518

Poročila:

- odbora za finance in proračun republiškega zbora 519
- časne komisije enotnega zbora delovnih skupnosti za proučitev vprašanj s področja družbenoekonomskih odnosov 519
- zakonodajno-pravne komisije 519

- 14. Poročilo k pregledu realizacije sklepov prosvetno-kulturnega zbora o telesni vzgoji v vzgojnoizobraževalnih zavodih in predlogu ukrepov za nadaljnje izboljšanje stanja šolske telesne vzgoje v SR Sloveniji 519

- 15. Poročilo k problematiki osipa v osnovni šoli 521

- 16. Poročilo k razvojni projekciji pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani 522

- 17. Poročilo o obravnavi stanja in problematike varstva pri delu 524

- 18. Poročilo k programu zdravstvenega varstva za leto 1972 527

- 19. Poročilo o obravnavi informacije o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter programa za razvoj zavodov za usposabljanje 529

- 20. Predlog odloka o določitvi števila in izvolitvi dveh članov odbora za proizvodnjo in blagovni promet gospodarskega zbora skupščine SR Slovenije 534
- Obrazložitev 534

- 21. Predlog odloka o razrešitvi sodnika okrožnega sodišča v Mariboru 534
- Obrazložitev 535

- 22. Predlog odloka o ustanovitvi komisije skupščine SR Slovenije za varstvo okolja 535
- Obrazložitev 536

- 23. Predlog odloka o izvolitvi predsednika, podpredsednika in članov komisije skupščine SR Slovenije za varstvo okolja 537
- Obrazložitev 537

- 24. Seznam govornikov 538

Izdala in založila
Skupščina SR Slovenije

Odgovorni urednik
Milan Megušar-Borut

Natisnila
tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani

maja 1972

v 300 izvodih

Obseg 560 strani

SKUPŠČINA SRS
DOKUMENTACIJA

St-S: 18/16